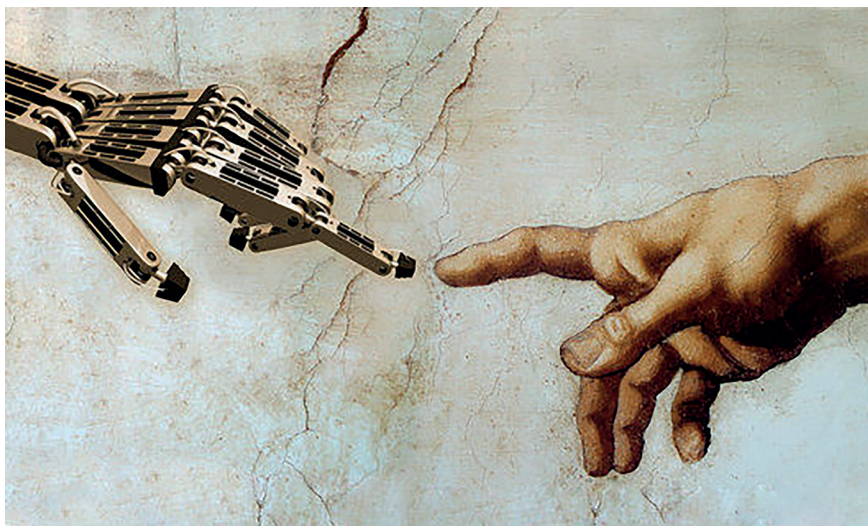

Harkai István
Az internet hatása a többszörözési
és a nyilvánossághoz közvetítési jogra

Forrás: <https://www.fintechfutures.com/files/2016/06/digital-evolution-in-progress.jpg>

Készült a Szegedi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Karának
Összehasonlító Jogi és Jogelméleti Intézetében.

Intézetvezető:
Badó Attila
egyetemi tanár

Harkai István

*Az internet hatása a többszörözési és
a nyilvánossághoz közvetítési jogra*

Iurisperitus Kiadó
Szeged, 2021

A Pólay Elemér Alapítvány Könyvtára

Sorozatszerkesztő:

Balogh Elemér
egyetemi tanár

© *Harkai István, 2021*

A kutatást az EFOP-3.6.2-16-2017-00007 azonosító számú, Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban című projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap és Magyarország költségvetése társfinanszírozásában valósul meg.

Műszaki szerkesztő:

Kovács Ildikó

Felelős kiadó:

Görög Márta dékán, a Pólay Elemér Alapítvány kuratóriumának elnöke

Készült az Innovariant Kft.-ben

Felelős vezető: Drágán György

ISSN 1786-352X

ISBN

„Bármely kellően fejlett technológia megkülönböztethetetlen a varázslattól.”

Arthur C. Clarke

ELŐSZÓ

2009-ben, amikor a saját PhD értekezésem védésére került sor, két kiváló opponenssel hozott össze a sors. Egyikőjük, Boytha György, a nemzetközi szerzői jog egyik legismerőbb alakja, sajnos már nincs köztünk. A kézirat köteté alakítását segítő észrevételei okán is azonban továbbéltek a róla kialakult emlékeim a disszertációban. Az értekezés másik bírálója Faludi Gábor volt. A tőle kapott számtalan impulzus közül – a jelen előszóhoz is kötődően – az egyik legfontosabb észrevétel az volt, hogy a vizsgált témaköreimet (P2P fájlcsere és zenei hangmintázás/sampling) oly módon jártam konstruktív módon körbe, hogy egyúttal nem javasoltam paradigmaváltást a szerzői jogon belül. Harmadik, immáron fokozatot szerzett doktoranduszom végső témájának megtalálásakor hasonló tanáccsal szolgáltam jómagam is. Annak ellenére, hogy az István által megjelölt, a szerzői vagyoni jogokat érintő fejlődési kérdések áttekintése önmagában alkalmas arra, hogy új paradigmák felállítására csábuljon a szerző.

A többszörözés és a nyilvánossághoz közvetítés vagyoni jogai ugyanis jelentős változásokat élnek meg napjainkban. A többszörözés jogára, önmagában nézve, talán kevésbé tűnhet ez igaznak. E jogosultság technológia-semleges szabályozása és a másolatkészítés univerzális és állandó sajátosságai okán a digitális társadalom jóval kevesebb kihívást állít e jogosultság értelmezése elé. Sokkal árnyaltabb azonban a kép, ha e vagyoni jogot összevetjük a társadalmi, a technológiai és az üzleti realitásokkal. Egyrészt a digitális technológiák térnyerésével a másolatkészítés lassan nem „cél”, hanem maga a „start”. A szerzői művek online térben történő felhasználása gyakorlatilag minden esetben az ideiglenes vagy tartós jelleggel létrehozott műpéldányokra épül. Ennyiben a többszörözés, szép lassan, olyan minimumtevékenységgé válik, aminek engedélykötelessé tétele csak papíron tűnhet reálisnak és szükségszerűnek. Nem is beszélve a kapcsolódó társadalmi gondolkodásról. Vagyis hogy miként is gondolhatják a szerzői jogosultak azt, hogy a végfelhasználói másolatkészítésért egyáltalán (így vagy úgy) fizetni kellene? Széleskörű az irodalma annak a kérdésnek, hogy jó irányba halad-e a szerzői jog akkor, ha mereven ragaszkodik olyan jogok érvényesítéséhez, amelynek a gyakorlati használata olyannyira mindennapos, mint a lélegzés vagy az étkezés.

Ennek a tendenciának egy további vetülete, hogy – a realitásokat szem előtt tartva – a modern szerzői jogban a többszörözés dominanciája megtörni látszik, és a helyét a nyilvánossághoz közvetítés joga veszi át. (Tekintsünk el e téren attól, hogy ezen felül is egyre inkább a hozzáférés ellenőrzése, az „access control” kezd a jogosultak legfontosabb kérdésévé válni.) Ma már nem az az igazi kérdés, hogy ki nyomtatja ki és sokszorozza a könyveket, hanglemezeket, kazettákat (vagy akár e-könyveket), hanem hogy miként juttatjuk el őket a vásárlókhöz: a fizikai térben (például papíron vagy elektronikus hordozón) vagy az online térben (különösen az interneten keresztül). Napjainkra egyértelműen ez utóbbi módszer szerinti üzleti modellek váltak „piacvezetővé”. A streaming (akár on-demand, akár lineáris hozzáférésről beszéljünk is) a 21. század selyemútja. Ezen keresztül jutnak el hozzánk a legértékesebb információk és tartalmak, sőt magunk is bekapcsolódhatunk a véráramba egy-egy fotónkkal, Wikipédia szócikkünkkel vagy TikTok videóinkkal. És annak ellenére is, hogy valamennyi utóbb említett esetben a jogvédett tartalom többszörözésére is sor kerül (egy vagy több esetben), a domináns kihívás az, hogy tudjuk e hozzáférhetővé tételt szerzői jogilag kontrollálni.

Harkai István disszertációja ezt a rendkívül képlékeny, normatív, gazdasági és társadalmi kihívásokat egyszerre tükröző, elméleti és gyakorlati problémákat is tartalmazó témakört dolgozza fel rendkívül igényes módon. Széleskörű (többnyelvű) irodalmi apparátusra támaszkodva, közel száz jogesetet vagy szakvéleményt kivesézve, pro és kontra érveket egyaránt felvillantva ismerteti álláspontját velünk a többszörözés és a nyilvánossághoz közvetítés vagyoni jogának történeti fejlődéséről, kereteiről (ide értve azok korlátait is), és – főleg – e jogok érvényesülését. A szerző munkája organikus fejlődés, tudatos építkezés eredménye. Számos olyan publikációja jelent meg Istvánnak,¹ amelyek a jelen kötet végső verziójában is helyet kaptak. Ahol ilyen történt, ott is elmondható azonban a lehető legaktuálisabb állapotok bemutatásának az igénye. (Régebbi publikációit nem csak újraolvasva és beszerkesztette e műbe, de további példákkal színesítette az akkor és ott leírtakat.)

Történeti ívet mutató, alapos és részletes, több elemében multidiszciplináris kötetet tart tehát a kezében a tisztelt olvasó. Örömmre így nem csak az szolgált, hogy a kötet szerzőjének témavezetője (és egyik legfontosabb kritikus) lehettem, de az is, hogy előszót írhattam ehhez a monográfiához. Remélem, hogy minden érdeklődő nagy érdeklődéssel forgatja majd Harkai István művét.

Szeged, 2021. január

Mezei Péter

¹ HARKAI István: „Hozzáférés megtagadva” – a weboldalak blokkolása, mint a jogérvényesítés lehetséges eszköze I. rész, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 11. (121.) évfolyam 2. szám, 2016. 23-51. o.

HARKAI István: „Hozzáférés megtagadva” – a weboldalak blokkolása, mint a jogérvényesítés lehetséges eszköze II. rész, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 11. (121.) évfolyam 3. szám, 2016. 71-99. o.

HARKAI István: *Mc Fadden kontra Sony Music – Újabb epizód a digitális jogérvényesítés európai bírósági gyakorlatában*, Jogesetek Magyarázata, 2017/3. 63-71. o.

HARKAI István: *Az időleges többszörözési kivétel az Európai Unió Bíróságának joggyakorlatában – I. rész*, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 14. (124.) évfolyam 5. szám, 2019. 79-97. o.

HARKAI István: *Az időleges többszörözési kivétel az Európai Unió Bíróságának joggyakorlatában – II. rész*, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 14. (124.) évfolyam 6. szám, 2019. 42-58. o.

HARKAI István: *Új üzleti modellek az audiovizuális művek nyilvánosságához közvetítésében – I. rész*, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 15. (125.) évfolyam, 2. szám, 2020. p. 7-38.

HARKAI István: *Új üzleti modellek az audiovizuális művek nyilvánosságához közvetítésében – II. rész*, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 15. (125.) évfolyam, 3. szám, 2020. p. 7-35.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Jelen könyv az azonos című doktori disszertációmnak szerkesztett, kibővített változata, amelyet első sorban az internet és a digitális világ iránt táplált kíváncsiságom inspirált. A kíváncsiság önmagában nem lett volna elég, kellett hozzá az SZTE Állam- és Jogtudományi Kara, amely nem csak az alma materem volt, hanem munkahelyemmé is vált.

Talán nem lehetek elég hálás Mezei Péternek, aki témavezetőm volt a doktori iskolában és barátként egyengette az utamat végig. Köszönettel tartozom két kiemelkedő szaktudású opponensemnek, Dr. Grad-Gyenge Anikónak és Dr. Faludi Gábornak, akik építő kritikáikkal, javaslataikkal jobbították a kézirat mind a műhelyvitára, mind a védésre elkészített változatát. Köszönet illet Badó Attila professzor urat, aki kutatóbarát és nyugodt alkotói légkört teremtett az Összehasonlító Jogi és Jogelméleti Intézetben.

Végül pedig nem fejezhető ki szavakkal az a hála, amelyet szüleim iránt érzek, akik születésemtől fogva szabad szellemben neveltek, meséssel, zenéssel, játékokkal, történetekkel, majd könyvekkel megtöltve mindennapjaim. Példát mutattak és mutatnak szeretetből, emberségből, becsületességből és kitartásból.

Keckskemét-Szeged, 2020. december 31.

A szerző

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

AHRA	Audio Home Recording Act of 1992
ALAI	Association Littéraire et Artistique International
ASVA	Audiovizuális Művek Szerzői Jogait Védő Közcélú Alapítvány
AOL	America Online
ARPA	Advanced Research Projects Agency
BT	British Telecommunication PLC
BUE	Az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény. Kihirdetve az 1975. évi 4. törvényerejű rendelettel
CERN	Európai Nukleáris Kutatási Szervezet (Centre Européen pour la Recherche Nucléaire)
CISAC	Szerzők és Előadóművészek Egyesületeinek Nemzetközi Szövetsége (International Confederation of Societies of Authors and Composers)
CONTU	National Commission on New Technological Uses of Copyright Works
DMCA	The Digital Millenium Copyrighth Act of 1998.
DPRA	Digital Performance Right in Sound Recordings Act of 1995.
DRM	Digital Rights Management
ECS	European Copyright Society
EJEB	Emberi Jogok Európai Bírósága
EUB	Európai Unió Bírósága
EULA	End User Licence Agreement – Végfelhasználói felhasználási engedély
EUMSz.	Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés
FAPL	Football Association Premier League
FTP	File Transfer Protocol
HTML	Hypertext Markup Language
HTTP	Hypertext Transfer Protocol
LG	Landgericht
IP Cím	Internet Protokoll cím
MITs	Micro Instrumentation and Telemetry Systems
OLG	Oberlandesgericht
Ptk.	2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
SAGE	Semi-Automatic Ground Environment
SOPA	Stop Online Piracy Act
Szjt.	A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv.
SZJSZT	Szerzői Jogi Szakértő Testület
TCP	Transmission Control Protocol
TPB	The Pirate Bay
UNCTAD	ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferenciája (United Nations Conference on Trade and Development)
UNIVAC	Universal Automatic Computer

URL	Egységes Erőforrás-azonosító (Uniform Resource Locator)
USG	Felhasználó által létrehozott tartalmak (User Generated Content)
WCT	WIPO Szerzői Jogi Szerződése (WIPO Copyright Treaty) [Szellemi Tulajdon Világszervezete 1996. december 20-án, Genfben aláírt Szerzői Jogi Szerződésének, valamint Előadásokról és a Hangfelvételekről szóló Szerződés. Magyarországon kihirdetve a 2004. évi XLIX. törvénnyel]
WIPO	Szellemi Tulajdon Világszervezete (World Intellectual Property Organization)

I. BEVEZETÉS ÉS MÓDSZERTAN

„Az egészset a hippiknek köszönhetjük... (?)”²

1. A technológia, mint a társadalmi fejlődés katalizátora

A technológiai haladás az emberiség történetének egyik legfontosabb vívmánya és felforgatója is egyben. Ugyanez elmondható a szerzői jogról, az általa védett szerzőkről, a szerzők által alkotott műpéldányokról is. A középkorban kialakult a zenében a polifónia, vagyis a többszólamúság,³ amely nélkül napjaink zeneművei sem azok lennének, amelyet megszoktunk. A különböző szólamokban zenélő Rolling Stones helyett szerzetesekből álló férfikar egyszólamú miséit lennének kénytelenek hallgatni.⁴ A haladás a zeneművészetben túl benne rejtett a képzőművészetben és az irodalomban, valamint az ipar különböző szegmenseiben is. Az irodalomban lerótt írott szó nemcsak esztétikai célokat és a gyengébbik nem meghódítását szolgálta, hanem fegyver is lehetett,⁵ amely pestisként terjedve fertőzhette meg és alakíthatta az alattvalók világlképét és véleményét.

Az idő addigi lassú folyásának a XVI. században egyszer csak vége szakadt. A latíkok felfedezték az Újvilágot, beindult a hajsza az új földek, El Dorado aránya és a Kelet fűszerei után. A feudális világ és benne uralkodó rendként létező egyház világát pedig a reneszánsz⁶ és a reformáció szellőztette ki. A természettudományokban sorra születtek az áttörések. Utóbbi kettő tanainak és eredményeinek széleskörű elterjedése aligha történhetett volna meg *Johannes Gensfleisch Gutenberg* találmánya, a nyomdagép nélkül.⁷ 1448 körül alapította meg nyomdász műhelyét Mainzban, ahol mintegy 1000 gulden kölcsönből szó-

² BRAND, 1995.

³ FERGUSON, 2011. p. 97.

⁴ Természetesen a gregorián egyházi énekeket éneklő szerzetesek és a Rolling Stones között eltelt időben történt egy és más a zenetörténetben. Az egyszólamú egyházi énekek a koraközépkor világát jellemezték. Gülke úgy írja le e műfajt, hogy az „*európai középkor első zárt, módszeresen átgondolt, megformált zenekultúrája*” volt. A többszólamúság már igen korán kialakult. Gülke ennek folyamatát Nyugat-Európában 800 és 1200 közé teszi. Az egyház igen sokáig kitarzott az egyszólamúság mellett, míg a többszólamúság a népi zenélés sajátja volt. A kettő lassan egybe fonódott, amelyhez szükség volt a hangjegyírás tökéletesítésére, hogy a dallamot az egyes szólamok átlássák. Lásd: GÜLKE, 1979. p. 29-30., ill. p. 75-78. Az énekes polifónia csúcspontja a reneszánsz korban érte el, Giovanni Pierluigi da Palestrina, Orlando di Lasso, William Byrd és Tomas Luis de Victoria munkásságának köszönhetően. A VXI. században már nemcsak a reneszánsz, hanem a reformáció is hatást gyakorolt a zeneművészetre. Utóbbinak köszönhetően elvárás volt a szövegek megfelelő érthetősége, amelyet a tridentin zsinaton is kiemelték. A zsinat nem kívánta „*szerűsíteni a polifóniát a templomból, de elvárták, hogy a zeneszerzők tartsák szem előtt a liturgia méltóságát, s biztosítsák a szent szövegek érthetőségét.*” Palestrina Missa Papae Marcelli-je a zsinat támasztotta követelményeknek, amelyet egy bírnokokból álló bizottság vizsgált, megfelelt. Lásd: KELEMEN, 1991. p. 235. Vö. SZABOLCSI, 1999. p. 115.

⁵ Pázmány Péter esztergomi érsek Alvinczi Péter kassai prédikátornak írt egyik levelében ekként érvelt: „*Nem karddal, hanem pennával, nem vérrel, hanem téntával kellene ellenem hadakoznod.*” Lásd: PÁLFFY, 2009 (1). p. 79.

⁶ A reneszánsz művészek megítéléséről és alkotásaik értékéről lásd: HARKAI, 2019.

⁷ Johannes Gutenberg a XIV-XV. század fordulóján született Mainzban és eredetileg az arany megmunkálásával foglalkozó ötvös mester lehetett. Lásd: JAKAB, 2012. p. 14. Vö: Al Gore Marshall McLuhan nyomán a nyomdagép feltalálását követő földrengésszerű változásokat *Gutenberg-galaxisnak* nevezi. Lásd: GORE, 2013. p. 78.

rólapokat, kisebb könyveket nyomtatott, majd elkészítette a 42 soros Bibliát. A hitelezői, látván, hogy a vállalkozás ígéretes jövő előtt áll, pert indítottak ellene, majd lefoglalták a követelés biztosítékeként zálogba adott műhelyét annak minden berendezésével, amelyet ezután tovább működtettek.

Guttenberg találmánya nem várt következményeket katalizált. Az újítás érdeme az öntöműszerrel végzett betűsokszorosításban, a betűkészletek szétszedhetőségében, a soronkénti szedésben állt, amely lehetővé tette a művek tömeges sokszorosítását.⁸ Molnár erről így ír: „Minden 1440. előtti fatábla-nyomást dörzsölővel s barna sepia-tintának segélyével állítottak elő. Többnyire képek vannak rajtuk s kevés írás. A sajtónyomás első termékei ellenben fekete tintával készítvék, melynek előállítás, saját bevallása szerint ugyancsak nagy fáradságába került a feltalálónak.”⁹

Az információ a tömeges és olcsó terjesztés lehetővé válásával a lakosság széles rétegeihez jutott el. A könyvek jutányos árát nemcsak a kézírásat felváltó technológia segítette, hanem egy újfajta hordozó feltalálása is. Molnár ekként ír erről: „A nyomtatott könyvek aránytalanul olcsóbbak lettek, mint a kéziratok s még jutányosabbá tette azokat a lenpapíroknak alkalmasint még a tizennegyedik századba felnyúló felfedezése, mely nélkül a pergamenre s gyapotpapírra nyomtatott könyvek is igen költségesek lettek volna.”¹⁰

A nyomdászat minden előnyét és hasznát ismerte fel Luther Márton is, aki megelégtel a római katolikus egyház viselt dolgait, szót emelt a túlkapások, az egyházi korrupció ellen. Mozgalma 1517. október 31-én indult útnak. Annak ellenére, hogy úgy vélte, az írás lehetőségét Istentől ingyen kapta,¹¹ a kiadók között meginduló versenyről Luther akként panaszkodott, hogy azok „hitvány haszonlesők, akik a saját hasznukkal többet törődnek, mint a közösségével.”¹² Az *Eyn Vermanung an die Drukker* című 1525-ös felhívásában pedig olyképpen ostorozta az illetéktelen utánnyomókat, hogy azok útonálló rablók és tolvajok, akik egymás romlását idézik elő.¹³

Luther tanai beláthatatlan következményekkel jártak. Új egyházi irányzatok születtek, a katolikus egyház teljes szervezetrendszere és léte megkérdőjeleződött, pozícióit, vagyonát sok helyen világi fejedelmek foglalták el, Európát pedig két évszázadon keresztül újra és újra fellángoló háborús konfliktusok pusztították.¹⁴

Mindez visszavezethető egy találmányra, amely lehetőséget biztosított az információ gyors és tömeges többszörözésére, majd azt olajként a forrongó társadalmakra öntötte. Ezek a társadalmak addig jórészt el voltak zárva a tudománytól, amely egy szűk, írni és olvasni tudó réteg kezében volt, amely a kézzel másolt, piktorok által illusztrált kódexekben féltve őrizte azt.

Ez a XVI. századra visszafordíthatatlanul megváltozott. A forgatókével rendelkező tehetős kortársak igen hamar rájöttek, hogy az információ busás hasznot hozhat, az uralkodók pedig azt mérték fel, hogy az információt jobb kordában tartani, a művek kiadását pedig olyan hű alattvalóknak engedélyezni, akik cenzúraként működve kordában is tartják a kiszabaduló szellemet.¹⁵

⁸ JAKAB, 2012. p. 16.

⁹ MOLNÁR, 1882. p. 461.

¹⁰ Uo. p. 463.

¹¹ POGÁCSÁS, 2014. (1) p. 480.

¹² FERGUSON, 2011. p. 97.

¹³ BOYTHA, 1973. p. 19.

¹⁴ SZAKÁLY, 1990. p. 90-91. Vö. ATKINSON – FITZGERALD, 2011. p. 16.

¹⁵ Vö. MAKEEN, 2000. p. 2.

Európában már az 1460-as évektől kezdve elkezdtek megjelenni Gutenberg találmányának utánpótlásai, velük párhuzamosan pedig az első szabályok, szabadalmak, amelyek az új technológia és a megugró kínálat, a kiszélesedő piac igényeit szabályozták.¹⁶ A XVI. század hajnalára a számuk kétszáz fölé emelkedett csak a Német Birodalomban.¹⁷ Budán a német származású Andreas Hess honosította meg a nyomdászatot, akit feltehetően Zrednai Vitéz János esztergomi érsek invitálására Karai László óbudai prépost és alkancellár hozott magával Rómából. Ő készítette el a *Budai Krónikát* 1473 pünkösdjének szombatjára. A könyvet másnap már árusíthatták a budafelhévi vásárban. A nyomdászt minden valószínűség szerint Vitéz érsek és Karai alkancellár támogatták, tehát nem tudunk sem királyi mecénatúráról, sem pedig privilégiumról.¹⁸

A nyomdagép és az olcsón előállítható papír lehetővé tette az információ „*meghatározhatatlan számú*” emberhez juttatását.¹⁹ A Tamura által csak első fenyegetési hullámnak nevezett technikai újítások²⁰ tették lehetővé, hogy az írott szerzői és zenei műveket nagy mennyiségben állítsák elő, illetve többszörözzék a végfelhasználók.²¹ Mivel a nyomdászat és a könyvkiadás iparága komoly befektetést kívánt, így az állam a könyvkiadásban tőkét elhelyező iparosoknak biztosította a szerzői művek felhasználásához kapcsolódó kizárólagos jogokat privilégium formájában,²² előbb általános jelleggel, majd később már az egyedileg, illetve műfaj szerint meghatározott művek tekintetében. A privilégium csak a kiadót védte, a szerzőt nem, mivel a kiadó volt az, amely befektetésével előteremtette a kiadáshoz szükséges költségeket.²³ Ezzel egyidejűleg másokat el is tiltottak az utánnomástól. A kiváltságok eleinte az ókori klasszikusok többszörözésére vonatkoztak.²⁴ A kizárólagosság előírása biztosította a befektetés megtérülését,²⁵ és védte a szerzőt is, hiszen neki is érdekében állt, hogy művét az többszörözze, akit ezzel ő közvetlenül és védte a szerzőt is, hiszen neki is érdekében állt, hogy művét az többszörözze, akit ezzel ő közvetlenül megbízott.²⁶ A nevesebb írókat a nyomdák is igyekeztek maguknak megnyerni, mégpedig úgy, hogy

¹⁶ BODÓ, 2011. p. 53.

¹⁷ FERGUSON, 2011. p. 97.

¹⁸ A kézisajtó kora az Országos Széchenyi Könyvtár Honlapján – Hess András budai műhelye (1472-1473).

¹⁹ A Sarkady – Grad-Gyenge szerzőtársak szerint valódi alakító erővel nem a nyomdagép, hanem az írás feltalálása hatott. Lásd: SARKADY – GRAD-GYENGE, 2012. p. 17., 27. Ezzel párhuzamos véleményen van Diamond is, aki döntő jelentőséget tulajdonít az írott szó feltalálásának. Vö. DIAMOND, 2010. p. 215-238.

²⁰ Tamura összesen három fenyegetési hullámot írt le. Az első a fent említett nyomdagép volt. A második a XX. század közepén érkezett, amikor feltalálták a tömeges többszörözést lehetővé tevő analóg technológiákat (fénymásoló, kazetta, videokamera). Ezek már lehetőséget teremtettek arra, hogy széles körben készülhessenek a művekről magáncélú és akár üzletszerű másolatok, amelyek engedélyezése kikerült a jogosultak hatóköréből. A harmadik hullámot a digitális technológiák megjelenése jelentette. Ezek a második hullámnál is jelentősebb mértékben tették lehetővé jogvédett művek többszörözését, sőt immár terjesztését is. Lásd: TAMURA, 2009. p. 66-68. A videómagnót, internetet és a különféle fájlcsere technológiákat Faturoti duális felhasználásának tekinti. Ezek az eszközök nemcsak a művek jogszerű felhasználására alkalmasak, hanem annak ellenkezőjét, a jogellenes felhasználást is elősegíthetik. Lásd: FATUROTI, 2014. p. 98. Vö. MEZEI, 2012. (1) p. 153.

²¹ BOYTHA, 1973. p. 17.

²² LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 20.

²³ LEGEZA, 2017. p. 21.

²⁴ PALÁGYI, 1957. p. 9.

²⁵ Uo.

²⁶ BOYTHA, 1973. p. 18-19.

alku tárgyát képező *kézirat-honoráriumot* biztosítottak számukra. Ebben az intézkedésben, egyetértve Boythával, már a felhasználásért járó jogdíj előhírnökét sejtethjük.²⁷

A késő középkorra tehát létrejött az a hármas feltételrendszer, amelyet Mezei szerint a tárgyi, alanyi és fogyasztási oldal triásza keretez. A tárgyi oldal a technika adott színvonalú fejlettségét kívánja, amelyet Gutenberg machinája jelentett. Az alanyi oldal a szerzői műveket előállítók azon igénye volt, hogy munkájuk és a hozzá való személyes jellegű kapcsolatuk elismerést nyerjen. A harmadik oldal, a fogyasztási oldal az elsőt követően mintegy száz évvel vált igazán erőssé, amikor egyre szélesebb tömegek kezdtek el anyanyelvükön megjelent könyveket olvasni.²⁸

Boytha emlékeztet rá, hogy könyvpiac létezett korábban is. Olyannyira, hogy az abba való befektetés érdekvédelmet igényelt.²⁹ Ennek okán jött létre 1403-ban Londonban a szövegmásolók, könyvkötők és könyvkereskedők céhe.³⁰ A céh léte az uralkodóknak is előnyös volt, akik a céhnek nyújtott kizárólagos többszörözési jog biztosításával igyekeztek ellenőrzésük alá vonni a szigetországban megjelenő könyvek kínálatát. A céhet 1557-ben Mária királynő szervezte át. A létrejövő *Stationers' Company*-ba 97 megbízható nyomdász-kiadó tömörült.³¹ A társaság vezetése a kizárólagos kiadói jogok megszerzése mellett cenzori feladatokat is ellátott, felkutatva és elkobozva minden a koronára vagy az egyházra veszélyes írást. A művek kiadásáról a társaság vezető tisztviselője döntött az előzetesen az uralkodótól beszerzett cenzúra-engedély birtokában. A beszerzett engedély kiadói kizárólagosságot biztosított az adott nyomdásznak, aki *right to print*, azaz a nyomtatás, valamint a *right to copy*, vagyis a másolás jogával élve nyomtathatta és többszörözhetette az adott művet,³² Anglia bármely szegletében.³³ Az uralkodói szabadalom nemcsak a monarchának teremtett lehetőséget a korai információs iparág ellenőrzésére, hanem a kiadó nyomdászoknak is védelmet biztosított a befektetéseik tekintetében.³⁴ A mű többszörözésére jogosító privilégium a kedvezményezett haláláig illetve, utána visszaszállt a társaságra, amely azt egy érte folyamodó másik mesternek újfent engedélyezte.

A technológiai haladásra és a nyomában járó társadalmi változásokra a korabeli világi és egyházi elit válasza sokáig a tagadás, az erőviszonyok erőszakos fenntartására való törekvés volt (lásd pl. a francia hugenották üldözése, a harmincéves háború borzalmi, a XVII. század második felének magyarországi protestánsüldözései). Az egyházban a kard és az inkvizíció mellett azonban belátóan átvettek egy sor olyan vívmányt a reformáció eszköztárából (pl. anyanyelvi misézés, papok képzése, oktatási tevékenység még erőteljesebb felvállalása, versenyezve a protestáns iskolákkal), amelyek békés eszközökkel igyekeztek visszatérlni az „eltévelyedett bárányokat”.

²⁷ Uo. p. 20.

²⁸ MEZEI, 2004.

²⁹ BOYTHA, 1983. p. 186.

³⁰ SARKADY – GRAD-GYENGE, 2012. p. 20.

³¹ Ezt megelőzően VIII. Henrik ugyancsak a társadalom fejlődésére szerinte hátrányosan ható könyvek megjelenését megakadályozandó a király megbízta a Privy Council-t, hogy felügyelje a könyvkereskedelmet. Az első királyi jogosítási rendszer 1538-ban jött létre, amely előírta, hogy a Privy Council-hoz kell minden megjelenés előtt álló könyvet benyújtani előzetes jóváhagyásra. Ahogy nőtt a könyvek iránti kereslet, a Privy Council munkája is nehezebbé vált. Ezért VIII. Henrik 1546-ban megtiltotta, hogy egy könyv anélkül kerüljön nyomtatásra, hogy azt a nyomda székhelye szerint illetékes polgármester (mayor) jóváhagyta volna. Lásd: MAKEEN, 2000. p. 3.

³² BOYTHA, 1983. p. 186. Vö. SARKADY – GRAD-GYENGE, 2012. p. 20.

³³ ATKINSON – FITZGERALD, 2011. p. 21.

³⁴ KOUTRAS, 2016. p. 141-142., 146.

Gutenberg találmányát követően is számos jelentős innováció – gramofon, gépzenogora, fényképezőgép, mozgóképfilm, rádió, televízió, műhold, számítástechnika és szoftver, adatbázis³⁵ – érintette a szerzői vagyoni és személyhez fűződő jogokat. Azonban egyiknek sem volt akkora, nem túlzóan forradalmi ereje, mint az internetnek. Napjainkban a XVI. századéhoz hasonló folyamatoknak lehetünk szemtanúi. Született egy technológia, amely alapjaiban változtatta meg az addig fennálló paradigmákat és a szerzői jogot is. A számítástechnika és az internet felbukkanása a nyomdagéphez hasonlóan alakította át az információ előállításának, hozzáférhetőségének és áramlásának menetét. A felbillent status quo-t a korábbi hasznélvezők nehezen voltak képesek lekövetni. Korunk szerzői jogának jogosultjai igyekeznek a törvényes jogait erőteljesen, bírói úton vagy a jogszabályalkotást befolyásolva érvényesíteni. A kemény érdekérvényesítés mellett – ahogyan a katolikus egyház tette azt a katolikus megújulás idején – „puha” eszközökkel is törekszik arra, hogy a fogyasztókat a digitális disztribúciós platformok fejlesztése és fenntartása révén visszacsábítsa a jogszerű felhasználások körébe.

2. Internetre költözött a világ

Gutenberg találmányát számos másik követte az azóta eltelt közel hatszáz esztendőben. Hozzá hasonló felforgató jelentőséggel bír a számítástechnika és az internet feltalálása, amelyek egymást feltételezik, utóbbi az első nélkül nem fejlődhetett volna ki mai formájában. Ahhoz, hogy az internet megszülethessen és lehetőséget kapjon arra, hogy hatást gyakoroljon a szerzői jogra, előbb szükség volt a számítógépre, amelyeket hálózatba kapcsolva a világháló életre kelt. Ahhoz pedig, hogy a számítógép megjelenhessen, az *analóg*³⁶ világot fel kellett, hogy váltsa a *digitális*. Az első számítógépek digitálisak voltak, vagyis a műveletek végrehajtása során számokat (*digit*) használtak. A ma ismert számítógépek működésükhöz a *bináris*, kettes számrendszert veszik alapul, a tízes (decimális) számrendszer tíz számjegye helyett 0-kkal és 1-esekkel operálnak. *Általános célúak*, programozhatók és újraprogramozhatók, sőt, magukat is képesek újraprogramozni. Nemcsak különféle matematikai feladatok elvégzésére használhatók, hanem számtalan más feladat végrehajtására (zenehallgatás, szöveg- és képszerkesztés, különböző szoftverek futtatása, stb.).³⁷

A félvezetők fejlődésének tranzisztort követő lépcsőfokát az integrált áramkör, a mikrochip jelentette. Ezeket az eszközöket is a hadsereg alkalmazta először, ám hamarosan széleskörű polgári felhasználásra kerültek, egyre olcsóbbá, gyorsabbá és kisebbé váltak. Ezt a folyamatot az Intel Corporation egyik alapítója, Moore írta le.³⁸ A róla elnevezett *Moore törvénye* szerint egy integrált áramkörön elhelyezett tranzisztorok száma évente megkétszereződik majd, ami lehetővé teszi olyan újítások bevezetését, mint a személyi számítógép és más hordozható kommunikációs eszközök. 1975-ben ezt a jóslatot némiképp módosította, miszerint a teljesítmény minden második évben duplikálódni fog.³⁹ A mik-

³⁵ Ezek közül [disszertáciomban](#) a többszörözés és nyilvánossághoz közvetítés, valamint a korlátozások és kivételek kapcsán többet, így a szoftvert, az adatbázist, a műholdat és az internetet többször, közvetlenül érintem. Az egyéb találmányokkal csak annyiban kívánok foglalkozni, amennyiben azt a tárgyalt szabályozás indokolja.

³⁶ Az analóg számítógépek az analógia, vagyis a hasonlatosság elvére épültek, olyan szerkezetek voltak, amelyek képesek valamilyen fizikai jelenség utánzására, modellezésére. Lásd: ISAACSON, 2015. p. 48-49.

³⁷ Uo.

³⁸ MOORE, 1965.

³⁹ ISAACSON, 2015. p. 178-189.

rochip fejlődése 1971-re lehetővé tette, hogy az Intel megalkossa az első mikroprocesszort, vagyis az egyetlen mikrochipbe integrált általános célú számítógépet.⁴⁰

A személyi számítógépek elterjedése nyomán új, funkcionális műtípus jelent meg, a *szoftver*, vagyis az a programsor (forráskód), amely a hardvert működtette a különféle parancsok végrehajtása révén. A szoftver jelentőségét felismerők rájöttek arra, hogy az operációs rendszerek (Microsoft BASIC és WINDOWS, Linux) és más szoftverek piaci értéke többszörösen meg fogja haladni azokét a hardverekét, amelyeken futnak.⁴¹ A jelentős piaci értékkel bíró szoftverek tekintetében egyértelműen győzött a szellemi tulajdonvédelem, annak dacára, hogy – ahogyan minden más interneten terjedő alkotást – a szoftvereket is előszeretettel másolták, főleg azután, hogy a sávzsélesség elérte a megfelelő fejlettséget és alkalmassá vált arra, hogy a nagyobb méretű szoftver-fájlokat is közvetíteni tudja. A szoftveripar fennmaradása és virágzása többek között annak is köszönhető, hogy a felhasználók belátták, ha biztonságosan akarják használni rendszereiket és alkalmazásaikat, szükségük van a legfrissebb elérhető verziókra, a legjobb támogatásra és egyéb privilégiumokra, amelyek kizárólag az eredeti szoftverrel járnak együtt.⁴²

A számítógépek feltalálásával megjelent az igény arra, hogy a gépeket hálózatba kötve megtöbbszörözzék a teljesítményt. Az internetet a kezdeti időkben nem a nagyközönségnek szánták, hanem a hadseregnek,⁴³ az egyetemeknek és a magáncégeknek. A hálózat kidolgozását is az USA Védelmi Minisztériumán keresztül finanszírozták (ARPA). Az egyes kutatóközpontokat a könnyebb információ-áramlás érdekében hálózatba kötötték egymással, ez lett az ARPANET, amelyet további hálózatok követtek.⁴⁴ Ezeket az „*internetwork*”-ben kötötték össze egy olyan nyitott, közös protokoll segítségével, amelyet minden hálózat használ és azonos módszer szerint végez adattovábbítást. A szükséges címzési módszert – *Internet Protokoll* (IP) – Vint Cerf és Bob Khan találták fel. Az IP-cím meghatározta a címzés fejlécében elhelyezendő információkat, hogy az információ a rendeltetési helyét megtalálja. Az egyes információ-töredékek célgépen történő újraegyesítésének paramétereit a *Transmission Control Protocol* (TCP) határozta meg.⁴⁵

Az internet⁴⁶ akkor lépett ki az egyetemek és kutatóintézetek kapuin, amikor feltalálták a modemet. Ez a találmány lehetővé tette, hogy azok a háztartások, ahol már volt személyi számítógép, rácsatlakozhassanak a hálózatra. A modemek alkalmasak voltak arra, hogy modulálják és demodulálják a telefonvonalakból érkező analóg jeleket.⁴⁷

Miután a technikai feltételek már adottak voltak, 1983-ban megalapították az első online szolgáltatást nyújtó vállalatot, az America Online-t (AOL), amelyen a tagok chat-elhettek, üzeneteket küldhettek, híreket olvashattak. 1993-ban az addig csak fokozatosan bővülő szolgáltatás kapuit szélesre tarták a felhasználók milliói előtt, mégpedig az Egyesült Államok

⁴⁰ Uo. p. 201.

⁴¹ ISAACSON, 2015. p. 318-324.

⁴² BARLOW, 1996. p. 183.

⁴³ Az interurbán telefonvonalakra kötött számítógép-hálózatoknak az volt az eredeti feladatuk, hogy korai riasztásokat küldjön a légvédelemnek egy esetleges ellenséges csapásról. Lásd: ISAACSON, 2015. p. 229.

⁴⁴ ZIEWITZ – BROWN, 2013. p. 5.

⁴⁵ ISAACSON, 2015. p. 260-262. o.

⁴⁶ Az internet és a világháló egymás szinonimáiként hatnak, mégsem ugyanazt a jelentést hordozzák. Az internet az egymással hálózatba kötött pontokra utal, a világháló viszont egy olyan szolgáltatás, amely az összekötött végpontok hálózatára épít a hipertext-ek, linkek, különböző programnyelvek segítségével (pl. HTML), amelyek a böngészést lehetővé teszik, megjelenítve képeket, szövegeket, audiovizuális tartalmakat, hangokat, stb. Lásd: FOONG, 2019. p. 23.

⁴⁷ ISAACSON, 2015. p. 388.

kormányzatának döntése nyomán. Az előkészítésben nagy szerepe volt Al Gore-nak, aki tető alá hozta a nagysebességű hálózat kiépítését előíró törvényt (*High Performance Computing Act*). A jogszabályi környezet megteremtette a lehetőségét annak, hogy az online szolgáltatást nyújtó vállalkozások rákapcsolódjanak a *National Science Foundation* által üzemeltetett kutatási hálózatra, vagyis magára az internetre. 1993-ban ugyancsak Gore kezdeményezésére elfogadták a nemzeti információs infrastruktúra törvényt (*National Information Infrastructure Act*), amelynek köszönhetően az internet megnyílt a magánbefektetések előtt.⁴⁸

Az összekapcsolt virtuális, digitális világban aztán egy teljesen új gazdasági, társadalmi környezet épült fel. Ez ma a *világháló*, vagyis a *World Wide Web*, amely a kilencvenes években a CERN-ből indult útjára Tim Berners-Lee-nek köszönhetően.⁴⁹

A digitális forradalom felvázolt lépcsőfokai közül három emelkedik ki igazán; a számítógép, a szoftver és az internet. A számítógép megjelenése egyértelmű origója történetünknek. Kifejlesztése, mint előfeltétel elengedhetetlenül szükséges volt ahhoz, hogy a számítástechnika a tudósok titokzatos machinációiból milliók játékszerévé válhasson. Számítógép nélkül nem lenne sem személyi számítógép, sem okos telefon,⁵⁰ sem azon futó szoftver és nem lenne az internet sem, legalábbis a ma ismert, világméretű formájában biztosan nem. Számítástechnika és internet nélkül nem lenne sem mp3, sem fájlcsere, sem streaming, nem okozna fejfájást a linkelés, vagyis digitális technológiák nélkül nem születhetett volna meg ez a mű, mert nem lett volna olyan találmány, amely felváltva a hagyományos technológiákat kihívás elé állítja a szerzői jogot.

3. A szerzői vagyoni jogok természetéről, dióhéjban

3.1. Elméletek a szerzői jog alátámasztására

E [disszertáció](#) deklarált célja, hogy az internetes műfelhasználások által érintett vagyoni jogok közül kettőt, a többszörözést és a nyilvánossághoz közvetítést bemutassa. Ahhoz azonban, hogy a két vagyoni jog természete érthető legyen, fontos, hogy a szerzői vagyoni jogok természetét vázoljuk.

A tőkés áruterelés és a polgári államok kialakulása a szerzői jogot elsőként a felvilágosodás természetjogi filozófiájára alapozva⁵¹ *tulajdoni formában* alakította ki, amely átruházható volt az azt kiaknázni szándékozó tőkés befektetőkre, a kiadókra. E tulajdoni koncepció kidolgozója Locke volt, aki a XVII. században írt *Második értekezés a polgári kormányzatról*, „A tulajdonról” című V. fejezetben fejtette ki nézeteit. A középpontban az ember, mint saját személyének tulajdonosa áll. Minden, amit a saját kezével és saját testének munkájával elér, beleértve a kreatív szellemi tevékenységet is,⁵² és készít a természeti

⁴⁸ Uo. p. 401-404.

⁴⁹ Tim Berners-Lee találta fel a módját az internetes hivatkozások navigálásának. Az egyes hipertextekhez a felhasználónak tudnia kellett a elérési utat (URL – Uniform Resource Locator, Egységes Erőforrás-azonosító). A hipertextek online átviteléről a http (Hypertext Markup Language) gondoskodott. A weboldalakat a HTML (Hypertext Markup Language) segítségével szerkeszthették. Lásd: ISAACSON, 2015. p. 413.

⁵⁰ A mobiltelefonokon és tableteken bonyolított internetes adatforgalom 2016-ban haladta meg először az asztali számítógépeken bonyolított internetes adatforgalmat. Lásd: FOONG, 2019. p. 26.

⁵¹ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 28.

⁵² TAMURA, 2009. p. 64.

állapotban megtalálható javakból,⁵³ az a tulajdonába tartozik.⁵⁴ Boytha ugyan elismeri, hogy Locke elmélete összekapcsolhatta a szerzőket és alkotásaikat,⁵⁵ vitatta azonban, hogy a szerzői jog egy veleszületett, természetjogi jogosultság lenne. Ehelyett azt vallotta, hogy a szerzői jog létrejöttének feltétele volt az adott társadalmi fejlettségi szint megugrása.⁵⁶ A lécs átvittele után az államnak már nincs más dolga, mint garantálni a szerzők műveikhez fűződő jogait.⁵⁷

Locke munka alapú tulajdon elmélete további teóriáknak ágyazott meg. Ezekről Keserű számol be részletesen. A természetjogi felfogás szerint a fizikai, testi tulajdon és a szellemi tulajdon tulajdonképpen megegyezik, hiszen az ember ugyanúgy megmunkálja a természeti állapotban lévő ötleteit, amelyek valóban saját személyéből és tudásából táplálkoznak.⁵⁸ Az alkotó folyamat, mint megmunkálás eredménye a társadalom számára is hasznos. A befektetett munka és költség ellentételezéséként a szerzőt megilleti a műve feletti kizárólagos jog. Ez utóbbi elmélet a természeti jogi megközelítést meghaladja, a munkát ugyanakkor továbbra is fontos komponensnek tartja.⁵⁹ E tétellel némiképpen rokon az ösztönzési elmélet, amely a jutalomból kapott kizárólagosság kilátásba helyezésével sarkallja arra az alkotókat, hogy alkotásaikkal a tudományt és a művészeteket támogassák.⁶⁰

A tulajdoni elmélet a tulajdon által nyújtott szabadságra és korlátlanyságra épít, amely képes arra, hogy biztosítsa az alkotó művén fennálló érdekeit.⁶¹ Csakhogy ez a tulajdon-szemléletű, a fizikai világ materiális, jellemzően ingó⁶² tárgyain csak arra alkalmas, hogy a hozzá fűződő vagyoni érdeket kifejezze. Ezen felül nem képes kezelni sem az alkotóval fennálló személyes kapcsolatot (a *virtuális* szellemi tulajdont), sem pedig azt az unikális és eltérő sajátosságot, hogy amíg a hagyományos tulajdonjog csak az adott tárgyon létezhet, a szellemi tulajdon fennáll olyan vagyontárgyon is, amely már kikerült a szerzője hatalmi köréből. Ezt a problémát a copyright rendszerek könnyedén áthidalják azzal, hogy a *property* fogalma alá nemcsak a dolgokat sorolja be, hanem azokat a vagyoni jogokat is, amelyek teljes elsajátítást és hasznosítást tesznek lehetővé.⁶³ Faludi emlékeztet is rá, hogy a magyar jogirodalom elutasítóan bánt a tisztán tulajdoni szemléletű szerzői jogi elmélettel, ugyanakkor azt elfogadhatónak találta, hogy az abszolút szerkezetű, kizárólagos stílusjegyeket magán hordozó megoldásokat analógia útján a szerzői jogot alkotó törvényhozás a „*szerkezeti rokonságra*” való tekintettel felhasználja.⁶⁴

Az alkotók nemcsak az anyagi haszonért dolgoztak, hanem valami egészen más motíváció is hajtotta őket, nevezetesen a siker, a dicsőség és a közönség általi elismerés vágya. Ezt a vágyat a tisztán dologi, vagyoni jogi alapú elismerés nem elégíthette ki. Szükség volt tehát arra, hogy a szerzői jog személyi oldalát is kellőképpen kimunkálják. Kant

⁵³ KESERŰ, 2015. p. 210. Vö. UJHELYI, 2014. p. 46-47.

⁵⁴ TATTAY, 2014. (1) p. 623. Vö. KOUTRAS, 2016. p. 135.

⁵⁵ BOYTHA, 1973. p. 23.

⁵⁶ Uo. p. 24.

⁵⁷ LEGEZA, 2017. p. 49.

⁵⁸ KESERŰ, 2015. p. 212.

⁵⁹ Uo. p. 213.

⁶⁰ Uo. p. 214.

⁶¹ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 28.

⁶² A szerzői jog által védett műpéldány lehet például egy termű (corpus mysticum) fizikai térben többszörözött másolata (corpus mechanicum) is, nevezetesen az ingatlan. Lásd: HARKAI, 2016. (1). p. 77. ill. 93.

⁶³ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 29.

⁶⁴ Uo.

hangsúlyozta is, hogy az írói alkotásokat a kiadók a szerző nevében tárják a közönség elé. Az ezért járó díjazás az alkotó munkát honorálja.⁶⁵

Kant elmélete az emberi méltóságból és az önrendelkezési jogból fakad. Ebből következik, hogy a külvilágban tetet öltő gondolat annak megalkotójához tapad, tőle nem elidegeníthető.⁶⁶ Fichte szerint az önálló gondolat és a szabad kommunikáció az alapja ennek az elidegeníthetetlen szerzői jogi védelemnek, amelyben fontos aspektus a kölcsönös elismerés elve, vagyis ha a szerző elvárja, hogy az ő jogait mások tiszteletben tartsák, akkor ezt neki is meg kell tennie szerzőtársaival szemben, illetve tekintettel kell lennie azon korlátokra, amelyek a társadalom érdekeit védik.⁶⁷

A mű és létrehozója közötti kapcsolat tehát olyan szoros, hogy nem vonható egyértelműen a tulajdonjog hagyományos keretei közé. Ugyanakkor az is kétségtelen, hogy az anyagi javak köréből sem vonható ki, hiszen „jósággá, potenciális áruvá”⁶⁸ válva lépnek be a forgalomba, ahol a műpéldányon bárki tulajdonjogot szerezhet, a cserébe adott vételár pedig a kiadót gazdagítja, aki abból a kiadói jogok megszerzésének ellentételezése útján juttat a szerzőnek. A szerzői jog e kettősségét Kohler is felismerte, aki az „*anyagtalán javak kategóriája mellé különálló személyes jog képzését*”⁶⁹ tartotta indokoltnak. Ebben a különálló jogban nyert volna védelmet a jogviszony tárgyán, mint a fizikai dolgoktól különböző művön fennálló⁷⁰ szerzői minőség feltüntetésének és a mű integritásának védelme.⁷¹

A XVIII. század tulajdoni elméleteit Bentham bővítette az *utilitarista* megközelítés kimunkálásával. Ennek lényege, hogy az alkotó tevékenységgel a szerző elsősorban nem magát, hanem a társadalmat szolgálja. Ez lelhető fel az amerikai Alkotmány szerzői jogi klauzulájában is. Stílusjegyeit tekintve az utilitarista irányzat magába foglalja a vagyoni jogok teljes átruházhatóságát, gazdasági kiaknázását. Ez a szemléletmód talán a leginkább hátrányos a köz érdekeire, hiszen a tulajdonos szerzőt középpontba állítva teljes eszköz-tárával támogatja annak lobbitevékenységét.⁷²

A tulajdoni és személyiségi elméletek fejlődésének következő állomása Hegel azon fejtegetése, amely szerint a mű a szerző személyének kiterjesztése, a külvilágban való megtestesülése, amely ugyanakkor feltételez egy fizikai adathordozót, amelyen pedig tulajdonjog kell, hogy fennálljon. Ezt az információs többlettartalmat közvetítő szerzői művet védi a szerzői jog,⁷³ amely azonban nem egyenlő a klasszikus dologi tulajdonnal.⁷⁴

A személyiségi elméletek következő képviselője von Gierke. Teóriája szerint a szerzői jog alapvetően személyiségi jog, hiszen az alkotófolyamatból ered. A szerzői mű is ennek a tevékenységnek a tárgyasult eredménye. Éppen ezért kell biztosítani a szellem kibontakozásának lehetőségét, egyúttal pedig annak megbecsülését. Ezek a jogok von Gierke szerint elidegeníthetetlenek, csak a gyakorlásuk ruházható másra. Létük nem az állam elismerésének kegyétől függ, hanem az alkotás tényétől.⁷⁵ Különösen érdekes az

⁶⁵ BOYTHA, 1973. p. 30.

⁶⁶ UJHELYI, 2014. p. 40.

⁶⁷ Uo. p. 41-42.

⁶⁸ BOYTHA, 1973. p. 31.

⁶⁹ Uo.

⁷⁰ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 30.

⁷¹ Uo.

⁷² UJHELYI, 2014. p. 44. Vö. TAMURA, 2009. p. 66.

⁷³ Uo. p. 44-45.

⁷⁴ KÓHIDI, 2016. p. 29.

⁷⁵ BOYTHA, 1973. p. 32. Vö. LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 30.

elmélet azon érve, amely szerint az egységes személyiségi jogként létező szerzői jog annak gyakorlása során vált át vagyoni joggá, amely azonban nem szükségszerű olyan művek esetében, amelyeket a szerző nem kíván hasznosítani. Az elmélet további említésre méltó pontja a szerzőt illető jog időbeli korlátozására vonatkozó állítás. E szerint a szerző halálát követően a mű kikerül a személyiségi jog szférájából.⁷⁶ Ez a fejtegetés különösen érdekes ellenpontja a vagyoni jogi érdekeknek. Von Gierke azt mondja, hogy a halál után a mű kikerül a szerző személyiségi jogi szférájából. A mű hasznosításához fűződő gazdasági érdekek azonban felülírják ezt a kétségtől helytálló megállapítást, még akkor is, ha természetes személy szerző eltávazása után is marad hátra lehetőség a személye után maradt érdekek védelmére kegyeleti jog formájában. Von Gierke elméletét Faludi úgy értékeli, hogy ugyan megalapozta a szerzői jog monista, egységes felfogását, a személyhez fűződő jogok fontosságát túl erőteljesen hangsúlyozza.⁷⁷

Gierke tanainak azon elemét, amely szerint a személyiségi jogok vagyoni érdekű jogokká teljesezhetnek, Elster fejlesztette tovább versenyjogi elméletében. Ő úgy gondolta, hogy a tőkés társadalomban a vállalkozói érdekek a meghatározóak, a szellemi alkotások pedig főként ipari-kereskedelmi felhasználás útján válnak hozzáférhetővé. Az alkotások védelme ebben a versenyben véd az újabb monopóliumok kialakulásától.⁷⁸ Egyebekben Elster állításait Boytha vitatja. Úgy véli, hogy a verseny csupán gazdasági lehetőség, de „nem válhat önmaga is a jog tartalmává”.⁷⁹

E megállapításoknak ellent mond, hogy a legtöbb szerző egyszerre alkot a saját örömeire és a vásárlóképes közönségnek, tehát anyagi motiváció hajtja, hogy a műért honoráriumot kapjon, amelytől a megélhetése függ. Erre Pogácsás is emlékeztet, felidézve, hogy a szerzői jog fejlődésében a szerzők azon törekvése is döntően közrejátszott, hogy a művek terjesztéséből a közvetítőknél lecsapódó profitból ők is részesedjenek.⁸⁰ Főképpen napjainkban a verseny az alkotók között is zajlik, amely különösen éles az olyan funkcionális műveknél, mint például az építészeti alkotások vagy a szoftver. Noha Faludi is kritizálja Elster álláspontját, a versenyjogi szempontot ő is fontosnak tartja, ám olyan aspektusból, hogy éppen a jogok kizárólagos jellege teszi alkalmassá őket a versenybe való kedvező pozíciók megszerzésére. Emellett viszont Elster megközelítése nélkülözi az alkotási folyamat kreatív, emberi jelentőségét.⁸¹

Nemcsak Gierke képviselte azon álláspontot, hogy a szerzői jognak személyiségi oldala is van. Franciaországban a judikatúra szélesítette ki a védelmet, és vonta be alá a „*szertői erkölcsi jogot*” (*droit moral*),⁸² amely a szerzőnek műve alapján járó elismerését biztosította a tulajdoni jellegű szerzői jog mellett, „*sajátos és örökös intézményként*”.⁸³ Boytha az elgondolás nyilvánvaló előnye mellett figyelmeztet hátrányaira is. A kialakult dualista felfogás következtében elvált egymástól a *droit moral* és a szerzői tulajdon, előbbi örökös jogként illeti meg a szerzőt és örököseit, míg utóbbival a szerző szabadon rendelkezhet és időben is korlátozott.⁸⁴

⁷⁶ BOYTHA, 1973. p. 31.

⁷⁷ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 31. Vö. SARKADY – GRAD-GYENGE, 2012. p. 24.

⁷⁸ SARKADY – GRAD-GYENGE, 2012. p. 32-33.

⁷⁹ Uo. p. 33.

⁸⁰ POGÁCSÁS, 2017. (1) p. 31.

⁸¹ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 31-32.

⁸² BOYTHA, 1973. p. 34.

⁸³ Uo. p. 35. Vö. SARKADY – GRAD-GYENGE, 2012. p. 22.

⁸⁴ BOYTHA, 1973. p. 35.

Amíg a franciák következetesen ragaszkodtak a szerzői jogok kétosztatásához, addig a német Ulmer azt vallotta, hogy a szerzői jogba szétválaszthatatlanul olvadnak bele a vagyoni és személyhez fűződő jogok⁸⁵ (*sui generis jogi forma*),⁸⁶ ebből pedig következik, hogy mindkettő egyszerre szűnik meg a védelmi idő végén.⁸⁷

Pogácsás Gács nyomán további, *posztstrukturalistának* aposztrofált elméletekről tesz említést. Az 1960-as években kezdték el felismerni, hogy a szerzők egyébként is kiemelkednek a társadalom többi tagja közül, mivel egyrészt módjuk, másrészt lehetőségük és adottságuk van alkotni. A jogalkotó ezt a pozíciót tovább erősíti a szerzői jogok biztosításával, miközben akár a műélvező közönség, akár azok, akik a művek közönséghez juttatásában esetleg ugyancsak kreatívan vettek részt, hozzá képest hátrányosabb helyzetben vannak. Ebből következik, hogy nem is igazán a szerző, hanem sokkal inkább alkotása és a befogadó közönség a fontos, a szerző is a már meglévő alkotásokból merít.⁸⁸ Egyetértve Pogácsással meg kell e helyütt jegyezni, hogy a szerzői jog éppen az alkotást részesíti oltalomban, tehát a teória ezen felvetése megválaszolást nyert, viszont tény, hogy a befogadó közönség nélkül a mű nem érhetné el eredeti társadalmi rendeltetését.⁸⁹

Faludi a XXI. század kihívásait homloktérbe állítva további elméletet mutat be, amely a világhálón tömegével terjedő védett tartalmakkal kapcsolatban felettébb kritikus hangvételűt üt meg. Az elmélet szerint a szellemi alkotások közkinccs jellege a legfontosabb szempont, a művek a köz tudását gyarapítják,⁹⁰ amely jelleg a világhálón egyáltalán nem korlátozható. Faludi rámutat az elmélet lehetetlenségére és feloldhatatlan ellentmondására. A közkinccs ugyanis e teória szerint nem csökken, akkor sem, ha fogyasztanak belőle. Ha mindenki szabadon fogyaszt belőle, akkor viszont nem lesz senki, aki a javak előállításáért fizessen, vagyis a szerzők túlnyomó többsége egyszerűen nem lesz anyagilag érdekelt az alkotásban.⁹¹

3.2. A szerzői jog jellege és szerkezete

A fejlődés ívét visszakövetve azt láthatjuk tehát, hogy a szerzőség elismerésének kettős gyökerei vannak. Egyrészt a szerző személyiségi érdekei,⁹² amely a művel való személyes kapcsolat mások, majd a jogalkotó általi elismerésének igényében öltött testet. Másrészt pedig az alkotásért járó ellenértékhez való jogos érdek elismerése, vagyis a vagyoni jogok természetének, jellegének meghatározása, szabályokba öntése. Amint Gyertyánfy Boytha nyomán írja, a kettő szerves egységet alkot, az egyik gyakorlása szükségképpen a másik érdeket is érinti,⁹³ bár ez nem minden esetben – például a funkcionális műveknél – érvényesül.⁹⁴ Az érem két oldala, vagyis a szerzői jog vagyoni és személyhez fűződő oldala egybe forrotságuk ellenére elválhatnak egymástól, de a személyhez fűződő jogok még

⁸⁵ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 31.

⁸⁶ E kifejezést Boytha használta Ulmer elméletének ismertetésekor. Idézi: GYERTYÁNFY, 2015. p. 586.

⁸⁷ BOYTHA, 1973. p. 37. ill. 41.

⁸⁸ POGÁCSÁS, 2014. (2), p. 153. Vö. UJHELYI, 2014. p. 37.

⁸⁹ POGÁCSÁS, 2014. (2), p. 154.

⁹⁰ POGÁCSÁS, 2014. (1), p. 481.

⁹¹ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 31.

⁹² LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 19.

⁹³ GYERTYÁNFY, 2015. p. 586.

⁹⁴ Uo. p. 587.

akkor is biztosítják a művek alkotójukkal való kapcsolatát, ha a felhasználásra kizárólagos jogot adtak más személynek.⁹⁵

Elsőként, legalább is, ami a copyright-rendszereket illeti, a vagyoni érdekek védelme nyert elismerést. A másik érdekcsoport, a személyhez fűződő jogok védelme csak sokkal később, kontinentális gondolkodók által kimunkálva vált védetté. A tyúk és a tojás esetének kérdését eldönteni látszik Boytha érvelése. A szerzői jog keletkezéséhez nem az állami elismerés szükséges, hanem azon ténynek a felismerése, hogy a vagyoni jogok biztosítása azért szükséges, hogy a szerző a műve felett szabadon, kizárólagos jelleggel rendelkezhessek, az alkotott mű értékesíthető legyen, akkor is, ha közben az alkotott mű – *dolog* – tulajdonjoga kikerül a szerző hatóköréből.

A védett jogi érdek biztosítása az elidegenítést követően csak az után vált szükségessé, hogy lehetővé vált az alkotások tömeges többszörözése, vagyis a gazdasági és műszaki feltételek a változást kikényszerítették.⁹⁶

A *tulajdoni jellegű* monopólium, amelyet a szerzőknek a jogalkotók biztosítottak, „*gondolati jellegű*”. Ezt Faludi azzal indokolja, hogy a védett tárgy ugyan dologiasulhat, nincs helyhez kötve,⁹⁷ azonosítása is sajátos, *egyéni, eredeti* jegyeket hordoz. Mélyebb és kizárólagosabb az alkotás tárgya és alkotója közötti kapcsolat a pusztá tulajdonjognál, mert a létrejött tartalom, forma létrehozója személyiségét hordozza magában. Az így keletkezett *abszolút szerkezetű, kizárólagos szerzői jogi jogviszony* mellett, hogy sokban merít a hagyományos tulajdoni jogviszonyból, különbözik is attól. Ezt Kőhidi úgy jellemzi, hogy a „szellemi tulajdon” kifejezés tulajdoni eleme a jogviszony szerkezetére utaló analógia, a szellemi viszont éppen azt a célt szolgálja, hogy a tulajdontól egyúttal megkülönböztetésre is kerüljön.⁹⁸

Egybecseng a tulajdon és a szellemi tulajdon társadalmi rendeltetése szempontjából. Mindkettő a legkönnyebben a kapitalista piacgazdasági viszonyok között értelmezhető, hiszen ezekben a modellekben lehet a tulajdont értelmezni és rá tulajdonjogot telepíteni, amely védi azt és egyben kijelöli gyakorlásának a határait is.⁹⁹ Ez a szellemi tulajdonra is messzemenőig igaz. További hasonlóság, hogy abszolút jellegénél fogva mindkét jogviszony jogosulti pozíciójában egy meghatározott személy (szerző, illetve tulajdonos) van, akit megillet a jogok kizárólagos gyakorlása, vele szemben pedig mindenki más kötelezett. Ezt a viszonyt minden kívülálló köteles elismerni, túrni és tartózkodni attól, hogy a jogosultat jogai gyakorlásában zavarja vagy korlátozza.¹⁰⁰ Mind a szerzői jog, mind a tulajdonjog-dologi jog tárgyára jellemző az *egyediség elve*, vagyis a jogosultság tárgya csak egyedileg meghatározott dolog, illetve szerzői mű lehet. Az egyediesítésre Lenkovics szerint a meghatározható, világos és egyértelmű jogi helyzetek fenntartása miatt van szükség.¹⁰¹ Fontos különbség végül a két tulajdoni forma között, hogy amíg a dolgok tulajdonjogával fel lehet hagyni (*derelictio*), addig ez nem lehetséges a szerzői jog esetében.¹⁰²

Fontos e helyütt a műpéldányok és a dolgok közötti különbségtétel határköveinek elhelyezése. Lenkovics a dolgok fogalmának meghatározásánál visszanyúl a római jogi

⁹⁵ Uo.

⁹⁶ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 22.

⁹⁷ Uo. p. 30.

⁹⁸ KŐHIDI, 2016. p. 33.

⁹⁹ KESERŰ, 2015. p. 207.

¹⁰⁰ LENKOVICS, 2008. p. 23-24.

¹⁰¹ Uo. p. 27.

¹⁰² POGÁCSÁS, 2017. (2) p. 40.

gyökerekhez, amely a dolgokat testi (*res corporalis*) és testetlen (*res incorporalis*) kategóriákba sorolta. Ezt a különbségtételt teszi meg Kőhidi is, amikor megállapítja, hogy a dolgok és maguk a fizikai műpéldányok is a *res corporales* körébe tartoznak, míg a bennük rejlő szellemi tulajdon a *res incorporales* körébe tartozik. Ugyanez igaz a digitális műpéldányokra.¹⁰³ Utóbbi alatt vagyoni értékű jogokat, követeléseket értett. Ezek hiába fejzhetők ki pénzben, birtokba nem vehetők, mert nincs fizikai manifesztumuk, legalábbis addig, ameddig fizikai adathordozón rögzítésre nem kerülnek.

A civilisztika tudósai sokáig vitatkoztak rajta, hogy a dolgok fogalmát kiterjesztően kell-e értelmezni, amely alá szubsumálhatók a testi tárgyakon kívül azok a vagyoni jogosultságok is, amelyek az „*emberi szükséglet kielégítésére szolgálnak*”.¹⁰⁴ A hatályos Ptk.¹⁰⁵ 5:14. § (1) bekezdése kimondja, hogy „*a birtokba vehető testi tárgy tulajdonjog tárgya lehet*”. A (2) bekezdés ezt tovább árnyalja: „*a dologra vonatkozó szabályokat megfelelően alkalmazni kell a pénzre és az értékpapírokra, valamint a dolog módjára hasznosítható természeti erőkre*”. Ezekből a meghatározásokból kitűnik, hogy fő szabály szerint a tulajdonjog tárgya testi jellegű, fizikai jellemzőkkel kell, hogy bírjon.¹⁰⁶ Ennek már csak azért is jelentősége van, mert a tulajdonjog egyik részjogosultsága, a birtoklás joga nem fizikai tárgyak esetében kevésbé kivitelezhető, noha kétségtelen, hogy az adathordozó, amelyen tároljuk, birtokba vehető.

Ettől függetlenül, amint az idézett (2) bekezdés szövegéből is kitűnik, hogy tulajdonjog tárgya lehet olyan jelenség is, amely dolog módjára hasznosítható, jelesül a természeti erők (szél, víz, napfény, ásványi eredetű energiahordozók), illetve a pénz és értékpapír. Mindhárom kategória olyan hasznosítható javakat hordoz, amelyeket az ember kétségkívül hasznosítani képes. Lenkovics külön is megemlíti a *számítógépi adatokat (jeleket)*, amelyek rögzíthetők, tárolhatók, átvihetők, felettük rendelkezni lehet, vagyis „*dolog módjára hasznosíthatók*”.¹⁰⁷ Ugyanakkor a számítógépi programalkotások digitális valójukban egyik dolog módjára hasznosítható kategóriába sem illeszkednek.

Az Szjt. fentebb már idézett 1. § (1) bekezdése oltalmi körébe tárgyként a szellemi alkotás tartozik, amelyre egy példálózó jellegű felsorolást biztosított a jogalkotó. A szerzői művé minősülés feltétele az egyéni, eredeti jelleg. Csécsy a szerzői alkotás fogalmát a következőképpen határozza meg: „*szerzői alkotásnak minősül az irodalom, a tudomány vagy a művészet körébe eső, rendszerint valamilyen formában rögzített, egyéni, eredeti gondolat*”.¹⁰⁸ Hasonlóképpen határozzák meg a szerzői mű fogalmát a Lontai-Faludi-Gyertyánfy-Vékás szerzőtársak is, felhívva a figyelmet arra, hogy az irodalom, tudomány és művészet kitétel szorít a lehetséges művek körén. A mű meghatározó sajátossága az egyéni, eredeti jelleg.¹⁰⁹ A védelem keletkezése szempontjából a rögzítés, mint jogviszonyt keletkeztető jogi tény, reálaktus releváns, hiszen ezzel lép át a gondolat, ötlet a lejegyzett, fizikai, vagy történetesen éppen digitális, de mindenképpen érzékelhető formátumba.¹¹⁰ Ugyanakkor fontos megjegyezni azt is, hogy a védelem feltétele az egyéni, eredeti jelleg.

¹⁰³ KŐHIDI, 2016. p. 28.

¹⁰⁴ Uo. p. 33.

¹⁰⁵ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről.

¹⁰⁶ LENKOVICS, 2008. p. 35.

¹⁰⁷ Uo. p. 36.

¹⁰⁸ CSÉCSY, 2007. p. 28.

¹⁰⁹ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 55. Vö. GYERTYÁNFY, 2015. p. 585.

¹¹⁰ POGÁCSÁS, 2017. (2) p. 38.

A rögzítés tehát a védelemnek nem feltétele, viszont a mű azonosíthatósága szempontjából rendszerinti kritérium, amely egy jogsértés esetén a bizonyíthatóságot is elősegíti.¹¹¹

Mezei Balás véleményét osztva a szerzői jogot „*vegyes koncepciónak tekinti*”, a mely a „*személyiségnek dologi joga*”.¹¹² A közös vonások ellenére azonban figyelmeztet egyúttal, hogy a szellemi tulajdon nem azonosítható a dolgokon fennálló tulajdonnal.¹¹³ Ezt osztja Grosschmid nyomán Pogácsás is, aki úgy véli, „*a szerzői jogi jogviszony személyek közötti jogviszony, amely meghatározott tárgyra irányul*”.¹¹⁴

Boytha akként írja körül a szellemi tulajdon-tulajdon viszonyrendszert, hogy a tulajdonjog „*(...) fészkébe települt az anyagi hordozóiktól függetlenül létező, testetlen és fizikailag nem birtokolható, nyilvánosságra hozataluk után elvileg bárki által időben és térben korlátlanul hozzáférhető szellemi alkotások kakukktojása*”.¹¹⁵

A szellemi tulajdon tehát egy olyan sajátos jellegű, a hagyományos tulajdonjog és személyiségvédelem ismertetőjegyeit magán viselő oltalmi forma, ameynek a védendő jogi tárgya a szellemi alkotás, amely számos formában rögzítésre kerülhet, a rögzített műpéldány pedig fizikai léttel bírván hagyományos tulajdonjog tárgya lehet. Az alkotásban testesül meg a szerző egyéni, eredeti jellegű műve, amely a saját személyiségének jegyeit tükrözi. A műhöz tehát egyaránt kapcsolódik immateriális vagyoni, illetve védendő személyi érdek. A védelem keletkezése szempontjából irreleváns, hogy a mű fizikai vagy digitális adathordozó formájában kerül rögzítésre. További különbség a hagyományos dolgokhoz képest, hogy a szellemi alkotások egyszerre több helyen jelen vannak és használhatók (ubikvitás), vagyis nem kerülhet sor az olyan módon való felélésükre, elhasználásukra, mint a dolgok esetében.¹¹⁶ Ez már csak azért is fontos szempont, mert a szerző a közönségnek alkot, a közönség pedig népes, vagyis egyszerre többen ismerhetik meg a szerző gondolatait. Ezzel szemben a tulajdonjog tárgya, a dolog az esetek túlnyomó többségében nem fajlagos, hanem egyedi, a tulajdonos, ha át is engedi a használat jogát más személynek, az átengedett jog csak meghatározott dolog tekintetében gyakorolható.¹¹⁷

A szellemi alkotások sajátos védelméről az is elmondható továbbá, hogy az egyébként a hagyományos tulajdonjognál, mind a személyhez fűződő jogok védelménél megjelenő abszolút szerkezet, mind a negatív tartalom „szokatlanul” viselkedik.

A hagyományos tulajdonnál az abszolút szerkezet azt hivatott biztosítani, hogy a tulajdonost a birtoklás, használat, hasznok szedése, valamint a rendelkezés jogának gyakorlásában senki se háborgassa. Ugyanakkor a magántulajdon tárgyai fő szabály szerint forgalomképesek, vagyis, amennyiben az a tulajdonos szándékában áll, jogügylet keretében a tulajdonosi triász elemei vagy mindegyik a szerződő partnerre átruházásra kerülhet.

A német és magyar szerzői jogban viszont a vagyoni jogok főszabály szerint nem idegeníthetők el, másra nem ruházhatók, csak bizonyos kivételes esetekben, egyébként mindössze a felhasználás joga engedélyezhető. Ugyanakkor a szerzői alkotás sajátja, hogy – a tulajdonjog által védett ingó és ingatlan vagyontárgyak felhalmozásának céljával ellentétben – a szerző az esetek túlnyomó többségében nem magának alkot, hogy aztán a padláson felhalmozza műveit, hanem a forgalomnak, a nyilvánosságnak szánja azokat. Bár

¹¹¹ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 60.

¹¹² MEZEI, 2004.

¹¹³ MEZEI, 2012. (2), p. 60.

¹¹⁴ POGÁCSÁS, 2014. (2), p. 154.

¹¹⁵ BOYTHA, 2000. p. 14.

¹¹⁶ KESERÚ, 2015. p. 211., 215. Vö. KÓHIDI, 2016. p. 30., TAMURA, 2009. p. 66.

¹¹⁷ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 30.

igaz, hogy a személyhez fűződő jogok egyik fontos részjogosultsága, a mű nyilvánosságra hozatalának joga éppen azt a célt szolgálja, hogy a művek csak akkor kerüljenek felhasználásra, ha a szerző úgy döntött.

Éppen ezért a művek nem tekinthetők egyszerű fogyasztási cikként viselkedő ingó vagyontárgyakként, dolgoknak.¹¹⁸ Még akkor sem, ha sok olyan „újkeletű” produktum (például reklámozás céljára készült mű, szoftver, adatbázis, amelyeket gyakran munkaviszonyban hoznak létre) van, ahol „*leértékelődött a szerző személye az általánoshoz képest*”.¹¹⁹ Viszont az kétségtelen, hogy a szerzői művek dologiasult műpéldányai magas hozzáadott értéket képviselő, egyéni, eredeti jellegű többletelemet hordozó vagyontárgyakká is válnak. Ezekről a vagyontárgyokról a rajtuk jogot szerző, vagy éppen jogellenes voltak miatt nem szerző, de azokat felhasználó végfelhasználók gyakran nem is tudják, hogy szerzői művekről van szó. Ez a probléma az interneten hatványozottan jelen van, ahol a „*szabad elérhetőséget*” társítják tévesen a szabad felhasználáshoz.¹²⁰ Ezért aztán rendkívül fontos szerepe lenne az olyan szerzői jogi tudatosság-növelő programoknak, amelyek helyre igazítják a jogi szaknyelv útvesztőiben eltévedt, vagy oda be sem merészkedő felhasználók szellemi tulajdonvédelem fontosságáról kialakított képét.¹²¹

A szerzők esetleges visszatartásra irányuló magatartás kevésbé szolgálja a szerzői jog másik védelmi indokát, vagyis a mű hasznosításához fűződő érdeket, jóllehet napjainkra a piacot domináló jogosulti köröknél éppen ez az egyik fő mozgatója az alkotó kedvnek. Ellentmondásos módon tehát éppen a szellemi tulajdon tulajdoni, vagyoni része képezi a forgalom tárgyát oly módon, hogy az engedélyezéssel csak a felhasználás jogának gyakorlása kerül az engedélyes felhasználóhoz, a mű feletti rendelkezés továbbra is a szerző monopóliuma marad. Ez a hagyományos tulajdonjog esetében példának okáért csak a bérlet, a haszonkölcsön, a haszonélvezet esetében lehetséges, amikor egyes részjogosultságok kerülnek át a szerződő félhez a szerződés időtartamára, jellemzően ellenérték fejében.

A szerző az esetek döntő többségében a közönségnek és a forgalomnak szánja művét, a vagyoni jogok nem jelentenek automatikus jogosultságot arra, hogy a mű elkészítése után az alkotásért pénzt is kap. Ez csak egy lehetőség, amely egyszerre mérőeszköze a mű és alkotója társadalmi elfogadottságának, vagyis népszerűségének.¹²²

Gyertyánfy e sajátos jogviszonyt akként összegzi, hogy a vagyoni és személyhez fűződő jogok egybefonódásának következtében a szerző ezeket a jogokat sem egészben, sem részben nem idegenítheti el, csak felhasználási jogot ruházhat másra. Ennek a felfogásnak az előnye, hogy kedvezőbb pozíciót biztosít az egyébként a szerződéskötéskor gyengébb helyzetben levő szerzőnek, aki az egyes felhasználásokat jobban tudja ellenőrizni, illetve ellenőrzési monopóliumát jogutódaira örökíteni.¹²³

Mivel a mű hasznosítása a szerzői jog lényeges eleme, ezért a vagyoni jogok tulajdoni jellemzőik ellenére mutatnak relatív szerkezetre utaló elemeket, amelyek a felhasználási szerződésekben öltenek testet, áttörve az abszolút szerkezetet. Ezt Pogácsás úgy írja le, hogy a vagyoni jogok gyakorlására irányuló felhasználási engedélyek „*tartalmilag és hatásukban a vagyoni jogok átruházásához hasonlítanak, gyakorlatban ugyanazt a célt*

¹¹⁸ POGÁCSÁS, 2014. (1), p. 482.

¹¹⁹ POGÁCSÁS, 2014. (2), p. 157.

¹²⁰ POGÁCSÁS, 2014. (1), p. 484-485.

¹²¹ Uo. Lásd továbbá MEZEI – HARKAI, 2017. (1) p. 295-297. III. Kottakalózok 1-5 rajzfilmsorozat a szerzői jogi tudatosság növeléséről. Elérhető a YouTube-on.

¹²² Uo. p. 488.

¹²³ GYERTYÁNFY, 2015. p. 587.

szolgálják”.¹²⁴ Amíg tehát a művek a vagyoni forgalomban ingó dolog módjára vesznek részt, rajtuk fennáll egy személyi és vagyoni jogokból álló jogköteg, amiből kizárólag a vagyoni jogok, azok is csak törvényben nevesített kivételes esetben és keretrendszerben vehetnek részt a forgalomban, annak érdekében, hogy a mű feletti gazdasági rendelkezést megkönnyítsék. Ennek eredményeként a felek az átruházással megegyező tartalmú felhasználási szerződést is köthetnek. Grad-Gyengét idézve e helyütt talán a legtalálhatóbb példa a filmek sajátos esete. Az ezekhez kapcsolódó vagyoni jogok ugyanis a „*megfilmesítési szerződés útján, illetve az előadóművészek esetében az átruházási szerződés alapján tartalmukat tekintve forgalomképesek*”.¹²⁵ Kivételt képeznek ez alól bizonyos elszámolási igények, illetve önállósult, a vagyoni jogról levált díjigények.¹²⁶

Pogácsás egy érdekes, a későbbiek szempontjából is fontos következtetésre jut. E szerint a vagyoni jogok feltétel nélküli elidegeníthetősége a kreatív iparág nemzetközi szereplőinek kedvez.¹²⁷ Ugyan az angolszászok átruházható vagyoni jogaival kapcsolatban, de Kőhidi e helyütt azt a megállapítást teszi, hogy a magyar jogban sem teljesen ismeretlen a jogok forgalomképessége. Példaként az *üzletrészt* említi, ami ugyan nem dolog, de mégis értékkel bír, nem is követelés, tehát sem adásvétel, sem engedményezés tárgya nem lehetne, de a bírói gyakorlat analogia legis útján mégis „*eszmei dolognak*” tekint, amely adásvétel tárgya lehet.¹²⁸ A személyes fűződő jogok azonban valóban abszolút szerkezetű jogviszonyt keletkeztetnek. A szerző nem mondhat le róluk, nem ruházhatók át és felhasználási engedély sem adható rájuk, viszont gyakorlásuktól eltekinthet a szerző. A mű nyilvánosságra hozatalának joga, a név feltüntetésének joga, a mű egységének védelme olyan jogok, amelyek semmiképpen sem képezhetik a forgalom tárgyát.¹²⁹

4. A **disszertáció** célja, szerkezete és az alkalmazott elemzési módszer

Disszertációmban a többszörözés és nyilvánossághoz közvetítés vagyoni jogokat elemzem. A választás azért e két vagyoni jogra esett, mert a digitális tartalomfogyasztás e két vagyoni jogot érinti.¹³⁰ A szerzők művekbe fektetett munkájának ellentételezése, a gazdasági haszon kiaknázása a hagyományos, analóg műpéldányok esetében a többszörözés mozzanatára és a többszörözött műpéldányok terjesztésére épül. Előbbi vagyoni jog azonban az immateriális online műfelhasználások esetében leértékelődni látszik. Ennek oka, hogy a művek és teljesítmények távollévő nyilvánossághoz juttatása a nyilvánossághoz közvetítés gyakorlása során történik. Mivel a digitális műélvezet a műpéldány egészének vagy egy részének legalább időleges, az átvitel által indokolt többszörözését feltételezi, ezért az egyik feltevés az, hogy a többszörözés joga online műfelhasználások esetében átfedésbe kerül a nyilvánossághoz közvetítéssel. Ez ugyanakkor nem jelenti azt, hogy a többszörözésre többé ne lenne szükség, hiszen a nyilvánossághoz közvetítés technológiai értelemben feltételezi a műpéldányok legalább időleges többszörözését. Ebben az értelemben alárendelődik egy másik vagyoni jog gyakorlásának, legalábbis technikai értelemben biztosan.

¹²⁴ POGÁCSÁS, 2017. (2). p. 39.

¹²⁵ GRAD-GYENGE, 2016. p. 41.

¹²⁶ Uo. p. 42.

¹²⁷ Uo. p. 42.

¹²⁸ KŐHIDI, 2016. p. 30.

¹²⁹ Sztj. 10-13. §§.

¹³⁰ ANGELOPOULOS, 2017. p. 51.

A kutatás tehát alapvetően két szerzői vagyoni jog, a többszörözés és a nyilvánossághoz közvetítés elemzésére fókuszál, külön kitérve e két vagyoni jogot érintő korlátozások és kivételek rendszerére. Gore intelmeit¹³¹ szem előtt tartva úgy vélem, hogy a kiválasztott témakörök kölcsönösen összefüggő jelenségek és folyamatok, amelyek egymástól nem elválaszthatók. Ha közülük egyet is kiemelnék, elmulasztanám az egész problémakör beható megértését, amely egyben e kutatás legfőbb kérdése is. Nevezetesen, miként hatott az online tartalomszolgáltatás különböző formáinak megjelenése a többszörözés és nyilvánossághoz közvetítés vagyoni jogokra.

Tekintettel az internet szupranacionális jellegére, a két elemzett vagyoni jog vizsgálatát a releváns nemzetközi jogi normák elemzésével kezdem. Ezt követi az Egyesült Államok és az Európai Unió szerzői joga, majd a magyar szabályozás. Ahol ez az érvelés által indokolt, további államok szerzői jogához is nyúlok, így például citálok jogesetet Spanyolországból a többszörözés digitális megítélését taglaló fejezetben, valamint kitérek Anglia és Németország releváns szabályaira a jogsértésekért való másodlagos felelősség ismertetésénél. Az egyes jogi normaszövegek feldolgozásában a doktrinális elemzési módszerre támaszkodtam. Hutchinson szerint ez a módszer minden jogász számára az elsődleges eszköz a vizsgált joganyag beazonosítására, analizálására és szintetizálásra. E módszer alkalmazása során az érvek az egyes alapelvekből, jogforrásokból, bírósági döntésekből és mindezeket kommentáló jogtudói véleményekből vannak levezetve.¹³²

Az Egyesült Államok és az Európai Unió szerzői jogi rezsimeit külön is vizsgálom. Ennek oka egyrészt az, hogy a két, nagyjából azonos méretű¹³³ gazdasági egység az egyik legfontosabb előállítója és egyben piaca a szerzői műveknek és más teljesítményeknek. Másrészt az eltérő történelmi fejlődésüknek köszönhetően különböző módon szabályozzák a szerzői jogi kérdéseket. Vagyis a normák összehasonlítása és az azokból származó megfelelő konklúzió levonása indokolt. E feladat elvégzésére az összehasonlító módszer alkalmas eszköz.¹³⁴

A módszertani választást van Hoecke azon érvelése is alátámasztja, amely szerint, ha egy nemzeteken átívelő jelenséget kívánunk elemezni, akkor a tagállami tételes jog ismerete nélkülözhetetlen.¹³⁵ Seville is hangsúlyozza, hogy az uniós jogharmonizáció során nehézséget okoz, hogy a különböző tagállamok szerzői jogok történelmi fejlődéséből következően eltérően értelmeznek bizonyos kérdéseket.¹³⁶

A komparatív módszer Bóka szerint az EUB ítélkezésében szükségszerű, hiszen a bírák különböző jogi kultúrákban nevelkednek, így a közösségi jogalkalmazás során tanácsos, ha a terítéken fekvő jogvita megítélése során a problémát az adott tagállam(ok) jogi környezetébe helyezik. A módszer lényege Bóka szerint abban ragadható meg, hogy a jogalkalmazó egy konkrét ügy megítélése során figyelembe vesz olyan szabályokat, megoldásokat, amelyek egy idegen jogrendszerből származnak.¹³⁷

¹³¹ GORE, 2013. p. 19.

¹³² HUTCHINSON, 2018. p. 13-14.

¹³³ Az Egyesült Államok a világ vezető technológiai, katonai, gazdasági nagyhatalma, lakossága több mint 300 millió fő. Az Európai Unió ezzel szemben kevésbé egységes, katonai hatalmát tekintve messze elmarad, viszont még a Brexittel együtt is egy kb. 440 milliós piac. Vagyis az összehasonlítás indokolt.

¹³⁴ SAMUEL, 2018. p. 129.

¹³⁵ VAN HOECKE, 2015. p. 1.

¹³⁶ SEVILLE, 2016. p. 23.

¹³⁷ BÓKA, 2014. p. 57.

Noha az idézett tanulmány az EUB igazságszolgáltatási tevékenységében fellelhető komparatiztikai elemeket vizsgálja, a módszer a tudományos munka során is hatékonyan alkalmazható, főleg egy olyan jogterület esetében, mint a szerzői jog, amely bőséggel tartalmaz olyan normákat, amelyek ugyan hasonlóak, ám a helyi sajátosságok miatt eltérő színezetet vehetnek fel.

E vélekedést alátámasztani látszik Veres fogalommeghatározása, amellyel az összehasonlító jog definícióját igyekszik megadni. E szerint az összehasonlítás egy olyan szellemi tevékenységet feltételez, amelynek során összehasonlításra kerül két különböző jog és szabályozási módszer. Az egymás mellé állított jelenségek, szabályozások összemérése csak akkor lehet sikeres, ha a funkciójuk megegyezik.¹³⁸ Az eredményt tekintve Veres Zweigert és Kötz nyomán azt az elvárást támasztja, hogy az összehasonlítás végén a vizsgált problémára összehasonlító reflektálásnak kell történnie, vagyis ki kell emelni a külföldi jog számunkra is releváns elemeit, majd azokat kritikai összehasonlítást követően a megfelelő konklúziót is le kell vonni, ha szükséges, újraértelmezve a saját jogrendszer hasonló normáját.¹³⁹ A módszer Veres szerint egy ötlet felvetésével kezdődik, amelyben megjelöljük azt a problémát, amely véleményünk szerint az elsőként vizsgált jogrendszerben nem megfelelően működik. Ezt követően a problémát egy másik ország jogrendszerében szemléljük, választ keresve arra a kérdésre, hogy mások hogyan csinálják, hogyan szabályozzák. Amint arra fentebb már történt utalás, a *funkcionalitásnak* kiemelkedő fontossága van, hiszen csak olyan jelenségeket lehet sikerrel összehasonlítani, amelyek azonos funkciót töltenek be.¹⁴⁰ Úgy vélem, hogy a szerzői jog funkcióját tekintve az általam vizsgált földrajzi határokon belül (kisebb részben Észak-Amerika, jelentős részben Európa) minden államban funkcióját tekintve hozzávetőlegesen azonos szerepet tölt be,¹⁴¹ így kétségkívül alkalmas az összehasonlító módszer használatára.

Ha a szerep hasonló is, a szabályozandó viszonyrendszer megközelítése merőben eltér. Ezt Mezei ki is mutatja az Egyesült Államok által képviselt „*copyright*” és a kontinentális „*Urheberrecht*” rendszerek összevetésével. Következtetései szerint a legfőbb különbség abban ragadható meg, hogy amíg az Egyesült Államok jogrendszere egyszerre védelmezi az alkotókat, mellette pedig kiemelten támogatja a „*tudományok és hasznos művészetek kreatív továbbfejlesztését*”, addig a „*szerzői jogi*” rendszerekben a „*kreatív alkotótevékenység eredményeként létrehozott művek, valamint az azokat megalkotó személyek*” részesülnek kizárólagos – vagyoni és személyhez fűződő jogok – védelemben. A két eltérő megközelítésen túl Mezei további eltérő elemekre hívja fel a figyelmet. Az egyik a személyhez fűződő jogok védelme, amely a kontinentális jogrendszerekben erőteljesebben érvényesül, miközben az Egyesült Államokban a hangsúly sokkal inkább a kizárólagos vagyoni jogosultságokon van. A másik a kapcsolódó jogi jogosultak megítélése. Lényeges továbbá a terminológiai eltérés is a nyilvánossághoz közvetítés és a nyilvános előadás között,¹⁴² másként szabályozzák a szerzői jogok forgalomképességét.¹⁴³ A korlátozások és kivételek terén a legnagyobb különbséget a fair use-teszt jelenti.¹⁴⁴ Amerikában a kulturális ipar szereplői is megkapják a „*copyright-védelmet*”, Európában viszont a szerzőkétől némiképpen eltérő, szűkebb, de

¹³⁸ VERES, 2005.

¹³⁹ Uo.

¹⁴⁰ Uo. Vö. VAN HOECKE, 2015. p. 9-10.

¹⁴¹ MEZEI, 2017. p. 306.

¹⁴² Up. p. 311.

¹⁴³ Uo. p. 315.

¹⁴⁴ Uo. p. 317-318.

tevékenységüket elismerő és honoráló *kapcsolódó jogi védelemben* részesülnek. Mezei utal továbbá a *precedens-rendszer* okán fennálló, tagállami szintű különbségekre, ám ehelyütt szükségét érzem megjegyezni, hogy az EUB előzetes döntéshozatali eljárásban végzett ítélezési gyakorlata annak ellenére teremt egyfajta „szégyenlős”¹⁴⁵ precedens-rendszert Európában, hogy a tagállamok többségének jogrendszerében ismeretlen az angolszász típusú precedensjog.¹⁴⁶

A vagyoni jogok dogmatikai alapjainak leírása során kronológiai sorrendben haladok, követve az egyes nemzetközi egyezmények és uniós normák sorrendjét. Ez egyben tükrözi azt a történetiséget is, amely a két elemzett vagyoni jog fejlődését, a technológiai kihívások egymásutániságát jelenti. Elkerülhetetlennek tartom ugyanis, hogy megértsem, milyen lépések vezettek ahhoz a jogszabályi környezethez, amely napjaink szerzői jogát kialakította.¹⁴⁷

A jog társadalmi keretrendszerben való működésének vizsgálata különösen jelentős a szerzői jog esetében, hiszen jól érzékelhető az egyes társadalmi, gazdasági, technológiai érintkezési felületek.¹⁴⁸ Ezért az egyes tételes jogi szabályokat a „*law-in-context*” módszer szerint igyekeztem beleilleszteni abba a társadalmi-gazdasági feltételrendszerbe, amely a szerzői jogot kihívás elé állította.¹⁴⁹ Nevezetesen a digitális műpéldányok nyilvánosság-hoz juttatására létrejött jogszerű és jogellenes üzleti modellek bemutatásával, azok bírói megítélésével, különös tekintettel az egyes felelősségi alakzatokra.¹⁵⁰

Egyetértve van Hoeckével, a vagyoni jogok dogmatikai vizsgálata nem jelentheti a kutatás végét, ezért szükség van a releváns joggyakorlat és a tágabb gazdasági-társadalmi összefüggések feltárására is.¹⁵¹

A *disszertáció* megírása során egyszerre használok fel bőséges angol nyelvű szakirodalmat és nyúlok magyar szerzők munkáihoz is. A szakirodalom kiválasztása és feldolgozása során igyekeztem a számszerű egyensúlyra törekedni, ugyanakkor kétségtelen tény, hogy a téma angol nyelvű irodalma sokkal mélyebb merítési lehetőséget kínál. Az angol nyelv választását és magyar melletti kizárólagosságát indokolta, hogy a *disszertáció* szerzője anyanyelve mellett az angol nyelvben szerzett mélyebb ismereteket, míg harmadik nyelve, a német jelenleg nem biztosít számára megfelelő alapokat arra, hogy művében a szintén gazdag német szakirodalomból is merítsen.

A *disszertációm* tehát a kutatás és elemzés során az összehasonlító jogi módszert követve az alábbi főbb egységekre tagozódik:

¹⁴⁵ A „szégyenlős” jelző Prof. Dr. Blutman László egyetemi tanártól, az SZTE ÁJTK Nemzetközi Jogi és Európa-jogi Tanszék tanszékvezetőjétől származik, aki személyes kérdésemre „szégyenlős precedensrendszerként” aposztrofálta az EUB ítélezési gyakorlatát.

¹⁴⁶ MEZEI, 2010. 21-23. o.

¹⁴⁷ VAN HOECKE, 2015. p. 18.

¹⁴⁸ COWNIE – BRADNEY, 2018. p. 40.

¹⁴⁹ Uo. p. 30.

¹⁵⁰ A módszer fontossága leszűrhető Bodó azon érveléséből is. Szerinte azon irodalmak, amelyek a szerzői jogosultakat megkárosító „kalóz” tevékenységet vizsgálják, a jogtörténet körébe esnek. Ennek oka, hogy a vizsgálódás homlokterébe a szerzői jogfejlődés egyes eredményeit állítják, amely egy „zárt univerzum”, amely híján van azoknak a társadalmi, politikai, technológiai és gazdaságtörténeti aspektusoknak, amelyek a szerzői jogot kihívás elé állítják. Ezzel szemben a szerző egy olyan megközelítésmódot választ, amely azt vizsgálja, hogy mi a korszak normarendszerének viszonya a szélesebb társadalmi közegehez. Ezzel a kutatási metodussal magam is maximálisan egyetértek. Lásd: BODÓ, 2011. p. 47-48.

¹⁵¹ VAN HOECKE, 2015. p. 7.

- I Bevezetés – A szerzői jog és a technológiai kihívások jogi, társadalmi kontextusa.
- II A többszörözés és nyilvánossághoz közvetítés vagyoni jogok szabályozása a nemzetközi szerzői jogi tárgyú egyezményekben, szerződésekből, illetve az Európai Unió szerzői jogában.
- III Korlátozások és kivételek rendszere a többszörözés és nyilvánossághoz közvetítés tekintetében.
- IV Felelősség a szerzői jogok online megsértéséért.
- V Összegzés.

II. FOGALMI KERETEK

„A digitális technológiák eljövetele és az egyesek és nullák hű reprodukálása új kérdéseket vetett fel a többszörözött műpéldányok és egyáltalán az anyagi és nem anyagi javak tekintetében.”¹⁵²

1. A többszörözés joga

1.1. Az „ősi” vagyoni jog

A szerzői jog magyar elnevezéséből erre egyenesen nem következtethetünk, de a *copyright*, vagyis a másoláshoz való jog esszenciája a másolás, a művek többszörözése, illetve az így keletkezett műpéldányok feletti kontroll gyakorlásának kizárólagossága.¹⁵³ A jogalkotók e jog biztosításával válaszoltak a mozgatható nyomdai szedésminták feltalálására.¹⁵⁴ A többszörözés joga, mint a szerzői jog legrégebbi vagyoni joga,¹⁵⁵ a fizikai művek tekintetében képes volt a szerzők érdekeit szolgálni, ezért ma is a vagyoni jogok egyik központi eleme.¹⁵⁶ A szerzők jogot nyertek arra, hogy a műpéldányok többszörözését engedélyezzék. Mindeközben a végfelhasználók úgy élvezhették az alkotásokat, hogy az elsődleges felhasználáshoz nem volt szükség a művek további többszörözésére, elég volt a fizikai műpéldányt beszerezni, hogy azt olvasni, élvezni tudják. Vagyis a művek másolása azt a célt szolgálta, hogy a fizikai műpéldány az azt birtokló végfelhasználó előtt megismerhetővé, megérthetővé váljon, akár egyszerre több helyen, ugyanabban az időpontban.¹⁵⁷ A fizikai létnek megvolt az az előnye, hogy a „fogyasztó” könnyen hozzájuthatott a műhöz, amiből a gondolatot könnyedén kinyerhette. Ennél sokkal fontosabb, hogy a piacon lévő műveket sokkal könnyebb volt kontrolálni, mivel a műélvezet nem feltételezte, hogy a használathoz szükséges újabb és újabb, járulékos jellegű másolatokat készítsenek.¹⁵⁸

A többszörözés jogának szerzők számára való biztosítása praktikus volt abban a közegben, amelyben egy vállalkozó nyomdász többszörözte a szerzői műveket. A cselekmény jól körülhatárolható volt, pontosan jelezve az időpontot, amikor a szerző a felhasználás engedélyezésére igényt tarthatott.¹⁵⁹ Efroni szerint a másolás jogának garantálása gazdasági szempontból azzal indokolható, hogy fedezze a szerző kreatív munkába fektetett erőfeszítését, és biztosítsa annak lehetőségét, hogy a művet a piacon a lehető legnagyobb haszonnal kiaknázza.¹⁶⁰

A XXI. században ez a mozzanat elhalványult vagy el is tűnt. A szerzőknek ma már nem minden esetben van szükségük közvetítő nyomdászra, lemezkiadóra ahhoz, hogy a

¹⁵² YU, 2016. p. 65.

¹⁵³ SPOOR, 1996. p. 67. Vö. PERZANOWSKI – SCHULTZ, 2016. p. 36.

¹⁵⁴ GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 300.

¹⁵⁵ ASHOK, 2010. p. 47. Vö. EFRONI, 2011. p. 203.

¹⁵⁶ PILA – TORREMANS, 2016. p. 299.

¹⁵⁷ WESTKAMP, 2004. p. 1087.

¹⁵⁸ EFRONI, 2011. p. 204.

¹⁵⁹ PERZANOWSKI, 2010. p. 1067-1068.

¹⁶⁰ EFRONI, 2011. p. 204.

művét rögzítse, sokszorosítsa, majd azt a nyilvánossághoz juttassa. Ők maguk is kiadókká válhatnak. Rajtuk kívül a másolás a magánszféra tagjai számára is széles körben lehetőségessé vált. Ennek köszönhetően a művek többszörözését egy ponton túl nem lehet már nyomon követni.¹⁶¹ Ezt Ficsor a „tömegesség dilemmájának” nevezte, amely szerint az egyedi másolatokat nem lehet ellenőrizni, ebből pedig következik, hogy a többszörözési cselekményeket egyedileg nem is lehet engedélyezni.¹⁶² A szerzők ellentételezése tehát már nem a többszörözéshez, hanem azok nyilvánossághoz juttatásához kell, hogy kötődjön.¹⁶³ Ezt alátámasztja, hogy a digitális felhasználások egy bizonyos szegmensét valójában képzelenség ellenőrizni. A számosság okán megszámlálhatatlan mennyiségben jönnek létre olcsó, az eredeti művel azonos minőségű reprodukciók, amelyeket maguk a végfelhasználók is hozzáférhetővé tehetnek, engedély és díjfizetés nélkül.¹⁶⁴ Ezzel egy időben viszont a művek és más védett teljesítmények első példányainak, valamint az azokból származó további műpéldányok előállításának költsége továbbra is magas.¹⁶⁵

A digitalizáció és az internet elválasztotta egymástól a fizikai és a digitális műpéldányok piacát is. Egy könyv nyomtatott példányára továbbra is alkalmazhatók a hagyományos szerzői jogi előírások. Egy e-könyv ugyanakkor eltérő szabályok alkalmazásával is eljuthat a felhasználókhoz, akik vagy megvásárolják a digitális műpéldányt vagy a felhasználásra szereznek jogot felhasználási szerződés keretében, üzleti modelltől függően. Egy könyv digitális, nem adásvételi keretek között megszerzett műpéldány másolatára tehát másodszorban a szerzői jog általános szabályai, elsősorban a felek között létrejött felhasználási szerződés részletszabályai vonatkoznak. Ezeket a felhasználási szerződéseket érvényesíteni is sokkal könnyebb. A „személyre szabott” felhasználási szerződések teljesen felülírhatják a korlátozásokat és kivételeket, pontosan megszabva azt, hogy egy felhasználó mit tehet a „megvásárolt” e-könyvvel, szoftverrel.¹⁶⁶

A szerzői művek nyilvánossághoz juttatása ketté vált. A rögzített, majd többszörözött fizikai műpéldányt a terjesztés jogát gyakorolva eladhatták, bérbe vagy haszonkölcsönbe adhatták. A fizikai léttel nem bíró műpéldányok ezzel szemben nem kerültek a végfelhasználó tulajdonába, azt sem bérbe, sem haszonkölcsönbe nem lehetett venni. Ehelyett a felhasználás a mű érzékelhetővé tételére irányul, akár a felhasználás helyszínén (nyilvános előadás), akár a távollévő nyilvánosság részére (nyilvánosságához közvetítés).¹⁶⁷

Ahogy a művek érzékelhetővé tételét szabályozó vagyoni jogok, úgy a többszörözés jogának koncepciója is az idők során tágulni kezdett. A másolás és a másolat fogalma úgy tágult, ahogy a XX. században egymás után jelentek meg a műpéldányok többszörözését lehetővé tevő technikai vívmányok,¹⁶⁸ mint például a gramofon, a magnó és magnókazetta,

¹⁶¹ MULLIGAN, 2017. p. 480. Vö. TÓTH, 2014. p. 244., ill. LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 92.

¹⁶² FICSOR, 1981. p. 985-986. A többszörözés engedélyezésének hiánya nem jelenti a szerzők ellentételezésének elmaradását. E célra szolgál például az üreshordozó-díj és a reprográfiai díj, amelyek funkciójára a korlátozások és kivételek tárgyalásánál kitérek.

¹⁶³ MULLIGAN, 2017. p. 481.

¹⁶⁴ TÓTH, 2014. p. 244. Vö. POGÁCSÁS, 2014. (2), p. 159-160.

¹⁶⁵ PIHLAJARINNE, 2017. p. 959.

¹⁶⁶ MULLIGAN, 2017. p. 472. A fenti kijelentést árnyalja, hogy a fizikai műpéldányok esetében alkalmazandó a jogkimerülés intézménye. A szerződéses rendelkezések esetleges hatásait a korlátozások és kivételek tekintetében a „3. Korlátozások és kivételek a többszörözés és nyilvánosságához közvetítés esetében” című alfejezetben tárgyalom.

¹⁶⁷ WESTKAMP, 2004. p. p. 1069. Vö. FOONG, 2019. p. 12.

¹⁶⁸ YU, 2016. p. 65.

a videómagnó és videokazetta, a fényképezőgép, a fénymásoló, a CD és a DVD.¹⁶⁹ A múlt század többszörözési technikáinak és adathordozóinak megjelenése és elterjedése ugyanakkor a művekhez és a bennük fellelhető információkhoz való hozzájutást nem érintette, legalábbis nem közvetlenül. A fizikai műpéldányok a terjesztés jogszerű gyakorlásával kikerültek a jogosult hatalma alól, azokkal a felhasználók, mint tulajdonukba kerülő ingó vagyontárggyal szabadon rendelkezettek, és a műélvezet útjába sem gördült sem időben, sem térben semmiféle akadály.¹⁷⁰

Az online világban ez gyökeresen eltérően működik. Pihlajarinne egy sor internetes szolgáltatást megnevez, amelyekben automatikusan kerül sor az információ kiválasztására, módosítására és reprodukálására. Ezek közé a szolgáltatások közé olyanok tartoznak, mint az online sajtó, a közösségi média és a híraggregátorok, továbbá keresőmotorok, illetve televíziós műsorok otthoni rögzítését lehetővé tevő készülékek.¹⁷¹

A szolgáltatásokat igénybevevő felhasználók a számítógépek és a világháló működtetése során milliányi olyan műveletet hajtanak végre,¹⁷² amelyek potenciálisan védett szerzői művek többszörözését vonják maguk után, legalább időlegesen a RAM-memóriában,¹⁷³ vagy tartósan a merevlemezen.¹⁷⁴ Ezek a felhasználások azonban nem eredményezik a művek fizikai reprodukálását, mivel az alkotások a virtuális térben, digitálisan jönnek létre, részben vagy egészben, de mindenképpen *immateriális* formában.¹⁷⁵ Igaz ugyanakkor, hogy amennyiben a merevlemezen történik a rögzítés, akkor fizikai adathordozóra készül a másolat, tartós jelleggel.¹⁷⁶ Az egyik legfőbb gondot az ideiglenes, adatátvitel által megkövetelt többszörözések okozzák, amelyeket az Egyesült Államokban többszörözésként értékeltek. Hasonlóképpen járt el az európai jogalkotó is, ám beiktatott egy igen fontos kivételt a Szoftver-irányelvben, az Adatbázis-irányelvben és az InfoSoc-irányelvben.¹⁷⁷

Úgy tűnik tehát, hogy a szerzői jog legősibb részjogosultsága, a többszörözés joga *kiüresedett*,¹⁷⁸ de legalábbis átfedésbe került a nyilvánossághoz közvetítéshez képest a di-

¹⁶⁹ RICHARDSON, 2002. p. 91.

¹⁷⁰ SPOOR, 1996. p. 76.

¹⁷¹ PIHLAJARINNE, 2017. p. 958.

¹⁷² A weboldalak és azokon elhelyezett tartalmak megtekintése, az interneten történő filmnézés (streaming), a fájlcseré, a felhőben történő adattárolás, onnan való lehívás, egy e-mail elküldése mind-mind az adat legalább időleges többszörözését kívánja meg a számítógép memóriájában. Vö. SPOOR, 1996. p. 69., továbbá WESTKAMP, 2004. p. 1057.

¹⁷³ SPOOR, 1996. p. 67.

¹⁷⁴ A számítógép használatakor valóban, egyszerre akár több, a technikai működés által megkövetelt többszörözési cselekményre is sor kerülhet. Ha egy szoftvert futtatni kívánunk, előbb fel kell telepíteni a számítógép merevlemezére, vagyis többszöröznünk kell a fizikai adathordozóról vagy a távoli internetes tárhelyről a gép merevlemezén. Ezt követően a program futtatása során annak adatait az elsődleges memória és a háttértár (másodlagos memória) is használja, ideiglenes jelleggel, addig, amíg a számítógép üzemel, illetve amíg a program futtatása be nem fejeződik. Amennyiben egy weboldalt kívánunk megtekinteni, annak elemei szintén eltárolódnak, vagyis többszöröződnek személyi számítógépünk memóriájában, illetve a hozzáférést gyorsító gyorsítótárolóban, amely a számítógép két alkatrésze között egyenlíti ki az adatkezelési sebességet. A technikai részletekhez lásd: Memória (számítástechnika) Wikipédia-szócikk, illetve Gyorsítótár Wikipédia-szócikk. Vö. PERZANOWSKI, 2010. p. 1070.

¹⁷⁵ SPOOR, 1996. p. 67. Vö. YU, 2016. p. 88-89.

¹⁷⁶ HUGENHOLTZ, 1996. p. 87. Vö. GINSBURG, 1996. p. 198.

¹⁷⁷ HUGENHOLTZ, 1996. p. 88.

¹⁷⁸ Gyenge ezt némileg eltérő kontextusban, de használja 2010-es művében. A kontextus az InfoSoc-irányelv korlátozások és kivételek rendszerének elemzése. Az irányelv elfogadása során ugyanis vitatott volt, hogy milyen módon kerüljenek a többszörözési jogot érintő egyes korlátozások és kivételek meghatározásra. A tagállamok azt szerették volna, ha a már meglévő korlátozások mind megjelennének az irányelvben. A

gitális térben,¹⁷⁹ azon felhasználások tekintetében, amelyek utóbb említett vagyoni jog által vannak érintve. A műélvezet és egyáltalán az információhoz hozzáférést segítő technikai eszközök működése ugyanis feltételezi, hogy az adatokat, amelyek védett szerzői műveket tartalmazhatnak, legalább időlegesen többszörözzük a számítógép memóriájában.¹⁸⁰

A szerzői művek ilyen volumenű többszörözése már azt a mértéket is messze meghaladta, amelyet a XX. század reprodukálást lehetővé tevő technikai vívmányai megengedtek. A jelenségre a jogosulti lobbí értelemszerűen igyekezett választ adni a hagyományos, évszázadok alatt kialakult strukturákra támaszkodva, kiterjesztve a többszörözés jogát, hogy ezáltal kontrollálni tudják az online műfelhasználásokat. Ez azonban csak korlátozottan érvényesülhet az internet decentralizáltságának és a felhasználók számosságának köszönhetően.

A művek interneten történő továbbítása,¹⁸¹ illetve annak engedélyezése vitán felül a szerzőt kell, hogy illesse. Ugyanakkor azelektronikus hálózatokon való átvitel, továbbítás (*transmission*), az adatokhoz való hozzáférés érdekében feltételezi a többszörözési cselekmény megvalósítását.¹⁸² Vagyis a nyilvánossághoz közvetítésben fel kellene, hogy oldódjon a többszörözés joga. Más szóval az adat átviteléhez, sőt a tartalom használatával együtt járó időleges és tartós többszörözési cselekményeknek kívül kellene esni a többszörözési jog hatókörén.¹⁸³ Ezt Spoor a következőképpen írja le:

„A hálózaton történő átvitel a felhasználás célja lehet, aminek az eszköze ugyanakkor a másolat, a szerzői jog pedig hagyományosan legalább annyira az eszközre, mint a felhasználás céljára fókuszál.”¹⁸⁴

A kiterjesztett védelmet¹⁸⁵ szolgálja továbbá a jogkimerülés intézményének online környezetben való korlátozása. A megerősített és kiterjesztett vagyoni jogok és a bevezetett korlátozások önmagukban nem vezetnek a kívánt eredményre, ezért olyan új szerződéses gyakorlat bontakozott ki, amely szakított a korábbi, hagyományos értékesítési modellel. A művek online felhasználása már nem a többszörözött műpéldányok tulajdonba adásán alapul,¹⁸⁶ hanem a felhasználás engedélyezésén.¹⁸⁷

A többszörözés jogának hagyományos felfogás szerinti fenntartására egy olyan környezetben kerül sor, amelyben a műélvezet, a műpéldányokhoz való hozzájutás egyre

munkacsoport azonban az így kialakuló katalógust túl hosszúnak, emellett pedig hiányosnak vélte, amely a tagállamokat arra sarkallná, hogy mindet egyszerre bevezessék. Ez egyúttal „kiüritené” a többszörözés jogát. Éppen ezért az Unióban csak olyan korlátozások és kivételek kerültek a tagállamokban a harmonizációnak köszönhetően megállapításra, amelyek az irányelvből erednek. Lásd: GYENGE, 2010. (1) p. 130.

¹⁷⁹ EFRONI egyenesen a többszörözés jogának halálaként hivatkozik a jelenségre. Lásd: EFRONI, 2011. p. 247.

¹⁸⁰ PIHLAJARINNE, 2017. p. 959.

¹⁸¹ Az online felhasználásra az angolszász, illetve angol nyelvű szakirodalomban több olyan kifejezést is lehet olvasni, amelyek a felhasználás kommunikációs jellegére, az ahhoz való hozzáférés biztosítására, valamint a gazdasági haszon kiaknázására utalnak. Ilyen például az *access right*, *a communication right*, és az *exploitation right* kifejezés. Lásd: WESTKAMP, 2004. p. 1062. Vö. APLIN, 2011. p. 219., HUGENHOLTZ, 1996. p. 86.

¹⁸² EFRONI, 2011. p. 206.

¹⁸³ HUGENHOLTZ, 1996. p. 102.

¹⁸⁴ SPOOR, 1996. p. 78.

¹⁸⁵ Spoor a „kiterjesztett” jelzőt a többszörözés jogára alkalmazta, amely ugyanakkor a művek digitális és online felhasználása feletti jogosulti hatalomra is helytálló. Lásd: SPOOR, 1996. p. 70. Pihlajarinne Spoor-hoz hasonlóan használja a „kiterjedt” jelzőt a többszörözés jogának BUE-ban és InfoSoc-irányelvben található fogalmára. Lásd: PIHLAJARINNE, 2017. p. 956.

¹⁸⁶ SPOOR, 1996. p. 77.

¹⁸⁷ A felhasználás engedélyezése (licencia) és az adásvétel közötti különbségről részletesen lásd: MEZEI, 2016. (1) p. 134-142.

kevésbé követi a hagyományos értékesítési lánc szabályait. A felhasználók egyre több tartalomhoz jutnak hozzá online, miközben egyre kevesebb DVD-t, CD-t vásárolnak. Vagyis a hagyományos, fizikai műpéldányok piaca rovására terjeszkednek a különböző internetes tartalomszolgáltatások.¹⁸⁸ A streaming alapú technológiák térhódítása pedig éppen azon műpéldányok piacán erősödik, amelyek esetében a jogosultak a legelszántabban kívánták az utóbbi két évtizedben védeni a hagyományos jogi és gazdasági pozícióikat.

A digitális művek tekintetében fenntartott többszörözési jog, kiegészítve a műélvezetet akadályozó hatásos műszaki intézkedésekkel, illetve az elterjedt szerződéses gyakorlattal, és a szintén védett, immateriális felhasználást védő vagyoni jogokkal, a jogosultaknak erőfölényt biztosít az online és digitális felhasználások felett, kontrollálva és korlátozva a művekhez való hozzáférést, a használatot és a rendelkezést a műpéldányok sorsa felett.¹⁸⁹ Ilyesfajta túlszabályozottság a fizikai műpéldányok esetében nem lehetséges, mivel ott széles körben érvényesülnek az évszázadok alatt kimunkált korlátozások és kivételek.¹⁹⁰

1.2. A többszörözés vagyoni joga digitális és online környezetben

1.2.1. A többszörözés joga a nemzetközi szerzői jogban, különös tekintettel a rögzítés megítélésére

A szerzői művek határokon átvéelő kereskedelme korán szükségessé tette, hogy az egyes országok összehangolják szerzői jogi szabályait.¹⁹¹ A nemzeti elbánás elve alapján biztosított védelem sokáig elégséges volt a nemzetközi szinten. Egészen az 1967-es stockholmi konferenciáig várni kellett a többszörözés jogának BUE-ban való általános, széleskörű és technológia-semleges szabályozására.¹⁹² A késedelmet von Lewinski abban látja, hogy sokáig a tagállamok megelégedtek a kétoldalú egyezményekben szabályozott többszörözési fogalommal, amelyet a nemzeti elbánás elve alapján az idegen szerzőknek is biztosítottak, illetve 1967 előtt a BUE fragmentált többszörözési koncepciójával. A vagyoni jog töredezettségénél is fontosabb indok volt a magáncélú másolatkészítés problémája. Mielőtt a tagállamok lehetővé tették volna a másolatkészítést, a kivételek és korlátozások meghatározása előtt el kellett fogadni azt a többszörözési koncepciót, amelyet korlátozhattak. A többszörözés és kivételének problémája már az 1948-as brüsszeli felülvizsgálat során is komoly vita tárgyát képezte. A tagállamoknak nem is sikerült a korlátozások pontos szóhasználatában megállapodni, amely probléma a stockholmi felülvizsgálat során is felmerült.¹⁹³

¹⁸⁸ YU, 2016. p. 89.

¹⁸⁹ Vitatható, hogy egy e-könyvet a felhasználó, amennyiben nem kap rá kifejezett engedélyt a felhasználási szerződésben, hordozhatja-e egyik eszközéről a másikra, mivel minden egyes ilyen cselekmény a digitális műpéldány másolásával jár (space-shifting). A space-shifting fair use-ként kimentést nyert a Betamax-ügyben az Egyesült Államokban. Lásd: MULLIGAN, 2017. p. 473, 475-476.

¹⁹⁰ Uo. p. 477.

¹⁹¹ LÁBODY – TIMÁR, 2017. p. 280.

¹⁹² BLOMQVIST, 2014. p. 106. Masouyé szerint a hosszú várakozásnak az volt az oka, hogy nem sikerült olyan széles fogalmat meghatározni, amely egyfelől lefed minden indokolt kivételt, másfelől viszont nem annyira széleskörű, hogy ezzel kiüresítse a többszörözés jogát. Lásd: MASOUYÉ, 1978. p. 54.

¹⁹³ VON LEWINSKI, 2008. p. 139.

Az irodalmi alkotások esetében valósult meg a legtisztábban a többszörözés joga. A szerző lejegyezte a kéziratot (első rögzítés), majd azt átadva, a kiadót a mű reprodukálására jogosította, amely számos példányt készítve lemásolta azt.

A zeneművek esetében a többszörözés jogának kérdése először a kottákat érintette. E helyütt a tyúk és a tojás esetét vélem felfedezni. Elméletben lehetséges ugyanis, hogy ne a kotta legyen az első rögzített műpéldány, hanem éppen fordítva, egy előadott mű (vagy improvizáció) kerüljön később lejegyzésre. Ennek akkor lehet(ett) relevanciája, ha az improvizációt egy kitűnő hallással megáldott személy lejegyezte, rögzítette. Ekkor elválthatott egymástól az eredeti műpéldány szerzőjének, és az előadott darab lejegyzőjének személye. Amennyiben feltételezzük, hogy az improvizációt előadó művész a zenemű eredeti szerzője, akkor a mű rögzítésére csak ő adhat engedélyt.

A zeneművek többszörözését tekintve a szóban forgó vagyoni jog pontos tartalma vita tárgyát képezte. Nem volt ugyanis teljes mértékben tisztázott, vajon a dallam hangszeres előadását, vagy a lejegyzését kell-e mechanikai többszörözésnek tekinteni. Később úgy vélték, hogy a többszörözés alatt azt kell érteni, amikor az eredeti dallam utánzására, rekonstruálására került sor.¹⁹⁴

Amikor a gramofon és a fonográf-ipar felemelkedett, a fogalom valódi tartalma és a védelem tárgya még tovább bonyolódott. Az átdolgozás és rögzítés jogának garantálása ezt a vitát elmozdítani látszott a holtpontról. A BUE 1948-as brüsszeli felülvizsgálata során ismerték el először a szerzők zeneművek rögzítéséhez való jogát, amelyet olyan hangszerekkel végeztek, amelyek képesek voltak a hang mechanikai többszörözésére. E rendelkezést 1967-ben, a többszörözés jogának generális meghatározásakor, hatályon kívül helyezték. A 9. cikk (3) bekezdése kimondta, hogy „*minden hang- és képi rögzítést többszörösítésnek kell tekinteni*”.¹⁹⁵

Szintén a XX. század első harmadában jelent meg a mozgókép, amelynek nyomán nemcsak új alkotások kerültek többszörözésre, illetve rögzítésre, hanem korábbi színpadi műveket, irodalmi alkotásokat is megfilmesítettek, illetve az élő előadásokat rögzítették. A BUE-ba az 1908-as berlini felülvizsgálat során került bele a művek filmreprodukció útján való többszörözése. A 14. cikk (1) bekezdése szerint az irodalmi és művészeti művek szerzőinek kizárólagos joga a művek adaptálásának, a művekről történő filmreprodukció készítésének, illetve ezek többszörösítésének és forgalomba hozatalának engedélyezése.¹⁹⁶ A filmreprodukció fogalma ugyanakkor a BUE-ban nincs meghatározva.¹⁹⁷

A filmkorszak hajnalán a mozik csak némafilmeket vetítettek. A '20-as években először vált egy innováció nyomán lehetővé, hogy az egymás után rakott képkockák megszólaljanak. Immár nemcsak a díszlet és a mozgás, hanem zenei betétek, előadott zeneművek, elmondott monológok, kültéri képzőművészeti alkotások, sőt, egész színpadi előadások is rögzítésre, majd a filmvászonra vetítésre kerülhettek. Mindez tetemes bevételt generált a filmstúdiók számára. A filmelőállítóknak érdekévé vált, hogy az audiovizuális alkotásaik

¹⁹⁴ DEPREEUW, 2014. p. 27. Vö. LITMAN, 2001. p. 23.

¹⁹⁵ DEPREEUW, 2014. p. 26.

¹⁹⁶ Uo. p. 28-29.

¹⁹⁷ A korai esetjog tükrében Depreeuw a fogalmat két karakter-elemmel magyarázza. Egyrészt a vizuális kifejezéssel (a filmben megjelenő díszletek, jelmezek) és a mozgás lefilmezésével (innen ered az angol *motion picture* – mozgókép kifejezés). Ezek a képkockák (negatívok) később pozitívvá voltak előhívhatók és egyben egy átlátszó szalagon kivetíthetővé váltak. A már meglévő művek azért váltak átdolgozás tárgyává, mert a tartalmukat egy új, egyéni, eredeti jellegű előadás során használták fel ismét. Uo. p. 30-32.

szerzői művekhez hasonló védelemben részesüljenek.¹⁹⁸ A BUE 14. cikke ezt meg is adta, nem csak a film szerzőinek, akiknek műveit „adaptálták”.¹⁹⁹

1967-ig tehát nem volt egy egységes többszörözési fogalom a BUE tagországaiban. Az egyezményben több, a többszörözéshez köthető cselekmény szabályozásra került korábban.²⁰⁰ De sem hírekkel kapcsolatos többszörözési jog (*news-related reproduction*), sem a zeneművek mechanikai többszörözése (*mechanical reproduction*), sem a filmreprodukció (*cinematographic reproduction*), sem pedig a sugárzáshoz kapcsolódó rögzítések nem adtak egy teljes, átfogó többszörözés-fogalmat.²⁰¹ Az egyetlen közös vonás, hogy mindegyik a fizikai műpéldányra vonatkozott, ám ezeket eltérő technológiával többszörözték.²⁰²

A BUE 9. cikke (1) bekezdése tartalmazza a *többszörösítés* kizárólagos jogát, illetve annak engedélyezését az Egyezmény alapján védett irodalmi és művészeti művek tekintetében.²⁰³ A 9. cikk (1) bekezdésében foglaltak alól a tagállamok törvényhozó szervei különleges esetekben kivételt engedhetnek, amennyiben az ilyen kivételes többszörösítési cselekmények nem sérelmesek a mű rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják a szerző jogos érdekeit.²⁰⁴

A generális többszörözési jog úgy lett meghatározva, hogy azt minden műtípusra alkalmazni lehessen, függetlenül attól, hogy milyen módon és technikával kerül többszörözésre. Utóbbi tekintetében már az 1960-as években is szembeötlő különbségek voltak.²⁰⁵ Ebben az értelemben a tárgyalt vagyoni jog technológia-semleges.²⁰⁶ E megközelítés a digitális műpéldányok esetében hangsúlyosan fontos, mivel digitális tárolóhelyen többszörözött adatok nem tesznek különbséget aszerint, hogy eredetileg audiovizuális alkotásokként, hangfelvétélként, képekként vagy irodalmi művekként kerültek többszörözésre.²⁰⁷ Ami viszont különbség, és ez az időleges többszörözés esetében bír igazán relevanciával, az az, hogy a digitális műpéldányok élvezetéhez szükséges azok további, legalább részleges és időleges többszörözése. Ez semelyik más, közbenső, a művek megjelenítését szolgáló berendezésre (videómagnó, lemezjátszó) nem volt igaz.²⁰⁸

A generális többszörözési jog fogalma az 1967-es stockholmi felülvizsgálat során került az egyezmény szövegébe. A mindenki által elfogadott generálklauzula hiánya szembe-tűnő volt, hiszen a tagállamok mindegyike szabályozta e jogot.²⁰⁹ Az általános védelem meghatározásával azonban nem mindegyik értett egyet. Tartottak ugyanis attól, hogy a közös fogalom végső soron gyengítheti a védelmet, ha a hozzá tartozó kivételeket és kor-

¹⁹⁸ Uo. p. 32-33.

¹⁹⁹ Uo. p. 34-35.

²⁰⁰ Az egységes fogalom megalkotására korábban is voltak törekvések. Az 1948-as felülvizsgálat során Ausztria és Franciaország szorgalmazták a generális többszörözési jog elfogadását a terjesztés jogának elismerése mellett. A javaslatot végül a két állam delegációi visszavonták. Lásd: FICSOR, 2003. p. 54.

²⁰¹ BUE 10bis cikk (1) bekezdés.

²⁰² DEPREUW, 2014. p. 57-58. Vö. EFRONI, 2011. p. 210.

²⁰³ E jogot a BUE részes felei csak 1967-ben az egyezmény szövegének stockholmi felülvizsgálatán határozták meg, mint olyan minimum jogot, amelyet minden tag elfogad. A részes államok sokáig nem tudtak megállapodni abban, hogy a többszörözés joga pontosan milyen tartalommal, milyen területen kerüljön alkalmazásra. Lásd: GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 301. Vö. SPOOR, 1996. p. 68.

²⁰⁴ A szabad felhasználás megszügyének ilyen szűk megfogalmazása Spoor szerint inkább erősíti a jog kizárólagosságát, semmint korlátozza azt. Lásd: SPOOR, 1996. p. 68.

²⁰⁵ DEPREUW, 2014. p. 67.

²⁰⁶ Uo. p. 65.

²⁰⁷ Uo. p. 67.

²⁰⁸ Uo.

²⁰⁹ Uo. p. 63.

látozásokat nem fektetik le körültekintően. Az aggodalmat megalapozni látszott, hogy a többszörözést lehetővé tevő eszközök kikerültek az iparági szereplők ellenőrzése alól, azok széles körben való elterjedésének köszönhetően (mikrofilmek, fényképek, hangfelvételt lehetővé tevő berendezések).²¹⁰

A BUE nem magyarázza meg részletesen, mit kell a többszörözés fogalma alatt érteni. Ennek oka lehet, hogy a részes felek nem tudtak olyan többszörözési fogalomban meggyezni, amely lefed minden olyan másolást, amely a technikai újabb és újabb vívmányai által ölt testet. A 9. cikk (3) bekezdésében említett rögzítés ezt látszik pótolni, vagyis minden többszörözésnek tekintendő, amely valamilyen módon rögzítve van.²¹¹ Hogy a rögzítésnek és benne a másolat elkészítésének milyen jelentősége van a védendő érdek szempontjából, arról Depreeuw úgy tartja, hogy tekintve a többszörözés jogalkotási történetét, sokkal inkább a mű másolatra épült gazdasági hasznosításának van jelentősége, semmint magának a másolat készítésének.²¹² Pihljarinne ezt a gazdasági hasznosítást a lemásolt fizikai műpéldányok eladásából származó vételárban, illetve a felhasználásért a szerzőnek adott díjban találja meg. Ugyanakkor úgy látja, hogy e hagyományos megközelítés a digitális korban nem tartható, hiszen a művek teljesen eltérő utat bejárva jutnak el a végfelhasználókhoz és ugyanígy, a kreativitás ára is más úton jut vissza a jogosultakhoz. E csatornákra új típusú szolgáltatások épültek rá, amelyek jellemzően a hirdetési felületek értékesítéséből tesznek szert bevételre. A többszörözés jogának megszorító értelmezése azt is jelentené, hogy csorbulna a vállalkozás szabadsága.²¹³ Von Lewinski a többszörözés jogát a mű anyagi kiaknázása alapvető formájának tekinti (*basic form*), amely a művek és szomszédos jogi teljesítmények anyagi disztribúciójának előfeltétele.²¹⁴

A von Lewinski – Walter szerzőtársak a rögzítést külön vizsgálják. A szerzői művet alapvetően immateriális produktumnak tekintik, amely az első többszörözéskor ölt testet. Ebből kifolyólag a BUE 9. cikke (1) bekezdése nem tesz különbséget a mű első rögzítése és az arról készített másolatok között, mi több, az eredeti és az abból jogszerűen származó másolat között sem tesz érdemi különbséget. A szomszédos jogi jogosultak esetében a nemzetközi szerzői jog azonban következetesen különbséget tesz a rögzítés és a többszörözés joga között.²¹⁵ Ugyancsak von Lewinski szerint a 9. cikk (1) bekezdése úgy utal a többszörözés jogára, amely magába foglalja a még rögzítetlen mű első rögzítését is.²¹⁶

Perzanowski szerint a rögzítés két célt szolgál. Egyrészt segíti, hogy a művet könnyűszerrel lehessen annak szerzőjéhez kötni. Másrészt elősegíti a szerzői jogi védelem alkotmányos céljait, a tudományos haladás előmozdítását. Vagyis a szerzők a kizárólagos jogokért cserébe lehetővé teszik, hogy a műveket a nyilvánosság tagjai megismerjék. E mozzanat során a művek leírt vagy más módon tartósan rögzített formában kerülnek a nyilvánossághoz, amely formátumokból könnyen megismerhetők, többszörözhetőek vagy

²¹⁰ Uo. p. 64.

²¹¹ SPOOR, 1996. p. 69. Vö. BLOMQVIST, 2014. p. 107. Vö.: Depreeuw is úgy véli, hogy a rögzítést egy olyan origónak kell tekinteni, amely valamilyen formában minden többszörözési fogalomnak része. E cselekmény feltételezi ugyanis a mű anyagi formába való öntését („*incorporation in a tangible object*”). DEPREEUW, 2014. p. 65.

²¹² DEPREEUW, 2014. p. 72.

²¹³ PIHLJARINNE, 2017. p. 959-960.

²¹⁴ VON LEWINSKI, 2013. (1) p. 315.

²¹⁵ VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 965. Vö. VON LEWINSKI, 2008. p. 139-140.

²¹⁶ VON LEWINSKI, 2008. p. 139-140.

más módon felhasználhatók. Ha a rögzített kifejezés léte nem elég tartós ahhoz, hogy megismerhető legyen, akkor a szerző és műve között fennálló kapcsolat sem tartós.²¹⁷

Efroni szerint a rögzítés definíciójának – azokban az országokban, amelyekben a rögzítés a védelem keletkezésének feltétele – van egy tárgyi jellegű szerepe, mivel minden más vagyoni jog visszavezethető a fizikai műpéldány rögzítésére. Másrészt a rögzítés megmutatja, hogy mikortól beszélhetünk a fizikai műpéldányokat illető szerzői jogi jogsértésről. Ha ugyanis a mű a rögzítésre került, az engedély nélküli felhasználás is könnyen megállapítható. Ha viszont a mű nem kerül a törvény által előírt módon rögzítésre majd többszörözésre, akkor nincs szó jogsértésről.²¹⁸

A rögzítés önálló jelentőséggel bír bizonyos kapcsolódó jogi teljesítmények esetében. Az előadások esetében a Nagykommentár úgy fogalmaz, hogy a rögzítés joga „*az előadóművész legfontosabb eszköze az előadás felhasználásának ellenőrzésére*”. A rögzítés lehetővé teszi a további felhasználásokat, például a többszörözést is. Rögzíteni nemcsak az egész előadást lehet, hanem annak egy azonosítható részletét, amely részlet alkalmas az előadó személyének, előadásmódjának beazonosítására. A rögzített előadás többszörözése elkülönül magától a rögzítéstől, amely abban is megnyilvánul, hogy a rögzítésre adott engedély nem jelent automatikusan többszörözési engedélyt is. Ha viszont a másolat készítése lehetséges, annak módja és formája közömbös.²¹⁹

A hangfelvételek esetében a rögzítésnek szintén különálló jelentősége van. A hangfelvételek olyan teljesítmények, amelyek az előadás hangjainak vagy más hangoknak, illetve azok kifejeződéseinek kizárólag hallgatható rögzítését jelentik. A médium, amelyen a rögzítés megtörtént közömbös. A többszörözési jog erre a rögzített hangfelvétellel terjed ki.²²⁰ Nem válik el egymástól, hanem egymásra épül a két jog, gyakorlásuk egyszerre történik meg a rádió- és televízió-szervezetek esetében. A rögzítés az a momentum, amely lehetővé teszi a műsor további felhasználását. Ha nem lenne külön biztosítva a rögzítés joga, akkor a Nagykommentár szerint a szervezet elveszíthetné az ellenőrzést a célzott nyilvánosság felett.²²¹ A filmelőállítások esetében a rögzítés joga a film első rögzítése tekintetében annak kezdeményezéséhez az azért való felelősség vállalásához kapcsolódik. A rögzítésről készített egy vagy több másolat készítése többszörözésnek minősül.²²²

Ficsor szerint a rögzítés, mint a védelem keletkezésének előfeltétele a koreográfiák és a némajátékok első rögzítésével kapcsolatban került először. A cselekményre ugyanis szükség volt annak érdekében, hogy azonosítható legyen a mű és bizonyítható legyen a létezése. E két műtípus esetében a BUE 1908-as szövege még kötelező elemként írta elő a rögzítést. Az 1967-es stockholmi felülvizsgálat során elfogadták azokat a kritikákat, amelyek szót emeltek a rögzítés következtlen előírásával szemben, amely bizonyos művek esetében előírta, mások tekintetében nem. A követelményt végül törölték a két műtípus vonatkozásában, viszont a tagállamokra bízták annak eldöntését, hogy a védelem feltételeként előírják-e a rögzítést, ezzel kedvezve az Egyesült Államoknak, amely előírta a rögzítést, mint védelem-keletkeztető aktust.²²³

²¹⁷ PERZANOWSKI, 2010. p. 1094-1095.

²¹⁸ EFRONI, 2011. p. 225.

²¹⁹ NAGYKOMMENTÁR, 2017. 73. §.

²²⁰ Uo. 76. §.

²²¹ Uo. 80. §.

²²² Uo. 82. §.

²²³ FICSOR, 2003. p. 27-28.

Az 1961-es Római Egyezmény²²⁴ 7. cikk (1) bekezdése külön pontokban biztosítja a rögzítés [b) pont] és a rögzített előadás többszörözésének jogát [c) pont].²²⁵ A Római Egyezmény nemcsak az előadóművészek, hanem a 13. cikk b) pontja a műsorsugárzó szervezetek esetében is külön szól a sugárzott műsoraik rögzítésének kizárólagos jogáról, illetve c) pontja a sugárzott műsoraikról készített rögzítések többszörözéséről.

A TRIPS-egyezmény 14. cikk (1) bekezdése az előadóművészek számára tartja fenn a rögzítetlen előadásuk rögzítését és az ilyen rögzítések sokszorosítását. A (2) bekezdés a hangfelvételyártóknak biztosítja a hangfelvételek sokszorosítása engedélyezésének jogát, míg a (3) bekezdés a műsorszórási szervezetek részére biztosítja a jogot a sugárzott műsor rögzítését, illetve a rögzítések sokszorosítását.²²⁶

Az 1961-es Római Egyezmény az előadóművészek, hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek tekintetében több, a többszörözés vagyoni joga szempontjából releváns rendelkezést is tartalmaz. A 3. cikk b) pontja meghatározza a hangfelvétel fogalmát, amely alatt az előadásnak vagy más hangoknak minden, kizárólag hallgatható rögzítését kell érteni. A d) pontban említett kiadás is feltételezi a műpéldányok többszörözését, amikor úgy rendelkezik, hogy kiadásnak kell tekinteni a hangfelvétel példányainak *kielégítő mennyiségben* történt nyilvánosságra hozatalát. Az e) pont magáról a többszörözésről rendelkezik, kimondva, hogy többszörözésnek kell tekinteni a rögzítésről készített egy vagy több másolat készítését. Az előadóművészek tekintetében az 1. bekezdés c) pont (i)-(iii) alpontjai és a 7. cikk további előírásokat tartalmaznak. Ezek alapján az előadóművészeknek joguk van arra, hogy megakadályozzák az előadásuk rögzítésének hozzájárulásuk nélküli többszörözését, ha az eredeti rögzítésre is hozzájárulásuk nélkül került sor, vagy ha a többszörözés más célra történt, mint amihez eredetileg hozzájárultak, illetve, ha az eredeti rögzítésre a 15. cikkben meghatározott szabad felhasználás valamely esetköre alapján került sor, ám a rögzítésre ettől eltérő cél elérése okán került sor. A 10. cikk a hangfelvétel-előállítók tekintetében kimondja, hogy joguk van a hangfelvételeik közvetlen vagy közvetett többszörözésének engedélyezéséhez vagy az ilyen többszörözés megtiltásához. A műsorsugárzó szervezeteknek a 13. cikk b) pontja lehetővé teszi, hogy a sugárzott műsoraik rögzítését engedélyezzék vagy megtiltsák. Jogukban áll továbbá a c) pont (i)-(ii) alpontjai alapján megtiltani a sugárzott műsoraikról engedély nélkül készített rögzítések többszörözését, valamint a 15. cikkben meghatározott esetkörök hatálya alá eső felhasználásoktól eltérő célra rögzített műsorok többszörözését.²²⁷

Az TRIPS-egyezmény a szerzőkről szólva a 9. cikkben visszautal a BUE 1-21. cikkeire, amelyek a többszörözés jogát is magukban foglalják. Az előadóművészek, hangfelvételyártók és műsorszórási szervezetek védelméről külön rendelkezik. Az 14. cikk 1. pont kimondja, hogy a hangfelvételen rögzített előadások tekintetében az előadóművészeknek jogukban áll megtiltani a rögzítetlen előadásuk rögzítését és az ilyen rögzítés sokszorosítását, amennyiben e cselekményekhez előzőleg nem járultak hozzá. A 2. pont ugyanezt a jogot kiterjeszti a hangfelvételyártókra, akik engedélyezhetik vagy megtilthatják a hangfelvé-

²²⁴ A Római Egyezmény elsőként foglalkozott átfogó jelleggel az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek jogaival. Lásd: SÁR, 2004. p. 275.

²²⁵ GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 338.

²²⁶ VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 965.

²²⁷ Sár szerint ezek a rendelkezések csak a jogosult hozzájárulása nélkül rögzített műsorról készült jogosulatlan másolatok többszörözési cselekményei, illetve az Egyezményben nevesített szabad felhasználási esetkörbe tartozó rögzítéseknek az eredetihez képest más célra történő többszörözései ellen biztosítottak védelmet. Lásd: SÁR, 2004. p. 278. Vö. SEVILLE, 2016. p. 13-15.

teleik közvetlen vagy közvetett sokszorosítását. A 3. pont szerint a műsorszórázó szervezetek hozzájárulása nélkül nem lehet a sugárzott műsort rögzíteni, a rögzítéseket sokszorosítani. E cselekményeket a jogosultak meg is tilthatják.²²⁸

A WIPO Szerzői Jogi Szerződése (WCT) és az Előadásokról és a Hangfelvételekről szóló Szerződése (WPPT) – reagálva a digitalizáció által támasztott kihívásokra és a web kihívásaira – egy olyan „*umbrella*” megoldást²²⁹ vezetett be, amely egyrészt igyekezett a digitális másolatokat a többszörözés joga alá szubszumálni, másrészt pedig ugyanezt megtette a különféle nyilvánossághoz közvetítési cselekmények tekintetében. Sőt, utóbbi esetben egy új vagyoni jogot is bevezetett, a nyilvánosság számára lehívára hozzáférhetővé tételt, amely a szomszédos jogi jogosultak számára is biztosítva lett.²³⁰

Mindezek mellett e jogokra előírták a háromlépcsős teszt alkalmazását, illetve rendelkeztek a hatásos műszaki intézkedések alkalmazásáról és a jogkezelési adatok védelméről. A WCT/WPPT szabályai visszaköszönnek (átültetésre kerültek) az InfoSoc-irányelvben és az Szjt-ben is.²³¹ Az Internet-szerződések elfogadásának hátterében állt az is, hogy a BUE-ban tömörülő tagországok az egyezmény hozzátétőleg húszévenkénti megújításának tapasztalataiból kiindulva tartottak attól, hogy az ezúttal valóban rendkívül fontos változtatásokat nem fogják tudni egyhangú döntéssel elfogadtatni. E feltételezés azon alapult, hogy a fejlődő országok az 1967-es stockholmi felülvizsgálat idejétől egyre erőteljesebben szembe szegültek a fejlett országokkal és képesek voltak érdekeiket érvényre juttatni, vagy legalábbis annak hangot adni. Reinbothe és von Lewinski így írnak a jelenségről: „*A szerzői jog gazdasági jelentőségének növekedése 1971 után nemcsak az észak-dél konfliktus elmérgesedéséhez, hanem új, erős szerzői jogi érdekekhez és ennél fogva új érdekösszeütközésekhez vezetett.*”²³²

Egy új nemzetközi szerződéses keretet indokolta továbbá, hogy a BUE-hoz csak államok csatlakozhattak, az Európai Közösségek nem. Pedig az akkortájt átalakuló állam-konglomerátum jogharmonizációs törekvései indokolták, hogy a közösség átvegye az új nemzetközi szerzői jogi szabályokat.²³³ A WCT 1. cikk (4) bekezdése rendezi a BUE-hoz fűződő viszonyt akként, hogy kimondja: „*A Szerződő Felek betartják a Berni Egyezmény 1-21. cikkeiben és Függelékében foglalt rendelkezéseket.*” Ezzel a BUE megjelölt szerzői anyagi jogi rendelkezései az Európai Unióra is kötelező érvényűek. A WCT tehát egy olyan speciális egyezmény, amely a BUE 20. cikke alapján jött létre. E cikk ugyanis lehetővé teszi, hogy a BUE tagországai fenntartsák maguknak a jogot, hogy egymás között külön megállapodással szélesebb körű jogokat biztosítsanak. A WCT 1. cikk (1) bekezdése ki is

²²⁸ SEVILLE, 2016. p. 16.

²²⁹ Az „*umbrella solution*” kifejezés arra utal, hogy az egyezményben részes államok nem értettek egyet az online, interaktív átvitelrel megvalósuló felhasználások pontos terminológiai meghatározásában. Az „*esernyő megoldás*” lényege, hogy a digitális adatátvitellel megvalósuló felhasználásokra technológia-semleges szabályozást alkothatnak az átültetés során. Foong szerint a tagállam választhat, hogy kifejezetten bevezeti-e a lehívásra hozzáférhetővé tétel vagyoni jogot, vagy pedig a jogrendszerében már meglévő vagyoni jogok kombinációjával oldja meg az interaktív felhasználások védelmét. Lásd: FOONG, 2019. p. 62-63. Vö. MAKEEN, 2000. p. 289-290.

²³⁰ A WIPO Internet-szerződéseket a BUE-val összhangban kell értelmezni, de legalábbis a már létező kötelezettségeket nem lehet lerontani. A WCT/WPPT ezeket a rendelkezéseket egészíti ki, illetve tisztázza. A rendelkezések minimum védelmet biztosítanak. A tagállamok annál magasabb védelmet megállapíthatnak. Lásd: EFRONI, 2011. p. 214. Vö. SÁR, 2004. p. 284.

²³¹ LÁBODY – TIMÁR, 2017. p. 288.

²³² REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 3.

²³³ Uo. p. 58.

mondja, hogy a „(...) szerződés az irodalmi és művészeti alkotások védelméről szóló Berni Egyezmény 20. cikke értelmében külön megállapodásnak minősül (...)”. Ebből következik, hogy nem lehet olyan rendelkezést hozni, amely ellentétes a BUE-ban foglaltakkal. A közös nyilatkozatok ennek tükrében világossá teszik azt is, hogy miért kell például a digitális másolatokat többszörözésként értékelni.²³⁴

A más egyezményekhez való viszonyt az Internet-szerződések másik párja, a WPPT is rendezi. Az 1. cikk (1) bekezdése a Római Egyezmény tiszteletben tartását írja elő. E rendelkezésnek ott van relevanciája, ahol a Római Egyezmény szélesebb körű védelmet állapít meg, mint a WPPT. Erre példa lehet az előadóművészek nyilvánosságához közvetítési, illetve rögzítési joga, ami a Római Egyezmény alapján az audiovizuális művek előadóit is megilleti, míg a WPPT csak az „audio” előadásai tekintetében biztosítja ezt a jogot.²³⁵ A (2) bekezdés a szerzői jogi tárgyú egyezményekben foglaltakról szólva kimondja, hogy a szomszédos jogi teljesítményeknek előírt védelem nem csorbíthatja az irodalmi és művészeti alkotásokhoz fűződő szerzői jogi védelmet. Ezt úgy kell érteni, hogy a WPPT rendelkezései nem avatkoznak be az irodalmi és művészeti műveken fennálló szerzői jogokba. Az irodalmi és művészeti alkotások szóhasználat a BUE 2. cikke szerint értelmezendők. A szerzői jogok védelmének tiszteletben tartása nem foglalja magába a szerzők gazdasági érdekeinek és pozícióinak abszolút védelmét, mert azok párhuzamba kerülve egy esetleges szomszédos jogi igényvel lehetséges, hogy utóbbiaknak elsőbbséget kell, hogy adjanak. Ugyanígy nem jelentheti azt, hogy a vagyoni jogok gyakorlását, amennyiben azokat a szomszédos jogi jogosultaknak engedélyezték, a szerzők továbbra is hatalmukban tarthatnák.²³⁶ E relációban értelmezendő a 1. cikk (2) bekezdéséhez fűzött közös nyilatkozat, amely szerint „(...) *Ha mind a hangfelvételen rögzített mű szerzőjének, mind pedig a hangfelvételen jogokkal bíró előadóművésznek vagy hangfelvétel-előállítónak a hozzájárulására egyaránt szükség van, a szerző hozzájárulása nem válik szükségtelenné a miatt, mert az előadóművész vagy a hangfelvétel-előállító engedélye is szükséges, és ugyanígy fordítva.*”

Az 1. cikk (3) bekezdése utal arra, hogy a WPPT-t önálló nemzetközi egyezménynek kell tekinteni, mivel az „(...) *nem függ össze más szerződésekkel, és nem csorbítja a más szerződések által hatálya alá tartozó jogokat és kötelezettségeket*”. Ez alól a Római Egyezmény a kivétel. Vagyis sem a BUE, sem pedig a WCT felé nincs olyan jogi kapcsolat, ami ezt az önállóságot lerontaná.²³⁷

A WIPO Internet-szerződéseinek fentiekén túli, eredeti célja volt, hogy tisztázza a többszörözés jogának sorsát a művek digitális tárolása és a mű átviteléhez szükséges időleges és közbenső többszörözések tekintetében.²³⁸ E jog esetében a WCT a TRIPS-hez hasonlóan visszautal a BUE 1-21. cikkeire.²³⁹ Ezen túlmenően a „*WCT-re vonatkozó közös nyilatkozatok*” között, az 1. cikk (4) bekezdéséhez fűzött megjegyzések szerint a BUE 9. cikkében szabályozott többszörözési jog és az ott megengedett kivételek „*teljes körben alkalmazandók a digitális környezetben is, különösen a művek digitális formában történő felhasználására. Valamely védelem alatt álló mű elektronikus hordozón történő, digitális formában megvalósuló tárolása a Berni Egyezmény 9. cikke értelmében vett többszörözésnek minősül*”.

²³⁴ Uo. p. 60-61. Vö. SEVILLE, 2016. p. 17.

²³⁵ REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 256.

²³⁶ Uo. p. 257.

²³⁷ Uo. p. 259.

²³⁸ DEPREEUW, 2014. p. 112. Vö. REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 65.

²³⁹ WCT 1. cikk (4) bekezdés.

Témánk szempontjából további igen fontos kitétele a WCT-nek, hogy a 6. és 7. cikkhez fűzött megjegyzés szerint a „*többszörözött példányok*” és az „*eredeti és többszörözött példányok*” kifejezések alatt *kizárólag* azok a többszörözött példányok értendők, amelyeket „*tárgyi formában lehet forgalomba hozni*”.

A közös nyilatkozatokban foglalt széleskörű többszörözési fogalom lefed minden jelenlegi és jövőben kifejlesztésre kerülő technológiával végzett másolási cselekményt. A többszörözés a rögzítés mozzanatában gyökerezik. Ha a mű másolata a rögzítést követően elég ideig létezik ahhoz, hogy érzékelhető, többszörözhető vagy más módon közvetíthető legyen, akkor megvalósítja a közös nyilatkozatban foglalt felhasználási cselekményt. Ebből következik, hogy amennyiben érzékelhető és másolható, az időleges többszörözés is többszörözésnek minősül.²⁴⁰ Fontos kiemelni, hogy nemcsak a többszörözés fogalmát, hanem a BUE által megállapított korlátozásokat és kivételeket, így a háromlépcsős tesztet is alkalmazni rendeli a tárgyalat közös nyilatkozat.²⁴¹ A későbbiekben bemutatott, az Info-Soc-irányelv 5. cikk (1) bekezdésében nevesített időleges többszörözési kivétel minden bizonnyal erre a rendelkezésre vezethető vissza.

A WCT nem szabályozza önállóan a többszörözés jogát, hanem visszautal a szerző-dő tagállamokat egyébként is kötő BUE 9. cikkének rendelkezéseire.²⁴² E rendelkezések között, a (3) bekezdésben található az alapot, amelyet a WCT szövegezése során is tekintetbe vettek: „*Ezen Egyezmény alkalmazásában minden hang- és képi rögzítést többszörösítésnek kell tekinteni.*”²⁴³

A WPPT 2. cikk b) pontja szerint hangfelvételnek kell tekinteni az „*(...) előadás hangjainak vagy más hangoknak, vagy hangok egyéb megjelenítésének a rögzítését, a filmalkotásban vagy egyéb audiovizuális műben foglalt rögzítési forma kivételével*”. A hang fogalmi elem alatt bármit lehet érteni (nemcsak a zenét és a beszédet, hanem a természet hangjait, mesterséges zörejt), amely az emberi fül által érzékelhető, hallható. Hangot nemcsak az élő előadás, hanem a gépi lejátszás is keletkeztethet. A citált rendelkezésben található kizárás indoka, hogy az a hangfelvétel, ami egy audiovizuális alkotásba van foglalva, már nem tekinthető tisztán hangfelvételnek. Ha azonban attól függetlenül létezik, elválasztható és kiaknázzható, mint például egy mozifilm betétdalai, akkor hangfelvételnként értékelhető.²⁴⁴ Ide kapcsolódik még a 2. cikk b) pontjához fűzött közös nyilatkozat, amely szerint a „*A hangfelvételnek (...) meghatározásából nem következik az, hogy a hangfelvételen fennálló jogokat bármilyen módon érintené annak filmalkotásban vagy más audiovizuális műben történő felhasználása.*” Vagyis a hangfelvétel attól még nem veszíti el hangfelvétel jellegét, hogy egy audiovizuális alkotásba belefoglalják.

A 2. cikk c) pont meghatározza a rögzítés fogalmát. Ez alatt értendő a „*hangoknak vagy azok megjelenítésének olyan anyagi formába foglalása, amelyről azok készülék segítségével érzékelhetővé, többszörözhetővé vagy közvetíthetővé tehető*”. A rögzítés szó két jelentést is hordozhat. Érthető alatta a folyamat, amely során a hangfelvételt adathordozóra rögzítik, illetve maga a tárgy is, amely rögzített hangokat tartalmazza. Előbbi esetben csak az első rögzítési cselekmény minősül rögzítésnek, utóbbi esetben viszont bármi, amin a hangok tárolásra kerültek és onnan visszahívhatók, érzékelhetővé tehető az emberi fül számára. A

²⁴⁰ REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 71.

²⁴¹ Uo. p. 72.

²⁴² DEPREUW, 2014. p. 114. Vö. REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 66.

²⁴³ REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 66.

²⁴⁴ Uo. p. 271-272.

hangfelvétel, mint tárgy, ilyen rögzítésnek tekintendő. Az *anyagi formában* fogalmi elem nem tesz különbséget a rögzítés létezésének időtartama szerint, így az időleges rögzítés is rögzítésként veendő számba.²⁴⁵

A 6. cikk (ii) pontja említést tesz a rögzítetlen előadás rögzítésének jogáról, amely lehetővé teszi az előadás felhasználásának engedélyezésére vagy megtiltására. E jog alapvető és egyben a további hasznosítás eredője, legyen szó akár a teljesítmény többszörözéséről, terjesztéséről vagy nyilvánosságához közvetítéséről. Reinbothe és von Lewinski szerint e rendelkezés célja, hogy az előadókat megvédjük az ún. *bootlegging*-től, amely alatt a rögzítetlen előadás engedély nélküli rögzítését kell érteni. Tipikus példa az élő koncertekről mobiltelefonnal készített felvétel. Mivel a WPPT 2. cikk c) pontjában foglalt rögzítés csak az előadás hangjainak rögzítését jelenti, így az előadás képeinek felvétele nem tekinthető rögzítésnek. A már rögzített előadás újbóli rögzítése a többszörözés joga körébe esik.²⁴⁶

Ezt követően a WPPT külön is megemlíti a 7. cikkben, hogy az előadóművészeknek kizárólagos joga, hogy „*engedélyezzék a hangfelvételen rögzített előadásaik bármilyen módon vagy formában történő közvetlen vagy közvetett többszörözését*”. A külön cikkben való szabályozás indoka, hogy a WPPT nem épül olyképpen a Római Egyezményre, ahogyan a WCT a BUE-ra, következésképpen szükséges volt, hogy a többszörözés joga kifejezetten szabályozásra kerüljön a WPPT keretei között.²⁴⁷

A *kizárólagos jog* nem igényel különösebb magyarázatot az eddig leírtak tükrében. *Közvetlen* többszörözésre példa lehet a hangfelvételtől közvetlenül készített másolat, például CD-ről kazettára, bár ez már meglehetősen ódivatú. *Közvetett* a másolás, ha például a sugárzott előadást rögzítik adathordozóra. A WPPT hivatkozott szabálya csak a *hangfelvételen rögzített előadások* tekintetében biztosítja a többszörözés kizárólagos vagyoni jogát. Tehát csak a 2. cikk b) pontja szerinti hangfelvételek védettek, a más, például audiovizuális formában rögzített előadások nem, vagy legalábbis nem a 7. cikk értelmében. A *bármilyen módon vagy formában* egyet jelent a széles körben felfogott, rögzítés fogalmára épülő többszörözés jogával, ami visszafelé is igaz. Minden többszörözési cselekmény ugyanis egyben az előadás rögzítését is jelenti. Ha pedig valami rögzítve van, akkor az ismét többszörözhető, nyilvánosságához közvetíthető, egyszóval érzékelhetővé tehető. Ide kell érteni tehát azokat az időlegesen rögzített előadásokat is, amelyek elég ideig léteznek ahhoz, hogy a nyilvánosság számára érzékelhetővé váljanak.²⁴⁸

Ugyanezt megteszi a 11. cikk a hangfelvétel-előállítók hangfelvételei tekintetében. A WPPT-re vonatkozó „Közös nyilatkozatok között a 2. cikk e) pontjához és a 8-9. és 12-13. cikkekhez” arról rendelkeznek, hogy a „*többszörözött példányok*” és az „*eredeti és többszörözött példányok*” alatt *kizárólag a tárgyi formában forgalomba hozott* műpéldányokat kell érteni. Nemcsak ez cseng egybe a WCT rendelkezéseivel, hanem a 7., 11. és 16. cikkekhez fűzött közös nyilatkozat is, amely kimondja, hogy a WPPT-ben rögzített többszörözési jogot a kivételekkel együtt „*teljes terjedelmében alkalmazni kell a digitális környezetben, különösen az előadások és hangfelvételek digitális formában történő felhasználás*

²⁴⁵ Uo. p. 274.

²⁴⁶ Uo. p. 316-317. Vö. SEVILLE, 2016. p. 19-20., GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 338-339.

²⁴⁷ REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 322.

²⁴⁸ Uo. p. 323-324.

nálására”. A védett előadás vagy felvétel „*elektronikus hordozón való, digitális formában történő tárolása többszörözésnek minősül*”,²⁴⁹

Depreeuw az Internet-szerződéseket értékelve arra a következtetésre jut, hogy a közös nyilatkozatokban tett megállapítások sokkal inkább politikai kompromisszum eredményei, mint olyan normák, amelyek közvetlenül levezethetők a BUE 9. cikkének szellemiségéből. Az ugyanis nem a műről készített másolat létrehozásának technikai folyamatát, hanem a másolatra épült gazdasági kiaknázást részesíti védelemben.²⁵⁰

Efroni további adalékként leírja, hogy a BUE 9. cikkének digitális többszörözésre való alkalmazása előírásánál, illetve annak tagállami átültetésénél két megközelítés ütközött. A maximalista megközelítés szerint a többszörözés joga ki kell, hogy terjedjen minden digitális többszörözési cselekményre, így a RAM-ban tárolt ideiglenes másolatokra is.²⁵¹ E megközelítés hozadéka, hogy a későbbiekben említett rögzítés fogalom értelmezését az új követelményekhez igazítja. Ezzel elmozdul a rögzítés eredeti céljától, a gondolat közlésének materializálódásától. Ehelyett a rögzítést generális értelemben fogja fel, mint a mű olyan stabil ábrázolását/megjelenítését (*representation*), amelyből az könnyűszerrel érzékelhetővé tehető, többszörözhető, vagy más módon nyilvánossághoz közvetíthető.²⁵²

Noha még nem lépett hatályba, de a 2012-ben elfogadott Pekingi Szerződés is tartalmaz rendelkezéseket a többszörözés joga tekintetében. A 2. cikk b) pontja meghatározza az „*audiovizuális rögzítés*” fogalmát: „*mozgóképeknek, hangok kíséretében vagy anélkül, vagy azok megjelenítésének olyan anyagi formába foglalását jelenti, amelyről azok készülék segítségével érzékelhetővé, sokszorosíthatóvá vagy közvetíthetővé tehető*”. A 7. cikk *sokszorosításként* nevezi meg a többszörözést, kimondva, hogy az audiovizuális felvételen rögzített előadások bármilyen módon vagy formában történő közvetlen vagy közvetett sokszorosítása az előadóművészek kizárólagos joga. A szerződő felek jelen szerződés esetében is közös nyilatkozatot fűztek a 7. cikkben meghatározott sokszorosítási joghoz, illetve kivételeihez, amelyek „*alkalmazandók a digitális környezetben, különösen az előadások digitális formában történő felhasználása tekintetében*”. A Szerződés sokszorosításnak tekinti a védett mű elektronikus hordozón történő, digitális formában megvalósuló tárolását. A közös nyilatkozatok szerint az „*eredeti és sokszorosított példányok*” kifejezés *kizárólag a tárgyi formában forgalomba hozható sokszorosított példányokra vonatkozik*.²⁵³

1.2.2. A többszörözés joga az Egyesült Államokban

A többszörözés jogát az Egyesült Államok szerzői jogi törvénye a 106. cikk (1) bekezdésében a következőképpen szabályozza: „*A szerzői jogok jogosultját megilleti a kizárólagos jog, hogy a szerzői jog által védett műről vagy hangfelvételtől másolatot készítsen, vagy másnak erre engedélyt adjon.*”²⁵⁴

²⁴⁹ Mivel az egyezménynek az EU is részese, ezért integráns részét képezik az uniós szerzői jogi rezsimnek is. Az InfoSoc-irányelv is ezeket emeli a harmonizáció szintjére. A WCT/WPPT a többszörözés jogának meghatározását a BUE-ra való visszautalással végzi el, így a BUE első 21 cikkét az EUB értelmezheti. Lásd: VAN ECHOU, 2012. p. 74. Vö. REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 325.

²⁵⁰ DEPREEUW, 2014. p. 120.

²⁵¹ EFRONI, 2011. p. 217-218.

²⁵² Uo. p. 219.

²⁵³ Vö. MEZEL, 2013. Vö. REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 517-518., SEVILLE, 2016. p. 20-21.

²⁵⁴ LARKIN, 2014. p. 408.

A rögzítésről szólva a 101. cikk kimondja, hogy másolatoknak (*copies*) kell tekinteni azokat a testi tárgyakat (*material objects*), ideértve a hangfelvételeket is, amelyekben a szerzői mű rögzítésre kerül, és ahonnan aztán a mű érzékelhetővé válik, lemásolható vagy bármilyen más módon közvetíthető. Másolatnak kell tekinteni azokat a testi tárgyakat is, amelyekben a mű először kerül rögzítésre.²⁵⁵ A rögzítés, mint a védelem keletkezésének egyik alapvető feltétele az Alkotmány szövegéből is kitűnik: „a Kongresszus kizárólagos jogokkal ruházta fel a szerzőket az irodalmi alkotásaik (*writings*) tekintetében”. Az irodalmi alkotás angol elnevezése, a *writing* utal rá, hogy a szerzői mű írott, fizikai formában létrejött, egyéni, eredeti gondolatot jelent. Egyúttal ezt úgy is kell érteni, hogy a védelem köréből ki vannak zárva azok a művek, amelyek nincsenek tartós formában anyagi hordozón rögzítve.²⁵⁶

Az alkotmányos alapokon építkezve az 1976-os USCA a 101. §-ban is meghatározta az élő műsorok sugárzásával kapcsolatban, hogy mit kell rögzített műnek tekinteni: „(...) ha a másolat eléggé tartós vagy stabil ahhoz, hogy lehetővé tegye az érzékelhetőséget, a többszörözést vagy a nyilvánosságához való közvetítést, ha az az átmeneti időtartamnál időben tovább tart. (...) Azokat a kép- és hangfelvételeket tartalmazó műveket is rögzítettnek kell tekinteni, amelyeket az átvitelhez szükséges mértékben, azzal egy időben készítettek.”²⁵⁷

A 115. § a 106. § rendelkezéseit kiterjeszti a színműnek nem minősülő (*nondramatic*) zeneművekre, amelyek készítésére (*making*) és terjesztésére (*distributing*) kényszerengedélyt (*compulsory license*) biztosít. A zeneművek mechanikai többszörözése hangfelvétel formájában a századforduló korába vezet vissza, 1909-be.²⁵⁸ Maga a rendelkezés egy jogvita eredménye. A *White Smith Music Publishing Co. v. Apollo Co.*-ügyben²⁵⁹ a bíróság úgy ítélte meg, hogy a gépzongra tekercsek gyártása nem eredményez másolatot a védett zeneműről, ezért a gyártó nem köteles a jogosulttól engedélyt kérni.²⁶⁰ Az indokolás szerint ugyan igaz, hogy a mechanikai eszköz reprodukálja a zenemű hangjait, vagyis lemásolja, ez a folyamat maga mesterséges. Ez szükséges ahhoz, hogy a dallam a fül számára érzékelhető legyen. Másolásról azért sem beszélhetünk, mert a dallam kottában történt rögzítését a szem érzékeli, nem pedig a fül. A zeneművek első rögzítése tehát nem történhet máskor, csak amikor a zeneszerző a fejében lévő alkotást le nem kottázza, amely ezáltal olvasható lesz mások számára.²⁶¹ A döntés hatására a Kongresszus törvénybe iktatta a fentebb már említett rendelkezést, amely kiterjesztette a többszörözés jogát a mechanikai másolatokra is. Yu szerint a törvényhozó tartott attól, hogy a gépzongorák és tekercsek gyártásában legnagyobb szereplő *Aeolian Company* monopol helyzetbe kerülhet, ezért előírták, hogy a mechanikai másolatok készítése a zeneművekről kényszerengedély hatálya alá esik.²⁶²

²⁵⁵ SPOOR, 1996. p. 69. Vö. FOLEY, 2010. p. 102.

²⁵⁶ PERZANOWSKI, 2010. p. 1089.

²⁵⁷ Uo. p. 1090.

²⁵⁸ YU, 2014. p. 367.

²⁵⁹ *White Smith Music Publishing Co. v. Apollo Co.* 209 U.S. 1 (1908).

²⁶⁰ YU, 2014. p. 367.

²⁶¹ *White Smith Music Publishing v. Apollo Co.*-ügy, p. 17.

²⁶² YU, 2014. p. 367-368.

1.2.3. A többszörözés joga az Európai Unió szerzői jogában

Az Európai Unióban a többszörözést több irányelv is szabályozza. A jogalkotási folyamat a nemzetközi törekvésekkel párhuzamosan zajlott.²⁶³ Ahogyan az Egyesült Államokban, úgy Európában is előkészítő anyagok sora előzte meg a tényleges irányelvi jogalkotást.²⁶⁴ Az első generációs irányelvek²⁶⁵ sorában a legrégebbi a Szoftver-irányelv²⁶⁶ szintén jogosultat megillető a kizárólagos, engedélyhez kötött cselekmények²⁶⁷ között – amelyeket Blocher és Walter az irányelv központi rendelkezésének nevez²⁶⁸ – említi meg a számítógépi program bármely eszközzel és bármely formában, egészben vagy részben, tartósan vagy időleges jelleggel való többszörözését. Amennyiben a számítógépi program betáplálása, megjelenítése, futtatása, továbbítása vagy tárolása szükségessé teszi az ilyen többszörözést, az ilyen cselekményhez szükséges a jogosult engedélye.²⁶⁹

Ez a jog kiterjed az olyan többszörözési cselekményekre is, amelyek a program betáplálásához, megjelenítéséhez, futtatásához, továbbításához vagy tárolásához szükségesek. Ezen felül a többszörözés joga magába foglalja a szoftverből lefordítás, átdolgozás, feldolgozás vagy bármely más módosítást követően létrejött új mű többszörözésének engedélyezését, amennyiben az nem sérelmes a módosító személy jogaira.²⁷⁰

Az európai jogalkotó a többszörözés fogalmát a BUE 9. cikk (1) bekezdésének szem előtt tartásával fogalmazta meg. Ugyan a Szoftver-irányelv biztosítja a többszörözés ki-

²⁶³ DEPREEUW, 2014. p. 121. Vö. VAN ECHOU, 2012. p. 61.

²⁶⁴ Green Paper on Copyright and the Challenge of Technology – Copyright Issues Requiring Immediate Action. European Commission, 1988.; Follow-Up to the Green Paper, European Commission Follow-Up, 1991.; Green Paper – Commission of the European Communities: Green Paper – Copyright and Related Rights in the Information Society, Brussels, 19.07.1995, COM(95) 382 final; Follow-Up to the Green Paper, European Commission Follow-Up, 1996. Vö. VAN ECHOU, 2012. p. 61. Az első, 1988-as Zöld könyv hat tematikus területet különített el, amely azonnali beavatkozást sürgetett a Bizottság részéről: 1.) kalózkodás és jogérvényesítés, 2.) audiovizuális művek otthoni másolása, 3.) a terjesztés joga, különös tekintettel a jogkimerülésre és a bérletre, 4.) számítógépi programalkotások, 5.) adatbázisok, 6.) multilaterális és bilaterális nemzetközi kapcsolatok. Ezek azok a nagyrészt még feltérképezetlen területek, ahol a Bizottság teret látott a harmonizációra. Lásd: HUGENHOLTZ, 2013. p. 506-507.

²⁶⁵ EFRONI, 2011. p. 238. Vö. SEVILLE, 2016. p. 27.

²⁶⁶ A Szoftver-irányelv a legrégebbi szerzői jogi tárgyú irányelv, amely a digitális többszörözési jogot kifejezetten érinti. Az eredeti szövegváltozatot a javaslat 1989-es beterjesztését követően 1991-ben fogadták el. Lásd: DEPREEUW, 2014. p. 122. Az irányelv előkészítése során az 1988-as Zöld Könyvben célként fogalmazták meg, hogy a számítógépi programalkotások alkotói [szállítói-supplier] számára biztosítani kell, hogy műveiket egyidejűleg ne használhassák többben. Ez a megfogalmazás ilyen formában hiányosnak hathat, de a Zöld könyv szövegezői bizonyára a jogszerűen felhasznált műpéldányok esetére értették e kitétel. Az irányelvhez fűzött értelmező rendelkezések (*explanatory memorandum*) magyarázata szerint a kizárólagos jogoknak le kell fedniük a többszörözés feletti kontrollt. A javaslatához európai parlamenti tárgyalása során érkezett módosító indítványok igyekeztek a többszörözés jogát abba az irányba mozdítani, hogy azok lefedjenek lehetőleg minden időleges és tartós másolatot, bármilyen célra készüljenek is. Ez utóbbi javaslatokat az Európai Bizottság is támogatta. Lásd: BLOCHER – WALTER, 2013. p. 124-125.

²⁶⁷ A szoftverek, mint irodalmi alkotások állnak szerzői jogi oltalom alatt. Ez a védelem Kur és Dreier szerint csak a program kifejeződését, nem pedig az alapul fekvő ötletet, elgondolást védi. Nem védi a szoftver funkcionális elemeit, pedig gyakran ezek gazdasági értelemben sokkal hasznosabbak, mint a szerzői jog által védett elemei. Lásd: KUR – DREIER, 2013. p. 251.

²⁶⁸ BLOCHER – WALTER, 2013. p. 125.

²⁶⁹ Szoftver-irányelv, 4. cikk (1) bekezdés, a) pont.

²⁷⁰ Szoftver-irányelv, 4. cikk (1) bekezdés, b)-c) pontok. Vö. APLIN, 2005. p. 99., EFRONI, 2011. p. 240., TATTAY, 2014. p. 288.

zárólagos jogát, nem határozza meg annak pontos tartalmát.²⁷¹ Blocher és Walter a fizikai rögzítést többszörözésnek tekinti, mint olyan cselekményt, amely a művet közvetlenül vagy közvetve teszi újra és újra érzékelhetővé az emberi elme számára.²⁷² Az európai jogalkotó speciális értelemben, a kontinentális szerzői jogi hagyományoktól eltérően határozta meg a többszörözés fogalmát. Beletartozik mindazon felhasználás, amely a már idézett 4. cikk (1) bekezdés a) pontja említ. Vagyis mindazon cselekmények, amelyek a szerző jogos érdekeit veszélyeztethetik, így például a program betöltése, megtekintése, futtatása, átvitele vagy tárolása.²⁷³

Bizonyos, hogy a program többszörözésre kerül az első rögzítésekor, az adathordozóra való másolásakor, a számítógépre való telepítéskor, a biztonsági másolat készítésekor, sőt, a futtatásakor is, legalább részben a memóriában. Ugyanígy többszörözésre – de nem rögzítésre – kerül a monitor képernyőjén is annak grafikus részlete.²⁷⁴

Vagyis a többszörözés joga lefedi az összes olyan cselekményt, amely a szoftver rendes használatát segíti elő. Ez lényegesen szélesebb kört ölel fel, mint a BUE-ban foglalt többszörözési jog, mivel, ellentétben más szerzői művekkel, ahol a pusztán használathoz nincs szükség a szerző engedélyére, a szoftverek bárminemű használatához a szerző engedélye szükséges.²⁷⁵ Ehelyütt a jogalkotó a szoftverek magas hozzáadott értékére és a kiaknázásukhoz fűződő érdekre való tekintettel túllépett a többszörözési jog hagyományos keretein és bevonta a hatókörbe az összes olyan használati cselekményt (*consumptive use*), amely a program valamilyen formában és időben meghatározott többszörözését vonja maga után.²⁷⁶

Nem került pontosan meghatározásra az sem, hogy mit kell időleges vagy tartós többszörözésnek tekinteni. Blocher és Walter ide sorolják a programozási folyamatábrák vagy adatfolyamok és programlisták lefényképezését vagy azokról mikromásolatok készítését, ezekről fizikai másolatok készítését, például kinyomtatással. A gyakorlatban ennél sokkal valószínűbb a program adathordozóra való többszörözése.²⁷⁷ A tartós jelleg kevésbé kérdéses. A szoftver mindennemű tartós, adathordozón való tárolása ekként kell, hogy minősüljön. Az időleges jelleg szorosan kapcsolódik a szoftver használatához, futtatásához. Ennek során a RAM-ban való tárolás, vagy a caching során létrejött másolatok akkor is többszörözésnek tekintendők, ha az eljárás végén maguktól törlődnek.²⁷⁸

Az „*egészen vagy részben*” fordulat sem került pontosan definiálásra. Ebből is az utóbbi lehet a vitatott. A szoftver részben többszörözésre kerülhet a memóriában például a használatra irányuló műszaki eljárás során. A forráskód egyes részletei más forráskódokban is többszörözésre kerülhetnek. Hogy pontosan mi az a mérték, amely már részleges többszörözésnek minősül, az irányelv szövegéből nem derül ki.²⁷⁹ Blocher és Walter a szoftver egy részének védelmét visszavezeti a kontinentális szerzői jogban bevett alapelvre, miszerint a mű részlete védett, ha önmagában is egyéni, eredeti jellegű, így engedély nélküli felhasználása még a legkisebb mértékű felhasználás esetén is jogsértő.

²⁷¹ DEPREEUW, 2014. p. 124.

²⁷² BLOCHER – WALTER, 2013. p. 125-126.

²⁷³ BLOCHER – WALTER, 2013. p. 129.

²⁷⁴ Uo. p. 130-131.

²⁷⁵ Uo. p. 145.

²⁷⁶ DEPREEUW, 2014. p. 126.

²⁷⁷ BLOCHER – WALTER, 2013. p. 126.

²⁷⁸ DEPREEUW, 2014. p. 130. Vö. ASHOK, 2010. p. 47.

²⁷⁹ DEPREEUW, 2014. p. 130-131.

A Szoftver-irányelv többszörözés-fogalma sokkal szélesebb körben lett megfogalmazva, mint amit a BUE 9. cikke által meghatározott. A cél itt ugyanis szemmel láthatóan az volt, hogy a másolatokra építkező hasznosításon túl a szerzők hatalma kiterjedjen minden lehetséges felhasználásra és használatra, ideértve magát a műélvezetet, a szoftver feltelepítését, annak futtatását és az ezzel járó minden műveletet.²⁸⁰ Ezt a kiterjesztett hatókört talán az indokolja, hogy a számítógépi programalkotások sokkal szélesebb – gazdasági, ipari, technológiai – körben kerülnek kiaknázásra, mint az analóg szerzői művek. Az ehhez kapcsolódó iparági érdekek pedig az erős védelemért kardoskodtak. Maga a hasznosítás is a hagyományostól eltérő keretek között zajlott.

Ezt az igényt a jogalkotó csak a hagyományos többszörözési jog biztosításával tudta kielégíteni, minden, a szoftver működtetését, használatát érintő másolat tekintetében. Depreeuw ezt akként kritizálja, hogy a jogalkotó csak az előnyeit szemlélte a többszörözés nemzetközileg elfogadott fogalmának. Ez a szoftver egésze szempontjából még helytálló is lenne, ám azzal, hogy a pusztán használathoz tapadó egyes részfolyamatok során végbemenő másolatokra is kiterjesztette a szerzők ellenőrzési jogát, figyelmen kívül hagyta a többszörözési jog eredeti lényegét, amely a mű másolatára épülő gazdasági kiaknázásában rejlik. Ez a szemléletmód később átöröklődött a nyilvánossághoz közvetítés vagyoni jogába is.²⁸¹ A Szoftver-irányelv széleskörű többszörözési joga párhuzamot mutat a WCT/WPPT többszörözési koncepciójával, amely a BUE 9. cikkét a digitális műpéldányokra is alkalmazni rendeli.

Az 1980-as években a szoftverek értékesítése két formában zajlott. Az egyik szerint a fejlesztők a megrendelők igényei szerint készítették el az integrált számítógépes rendszereket, amelyekhez karbantartási szolgáltatást nyújtottak. A másik szerint a szoftvereket a széles nagyközönség számára, a zeneművekhez és filmalkotásokhoz hasonló módon, csomagolva, fizikai adathordozón terjesztették. Az első módozat felhasználási feltételeit egyedileg megtárgyalt felhasználási szerződésekben fektették le a felek. E modell honosodott meg a fogyasztói szoftverek esetében is. E felhasználási szerződéseket nevezzük ma EULA-nak, *end user licence agreement-nek*.²⁸² A művek terjesztésének efféle módja lehetővé tette a szoftvert fejlesztő jogosultaknak, hogy a jogdíjat és a szoftverért fizetendő vételárat rendben megkaphassa. Emellett arra is lehetősége nyílt, hogy egyedileg és pontosan határozza meg, hogy a felhasználó milyen felhasználásokra szerez jogot. E szerződéskötési gyakorlat magában hordozta nemcsak az addig meglévő egyensúlyt a közérdek és magánérdek között, hanem komolyan veszélyeztette a piaci szereplők közötti verseny tisztaságát. Egy erősebb piaci szereplő ugyanis könnyedén diktálhatott számára előnyös felhasználási feltételeket, amelyet a gyengébbik fél kénytelen volt elfogadni.²⁸³ A többszörözés jogának széleskörű értelmezése nem csak a techcégek közötti versenyt csorbította. A nagyközönségnek szánt, fizikai hordozóra kiírt programok, amelyeket igen drágán vásároltak meg a felhasználók, megkövetelték, hogy a művek használatához a végfelhasználó fogadja el a jogosultak által diktált végfelhasználói felhasználási feltételeket. Ez merőben új felfogást tükröz. A felhasználók/végfelhasználók szemében egy bizonyos funkciót betöltő szoftver vagy egy szórakoztató játékszoftver semmiben sem különbözött egy könyvtől, egy zenei cd-től vagy egy VHS-en, vagy DVD-n elérhető filmtől. A jogosultak viszont a magasabb

²⁸⁰ DEPREEUW, 2014. p. 132.

²⁸¹ Uo. p. 163.

²⁸² Uo. p. 133.

²⁸³ Uo. p. 134.

hozzáadott értéket követelő digitális tartalmaik védelme érdekében azt akarták, hogy a védelem kiszélesítésével lehetőleg megakadályozzák a művek engedély nélküli másolását és terjesztését.²⁸⁴ A jogosultaknak tehát jól felfogott érdeke fűződött a minél szélesebb körű védelemhez, amelybe a program időleges, memóriában való többszörözése is beleértendő, mivel már maga a futtatás is érintheti a szerzők és a másodlagos jogosultak jogos érdekeit.²⁸⁵

A Bérlet-irányelv is tartalmaz rendelkezéseket,²⁸⁶ amelyek a többszörözési, illetve rögzítési cselekményekhez kapcsolódnak. A 6. cikk (1) bekezdése az előadóművészek vonatkozásában írja elő a tagállamok számára, hogy biztosítsák a kizárólagos jogot az előadásaik rögzítésének engedélyezésére, illetve megtiltására. A (2) bekezdés ugyanezt mondja ki a műsorsugárzó szervezetek számára, kizárólagos jogként, a sugárzott műsoraik rögzítésének engedélyezésére, illetve megtiltására, függetlenül attól, hogy a közvetítés vezeték útján vagy vezeték nélkül történik, ideértve a kábelen keresztül vagy műhold útján történő közvetítést is. Ez a jog a (3) bekezdés szerint nem illeti meg azokat a kábeles műsorsugárzó szervezeteket, amelyek kábel útján kizárólag továbbközvetítik a műsorsugárzó szervezetek sugárzott műsorait.

Von Lewinski utal rá, hogy a rögzítés joga az előadás, mint előadóművészi teljesítmény első többszörözésének tekintendő, és mint ilyen, a mű összes későbbi gazdasági kiaknázásának „prekurzora”. Ugyanez igaz a műsorsugárzó szervezetekre is. E jog biztosítása rendkívül fontos olyan jogellenes magatartásokkal szemben, mint például a *bootlegging* (*camcording*). A Bérlet-irányelv rögzítési fogalma csak a korábban nem rögzített előadásokra terjed ki. Ilyen például egy élő koncerten történt előadás vagy egy élőben sugárzott koncert. A rögzítés a mű olyan eszközön történő első rögzítését takarja, ahonnan a mű később újra és újra többszörözhető. A jog gyakorlása szempontjából nincs jelentősége annak, hogy az előadásra a nyilvánosság előtt került sor, vagy közvetve, például a rádión keresztül jutott el a nyilvánossághoz.²⁸⁷

A 7. cikk (1) bekezdése előírja a tagállamoknak, hogy biztosítsák az előadóművészek számára az előadásaik rögzítése engedélyezésének közvetlen vagy közvetett kizárólagos jogát, vagy a jogot e rögzítések megtiltására. A (2) bekezdés ugyancsak jogot biztosít a műsorsugárzó szervezetek számára a sugárzott műsoraik rögzítésére vagy annak megtiltására, mind a vezetékes, mind a vezeték nélküli, kábeles vagy műhold útján sugárzott műsorok esetén. A Bérlet-irányelvben foglalt többszörözési jog a 7. cikk (2) bekezdés alapján átruházható, átengedhető, illetve felhasználási szerződés tárgyát képezheti.²⁸⁸

Az Adatbázis-irányelv 5. cikke az engedélyhez kötött cselekmények²⁸⁹ között nevesíti a többszörözés jogát. Az 5. cikk (1) bekezdés a) pontja szerint az adatbázis egy részének²⁹⁰ vagy egészének időleges vagy végleges, bármilyen eszközzel és formában végrehajtott

²⁸⁴ Uo. p. 135.

²⁸⁵ Uo. p. 136.

²⁸⁶ Az irányelv elfogadásakor nem minden tagállam védte megfelelő módon a szomszédos jogi jogosultakat, ezért az európai jogalkotó célszerűnek látta, hogy a jogharmonizáció révén előmozdítsa oltamukat. SEVILLE, 2016. p. 33.

²⁸⁷ VON LEWINSKI, 2013. (1) p. 312-313. Vö. KUR – DREIER, 2013. p. 256.

²⁸⁸ Uo. p. 315-317. Vö. TATTAY, 2014. p. 280.

²⁸⁹ VON LEWINSKI, 2013. (2) p. 715.

²⁹⁰ Adatbázis egy részének átvétele megvalósulhat anélkül, hogy a felhasználó az egyéni, eredeti elrendezést érintse, vagy a tartalom egy önmagában is hasznosítható részét kimásolja, majd a másolatot készítő maga rendezze újra el az adatokat. Ugyanezt megfordítva az is előfordulhat, hogy nem magát az adattartalmat másolja le valaki, hanem annak elrendezési módját, például az arra alkalmazott grafikai megoldásokat. Lásd: DEPREEUW, 2014. p. 176.

sokszorosítása többszörözésnek minősül és engedélyköteles. E megfogalmazás követi a BUE 9. cikk (1) bekezdésének rendelkezéseit.²⁹¹ Ez leszűrhető von Lewinski szerint a „bármilyen eszközzel és formában” fordulatból. A cselekmény történhet közvetve vagy közvetlenül, amely egybeesik az InfoSoc-irányelv 2. cikkének többszörözés fogalmával. Véglegesen többszörözött például az adatbázis kinyomtatott vagy digitális adathordozóra készített másolata. Az adatbázis egészének vagy meghatározott részének másolása a BUE szabályai alapján szintén védett, amennyiben kimeríti a védelemhez szükséges feltételeket.²⁹²

Ugyancsak a BUE 9. cikk (1) bekezdését idézi vissza, hogy a védelem az időleges többszörözésre is kiterjed.²⁹³ Ha csak időlegesen kerül is a mű a gyorsítótárolóban a hozzáférés időtartamára többszörözésre, fennáll a lehetősége, hogy az adatbázis tartalmát bárki kimásolja. Ez rendkívüli mértékben megkönnyíti a jogosultak gazdasági kiaknázáshoz fűződő érdekeinek csorbítását. Von Lewinski is utal az időlegesség problémájára. A többszörözött másolat létének meg kell haladnia az adatátvitelhez szükséges időtartamot, ami mindössze néhány mikroszekundum. Ez leginkább számítógépi programalkotások futtatásakor és online adatátvitel caching formájának esetében áll fenn.²⁹⁴

A széles körben meghatározott többszörözési jog alól szűk kivételt szab a jogalkotó, miközben nem ismeri az időleges többszörözés olyan jellegű kivételét, amelyet az InfoSoc-irányelv később bevezetett.²⁹⁵ Vagyis minden másolás, ideértve a papír alapú adatbázis digitalizálását, lefényképezését, merevlemezre, hordozható tárolóra másolását, az adatbázis előállítójának hozzájárulásától függ.²⁹⁶

Az adatbázis-előállító sui generis védelméről²⁹⁷ is rendelkezve²⁹⁸ az irányelv elhatárolja a többszörözéstől a kimásolást.²⁹⁹ A 7. cikk (2) bekezdése értelmében kimásolásnak kell tekinteni az adatbázis tartalma egészének vagy jelentős részének más hordozóra³⁰⁰ történő

²⁹¹ VON LEWINSKI, 2013. (2) p. 715.

²⁹² Uo. p. 716. Vö. SEVILLE, 2016. p. 47.

²⁹³ VON LEWINSKI, 2013. (2) p. 716.

²⁹⁴ Uo.

²⁹⁵ DEPREEUW, 2014. p. 173-174.

²⁹⁶ Uo. p. 175.

²⁹⁷ Amennyiben az adatbázis nem éri el a gyűjteményes műként való minősüléshez szükséges egyéni, eredeti jelleget, akkor sui generis oltalom illeti meg. A jogalkotó Seville szerint így kívánta védelemben részesíteni az adatbázis előállításába fektetett tőkét (*sweat-of-the-brow*). Lásd: SEVILLE, 2016. p. 48. Az adatbázisok sui generis védelme sajátos európai „találmány”. Voltak ugyan a WIPO keretében törekvések egy vonatkozó nemzetközi szerződés elfogadására, de végül az Egyesült Államok és a fejlődő országok ellenkezésén elhaltak. Lásd: KUR – DREIER, 2013. p. 267-268.

²⁹⁸ A sui generis védelem kitűnik a 7. cikk (4) bekezdéséből is, amely kimondja, hogy az adatbázis előállítóit attól függetlenül megilleti a 7. cikk (1) bekezdésben meghatározott jog, hogy az adott adatbázis vagy annak tartalma szerzői vagy más jogi védelemben részesül-e. Ezt Kur és Dreier akként írják le, hogy a sui generis és a szerzői jogi védelem nem kölcsönösen kizárólagos, egyszerre mindkettő fennállhat, de az is előfordulhat, hogy csak az egyik, vagy egyik sem. Lásd: KUR – DREIER, 2013. p. 268.

²⁹⁹ Von Lewinski magyarázata szerint a kimásolás (*extraction*) idegen a szerzői jogi terminológiában használt többszörözéstől. Mivel ugyanakkor az adatbázis előállítóinak sui generis joga a szerzők számára biztosított vagyoni jogokhoz hasonlóan a széleskörű és erős védelmet hivatott biztosítani, így fel kell tételeznünk, hogy a kimásolás elvi szinten ugyanazokat a cselekményeket takarja, amelyeket a többszörözés a szerzői jogban és a kapcsolódó jogi jogosultak esetében. Lásd: VON LEWINSKI, 2013. (2) p. 754. Vö. APLIN, 2005. p. 100.

³⁰⁰ A „más hordozó” az eredeti hordozótól eltérő, attól független médiumot takar. Lehet nemcsak elektronikus, hanem más, például papír alapú adathordozó is. Ebből következik, hogy kimásolásnak kell tekinteni azt is, ha az adatbázis egészét vagy egy meghatározott részét papírra nyomtatják. Lásd: VON LEWINSKI, 2013. (2) p. 756.

végleges vagy ideiglenes átvitelét, függetlenül attól, hogy milyen eszközzel és formában történik a cselekmény.³⁰¹

A (44) preambulumbekzdés alapján az adatbázis képernyőn történő megjelenítése, amennyiben szükségessé teszi a tartalom egészének vagy jelentős részének másik hordozóra történő állandó, illetve ideiglenes jellegű átvitelét, csak a jogosult engedélyével végezhető. Von Lewinski ebből arra következtet, hogy a képernyőn való megjelenítéshez csak akkor szükséges a jogosult engedélye, ha ehhez szükséges az adatbázis adathordozóra való átvitele. Mivel az ilyen jellegű cselekmény szükségképpen eleme a felhasználásának, a jogosítási folyamatban legalább hallgatólágon, de a jogszerű felhasználó jogot szerez a képernyőn való megjelenítésre.³⁰²

Az 1990-es évek technológiai kihívásaival Európában elsőként a Fehér Könyv a Növekedésről, Versenyképességről és Foglalkoztatásról³⁰³ foglalkozott. Ebben használták első ízben az „*információs társadalom*” kifejezést. A szöveg alkotói hangsúlyozták a „*közös információs térség*” megteremtését egy hatásos információs szabályrendszer kiépítésével.³⁰⁴

Az InfoSoc-irányelv alapjait a fentebb említett 1995-ös Zöld Könyv és annak felülvizsgálata fektette le. A Zöld Könyv eredeti célja az volt, hogy „*feltegye a szükséges kérdéseket és lehetséges megoldásokat javasoljon*”.³⁰⁵ A Zöld Könyv első fejezete a szerzői és szomszédos jogok közös piacon betöltött kulturális és gazdasági fontosságát hangsúlyozta. A második az egyes jogi problémákkal foglalkozott. Az alkalmazandó jog kérdésében a Bizottság a származási ország-elv alkalmazását javasolta, ahogyan az eljövendő új, digitális, pontból pontba történő terjesztés (*digital point-to-point dissemination*) kérdését a Műhold-irányelv mintájára kívánta megoldani.³⁰⁶ Ugyancsak felvetődött annak kérdése, hogy mi legyen a sorsa a jogkimerülésnek azon műpéldányok esetében, amelyek terjesztése az új technológiákhoz kapcsolódott. A többszörözési jog kardinális problémájára mintaként szolgált az akkor már hatályban lévő Szoftver-irányelv. Ennek fényében a műpéldányok digitalizálása többszörözésnek minősül, ahogyan az időleges másolatok is, amelyek a számítógép memóriájában a futtatás során jönnek létre. E kérdésekkel párhuzamosan javasolták a többszörözési jogot érintő korlátozások és kivételek rendszerének újra gondolását.³⁰⁷

Eddigre már hatályban volt több szerzői jogi tárgyú irányelv.³⁰⁸ Emellett pedig párhuzamosan zajlottak a WCT/WPPT létrehozására irányuló tárgyalások a WIPO berkeiben. E tárgyalásokon a Bizottság is részt vett, majd később aláírta az elfogadott szerződéseket az EU nevében.³⁰⁹

Ezek szellemiségére támaszkodva és ezeket az EU jogába átültetve született meg az EU szerzői jogi irányelve,³¹⁰ amely az „*információs szupersztrádához*” és az „*információs*

³⁰¹ VON LEWINSKI, 2013. (2) p. 754. Vö. TATTAY, 2014. p. 238-239., MEZEL, 2018. p. 43.

³⁰² VON LEWINSKI, 2013. (2) p. 756.

³⁰³ White Paper on Growth, Competitiveness and Employment. The Challenges and Ways Forward into the 21st Century, COM (93) 700 final of 5 December 1993, approved by the European Council on 11 December 1993.

³⁰⁴ VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 938.

³⁰⁵ Uo. p. 939.

³⁰⁶ Uo.

³⁰⁷ Uo. p. 940.

³⁰⁸ 91/250/EGK Szoftver-irányelv [módosítva a 2009/24/EK irányelvvvel], 92/100/EGK Bérlet-irányelv, 93/98/EGK Műhold-irányelv, 93/98/EGK Védelmi idő-irányelv [módosítva a 2006/116/EK irányelvvvel], 96/9/EK Adatbázis-irányelv.

³⁰⁹ HUGENHOLTZ, 2013. p. 509-510. Vö. VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 944.

³¹⁰ SEVILLE, 2016. p. 61.

társadalomhoz” kívánta igazítani a közösségi szerzői jogot.³¹¹ Ezt a célt az (5) preambulumbekzdés is megfogalmazza: „A műszaki fejlődés megsokszorozta és változatosabbá tette a szellemi alkotás, a gyártás és az értékesítés lehetőségeit. Ha nincs is szükség új fogalmakra a szellemi tulajdon védelme területén, a szerzői jogot és a szomszédos jogokat szabályozó jelenlegi jogszabályokat módosítani kell és ki kell egészíteni úgy, hogy megfeleljenek a gazdasági adottságoknak, így például az új felhasználási módoknak.”

Az irányelv (15) preambulumbekzdésében utal a WCT/WPPT által már megteremtett „digitális agendára” is. Ezekhez a szerződésekhez a legtöbb tagállam csatlakozott, de az európai jogalkotó szükségesnek látta, hogy e nemzetközi kötelezettségek végrehajtását az InfoSoc-irányelv megalkotásával is szolgálja.³¹²

Az 1995-ös Zöld Könyv kívánatosnak tartotta, hogy a Szoftver-irányelvben 1991-ben elfogadott széleskörű többszörözési jogot kiterjesszék az összes szerzői műre. Ennek a jogpolitikai indokait akként fogalmazták meg, hogy „az információs társadalomban egymás mellett létezik a hagyományos többszörözés és a művek kiaknázásának számos új többszörözési formája, mint például a nyomtatott művek beszkenelése, a digitális fájlok számítógépi memóriába vagy más elektronikus rendszerbe, illetve eszközre való másolása. Többszörözés ugyancsak származhat esetleges vagy időleges cselekményekből, amelyek a szerzői művek olyan rendes felhasználásához kapcsolódnak, mint a művek elektronikus rendszerben, hálózaton való átvitele.”³¹³

Az InfoSoc-irányelv 2. cikke a szerzők és szomszédos jogi jogosultak tekintetében kizárólagos jogként határozza meg a közvetett vagy közvetlen, ideiglenes vagy tartós, bármely eszközzel vagy formában, egészben vagy részben történő többszörözés engedélyezését, illetve megtiltását. E jog megilleti a szerzőket, az előadóművészeket előadásaik rögzítése tekintetében, a hangfelvétel-előállítókat a hangfelvételek tekintetében, a filmelőállítókat a filmek első rögzítése, illetve azok eredeti és többszörözött példányai, valamint a műsor-sugárzó szervezeteket műsoraik rögzítése tekintetében, függetlenül attól, hogy a műsor közvetítésére vezeték útján vagy vezeték nélkül történik, ide értve a kábeles vagy műhold útján történő közvetítést is.³¹⁴

A 2. cikk megfogalmazása sokkal tágabban fedi le a többszörözési jogot, mint a WCT 9. cikk (1) bekezdése.³¹⁵ Ez tükröződik az InfoSoc-irányelv (9)-(10) preambulumbekzdéseiben, amelyek a harmonizáció során a magas szintű védelmet és megfelelő díjazást írnak elő, valamint a (21) preambulumbekzdésben, amely az imént említett két törekvésre tekintettel kifejezetten kimondja a tágan meghatározott többszörözési jog szükségességét.³¹⁶

Ugyanakkor e helyütt sincs pontosan definiálva, hogy mit kell többszörözés alatt érteni. Depreeuw szerint ide kell érteni a hagyományos többszörözéseket (könyvek, hangfelvételek, filmek), amelyek a mű valamilyen fizikai adathordozóra való másolását feltételezik, és a digitális többszörözést. Lefedhet továbbá minden olyan másolatot, amelyek többszörözésre kerültek. A digitális többszörözés meghatározásához a jogalkotók a Szoftver-irányelv által kijelölt ösvényt követték. Ennek megfelelően védett a mű digitalizálása, a számítógép központi memóriájába való másolása, a nyomtatott mű beszkenelése. Ugyanígy kezelték a közbenső és időleges másolatokat, amelyek az elektronikus hálózat olyan normál mű-

³¹¹ DEPREEUW, 2014. p. 190.

³¹² Uo.

³¹³ EFRONI, 2011. p. 241.

³¹⁴ InfoSoc-irányelv, 2. cikk a)-e) pontok. Vö. SEVILLE, 2016. p. 63., TATTAY, 2014. p. 246-247.

³¹⁵ APLIN, 2005. p. 100.

³¹⁶ VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 967.

ködése során keletkeznek, mint a művek hálózaton való átvitele. Vagyis többszörözésnek kell tekinteni Depreeuw szerint mindazon anyagi másolatokat, amelyekben a mű rögzítésre került, ha a másolat akár látható, akár megérintható. Ebből következik, hogy az európai többszörözési fogalom technikai megközelítéssel bír, mindent többszörözésnek tekint, függetlenül az alkalmazott technikától, ideértve az első rögzítést is, még akkor is, ha a mű egyébként nem érzékelhető, vagy időleges.³¹⁷

A fogalmi elemek közül a „közvetlen” vagy „közvetett” arra utal, hogy többszörözésnek minősül nemcsak az eredeti műpéldányból egyenesen származó másolat, hanem azok is, amelyek nem közvetlenül a műről vagy más teljesítményről készülnek, hanem a többszörözés egy közbenső kapocsként (*intermediary link*) szolgál más vagyoni jog, például sugárzás vagy nyilvánossághoz közvetítés gyakorlása során.³¹⁸ Pila és Torremans a különbséget abban látják, hogy a másolást végző személynek van-e közvetlen hozzáférése a műhöz.³¹⁹

További magyarázatra szorul, hogy mit is kell ideiglenes vagy tartós másolatnak tekinteni. Tartós a másolat olyan adathordozó esetén, amelyben a mű huzamos ideig létezik, vagyis „a műpéldány túléli az ismétlődő használatot”. A létezésük nem szűnik meg automatikusan a felhasználás során, hanem az adathordozó élettartama során végig fennáll.³²⁰ Amennyiben emberi beavatkozás nem szükséges a másolat elpusztításához, hanem egy meghatározott idő után automatikusan megsemmisül, akkor tartósnak kell tekinteni a másolatot.³²¹

Az ideiglenesség nem indokolja, hogy az automatikus, közbenső másolatokat kivegyék a többszörözés joga alól. Még akkor sem, ha nyilvánvaló különbség van a RAM-ban tárolt időleges másolatok és az adathordozókon létrehozott tartós másolatok között. A szerzőnek ki kell, hogy terjedjen a joga olyan többszörözésekre is, amelyek pusztán közbenső, technikai lépések, nem teszik lehetővé, hogy a felhasználó hasznot húzzon az így készült másolatokból. Mivel ez a megközelítés azt jelentené, hogy a jogosult elvben megakadályozhatna bármilyen felhasználást, amely a RAM-ban tárolt időleges másolat készítését vonná maga után, ezért – ahogyan a későbbiekben látni fogjuk – az InfoSoc-irányelv kivételként menti ki az ilyen felhasználásokat. Vagyis összegezve a tartós és ideiglenes másolatok kérdését, a többszörözési jog kiterjed a mű mindenféle felhasználására, amely a művek lemásolását feltételezi. Olyanokra is, amelyek az analóg világban nincsenek a szerzői oltalom körébe vonva. Ez tehát az alapvető különbség egy nyomtatott és egy e-könyv kinyitása között: a nyomtatott könyv nem kívánja a mű újbóli reprodukálását ahhoz, hogy azt a végfelhasználó rendeltetésszerűen használatba vehesse.³²² Ezt az alapvető különbséget von Lewinski és Walter úgy jellemzi, hogy a többszörözési jog technikai értelemben vált széleskörűvé, nem pedig a jogintézmény valódi funkcióját tekintve.³²³

A „*bármely eszközzel vagy formában*” fordulat nem igényel különösebb magyarázatot. A forma „*corpus mechanicum-ra*” utal, vagyis arra az eljárásra, amely során a mű testet ölt. Depreeuw szerint a másolatok négy formában jelenhetnek meg: analóg másolatok (pl. fényképek), digitális másolatok (pl. internetről való letöltés, adathordozóra másolás), digitalizált másolatok (beszkennelt nyomtatott műpéldány), illetve analóg rekonverzió

³¹⁷ DEPREEUW, 2014. p. 194.

³¹⁸ VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 967.

³¹⁹ PILA – TORREMANS, 2016. p. 299.

³²⁰ DEPREEUW, 2014. p. 195.

³²¹ PILA – TORREMANS, 2016. p. 300.

³²² DEPREEUW, 2014. p. 197.

³²³ VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 968.

(digitális műpéldány kinyomtatása).³²⁴ Ez egybecseng von Lewinski és Walter érvelésével, amely érti e fordulat alatt az analóg és digitális másolatokat egyaránt.³²⁵ Pila és Torremans szerint a másolatot nemcsak ugyanabban a formában és módon lehet létrehozni, ahogyan az eredetit, hanem lényegében bármilyen médiumra és dimenzióban, anyagi vagy nem anyagi formában. Példaként egy szobor lefényképezését hozzák, amely egy háromdimenziós alkotásról készített kétdimenziós, adott esetben digitális fénykép, amely immateriális formában is felhasználható.³²⁶

Az „*egészben vagy részben*” is látszólag könnyedén magyarázható. Ezt az EUB meg is tette az Infopaq-döntésben, amikor úgy ítélte meg, hogy a részt is védettnek kell tekinteni, amennyiben egyéni, eredeti jelleget hordoz magán.³²⁷ Von Lewinski és Walter e fordulatot levezeti abból az alapelvől, amely általánosan elismert a szerzői jogban. Eszerint nemcsak a mű egészét, hanem annak részét is megilletheti szerzői jogi oltalom. A rész védelme elvben kiterjed a szomszédos jogi teljesítményekre is.³²⁸ A mű nem védett részeit Pila és Torremans „*a mű nem szerzői aspektusának*” (*non-authorial aspects of a work*) nevezi. Az ilyen részek védelme nem egyeztethető össze a szerzői jog eredeti célkitűzéseivel.³²⁹

Az uniós szerzői jogi tárgyú irányelvek egymáshoz való viszonya kapcsán Aplin felhívja a figyelmet arra, hogy a Szoftver-, az Adatbázis-, és az InfoSoc-irányelv többszörözési fogalmai igen hasonlóak egymáshoz. Ahol viszont eltérés van, vagy egy elem esetleg hiányzik az InfoSoc-irányelvhez képest, ott az utóbbi irányelv 1. cikk (2) bekezdését felhívva kell eldönteni, hogy pontosan melyik irányelv többszörözési fogalma az irányadó.³³⁰ Az 1. cikk (2) bekezdése kimondja, hogy az InfoSoc-irányelv „(...) *nem érinti és semmilyen módon nem befolyásolja a) a számítógépi programok jogi védelmével; b) a bérleti és haszonkölcsönzési joggal, illetve a szellemi tulajdon területén a szerzői joghoz kapcsolódó egyes jogokkal; c) a műholdas műsorsugárzásra és a vezeték útján történő továbbközvetítésre alkalmazandó szerzői és szomszédos jogokkal; d) a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejével; e) az adatbázisok jogi védelmével kapcsolatos hatályos közösségi rendelkezéseket*”.

A (20) preambulumbekkezdés szerint az InfoSoc-irányelv a korábbi, szerzői jogi tárgyú irányelvekben lefektetett „(...) *alapelveken és szabályokon nyugszik, azokat továbbfejleszti, illetve az információs társadalom összefüggésébe helyezi őket (...)*”.

Ebből tehát az következik, hogy az InfoSoc-irányelv általános normái nem vonatkoznak a Szoftver- és Adatbázis-irányelvek speciális normáira, mivel az InfoSoc-irányelv igen hasonlóképpen rendelkezik a többszörözés jogát illetően. Így utóbbi rendelkezései nem érintik a másik, többszörözési jogot is szabályozó irányelvek alkalmazhatóságát.³³¹

További kérdés, hogy e kijelentés fennáll-e az 5. cikk (1) bekezdésében szabályozott időleges többszörözési kivétel esetében, amelynek a célja, hogy kimentse az online, böngészési jellegű felhasználásokat.³³² Aplin úgy véli, hogy az InfoSoc-irányelv 5. cikk (1) bekezdését sem lehet alkalmazni a másik két irányelv alkalmazási körébe eső esetekben, éspedig két

³²⁴ DEPREEUW, 2014. p. 199-201.

³²⁵ VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 969.

³²⁶ PILA – TORREMANS, 2016. p. 300.

³²⁷ DEPREEUW, 2014. p. 204.

³²⁸ VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 969-970.

³²⁹ PILA – TORREMANS, 2016. p. 302.

³³⁰ APLIN, 2005. p. 101.

³³¹ Uo. p. 102.

³³² Uo. p. 103.

okból. Az egyik az, hogy ugyan mindegyik nevezett irányelv rendelkezik a többszörözési jogról, az InfoSoc-irányelv 5. cikke a saját maga által megszabott többszörözési jog alól engedi meg a kivételt az (1) bekezdésben. A második ok ehhez szorosan kapcsolódva az, hogy az Adatbázis- és a Szoftver-irányelveknek is megvan a saját maguk rendszere a kivételek és korlátozások szabályozására, így az InfoSoc-irányelv ott nem hívható fel.³³³

	BUE	Róma (1961)	TRIPS	WCT	WPPT	Peking (2012)
Többszörözés	9. cikk 14. cikk (1) bek.	3. cikk b), d)-e) pont, 7. cikk 1 bek. c) (i)-(iii), 10 cikk, 13. cikk b), c) (i)-(ii).	9. cikk (utalás a BUE 1-21. cikkekre), 14. cikk 1-3.	1. cikk (4) (utalás a BUE 1-21 cikkekre).	7. cikk, 11. cikk.	2. cikk b) pont, 7. cikk.
Digitális többszörözés	-	-	-	Közös nyilatkozatok: 1. cikk (4) bek-hez, 6-7. cikkhez fűzött megjegyzések.	Közös nyilatkozatok: 2. cikk e) pont, 8-9., 12-13. cikkhez, 7., 11. és 16. cikkhez fűzött megjegyzések.	Közös nyilatkozatok: 7. cikkhez.
	Szoftver-irányelv	Béret-irányelv	Adatbázis-irányelv	InfoSoc-irányelv		
Többszörözés	4. cikk (1)-(2) bek.	7. cikk (1)-(2) bek.	5. cikk, 7. cikk (2) bek.	4. cikk (1)-(2)		

1. Táblázat: A többszörözés fogalmát előíró nemzetközi és uniós rendelkezések, különös tekintettel a digitális többszörözés szabályaira.

1.2.4. A többszörözés szabályai az Sztj.-ben

Hazánk szerzői jogában a többszörözés joga a szerzőt megillető szerzői vagyoni jogok egyik részjogosultsága. Más általi gyakorlásához, mint felhasználási cselekményhez a szerző engedélye szükséges.³³⁴ E vagyoni jog, illetve engedélyezése generálklauzuláját³³⁵ az Sztj. ekként határozza meg: „(...) a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználásra és minden egyes felhasználás engedélyezésére (...)”.³³⁶

A művek felhasználásának, illetve a felhasználás engedélyezésének joga olyan abszolút jellegű jogosultság, amely egyszerre fedi le a felhasználás „pozitív és negatív” oldalát. Előbbi alatt a mű minden ismert és jövőbeni, ismeretlen hasznosítását kell érteni, míg utóbbi alatt azt a jogot, hogy a szerző mindenki mást kizárhat a mű felhasználásából.³³⁷

³³³ Uo. p. 106.

³³⁴ GONDOL – NAGY – TIMÁR, 2017. p. 106. Vö. LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 92.

³³⁵ NAGYKOMMENTÁR, 2017. 16. §.

³³⁶ Sztj. 16. § (1) bekezdés.

³³⁷ NAGYKOMMENTÁR, 2017. 16. §.

Az Sztj. 18. §-a a digitális műpéldányok elektronikus felhasználása tekintetében két fontos kitéletet tartalmaz. Az „*egészének vagy valamely azonosítható részének*” fordulat azért lehet releváns, mert a digitális térben a műpéldányok nem egyben, hanem az adatfolyamban, töredékenként érkezhettek a felhasználók számítógépére, ahol azok újra egésszé állnak össze. Amennyiben a műrészlet magán viseli az egyéni, eredeti jelleget és azonosítható, a felhasználás engedélyköteles.³³⁸ A „*valamely azonosítható részének*” fordulat jelzi azt is, hogy a mű legkisebb részletének lemásolása is többszörözésnek minősül, amennyiben a töredék egyéni, eredeti jellegéből azonosítani lehet a teljes szerzői művet.³³⁹

Témánk szempontjából sokkal fontosabb kitélet az „*anyagi formában és nem anyagi formában*” meghatározás, amely egyszerre helyezi az engedélyezési jog körébe a művek fizikai és immateriális műpéldányait. A rögzítés a mű érzékelhetővé tételét szolgálja. Az érzékelhetőség lehet közvetlen (pl. könyv, festmény) vagy közvetett (CD lemez, elektronikus adathordozóra rögzített adat).³⁴⁰ Az anyagi hordozó birtokba vehető testi tárgy létrehozatala, amelyet később átadással, birtokátruházással juttatnak el a felhasználóhoz, aki a dolog felett megszerzi a felhasználási célú birtoklás, vagy, a felek ilyen rendelkezése esetén a műpéldány/másolat tulajdonjogát. Ez a tulajdonjog, vagy birtokjog azonban nem azonos a műben szereplő gondolati tartalom megformálása feletti szerzői joggal.³⁴¹ Az immateriális, nem anyagi formában létrehozott szerzői művek érzékelhetővé tételéhez nincs szükség a dologiasult műpéldány birtokának átruházására, az más úton – például sugárzással, vagy sugárzásnak minősülő nyilvánosságához közvetítéssel – jut el a felhasználókhoz. Ezek a felhasználások szolgáltatásnak minősülnek, amelyekre nem terjed ki például a jogkimerülés intézménye.

Az Sztj. a többszörözés jogát elsőként említi a mű felhasználását jelentő cselekmények körében.³⁴² A többszörözéshez és annak engedélyezéséhez a szerzőnek kizárólagos joga van.³⁴³ Ilyennek minősül: „*a mű anyagi hordozón való – közvetlen vagy közvetett – rögzítése, bármilyen módon, akár véglegesen, akár időlegesen, valamint egy vagy több másolat készítése a rögzítésről*”.³⁴⁴

A többszörözés célja – gyakran – a szerzői mű forgalomba hozatalának elősegítése, amelyhez egyúttal kapcsolódik a szerző megfelelő ellentételezése.³⁴⁵ Csak így juthat el ugyanis az alkotás a művet felhasználókhoz. Ebből következik, hogy már a mű első, szerző általi lejegyzése is rögzítésnek/többszörözésnek minősül, amelyről aztán a szerző engedélyével készül egy vagy több másolat, hogy azokat a szerző vagy engedélyével más a közönséghez juttassa.³⁴⁶

Az Sztj. a 18. § (2) bekezdésében nem kimerítő jelleggel, példálózva sorolja fel az egyes rögzítési/többszörözési cselekményeket. Ezek közé tartozik a „*nyomatással megvalósuló mechanikai, filmes vagy mágneses rögzítés és másolatkészítés, a hang- vagy képfelvétel előállítás, a sugárzás vagy a vezeték útján a nyilvánosságához történő közvetítés céljára való rögzítés, a mű tárolása digitális formában elektronikus eszközön, valamint a számi-*

³³⁸ GONDOL – NAGY – TIMÁR, 2017. p. 107.

³³⁹ NAGYKOMMENTÁR, 2017. 18. §.

³⁴⁰ Uo.

³⁴¹ Uo. 16. §.

³⁴² Sztj. 17. § a) pont.

³⁴³ Uo. 18. § (1) bekezdés.

³⁴⁴ Uo. a) és b) pont.

³⁴⁵ MULLIGAN, 2017. p. 480.

³⁴⁶ NAGYKOMMENTÁR, 2017. 18. §.

tógépes hálózaton átvitt művek anyagi formában való előállítására. Az építészeti alkotások esetében többszörözés a tervben rögzített alkotás kivitelezése és utánépítése is.”

A fenti felsorolásból az internetes felhasználások szempontjából jelentőséggel bír a nyilvánosságához közvetítés céljára való rögzítés, a mű tárolása digitális formában elektronikus eszközön, illetve a számítógépes hálózaton átvitt művek anyagi formában való előállítására. Audiovizuális alkotások streaming technikával a nyilvánosságához közvetítése, fájlserelő rendszerekkel való merevlemezre vagy más adathordozóra való tartós többszörözése egytől-egyig a fent nevezett cselekmények megvalósítását jelentik. Ugyanígy többszörözésnek kell tekinteni azt is, ha egy fizikai hordozón rögzített műpéldányt digitalizálunk, alkalmassá téve az online felhasználásra.³⁴⁷

A többszörözés joga nemcsak a szerzőket illeti meg, hanem a szomszédos jogi jogosultakat is. Oltalmazásuk indoka a művek létrehozásában szerepet játszó nagy személyes vagy anyagi ráfordítás vagy teljesítmény honorálása.³⁴⁸ A szomszédos jogok védelme párhuzamosan létezik a szerzőket megillető oltalommal. Védelmük nem befolyásolja a szerzői jogok védelmét.³⁴⁹ A szabad felhasználás, a jogkimerülés egyaránt vonatkozik a szomszédos jogokra is.³⁵⁰ Különbség, hogy utóbbiak vagyoni jogai átruházhatók, átszállhatnak, és azokról le lehet mondani, védelmi idejük rövidebb (szerzői jogi jogosultak esetében 70, szomszédos jogi jogosultak esetében 50 év, a sui generis védelemben részesülő adatbázis-előállítók esetében 15 év, amely megújítható). A szerzők példálódzó jellegű felhasználási cselekményeihez képest, a szomszédos jogi jogosultak esetében az engedélyköteles felhasználási cselekmények köre zárt.³⁵¹

Az előadóművészek esetében a teljesítmény maga az előadás. Amennyiben ezt az előadást rögzítik és „*elhagyja a jelen lévő nyilvánosság körét*”, a szomszédos jogok életbe lépnek. Az Sztj. 73. § (1) bekezdés a) pontja külön nevesíti a rögzítéshez való jogot a többszörözés joga mellett.³⁵² Lényeges különbség, hogy a rögzítés joga nem a többszörözési jog részét képezi, hanem külön engedélykötelezettség alá esik.³⁵³

A többszörözési és vele együtt a rögzítési cselekmény is hasonlóképpen releváns a hangfelvételek előállítói esetén, akik előadások hangjait vagy más hangokat rögzítenek. A hangfelvétel előállítóját – aki az Sztj. alapján a hangfelvétel kiadója is egyben – az Sztj. 76. § (1) bekezdés a) pontja alapján megilleti a jog, hogy a hangfelvételt többszörözzék.³⁵⁴

Műsoraik tekintetében a rádió- és televízió-szervezeteket is megilleti a jog, hogy azokat rögzítsék, illetve a rögzítés után többszörözzék, ha a rögzítésre hozzájárulás nélkül került sor, illetve, ha a rögzítésre olyan körben került sor, amelyre a szerző engedélyezési joga nem terjed ki, ám a rögzítésre ettől eltérő cél elérése érdekében került sor.³⁵⁵

A filmelőállítókra vonatkozó szomszédos jogi előírások akkor érvényesíthetők, amennyiben nem szerzői műnek minősülő filmalkotásról beszélünk. Azok esetében a vagyoni jogokat a szerzőktől a filmelőállító megfilmesítési szerződés keretében szerzi meg, amely

³⁴⁷ SZINGER – TÓTH, 2004. p. 222.

³⁴⁸ LEGEZA – TAKÁCS, 2017. p. 70.

³⁴⁹ Sztj. 83. § (1) bekezdés.

³⁵⁰ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 183.

³⁵¹ GONDOL – NAGY – TIMÁR, 2017. p. 128.

³⁵² Sztj. 73. § (1) bekezdés c) pont.

³⁵³ GONDOL – NAGY – TIMÁR, 2017. p. 130-131.

³⁵⁴ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 191.

³⁵⁵ Sztj. 80. § (1) bekezdés b)-c) pontok.

köre tágabb, mint a filmelőállítókat megillető szomszédos jogoké.³⁵⁶ A filmalkotás szintjét el nem érő audiovizuális alkotások esetében a jogosultat az Szjt. 82. § (1) bekezdés a) pontja alapján megilleti a többszörözés joga.

A szomszédos jogi teljesítményeket létrehozók mellett az Szjt. részletesen szabályozza az adatbázis-előállítók jogállást is. Az adatbázis előállítóját attól függetlenül megilletik a törvényben nevesített jogok, hogy az adatbázis egyébként részesül-e szerzői jogi vagy más jogi védelemben.³⁵⁷

Az Szjt. 84/A. § (1) bekezdése értelmében az adatbázis előállítójának hozzájárulását kell kérni ahhoz, hogy az adatbázis tartalmát egészben vagy jelentős részben másolat készítése útján többszörözzék. E jogok akkor illetik meg az előállítót, amennyiben az adatbázis tartalmának megszerzése, ellenőrzése vagy megjelenítése jelentős ráfordítást igényelt.³⁵⁸ A kivételek nem minden esetben egyeznek meg a szerzői jogban meghatározottakkal.³⁵⁹ Az adatbázis előállítójának például nincs szükség a hozzájárulására ahhoz, hogy a már nyilvánosságra hozott adatbázisból az azt jogszerűen felhasználó személy a tartalom egy jelentéktelen részét akár ismételten és rendszeresen kimásolja, illetve újrahasonosítsa,³⁶⁰ amennyiben az nem sérelmes az adatbázis rendes felhasználására, vagy nem károsítja indokolatlanul az előállító jogos érdekeit.³⁶¹ Az eltérés abban rejlik, hogy a jogszerű felhasználó tekintetében bizonyos felhasználási cselekmények nem zárhatók ki a felhasználási szerződésben. Mindezeket felül pedig érvényesülnek a törvény által lehetővé tett szabad felhasználási esetkörök is.

Többszörözés joga az Szjt.-ben					
Szerzők	Vagyoni jogok generálklauzulája: 16. § (1) bekezdés.	Többszörözés: 18. § (1) bekezdés a)-b) pontk.	Rögzítés cselekménye: 18. § (2) bekezdés.		
Kapcsolódó jogi jogosultak	Előadóművészek: 73. § (1) bekezdés.	Hangfelvétel-előállítók: 76. § (1) bekezdés.	Rádió- és televízió-szervezetek: 80. § (1) bekezdés b)-c) pontok.	Filmelőállítók: 82. § (1) bekezdés a) pont.	Adatbázis-előállítók: 84/A. § (1) bekezdés

2. Táblázat: Az Szjt. többszörözés jogát érintő rendelkezései.

2. A nyilvánossághoz közvetítés, mint a digitális műfelhasználások „uralkodó” vagyoni joga

„A hyperlinkek használata olyan, mintha egy könyvtár nyilvántartásában keresnénk különféle adatok után, jöllehet annál gyorsabb és sokkal hatékonyabb.”³⁶²

³⁵⁶ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 195.

³⁵⁷ Szjt. 84/A. § (7) bekezdés.

³⁵⁸ Uo. (5) bekezdés.

³⁵⁹ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 198.

³⁶⁰ Szjt. 84/B. § (1) bekezdés.

³⁶¹ Uo. 84/A. § (3) bekezdés.

³⁶² GINSBURG – BUDIARDJO, 2018. p. 182.

2.1. Bevezető gondolatok – a művek immateriális formában való nyilvánosságához juttatása

Az internet térhódítását követően megjelent irányzatok, amelyek a hagyományos jogi fogalmak (tulajdonjog, kizárólagos jogosultság, szerzői jog) relativizálását, sőt, eltörlését hirdették, eddigre lényegében kiüresedtek. Enyhébb változataik megmaradtak az alapjogi egyensúly biztosítása melletti érveknek. Az már az 1990-es években látszott, hogy a jogosultak, de az online világ egyéb szereplői is „igénylik a jogilag kiszámítható viszonyokat, a jogbiztonságot”.³⁶³ E szereplők több rétegre bonthatók. A tartalomipar képviselői – szerzők és szomszédos jogi jogosultak – igénylik, hogy az online térben fennmaradjanak a hagyományos piaci viszonyok. Mellettük létezik a felhasználók – keresleti oldal – milliárdos tábora, akikhez a művek egy olyan hálózaton keresztül jutnak el, amelyre sok esetben a jogosultaknak nincs, vagy csekély a befolyása. Az online szolgáltatók körét további két részre érdemes bontani. Az egyik a jogszerűen működő, a kiszámítható jogi környezetet igénylő hozzáférés- és tartalom-szolgáltatók csoportja.³⁶⁴ A másik az online világ illegális zónájában elhelyezkedve elégit ki valós és létező végfelhasználói igényeket. Közös jellemzőjük, hogy a művek nyilvánosságához juttatását alapvetően egy jól körülhatárolható vagyoni jog, a *nyilvánossághoz közvetítés* mentén végzik, amely a többszörözés jogával ellentétben a művek immateriális hasznosítására épít. Ez a gyakorlatban a mű „*távollévők számára történő érzékelhetővé tételét*” jelenti.³⁶⁵

Ide tartoznak mindazon felhasználási cselekmények, amelyek a művek nem anyagi formában való eljuttatását célozzák a közönség számára (nyilvános előadás, nyilvánosságához közvetítés). [Disszertációmban](#) utóbbival kívánok foglalkozni, azzal a további megszorítással, hogy a rádió- és televízió-szervezetek műsorának nyilvánosságához közvetítése részletesebben nem, hanem csak az online felhasználások képezik a kutatás tárgyát.

A valamely technológiai eszközzel végzett kommunikációs felhasználások azt követően váltak a művek és más teljesítmények gazdasági kiaknázásának domináns fajtájává, hogy feltalálták a rádiót, majd a televíziót, a műholdas műsorszórást és az internetet. Előtte is lehetőség volt a művek immateriális kiaknázására a nyilvános előadás révén. Már az első találmány is mérföldkövet jelentett, lehetővé téve, hogy a művek élvezete kilépjen a színházak, koncert termek befogadóképességében szűk világából. A műveket otthon is élvezhette a közönség. Vagyis a művek gazdasági kiaknázásának spektruma jelentősen kiszélesedett.³⁶⁶ Mi több, a lehetőségek tágulását úgy is szemlélhetjük, hogy egyetlen mű vagy teljesítmény felhasználására egyszerre több technikai megoldás révén is lehetőség kínálkozott. Egy zeneművet előadhattak egy koncert teremben, miközben sugározhatta a rádió, de betétdal formájában egy filmalkotás, vagy televíziós műsor részeként is eljuthatott a közönséghez. A sugárzás valóban képes volt arra, hogy egy területet besugározva lényegesen nagyobb számú közönséghez juttassa el a művet. Azonban ez a besugárzott terület is véges volt, így hamar felmerült a kérdés, hogy mi legyen azon továbbközvetítéseknek a jogi sorsa, amelyek az eredetileg besugárzott terület határain túl feküdtek.³⁶⁷

³⁶³ SZINGER – TÓTH, 2004. p. 204.

³⁶⁴ Uo.

³⁶⁵ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 98.

³⁶⁶ GONDOL – NAGY – TIMÁR, 2017. p. 116. Vö: MAKEEN, 2000. p. 29.

³⁶⁷ DEPREUW, 2014. p. 265.

A technológiai bővülés a nyilvánossághoz közvetítés jogát is kitágította. Korábban is léteztek elismert vagyoni jogok, a sugárzás megjelenése nemcsak, hogy bővítette ezek körét, hanem „akkumulálódott” azokhoz. Mivel pedig minden egyes nyilvánossághoz közvetítési cselekmény védett, még akkor is, ha egy összetettebb értékesítési lánc része, egy adott mű gazdasági kiaknázása egy időben több vagyoni jog gyakorlásával is lehetséges, amelyekre ugyanakkor elvben külön-külön kell engedélyt kérni.³⁶⁸ Ennek indoka, hogy a mű teljeskörű gazdasági hasznosítása csak akkor lehetséges, ha maga a közvetítési cselekmény felett a jogosultak kizárólagos kontrollt gyakorolnak.³⁶⁹

2.2. A nyilvánossághoz közvetítés fogalmának fejlődése

2.2.1. A nyilvánossághoz közvetítés fogalma a nemzetközi szerzői jogban

A BUE 11bis cikk (1) bekezdése az irodalmi és művészeti művek szerzőinek kizárólagos jogként biztosítja, hogy

1. engedélyt adjanak a műveik sugárzására vagy minden más, hang vagy kép vezeték nélküli közvetítésére alkalmas eszközzel történő nyilvános átvitelére;
2. sugárzott mű mindenfajta, akár vezeték útján történő, akár vezeték nélküli nyilvános átvitelére, ha az átvitelt az eredetihez képest más szervezet végzi;
3. a sugárzott mű hangszóró vagy egyéb, annak megfelelő jel-, hang- vagy képközvetítő eszközzel történő nyilvános átvitelére.

A (3) bekezdés kifejezetten utal rá, hogy a nyilvánossághoz közvetítés engedélyezése „nem terjed ki a sugárzott mű hang vagy kép rögzítésére alkalmas eszköz útján történő felvételére”. Ez alól a tagállami jogalkotó engedhet kivételt a rádiótársaságok által saját eszközeikkel végzett és saját adásaik céljait szolgáló, rövid időre szóló rögzítés rendszerének szabályozására. Vagyis a BUE teret enged az efemer rögzítések sugárzási jogba való beleértése előtt, sőt, azt is lehetővé teszi, hogy a különleges dokumentációs jellegű felvételeket tartósan hivatalos levéltárakban őrizték meg. A BUE nem tartalmaz egy generális nyilvánossághoz közvetítési fogalmat, amely lefed minden kommunikációs jellegű felhasználást. Ehelyett a védelem hatóköre a műtípustól, vagy a terjesztés (*dissemination*) módjától függ. Ennek oka a kommunikációs technológiák időben eltérő kifejlődése.³⁷⁰ A BUE immateriális műfelhasználásokat fedő vagyoni jogai alapvetően két kört fednek le. Egyrészt a nyilvános előadást, amely a jelenlévő közönség számára teszi érzékelhetővé a művet. Másrészt pedig az olyan felhasználásokat, amelyek során a mű a távollévő közönséghez kerül eljuttatásra. Utóbbi történhet sugárzással vagy a mű egyéb módon történő nyilvánosságához közvetítésével.³⁷¹

Az első helyen védett felhasználási cselekmény a művek távollévők számára érzékelhetővé tétele körében a sugárzás, illetve minden más jel, hang vagy kép vezeték nélküli közvetítésére alkalmas eszközzel történő nyilvánosságához közvetítése. E jogot már igen korán, a BUE 1928-as római felülvizsgálata során bevezették a nemzetközi szerzői jogi

³⁶⁸ Uo. p. 276.

³⁶⁹ PILA – TORREMANS, 2016. p. 311.

³⁷⁰ DEPREUW, 2014. p. 246. Vö. GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 323., FOONG, 2019. p. 54-56.

³⁷¹ DEPREUW, 2014. p. 264.

rezsimbe.³⁷² Ugyanakkor azt, hogy pontosan mit kell sugárzás alatt érteni, a BUE nem határozta meg. Ennek oka Hugenholtz és van Velze szerint az, hogy a sugárzás egyezménybe iktatása idejében a jogalkotó úgy gondolta, hogy „*a fogalom mindenki által ismert volt*”.³⁷³ A XX. század e korszakában már ismert volt a telefonhírmondó és hamarosan útjára indult a rádiós műsorsugárzás, amely már igen jelentős területet képes volt lefedni.³⁷⁴ Az pedig, hogy a fogalommeghatározás a képeket is említi, Depreeuw szerint azzal indokolható, hogy a jogalkotó felismerve a mozgóképek jelentőségét, azokat is a szabályozás hatókörébe kívánta vonni.³⁷⁵

Technikai értelemben a sugárzást úgy kell érteni, hogy az a mű bármilyen olyan imateriális formában való felhasználása, amely alkalmas arra, hogy az emberi elme érzékelhesse azt. A képi vagy hangi, vagy a kettő kombinációjából álló művet ezután egy jellel alakítják át, amelyet vezeték nélkül a távollévő közönséghez továbbítanak, amelyet az egy berendezés segítségével – amely jellemzően egy antenna vagy manapság egy set-top-box – befognak, majd visszaalakítanak képpé és hanggokká. Mivel a sugárzást elméletileg bárki foghatja, aki a vevő berendezés birtokában van, így a közönség tagjainak száma lényegében megbecsülhetetlen.³⁷⁶ A vagyoni jog úgy lett meghatározva, hogy lefedjen minden, a BUE által elismert műtípust.³⁷⁷

A „*vezeték nélkül*” szóhasználat eredetileg a jelek Hertz-féle (földfelszíni) sugárzására utalt. A „*minden más*” fordulat pedig arra a technológia-semlegességre, amely a sugárzás hatókörébe kíván vonni minden más technológiát, amely jeleket küld, de vezeték nélkül. Ilyen például a műholdas sugárzás.³⁷⁸ Utóbbi eltér a hagyományos sugárzástól abban, hogy sokkal nagyobb, országokon átívelő területet képes befogni, ahol az elérhető nyilvánosság köre is szükségképpen nagyobb és nemzetközi magánjogi kérdéseket is felvet. Ezek megválaszolására tett kísérlet volt Bogsch elmélete, amely szerint a felhasználás helyének nem a fellövés szerinti államot, hanem azokat kell tekinteni, ahol a jelet veszik. Ezen felül a műholdas jelátvitel, ellentétben a hagyományos sugárzással, már módot ad arra is, hogy konkrét címzettekhez juttassák el a jelet.³⁷⁹ Így felmerül a kérdés, hogy ha csak a címzett képes az adást venni, akkor azt sugárzásnak lehet-e tekinteni? Amennyiben a jelek foghatók a nagyközönség által, akkor ez sugárzásnak minősül.³⁸⁰

A mű egyszeri sugárzása nem feltétlenül jelenti, hogy a cselekménnyel elérték a nyilvánosság kívánt körét. Ezért lehetséges, hogy a sugárzott adás további felhasználására, továbbközvetítésére kerül sor. Ez megtörténhet akár egy átjátszó állomás közbeiktatásával, vagy a sugárzott jelek vezetékös továbbközvetítésével, illetve műhold útján is. E cselekmények ugyanakkor mind új közvetítésnek minősülnek, az átjátszó állomás kivételével. Ennek megfelelően a BUE biztosítja a jogosultaknak a továbbközvetítés engedélyezésének

³⁷² Uo. p. 266. Vö. BLOMQVIST, 2014. p. 133., MASOUYÉ, 1978. p. 66.

³⁷³ HUGENHOLTZ – VAN VELZE, 2016. p. 799.

³⁷⁴ BLOMQVIST, 2014. p. 135.

³⁷⁵ DEPREEUW, 2014. p. 267.

³⁷⁶ Uo. p. 268.

³⁷⁷ Uo. p. 271.

³⁷⁸ Az első, mindössze 18 perc hosszúságú műholdas adásra 1692. július 10-én került sor az Egyesült Államok és Európa között a Telstar-I műhold segítségével. Lásd: MUNKÁCSI, 2000.

³⁷⁹ DEPREEUW, 2014. p. 273-274. Vö. MAKEEN, 2000. p. 194-196.

³⁸⁰ DEPREEUW, 2014. p. 275.

jogát függetlenül attól, hogy a továbbközvetítés olyan területen történik-e, amelyet az eredeti sugárzás is elér.³⁸¹

E jogot 1948-ban vezették be. Eddigre már lehetségessé vált, hogy egy rádiós vagy televíziós műsorfolyamat egy másik rádió- és televízió-szervezet befogjon, majd másodlagos felhasználásként vagy sugárzás útján, esetleg vezetéken továbbközvetítsen.³⁸²

A 11bis cikk (1) bekezdés második fordulatában tett „*mindenfajta, akár vezeték útján történő, akár vezeték nélküli nyilvános átvitel*” megfogalmazás technológia-semleges, vagyis lényegében bármilyen alkalmas eszközzel kivitelezhető. Az online közvetítés szempontjából szintúgy bármilyen technológia alkalmas lehet, legyen az vezeték nélküli wifi hálózat, vezetékes vagy műholdas internet. A vezetékes technika szempontjából releváns a telefonvonalas hálózat, a coax/optikai kábel vagy lézersugár. A jogalkotó itt is a közvetítési cselekményt tekinti releváns felhasználásnak, nem pedig a jel vételét és a mű tényleges élvezetét. Elegendő a megvalósuláshoz, ha a nyilvánosságnak lehetősége van a jelek vételére.³⁸³ Az „*átvitelnek*” egyidejűnek és változatlanoknak kell lennie. Ez azt jelenti, hogy a továbbközvetítés egy már sugárzott rádiós vagy televíziós adást közvetít tovább, amelyet a továbbközvetítő nem változtat meg. Ha ezt mégis megteszi, mert például szükséges feliratok, egyéb grafikai elemek elhelyezése, akkor új nyilvánossághoz közvetítési cselekménynek fog minősülni.³⁸⁴ Kivételt képezhetnek ez alól a médiajogi, közjogi okokból alkalmazandó kisebb változtatások.

Az átvitel feletti kontroll csak akkor gyakorolható a jogosult által, ha a cselekményt „*az eredetihez képest más szervezet végzi*”. E fordulat fontossága minden bizonnyal abban gyökerezik, hogy a „más szervezet” a nyilvánosság egy olyan új köréhez képes eljuttatni a műsort, amelyet az eredeti közvetítési cselekmény engedélyezésekor nem vettek figyelembe.³⁸⁵ A szabály beiktatására Depreeuw szerint azért került sor, hogy a műsorsugárzó-szervezetek érdekeit védjék a jogosultakkal szemben, akiknek így nem kellett a saját műsorfolyamuk saját maguk által végzett továbbközvetítési cselekményeihez újra és újra engedélyt kérni a szerzőktől. Ez persze nem jelenti, hogy a jogosultak engedélyezési joga kimerülne, az továbbra is a szerzőket illeti.³⁸⁶ Ez utóbbi megállapítással egybe vág Masouyé kommentárja, miszerint az eredeti közvetítési cselekmény engedélyezésekor figyelembe nem vett nyilvánosság tekintetében továbbra is megilleti a jog a szerzőt a felhasználási cselekmény gyakorlásának kontrollálásához.³⁸⁷

A Római Egyezmény az előadóművészek, hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek tekintetében több, a nyilvánossághoz közvetítést valamilyen formában érintő rendelkezést is tartalmaz. A 3. cikk f)-g) pontjaiban meghatározza a *sugárzás* és a *tovább-sugárzás* fogalmát. Sugárzásnak minősül a „*hangoknak vagy képeknek és hangoknak a nyilvánosság által történő vétel céljából való, vezeték nélküli átvitele*”. A tovább-sugárzás „*valamely műsorsugárzó szervezet sugárzásának más műsorsugárzó szervezet által történő egyidejű sugárzása*”.

A 7. cikk az előadóművészek vonatkozásában előírja, hogy azok megakadályozhatják az előadás hozzájárulásuk nélküli sugárzását és közönséghez közvetítését, kivéve, ha a

³⁸¹ Uo. p. 278.

³⁸² DEPREEUW, 2014. p. 279. Vö. MASOUYÉ, 1978. p. 66.

³⁸³ DEPREEUW, 2014. p. 281. Vö. MASOUYÉ, 1978. p. 66.

³⁸⁴ Uo. p. 283.

³⁸⁵ Uo. p. 285.

³⁸⁶ Uo. p. 289-290.

³⁸⁷ MASOUYÉ, 1978. p. 66.

sugárzott, illetve a közönséghez közvetített előadás már önmaga is sugárzott előadás, vagy rögzítésről történt. A továbbsugárzás, sugárzás céljára rögzítés és az ilyen rögzítés többszörözése, valamint az efemer rögzítések engedélyezése, illetve szabályozása az adott állam nemzeti jogára tartozik.

A 13. cikk a műsorsugárzó szervezeteknek tartja fenn a jogot arra, hogy engedélyezzék vagy megtiltsák a sugárzott műsoraik továbbsugárzását; rögzítését; az engedély nélkül készített rögzítések többszörözését; a rögzítéseknek az e rendelkezésekben említettekől eltérő célokra történő többszörözését; illetve a televíziós sugárzott műsorainak a nyilvánossághoz való közvetítését, ha az olyan helyen történik, amely a nyilvánosság számára belépődíj megfizetése ellenében áll nyitva.³⁸⁸

A TRIPS-egyezmény a 14. cikk 1. pontjában kimondja, hogy az előadóművészek jogosultak megtiltani az előadásaik sugárzását és közönséghez közvetítését, ha ahhoz előzőleg nem járultak hozzá. A 3. pont szerint a műsorszóró szervezeteket megilleti a jog, hogy megtiltsák műsoraiknak a hozzájárulásuk nélkül végzett továbbsugárzását, illetve azok közönséghez közvetítését.³⁸⁹

A BUE egyik nagy hiányossága, hogy nem egyformán részesítette védelemben a művek körét.³⁹⁰ A sugárzással történő nyilvánossághoz közvetítés jogát ugyan biztosította a színművek, a zeneművek, a zenés színművek és más irodalmi alkotások, valamint a filmalkotások szerzőinek, amennyiben azt vezeték nélkül juttatták el a közönséghez. Azok a művek azonban, amelyeket nem lehetett előadni – festmények, grafikai alkotások, fényképek, nyomtatott irodalmi és tudományos művek – nem részesültek védelemben, vagy legalábbis csak akkor, ha a nemzeti jogalkotó biztosította nekik ugyanazt a szintű oltalmat.

A számítógépek és azok hálózatai, a rajtuk tárolt digitális másolatok és azok képernyőn való kivetítése, majd a hálózaton való továbbítása, ide értve az interaktív, lehívásra hozzáférhetővé tétellel megvalósuló on-demand felhasználásokat, szintén nem került megnyugtatóan szabályozásra nemzetközi szinten,³⁹¹ miközben félő volt, hogy a tagállamok egymástól eltérő megközelítés mentén fogják szabályozni az új típusú felhasználásokat.³⁹² Az 1996 decemberében elfogadott WIPO Internet-szerződések ezt az úrt igyekeztek betölteni.³⁹³ A mintát a törekvéshez, hogy egységes immateriális kommunikációs jogot alakítsanak ki a nyilvánossághoz közvetítési cselekményekre, a BUE általános többszörözési fogalma szolgáltatta.³⁹⁴

³⁸⁸ Sár Csaba akként vélekedik, hogy a Római Egyezmény jelentős hiányossága volt, hogy „*a sugárzott műsor továbbsugárzásával kapcsolatban kifejezetten csak a sugárzott más sugárzó szervezet általi szimultán sugárzását szabályozta*”. Egyéb módon, például kábelen történő továbbközvetítésről nem tett említést, jóllehet az ilyen típusú felhasználási cselekmények igen jelentős gazdasági jelentőséggel bírtak. Lásd: SÁR, 2004. p. 278.

³⁸⁹ Mivel a TRIPS visszautal a Római Egyezményre az egyenlő elbánás és a legnagyobb kedvezményes elbánás elve tekintetében, így Sár szerint a TRIPS a rádió- és televízió-szervezetek tekintetében nem biztosít magasabb szintű védelmet más országokból származó műsorok tekintetében, mint a Római Egyezmény. Lásd: SÁR, 2004. p. 279. Vö. FOONG, 2019. p. 57-58.

³⁹⁰ HUGENHOLTZ – VAN VELZE, 2016. p. 799. Vö. GINSBURG – BUDIARDJO, 2018. p. 156.

³⁹¹ FOONG, 2019. p. 53., 56.

³⁹² MAKEEN, 2000. p. 285.

³⁹³ HUGENHOLTZ – VAN VELZE, 2016. p. 800. Mezei utal rá, hogy az Egyesült Államok azt javasolta, hogy az új felhasználásokat a terjesztés joga alá illesszék be. Ezt az EU és államok élesen elutasították. A WCT/WPPT megoldásának elfogadását követően a tagállamok az átültetés módját maguk választhatták meg. Az EU a nyilvánossághoz közvetítésbe, az Egyesült Államok a terjesztés jogába, illetve a nyilvános előadás jogába illesztette be. Lásd: MEZEI, 2018. p. 19., 123-124.

³⁹⁴ DEPREUW, 2014. p. 345-346.

A WCT a 8. cikkben tesz említést a nyilvánossághoz közvetítés jogáról, úgy, hogy közben előírja a BUE ide vonatkozó rendelkezéseinek tiszteletben tartását.³⁹⁵ E jog alapján „(...) az irodalmi és művészeti alkotások szerzőinek kizárólagos joga, hogy műveiket vezeték útján vagy bármely más eszközzel vagy módon a nyilvánossághoz közvetítsék, és hogy erre másnak engedélyt adjanak, ideértve a műveiknek a nyilvánosság számára oly módon történő hozzáférhetővé tételét, hogy a közönség tagjai az említett művekhez való hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhassák meg”.

Vagyis a WCT 8. cikke két pillért alkotva e „mag vagyoni jog”³⁹⁶ hatókörébe vonta mind a vezetékes, mind a vezeték nélküli közvetítéseket. A terjedő online műfelhasználásokra tekintettel kiegészítették továbbá az úgynevezett *on-demand* felhasználással.³⁹⁷ Ennek lényege, hogy a közönség tagjai dönthetnek az elérés helyéről és idejéről, vagyis a művet a nyilvánossághoz közvetítés ezen alfajának gyakorlói folyamatosan rendelkezésre tartják, amelyet a felhasználók bármikor és bárholnan elérhetnek. Éppen ez az interaktivitás az a motívum, amely miatt nem lehetett a hagyományos sugárzással történő nyilvánossághoz közvetítés alá szubszumálni az új online felhasználásokat. A sugárzásnál ugyanis egyidőben történik a nyilvánossághoz juttatás, ami „egy a sokasághoz kapcsolat (*one to many relationship*)”.³⁹⁸ A szerződő államok magukra nézve kötelezőnek ismerték el a jog átültetését, ám annak módjában szabad kezet kaptak.³⁹⁹ A „kizárólagos joga” kifejezés nemcsak azt teszi lehetővé, hogy a felhasználást akár díjazás ellenében, akár ingyenesen engedélyezzék, hanem azt is, hogy megtiltsanak bármely nyilvánossághoz közvetítésre irányuló magatartást.⁴⁰⁰ Az új jog valóban korábban még nem létezett a nemzetközi szerzői jogi rezsimben.⁴⁰¹

Az „irodalmi és művészeti alkotás” megnevezés alatt érteni kell a szerzők minden egyéni, eredeti jellegű művét és teljesítményét, ide értve olyan új műtípusokat is, mint a számítógépi programalkotás. Vagyis a BUE nyilvánossághoz közvetítési fogalma, amely maradéktalanul csak azokat a műveket védte, amelyeket elő lehetett adni valamilyen formában, a WCT által kiterjesztésre került olyan művekre is, amelyek vizuálisan érzékelhetően, ide nem értve azok előadását,⁴⁰² mert a nyilvános előadás joga nem képezi a 8. cikk tárgyát.⁴⁰³

A „vezeték útján vagy bármely más eszközzel vagy módon” arra utal, hogy a szerzőnek jogában áll megakadályozni vagy engedélyezni bármilyen nyilvánossághoz közvetítési cselekményt. Az ok, hogy a WCT ennél bővebben nem határozza meg a nyilvánossághoz közvetítés fogalmát, hanem annak kivitelezési módjaira utal, a technológia-semlegességre való törekvésben rejlik. Ez a törekvés tűnik ki a „bármely” szóból is, vagyis bármilyen technológia, amely alkalmas a művek távollévő közönséghez juttatására, a nyilvánossághoz közvetítés hatókörébe tartozik.⁴⁰⁴ Ugyanerre a következtetésre jut Depreeuw is, aki szerint

³⁹⁵ Így különösen a BUE 11. cikkének (1) (ii) pontját, 11bis cikkének (1) (i) és (ii) pontját, 11ter cikkének (1) (ii) pontját, 14. cikkének (1) (ii) pontját és 14bis cikkének (1) bekezdését. Vö. von LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 977., GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 322.

³⁹⁶ HUGENHOLTZ – VAN VELZE, 2016. p. 798.

³⁹⁷ REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 129. Vö. GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 329., BLOMQUIST, 2014. p. 144., SAW, 2018. p. 538., MAKEEN, 2000. p. 237-239.

³⁹⁸ VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 974.

³⁹⁹ DEPREEUW, 2014. p. 347.

⁴⁰⁰ REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 134.

⁴⁰¹ VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 975.

⁴⁰² DEPREEUW, 2014. p. 347-348. Vö. REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 134.

⁴⁰³ VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 979.

⁴⁰⁴ REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 129.

közvetítés alatt a mű bármilyen, immateriális formában történő kiaknázását, hasznosítását kell érteni, amely a mű nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételével megvalósul, és nem vonatkozik rá a terjesztés jogának szabálya, amely a mű anyagi másolatainak eladásán, elajándékozásán vagy bérbeadásán alapszik. Reinbothe és von Lewinski ennek megfelelően emlékeztetnek rá, hogy a WCT szerződő tagállamainak nem áll módjában, hogy a nyilvánossághoz közvetítés joga tekintetében olyan szabályt állapítsanak meg, amely lehetővé tenné e jog kimerülését.⁴⁰⁵

A BUE 11. cikk (1) bekezdésére, a 11bis cikk (1) bekezdésére, 11ter cikk (1) bekezdésére és a 14. cikk (1) bekezdés (ii) pontjára való utalással a WCT elhatárolja a nyilvánossághoz közvetítéstől a művek nyilvános előadását és a nyilvános idézését, mivel az ilyen jellegű felhasználás nem tartalmaz távollévőket célzó átviteli cselekményt. Ami pedig a nyilvános előadás körébe esne, arra a WCT 1. cikk (4) bekezdése szerint a BUE vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni.⁴⁰⁶

A WCT megfogalmazása párhuzamot mutat a BUE fogalomhasználatával, amelynek oka, hogy a nemzetközi jogalkotó nem kívánt egy új átviteli jogot (*right of transmission*) alkotni, hanem megtartotta a már bevált, közvetítés (*communication*) cselekményére építő rendszert. A két szó technikai különbséget is jelez. A transmission alatt Depreeuw az adatátvitel technikai megvalósítását érti, a communicationt pedig abban a kontextusban használja, hogy az átvitel során valamilyen tartalmat közvetítettek, eljuttattak a nyilvánossághoz. A BUE vonatkozó rendelkezéseinek a tiszteletben tartása arra utal, hogy a WCT a BUE szabályaihoz képest kiegészítő jellegű,⁴⁰⁷ azt „nem szabályozza felül”.⁴⁰⁸ A művek átvitelének technológia-semleges megfogalmazása⁴⁰⁹ lehetővé teszi, hogy akár analóg, akár digitális műveket bármilyen vezetékes vagy vezeték nélküli technológia segítségével a nyilvánossághoz közvetíthessék, ezzel is elősegítve, hogy a védelem köréből eddig kimaradt művek és felhasználási formák (képek és szövegek vezetékes közvetítése) oltalomban részesüljenek.

A 8. cikk szóhasználatából az is következik, hogy a védett felhasználási forma a távollévő nyilvánosságot célozza.⁴¹⁰ Ezen művek jelenlévő nyilvánosság számára történő érzékelhetővé tétele továbbra is a BUE hatálya alá tartozik. A művek egyidejű, vezetékes továbbközvetítése és tovább sugárzása ugyanakkor a WCT hatókörébe esik. Ennek indoka a már említett kiegészítő jelleg, mivel a BUE nem tartalmaz kifejezett rendelkezést a két említett felhasználási cselekmény szerzőknek való biztosításáról.⁴¹¹ Depreeuw ezzel ugyanakkor nem ért egyet. Szerinte a BUE szóhasználata, nevezetesen az „eredetihez képest más szervezt”, arra utal, hogy az egyezmény alkotói eredetileg a jogosult és a felhasználást végző szervezet közötti szerződéses megállapodásra bízták a kérdés rendezését.⁴¹²

Különösen fontos kérdés, hogy mi a jogi sorsa azoknak az időleges, közbenső másolatoknak, amelyek az adatátvitel során szükségképpen készülnek. Ahogy arra Reinbothe és von Lewinski utalnak, a többszörözés joga a nyilvánossághoz közvetítés mellett alkal-

⁴⁰⁵ Uo. p. 132.

⁴⁰⁶ Uo. p. 130.

⁴⁰⁷ Uo. p. 133.

⁴⁰⁸ DEPREEUW, 2014. p. 349.

⁴⁰⁹ GINSBURG – BUDIARDJO, 2018. p. 157.

⁴¹⁰ HUGENHOLTZ – VAN VELZE, 2016. p. 800.

⁴¹¹ DEPREEUW, 2014. p. 350.

⁴¹² Uo. p. 351.

mazandó.⁴¹³ Depreeuw is felhívja a figyelmet, hogy a másolatok egyszerre minősülhetnek többszörözésnek, ugyanakkor a nyilvánossághoz közvetítés részei. Vagyis a két vagyoni jog átfedésbe kerül egymással, miközben a felhasználási cselekmény lényegében csak az egyikre, a nyilvánossághoz közvetítésre irányul. A WCT ezt az ellentmondást nem oldja fel, sőt megerősíti azzal, hogy a digitális másolatokat is többszörözésnek tekinti,⁴¹⁴ amelyek ugyanakkor korlátozhatók a háromlépcsős teszt alapján. Márpedig másolatok a hozzáférhetővé tétel során keletkezhetnek mind a küldő, mind pedig a fogadó oldalán, sőt, az adatátvitel közben a közvetítő szolgáltató eszközén is.⁴¹⁵

Az „oly módon történő hozzáférhetővé tételét, hogy a közönség tagjai az említett művekhez való hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhassák meg” a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételre, mint a nyilvánossághoz közvetítés egyik elkülönült, de annak hatókörébe tartozó változatára utal. Depreeuw a WCT legfontosabb vívmányának tekinti e felhasználási forma egyezménybe iktatását. Az ilyen on-demand jellegű, interaktív felhasználás kifejezetten jellemző a számítástechnikai információs hálózatokra, amelyek lehetővé teszik a kétirányú kommunikációt, miközben a hagyományos immateriális felhasználási cselekmények csak az egyirányú kommunikációt biztosítják. A kétirányú kommunikáció lényege, hogy a hálózatban részt vevő felhasználó maga is kezdeményezheti az adatátvitelt, így ő maga is a nyilvánossághoz közvetítés hatálya alá eső tevékenységet végez, a releváns felhasználásra, a mű nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételére az ő oldalán kerül sor, aki viszont egyben maga is a nyilvánosság része.⁴¹⁶

A hozzáférhetővé tétel lényege, hogy a védelmet a jogalkotó arra a mozzanatra már biztosítja, amikor a művet hozzáférhetővé teszik, vagyis hozzáférésre ajánlják (*offering of works for access*).⁴¹⁷ A hozzáférhetőség ugyanis azt jelenti, hogy azt a nyilvánosság tagjai bármikor és bárhol elérhetik, de a tényleges hozzáférés nem feltétel, hanem egy lehetőség a nyilvánosság oldalán. Ez a gyakorlatban jelentheti azt is, hogy azt a szerveret, amelyen a védett mű van, bekapcsolják és csatlakoztatják az internethez.⁴¹⁸ Nincs tehát egy kifejezett közvetítési cselekmény, csak a mű rendelkezésre tartása, amit ha a nyilvánosság egy tagja így dönt, akkor lehív. A jogosult engedélye tehát már a lehívásra hozzáférhetővé tétel pillanatában is megkívánt a jogalkotó által, mert ekkor, és ezzel történik meg a releváns felhasználási cselekmény, amely nem teszi továbbá szükségessé az adatfolyam tényleges vételét. Ha erre, vagyis a közvetítési cselekményre is sor kerül, azt is lehívásra hozzáférhetővé tétel keretei között kell értékelni.⁴¹⁹ Foong a hozzáférhetővé tételt és a nyilvánosság általi lehívást kauzális összefüggésben szemléli. Szerinte a felhasználás akkor releváns, ha „nyilvánosság-szerű”. A kettő fogalmi elem nem választható élesen el egymástól, hiszen ha a nyilvánosság tagjainak nincs meg a lehetősége a hozzáférhetővé tett mű vagy más teljesítmény fogadásához, akkor nem beszélhetünk nyilvánosság számára lehívásra hozzáférhetővé tételről. Ugyanez fordítva is igaz. Ha a hozzáférhetővé tett tartalomhoz csak egyes, jól körülhatárolható személyek jutnak hozzá, a felhasználás nem éri el a nyilvánosság küszöbértékét.⁴²⁰

⁴¹³ REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 136.

⁴¹⁴ DEPREEUW, 2014. p. 351-352.

⁴¹⁵ Uo. p. 362.

⁴¹⁶ Uo. p. 352-353.

⁴¹⁷ REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 136. Vö. FOONG, 2019. p. 4., 76., 94-95.

⁴¹⁸ REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 137.

⁴¹⁹ Uo. p. 136. Vö. GINSBURG – BUDIARDJO, 2018. p. 157.

⁴²⁰ FOONG, 2019. p. 197.

Mivel a szóban forgó vagyoni jog ezúttal is technológia-semleges lett megfogalmazva, így bármilyen hálózaton történő felhasználás a hatókörébe vonható, akár az internetről, akár egy belső, de még nyilvános hálózatról, akár internet alapú televízióról van szó, ideértve a jövőben kifejlesztésre kerülő technológiai eljárásokat is. A kulcs az oda-vissza történő kommunikáció lehetősége, tekintet nélkül arra, hogy milyen eszközről történik meg a hálózathoz való csatlakozás és a műfelhasználás.⁴²¹

A felhasználás on-demand jellege tehát szembetűnő eltérést mutat a többi nyilvánosságához közvetítési cselekményhez képest. A *lineáris átvitel* (*linear transmission*) teljes egészében a felhasználást végző irányítása alá tartozik. Ami a végpontban történik, nem az ott lévő nyilvánosságtól, hanem a közvetítést végzőtől függ, vagyis a műsor időben és térben is kötött. Ezt a nyilvánosság legfeljebb azzal tudja befolyásolni, hogy nem tekinti, hallgatja meg a hozzájuk juttatott műsort. Ehhez képest az on-demand felhasználásoknál a nyilvánosság tagjai saját maguk dönthetnek a megtekintés helyéről és idejéről, mert a mű hosszabb ideig áll a rendelkezésükre. Az interaktivitás ugyanakkor nem jelent feltétlen és korlátlan hozzáférést a műhöz, mert a rendelkezésre tartás is lehet időben kötött.⁴²²

Kitűnő példa erre a *Jurassic Park* című alkotás HBO Go- és Netflixen való hozzáférhetővé tétele. A film egy meghatározott idő után lekerült az HBO internetes streaming kínálatából, ám 2019 márciusától elérhetővé vált a Netflix online videótárában. A hozzáférés helye sem korlátlan. A Netflix a *Suits (Briliáns elmék)* című alkotásból magyarországi Netflix előfizetőknek csak hét évadot kínál megtekintésre. Az Egyesült Királyságban azonban további évadok is hozzáférhetőek voltak 2019 novemberében. A Spotify online zenei szolgáltató kínálatában 2019 márciusában elérhetetlenné vált a Def Leppard *Pour Some Sugar On Me (Re-Recorded Version)* verzója, ám ugyanezen dal *Super Deluxe* változata továbbra is elérhető.⁴²³

Az on-demand-jelleg tehát nem az adatátvitel technikai, műszaki megoldására utal, hanem arra, hogy a felhasználó ott és akkor érheti el a tartalmat, amikor és ahol kívánja. Ennek megfelelően az olyan lineáris átviteli technikák, mint például a valós idejű streaming (*real time streaming*) nem tekinthető on-demand-nek, mert időben nincs meg az interaktivitás. Még akkor sem, ha az adatátvitel a felhasználó kérésére kezdődik meg és csak hozzá irányul.⁴²⁴ Nemcsak az ún. *pull technológiával*, hanem a *push technológiával* is megvalósítható ugyanakkor az on-demand felhasználás. Tipikus példa erre az olyan felhő alapú tárhelyszolgáltatás, ahol a felhasználó „fiókot” létesít, majd onnan a kérésére a szolgáltató hozzáférést biztosít a tárolt adatokhoz, legyenek azok zeneművek, filmek, szöveges alkotások, ideértve az e-maileket is.⁴²⁵ Az interaktivitás sosem élvez teljes szabadságot, mivel a felhasználó rendszerint végfelhasználói szerződés keretei között élvezheti a rendelkezésére bocsátott tartalmakat.⁴²⁶ Igaz viszont az is, hogy a felhasználási cselekményt végző többé

⁴²¹ DEPREEUW, 2014. p. 354. Vö. REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 139.

⁴²² DEPREEUW, 2014. p. 356.

⁴²³ Ezen információk a szolgáltatásokra történő előfizetés után, saját tapasztalaton alapulnak és a 2019. november 4-i állapotot tükrözik.

⁴²⁴ DEPREEUW, 2014. p. 356.

⁴²⁵ Uo. p. 357. Vö. REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 140., VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 983., FOONG, 2019. p. 4.

⁴²⁶ Oprysk és Sein szerint a szerzői jog nem csak a kreativitást és az alkotói munkát védi, hanem hasznos eszköz a jogosultak kezében, a digitális világban, ahol a szerzői jog adta lehetőségeket kihasználva a végfelhasználók hozzáférést erősen meghatározott keretek közé szorítják. A végfelhasználói szerződésekben (End-user License Agreement – EULA) tett kikötések a hagyományos felhasználási módoknál jóval behatároltabb lehetőségeket biztosítanak a végfelhasználók számára. A szerzői jog pedig, az egyszerű szerződési feltételeknél

nem kontrollálhatja olyan mértékben a hozzáférést, mint teheti azt a hagyományos átviteli módok segítségével.⁴²⁷ A felhő alapú technológiák nem minden esetben alkalmasak arra, hogy a segítségével zajló adatáramlást hozzáférhetővé tételnek minősítsük. A felhasználó tárolhat digitális fájlokat egy külön ingyenes vagy visszerthes megállapodás alapján egy tárhelyszolgáltató szerverén, amihez bármikor, bárhonnan hozzáférhet. Ez a magatartás kétségkívül on-demand jellegű, viszont nyilvánosság hiányában nincs szó hozzáférhetővé tételről.⁴²⁸ A hely egyéni megválasztása fogalmi elem megvalósul, ha a műhöz egynél több terminálról, számítógépről vagy más eszköztől hozzá lehet férni.⁴²⁹ Nem releváns felhasználás a mű vétele, legalábbis nem a hozzáférhetővé tétel talaján.⁴³⁰ Többszörözés ettől még történhet, sőt egy újabb hozzáférhetővé tétel is, amennyiben erre a végfelhasználó kezdeményezésére lehetőség nyílik, például P2P fájlcsere formájában.

Ahhoz, hogy a felhasználás nyilvánossághoz közvetítést valósítson meg, a mű nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételének tevőlegesen kezdeményezése kell. Az ehhez szükséges technikai eszközök biztosítása önmagában nem tekinthető nyilvánossághoz közvetítésnek. Ezt a WCT-hez a 8. cikk vonatkozásában fűzött közös nyilatkozatok⁴³¹ is megerősítik.⁴³² Egy tárhely, kommunikációs hálózat biztosítása, illetve működtetése önmagában tehát nem minősíthető nyilvánossághoz közvetítési cselekményként. Más szóval az internet-hozzáférés szolgáltatók a pusztán szolgáltatásaikért – a hardveres infrastruktúra üzemeltetéséért, és nem az esetleges jogsértő szoftverek rendelkezésre bocsátásáért, mint amilyen például a BitTorrent-protokoll – nem felelnek, viszont ez nem jelenti, hogy automatikusan ki is van zárva a jogsértésekért való esetleges másodlagos felelősségük.⁴³³ Arra ugyanakkor nem találunk a WCT-ben szabályt, hogy az ilyen technikai eszközöket szolgáltató vállalkozások milyen módon mentesíthetők azon felelősség alól, amely harmadik személyek e hálózatokat, technikai eszközöket felhasználva elkövetett jogsértéseier terhelheti őket. E vitás esetekben a tagállami bíróságok esetről esetre kell, hogy döntést hozzanak.⁴³⁴

sokkal erőteljesebb alapot nyújt a jogérvényesítésre, nem csak a szerződő fél, hanem harmadik személyekkel szemben is, akik a jogosultakkal nem is állnak szerződéses jogviszonyban. Ám mégis, magatartásuk könnyen az objektív jellegű szerzői jogi normák megsértéséhez vezethet. A végfelhasználói szerződésekben diktált szerződési feltételek azonban paradox módon éppen ezeket a szerzői jogi szabályokat is meghaladják, vagy azokon túllépve, megszorítóan értelmezik őket. A szabad felhasználási esetkörök adott esetben megszorító értelmezése a védett tartalmakhoz való hozzáférést a hozzáférés (access) redukálja. A műpéldány nem kerül a felhasználó tulajdonába, pusztán arra kap jogot, hogy megtekintse, meghallgassa, hozzáférjen a tartalomhoz. A felhasználónak ugyanakkor nincs igazán mérlegelési lehetősége, hiszen, ha nem fogadja el a feltételeket, akkor a tartalomhoz nem férhet hozzá. Lásd: OPRYSK – SEIN, 2020. p. 597-598. Ezek a kérdések már kétségtelenül a fogyasztóvédelem területére vezetnek, amelyekről a 2019/770 irányelv a digitális tartalom szolgáltatására és digitális szolgáltatások nyújtására irányuló szerződések egyes vonatkozásairól részletesen rendelkezik. Az egyes digitális tartalomszolgáltató platformok üzleti gyakorlatairól részletesen lásd: HARKAI, 2020. (1); HARKAI, 2020. (2).

⁴²⁷ DEPREEUW, 2014. p. 358.

⁴²⁸ Uo. p. 445.

⁴²⁹ REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 140.

⁴³⁰ DEPREEUW, 2014. p. 358.

⁴³¹ E rendelkezés az internet-hozzáférés szolgáltatók, telekommunikációs és más szervezetek erőteljes lobbitevékenysége nyomán került bele a szerződésbe, akik a felhasználók jogsértéseivel szemben igyekeztek a saját felelősségüket korlátozni. Lásd: FOONG, 2019. p. 66.

⁴³² Uo. p. 355. Vö. REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 138., BLOMQVIST, 2014. p. 147.

⁴³³ VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 979.

⁴³⁴ REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 143. Az Európai Unióban az InfoSoc-irányelv és a Jogérvényesítési-irányelv tartalmaz rendelkezéseket a közvetítő szolgáltatók felelősségét illetően, amelyre az alábbiakban részletesen kitérek.

A WPPT a 2. cikk f) pontjában meghatározza a *sugárzás* fogalmát, amely alatt a hangoknak vagy képeknek és hangoknak, vagy azok megjelenítésének a nyilvánosság általi vétel céljából történő vezeték nélküli átvitelét érti. Szintén sugárzásnak minősíti a műhold útján történő átvitelt. A kódolt jelek műhold útján történő átvitele akkor minősül sugárzásnak, ha a nyilvánosság számára a dekódoláshoz szükséges eszközöket a műsorsugárzó szervezet vagy ennek hozzájárulásával más biztosítja.

Az *átvitel* utal arra az alapvető fontosságú jellemzőre, hogy a hangoknak, képeknek azért van szükség az átvételére, mivel az azok vételére szánt nyilvánosság távol van, így hozzájuk el kell juttatni a teljesítményeket. Az átvitelre sor kerülhet rádióhullámmal vagy műhulladdal történő sugárzással. Az f) pont kiterjed a tovább sugárzásra is. Az átvitelnek a nyilvánosságot kell céloznia és fontos, hogy a nyilvánosság képes legyen az átvitelre szánt jelek vételére és ezáltal a teljesítmény érzékelésére. Nyilvánosság alatt általános értelemben vett nyilvánosságot kell érteni, amelybe a szűk, családi, baráti kör nem értendő bele.⁴³⁵

A g) pont a *nyilvánossághoz közvetítés* fogalmát is megadja. Ekként minősíti ugyanis az előadás hangjainak vagy hangfelvételen rögzített hangoknak, illetve azok megjelenítéseinek a nyilvánosság számára, „a sugárzás kivételével”, bármilyen eszközzel történő átvitelét. Ugyancsak nyilvánossághoz közvetítés a hangfelvételen rögzített hangoknak, illetve azok megjelenítéseinek a nyilvánosság számára való hallhatóvá tétele is. Vagyis a WPPT külön kezeli a nyilvánossághoz közvetítést és a sugárzást. Utóbbi csak a vezeték nélkül és műhold útján továbbított műfelhasználásokat fedi. Ami pedig ezeken túl van, vagyis például vezetékes adattovábbítás, azt nyilvánossághoz közvetítésnek kell tekinteni.

A nyilvánossághoz közvetítés azokat az átviteli cselekményeket fedi, amelyek a teljesítményeket nem vezeték nélküli sugárzással, hanem más módon, például vezetékes nyilvánossághoz közvetítéssel juttatják el a nyilvánossághoz. Ez lényegében az átvitel bármilyen más formája lehet, amely nem esik a vezeték nélküli átvitel körébe. Mivel a 10. és 14. cikkek külön szabályozzák az interaktív hozzáférhetővé tételt, ezért a 2. cikk g) pontban nevesített nyilvánossághoz közvetítés nem terjed ki a lehívásra hozzáférhetővé tételre.⁴³⁶

A 6. cikk (i) pontja az előadóművészeknek kizárólagos jelleggel biztosítja, hogy előadásaik tekintetében engedélyezzék a rögzítetlen előadásaik sugárzását és nyilvánossághoz közvetítését, kivéve, ha az előadás már sugárzott előadás. Így tehát az élő koncert eredeti sugárzása e cikk hatálya alá tartozik, a sugárzás továbbközvetítése azonban már nem.⁴³⁷ A 10. cikk ugyanezt lehetővé teszi a rögzített előadások tekintetében, míg a 14. cikk a hangfelvétel-előállítóknak biztosítja ugyanezt.

A Pekingi Szerződés a 2. cikk c) pontja adja meg a *műsorsugárzás* fogalmát, amely a hangoknak vagy képeknek, illetve képeknek és hangoknak, vagy azok megjelenítésének a nyilvánosság általi vétel céljából történő vezeték nélküli átvitelét jelenti. Műsorsugárzás a műhold útján történő átvitel is. Ha a jelek kódoltak, akkor a műhold útján való átvitel akkor minősül műsorsugárzásnak, ha a nyilvánosság számára a dekódoláshoz szükséges eszközöket a műsorsugárzó szervezet, vagy ennek hozzájárulásával más biztosítja. A d) pont az *előadás nyilvánossághoz közvetítését* is megmagyarázza. Ennek minősül egy előadás hangjainak vagy audiovizuális felvételen rögzített hangoknak, illetve azok megjelenítéseinek a nyilvánosság számára, a műsorsugárzás kivételével bármilyen eszközzel történő átvitele.

⁴³⁵ DEPREEUW, 2014. p. 279-280.

⁴³⁶ Uo. p. 281-282.

⁴³⁷ Uo. p. 316-317.

A 10. cikk külön határozza meg a rögzített előadások hozzáférhetővé tételét.⁴³⁸ A 11. cikk a műsorsugárzás és nyilvánossághoz közvetítés jogának fogalmi elemeit írja le. Eszerint az előadóművészek kizárólagos joga, hogy engedélyezzék az audiovizuális felvételeken rögzített előadásaik sugárzását és nyilvánossághoz közvetítését.⁴³⁹

2.2.2. A nyilvánossághoz közvetítés fogalma az Egyesült Államok copyright rendszerében

Az Egyesült Államokban a nyilvánossághoz közvetítés-jellegű felhasználások részben a terjesztés, részben pedig a nyilvános előadás joga alá vannak szubszumálva. Az USA a WIPO Internet-szerződéseinek aláíró tagállama,⁴⁴⁰ amelyeket implementált is a Digital Millennium Copyright Act-tel (DMCA).⁴⁴¹ Az USCA 106. §-a több olyan vagyoni jogot is nevesít, amely alá a digitális műpéldányok nyilvánossághoz juttatása beilleszthető lehet. Ilyen a (3) bekezdésben foglalt nyilvános terjesztés joga (*public distribution*), a (4) bekezdés nyilvános előadása (*public performance*), az (5) bekezdés nyilvános megjelenítése (*public display*) és a (6) bekezdés azon vagyoni joga, amely a hangfelvételek digitális audio-átvitellel történő nyilvános előadását fedi (*digital performance right in sound recordings*).⁴⁴²

A 101. § fogalom meghatározásai körében megtalálhatjuk, hogy mit kell megjelenítésnek (*display*) tekinteni. Eszerint a mű megjelenítése a mű másolatának bemutatása, akár közvetlenül, akár film, dia, televíziós kép vagy bármilyen más eszközzel vagy eljárással, vagy mozgókép vagy más audiovizuális mű esetében egyedi képek nem szekvenciális (folytonos) bemutatása.⁴⁴³ Az előadás (*perform*) alatt érteni kell a mű élőszóban történő elmondását, bemutatását, eljátszását, eltáncolását akár közvetlenül, akár bármilyen eszközzel vagy eljárással, vagy mozgókép vagy audiovizuális alkotás esetében a képek bármilyen sorban történő bemutatása, vagy a hozzá társuló hangok hallhatóvá tétele.⁴⁴⁴

A nyilvános előadáshoz (*public performance*) kapcsolódik az 1976-ban törvénybe iktatott átviteli-klauzula (*Transmit Clause*),⁴⁴⁵ amely akként szól, hogy a mű nyilvános előadását vagy megjelenítését jelenti az is, ha ezekre átvittel vagy egyébként a nyilvánossághoz közvetítve juttatják el a művet az előadás definíciójában foglalt helyre vagy a nyilvánossághoz. Az átvitelre sor kerülhet bármilyen eszközzel vagy eljárással, függetlenül attól, hogy a nyilvánosság tagjai képesek-e fogni a jeleket azonos helyen vagy különböző helyiségekben, azonos vagy különböző időben.⁴⁴⁶ Az átviteli-klauzula törvénybe iktatására a technológiai haladás és közelebből két legfelsőbb bírósági ítélet eredményeként került sor.⁴⁴⁷ A kábel-

⁴³⁸ REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 522-523.

⁴³⁹ Uo. p. 526-527.

⁴⁴⁰ MEZEI, 2012. (1) p. 56-57.

⁴⁴¹ WILLIAMS, 2001. p. 37. Vö. FOONG, 2019. p. 83-84.

⁴⁴² GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 318.

⁴⁴³ Uo. p. 323.

⁴⁴⁴ Uo. p. 321.

⁴⁴⁵ USCA 101. § perform or display a work “publicly” (2).

⁴⁴⁶ Menell és Nimmer külön nevesíti a magáncélú („*private*”) átvitelt, amely a magánház vagy lakás tetejére szerelt antennáról közvetítette tovább (kábeles átvitel) a befogott jeleket a lakásban elhelyezett televízió készülékre. Az amerikai jogalkotó ugyan igyekezett minden jövőben megalkotandó technológiára kiterjeszteni a jogosultak kizárólagos jogát, ezt azonban úgy igyekezett megtenni, hogy az elfogadott normaszöveggel azon háztartások millióinak tevékenységét, amelyek egyébként technológiai szempontból releváns felhasználási cselekményt végeztek, ne minősítse jogellenessé. Lásd: MENELL – NIMMER, 2014. p. 20-21.

⁴⁴⁷ LARKIN, 2014. p. 406. Vö. GINSBURG – BUDIARDJO, 2018. p. 176.

televíziós szolgáltatások egyik fontos célja az volt, hogy olyan helyekre is eljuttassák a televíziós műsorokat, amelyek az eredeti sugárzás szórási körzetéből kimaradtak.⁴⁴⁸ Az 1909-es szerzői jogi törvény még nem biztosította az átvitel jogát a műsorsugárzó szervezeteknek, ezért a *Fortnightly*⁴⁴⁹ és a *Teleprompter*⁴⁵⁰ ügyekben hozott ítéletek a jogosultak szempontjából kedvezőtlenül alakultak. Ezekben a Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy a kábelszolgáltatók nem felelnek a szerzői jogok megsértéséért, mivel nem végeztek engedély nélküli nyilvános előadási tevékenységet tekintettel arra, hogy a jogosultaknak az akkor hatályos szerzői jogi törvény nem biztosította a továbbközvetítés jogát. Ők pusztán elősegítették a jelek vételét a nyilvánosság azon tagjai számára, akik az eredeti sugárzást nem tudták venni.⁴⁵¹

Az átviteli-klauzula elfogadásával együtt a Kongresszus törvényi engedélyt (*compulsory licence*) biztosított⁴⁵² a kábeltársaságoknak (műsorterjesztőknek) annak érdekében, hogy levegye a vállalkozásról azon terhet, hogy minden jogosulttal egyenként kelljen megállapodnia a felhasználás feltételeiről. Ehelyett szabadon készíthet másolatokat és továbbíthatja azokat a nyilvánosság felé, egy hatósági árként meghatározott jogdíj megfizetése fejében. A klauzula úgy lett megfogalmazva, hogy az minden jövőben megalkotásra kerülő technológiát bevonjon a hatókörébe.⁴⁵³

A terjesztés jogát az USCA 106. § (3) bekezdése határozza meg, kimondva, hogy a jogosult kizárólagos joga kiterjed a másolatok vagy hangfelvételek nyilvánossághoz terjesztésére, amely megtörténhet adásvétellel vagy a tulajdonjog más módon történő átruházásával, illetve bérbeadással, kölcsönzéssel vagy haszonkölcsönbe adással. Vagyis a jogosultnak lehetősége van arra, hogy a műről bármilyen formában készült másolatok első terjesztését ellenőrizze. Az interneten továbbított digitális másolatok tehát terjesztést valósíthatnak meg, viszont nem alkalmazható rájuk a *first sale* doktrína, mert az internetes átvitelt kezdeményezőnél a mű azt követően is fennmarad, hogy arról az átvitel címzettje elkészítette a maga másolatát.⁴⁵⁴

A művek nyilvános előadását az amerikai jogalkotó két részre bontja. Egyrészt beszél az audiovizuális művek nyilvános előadásáról. Ezek on-demand felhasználása tekintetében Williams a két zenei szerzői, nyilvános előadási jogot gyakorló közös jogkezelő szervezet, a BMI és az ASCAP álláspontját tolmácsolva azt tartja, hogy a hangfelvételek digitális továbbítása audio streaming technológiával előadásnak minősül, ezért engedélyköteles. A digitális átvitel során ezen felül két másik vagyoni jog is érintett, nevezetesen az imént említett terjesztés joga, valamint a többszörözés a végfelhasználó oldalán.⁴⁵⁵ A nyilvános előadás másik esetköre a hangfelvételek digitális – audió-átvitellel (*digital audio transmission*) végzett – előadásának kizárólagos joga.⁴⁵⁶ E felhasználási módot az 1995-ös DPRA vezette be.⁴⁵⁷

⁴⁴⁸ MENELL – NIMMER, 2014. p. 30.

⁴⁴⁹ *Fortnightly Corp. v. United Artists Television, Inc.* 392 U.S. (1968).

⁴⁵⁰ *Teleprompter Corp. v. Columbia Broad Sys., Inc.* 415 U.S. (1974).

⁴⁵¹ LARKIN, 2014. p. 410. Vö. PATEL, 2016. p. 145-146., FOONG, 2019. p. 110., MENELL – NIMMER, 2014. p. 5.

⁴⁵² 17 USCA 101. § Section 111.

⁴⁵³ LARKIN, 2014. p. 411. Vö. GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 327.

⁴⁵⁴ WILLIAMS, 2001. p. 43-44.

⁴⁵⁵ Uo. p. 44.

⁴⁵⁶ Uo. p. 44-45.

⁴⁵⁷ Uo. p. 39.

Az alábbiakban olyan jogeseteket ismertetek röviden, amelyek a művek immateriális formában történő nyilvánosságához juttatásával foglalkoznak. A *Cablevision*-ügyekben⁴⁵⁸ a névadó szervezet lehetővé tette, hogy az előfizetők a központi szerverre többszörözzék a továbbközvetített műsorokat, amiket később megtekinthettek. A jogosultak szerint ez nemcsak a többszörözés jogát sértette, hanem a nyilvános előadás jogát is. Ez utóbbit azzal igyekezett kimenteni a *Cablevision*, hogy az átvitel nem a nyilvánosságot célozta, hanem az egyes előfizetőket, külön-külön.⁴⁵⁹ A második körzet (2nd Circuit) a programok Arroyo-szerverről való visszajátszásáról megállapította, hogy az valóban átvitelnek minősül az átviteli-klauzula értelmében, viszont nem eredményezett átvittel megvalósuló nyilvános előadást, illetve megjelenítést, mert nem a nyilvánosságot célozta, hanem az adott, konkrét előfizetőt. Larkin szerint az eljáró fórum a műsorfolyamot potenciálisan elérő nyilvánosság körére koncentrált és minden olyan faktort, amely képes a nyilvánosság körét szűkíteni, az ügy szempontjából lényegesnek tekintett. Ilyennek tekintette a *Cablevision* szolgáltatásának azon jellemzőjét, amely lehetővé tette, hogy a műsorról készült másolatot az azt készítő előfizető, és csakis ő tekinthesse meg. Vagyis a bíróság nem a műsor nyilvánosságához történő továbbközvetítését tekintette relevánsnak a nyilvános előadás megítélése szempontjából, hanem magát a műről készült másolatot, amelyet kizárólag az adott előfizető tekinthet meg.⁴⁶⁰

A *Cablevision* döntések logikáját követte az *Aereo-ügy*.⁴⁶¹ A névadó vállalkozás televíziós műsorok sugárzott jeleit fogta be, majd az interneten a nyilvánosságához közvetítette előfizetői részére. A felhasználók egyedi kérésére készítettek dedikált másolatot a befogott műsороkról. A jelek befogásához miniantennák ezreit használta a szolgáltatás. Akik a szolgáltatásra „feliratkoztak”, azoknak elég volt egy internetkapcsolat, nem kellett külön kábeles szolgáltatásra előfizetni. Ha egy előfizető belépett a saját profiljába, ott láthatta, hogy éppen milyen műsorokat sugároznak, elérhető volt számára egy műsorújság is a jövőben sugárzott műsороkról. A felhasználó ezután dönthetett, hogy valós időben megtekinti-e a műsört, vagy arról másolatot készít, hogy később tudja megnézni. Technikáját tekintve a szolgáltatás úgy működött, hogy az *Aereo* antennaparkja a felhasználó kérésére befogta az aktuális műsorfolyam jeleit, majd azt egy központi szerverre továbbította, ahol arról másolatot készített a felhasználó személyes fiókjába. A szerveren a másolat 6-7 másodpercen keresztül létezett, éppen annyi ideig, hogy az átvitel a felhasználó személyi számítógépére megtörténhessen. Az adott műsört tehát kizárólag a folyamatot kezdeményező felhasználó láthatta, néhány másodperces késleltetéssel. Ez akkor is így van, ha ugyanazt a tartalmat egyszerre akár több ezren is figyelemmel kívánták követni.⁴⁶²

A második körzet a *Cablevision*-döntéseket követve elutasította a jogosultak kereseti kérelmét. Itt is megállapításra került, hogy az átviteli-klauzula alapján az előadás csak akkor nyilvános, ha a nyilvánosság tagjainak módjában áll azt fogni. Bármilyen faktor, amely ezt a lehetőséget korlátozza, az a nyilvánosság körének szűkítéséhez vezet. Végső soron

⁴⁵⁸ Twentieth Century Fox Film Corp. v. Cablevision Systems Corporation 06 Civ. 3990 (DC) 478 F. Supp. 2d 607 (S.D.N.Y. 2007). Twentieth Century Fox Film Corp. v. Cablevision Systems Corporation 06 Civ. 3990 (DC) 478 F. Supp. 2d 607 (S.D.N.Y. 2007).

⁴⁵⁹ LARKIN, 2014. p. 412-413.

⁴⁶⁰ Uo. p. 414-415.

⁴⁶¹ WNET, Thirteen v. Aereo, Inc., 712 F.3d (2nd Cir. 2013.).

⁴⁶² LARKIN, 2014. p. 416-417. Vö. PATEL, 2016. p. 142-143.

az átvitel kizárólagos címzettje maga a felhasználó, aki a szerveren való többszörözést kezdeményezte, ezzel pedig megbukik a nyilvánosság tétele.⁴⁶³

A döntés súlyos kritikák kereszttüzébe került, maga Chin bíró különvéleményében hangot adott egyet nem értésének. Szerinte az átviteli-klauzulát lerontó bírósági ítéletek egy olyan jogi kiskaput teremtettek, amelyen át haszonszerzési céllal működő és egyértelműen a nyilvánosságot célzó vállalkozások kerülhetik meg a szerzői jogi jogsértésért való felelősségre vonást. Azt is leszögezte, hogy amíg a Cablevision-ügyek alperes maga kábelszolgáltató volt, legalább a törvényi engedélyért járó jogdíjat megfizette a jogosultaknak, az Aereo-nak viszont semmiféle engedélye nem volt a műsorok továbbközvetítésére.⁴⁶⁴

Az ügyre végül a Legfelsőbb Bíróság tett pontot, megváltoztatva a második körzet ítéletét, jogellenesnek minősítve az Aereo tevékenységét, ami megsértette a jogosultak nyilvános előadáshoz fűződő jogát.⁴⁶⁵ Az érvelés szerint a szolgáltatás hasonlatos volt a kábeltelevíziós szolgáltatásokhoz, mert az Aereo a saját antennaparkját és hálózatát használta fel ahhoz, hogy az előfizető közönséghez juttassa el a befogott műsorhordozó jeleket, amelynek az Aereo nélkül semmiféle kapcsolata nem lett volna a sugárzott művekkel.⁴⁶⁶

	BUE	Róma (1961)	TRIPS	WCT	WPPT	Peking (2012)
Nyilvánossághoz közvetítés jogát szabályozó szakaszok	11bis cikk (1) bek.	3. cikk f)-g) pontok, 7. cikk, 13. cikk.	14. cikk 1. és 3. pont.	8. cikk.	2. cikk f)-g) pont, 6. cikk, 10. cikk, 14. cikk.	2. cikk c)-d) pont, 10-11. cikk

3. Táblázat: A nyilvánossághoz közvetítés jogát érintő nemzetközi szabályok.

2.2.3. A nyilvánossághoz közvetítés fogalma az Európai Unió szerzői jogában

A Bérlet-irányelv a (3) preambulumbekzdésében emlékeztet, hogy a szomszédos jogi teljesítmények számára a rögzítés, a terjesztés, a sugárzás és a nyilvánossághoz közvetítés joga által biztosított védelem alapvető fontosságú a Közösség gazdasági és kulturális fejlődése szempontjából. Ennek érdekében, a (8) preambulumbekzdés szerint, biztosítani kell a rögzítés, a terjesztés, a sugárzás és a nyilvánossághoz közvetítés jogát a szomszédos jogi jogosultak meghatározott körének. A (16) preambulumbekzdés kimondja, hogy a tagállamok a műsorsugárzás és a nyilvánossághoz közvetítés tekintetében az irányelvben meghatározottnál szélesebb védelmet is biztosíthatnak a jogosultaknak.

A 8. cikk a szomszédos jogok körében határozza meg a nyilvánossághoz közvetítés és sugárzás jogát, amelyet biztosít az előadóművészeknek előadásaik vezeték nélküli sugárzása és nyilvánossághoz közvetítése tekintetében, lehetőséget adva az ilyen felhasználások megtiltására is.⁴⁶⁷ Kivételt képez az olyan előadás, amely már maga is sugárzott előadás, vagy rögzített felvételen alapul. A műsorsugárzó szervezetek kizárólagos joga, hogy a

⁴⁶³ Uo. p. 418-419. Vö. PATEL, 2016. p. 143-144.

⁴⁶⁴ LARKIN, 2014. p. 419-420.

⁴⁶⁵ American Broadcasting Cos. v. Aereo, Inc., 134 S.Ct. 2498 (2014.).

⁴⁶⁶ PATEL, 2016. p. 144. Vö. FOONG, 2019. p. 107-110.

⁴⁶⁷ 8. cikk (1) bekezdés.

sugárzott műsoraik vezeték nélküli sugárzásának, illetve nyilvánossághoz közvetítésének engedélyezzék vagy megtiltsák, ha e közvetítés olyan helyiségben történik, amely belépti díj ellenében hozzáférhető a nyilvánosság számára.⁴⁶⁸

A 8. cikk (1) bekezdésének szövege a Római Egyezmény 12. cikkét veszi alapul. Ennek megfelelően hiányzik belőle a filmelőállítók védelme, ám a tagállamok szabadon dönthetnek arról, hogy őket is védelemben részesítse-e a filmek nyilvánossághoz közvetítése tekintetében. Az irányelv a védelem minimális szintjét határozza meg rögzítetlen vagy korábban még nem sugárzott előadások tekintetében az előadóművészeknek előadásaik vezeték nélküli sugárzására, ideértve a műholdas sugárzást is. Ezt a védelmet a tagállami jogalkotó kiterjesztheti a vezetékes átvitelre is, amennyiben a rendelkezés nem áll ellentétben a Műhold-irányelv továbbközvetítésre vonatkozó szabályaival. A nyilvánossághoz közvetítés nem fedi a vezeték nélküli sugárzást és a vezetékes közvetítésre sem terjed ki. Von Lewinski e körbe sorolja a nyilvános előadást, amely lehet zeneművek élő koncerten való előadása, színmű színpadi előadása.⁴⁶⁹ A műsorsugárzó szervezetek lehetnek a műsor eredeti készítői és sugárzói, továbbá műholdas műsorsugárzók vagy kábelszolgáltatók. A joguk kiterjed saját műsoraik más sugárzást végző szervezet általi egyidejű vezeték nélküli továbbközvetítésének engedélyezésére, illetve megtiltására. A nyilvánossághoz közvetítést itt is ugyanúgy kell érteni, mint az első bekezdésben – vagyis lényegében nyilvános előadás-ként –, azzal az eltéréssel, hogy arra a nyilvánosság számára nyitva álló helyiségben kerül sor és a nyilvánosság tagjai belépődíjat fizetnek. E szóhasználat a Római Egyezmény 13. cikk d) pontjára utal, amely évtizedekkel korábbi gyakorlatot tükröz. Akkoriban, amikor az egyezmény szövegét elfogadták, televíziókészülékkel még csak kevesek rendelkeztek. Így bizonyos műsorokat, jellemzően sportműsorokat úgy juttattak el a nyilvánossághoz, hogy nagy befogadó képességű helyiségben, belépti díj ellenében vetítették a műsorokat. Az, hogy a Bérlet-irányelvben mégis a mai napig él e szabály, azzal magyarázható, hogy a nyilvánosság számára nyitva álló bárokban, éttermekben, egyéb üzlethelyiségekben továbbra is felhasználhatók a műsorok a célból, hogy a helyiség látogatottságát és az üzleti bevételt növeljék.⁴⁷⁰

Ahogy a nemzetközi szinten, úgy az EU-ban is leginkább a technológiák fejlődése vitte előre a nyilvánossághoz közvetítés jogának fejlődését. Ennek megfelelően a szabályozás fragmentált volt. Az első irányelv, amely törekedett a művek immateriális kiaknázására vonatkozó vagyoni jogokat közösségi szinten szabályozni, a Műhold-irányelv volt.⁴⁷¹ Elfogadását közvetlenül megelőzte az európai műsorszolgáltató piac liberalizációja, a sugárzás állami monopóliumának eltörlése és az előbb csak városi, majd regionális, végül pedig államközi kábelhálózatok kiépítése, amely lehetővé tette a sugárzott műsorok akár egyidejű vezetékes továbbközvetítését.

A műholdas technológia fejlődésének hála széles körben terjedtek el a parabola-antennák. Az ilyen jellegű felhasználásokról a jogosultak úgy vélték, hogy műveik változtatás nélküli, egyidejű továbbközvetítése új felhasználást keletkeztet, a kábeltársaságok pedig az előfizetői díjból gazdasági előnyre tesznek szert, amelyből a jogosultaknak megfelelő részesedést kellene juttatni.⁴⁷² De nemcsak a kábeles közvetítés, hanem sokkal inkább a

⁴⁶⁸ Uo. (3) bekezdés.

⁴⁶⁹ VON LEWINSKI, 2013. (1) p. 319-320.

⁴⁷⁰ Uo. p. 327-328.

⁴⁷¹ DEPREEUW, 2014. p. 364. Vö. SEVILLE, 2016. p. 39.

⁴⁷² DREIER, 2013. p. 397-398.

széles körben terjedő parabola-antennák és a műholdas sugárzás aggasztotta a jogosultakat, hiszen a műhold által besugárzott terület nagysága, országhatárokat átlépve, jóval meghaladta azon felhasználási területet (*footprint*), amelyre az eredeti engedélyt a jogosultak megadták. Azon felhasználásokat, amelyeket az eredeti felhasználási engedélyben nem vettek figyelembe, úgy kívánták megakadályozni, hogy a műholdas jeleket csak az engedélyezett felhasználási területre próbálták meg irányítani. Dreier külön kiemeli a filmelőállítások azon gyakorlatát, amellyel a filmek területileg felosztott hasznosítására törekedtek, amelyet kiegészített a művek időben eltolt hasznosítása is. Vagyis a filmet előbb csak a moziban vetítették, majd csak ezt követően kerülhetett a boltok polcaira, majd a videotékákba és végül a televízióba.⁴⁷³

Az 1993-ban elfogadott Műhold-irányelv⁴⁷⁴ 1. cikk (1) bekezdése megállapítja, hogy műhold alatt érteni kell minden olyan frekvenciasávon működő műholdat, amely a távközlési jog szerint nyilvánosság általi vételre szánt jelek sugárzására, vagy pedig zártkörű, egyéni kommunikáció céljára van fenntartva. A *nyilvánosság általi vételre szánt jelek sugárzása* azt jelenti, hogy a releváns felhasználási cselekmény a jelek érzékelhetővé tételére, átvitelére irányul, azok tényleges, nyilvánosság általi vétele nem szükségképpen eleme a felhasználásnak.⁴⁷⁵

Műholdas nyilvánossághoz közvetítésnek kell tekinteni azt a cselekményt, amikor a műsorsugárzó szervezet ellenőrzése és felelőssége mellett a nyilvánosság általi vételre szánt műsorhordozó jeleket a műhold felé, majd onnan a Föld felé vezető megszakítatlan közvetítési láncba juttatják.⁴⁷⁶ Az *emissziós elv* szerint csak abban az államban kerül sor a nyilvánossághoz közvetítésre, ahol a műsorsugárzó szervezet ellenőrzése és felelőssége mellett a műsorhordozó jeleket a műhold felé, majd onnan a Föld felé vezető megszakítatlan közvetítési láncba juttatják.⁴⁷⁷ Kódolt jelek nyilvánossághoz közvetítéséről akkor beszélhetünk, ha a kód feloldásához szükséges eszközt a műsorsugárzó szervezet vagy annak hozzájárulásával más bocsátotta a nyilvánosság rendelkezésére.⁴⁷⁸ Más szóval csak akkor

⁴⁷³ Uo. p. 398-399.

⁴⁷⁴ A Műhold-irányelv elfogadását megelőzte a Televízió határok nélkül-irányelv (89/552/EGK tanácsi irányelv a tagállamok törvényi, rendeleti vagy közigazgatási intézkedésekben megállapított, televíziós műsorszolgáltató tevékenységre vonatkozó egyes rendelkezéseinek összehangolásáról). A Bizottság törekvése az volt, hogy elhárítsák az akadályokat a sugárzásra irányuló szolgáltatások szabadsága elől. Az ilyen jellegű tevékenység ugyanis az EU négy alapszabadsága közül a szolgáltatás nyújtásának szabadsága körébe tartozik. A televíziózás határainak lebontásában szerepe volt az irányelv előtt hozott Coditel I-döntésnek [C-62/79 S.A. Compagnie Générale pour la Diffusion de la Télévision, Coditel, Brussels, S.A. Coditel Brabant, Brussels, S.A. Compagnie Liégeoise pour la Diffusion de la Télévision, Coditel Liège, Liège v. S.A. Cinné Vog Films, Schaerbeek, A.S.B.L. Chambre Syndicale Belge de la Cinématographie, St-Josse-ten-Noode, S.A. „Les Films la Boétie”, Paris, a company incorporated under French law, Chambre Syndicale des Producteurs et Exportateurs de Films Français, Paris.] A Bíróság úgy ítélte meg, hogy nem ütközik a szolgáltatás nyújtásának szabadságába, ha a filmalkotás jogosultja megtiltja film engedélye nélkül, harmadik személy által történő továbbközvetítését egy másik tagállamban. Mint azt Dreier írja, az EUB ítéletével teret engedett a jogosultak azon gazdasági érdekeinek, hogy a műveik és teljesítményeik minden sugárzása után megfelelő díjazásra tarthassanak igényt. Lásd: DREIER, 2013. p. 399-400. Vö. KUR – DREIER, 2013. p. 257., GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 325., DEPREEUW, 2014. p. 365., MEZEI, 2018. p. 29., MAKEEN, 2000. p. 215.

⁴⁷⁵ DREIER, 2013. p. 409.

⁴⁷⁶ 1. cikk (2) bekezdés a) pont. Vö. MAKEEN, 2000. p. 217.

⁴⁷⁷ Uo. b) pont.

⁴⁷⁸ Uo. c) pont.

minősül a kódolt jelek közvetítése releváns felhasználási cselekménynek, ha a vételhez és dekódoláshoz szükséges eszközzel bír a nyilvánosság.⁴⁷⁹

A (3) bekezdés szerint a vezetékes továbbközvetítés alatt kell érteni a másik tagállamból származó, a nyilvánosság általi vételre szánt televíziós vagy rádiós műsor vezetékes vagy vezeték nélküli – ideértve a műholdas közvetítést is – eredeti közvetítésének egyidejű, változatlan és teljes terjedelmű, kábeles vagy mikrohullámos rendszeren keresztüli nyilvános átvitelére szánt továbbközvetítését.⁴⁸⁰

A sugárzáshoz való jogot a tagállamok a szerzők számára biztosítják a védett művek műholdas nyilvánosságához közvetítésének engedélyezésére. E cikkben foglalt rendelkezések csak az 1. cikk (1) és (2) bekezdésével összhangban értelmezhetők.⁴⁸¹ A 4. cikk (1) bekezdése az előadók, hangfelvétel-előállítók és műsorsugárzó szervezetek műholdas nyilvánosságához közvetítése tekintetében a Bérlet-irányelv 6., 7., 8. és 10. cikkének irányadó szabályait rendeli alkalmazni. A vezeték nélküli sugárzás kiterjed a műholdas nyilvánosságához közvetítésre is.⁴⁸²

A Műhold-irányelv tehát alapvetően két felhasználási formát nevesít, a műholdas sugárzást és a vezetékes továbbközvetítést, minden műfajta tekintetében. A szabályozás elfogadása sürgető volt, mivel a műholdas felhasználás éppen a négy szabadság, az áruk, a szolgáltatások, a munkaerő és a tőke szabad áramlását érintette. A műhold ugyanis képes volt arra, hogy határokat átlépve egyszerre több tagállam közönségét érje el, miközben a szerzői jogi védelem szintje a tagállamokban eltérő volt és nem volt egyértelmű az sem, hogy jogvita esetén melyikük jogát kell alkalmazni.⁴⁸³ Főként az okozhatott problémát, ha egyszerre több országban került sor jogsértésre, amely az alkalmazandó jogok kumulációját vagy kollízióját eredményezhette.⁴⁸⁴

A műhoddal történő nyilvánosságához közvetítés az immateriális felhasználás egy különleges esetköre, amelyet az irányelv biztosít, miközben nem ismeri el a sugárzás generális jogát a közvetítés eltérő cselekményeire. A BUE-hoz való viszonyt Depreeuw úgy írja le, hogy az irányelv a sugárzás jogának fejlődéséből egyszerűen „*kiragadta*” a műholdas sugárzást, miközben a folyamatba ezen kívül beletartozott a rádiós, majd a később annak mintájára elismert televíziós műsorsugárzás is.⁴⁸⁵ Az átültetés során a tagállamok szabadon választhattak e jog minősítése és szerzői jogi rezsimbe illesztése szempontjából. Nincs előírva, hogy a szóban forgó felhasználást be kellene illeszteni egy általános sugárzási jog alá. Az engedélyköteles cselekménynek a műsorhordozó jelek fellövését kell tekinteni, amelyek egy olyan közönséghez irányulnak, amely képes a megfelelő berendezés révén e jelek vételére és dekódolására. A műholdra való fellövésnek, majd a jeleknek onnan a földre való juttatása és vétele „*megszakítatlan láncolatot*” (*uninterrupted chain*) kell, hogy képezzen. A jelek vétele önmagában nem számít felhasználásnak.⁴⁸⁶

A Műhold-irányelv nevéből is kitűnik, hogy a vagyoni jog technológia-specifikus módon került definiálásra. A „*szervezet ellenőrzése és felelőssége mellett*” fordulatot úgy kell tekinteni, hogy a szervezet vagy maga gondoskodik a jelek műholdas sugárzásáról,

⁴⁷⁹ DREIER, 2013. p. 416.

⁴⁸⁰ 1. cikk (3) bekezdés.

⁴⁸¹ DREIER, 2013. p. 423.

⁴⁸² Uo. p. 433.

⁴⁸³ DEPREEUW, 2014. p. 366.

⁴⁸⁴ Uo. p. 367.

⁴⁸⁵ Uo. p. 369.

⁴⁸⁶ Uo. p. 369-370.

vagy pedig egy harmadik fél szolgáltatását veszi igénybe, de a folyamatot ellenőrzi, azért felelősséget vállal.⁴⁸⁷ Az irányelv az elsődleges közvetítési cselekményt védi, a sugárzó szervezet dönt a műsorfolyam összetételéről és a közvetítés megindításáról, így őt terheli az a felelősség is, hogy a műsorfolyamban fellelhető összes szerzői mű és szomszédos jogi teljesítmény jogosítása rendben megtörténjen.⁴⁸⁸

A sugárzott jeleknek alkalmasnak kell lennie arra, hogy azokat a nyilvánosság vegye. Ez kiderül a „*nyilvánosság általi vételre szánt*” megfogalmazásból.⁴⁸⁹ A „*megszakítatlan közvetítési lánc*” arra utal, hogy ha a műsort átkonvertálták és a műholdra sugározták, azokat azonnal a nyilvánossághoz kell közvetíteni. Ezt a sok egymással összefüggésben álló technikai lépést, amennyiben azt nem szakítják meg, egyetlen felhasználási cselekményként kell értékelni.⁴⁹⁰

A nyilvánossághoz közvetítésre abban a tagállamban kerül sor, ahol a jeleket a műholdra sugározták, vagyis azok kiinduló pontjában (*country of origin* vagy *uplink*).⁴⁹¹ Ez kiderül a már említett 1. cikk (2) bekezdés b) pontjának megfogalmazásából: „*műholdas nyilvánossághoz közvetítésre csak abban a tagállamban kerül sor, ahol a (...) a műsorhordozó jeleket a műhold felé (...) juttatják*”. A műsorsugárzó szervezetek az előbbi mellett érveltek, addig a jogosultak ezzel ellentétes álláspontra helyezkedve a már említett Bogsch-elméletet fogadták el, amely szerint a védelem szempontjából vétel szerinti állam jogát kell alkalmazni. Dreier értelmezésében ez nemcsak a sugárzás helye szerinti ország jogát jelenti, hanem a vétel szerinti országét is. Amennyiben tehát jogvitára kerülne sor, a vétel szerinti államok jogát kumulatívan kellene alkalmazni. Ezzel egy időben pedig minden országban, amely a besugárzott területen fekszik, a jogosultak engedélyét kellene kérni a művek sugárzásához.⁴⁹² Ennek az elméletnek az volt a gyenge pontja, hogy nehéz volt meghatározni pontosan azt a területet, ahol a műholdas jeleket fogni lehetett, továbbá megnehezítette a jogosult engedélyének beszerzését, ha azt minden tagállamban külön kellene kezdeményezni, ráadásul egy időben.⁴⁹³ A felhasználás helye szerinti országban beszerzett felhasználási engedély érvényes a teljes besugárzott területre, akkor is, ha a jelek vételére egy másik tagállamban kerül sor. Hogy a felhasználás teljes gazdasági haszna elérhető legyen, a teljes besugárzott területet figyelembe veszik a jogdíj megállapításakor.⁴⁹⁴ Erre már csak azért is szükség van, mert ha a jogosultak csak a műsorsugárzó szervezettel kötnek felhasználási szerződést, mer például csak az van az „uplink” országban, de a kábeltársasággal nem, akkor a jogdíj számításánál figyelmen kívül maradhat az az előfizetési összeg, amelyet az előfizetők a kábelszolgáltatóknak fizetnek,⁴⁹⁵ aki maga is külön felhasználást végez.

Mivel egy műsor származhat más állam területéről is, ezért a 8. cikk biztosítja a vezetékes továbbközvetítés jogát a más tagállamokból származó műsorok adott területen történő vezetékes továbbközvetítésére. A *más tagállamokból származó* fordulatból lesűrhető, hogy a saját államban továbbközvetített saját műsorra, valamint a harmadik államokból továbbközvetített műsorokra e rendelkezések nem alkalmazhatók, de a tagállamok dönthetnek

⁴⁸⁷ Uo. p. 372.

⁴⁸⁸ Uo. p. 374.

⁴⁸⁹ Uo.

⁴⁹⁰ Uo. p. 376.

⁴⁹¹ SEVILLE, 2016. p. 40. Vö. KUR – DREIER, 2013. p. 259., GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 325.

⁴⁹² DREIER, 2013. p. 400-401.

⁴⁹³ DEPREUW, 2014. p. 382.

⁴⁹⁴ Uo. p. 385.

⁴⁹⁵ Uo. p. 395.

úgy, hogy az irányelvi rezsimet választják mintául a belföldi helyzetekre is. A tagállamok szabadon állapíthatnak meg olyan rendelkezéseket, amelyek e szabályozást kiterjesztik a vezetékes továbbközvetítésre is.⁴⁹⁶ E jog gyakorlása során tiszteletben kell tartani a szerzői és szomszédos jogokat, valamint a kábelszervezeteknek a továbbközvetítés szabályait egymás közötti egyéni vagy kollektív szerződés alapján kell megállapítani. A vezetékes továbbközvetítés jogának engedélyezése, illetve annak megtagadása a 9. cikk alapján csak közös jogkezelő szervezet útján gyakorolható. Ennek indoka, hogy a műsorok tekintetében a kábelszolgáltatóknak kezelhetetlenül sok jogosulttól kellene külön-külön beszerezni a szükséges engedélyeket a műsorok továbbközvetítésére. Ennek oka, hogy a jogosultaknak is aránytalan nehézséget okozna, ha figyelniük kellene az Európában működő számos kábeltársaság közvetítési cselekményeit.⁴⁹⁷ A 10. cikk szerint a 9. cikk rendelkezései nem alkalmazandók a műsorsugárzó szervezet által saját műsora tekintetében gyakorolt jogokra, tekintet nélkül arra, hogy az érintett jogok a sajátjai, vagy más jogosultak ruházták át.⁴⁹⁸

A 8. cikkben szabályozott vezetékes továbbközvetítés a műholdas sugárzáshoz képest másodlagos felhasználásnak tekintendő. A Műhold-irányelv csak annyiban harmonizálja ezt a jogot, hogy azzal biztosítsa a közös piac zavartalan működését az audiovizuális szolgáltatások számára.⁴⁹⁹ Az elsődleges sugárzást végző szervezet meghatározza a műsorfolyam pontos tartalmát és a közvetítés idejét, beszerzi az összes szükséges felhasználási engedélyt. Ezt a továbbközvetítést végző kábelszolgáltató nem is tudná megtenni, mivel nincs pontos tudomása a sugárzás megkezdése előtt arról, hogy pontosan milyen komponensekből tevődik össze a műsorfolyam. Vagyis a tartalomért magáért nem felel, viszont a továbbközvetítési cselekményért igen.⁵⁰⁰ Az 1. cikk (3) bekezdése két közvetítési cselekményt is tartalmaz. Egyszer az eredeti rádiós vagy televíziós műsor vezetékes vagy vezeték nélküli átvitelét, másodszor pedig a műsor kábeles vagy mikrohullámos rendszeren történő továbbközvetítését.⁵⁰¹

A másik tagállamból származó *eredeti közvetítés* meg kell, hogy előzze a továbbközvetítést, és rá a származási ország szerzői jogát kell alkalmazni. Depreuw ezt a fogalmi elemet konstitutívként jelöli meg, hiszen továbbközvetíteni csak az eredeti közvetítést lehet, és fontos, hogy csak azt, vagyis a közvetített jeleket, és nem annak a tartalmát, a műsort.⁵⁰² Az „*egyidejű, változatlan és teljes terjedelmű*” azt jelenti, hogy a továbbközvetítésnek időben ugyanakkor kell megtörténnie, mint az eredeti sugárzásnak. Késedelem csak annyiban engedhető meg, amennyiben az a technológia által indokolt. A változatlan formában és teljes terjedelemben a fentebb már említett azon szabályra utal, hogy a jelek tartalmát a továbbközvetítést végző nem változtathatja meg, ezen túlmenően pedig a jeleket, mint egészt kell, hogy továbbítsa. A jelek tényleges közönség általi vétele nem megkívánt elem, vagyis maga a továbbközvetítési cselekmény megvalósul akkor, ha a közönséget célozza és annak tagjai lehetőség szerint elérhetik a továbbközvetített műsorfolyamot.⁵⁰³

⁴⁹⁶ DREIER, 2013. p. 447.

⁴⁹⁷ Uo. p. 451.

⁴⁹⁸ Ezt megerősíti az SZJSZT 32/2005. számú szakvéleménye is, amely szerint 1997. január 1-től a rádió- és televízió-szervezetek saját műsoruk mindenfajta vezetékes továbbközvetítésével kapcsolatos kizárólagos jog kikerült a közös jogkezelés köréből. Lásd: SZJSZT 32/2005. p. 1.

⁴⁹⁹ DEPREUW, 2014. p. 391.

⁵⁰⁰ Uo. p. 392.

⁵⁰¹ Uo. p. 393.

⁵⁰² Uo. p. 394. Vö. DREIER, 2013. p. 420.

⁵⁰³ DEPREUW, 2014. p. 397.

Időben a második irányelv, amely behatóbban foglalkozott a nyilvánossághoz közvetítés jogával, az Adatbázis-irányelv volt.⁵⁰⁴ Az adatbázisok egyik fő felhasználása az online térben történik,⁵⁰⁵ amely megkönnyíti azok frissítését, naprakésszé tételét, így nem kell az újabb és újabb frissítésekkel ellátott adatbázisok másolatait újra és újra megvásárolni. Az adatbázis információihoz való hozzáférés általában szolgáltatási típusú szerződésen alapszik. Ezért az adatbázis online felhasználásával kapcsolatban nem kerülhet szóba a jogkimerülés. Ez kiderül a (33) preambulumbekzdésből, amely úgy szól, hogy a terjesztési jog kimerülésének kérdése nem merül fel a szolgáltatásnyújtás körébe tartozó online adatbázisok esetében. A (31) preambulumbekzdés ki is mondja, hogy az adatbázisok szerzői jogi védelmének ki kell terjednie a műpéldányok terjesztéstől eltérő módon történő hozzáférhetővé tételére is. Az 5. cikk d) pontja kizárólagos jogként határozza meg az adatbázis bármilyen módon történő nyilvánossághoz közvetítését, nyilvános megjelenítését vagy nyilvános előadását. Az e) pont ugyanezt mondja ki a b) pontban említett, az eredeti adatbázisból származó fordításra, átdolgozásra. A sui generis védelmet keletkeztető 7. cikk (2) bekezdésének b) pontja az újrahasonosítás körében ilyennek tekinti az adatbázis tartalma egészének vagy egy jelentős részének a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételét, amely megvalósulhat többek között online közvetítés vagy egyéb módon történő közvetítés útján.

Az Adatbázis-irányelv nem mondta ki egyértelműen, hogy az adatbázis online formában történő felhasználása nyilvánossághoz közvetítésnek minősül, hanem azt egy szolgáltatási formaként fogta fel, amelyre a terjesztési jog kimerülését nem engedte alkalmazni, mivel az online nyilvánossághoz juttatás önmagában sem volt a terjesztés joga alá vonható.⁵⁰⁶ Von Lewinski az Adatbázis-irányelv jogalkotási előzményeire hivatkozva az online felhasználást a terjesztés joga körében helyezte el. A jogalkotó végül nyitva hagyta ezt a kérdést. Az interneten való átvitelt azzal a céllal hagyta benne a *bármilyen formában nyilvánosan terjessze* fordulattal, hogy biztosítsa az online hasznosítás körét is, de a pontos szabályozását a tagállami jogalkotóra hagyta.⁵⁰⁷ Érdekesség, hogy az InfoSoc-irányelv ugyan a nyilvánossághoz közvetítés körében helyezte el a hozzáférhetővé tételt, az 1. cikk (2) bekezdés e) pontja akként rendelkezik, hogy az irányelvben foglaltak nem érintik és semmilyen módon nem befolyásolják az adatbázisok jogi védelmével kapcsolatos közösségi jogi szabályokat. Ebből az következik, hogy a tagállamok továbbra is szabadon megválaszthatják, hogy az adatbázisok online hozzáférhetővé tételét a nyilvánossághoz közvetítés vagy a terjesztés körében szabályozzák. Von Lewinski hozzáteszi, hogy a közösségi jog fejlődésének iránya ezt a felvetést elméletivé teszi.⁵⁰⁸

Az 5. cikk d) pontjának nyilvánossághoz közvetítése nem lett pontosan definiálva az irányelvben. Ezt is úgy kell értelmezni, mint a hagyományos értelemben vett szerzői jogi művek immateriális formában történő felhasználására vonatkozó nyilvánossághoz közvetítési fogalmakat. A d) pont vagyoni jogát szélesen kell értelmezni, ami csak a művek nyilvános előadását és vetítését zárja ki a nyilvánossághoz közvetítés köréből. Az adatbázis nyilvános előadása kevésbé életszerű, a képernyőn való megjelenítése viszont már annál inkább. Erre példa a tőzsdei grafikonok, közlekedési menetrendek kivetítőkön, középületekben való megjelenítése.⁵⁰⁹ Ez utóbbiak nem tartoznak a szoros értelemben vett

⁵⁰⁴ Uo. p. 409.

⁵⁰⁵ VON LEWINSKI, 2013. (2) p. 721.

⁵⁰⁶ DEPREUW, 2014. p. 411-412.

⁵⁰⁷ VON LEWINSKI, 2013. (2) p. 721-722.

⁵⁰⁸ Uo. p. 723-724.

⁵⁰⁹ Uo. p. 720-721.

nyilvánossághoz közvetítés körébe, kívül esnek az uniós jogharmonizáció fő csapásirányán, mert olyan felhasználásokat ölelnek fel, amelyek esetében a nyilvánosság a felhasználás helyén egyidejűleg jelen van.

A célközönség ezúttal is a nyilvánosság, amelyet a jogalkotó nem írt körül pontosan, de sejthetjük, hogy a családi, baráti körnél nagyobb nyilvánosságról van szó.⁵¹⁰ Még egyszer hangsúlyozni kell, hogy az 5. cikk c) pontjában foglalt „*bármilyen formában nyilvánosan terjeszse*” megfogalmazás az adatbázis online felhasználása esetében nem vonhatja maga után a terjesztési jog kimerülését, mivel az online felhasználás szerződéses alapokon nyugszik, mint szolgáltatás. A jogok kimerüléséről csak a materiális műpéldányok esetében beszélhetünk.⁵¹¹ A jogalkotó így kívánta a jogosultak számára biztosítani, hogy az online értékesítési lánc végén lévő felhasználók biztosan megfizessék az adatbázis tartalmához hozzáférés díját.⁵¹² Az adatbázis kiaknázásáért járó valódi haszon ugyanis már az 1990-es évek közepén is az elérhető adatok online hozzáférhetővé tételében rejlett, nem pedig a művek másolatainak értékesítésében.⁵¹³

A 7. cikk (2) bekezdés b) pontja az újrahazsnosítás körében tesz említést az adatbázis egészének vagy egy jelentős részének a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételéről bármilyen módon, ideértve a terjesztést, a bérbeadást, az online közvetítést vagy egyéb módon történő közvetítést. Ez jelentős különbség az 5. cikkhez képest, mert e helyütt kifejezetten kimondásra került, hogy az adatbázis online közvetítése újrahazsnosításnak minősül. A (43) preambulumbekzdés kimondja, hogy nem lehet a jogkimerülés intézményét az online közvetítések esetében alkalmazni. Az *egyéb módon történő közvetítés* nincs pontosítva. Ez alatt kel érteni von Lewinski értelmezésében azt, amikor az adatbázis „*valamilyen módon eljut egyik helyről a másikra*”. Ez megvalósulhat az összes olyan nyilvánossághoz közvetítési cselekménnyel, amelyet a szerzői és szomszédos jogok területén ismerünk, de nem számítható ide a nyilvános előadás.⁵¹⁴

Amíg a Műhold- és az Adatbázis-irányelvek részlegesen törekedtek csak harmonizálni a nyilvánossághoz közvetítés jogát, addig az InfoSoc-irányelv végre egy generális, széleskörű kommunikációs vagyoni jogot vezetett be, átvittetve az Internet-szerződések vívmányait.⁵¹⁵ A célkitűzés kiolvasható a (23) preambulumbekzdésből is, amely a nyilvánossághoz közvetítés jogának harmonizálására irányul. Tágan értelmezendő, hiszen magába foglal bármilyen vezetékes és vezeték nélküli közvetítési cselekményt. A (24) preambulumbekzdés a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételt úgy definiálja, hogy az „*lefed minden olyan cselekményt, amikor a védelem alatt álló teljesítményeket a nyilvánosság olyan tagjai számára teszi hozzáférhetővé, akik a hozzáférhetővé tétel kiindulópontjának helyszínén nincsenek jelen*”. Ez a (25) preambulumbekzdés szerint az *interaktív lehívásos átvitel útján történő hozzáférhetővé tételt* is magába foglalja. A (27) preambulumbekzdés világossá teszi, hogy a közvetítést lehetővé tevő, illetve azt megvalósító fizikai eszközök rendelkezésre bocsátása önmagában nem minősül közvetítésnek.

A nyilvánossághoz közvetítés vagyoni joga magába foglalja a vezetékes és vezeték nélkül nyilvánossághoz közvetítést és a művek nyilvánosság számára történő hozzáférhe-

⁵¹⁰ DEPREEUW, 2014. p. 413.

⁵¹¹ Uo. p. 414. Vö. VON LEWINSKI, 2013. (2) p. 721.

⁵¹² Uo. p. 416.

⁵¹³ Uo. p. 418.

⁵¹⁴ VON LEWINSKI, 2013. (2) p. 761.

⁵¹⁵ VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 980. Vö. SEVILLE, 2016. p. 64., GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 324. DEPREEUW, 2014. p. 419., GINSBURG – BUDIARDJO, 2018. p. 160.

tővé tételét, vagyis hagyományos nyilvánossághoz közvetítési esetköröket, amely a művek távollévő közönséghez juttatásának módjait szabályozzák.⁵¹⁶

Az (1) bekezdés szerint „a tagállamok a szerzők számára kizárólagos jogot biztosítanak műveik vezetékes vagy vezeték nélküli nyilvánossághoz közvetítésének engedélyezésére, illetve megtiltására, beleértve az olyan módon történő hozzáférhetővé tételt is, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg”.

A (2) bekezdés a hozzáférhetővé tétel, a vezetékes és a vezeték nélküli közvetítés jogát biztosítja az előadóművészeknek előadásaik rögzítése tekintetében [a] pont], a hangfelvétel-előállítóknak hangfelvételeik tekintetében [b] pont], a filmek első rögzítése előállítói számára filmjeik eredeti és többszörözött példányai tekintetében [c] pont], valamint a műsorsugárzó szervezetek számára műsoraik rögzítése tekintetében [d] pont]. Vagyis nemcsak a szerzői művek, hanem szomszédos jogi teljesítmények is védettek, még hozzá szélesebb körben, mint azt az Internet-szerződéseknél láthattuk, amelyek közül a WPPT csak az előadóművészek és hangfelvétel-előállítók számára biztosította e vagyoni jogot.⁵¹⁷

Az 1. cikk (2) bekezdés b) pontjában tett kitételből kiindulva a 3. cikk nem terjed ki a Bérlet-irányelv 8. cikkében foglalt nyilvánossághoz közvetítési cselekményekre. A Bérlet-irányelv a fent bemutatott módon ugyanis egyszer már szabályozza a vezeték nélküli történő sugárzással és nyilvánossághoz közvetítéssel kapcsolatos kizárólagos jogait az előadóművészeknek és műsorsugárzó szervezeteknek. Ezért rájuk nézve csak az InfoSoc-irányelv 3. cikk (2) bekezdésében foglalt vezetékes és vezeték nélküli hozzáférhetővé tétel alkalmazható.⁵¹⁸

Von Lewinski és Walter rámutatnak egy lényeges különbségre az InfoSoc- és Bérlet-irányelvek relációjában. Amennyiben ugyanis a felhasználás tisztán on-demand, akkor kizárólagos vagyoni jog alapján engedélyezhető. Ha viszont nem beszélhetünk az interaktivitás kellő fokáról, akkor csak sugárzással van dolgunk, márpedig a Bérlet-irányelv 8. cikk (2) bekezdése esetében az előadók és hangfelvétel-előállítók ez esetben csak a megfelelő díjazásra kapnak jogot, nem pedig a felhasználás kizárólagos engedélyezésére.⁵¹⁹

Noha a már többször is citált 1. cikk (2) bekezdése a Szoftver-irányelvet is érintetlenül hagyja, mivel az nem rendelkezik a számítógépi programalkotások nyilvánossághoz közvetítéséről és lehívásra hozzáférhetővé tételéről, ezért von Lewinski és Walter szerint az InfoSoc-irányelv 3. cikkében foglaltakat a szoftverekre is megfelelően alkalmazni kell.⁵²⁰

A nyilvánossághoz közvetítés vagy a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel *nem merül ki e jogok gyakorlása révén*.⁵²¹ E rendelkezés gyökerei a (29) preambulumbekzdésből erednek, amely az online szolgáltatásokat szolgáltatásnak tekinti. Ilyen szolgáltatásokra nem terjed ki a terjesztés jogánál ismert jogkimerülés. Ez vonatkozik azokra a műpéldányokra is, amelyeket a szolgáltatás igénybevevői által a jogosult engedélyével többszöröznek. A preambulumbekzdés *természetüknél fogva* el is határolja az online szolgáltatásokat az anyagi hordozóban testet öltő művektől és más teljesítményektől. Von Lewinski és Walter kiegészítő magyarázata szerint amíg a terjesztés jogánál a műpéldány valóban gazdát cserél, a nyilvánossághoz közvetítés esetében a felhasznált műpéldány a kommunikáció kezdő

⁵¹⁶ 3. cikk. (1) bekezdés.

⁵¹⁷ Uo.

⁵¹⁸ VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 980-981. Vö. HUGENHOLTZ – VAN VELZE, 2016. p. 801.

⁵¹⁹ VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 985.

⁵²⁰ Uo. p. 985.

⁵²¹ 3. cikk (3) bekezdés.

pontjában megmarad és a végpontjában is készül róla legalább egy ideiglenes másolat a felhasználás jellegétől függően.⁵²²

A harmonizált nyilvánossághoz közvetítési jog két aspektusból biztosít védelmet a jogosultaknak műveik immateriális hasznosítása terén. Egyrészt egy generális nyilvánossághoz közvetítési jogot hoz létre, másrészt pedig bevezeti a nyilvánosság számára lehívásra hozzáférhetővé tétel jogát. A széleskörű vagyoni jog a WIPO Internet-szerződéseivel mutat szoros rokonságot. A hozzáférhetővé tétel jogának elismerésével és beiktatásával a művek és más teljesítmények online hasznosítását utalja a jogosultak kizárólagos engedélyezési joga körébe. Ezen jogi innovációra égető szükség mutatkozott, mivel az „*on demand átvitelre alapuló digitális szolgáltatások kifejlődése és elfogadása (...) olyan újdonság volt, amelynek az analóg világban nem létezett párja*”.⁵²³ 2001-ig nem volt átfogó, minden tagállamot célzó szabályozás az ilyesfajta műfelhasználások kezelésére, ezért féltő volt, hogy a tagállamok majd egymásnak ellentmondó eszközökkel és módon fogják a problémát orvosolni.⁵²⁴ Ennek fontosságát a (25) preambulumbekzdés is kifejezi.

A *közvetítés* fogalmi eleme nincs sem a nemzetközi egyezményekben, sem az irányelvben megmagyarázva. Mivel generális, technológia-semleges⁵²⁵ definícióról van szó, ezért abba minden nyilvánossághoz közvetítési cselekmény beletartozik. A magyar fordításból ez ugyan nem derül ki, de az angol szövegváltozat „*any communication to the public*” megfogalmazásából ez kitűnik. Ez a nyílt végű meghatározás lehetővé teszi, hogy a jogosultak közvetítési cselekményei a jövőben is védelmet élvezzenek műveik hasznosítására, függetlenül attól, hogy milyen új technológiákat születnek.⁵²⁶

A közvetítésnek távollévő közönséghez kell irányulnia, amely nincs jelen a közvetítés eredeztetési helyén. Ezt számos, lentebb ismertett esetben elemezte az EUB. A jelenlévő közönségnek történő érzékelhetővé tétel, a mű nyilvános előadása, nincs az InfoSoc-irányelvben harmonizálva.⁵²⁷

Az irányelv élesen elválasztja egymástól a materiális felhasználási módokat (többszörözés és terjesztés) az immateriális hasznosítástól (nyilvánossághoz közvetítés minden formája). Utóbbit szintén két részre bontja. A vezetékes vagy vezeték nélküli nyilvánossághoz közvetítés az interaktív világon kívüli felhasználási alakzatokra terjed ki, az online közegre pedig a lehívásra hozzáférhetővé tétel alkalmazandó. A közvetítési cselekmény önmagában élvez védelmet, nem szükséges, hogy azt a célzott közeg fogadja. Elég az, ha a műhöz való hozzáférésre lehetőség nyílik.⁵²⁸

A WCT 8. cikkéhez fűzött közös nyilatkozat az InfoSoc-irányelvben is visszaköszön. A már említett (27) preambulumbekzdés foglalkozik azzal, hogy nem lehet nyilvánossághoz közvetítésként értékelni a közvetítést lehetővé tevő, illetve azt megvalósító fizikai eszközök rendelkezésre bocsátását. Ez elsősorban az internet-hozzáférés szolgáltatókat célozza, akik a hálózat üzemeltetésével önmagában nem valósítanak meg nyilvánossághoz közvetítési cselekményt.⁵²⁹

⁵²² VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 987. Vö. MEZEI, 2018. p. 45.

⁵²³ DEPREUW, 2014. p. 420.

⁵²⁴ Uo. p. 421.

⁵²⁵ Uo. p. 426. Vö. VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 983.

⁵²⁶ DEPREUW, 2014. p. 427.

⁵²⁷ Uo. p. 431.

⁵²⁸ Uo. p. 425.

⁵²⁹ Uo. p. 435. Vö. PILA – TORREMANS, 2016. p. 319.

Az on-demand jellegű, nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel ugyanúgy a nyilvánossághoz közvetítés vagyoni jogának hatókörébe tartozik, mint a vezetőkes és vezetőkes nélküli közvetítés. Az InfoSoc-irányelv szó szerint tükrözi a WCT rendelkezését, és lefedi a művek és más teljesítmények mindenfajta interaktív felhasználását.⁵³⁰ Ennél fogva az ott elmondottak itt is irányadók.⁵³¹

Az információhoz és tartalmakhoz való gyors hozzáférés lehetősége a felhasználók részéről mára elvárássá vált. Ezt maga a 2019/789-es irányelv⁵³² is elismeri, rögtön a (2) preambulumbekkezdésben,⁵³³ és az 1. cikkben.⁵³⁴ Az irányelvet 2019-ben fogadták el azzal a célkitűzéssel, hogy a belső piac működéséhez hozzájáruljanak.⁵³⁵ Ennek érdekében módosították a Műhold-irányelv bizonyos rendelkezéseit, valamint új szabályokat fogadtak el a műsorszolgáltató szervezetek egyes online közvetítéseire, valamint a televíziós és rádiós műsorok továbbközvetítésére alkalmazandó jogok gyakorlására. Ahogy a zeneművek esetében láthattuk, az uniós piac töredezettsége a televíziós- és rádióműsorok tekintetében is hátrányos. Az online szolgáltatások határokon átnyúló hozzáférhetővé tételéhez valamennyi területre engedélyt kell szerezni a szükséges jogok gyakorlásához.⁵³⁶ Ennek megkönnyítése érdekében szükséges a származási ország elvének megállapításáról rendelkezni,⁵³⁷ amelynek ki kell terjednie minden szükséges jog engedélyeztetésére. Ezt az elvet csak a jogosultak, vagy a jogosultakat képviselő szervezetek és a műsorszolgáltató szervezetek közötti jogviszonyra kell alkalmazni, kizárólag a kiegészítő online szolgáltatások⁵³⁸ tekintetében. Nem alkalmazható bármilyen későbbi nyilvánossághoz közvetítésre vagy nyilvánosság számára interaktív hozzáférhetővé tételre, sem pedig többszörözésre.⁵³⁹

⁵³⁰ Uo. p. 438.

⁵³¹ VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 983. Vö. DEPREUW, 2014. p. 439-441.

⁵³² Az Európai Parlament és a Tanács 2019/789 irányelve a műsorszolgáltató szervezetek egyes online közvetítéseire, valamint televíziós és rádiós műsorok továbbközvetítésére alkalmazandó szerzői jogok és szerzői joggal szomszédos jogok gyakorlására vonatkozó szabályok megállapításáról valamint a 93/83/EGK tanácsi irányelv módosításáról.

⁵³³ „A digitális technológiák és az internet fejlődése átalakította a televízió- és rádióműsorok terjesztését és az azokhoz való hozzáférést. A felhasználók egyre inkább elvárják, hogy a televízió- és rádióműsorokhoz mind a hagyományos csatornákon, úgymint a műholdas és vezetékes szolgáltatásokon, mind az online szolgáltatásokon keresztül élőben és lehívás útján is hozzáférhessenek. A műsorszolgáltató szervezetek ezért saját televízió- és rádióműsoraik sugárzásán túl egyre inkább kínálnak a műsorszolgáltatásukat kiegészítő online szolgáltatásokat, például párhuzamos közvetítést (simulcasting) és utólagos megtekintési szolgáltatást (catch-up szolgáltatás). (...) A felhasználók részéről növekszik az igény a nem csupán a saját tagállamukból, hanem más tagállamokból származó televízió- és rádióműsorokhoz való hozzáférés iránt. Ilyen felhasználók például az Európai Unió nyelvi kisebbségeinek tagjai, valamint a származási tagállamuktól eltérő tagállamban élő személyek.”

⁵³⁴ „Ez az irányelv olyan szabályokat állapít meg, amelyek célja, hogy nagyobb számú televízió- és rádióműsorhoz lehessen határokon átnyúló módon hozzáférni, azáltal, hogy megkönnyíti a szükséges jogok engedélyezését a televízió- és rádióműsorok egyes típusainak közvetítéseit kiegészítő online szolgáltatások nyújtására, valamint a televízió- és rádióműsorok továbbközvetítésére vonatkozóan. (...)”

⁵³⁵ 2019/789-es irányelv, (1) preambulumbekkezdés.

⁵³⁶ 2019/789-es irányelv, (3) preambulumbekkezdés.

⁵³⁷ 2019/789-es irányelv, 3. cikk.

⁵³⁸ A 2. cikk 1. pontja a kiegészítő online szolgáltatást ekként definiálja: olyan online szolgáltatás, amely a műsorszolgáltató szervezet által vagy annak ellenőrzése és felelőssége mellett a nyilvánosság számára televíziós- vagy rádióműsornak a műsorszolgáltató szervezet általi közvetítéssel egyidejűleg vagy azt követően meghatározott ideig történő hozzáférhetővé tételéből, valamint bármilyen, az említett közvetítést kiegészítő anyagnak a hozzáférhetővé tételéből áll.

⁵³⁹ 2019/789-es irányelv, (9) preambulumbekkezdés.

Az új irányelv továbbkövetítés fogalma eltér a Műhold-irányelvben meghatározottól. A 2. cikk 2. pontja szerint a továbbkövetítés a módosított irányelvben meghatározott vezetékes továbbkövetítéstől eltérő, egy másik tagállamból származó, a nyilvánosság általi vételre szánt televízió- vagy rádióműsor vezetékes vagy vezeték nélküli, ezen belül adott esetben műholdas, de nem online eredeti közvetítésének egyidejű, változatlan és teljes terjedelmű, a nyilvánosság általi vételre szánt továbbkövetítése, feltéve, hogy a) a közvetítést az eredeti közvetítést végző műsorszolgáltató szervezettől vagy attól a szervezettől eltérő fél végzi, amelynek az ellenőrzése és felelősége mellett az eredeti közvetítést végezték, függetlenül attól, hogy a továbbkövetítést végző fél hogyan kapja meg a műsorhordozó jeleket a műsorszolgáltató szervezettől a továbbkövetítés céljából, és b) az internet-hozzáférési szolgáltatás útján biztosított továbbkövetítést ellenőrzött környezetben végzik.⁵⁴⁰

	Bérlet- irányelv	Műhold- irányelv	Adatbázis- irányelv	InfoSoc- irányelv	2019/789- es irányelv
Nyilvánossághoz közvetítés jogát szabályozó szakaszok	8. cikk.	1. cikk (1) bek., (2) bek. a) pont, 2. cikk, 8. cikk.	5. cikk d) pont, 7. cikk (2) bek. b) pont.	3. cikk (1)- (3) bek.	2. cikk 2. pont.

4. Táblázat: Az uniós irányelvek vonatkozó rendelkezései.

2.2.4. A nyilvánossághoz közvetítés „nyilvánosság” fogalma

A nyilvánosság a kommunikációs jellegű műfelhasználások alapvető fogalmi eleme. Enélkül nem lehet megállapítani a vagyoni jog gyakorlását. A BUE nem határozza meg, mit kell pontosan a nyilvánosság fogalma alatt érteni, hanem azt a nemzeti jogalkalmazó értelmezésére bízta.⁵⁴¹ Masouyé utal viszont arra, hogy a felhasználásnak a nagyközönséget (*general public*) kell célozni.⁵⁴² Ettől megkülönbözteti az ismert nyilvánosságot (*known public*), amely alatt a vezetékes továbbkövetítés előfizetőit érti.⁵⁴³ Ficsor a nyilvánosságot a magánszférával szemben határozza meg. Aki nem tartozik a magánszféra körébe, az közvetkezésképpen a nyilvánosság tagja. A felhasználás szempontjából nem szükséges, hogy a nyilvánosság tagjai ténylegesen jelen legyenek a közvetített jelek vételének helyszínén, sem az, hogy a közvetített műsort megtekintsék, meghallgassák.⁵⁴⁴ A nyilvánosság az emberek nagyszámú, nem meghatározott csoportját jelenti,⁵⁴⁵ akik jelen vannak a besugárzott területen és rendelkezésükre áll az eszköz a jelek vételére és visszaalakítására. A nyilvánosságot a nyilvános előadás szempontjából korábban úgy értelmezték, mint emberek egy csoportját, akik azonos helyen és időben gyűltek össze annak érdekében, hogy egy előadást megtekintsenek. Nem szükséges, hogy a közönség tagjai a műélvezet elsődleges szándékával látogassanak meg egy helyiséget. Ebből következik, hogy nyilvánosságnak

⁵⁴⁰ Ellenőrzött környezet alatt a 2. cikk 3. pont olyan környezetet ért, amelyben a továbbkövetítési szolgáltatás üzemeltetője biztonságos továbbkövetítést biztosít az arra jogosult felhasználók számára.

⁵⁴¹ DEPREUW, 2014. p. 329. Vö. HUGENHOLTZ – VAN VELZE, 2016. p. 799. FICSOR, 2003. p. 68.

⁵⁴² MASOUYÉ, 1978. p. 67.

⁵⁴³ Uo. p. 68.

⁵⁴⁴ FICSOR, 2003. p. 68-69.

⁵⁴⁵ FOONG, 2019. p. 143.

kell tekinteni például egy bevásárlóközpont vásárlóközönségét is, akik vásárlás közben mind ugyanazt a zeneművet hallgatják az üzlethelyiség hangszórából.⁵⁴⁶

A váltás a nyilvánosságnak történő előadás és a nyilvánossághoz történő közvetítés egyértelműen a rádiózás kezdetéhez köthető. Ekkor vált lehetővé először, hogy a nyilvánosság „szétszéledjen” a térben egy földrajzi egységen belül, de mégis egy időben legyen képes a sugárzott műveket érzékelni, akár a magánlakásaikon belül. A BUE ugyanakkor nem kezeli azt a problémát, hogy mi a helyzet az olyan érzékeléssel, amely időben és térben elkülönül a sugárzás eredeti idejétől, vagyis a felhasználók a műhöz az általuk megválasztott helyen és időben férhetnek hozzá. Az ilyen on-demand jellegű szolgáltatásokat a WIPO Internet-szerződésai szabályozták először.⁵⁴⁷ Az interaktív, internetes felhasználások végfelhasználói nyilvánossága egy Foong által felállított skálán – amelynek egyik végében a magáncélú felhasználások, a másikban pedig a nyilvánosság általi felhasználások találhatók – visszabilen az egyéni, magánszféra körében történő felhasználáshoz. Ennek oka, hogy a végfelhasználónak nagyfokú autonómiája van a felhasználás helyének és idejének meghatározásában.⁵⁴⁸

A nyilvánosság az a közeg, ahonnan a jogosultak képesek kinyerni a művükbe fektetett munkájuk gyümölcsét, akár a felhasználás ellenértékéért fizetett díjazás, akár egy előfizetői díj formájában.⁵⁴⁹ Bevételt jelenthet a vevő eszközökre kivetett adó, az üzlethelyiségekben érzékelhetővé tett műsorok után fizetett jogdíjak, a hirdetésekben befolyt részesedés. Mivel a nyilvánossághoz közvetítés önmagában, és a nyilvánossághoz közvetített művek is számtalan formában képesek bevételt termelni, abból a felhasznált mű szerzőjét részesíteni kell.⁵⁵⁰

Ha a művet azért teszik a nyilvánosság számára érzékelhetővé, akár előadással, akár nyilvánossághoz közvetítéssel, hogy a felhasználási cselekményért valamilyen formában ellentételezést fizessenek, akkor a mű gazdasági hasznosítására irányuló cselekmény szerzői jogi szempontból releváns. Még akkor is, ha például a nyilvános előadás nézőitől a rendezők döntése értelmében nem kérnek belépődíjat, mert a lehetőség a gazdasági haszon kinyerésére adott volt.⁵⁵¹ Ugyanez a helyzet áll fenn például akkor, ha valaki egy online blogon felhasznál egy védett fényképet vagy más tartalmat, akkor is, ha a blog szabadon hozzáférhető, nem termel reklámbevételt. A pusztán lehetőség, hogy gazdasági hasznot hajthat a bejegyzés, már elég indok arra, hogy szerzői jogilag releváns felhasználási cselekmény valósuljon meg.⁵⁵²

A közösségi média egyébként e szempontból egy különleges terepe a felhasználásnak. A nyilvánosság körét a felhasználók képesek meghatározni, akár leszűkíteni ismerőseik bizonyos csoportjára, vagy konkrétan megjelölni azt a néhányat közülük, akiket szűk családi, baráti körként lehet értékelni. Ez esetben már önálló nyilvánossághoz közvetítési cselekményről nem beszélhetünk.⁵⁵³

A nyilvánosság fogalmi elem megvalósulása szempontjából nem lehetséges, hogy a felhasználó konkrétan megjelölje a nyilvánossághoz közvetítés címzettjeit. A nyilvánossághoz közvetítési cselekmény megvalósulásához elég, ha a jeleket továbbítják. Az nem szükséges,

⁵⁴⁶ DEPREEUW, 2014. p. 330.

⁵⁴⁷ Uo. p. 336.

⁵⁴⁸ FOONG, 2019. p. 166.

⁵⁴⁹ DEPREEUW, 2014. p. 526.

⁵⁵⁰ Uo. p. 337-338.

⁵⁵¹ Uo. p. 528.

⁵⁵² Uo. p. 533.

⁵⁵³ Uo. p. 530.

hogy azokat a nyilvánosság vegye is.⁵⁵⁴ Elég, ha a sugárzott területen potenciálisan jelen lévő nagy csoportjának lehetősége van a sugárzott és más módon nyilvánossághoz közvetített műveket érzékelni, még hozzá úgy, hogy nincsenek jelen a felhasználás helyén.⁵⁵⁵

Érdekes kérdést vet fel a 11bis cikk (1) bekezdés harmadik fordulata, amely nemcsak a sugárzást, hanem annak vételét is bevonja a szerző engedélyezési joga körébe. A jelek vétele és azok jelenlévő nyilvánosság számára televízió- vagy rádiókészüléken történő érzékelhetővé tétele új nyilvánosságot keletkeztethet. Éppen ezért szükséges volt, hogy a szerzőket részesítsék azokból a bevételekből, amelyeket azon vállalkozások üzemeltetői realizálnak, akik üzlethelyiségekben a nyilvánosság számára szerzői műveket tettek elérhetővé, növelve ezzel a látogatói kört és a bevételt. Minél több platformon lehet egy művet élvezni, a bevételek annál szélesebb körben oszlanak meg. A rádiós sugárzás szükségképpen hatással van az eladott lemezek piacára, vagy az internetes streaming-szolgáltatások a mozis jegybevételekre, eladott dobozos műpéldányokra.⁵⁵⁶ A kommunikáció egyoldalúságát, vagyis hogy a művek vétele és élvezete a magánszféra keretei között nem keletkeztet releváns felhasználást,⁵⁵⁷ magyarázhatjuk azzal, hogy a végponton levő végfelhasználóknál nem keletkezik gazdasági értelemben vett haszon. Amennyiben azonban bármilyen módon, akár nyilvánossághoz való továbbközvetítéssel, akár lehívásra hozzáférhetővé tétellel, akár többszörözéssel, előadással vagy bármi más releváns felhasználással hasznot hajtanak a nyilvánosság egyes tagjai a mű vételéből, akkor abból a szerzőt már részesíteni kell.

Ahogy a BUE, úgy a WCT sem jelöli meg pontosan, hogy mit kell nyilvánosság alatt érteni.⁵⁵⁸ Ilyennek tekintendő bármilyen interneten történő új nyilvánosság számára lehívásra hozzáférhetővé tétel, IPTV útján való nyilvánossághoz közvetítés, mivel ezek a széleskörű publikumot célozzák. Nem lehet ilyennek tekinteni a mű családi belső hálózaton hozzáférhetővé tételét, ha viszont ahhoz a hálózathoz kívülről is rá lehet kapcsolódni, az már nyilvánossághoz közvetítésként értékelendő.⁵⁵⁹

Depreeuw hasonlóképpen vélekedik. Ő a WCT nyilvánosság fogalmát elemezve megállapítja, hogy a felhasználási cselekmény csak akkor minősül nyilvánossághoz közvetítésnek, ha a nyilvánosságot célozza. A nyilvánosság pontos meghatározása a hozzáférhetővé tétel esetében talán el is hagyható, mivel a felhasználási cselekmény megvalósulása önmagában elég ahhoz, hogy hozzáférhetővé tételnek minősüljön, elég, ha egy, a felhasználáshoz közvetlenül nem kapcsolódó, de számában nyitott, egyidejűleg a tartalomhoz potenciálisan hozzáférő személyek összességéhez eljuthat a mű. Az on-demand felhasználás nyilvánossága „nemcsak földrajzi, hanem kronológiai értelemben is elszórt”.⁵⁶⁰ Ugyanezen szempontok érvényesek az InfoSoc-irányelv nyilvánosságára is.

Az Egyesült Államokban az USCA 101. § szerint az előadásra vagy megjelentetésére olyan helyen kell, hogy sor kerüljön, amely nyitva áll a közönség számára, ezen felül pedig bármi olyan helyiség, ahol személyek jelentős számban összegyűlhetnek, ide nem értve a rendes családi és baráti kört.⁵⁶¹

⁵⁵⁴ HUGENHOLTZ – VAN VELZE, 2016. p. 799.

⁵⁵⁵ DEPREEUW, 2014. p. 272.

⁵⁵⁶ Uo. p. 293-294.

⁵⁵⁷ Hugenholtz és van Velze úgy fogalmazzák, hogy a nyilvánosság akként is meghatározható, ha ellentétjére, vagyis a magáncélú felhasználásra utalunk. Lásd: HUGENHOLTZ – VAN VELZE, 2016. p. 799.

⁵⁵⁸ REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 132.

⁵⁵⁹ Uo. p. 141.

⁵⁶⁰ DEPREEUW, 2014. p. 359.

⁵⁶¹ GODLSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 319.

A Nagykomentár, figyelembe véve a vonatkozó uniós szerzői jogi előírásokat, úgy fogalmaz, hogy a nyilvánosság alatt a „*vétel lehetőségéhez jutó személyi kört*” kell érteni, amely fennáll akkor, ha a közvetítő rendszerhez bárki hozzáférhet. Nem feltétel, hogy a nyilvánosság tagjai egyszerre férjenek hozzá, lehetséges az is, hogy időben és térben elszórva.⁵⁶²

Vagyis a nyilvánosság evolúciója jól követhető fejlődési utat járt be. A nyilvános előadás közönsége jelen van a felhasználás helyén és idejében, miközben passzívan élvezzi az interpretációt, vagy legfeljebb véleményét fejezi ki, ami önmagában nem releváns felhasználási cselekmény. A technikai fejlődés következő lépcsője lehetővé tette, hogy a műveket emberek távollévő csoportjaihoz juttassák el. A sugárzás és vezetékes nyilvánossághoz közvetítés műélvező közege egy térben távol levő nyilvánosság, amely ugyancsak passzív, a művet a meghatározott időpontban képes érzékelni. A digitális információs hálózatok nyilvánossága alapvetően szintén egy távollévő nyilvánosság, viszont forradalmi változás, hogy miközben aktívan tudnak a művek élvezetében dönteni a lehívás helyének és idejének megválasztásával, ők is felhasználóvá válhatnak, hiszen a hálózaton való kommunikációs csatornát kihasználva egymás között is képesek a műveket hozzáférhetővé tenni. Vagyis a kommunikáció ez esetben valójában nem kétoldalú, hanem sokkal inkább többoldalú, mivel a nyilvánosság tagjai nemcsak az eredeti felhasználási cselekmény célközönsége, hanem a hozzájuk közvetített művet ők maguk is továbbközvetíthetik, sőt, akár meg is változtathatják. Erre korábban nem volt lehetőség.

2.2.5. „Offline” nyilvánossághoz közvetítés esetei az EUB gyakorlatában

Az InfoSoc-irányelv széleskörű nyilvánossághoz közvetítés fogalmát az EUB-nak is többször kellett elemeznie. Az alábbiakban külön választom azokat a jogeseteket, amelyek a művek „offline”, vagyis nem internetes felhasználását érintik, majd külön alfejezetben kitérek az online felhasználási formák megítélésére. Mivel a [disszertáció](#) első sorban az online világot érintő szerzői jogi problémákkal foglalkozik, így e helyütt is ezek, illetve az általuk felhívott InfoSoc-irányelv nyilvánossághoz közvetítési fogalma áll az elemzés homlokterében. A jogesetek elemzésekor kitérek azokra a kérdésekre is, amelyek a nyilvánosságot érintik.⁵⁶³

A *Circul Globus București*-ügy⁵⁶⁴ első helyen történő idézését indokolja, hogy segítségével megadható a nyilvánossághoz közvetítés és a nyilvános előadás elhatárolása. Az EUB szerint az InfoSoc-irányelv nyilvánossághoz közvetítés fogalma kizárólag azon nyilvánossághoz közlésekre terjed ki, amelyen a nyilvánosság nincs jelen a közlés kiindulópontjául szolgáló helyszínen. A mű bármely más, a közönség számára nyitva álló helyen közvetlenül, a mű előadásával vagy közvetlen bemutatásával megvalósuló érzékelhetővé

⁵⁶² GYERTYÁNFY, 2017. 26. §.

⁵⁶³ Ezek közül az Egeda-ügyet [C-293/98 Entidad de Gestión de Derechos de los Productores Audiovisuales (Egeda) v. Hostelería Asturiana SA (Hoasa), ECLI:EU:C:2000:66], amely arról szólt, hogy egy hotel vendégei minősíthetők-e új nyilvánosságnak azért nem ismertetem részletesebben, mert az EUB kimondta, hogy a nyilvánossághoz közvetítésként minősülés kérdése nem ítéhető meg a Műhold-irányelv szerint, lévén hogy az nem tartalmaz lényegi rendelkezéseket a vezetékes továbbközvetítés tekintetében, ezért a nemzeti jogszabályok alapján kell az esetet megítélni. Vö. HUGENHOLTZ – VAN VELZE, 2016. p. 803.

⁵⁶⁴ C-283/10. *Circul Globus București* (Circ & Variete Globus București) v. Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România – Asociația pentru Drepturi de Autor (UCMR – ADA). ECLI:EU:C:2011:772.

tételét kizárja e körből.⁵⁶⁵ Az Európai Parlament kifejezett javaslata volt, hogy a művek közvetlen bemutatására vagy előadására irányuló cselekményeket kizárja az InfoSoc-irányelv 3. cikkének hatálya alól, és amelyekre nézve a BUE 11. cikkét tartja alkalmazandónak. Ezen jogalkotói szándék kitűnik az irányelv (23) preambulumbekzdéséből „*amikor a nyilvánosság nincs jelen a közvetítés kiindulópontjával szolgáló helyszínen*”. A cirkuszi előadások során a zeneműveket közvetlen formában adták elő, közvetlen fizikai kontaktusban a felhasználást végzőkkel, vagyis a nyilvánosság jelen van a nyilvános előadás kiindulópontjával szolgáló helyszínen.⁵⁶⁶

A *SGAE v. Rafael Hotels SA*-ügyben⁵⁶⁷ az a döntés született, hogy a szálloda közvetítőként a saját vendégei irányába teszi hozzáférhetővé a műveket, akik enélkül azokat nem tudnák megtekinteni. A nyilvánossághoz közvetítésként minősüléshez elegendő, ha a nyilvánosság tagjai a műhöz hozzáférnek. A szálloda ráadásul e közvetítő szolgáltatást az abból való közvetett haszon reményében tette.⁵⁶⁸

Annak ellenére, hogy az InfoSoc-irányelv (27) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a közvetítést lehetővé tevő, illetve azt megvalósító fizikai eszközök rendelkezésre bocsátása önmagában nem minősül közvetítésnek, rajtuk keresztül technikai értelemben, az adásjelek közvetítésével hozzáférhetőek a sugárzott művek. Vagyis nem maga a tárgyi eszközök biztosítása, hanem az adásjel szállodai szobákban elhelyezett készülékekre való közvetítése nyilvánossághoz közvetítésnek minősül.⁵⁶⁹ Ezt a szállodai szobák magánjellege sem zárja ki,⁵⁷⁰ mivel a felhasználást, vagyis a művek továbbközvetítését a szálloda maga végzi, nem a megszálló vendég.⁵⁷¹

A nyilvánosságról a fórum megállapította, hogy a kifejezés „*meghatározatlan számú lehetséges tévénézőt jelenl*”, akik lehetnek a szobákban megszálló vendégek és azok is, akik a létesítmény bármely más olyan helyiségében tartózkodnak, ahol közelükben televíziókészülék található.⁵⁷² A nyilvánosság szukcesszív, mivel a szállóvendégek gyorsan váltják egymást.⁵⁷³ E nyilvánosság új közönségként értékelhető, mivel az eredetihez képest más szervezet végzi a mű közvetítését, az eredetitől eltérő közönség felé. A szerző ugyanis a műve sugárzásának engedélyezésével csak a közvetlen felhasználókat veheti figyelembe, „*vagyis azokat a jelvétre alkalmas készülékek (...) birtokosait, akik egyénileg vagy magánéleti, családi körben veszik az adásokat*”.⁵⁷⁴ Az ezen túlmutató nyilvános vétel a szerző kizárólagos engedélyezési jogkörébe tartozik. A szálloda tehát közvetítőként a saját vendégei irányába teszi hozzáférhetővé a műveket, akik e nélkül azokat nem tudnák

⁵⁶⁵ Uo. 41. pont.

⁵⁶⁶ Uo. 33-37. pont.

⁵⁶⁷ C-306/05. Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) v. Rafael Hotels SA ECLI:EU:C:2006:764.

⁵⁶⁸ SGAE v. Rafael Hotels SA-ítélet, 40-44. pont.

⁵⁶⁹ Uo. 45-47. pont.

⁵⁷⁰ Uo. 54. pont.

⁵⁷¹ Faludi és Grad-Gyenge rávilágítanak arra, hogy az EUB nyitva hagyta azt a kérdést, hogy elegendő-e a felhasználás megvalósulásához a készülékek elhelyezése, vagy pedig a műsorhordozó jelek közvetítése keletkezeti a tényállás megvalósulását. Technikai értelemben a készülékek pusztá beállítása nem, de a továbbközvetítéshez szükséges eszközök készülékkel való összeillesztése már megalapozza a tényállás megvalósulását, amelyhez nem szükséges a művek valódi megtekintése, elegendő a hozzáférés biztosítása. Lásd: FALUDI – GRAD-GYENGE, 2012. p. 83-84.

⁵⁷² Uo. 37-38. pont.

⁵⁷³ FALUDI – GRAD-GYENGE, 2012. p. 82.

⁵⁷⁴ SGAE v. Rafael Hotels SA-ítélet, 41. pont.

megtekinteni. A minősüléshez elegendő, ha a nyilvánosság tagjai a műhöz hozzáférnek. A szálloda e közvetítő szolgáltatást az abból való közvetett haszon reményében tette.⁵⁷⁵

A „görög hotelszoba”-ügy az imént ismertetett döntés logikáját egészíti ki. Tekintettel arra, hogy az EUB végzése csak görög és francia nyelven érhető el, ezért e helyütt a Faldi-Grad-Gyenge szerzőtársak tanulmányára hagyatkozom. A görög hotelszoba ügyében az EUB megerősítette az SGAE-döntés 41. és 42. pontjának következtetéseit, vagyis „a szálloda üzemeltetője a készülékek szobai elhelyezésével új közönséget és új felhasználást teremt”.⁵⁷⁶

Az *Airfield*-ügyben⁵⁷⁷ a közös jogkezelő szervezetként működő SABAM és Agicoa szerint az *Airfield* a BUE értelmében vett műsorsugárzó szervezetek által közvetített televíziós műsorok tovább sugárzását végezte, így engedélyre lett volna szüksége a két közös jogkezelő repertoárjába tartozó művek vonatkozásában.⁵⁷⁸

Az EUB ítélete szerint „*valamely műholdasprogramcsomag-szolgáltató köteles az érintett jogok jogosultjainak engedélyt beszerezni (...), hacsak e jogosultak nem állapodtak meg az érintett műsorsugárzó szervezettel, hogy a szerzői jogi védelemben részesülő műveket e szolgáltató közreműködésével is továbbítják a nyilvánosság számára, azzal a feltétellel, hogy ez utóbbi esetben az említett szolgáltató közreműködése nem teszi új nyilvánosság számára hozzáférhetővé az említett műveket*”.⁵⁷⁹

A szállodákban, panziókban sugárzott hangfelvételek kérdése a *Phonographic Performance*-ügyben⁵⁸⁰ is felmerült. Az EUB szerint a szállodák üzemeltetői a szobákban elhelyezett televízió- és rádiókészülékek biztosításával és a hozzájuk sugárzott jelekkel felhasználóknak minősülnek, hiszen nyilvánossághoz közvetítik a sugárzott hangfelvételeket.⁵⁸¹ Éppen ezért köteles a műsorsugárzó által fizetett díjazáson felül méltányos díjat fizetni a sugárzott hangfelvételek közvetítéséért.⁵⁸² Ugyancsak nyilvánossághoz közvetítés, ha a szálloda működtetője a szobákban egyéb olyan berendezést biztosít, amelyeken meghallgatható analóg vagy digitális formátumú hangfelvételeket bocsát rendelkezésre.⁵⁸³

A *Del Corso*-ügyben⁵⁸⁴ a nyilvánosság-elem vizsgálatán keresztül az a megoldás született, hogy a rendelőbe betérő páciensek csak a fogorvos tudatos közvetítésének köszönhetően hallgathatják meg a hangfelvételeket, vagyis a fogorvos tudatos közvetítőként jár el a hangfelvételek sugárzásakor.⁵⁸⁵ Ugyanakkor megállapította azt is, hogy a páciensek száma igen alacsony, a rendelőben egyidejűleg igen behatárolt létszámban vannak jelen. És bár a szukcesszivitás megállapítható, tagjaik olyan gyakran váltják egymást, hogy nem ugyanannak a hangfelvételnek a címzettjei, különösen, ha azokat sugározzák. A háttérzeneként sugárzott hangfelvételek nem szolgáltatathatnak alapot arra, hogy a fogorvos ésszerűen arra számítson, hogy a zene miatt növekedni fog pácienseinek forgalma és a kezelések árát sem emeli erre alapozva. Vagyis nem áll meg a jövedelemszerzés vagy fokozás feltétele,

⁵⁷⁵ Uo. 40-44. pont.

⁵⁷⁶ Uo. p. 85.

⁵⁷⁷ C-431/09 és C-432/09. *Airfield NV, Canal Digitaal BV v. Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (Sabam)*, valamint *Airfield NV v. Agicoa Belgium BVBA* ECLI:EU:C:2011:648.

⁵⁷⁸ Uo. 28-33. pont.

⁵⁷⁹ Uo. 84. pont.

⁵⁸⁰ C-162/10. *Phonographic Performance (Ireland) Limited v. Írország*. ECLI:EU:C:2012:141.

⁵⁸¹ Uo. 47. pont.

⁵⁸² Uo. 55. pont.

⁵⁸³ Uo. 69. pont.

⁵⁸⁴ C-135/10. *SCF Consorzio Fonografici v. Marco Del Corso*. ECLI:EU:C:2012:140.

⁵⁸⁵ Uo. 93. pont.

nincs haszonszerzésre törekvés. Ezért aztán a hangfelvételek sugárzása nem is kapcsolódik szorosan a fogorvosi kezelés végzéséhez.⁵⁸⁶ Így tehát az EUB végül úgy döntött, hogy a nyilvánossághoz közvetítés fogalma „nem terjed ki (...) a fogorvosi rendelőben szabadfoglalkozású tevékenység keretében, olyan páciensek számára történő ingyenes hangfelvétel-sugárzásra, akik ebben akarattuktól függetlenül részesülnek”.⁵⁸⁷

A *Reha Training*-ügy⁵⁸⁸ a Del Corso-ítélet által megkezdett sorba illeszkedik, annak tévedéseit (de minimis követelmény, haszonszerzési célzat, mint fogalmi elem, mellékes érzékelés) próbálja ki nem mondottan orvosolni. A válaszadás során összehasonlításra került a Bérlet-irányelv és az InfoSoc-irányelv nyilvánossághoz közvetítés fogalma, amelyeket nem azonos összefüggésben használnak, és ugyan hasonlítanak egymásra, eltérő célra irányulnak. Az InfoSoc-irányelv által biztosított jog ugyanis *preventív jellegű*, amelynek a lényege, hogy megakadályozza a művek nyilvánossághoz közvetítését olyan nyilvánossághoz, amellyel a jogosultak eredetileg nem számoltak. A Bérlet-irányelv ezzel szemben egy *kompenzációs jellegű* jog. Abban az esetben gyakorolható, ha a hangfelvételt már kereskedelmi célból nyilvánosságra hozták, vagy azt egy felhasználó a nyilvánossághoz közvetítésre felhasználja vagy már használta. Ugyanakkor e jellegbeli eltérés nem jelenti azt, hogy a két fogalom mögötti cselekmény ne ugyanarra, nevezetesen a művek nyilvánosságához közvetítésére irányulna.⁵⁸⁹ Erre az összehasonlításra azért volt szükség, mert a televíziós műsorfolyamban egyszerre található szerzői művek és szomszédos jogi teljesítmények, ezért a két irányelvet egyszerre kell vizsgálni, bár jöllehet, az EUB szerint a két nyilvánossághoz közvetítési fogalomhoz azonos jelentéstartalmat kell társítani.⁵⁹⁰

Ezután a Bíróság foglalkozott a nyilvánosság kérdésével, amely álláspontja szerint „meghatározatlan számú lehetséges címzettet jelent, és ezen felül viszonylag jelentős számú egyént foglal magában”. A meghatározatlan jelleg „általánosságban meghatározott személyek” csoportját jelenti. A viszonylag jelentős szám „bizonyos számbeli minimumot feltételez”. Vagyis helyes volt a Del Corso-ügy azon döntése, amely kizárta a nyilvánosságként minősülés köréből a túlságosan kis létszámú, akár jelentéktelen számú személyek csoportját.

Jelentősége van annak is, hogy „egyidejűleg és egymás után hányan fértek hozzá ugyanahhoz a műhöz”. Az új nyilvánosság tévesen meghatározott, nemzetközi egyezményes alap nélküli követelményét itt is hangsúlyozta a Fórum, hiszen kimondta, hogy a minősülés szempontjából szükséges az, hogy a sugárzott művet olyan új közönséghez közvetítsék, amelyet a jogosultak az eredeti jogosításkor nem vettek figyelembe. Az új nyilvánosság elérésében pedig központi szerepe van a felhasználónak, aki teljes tudatában van annak, hogy új közönség számára teszi hozzáférhetővé a védett műveket és teljesítményeket, akik e cselekmény nélkül nem férhetnének hozzá a sugárzott műhöz.⁵⁹¹

A haszonszerzési jelleget illetően a Bíróság kifejtette, hogy a nyilvánossághoz közvetítés „kiegészítő szolgáltatást jelent, amely ugyan nem egészségügyi jellegű, ám kedvezően hozzájárul az intézmény rangjához és vonzerejéhez, és ezáltal versenylőnyt szerez neki”.⁵⁹²

⁵⁸⁶ Uo. 94-99. pont.

⁵⁸⁷ Uo. 102. pont.

⁵⁸⁸ C-117/15. *Reha Training Gesellschaft für Sport- und Unfallrehabilitation mbH v. Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigungsrechte eV (GEMA)*. ECLI:EU:C:2016:379.

⁵⁸⁹ Uo. 30-32. pont.

⁵⁹⁰ Uo. 33-34. pont.

⁵⁹¹ Uo. 40-46. pont.

⁵⁹² Uo. 63. pont.

A haszonszerzési jelleget pedig figyelembe kell venni a sugárzás címén esedékes díj összegének meghatározásakor, de nem a fogalmi követelmények körében.

Vagyis az EUB eltért a Del Corso-ügyben tett megállapításoktól. Kimondta, hogy a „(...) televíziós műsoroknak valamely rehabilitációs központ üzemeltetője által a helyiségben elhelyezett televíziókészülékek közvetítésével történő sugárzása számos érdekelt szerzői és szomszédos jogait érinti, (...) nyilvánossághoz közvetítésnek minősül”.⁵⁹³

Az *FAPL v. QC Leisure*-ügyben⁵⁹⁴ párhuzamot vonva a SGAE-ügyben tett megállapításokkal a Fórum kimondta, hogy a pubok tulajdonosai tudatosan teszik lehetővé a vendégek számára a televíziókészülékek és hangszórók segítségével a mérkőzésekhez való hozzáférést, akik e magatartás nélkül nem férhetnének hozzá a műsorokhoz.⁵⁹⁵

A nyilvános előadás/nyilvánossághoz közvetítés metszéspontja szempontjából megállapítást nyert, hogy a „*nyilvános bemutatás és előadás*” fordulat alá olyan cselekmények tartoznak, mint a mű nyilvánosság előtti előadása, amikor az előadó közvetlen fizikai kapcsolatban van a nyilvánosság tagjaival. Ez a „*fizikai és közvetlen kapcsolat*” hiányzik a pubokban sugárzott művek esetében, mivel a közönség nincs jelen a közvetítés kiindulópontjául szolgáló helyszínen.⁵⁹⁶ További jelentősége van a haszonszerző jellegnek, amely a pubokban történő sugárzás esetében kimutatható, mivel a közvetítés alkalmas arra, hogy rájuk építve további vendégeket szerezzen, növelve ezáltal a látogatottságot és a fogyasztást.⁵⁹⁷

Ahhoz, hogy nyilvánossághoz közvetítés fogalmi elemei megálljanak, szükséges, hogy a védett műveket „*új nyilvánosság számára továbbítsák*”. Ilyen az a közönség, amelyet a jogosultak „*nem vettek figyelembe akkor, amikor engedélyezték a műveknek az eredeti nyilvánosság számára való közvetítés útján való felhasználását*”.⁵⁹⁸ A szóban forgó ügyben csak azokat vehették a jogosultak figyelembe, akik televíziókészülékkel rendelkeztek. Jellemzően ide tartoznak azok, akik magáncélra, családi körben veszik az adásokat. Ehhez képest új nyilvánosságnak kell tekinteni, ha a televíziókészülék tulajdonosa a műsorfolyamot olyan helyen közvetíti, amely hozzáférhető a nyilvánosság számára, vagyis az imént említett körön túl, további nyilvánosság számára is elérhető. Az *FAPL v QC Leisure*-ügyben említett pub vendégeit ilyen új nyilvánosságnak kell tekinteni.⁵⁹⁹

Az EUB végül úgy határozott, hogy „(...) a sugárzott műveknek a pubokban jelen lévő vendégek számára képernyőn és hangszórók segítségével történő közvetítése” az InfoSoc-irányelv 3. cikkében foglalt nyilvánossághoz közvetítésnek minősül, amely cselekményt haszonszerzési célból fejtettek ki.⁶⁰⁰

Az *AKM v. Zürs.net*-ügyben⁶⁰¹ azt kellett eldönteni, hogy a kis közösségiantenna-be rendezéseket üzemeltető Zürs.net tevékenysége az InfoSoc-irányelv nyilvánosságához

⁵⁹³ Uo. 65. pont.

⁵⁹⁴ C-403/08. és C-429/08. sz. egyesített ügyek. Football Association Premier League Ltd, NetMed Hellas SA, Multichoice Hellas SA v QC Leisure, David Richardson, AV Station plc, Malcolm Chamberlain, Michael Madden, SR Leisure Ltd, Philip George Charles Houghton, Derek Owen (C-403/08), valamint Karen Murphy, Media Protection Services Ltd. (C-429/08). ECLI:EU:C:2011:631.

⁵⁹⁵ Uo. 194-199. pont.

⁵⁹⁶ Uo. 200-203. pont.

⁵⁹⁷ Uo. 204-205. pont.

⁵⁹⁸ *FAPL v QC Leisure* ítélet, 197 pont.

⁵⁹⁹ Uo. 198-199. pont.

⁶⁰⁰ Uo. 206-207. pont.

⁶⁰¹ C-138/16. Staatlich genehmigte Gesellschaft der Autoren, Komponisten und Musikverleger registrierte Genossenschaft mbH (AKM). ECLI:EU:C:2017:218.

közvetítési fogalma közé illeszkedik-e, amennyiben igen, akkor szükséges-e a jogosultak engedélye a rádió- és televíziós műsorok eredetitől eltérő más szervezet által történő közvetítéséhez. A Fórumnak egyúttal vizsgálnia kellett, hogy összhangban áll-e a cselekmény az BUE 11bis cikk (1) bekezdésének rendelkezéseivel. Az ügyben kimondásra került, hogy sem az InfoSoc-irányelvvel, sem a BUE hivatkozott rendelkezésével nem ellentétes olyan nemzeti szabályozás, amelynek értelmében a nyilvánossághoz közvetítés kizárólagos joga címén a szerző engedélye megszerzésének kötelezettsége nem vonatkozik a nemzeti műsorszolgáltató szervezet műsorainak belföldön, kábelek segítségével történő, egyidejű, teljes egészében való és változatlan közvetítésére, amennyiben az egyszerűen a közvetítéshez használt technikai eszközök és azt a mű szerzője figyelembe vette, amikor az eredeti közvetítést engedélyezte.

Az 5. cikk (3) bekezdés o) pontjával viszont ellentétes az olyan tagállami rendelkezés, amely szerint a szerző engedélye megszerzésének kötelezettsége nem vonatkozik a közösgiantenna-berendezés segítségével történő műsorközvetítésre, amennyiben az antennához csatlakozó előfizetők száma kevesebb, mint 500.⁶⁰²

2.2.6. „Online” nyilvánossághoz közvetítés esetei az EUB gyakorlatában

Az online felhasználások egyik legtöbbet vitatott köre volt az utóbbi évek uniós szerzői jogában a linkek⁶⁰³ elhelyezésének kérdése. A kérdésben nemcsak az EUB nyilvánított több esetben is véleményt, hanem a European Copyright Society és az ALAI is. Mindkét véleményt a *Svensson-ügy*⁶⁰⁴ ihlette.

A European Copyright Society még az ügy eldöntése előtt összegezte véleményét a linkelés és a nyilvánossághoz közvetítés kapcsolatáról, amelynek lényege, hogy egy link elhelyezése nem eshet az InfoSoc-irányelv 3. cikk (1) bekezdésnek hatálya alá. A link használata nem keletkezteti az adat átvitelét, amely előfeltétele a közvetítésnek.⁶⁰⁵ A jelentésben tett második megállapítás, hogy a nyilvánossághoz közvetítés a szerzői művek tekintetében biztosított, a link használata önmagában nem érinti a hivatkozott művet, ha pedig mégis, akkor sem valósul meg az új nyilvánosság elérése. A mű átvitelét a jelentés esszenciálisnak tekinti, mert különben a közvetítés joga a hozzáférés jogává (*access right*) változna.⁶⁰⁶

A jelentés ellentmondását az átvitelnél vélem felfedezni. Akként szól ugyanis, hogy a „*kommunikáció cselekménye inkább értendő a mű elektronikus átvitelének, vagy a mű elektronikus hálózaton vagy rendszerben való elhelyezésének, ahonnan az hozzáférhető*”.⁶⁰⁷ Ugyanakkor valóban egy sarokpontja a jelentés érvelésének, amelyben a műre, mint a nyilvánossághoz közvetítés tárgyára utalnak. A linkelésnél valóban hiányzik ez az elem. Vagyis amennyiben szükségképpen feltétel a mű átvitele, vagy legalább rendelkezésre bocsátása, akkor a műre mutató elérési út sem tekinthető nyilvánosságához közvetítésnek.⁶⁰⁸ Kétségtelen, hogy a felhasználónak éppen azt mutatja meg, hogy hol található a mű. A

⁶⁰² Zürs.net-ügy, 44. pont.

⁶⁰³ A linkelés technikai kérdéseire és egyéb más, szerzői jogi kapcsolódási pontjaira az alábbiakban részletesen kitérek. Ehelyütt a nyilvánossághoz közvetítés kapcsán releváns aspektusait vizsgálom.

⁶⁰⁴ C-466/12. Nils Svensson, Sten Sjögren, Madelaine Sahlman, Pia Gadd v. Retriever Sverige AB. ECLI:EU:C:2014:76.

⁶⁰⁵ REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 136.

⁶⁰⁶ ECS-szakvélemény, p. 6.

⁶⁰⁷ Uo. p. 8.

⁶⁰⁸ Uo.

jelentés ugyanakkor elismeri, hogy a linkek alkalmasak lehetnek közvetett szerzői jogi felelősség megalapozására, ahogyan lehet rájuk igényt alapítani versenyjogi jogvitában, a személyhez fűződő jogok megsértése miatt vagy hatásos műszaki intézkedés megkerülése okán.⁶⁰⁹

A linkelés kérdésében az ALAI is véleményt nyilvánított. Álláspontja az ECS véleményének szögesen ellentmond. Eszerint a lehívásra hozzáférhetővé tétel megvalósul a mű rendelkezésre tartásával, nem szükséges az adatátvitel. Ami viszont igen, hogy a hozzáférhetővé tételt – függetlenül attól, hogy milyen technikai eszközzel történik – természetes személy végezze, akinek a cselekménye közvetlenül vagy közvetve a nyilvánosságot célozza. További feltétel, hogy az érintett tartalomnak szerzői jog vagy szomszédos jog által védettnek kell lennie. A link ilyen technikai eszköz lehet, amely segítségével a nyilvánosság számára a művek hozzáférhetővé válhatnak. Amennyiben a link felhasználása hivatkozási, idézési célt szolgál, nem esik a hozzáférhetővé tétel hatálya alá. Ugyanez a helyzet akkor, ha a hozzáférhetővé tétel azért hiúsult meg, mert a mű korábban már eltávolításra került.⁶¹⁰

A cselekmény jogellenes, ha a linkelés révén olyan mű érhető el, amely a jogosultak hozzájárulása nélkül került elhelyezésre, vagy linkeléssel hatásos műszaki intézkedést lehet megkerülni. Előfordulhat, hogy a tartalom ugyan eredetileg a jogosultak hozzájárulásával került az internetre, viszont a hozzá való elérési út megadása egyébként sérti a jogosultak érdekeit.

Vagyis lényegében a kérdés ott dől el, hogy a lehívásra hozzáférhetővé tétel joga, mivel technológia-semleges, ezért megvalósulhat bármely technikai eszközzel, így linkeléssel is, amennyiben az a nyilvánosságot célozza. E tekintetben lényegtelen, hogy a linkelés melyik fajtája valósul meg, és hogy a végfelhasználó tudja, hogy a linkelt tartalom a meglátogatott weboldalon, vagy pedig attól eltérő szerveren található.⁶¹¹ A rendelkezésre tartás (*offering*) már megvalósítja a cselekményt, nem kell hozzá az, hogy a felhasználók a művet megtekintsék vagy letöltsék, tehát az átvitel, a közvetítés nem követelménye a megvalósulásnak. Tekintve, hogy az EU a WCT 8. cikkét átültette az InfoSoc-irányelvvel, a link elhelyezése, amennyiben az egy szerzői jog által védett műhoz biztosít hozzáférést, nyilvánossághoz közvetítésként értékelendő.⁶¹² Ha ezt figyelembe vesszük, akkor a nemzetközi jogalkotó a széleskörű nyilvánossághoz közvetítési fogalom megalkotásával valóban elérte a célját, mert minden más később létre hozott technológiai megoldás, amely alkalmas arra, hogy a műveket a nyilvánossághoz közvetítse, az a hozzáférhetővé tétel alá szubszumálható.

A *Svensson*-ügyben⁶¹³ a Fórum először is megállapította, hogy az InfoSoc-irányelv 3. cikk (1) bekezdése értelmében a nyilvánossághoz közvetítést a jogosultaknak kell engedélyeznie, amely két mozzanatot foglal magában, a közvetítést és a nyilvánosságot. A közvetítésről az a döntés született, hogy az internetes oldalon elhelyezett olyan linkek szolgáltatása, amelyek védett művekre mutatnak, korlátozás nélkül nyújtanak hozzáférést a szolgáltatást igénybe vevő ügyfeleknek. Az interaktivitás követelményéből fakadóan nem szükséges ugyanakkor, hogy ezek az ügyfelek ténylegesen hozzáférjenek a művekhez.⁶¹⁴

⁶⁰⁹ Uo. p. 2.

⁶¹⁰ ALAI-jelentés, p. 9.

⁶¹¹ Uo.

⁶¹² Uo. p. 3.

⁶¹³ C-466/12. Nils Svensson, Sten Sjögren, Madelaine Sahlman, Pia Gadd v. Retriever Sverige AB. ECLI:EU:C:2014:76.

⁶¹⁴ Uo. 14-19. pont.

Ebből következik, hogy „védtet művekre mutató kattintható linkek szolgáltatása (...) hozzáférhetővé tételnek, és következésképpen közvetítésnek minősül”.⁶¹⁵

A nyilvánosság kérdéséről az EUB megállapította, hogy „az olyan közvetítés, mint amelyet egy internetes oldal üzemeltetője kattintható linkek szolgáltatása révén végez, az általa működtetett internetes oldal valamennyi lehetséges felhasználóját célozza, tehát meghatározatlan, viszonylag jelentős számú címzettel”.⁶¹⁶

Az új nyilvánosság kérdését az EUB azzal válaszolta meg, hogy „a kattintható link révén történő hozzáférhetővé tétel nem vezet a szóban forgó művek új nyilvánosságához közvetítéséhez,” mivel „az eredeti közvetítésben megcélzott közönség (...) az érintett internetes oldal lehetséges látogatóinak összessége volt, az e honlapon szereplő művekhez való hozzáférést semmilyen intézkedés nem korlátozta, azokhoz minden internethasználó szabadon hozzáférhetett”.⁶¹⁷ Azokat a felhasználókat, akik közvetlenül hozzáférhettek az eredeti művekhez azok eredeti elérési helyén, a másik szolgáltatás üzemeltetőinek beavatkozása nélkül, „az eredeti közvetítés lehetséges címzettjeinek, és ekképpen a szerzői jog jogosultjai által az eredeti közvetítés engedélyezésekor figyelembe vett nyilvánosság részét képezőnek kell tekinteni”.⁶¹⁸ Vagyis új nyilvánosság hiányában nincs szükség a szerzői jogi jogosultak engedélyére a linkek elhelyezéséhez, amelyen az sem változtat, ha a felhasználók esetleg úgy érzik, hogy a kattintott link mögötti tartalmat nem az eredeti helyen, hanem a beágyazó weboldalon tekintik meg.⁶¹⁹ Nem ez a helyzet akkor, hogyha a linkek elhelyezésével egy olyan hatásos műszaki intézkedés kerülhet meg, amely biztosítani hivatott, hogy csak a weboldal előfizetői tekinthessék meg az ott elhelyezett tartalmakat. Ugyancsak jogellenes a felhasználás, ha a linkelt tartalom az eredeti weboldalon már nem elérhető és az elhelyezésre nem kapott a felhasználó engedélyt, vagy ha az elhelyezés egyébként is jogsértő volt.⁶²⁰

A fenti levezetések nyomán az a döntés született, hogy „nem minősül nyilvánosságához közvetítésnek egy internetes oldalon olyan művekre mutató kattintható linkek szolgáltatása, mely művek szabadon hozzáférhetőek más internetes oldalon”.⁶²¹

Az *ITV Broadcasting Ltd. v. TVCatchup*-ügyben⁶²² a nyilvánosság fogalmát a Fórum úgy írta le, mint ami „meghatározatlan számú lehetséges címzettel jelent, és ezen felül viszonylag jelentős számú egyént foglal magában”.⁶²³ Az ítélet említést tesz az ún. „halmozódó hatásról” is, amely a lehetséges címzettek körét és a részükre rendelkezésre álló művek körét jelenti, ide értve a műhöz egyidejűleg, illetve szukcesszív módon hozzáférők körét is.⁶²⁴ A halmozódó hatásról, és egyáltalán az elérhető nyilvánosság létszámáról való tudomás vonatkozásában nincs jelentősége annak, hogy a címzettek a művekhez az „egy adó – egy fogadó kapcsolat révén férnek hozzá”, mivel a nincs technikai akadálya annak, hogy ugyanahhoz a műhöz egyidejűleg többen férjenek hozzá.⁶²⁵ A TVC szolgáltatása

⁶¹⁵ Uo. 20. pont.

⁶¹⁶ Uo. 22. pont.

⁶¹⁷ Uo. 25-26. pont.

⁶¹⁸ Uo. 27. pont.

⁶¹⁹ Uo. 28-29. pont.

⁶²⁰ Uo. 30-31. pont.

⁶²¹ Uo. 32. pont.

⁶²² C-607/11. *ITV Broadcasting Ltd, ITV 2 Ltd, ITV Digital Channels Ltd, Channel 4 Television Corporation, 4 Ventures Ltd, Channel 5 Broadcasting Ltd, ITV Studios Ltd v. TVCatchup Ltd*. ECLI:EU:C:2013:147.

⁶²³ Uo. 32. pont.

⁶²⁴ Uo. 33. pont.

⁶²⁵ Uo. 34. pont.

az Egyesült Királyságban lakó, internetkapcsolattal rendelkező személyek együttesét – meghatározatlan számú potenciális címzettet – célozza, akik a „live streaming” keretében egyidejűleg férhetnek hozzá a televíziós műsorokhoz. Vagyis a nyilvánossághoz közvetítés „nyilvánosság” fogalmi eleme is megállapítást nyert.⁶²⁶

Az új nyilvánosság kérdésére az a válasz született, hogy mivel a művek földfelszíni sugárzásban kerültek a nyilvánossághoz közvetítésre, így azok internetes rendelkezésre bocsátása specifikus technikai feltétel mellett valósul meg, így külön engedély tárgyát kell, hogy képezze. Erre tekintettel nem is kell vizsgálni az új nyilvánosság fennálltát, mert az csak olyan helyzetekben releváns, amikor a felhasználásra tudatos beavatkozás útján kerül sor, amely egy új nyilvánosság számára közvetít védett műveket, és amely nyilvánosságot az érintett szerzők nem vettek figyelembe.⁶²⁷ E levezetésre alapozva az EUB a vizsgált kérdésre úgy válaszolt, hogy a nyilvánossághoz közvetítés fogalma „*magába foglalja a valamely földfelszíni televíziós adásba foglalt művek olyan továbbközvetítését, amelyet az eredeti műsorsugárzó szervezettől eltérő szervezet valósít meg, és amely az előfizetők rendelkezésére e szervezet által bocsátott internetes adatfolyam útján történik, melynek során az előfizetők a fenti szervezet szerverére csatlakozva foghatják a továbbközvetítést, noha az előfizetők az említett földfelszíni műsorsugárzás vételi területén találhatóak, és jogszerűen foghatják az adást televízió készülékükön*”.⁶²⁸

A BestWater-ügyben,⁶²⁹ megállapítást nyert, hogy „*valamely honlapon szabadon hozzáférhető, védelem alatt álló művet az alapügyben alkalmazott hasonló, ún. framing eljárást alkalmazó hivatkozás útján valamely más honlapba beágyaznak, nem minősül (...) nyilvánossághoz közvetítésnek, mivel a szóban forgó művet nem közvetítik új közönség számára és a közvetítés nem az eredeti közvetítéstől eltérő specifikus technikai módon valósul meg*”.⁶³⁰

GS Media-ügy⁶³¹ kalandos története szintén az EUB előtt landolt, amely a nyilvánosság megítélésével kapcsolatban megállapította, hogy „*(...) új közönség hiányában nem beszélhetünk (...) nyilvánossághoz közvetítésről, ha (...) azokat a műveket, amelyekhez az említett hiperlinkek segítségével lehet hozzáférni, korábban a jogosult engedélyével már szabadon hozzáférhetővé tették valamely másik internetes oldalon*”.⁶³² Az érvelés azonban nem lehet meglepő, hiszen a szóban forgó ügy felhasználási cselekményét az EUB nyilvánosságához közvetítésként értékelte.

A linkek elhelyezésének kérdése szerzői jogi szempontból vitatott. A Svensson- és BestWater-döntésekből nem következik automatikusan, hogy elhelyezésük engedélyezésére ne terjedne ki a jogosult joga. Ezzel szemben állt az az eljárásban alulmaradt álláspont, amelyet az ítélet szerint a GS Media, a német, a portugál, a szlovák kormány és a Bizottság képviselt. Eszerint csorbát szenvedne a véleménynyilvánítás szabadsága és a tájékozódás szabadsága, ha a linkelést nyilvánossághoz közvetítésnek minősítenék és minden egyes beágyazáshoz a jogosultak engedélye kellene. Ezen alapjogok gyakorlásához az internetet működtető hiperlinkek alapvető módon járulnak hozzá. Ezen felül nehéz megállapítani egy felhasználónak, hogy a linkelni szándékozott tartalmat előzőleg jogosították-e, illetve nem

⁶²⁶ Uo. 35-36. pont.

⁶²⁷ Uo. 37-39. pont.

⁶²⁸ Uo. 40. pont.

⁶²⁹ C-348/13. BestWater International GmbH v. Michael Mebes, Stefan Potsch. ECLI:EU:C:2014:2315.

⁶³⁰ Uo. 19. pont.

⁶³¹ C-160/15. GS Media BV v. Sanoma Media Netherlands BV, Playboy Enterprises International Inc., Britt Geertruida Dekker. ECLI:EU:C:2016:644.

⁶³² Uo. 52. pont.

is lehet elvárni a hivatkozást elhelyezőtől, hogy tudata teljes mértékben fogja át, hogy a nyilvánosság számára esetlegesen jogsértő tartalmat tehet hozzáférhetővé.⁶³³ Ha viszont tud arról, hogy az elhelyezett link az interneten jogellenesen közzétett műhöz nyújt hozzáférést, vagy lehetővé teszi a felhasználók számára, hogy hatásos műszaki intézkedést kerüljenek meg, akkor az EUB szerint cselekménye a 3. cikk (1) bekezdésének hatálya alá esik. Ha a link elhelyezésére hasznoszerzési célból kerül sor, akkor elvárható a felhasználást végzőtől, hogy meggyőződjön a forrás jogszerűségéről.⁶³⁴

Az érvelés végeredménye nem is lehetett más, mint annak megállapítása, hogy a GS Media tudatában volt annak, hogy a képek internetes felhasználását a Sanoma nem engedélyezte. Ennek eldöntéséhez, hogy valamely internetes oldalon elhelyezett védett művekhez vezető hiperlinkek elhelyezése nyilvánossághoz közvetítésnek minősül-e, „(...) azt kell eldönteni, hogy e linkeket olyan személy helyezte-e el hasznoszerzési cél nélkül, aki nem tudott vagy nem tudhatott e műveknek a másik internetes oldalon történt közzétételének jogellenes mivoltáról, vagy épp ellenkezőleg, e linkeket hasznoszerzési célból helyezték el, amely esetben azt kell vélelmezni, hogy erről e személynek tudomása volt”.⁶³⁵

A Renckhoff-döntésben⁶³⁶ a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a vizsgált fogalom alatt „meghatározatlan számú lehetséges címzett” kell érteni, amely „viszonylag jelentős számú egyént foglal magában”. Az alapügy cselekménye az „internetes oldal lehetséges felhasználóinak összességét célozza”, amely összesség egy „meghatározatlan, de viszonylag jelentős számú címzett” közössége. A minősülés szempontjából továbbra is fontos tétel, hogy egyrészt olyan új speciális közvetítési módon történjen, amely eltér az addig alkalmazottaktól. Másrészt pedig, hogy valóban olyan új közönséghez kerüljön eljuttatásra a mű, amelyet a jogosult nem vett figyelembe az eredeti felhasználás engedélyezésekor.⁶³⁷

Az EUB emlékeztetett arra, hogy egyrészt a többszörözési és nyilvánossághoz közvetítési cselekményekhez a szerző előzetes hozzájárulása szükséges, mivel az InfoSoc-irányelv nyilvánossághoz közvetítési joga egy „preventív jellegű jog”, amellyel a szerzőknek lehetőségük van megakadályozni műveik felhasználók által történő nyilvánossághoz közvetítését. A jog megelőző jellege csorbát szenvedne, ha elvitatnánk a szerzőtől annak lehetőségét, hogy ellenőrizhesse műve online elérhetővé tételét arra hivatkozva, hogy a mű valamely internetes oldalon való korábbi elhelyezése egyszer már a közönséghez juttatta a művet, így az újabb online felhasználás nem eredményez új nyilvánosságot. Amennyiben ezt elfogadnánk, elnehezülne a jogosult azon jogainak gyakorlása, hogy követelje a jogsértő magatartás abbahagyását, vagy a jogsértő mű eltávolítását, illetve visszavonja a harmadik személynek a felhasználásra adott engedélyét.⁶³⁸

Ez az érvelés elvezet azon tétel a kimondásához, hogy „a nyilvánossághoz közvetítés joga nem merül ki a nyilvánossághoz közvetítés vagy a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel egyetlen (...) cselekménye révén sem”.⁶³⁹ A Bíróság érvelése akként folytatódik, hogy „úgy kell tekinteni, hogy valamely internetes oldalon a szerzői jog jogosultjának engedélyével korábban már a nyilvánossághoz közvetített műnek egy másik internetes oldalon való online elérhetővé tétele nem képezi e műnek új közönség számára történő

⁶³³ GS Media-ítélet, 43-48. pont.

⁶³⁴ Uo. 49-51. pont.

⁶³⁵ Uo. 55. pont.

⁶³⁶ C-161/17. Land Nordrhein-Westfalen v. Dirk Renckhoff. ECLI:EU:C:2018:634.

⁶³⁷ Uo. 22-24. pont.

⁶³⁸ Uo. 29-30. pont.

⁶³⁹ Uo. 32. pont.

hozzáférhetővé tételét, egyenértékű lenne azzal, mintha a nyilvánossághoz közvetítési jog kimerülésének szabályát állítanánk fel”.⁶⁴⁰ Amennyiben elfogadnánk a nyilvánossághoz közvetítés jogának kimerülését, akkor a jogosult eszne a méltányos díjazás lehetőségétől a művek kereskedelmi kiaknázása után.⁶⁴¹

A Bíróság a nyilvánosság kérdésével kapcsolatban megfogalmazta, hogy „valamely műnek olyan internetes oldalon való online elérhetővé tételét, amely eltér attól az internetes oldaltól, amelyen e művet eredetileg a szerzői jog jogosultjának engedélyével a nyilvánossághoz közvetítették, (...) új közönség számára történő hozzáférhetővé tételének kell minősíteni”. Ennek oka, hogy „az a közönség, amelyet a szerzői jog jogosultja a művének azon internetes oldalon való nyilvánosságához közvetítésének engedélyezésekor figyelembe vett, amelyen azt eredetileg közzétették, kizárólag az említett oldal felhasználóiból áll, nem pedig azon internetes oldal felhasználóiból, amelyen az említett jogosult engedélye nélkül tették online elérhetővé a művet, illetve más felhasználókból”.⁶⁴² Ezt az álláspontot az a tény sem befolyásolja, hogy a jogosult az első hozzáférhetővé tétel időpontjában nem korlátozta a fénykép más internetes felhasználók általi felhasználásának lehetőségét.⁶⁴³

A nyilvánossághoz közvetítés joga kimerülésének elismerése ahhoz is vezetne, hogy felborulna a megfelelő egyensúly a véleménynyilvánítás és tájékozódás szabadsága javára [Európai Unió Alapjogi Chartája, 11. cikk, valamint 17. cikk (2) bekezdés], a szellemi tulajdonjogok védelméhez fűződő érdekek rovására [InfoSoc-irányelv (3) és (31) preambulumbekezdés]. E körben Észak-Rajna-Vesztfália szövetségi tartomány behozott még egy érvet a vitába, az Európai Unió Alapjogi Chartájának 14. cikkében nevesített oktatáshoz való jogot. Szerinte e jog hatókörébe tartozott a tanuló általi, szemléltetés céljából való felhasználás. Az EUB szerint az ilyen érvelés nem állja ki az új nyilvánosság kérdéskörében kimondottak próbáját, ugyanis a mű iskolai internetes oldalon hozzáférhetővé tétele nem minősül iskolai szemléltetési jellegűnek. Ennél fogva nem alkalmazható az InfoSoc-irányelv 5. cikk (3) bekezdésének a) pontjában említett oktatási szemléltetés vagy tudományos kutatás céljából bevezetett kivétele és korlátozása sem.⁶⁴⁴

A közvetítési cselekmény kérdésére az EUB azt a választ adta, hogy egy másik internetes oldalon már közzétett fénykép oly módon történő felhasználása, hogy előbb azt egy magánszerverre lemásolják, majd az interneten, az eredeti közvetítést végző oldaltól eltérő internetes oldalon újra hozzáférhetővé teszik, hozzáférhetővé tételnek, közvetítési cselekménynek kell tekinteni, mivel ezáltal lehetővé válik a hozzáférés az adott internetes oldal látogatói számára, amelyen a művet elhelyezték.⁶⁴⁵

Ítélet ugyan a VG Bild-Kunst-ügyben⁶⁴⁶ még nem született, de az EUB-nak ebben az esetben is a linkelés és nyilvánossághoz közvetítés egymáshoz való viszonyát kell majd vizsgálnia. Az alapügy rövid lényege, hogy az alperes által üzemeltetett Deutsche Digitale Bibliothek (DDB) a részt vevő intézmények weboldalán tárolt digitális tartalmakra mutató linkeket tesz hozzáférhetővé, de csak *thumbnail* formájában. Ezekre kattintva a felhasználó a DDB oldalára jut, ahol az illusztráció nagyított változatát megtekintheti.

⁶⁴⁰ Uo. 33. pont.

⁶⁴¹ Uo. 34. pont.

⁶⁴² Uo. 35. pont.

⁶⁴³ Uo. 36. pont.

⁶⁴⁴ Uo. 41-43. pont.

⁶⁴⁵ Renckhoff-ítélet, 46-47. pont. Leistner a Renckhoff-ügyben hozott ítélet szigorú elsődleges felelősségi alakzatát a szerver-teszt európai megfelelőjeként írta le. Lásd: LEISTNER: 2020. p. 132.

⁶⁴⁶ C-392/19. VG Bild-Kunst v. Stiftung Preußischer Kulturbesitz ECLI:EU:C:2020:696.

Erre kattintva egy újabb, nagyobb felbontású kép jelenik meg egy felirat társaságában („*Tárgy megjelenítése az eredeti lapon*”), amely az intézmény honlapjára mutató link. A DDB a műveket a szerzői jogi jogosultak engedélyével használja, de köteles ezeket hatásos műszaki intézkedéssel védeni további, *framing*-gel megvalósuló felhasználások ellen. Ez utóbbi feltételt ítélet túlzónak az alperes.⁶⁴⁷

A kérdés, amelyet az EUB-nak meg kell válaszolnia, arra irányul, hogy nyilvánosságához közvetítésként kell-e értékelni az olyan beágyazást, amely egy bárki számára hozzáférhető weboldalon, harmadik személy honlapjára történő áthivatkozással (*framing*) történik, ha erre a jogosult által az áthivatkozás ellen hozott vagy kezdeményezett védelmi intézkedés megkerülésével történik?⁶⁴⁸

Maciej Szpunar főtanácsnok indítványában akként fogalmaz, hogy a más honlapokon engedéllyel hozzáférhetővé tett művek valamely internetes oldalba való beágyazása nyilvánosságához közvetítésként minősül, ha a megnyitástól kezdve a művek automatikusan megjelennek, a felhasználó bármilyen további cselekménye nélkül. Amennyiben a művet a jogosult hozzájárulásával tették nyilvánosság számára szabadon hozzáférhetővé, harmadik személy által történő, *framing* technikával való beágyazása saját honlapján nem minősül nyilvánosságához közvetítésnek, akkor sem, ha ezzel megkerüli a jogosult által a *framing* ellen hozott vagy kezdeményezett védelmi intézkedést. Az InfoSoc-irányelv 6. cikkében nevesített hatásos műszaki intézkedésként minősül az olyan védelmi intézkedés, amely szabadon hozzáférhetővé tett művek internetes oldalba történő beágyazását hivatott megakadályozni, ha az oldal megnyitásától kezdve automatikusan jelennek meg ott a felhasználó bármilyen további cselekménye nélkül.⁶⁴⁹

2.2.7. Az EUB döntéseinek összegzése

A fenti döntések számos kritikai észrevételt kaptak a szakirodalomban. Saw a Svensson-ügyről akként ír, hogy bár a Fórum kimondta, hogy a linkek használata valóban nyilvánosságához közvetítésnek minősül, amennyiben azok új nyilvánosságot céloznak, vagy a hozzáférést hatásos műszaki intézkedés korlátozza. Ezzel szerinte az EUB „*oltalmat biztosított az internet szerkezetének és akadály nélküli működésének*”.⁶⁵⁰

A BestWater-ügyben nem történt eltérés a Svensson-döntéshez képest, továbbra is fennmaradt az az álláspont, hogy az interneten már a jogosult hozzájárulásával nyilvánosságához közvetített, bárki által elérhető linkekre hivatkozás nem keletkeztet jogsértést.⁶⁵¹ A Bíróság nem vizsgálta meg pontosan, hogy hogyan kell megítélni, ha a linkek egy olyan védett tartalomra mutatnak, amely a jogosult hozzájárulása nélkül került elhelyezésre.⁶⁵² Ezt a hiányosságot a GS Media-ügyben pótolta, megkülönböztetve egyben az ügyet a Swensson- és a BestWater-ügyektől.⁶⁵³ Mérlegelésre került a linket elhelyező tudatállapota, vagyis hogy tudta-e, hogy az adott link egy olyan tartalomhoz vezet, amely engedély nélkül került az interneten elhelyezésre.⁶⁵⁴ Tovább bonyolítja az értelmezést, hogy a haszonszerzési célt

⁶⁴⁷ Uo. 22-25. pont.

⁶⁴⁸ Uo. 29. pont.

⁶⁴⁹ Uo. 139. pont.

⁶⁵⁰ SAW, 2018. p. 542-543.

⁶⁵¹ SAVOLA, 2017. p. 140.

⁶⁵² SAW, 2018. p. 544.

⁶⁵³ RENDAS, 2017. p. 13.

⁶⁵⁴ SAW, 2018. p. 546. Vö. GINSBURG – BUDIARDJO, 2018. p. 162.

„összemosza” a felhasználó tudatállapotával, azt állítva, hogy amennyiben a nyilvánossághoz közvetítés hasznoszerzési céllal történik, akkor vélelmezni kell, hogy a linkelő tisztában volt a tartalom jogszerűségével, vagy annak hiányával. Saw a Bíróság törekvését akként írja le, mint ami „*emberi jogi megközelítéssel kívánta a megfelelő egyensúlyt biztosítani a különböző versengő érdekek között a hyperlinkek internetes gyakorlatával kapcsolatban*”.⁶⁵⁵

Az EUB törekvése nyilvánvalóan arra irányult, hogy feloldja az a dogmatikai kényszert, miszerint amennyiben a linkeléssel védett mű válik hozzáférhetővé, akkor a jogosultak engedélye szükséges a felhasználáshoz. Ez az axióma ugyanakkor ahhoz az ellentmondáshoz vezet, amely az internet működésének alapvető feltétele, vagyis a hyperhivatkozások használatához. Ezt az ellentmondást az EUB a fent leírt módon igyekezett a jogosulti és felhasználói érdekek összemérésével feloldani.⁶⁵⁶ Ezt azonban Hugenholtz és van Velze szerint helytelenül akként kísérelte meg, hogy kifejlesztette az új nyilvánosság-tesztet, amely a linkeléssel történő nyilvánossághoz közvetítési jog quasi kimerüléséhez vezetett.

Ez dogmatikailag mindenképpen helytelen a nyilvánossághoz közvetítés fogalmának nemzetközi és uniós szabályai tekintetében. Ezek jelentősége abban áll, hogy a jogosultak minden egyes multimédiás új felhasználás gazdasági hasznát ki tudják aknázni. Ezek a felhasználások végső soron ugyanazt a nyilvánosságot célozzák, legyen szó például a Harry Potter mozi, DVD vagy streaming formátumáról. Még az online világban is igaz ez, ahol látszólag minden internetező ugyanannak a nyilvánosságnak a része, azonban minden egyes internetes tartalomszolgáltatás önálló felhasználási cselekmény, hiába célozza ugyanazt a nyilvánosságot, amely hajlandó is fizetni újabb és újabb internetes szolgáltatásokért. Ez tehát a döntő motívum, a gazdasági hasznoszerzésre törekvés.⁶⁵⁷ Ennek mentén Hugenholtz és van Velze szerint meg lehetne tartani az internetes kommunikáció esszenciáját, védeni lehetne az hatásos műszaki intézkedéssel korlátozott tartalmakat. Ezzel egyidőben azokat az üzleti modelleket, amelyek védett tartalmakra mutató linkek elhelyezésére épülnek, akár versenyjogi szabályok segítségével hívásával is, korlátok közé lehetne szorítani.⁶⁵⁸

A felelősség kérdését tovább taglalva, Saw-val egyetértve, a hyperlink nem más, mint „*másodlagos hozzáférési pont, amely közvetett kapcsolatot biztosít*”.⁶⁵⁹ A kapcsolat biztosítása önmagában nem keletkeztethet elsődleges felelősséget, csak akkor, ha a link elhelyezője aktuális ismeret szerz a jogsértés tényéről és mégsem tesz meg mindent a jogsértő állapot megszüntetéséért, a link eltávolításáért.⁶⁶⁰ A tudatállapot kérdésének vizsgálata Rosati szerint a szerzői jog objektív, szigorú felelősségi rendszerétől⁶⁶¹ meglehetősen idegen, a tudatállapot maga a jogsértés bekövetkezte szempontjából irreleváns, ráadásul a tudomás

⁶⁵⁵ SAW, 2018. p. 548. Vö. ROSATI, 2017. p. 11-12., RENDAS, 2017. p. 12.

⁶⁵⁶ Hugenholtz és van Velze az érdekösszeméréstől várta volna annak a veszélynek az elhárítását, hogy amennyiben a linkelést nyilvánossághoz közvetítésként értékeljük, akkor elvben minden ilyen cselekmény engedélyköteles lenne, ezáltal azonban az internet működése lehetetlenülhetne el. Másrészről, azonban ha a linkelés teljes szabadságot nyerne, azzal veszélyeztetnénk az InfoSoc-irányelv azon törekvését, hogy a szerzőknek és szomszédos jogi jogosultaknak a védelem magas szintje biztosítva legyen. Lásd: HUGENHOLTZ – VAN VELZE, 2016. p. 806.

⁶⁵⁷ Uo. p. 812.

⁶⁵⁸ Uo. p. 814.

⁶⁵⁹ SAW, 2018. p. 549.

⁶⁶⁰ Uo. p. 553. Vö. FOONG, 2019. p. 138.

⁶⁶¹ Foong az objektív felelősségi alakzatot a költséghatékonysággal magyarázza. Ennek megfelelően a sérelmet szenvedett félnek nem kell arra erőforrásokat fordítania, hogy a jogsérelem pontos körülményeit, főként a károkozó szándékát bizonyítsa. Elég, ha magát a jogsérelmet igazolja. Lásd: FOONG, 2019. p. 245.

bizonyítása túlságos terhet jelenthet a jogosultnak.⁶⁶² Savola továbbá rámutat, hogy az EUB érvelése arra a téves következtetésre vezethet, hogy ha egy személy nem haszonszerzésre törekedve helyezi el a linket (nem kereskedelmi linkelő – *non-commercial linker*), akkor nem is várható el tőle, hogy tudomással bírjon a link esetleges jogsértő mivoltáról. Ezzel szemben egy kereskedelmi linkelőtől (*commercial linker*)⁶⁶³ joggal várható el, hogy ellenőrizi a hivatkozott tartalom jogszerűségét.⁶⁶⁴

A linkeknek, és különösen a *framing*-nek van egy további, gazdasági aspektusa. Ez tűnik a leginkább olyan felhasználásnak, amely valóban sértheti a jogosultak piaci érdekeit. A végfelhasználók látogatása ugyanis nagyban befolyásolja a reklámbevételekből származó gazdasági hasznot. A látogatóktól azonban általában nem várható el, hogy tisztában legyenek vele, hogy az oldal attraktivitását növelni kívánó tartalom valójában egy másik oldalról származik, azt jogellenesen használja fel.⁶⁶⁵ Osztva Ginsburg és Budiardjo véleményét, a linkelés kérdése nem is az egyébként is gyenge dogmatikai lábakon álló új nyilvánosság-tesztel dönthető el, hanem sokkal inkább a felhasználási cselekményt végző tudatállapotának, illetve a haszonszerzési cél vizsgálatával. Megfordítva az érvelést, az ítéletek BUE-hoz kapcsolódó hibáit úgy lehet kijavítani, ha a linkelőt tekintjük az „eredetihez képest másik szervezetnek”, amellyel a tárgyalt felhasználási cselekmény máris a nyilvánossághoz közvetítés vagyoni joga alá szubszumálható.⁶⁶⁶

Az ítéletekben közös, hogy olyan cselekmények állnak a vita középpontjában, amelyek nyilvánossághoz közvetítési mozzanatot hordoznak, viszont kérdéses, hogy szükség van-e a felhasználáshoz a jogosultak engedélyére, főként azért, mert az átviteli cselekmények valamilyen profitorientált célt szolgálnak,⁶⁶⁷ vagy valamilyen módon beavatkoznak az eredeti átviteli folyamatba, illetve új nyilvánosságot céloznak, akiket az eredeti jogosultak az elsődleges felhasználás során nem vettek figyelembe.⁶⁶⁸ Az EUB döntéseiből arra következtethetünk, hogy a nyilvánosság maga jelzi a művek hasznosításának célját, amely megmutatja, hogy mikor kerül sor szerzői jogilag releváns műfelhasználásra és ennek megfelelően a jogosultnak mikor keletkezik díjigénye.⁶⁶⁹ Depreeuw szerint a nyilvánosság tulajdonképpen egy „gazdasági fogalom” (*economic notion*), ami jelöli a mű vagy más teljesítmény gazdasági hasznosításának lehetőségét. Ahol ilyen gazdasági haszon nem realizálható, ott nem beszélhetünk nyilvánosságról.⁶⁷⁰

⁶⁶² ROSATI, 2017. (2) p. 12.

⁶⁶³ Savola szerint az EUB nem definiálta, hogy mit kell pontosan haszonszerzésre törekvésnek tekinteni. A haszon értelmezési tartománya széles, magában foglalhatja a közvetlen és közvetett hasznot is. Az elhatárolás szempontjából döntő lehet, hogy a weboldal, amelyen a linket elhelyezték, profitszerzési céllal, vagy anélkül üzemel, vagy az adott weboldalon a linket nyereségszerzésre törekedve helyezték el. Mivel a GS Media a 10 leglátogatottabb holland weboldal egyike volt, nyilvánvaló, hogy a képekre mutató linkeket a látogatószám növelése érdekében helyezték el. Lásd: SAVOLA, 2017. p. 145.

⁶⁶⁴ SAVOLA, 2017. p. 141.

⁶⁶⁵ GINSBURG – BUDIARDJO, 2018. p. 159-160.

⁶⁶⁶ Uo. p. 170.

⁶⁶⁷ Rosati szerint az EUB-t az új nyilvánosság-kritérium mérlegre tételére gazdasági megfontolások vezethették. Ezek szerint a jogosultnak nem kellene lehetőséget biztosítani arra, hogy további gazdasági hasznot húzzon olyan felhasználási cselekményekből, amelyekből egyszer már profitált. A haszonszerzésre törekvés egyébként nem idegen eleme az EUB ítéleteinek, amely megjelent például a REHA Training-, SGAE és FAPL-ügyekben is. Lásd: ROSATI, 2017. (2) p. 15-16. Vö. RENDAS, 2017. p. 14.

⁶⁶⁸ PILA – TORREMANIS, 2016. p. 317.

⁶⁶⁹ DEPREEUW, 2014. p. 465.

⁶⁷⁰ Uo. p. 467.

A célközönségnek a jogosítás szempontjából is kulcsfontossága van. Amennyiben a felhasználás célközönségét a jogosult figyelembe vette, akkor nem állapítható meg az új nyilvánosság. Az is előfordulhat, hogy a jogosult egyáltalán semmiféle, sem hallgatóságos, sem kifejezett felhasználási engedélyt nem ad, és egyáltalán nem is kíván semmilyen közönséget művével célozni. Tipikus példák erre az illegális streaming oldalak, illetve az azokhoz vezető linkgyűjtő aggregátor honlapok, amelyek látszólag nem követnek el jogsértő cselekményt, de olyan tartalomhoz biztosítanak hozzáférést, amely felhasználásához a jogosultak nem járultak hozzá.⁶⁷¹ Nem mindig könnyű ugyanakkor eldönteni, hogy a szerző eredetileg melyik nyilvánosságot szerette volna megcélozni. Ennek indikátora lehet, ha a jogosult a művét egy weboldalon történő elhelyezéssel egy időben hatásos műszaki intézkedéssel véd, a link pedig ezen intézkedés megkerülését célozza. A szabályok tehát igen szofisztikáltak, és egyetértve Depreeuw-vel, nem feltétlenül várható el egy felhasználótól, hogy pontosan legyen tisztában például egy YouTube-ról beágyazott videó pontos felhasználási feltételeivel.⁶⁷²

A nyilvánosság kérdése az internetes felhasználások esetében Hugenholtz és van Velze szavaival élve „új csavart vett”.⁶⁷³ Már a *SGAE v. Rafael Hotels SA*-ügyben is rosszul értelmezte és összekeverte a hivatkozás során a BUE 11bis cikkének (1) bekezdésének albekezdését és az egyezményhez írt 1978-as útmutatót.⁶⁷⁴ A *Svensson*-ügyben az új nyilvánosság-tesztet a Fórum továbbá kiterjesztette a másodlagos lehívásra hozzáférhetővé tételi cselekményekre, holott azokat korábban csak a sugárzott művek másodlagos továbbközvetítésére alkalmazták.⁶⁷⁵ A félreértelmezett fordulat – „eredetihez képest más szervezet végzi” – visszavezet a BUE 1948-as brüsszeli felülvizsgálatának idejébe, amikor is azt kellett a nemzetközi jogalkotónak eldöntenie, hogy a sugárzott jelek továbbközvetítése vajon az eredetitől eltérő felhasználási cselekmény-e. Belgium e helyütt azt javasolta, hogy vegyék figyelembe a „hallgatóság friss körét (*fresh circle of listeners*).” Ezt azzal utasították el, hogy nem lehet pontosan megkülönböztetni egymástól az eredeti és az új nyilvánosságot. Hollandia, Luxemburg és Monaco ezzel szemben azt javasolták, hogy a szabály központi elemévé a *szervezetet* kellene tenni. Végül a fentebb már megadott fordulat, mint kompromisszum került elfogadásra, egy sokkal könnyebben megfogható kritériumot iktatva a BUE-ba a másodlagos nyilvánossághoz közvetítések kezelésére. Vagyis az új nyilvánosság kérdése kifejezetten elutasításra került.⁶⁷⁶ Ennek ellenére alkalmazta a BUE az online közvetítési cselekmények linkeléses típusára, holott a nyilvánosság felosztása új és eredeti dichotómia szerint az interneten kivitelezhetetlen.⁶⁷⁷

Mindazonáltal az új nyilvánosság-teszt az EUB saját „találmánya”. A fentiekből kitűnik, hogy olyan új közönséget takar, amelyet a szerző az eredeti felhasználás engedélyezésekor nem vett figyelembe. Ezt a konstrukciót tévesnek ítéli Hugenholtz és van Velze, mert figyelmen kívül hagyja a szerzői jog, mint szellemi tulajdonjog abszolút szerkezetét azzal, hogy a védelem létét a szerző tudatállapotától – „nem vett figyelembe” – teszi függővé. Az elérhető új közönség lehetősége sokkal inkább szerződéses kérdés, amely latba esik

⁶⁷¹ Uo. p. 482.

⁶⁷² Uo.

⁶⁷³ HUGENHOLTZ – VAN VELZE, 2016. p. 806. Vö. GINSBURG – BUDIARDJO, 2018. p. 161.

⁶⁷⁴ HUGENHOLTZ – VAN VELZE, 2016. p. 804.

⁶⁷⁵ Uo. p. 806.

⁶⁷⁶ Uo. p. 808.

⁶⁷⁷ Uo. p. 809. Vö. GINSBURG – BUDIARDJO, 2018. p. 170., TÓTH, 2016. p. 71.

a felhasználásért járó jogdíj számításánál, de nem vonható ki a kizárólagos vagyoni jog hatóköréből.⁶⁷⁸

Az új nyilvánosság ráadásul beleütközik abba a szabályba, miszerint a nyilvánosság-hoz közvetítés nem lehet tárgya a jogkimerülés intézményének. Ezt az EUB kimondta a *Coditel I*-ügyben, majd pedig harmonizációs szintre emelte az InfoSoc-irányelv (29) preambulumbekzdésével és a 3. cikk (3) bekezdésével. Hugenholtz és van Velze e szabályok sérelmét vélik felfedezni az új nyilvánosság-tesztben, amely alapján a Svensson-ügyben az EUB kimondta, hogy minden internetes felhasználó lehetséges címzettje az interneten szabadon hozzáférhetővé tett műveknek.⁶⁷⁹

2.2.8. A linkelés megítélése az Egyesült Államokban

A tengerentúlon a linkelésre nem az Internet-szerződések szerinti hozzáférhetővé tételt kell alkalmazni, hanem a vezetékes átvitelrel történő nyilvános előadás/nyilvános megjelenítést. A hivatkozások elhelyezése nem keletkeztet közvetlen felelősséget, legfeljebb közreműködőként felelhet a felhasználást végző.⁶⁸⁰ Ez visszavezethető arra a joggyakorlatra, hogy a linkelés framing és inline változatai nem sértik meg a jogosultak nyilvános kivetítéshez, megjelenítéshez fűződő jogát (display right), mert a mű nem kerül többszörözésre és tárolásra a linkelő weboldalon.⁶⁸¹

A dogmatikai eltérés ellenére az Egyesült Államokban is felmerült a linkek szerzői jogi megítélésének kérdése. A linkek alapvető fontosságúak a világháló működése szempontjából, amelyet az *ACLU v. Reno*-ügyben⁶⁸² megállapított az eljáró bíróság.⁶⁸³

Az *Intellectual Reserve v. Utah Lighthouse Ministry*-ügyben⁶⁸⁴ a bíróság felállított egy mércét a felelősség megállapításához, amelyhez szükséges a közvetlen jogsértés, amelyet az alperes magatartása idéz elő, okoz, vagy ahhoz jelentősen hozzájárul. A fenti két kritérium tekintetében a bíróság megállapította, hogy az egyes felhasználók magatartása nem volt jogszerű, amely magatartást az alperes aktívan elősegítette, bátorította.⁶⁸⁵

A *Ticketmaster v. Tickets.com*-ügyben⁶⁸⁶ az a döntés született, hogy a hiperlinkek önmagukban nem jogsértők, amennyiben nem történik meg a védett mű lemásolása, vagy a linkek olyan tényekre mutatnak, amelyek nem részesíthetők védelemben.⁶⁸⁷ A *Live Nation Motor Sports v. Davis*-ügyben⁶⁸⁸ a fentiekkel ellentétes ítélet született, amely kimondta, hogy a művek nyilvános előadása vagy nyilvánosság-hoz közvetítése a jogosultak kizárólagos joga. A hiperlinkek engedély nélküli elhelyezése megsértheti a jogosult interneten közvetített művéhez fűződő nyilvános előadási vagy többszörözési jogát.⁶⁸⁹

⁶⁷⁸ Uo. p. 810. Vö. GINSBURG – BUDIARDJO, 2018. p. 162., MEZEI, 2016. (3) p. 895.

⁶⁷⁹ HUGENHOLTZ – VAN VELZE, 2016. p. 811. Vö. MEZEI, 2016. (3) p. 896.

⁶⁸⁰ SAW, 2018. p. 557. Vö. GINSBURG – BUDIARDJO, 2018. p. 179.

⁶⁸¹ SAW, 2018. p. 558.

⁶⁸² *Reno v. American Civil Liberties Union*, 521 U.S. 844 (1997).

⁶⁸³ FOONG, 2019. p. 24.

⁶⁸⁴ *Intellectual Reserve, Inc. v. Utah Lighthouse Ministry, Inc.* 75 F.Supp.2d 1290 (1999).

⁶⁸⁵ TÓTH, 2016. p. 65

⁶⁸⁶ *Ticketmaster Corp. v. Tickets.com, Inc.* No. CV 99-7654 HLH (BQRX), 2000 WL 525390, at 2 (C.D. Cal. Mar. 27, 2000).

⁶⁸⁷ TÓTH, 2016. p. 65.

⁶⁸⁸ *Live Nation Motor Sports, Inc. v. Davis*, 2006 WL 3616983 (ND Tex. 2006).

⁶⁸⁹ TÓTH, 2016. p. 66.

A *Perfect 10 v. Amazon*-ügyben⁶⁹⁰ állította fel a bíróság az ún. *szerver-tesztet* (*server test, server rule*), amely szerint a „számítógép tulajdonosa, amely nem tárol és szolgáltat elektronikus információt a felhasználónak, nem jeleníti [vagy terjeszti] azt az információt, még akkor sem, ha ilyen felhasználó hivatkozta vagy beágyazza az elektronikus információ-*ót*”.⁶⁹¹ Az ügyben a Google-nek alperesként azért kellett felelnie, mert a felperes fényképeit *thumbnail* formájában tárolta a szerverein, amelyeket a *Google Image Search* alkalmazásában keresési eredményként jelenített meg. Amikor a végfelhasználók rákattintottak, a képek teljes felbontásban váltak számukra hozzáférhetővé. E felhasználás átment a *fair use*-teszten, mivel az kellően átalakító jellegű volt, ezen felül a képek révén irányította át a látogatókat az információ forrásához. Ezzel egy időben a Google az eredeti képeket nem, csak azok „lebutított” *thumbnail* másolatait tárolta.⁶⁹² Amint azt a fellebbezést követően eljáró kilencedik kerület megállapította – helyben hagyva az alsóbb fokú bíróság határozatát –, a „*HTML instrukciók pusztán egy szövegsort jelentenek (...) amelyek nyújtása nem egyenlő a másolat megjelenítésével*”.⁶⁹³ Ginsburg és Budiardjo kritikája, hogy a bíróság kivette a linkeket azon eszközök vagy eljárások (*devices or processes*) köréből, amelyekkel a műveket a nyilvánossághoz eljuttathatják, annak ellenére, hogy a fentebb idézett 101. § fogalma technológia-semlegesen került megfogalmazásra. A másolatok birtoklásának a kérdése is vitatható, mert az USCA szövegéből sehol nem derül az ki, hogy a jogsértés csak az eszközül szolgáló tényleges másolat birtokában követhető el. A 101. § azt írja elő a megjelenítés kapcsán, hogy az megvalósulhat a másolat „*akár közvetlen bemutatásával, vagy film, dia, televíziós kép, illetve bármely más eszköz vagy eljárás útján*”.⁶⁹⁴ Másodlagosan ettől még megállapítható a linkeket elhelyező felelőssége.

2.2.9. A nyilvánossághoz közvetítés fogalma az Szjt.-ben

Az Szjt. 26. § (1) bekezdése szerint „*a szerző kizárólagos joga, hogy művét sugárzással a nyilvánossághoz közvetítse, és hogy erre másnak engedélyt adjon. Sugárzás a mű érzékelhetővé tétele távollévők számára hangoknak, képeknek és hangoknak, vagy technikai megjelenítésüknek vezeték vagy más hasonló eszköz nélkül megvalósuló átvitele*”.

A Nagykommentár szerint alapesetnek a sugárzást kell tekinteni, „*amelyből elvonatkoztatható a nyilvánossághoz közvetítés fogalma*”. A műveknek nem anyagi formában történő felhasználására kerül sor, a műpéldányok átadásra nem kerülnek. Ehelyett az érzékelhetővé tétel történik meg képek, hangok vagy ezek kombinációja formájában. A nyilvánossághoz közvetítő személye bárki lehet, akár magánszemély is, amely kiváltképp életszerű az olyan hétköznapi platformokon, mint a közösségi média. A Nagykommentár szerint ugyanakkor feltétel, hogy egyszerre több személy legyen a felhasználás címzettje.⁶⁹⁵

A sugárzásként való minősülés szempontjából nincs jelentősége, hogy a sugárzott jelek digitálisak vagy analógok. A földfelszíni sugárzás esetében közvetlenül történik meg a jelátvitel az adó- és vevőantennák között,⁶⁹⁶ oly módon, hogy a sugárzó és vevő antennák

⁶⁹⁰ *Perfect 10 v. Amazon*, 508 F.3d (9th Cir. 2007.); *Perfect 10 v. Amazon*, 416 F. Supp. 2d (C.D. Cal. 2006.).

⁶⁹¹ *Perfect 10 v. Amazon*, 416 F. Supp. 2d 828, 843-45 (C.D. Cal. 2006.). Vö. GINSBURG – BUDIARDJO, 2018. p. 177., FOONG, 2019. p. 121-123.

⁶⁹² *Perfect 10 v. Amazon*, 508. F. 3d 1165 (9th Cir. 2007). Vö. GINSBURG – BUDIARDJO, 2018. p. 177-178.

⁶⁹³ *Perfect 10 v. Amazon*, 508. F. 3d 1161 (9th Cir. 2007). Vö. GINSBURG – BUDIARDJO, 2018. p. 178.

⁶⁹⁴ GINSBURG – BUDIARDJO, 2018. p. 179-181.

⁶⁹⁵ GYERTYÁNFY, 2017. 26. §.

⁶⁹⁶ GONDOL – NAGY – TIMÁR, 2017. p. 117.

között „*nincs közbülső szervezet*”, és mivel a sugárzás „*technikailag irányítatlan elektronágneses hullámok igénybevételét jelenti*”, az elérhető közönség száma korlátlan, akik számára a sugárzott mű tartama egyidejűleg hozzáférhetővé válik.⁶⁹⁷

A (2) bekezdés szerint sugárzás a műhold útján történő sugárzás is, ha azt a nyilvánosság közvetlenül képes fogni. Ennek feltétele, hogy a rádió- vagy televízió-szervezet felelősségével és ellenőrzése alatt juttassák el a jeleket a műholdhoz, majd onnan a Földre megszakítatlan közvetítés útján, azzal a céllal, hogy a jeleket a nyilvánosság vehesse. A műholdas sugárzás esetén a felhasználás helyének azt az EGT tagállamot kell tekinteni, ahonnan a rádió- vagy televízió-szervezet felelősségével és ellenőrzése alatt a műsorhordozó jeleket eljuttatják a műholdhoz, majd onnan a Földre megszakítatlan közvetítés útján azzal a céllal, hogy azokat a nyilvánosság vehesse.

A műholdas sugárzás esetében a műsorhordozó jeleket a műholdra irányítják, amely azokat szétszórja a lefedett területen, amelyeket a nyilvánosság közvetlenül képes venni. A közvetlenség itt a megszakítatlanságot, egyidejűséget jelenti. A műsorsugárzó szándéka a jelek fellövésekor át kell, hogy fogja a nyilvánossághoz közvetítést.⁶⁹⁸ A felhasználás sajátossága, hogy a „*besugárzott terület*” lényegesen nagyobb, több állam területét is érintheti. Erre tekintettel az engedélyezés nehézkes, ezért a Műhold-irányelv 1. cikk (2) bekezdése által bevezetett, fentebb említett megdönthető vélelem került elfogadásra. Eszerint a felhasználás helyének csak azon állam területe minősül, ahol a műsorszolgáltató ellenőrzése és felelőssége alatt a műsört a vétel céljával fellövik. Ebből következik, hogy a többi besugárzott, Műhold-irányelv területi hatálya alá tartozó tagállamban nem kell a felhasználásra engedélyt kérni. A besugárzott terület nagysága (*footprint*) azonban a jogdíjszámítás tekintetében számításba jön. Ha a műsorhordozó jeleket az Unió kívüli államból lövik fel, akkor is alkalmazható az imént említett vélelem. Ennek feltétele, hogy akár a fellövést működtető, akár a fellövésre megbízást adó műsorszolgáltató szervezet az Unió valamely tagállamában honos legyen. Ebben az esetben ezek a szervezetek kötelesek a felhasználási engedélyt beszerezni.⁶⁹⁹

A (3) bekezdés sugárzásnak minősíti a kódolt sugárzást is, amelyet a nyilvánosság körében csak azt követően tudnak fogni közvetlenül, hogy a műsorhordozó jeleket az eredeti rádió- vagy televízió-szervezettel kötött megállapodás alapján, a tőle vagy hozzájárulásával mástól beszerzett eszközzel (kódolóval) arra alkalmassá tették. A kódolást a (4) bekezdés szerint elvégezheti a nyilvánossághoz közvetítő szervezet is, amelyet szintén sugárzásnak kell tekinteni. Az így közvetített mű zavartalan érzékelése a nyilvánosság tagjai számára csak a kódolást végző szervezettel kötött külön megállapodás alapján, a tőle vagy a hozzájárulásával mástól beszerzett kódolóval lehetséges. A kódolás jelentősége az (5) bekezdés szerint az, hogy a hozzáférést a nyilvánosság valamely szűkebb körére korlátozzák, ennek érdekében pedig a műsorhordozó jeleket bármilyen módon átalakítják.

A sugárzásnak egy sajátos változata a *kódolt sugárzás*, amely akkor minősül sugárzásnak, ha a „*műsorhordozó jeleket a műsor közönség tagjai által történő érzékelésére a kód feloldásával alkalmassá tették*”. E cselekmény elvégzésére szükség van egy dekódoló eszközre, amelyet vagy maga a műsorszolgáltató, vagy a hozzájárulásával más, általában a műsorterjesztő bocsátja rendelkezésre. A Nagykommentár szerint a vezetékes közvetítésnél egyébként megtörténik a hordozó jelek műszaki módosítása, átkódolása, ez azonban még

⁶⁹⁷ GYERTYÁNFY, 2017. 26. § (1) bekezdés.

⁶⁹⁸ Uo. 26. § (2) bekezdés.

⁶⁹⁹ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 98. Vö. GYERTYÁNFY, 2017. 26. § (2) bekezdés.

nem egyelő azzal a kódolással, amelyet csak egy megfelelő dekódoló eszközzel lehetne venni.⁷⁰⁰ A kódolás célja lehet a jelek eljuttatásának megkönnyítése, illetve, hogy a jelekhez való hozzáférést a jogosultak korlátozzák (*célzott nyilvánosság*).⁷⁰¹ Ez utóbbi a *hatásos műszaki intézkedések* körébe tartozik.⁷⁰²

A (7) bekezdés lehetővé teszi, hogy a saját műsort vezeték útján vagy bármely hasonló eszközzel vagy módon nyilvánossághoz közvetítsék. Erre a tevékenységre a sugárzásra vonatkozó rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni. Sugárzásnak kell tekinteni azokat a nyilvánossághoz közvetítési eseteket, amelyek során a műsor a nyilvánossághoz „*elsődlegesen vezetéken, vagy más hasonló technikával jut el*”. Ebbe az esetkörbe tartoznak a saját műsort vezeték útján közvetítő szolgáltatók (jellemzően kábeltelevízió), az AM Mikrohullámok útján továbbított, szűk vételi körnek szánt adások és az internetes műsortovábbítási technológia, ideértve az internetes úton átvitt, digitális jellé alakított műsorhordozó jeleket (IPTV) és a különféle webcasting technológiákat.⁷⁰³ Ezutóbbiak mind hívásra hozzáférhetővé tétellel történő nyilvánossághoz közvetítésnek minősülnek, mert az összes internetes átvitel, ha más nem, hát a http kérelmére történik. Ugyanakkor nem on-demand, mert ahhoz a végfelhasználó hozzáférés helyére és idejére vonatkozó döntése szükséges.⁷⁰⁴

A (8) bekezdés az on-demand jellegű felhasználásokat is a nyilvánossághoz közvetítés hatókörébe rendeli. Az on-demand felhasználásnak kétlényegi jellemzőjét fontos kiemelni. Az egyik a kizárólagos jelleg, amely igyekszik ellenőrzést biztosítani a jogosultaknak a művek online történő kiaknázása fölött. A másik pedig az interaktív jelleg. Amennyiben nem áll fenn a nyilvánosság aktivitása, hanem az passzív, akkor nem az interaktív nyilvánossághoz közvetítéssel, hanem vezetékes vagy más módon való nyilvánossághoz közvetítéssel van dolgunk. A távollévő nyilvánosság közvetlenül fér hozzá a jelekhez. Ezek érzékeléséhez ugyancsak készülékre van szükség. A műsorhordozó jeleket egy nyilvános távközlési hálózat továbbítja, amelyen az adatátvitel „*interaktív (oda-vissza irányú)*”. A műsorhordozó jeleket közvetítő rendszerek lehetnek nyitottak vagy zártak.⁷⁰⁵

A 28. § (1) bekezdése a sugárzással nyilvánossághoz közvetített mű továbbközvetítésének engedélyezését a szerző kizárólagos jogai körébe utalja. A hívásra hozzáférhetővé tétel és a vezeték útján történő sugárzás határeseteként a *saját műsor vezetékes továbbközvetítése*. Erre kitűnő példa a televízió-szervezetek sportműsorai, amelyeket egyszerre sugároznak, illetve közvetítenek egységes műsorfolyamként elektronikus hírközlési hálózaton a nyilvánossághoz (*simulcasting*). Gondol, Nagy és Timár azért tekintenek erre határesetként, mert az interaktivitás szintje dönti el, hogy mely közvetítési esetkörrel van dolgunk. Ha a felhasználóknak csak arra van lehetőségük, hogy a műsorfolyam egyes elemei között ugráljanak, vagy a lejátszást megállítsák, az még nem tekinthető interaktív nyilvánossághoz közvetítésnek. Ha viszont a szolgáltatás lehetővé teszi, hogy konkrét műveket választhatóan ki és élvezhessenek a felhasználók, akkor a hívásra hozzáférhetővé tétellel van dolgunk.⁷⁰⁶ A műsor-továbbközvetítés körébe tartoznak az internet protokoll alapú televíziós

⁷⁰⁰ GYERTYÁNFY, 2017. 26. § (3)-(5) bekezdés.

⁷⁰¹ Uo.

⁷⁰² LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 100.

⁷⁰³ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 99.

⁷⁰⁴ VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 984. Vö. DEPREEUW, 2014. p. 441. REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 139.

⁷⁰⁵ GYERTYÁNFY, 2017. 26. § (7)-(8) bekezdés.

⁷⁰⁶ GONDOL – NAGY – TIMÁR, 2017. p. 118.

szolgáltatások, amelyeket az SZJSZT „*hagyományos analóg műsor-továbbközvetítésnek (műsorelosztásnak)*” tekint.⁷⁰⁷ A teljes műsorfolyam szolgáltató általi rögzítése, majd az előfizetőkhez való eljuttatása pedig lehívásra hozzáférhetővé tételként értékelhető.⁷⁰⁸ Ennek indoka, hogy az előfizetők a szolgáltatás révén „*egyedileg, egy általuk meghatározott időpontban és helyen*” tekinthetik meg a műsorszámokat.⁷⁰⁹

A sugárzott műsorok *továbbközvetítése* külön, másodlagos felhasználásnak minősül, így külön szerzői engedélyezés tárgya kell, hogy legyen. Ebből fakadóan nem tartozik a nyilvánossághoz közvetítés általános fogalma alá. Ez akkor valósul meg, ha a rádió- és televízió-szervezet műsorában már sugárzott művet az eredeti rádió- és televízió-szervezethez képest más szervezet a sugárzással egyidejűleg vagy időben eltolva, és csonkítatlanul a nyilvánossághoz továbbközvetíti. Vagyis itt az egyszer már nyilvánossághoz közvetített művek újbóli nyilvánossághoz közvetítése történik egy másik szervezet által, amely egy új engedélyköteles felhasználás.⁷¹⁰ Erre példa a kábeltársaság által történő továbbközvetítés. Amennyiben a továbbközvetítő szervezet a műsört rögzíti, majd más időpontban, változtatással, például reklámok elhelyezésével juttatja el a nyilvánossághoz, akkor az már önálló sugárzásnak minősül. Ennek gyakorlására egyszerre kell engedélyt kérni a szerzőktől, az érintett hangfelvétel-előállítóktól és előadóművészekről is.⁷¹¹

Az Sztj. eltér az InfoSoc-irányelvtől a nyilvánossághoz közvetítés tekintetében annyiban, hogy amíg előbbi 24. §-a nyilvános előadásnak tekinti a jelenlévő közönségnek a helyszínen történő élő előadást vagy az élő,⁷¹² illetve rögzített előadás technikai eszközök útján történő érzékelhetővé tételét, addig az Európai Unió szerzői joga az InfoSoc-irányelv 3. cikkében vett nyilvánossághoz közvetítésként értékeli a hasonló felhasználásokat. A Nagykommentár magyarázata szerint az eltérés oka lehet, hogy a nyilvános előadás nem határokat átlépő felhasználás, így nem érte el a belső piac harmonizációját célul kitűző uniós jogalkotó „*ingerküszöbét*” és ezáltal nem is került ez a vagyoni jog harmonizálásra.⁷¹³ Uniós szinten mindössze a kereskedelmi célból forgalomba hozott hangfelvételek nyilvánossághoz közvetítése esetére fennálló díjigény került harmonizálásra a Bérlet-irányelv 8. cikkében.⁷¹⁴

A kapcsolódó jogi teljesítmények gazdasági kiaknázásának köre bővült, de még mindig nem beszélhetünk arról, ami a szerzők esetében evidens, nevezetesen a bármilyen felhasználásra kiterjedő engedélyezési jogról. A vagyoni jogok nevesítve vannak, miközben a másodlagos felhasználások körére csak díjigényt ír elő a törvény.⁷¹⁵

⁷⁰⁷ SZJSZT 31/07/1. SZJSZT 31/07/1 IPTV szolgáltatás szerzői jogi megítélése. p. 4.

⁷⁰⁸ Uo. p. 5.

⁷⁰⁹ Uo. p. 10.

⁷¹⁰ GYERTYÁNFY, 2017. 28. §.

⁷¹¹ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 108-109. Vö. GONDOL – NAGY – TIMÁR, 2017. p. 120.

⁷¹² Ide kapcsolódik az SZJSZT-01/18. számú szakértői véleménye, amely szerint a szállodai szobában elhelyezett televízió készüléken a szállóvendégek részére nyilvánosan előadott szerzői művek, amennyiben azok „*az írók, a zeneszerzők és a szövegírók*” alkotásai, a nyilvános előadásához engedélyt kell kérni az Artisjus-tól. Előadóművészek és hangfelvétel-előállítók esetén a kereskedelmi célból kiadott hangfelvétel és a benne foglalt előadóművészi teljesítmény nyilvánossághoz közvetítését érintő felhasználással állunk szemben, amelyhez szintén díjfizetési kötelezettség alá esik. Televíziós műsorokban sugárzott bizonyos filmalkotások ugyancsak engedélyköteles felhasználást valósítanak meg a hotelszobában való hozzáférhetővé tétel esetén. A műsorokat sugárzó televízió szervezetektől, mint audiovizuális média szolgáltatóktól, a műsor nyilvános előadása esetén ugyanakkor nem szükséges engedélyt kérni.

⁷¹³ GYERTYÁNFY, 2017. 24. §. Vö. FALUDI – GRAD-GYENGE, 2012. p. 77.

⁷¹⁴ FALUDI – GRAD-GYENGE, 2012. p. 79.

⁷¹⁵ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 185.

A 73. § (1) bekezdés b) pontja az előadóművészek tekintetében biztosítja a rögzítetlen előadás sugárzásának vagy más módon történő nyilvánossághoz közvetítésének jogát. Kivétel ez alól, ha az előadás, amelyet sugároznak vagy más módon nyilvánossághoz közvetítenek, már maga is jogszerűen sugárzott előadás. Az e) pont az on-demand felhasználáshoz is az előadóművész hozzájárulását írják elő. A rögzített előadás ilyen jellegű felhasználása megtörténhet vezeték útján vagy bármely más eszközzel vagy módon. Ugyanez igaz az olyan előadásra, amely része egy már kisugárzott televízióműsornak, amelyet egy kábeltelevízió egyidejűleg továbbközvetíthet, vagy egy vendéglátóhely a közönség számára lejátszhat. A másodlagos vagyoni jogokra a jogalkotó megfelelő díjazást ír elő. Díjazás jár a kereskedelmi célból kiadott hangfelvételeken, valamint ezek másolatain rögzített előadások rádióban, televízióban való sugárzásáért, vagy bármely más nyilvánossághoz közvetítéséért, illetőleg továbbközvetítéséért. Ugyanígy jár arányos részesedés az üres-hordozó-jogdíjból is.⁷¹⁶

A 76. § (1) bekezdésének c) pontja a hangfelvétel-előállítóknak biztosítja az on-demand nyilvánosság számára hozzáférhetőségét jogát. Emellett engedélyezési jog nélküli díjigény illeti meg őket a másodlagos felhasználások tekintetében. A másodlagos felhasználások között találjuk a kereskedelmi célból kiadott hangfelvétel nyilvános előadását, sugárzását és más nyilvánossághoz közvetítését, ide értve a rádió- és televízió-szervezetek műsoraiban történő egyidejű továbbközvetítést.⁷¹⁷

A rádió- és televízió-szervezetek számára az Szjt. a 80. § (1) bekezdés a) és d) pontjaiban biztosítja a műsorok nyilvánosságához közvetítésének jogát. Az a) pont szerint a rádió- és televízió-szervezet hozzájárulása szükséges ahhoz, hogy a műsorát más rádió- vagy televízió-szervezetek, illetve vezeték útján a nyilvánossághoz történő közvetítést végzők sugározzák, illetve a nyilvánossághoz közvetítsék. A d) pont az on-demand felhasználásokhoz írja elő a hozzájárulás meglétét. Az ilyen nyilvánossághoz közvetítés megtörténhet vezeték útján vagy bármely más eszközzel vagy módon. A (2) bekezdés kimondja, hogy a televízió-szervezet hozzájárulása szükséges ahhoz is, hogy műsorát a közönség részére közvetítsék olyan helyiségben, amely belépti díj ellenében hozzáférhető a közönség számára.⁷¹⁸ Az interaktív hozzáférhetővé tétel különös jelentőségre tesz szert napjainkban, amikor a műsorokat egyre több szervezet teszi hozzáférhetővé okostelefonokon, mobil applikáció segítségével.⁷¹⁹

A filmek előállítóinak a 82. § (1) bekezdés c) pontja alapján hozzájárulása szükséges ahhoz, hogy a filmet vezeték útján vagy bármely más eszközzel vagy módon úgy tegyék a nyilvánosság számára hozzáférhetővé, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhassák meg. A filmelőállítók oltalma szűkebb körű, mint amelyet a törvény a filmek szerzői számára előír. Ezért a filmalkotásnak nem minősülő audiovizuális művek előállítói kizárólagos engedélyezési jogot élveznek a teljesítmények lehívásra hozzáférhetővé tétele tekintetében.⁷²⁰

A 84/A. § (1) bekezdés b) pontja az adatbázisok előállítóinak hozzájárulásához köti az adatbázis tartalma egészének vagy jelentős részének a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételét, akár terjesztéssel vagy a nyilvánosságához való közvetítéssel.

⁷¹⁶ Uo. p. 186-188.

⁷¹⁷ Uo. p. 192.

⁷¹⁸ Uo. p. 194.

⁷¹⁹ GONDOL – NAGY – TIMÁR, 2017. p. 133.

⁷²⁰ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 195. Vö. GONDOL – NAGY – TIMÁR, 2017. p. 134.

Szerzők	26-28. §				
Kapcsolódó jogi jogosultak	Előadóművészek: 73. § (1) bek. b), e) pontok.	Hangfelvétel-előállítók: 76. § (1) bek. c) pont.	Rádió- és televízió-szervezetek: 80. § (1) bek. a)-d) pontok.	Film-előállítók: 82. § (1) bek. c) pont.	Adatbázis-előállítók: 84/A. § (1) bek. b) pont.

5. Táblázat: A nyilvánossághoz közvetítés Szjt.-ben foglalt joga

A fent elemzett két vagyoni jog engedélyezési gyakorlatának szemléltetésére az Artisjus Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesületének felhasználási szerződéseit tekintetem át, amelyből példálózó jelleggel kiemelek bizonyos részleteket. Az I-1. szerződésminta a „zenemű, ill. videoklip letöltést nem engedő ingyenes online felhasználására” a felhasználás körében előírja, hogy a zeneműveket, illetve azok részleteit az ellenőrzése alatt álló szerveren rögzíti, illetve érzékelésre lehívásra hozzáférhetővé teszi, anélkül azonban, hogy a művek tartós másolását lehetővé tenné. A felhasználási engedély tehát kiterjed „csak meghallgatható formában lehívásra hozzáférhetővé tételre”, illetve a „lehívásra hozzáférhetővé tétel céljára történő elektronikus többszörözésre”. A szerződés külön kiköti, hogy letöltésre, tartós másolatkészítésre ez a szerződéstípus nem jogosít. Vagyis a csak meghallgatás esetén a lehívásra hozzáférhetővé tétel és az ezt szolgáló elektronikus többszörözés egyszerre kerül engedélyezésre.⁷²¹

Az I-2. szerződésminta „önálló zeneművek, videoklipek, albumok letöltést, ill. lehívást engedő online felhasználására” felhasználási engedélye zeneművek, illetve azok részletei esetén kiterjed a lehívásra hozzáférhetővé tétel céljára történő elektronikus rögzítésre, csak meghallgatható formában lehívásra hozzáférhetővé tételre, valamint a távközlési hálózat, vagy egyéb számítógépes hálózat útján történő, letöltést is lehetővé tevő hozzáférhetővé tételre.⁷²²

Jól látható tehát, hogy a két szerződéstípus különbséget tesz az olyan szolgáltatások között, amelyek lehetővé teszik a felhasználók számára a zeneszámok letöltését (többszörözését), illetve amelyek a többszörözést (rögzítést) a végfelhasználónak nem, viszont a szolgáltatónak lehetővé teszik saját szerverén, hogy ezzel elősegítsék a lehívásra hozzáférhetővé tétel jogának engedélyezését, illetve gyakorlását.

⁷²¹ Artisjus szerződésminták 1.

⁷²² Artisjus szerződésminták 2.

III. KORLÁTOZÁSOK ÉS KIVÉTELEK A TÖBBSZÖRÖZÉS ÉS NYILVÁNOSSÁGHOZ KÖZVETÍTÉS ESETÉBEN

1. Bevezető gondolatok – A korlátozások és kivételek szerepe a megfelelő egyensúly biztosításában

A szerzői jognak vannak térbeli és időbeli korlátai,⁷²³ tehát nem biztosít korlátlan rendelkezési jogot az oltalom tárgya felett,⁷²⁴ és nem szolgálhatja a mű tartalmát adó információ, elgondolás feletti kizárólagos hatalmat.⁷²⁵ E korlátoknak több indoka is van. Egyrészt a szerzői jog esetében egyszerre több érdek ütközik egymással, amelyeket a jogalkotó igyekszik kiegyensúlyozni. A legfontosabb érdek az „alkotó ember érdeke”,⁷²⁶ amely elősegíteni hivatott a már többször említett személyi és vagyoni elismerés biztosítását.

Védendő a műveket felhasználó befektetők érdeke is, akik számára biztosítani kell a felhasználás és a befektetés megtérülésének akadálytalanságát.⁷²⁷ A harmadik érdekelt maga a társadalom, amely számára lehetővé kell tenni, hogy szerzői műveket magas minőségben, nagy számban élvezhessen, hiszen e nélkül a szerzői mű sem képes betölteni valódi társadalmi rendeltetését.⁷²⁸ Ugyanide tartozik az oktatás, a tudományos kutatás és fejlődés elősegítése, amely mind az egyén, mind a közösség szintjén tisztán előnyökkel jár.

⁷²³ POGÁCSÁS, 2017. (1) p. 27. Vö. NAGYKOMMENTÁR, 2017. 16. §. A szakirodalomban vita folyik arról, hogy a korlátozások és kivételek a kedvezményezettek tekintetében jogokként foghatók-e fel, vagy pedig ellenkezőleg, nem jogok, hanem csak annak érdekében lehet hivatkozni rájuk, hogy a felhasználás jogszerűségét a felhasználást végző bizonyítsa. Ez utóbbi megközelítést erősítette meg a Warner Music-ügyben a Cour de cassation Franciaországban. (Cass civ 1re, 27 November 2008, UFC Que Choisir/Fnac, Warner Music France (2008) Juris Data 2008-046005). Lásd: CHAPDELAINE, 2017. p. 47.

⁷²⁴ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 17.

⁷²⁵ POGÁCSÁS, 2017. (1) p. 32.

⁷²⁶ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 38.

⁷²⁷ Chapdelaine a felhasználókat három kategóriába sorolja, amelyek egymáshoz képest hierarchikus viszonyban vannak. Első helyen állnak a másolatok felett tulajdonjoggal rendelkező végfelhasználók. Őket követik a szolgáltatásokat igénybe vevők, akik valamilyen zenei vagy audiovizuális on-demand szolgáltatásra fizetnek el. A harmadik helyen azok találhatók, akik az online közösségi tereket (Facebook, YouTube) használják. Részletesen lásd: CHAPDELAINE, 2017. p. 191-202. Foong szerint a felhasználók érdeke, hogy a fogyasztói igényeiket azonnal, rövid időn belül a szolgáltatások kielégítsék. Lásd: FOONG, 2019. p. 3. Frieden ezt azzal egészíti ki, hogy a felhasználók úgy vélik, a hálózatokat üzemeltetők egyfajta kötelezettsége, hogy támogatassák hozzáférésüket a tartalmakhoz. Éppen úgy, mint olyan szolgáltatások üzemeltetői, mint az ivóvíz, gáz, elektromos áram. Lásd: FRIEDEN, 2015. p. 747. Travis az szerzői jog által védett alkotásokat *tapasztalati javakként* (*experience good*) írja le, amelyeknek a valódi értéke a bennük foglalt egyéni, eredeti jellegű történetmesélés, hang- és képi élmény. *A tartós fogyasztási javakkal* (*durable goods*) – például egy személygépjármű – ellentétben a vásárlónak előbb meg kell vennie a műpéldányt ahhoz, hogy a tartalmát, annak minőségét valóban élvezhesse. A tartós fogyasztási javak vásárlását a vevő ezzel szemben, optimális esetben – előbb gondosan mérlegeli, összehasonlítást végez. A tapasztalati javak az egyéni, eredeti jellegükből fakadóan sokkal kevésbé szabványosíthatók, mint a tartós fogyasztási javak. Ezek a sajátosságok azok, amelyek nem teszik a szerzői műveket és más teljesítményeket egyéb más, szabványosítható termékekkel összehasonlíthatóvá. A vásárlói attitűd ugyanakkor azt mutatja, hogy a tapasztalati javakat is szeretik a fogyasztók előbb kipróbálni, amely viszont ellentétes az azt értékesítők érdekeivel. Lásd: TRAVIS, 2006. p. 615-616.

⁷²⁸ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 39

A szerzői jogban tehát ütközik egymással az információhoz, a művekhez való szabad hozzáféréshez fűződő társadalmi érdek és a művek felhasználásához fűződő kizárólagos, gazdasági és személyiségi érdek.⁷²⁹ Éppen ezért egyenesen felelős kötelezettsége a mindenkorai törvényalkotónak, hogy e két érdekrendszer közötti egyensúlyt előmozdítsa, és minden eszközzel támogassa. Mivel a szerzői tulajdon jól védett „monopolhelyzetet” teremt, ezért védendő érdek a versenytársak piaci pozíciója a versenyjog szabályai szerint.⁷³⁰ A szerzői jog tehát a kezdeti időktől nemcsak a szerzők érdekeit védte, hanem beépítve a szerzői tulajdon korlátait a mechanizmusba, biztosította, hogy a közönség is széles körben juthasson hozzá azokhoz a munkákhoz, amelyeket eredetileg is nekik szánt alkotójuk.⁷³¹

A polgári jogi tulajdon is abszolút szerkezetű, negatív tartalmú jogviszony, mégsem teljesen korlátlan. Ilyen korlát például a közteherhivatal, amely jövedelmi és vagyoni viszonyai alapján terheli az állampolgárokat.⁷³² A Ptk. maga is akként rendelkezik, hogy a „*a tulajdonos (...) viseli a dologgal járó terheket*”.⁷³³ Szigorúan polgári jogi értelemben a tulajdonjog korlátai annak tartalmi elemeit érintik, vagyis a birtoklás, a használat, hasznok szedése és a rendelkezés joga nem gyakorolható a maga teljességében. Ekképpen a tulajdonjog korlátjának kell tekinteni különösen a szomszédjogokat és a túlépítést,⁷³⁴ az elidegenítési és terhelési tilalmat,⁷³⁵ illetve a tulajdonjog közjogi korlátait,⁷³⁶ valamint a kisajátítást.⁷³⁷ Az új Ptk. a tulajdonjog korlátai között nevesíti az egyes szomszédjogokat,⁷³⁸ a szükséghelyzetet és a közérdekű használatot,⁷³⁹ a túlépítést,⁷⁴⁰ és az elidegenítési és terhelési tilalmat.⁷⁴¹ A tulajdonjog időben korlátlan, a Ptk. kimondja, hogy „*a tulajdoni igények nem évülnek el*”.⁷⁴²

A szerzői jog sem korlátlan jogosultság. Értelme sem lenne egy ilyen instrumentumnak, hiszen az intézményrendszer egyik célja ugyan valóban a szerző személyéhez fűződő és vagyoni pozícióinak védelme, a műveket valahogyan a közönséghez kell juttatni. Egyaránt biztosítani kell tehát, hogy a közvetítők jogszerűen szerezhessenek felhasználási jogokat a művön, illetve, hogy ezek a művek minél szélesebb körű nyilvánossághoz jussanak el. Ki kell tehát egyensúlyozni egy alapvetően három komponensből álló viszonyrendszert, amelyet nem lehet másként megtenni, csak úgy, hogy a komponensek jogait a jogalkotó korlátozza. Gyenge szerint a korlátozásoknak éppen az a szerepe, hogy a társadalom egyes kiemelt érdekeit, amelyek alapvető emberi jogokra vezethetők vissza, kiegyenlítsék.⁷⁴³

⁷²⁹ WESTKAMP, 2004. p. 1062.

⁷³⁰ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 38.

⁷³¹ POGÁCSÁS, 2017. (1) p. 33.

⁷³² LENKOVICS, 2008. p. 92.

⁷³³ Ptk. 5:22. §.

⁷³⁴ Bővebben lásd: LENKOVICS, 2008. p. 96-104.

⁷³⁵ Uo. p. 104-107.

⁷³⁶ Uo. p. 107-112.

⁷³⁷ Uo. p. 112-118.

⁷³⁸ Ptk. 5:24. §.

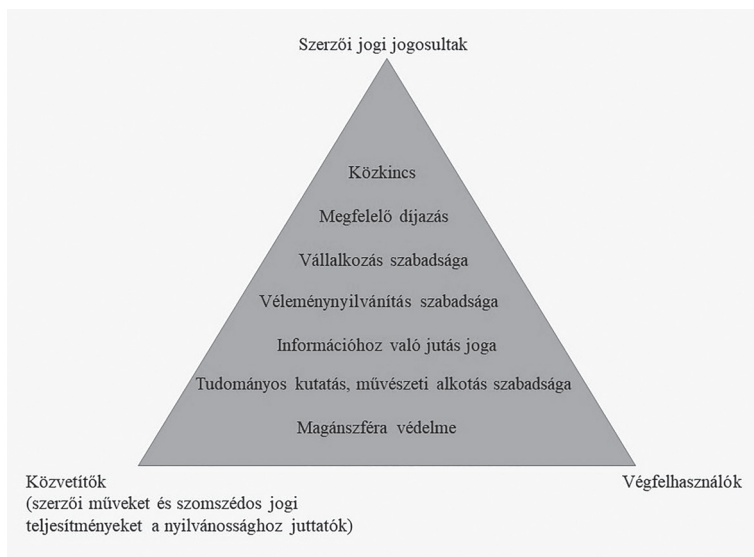
⁷³⁹ 5:26-27. §.

⁷⁴⁰ 5:28-29. §.

⁷⁴¹ 5:31-34. §.

⁷⁴² 5:35. §.

⁷⁴³ GYENGE, 2010. (1) p. 194. Vö. MEZEI, 2018. p. 7.

2. ábra: A szerzői jog viszonyrendszere a korlátozások és kivételek tekintetében.

Az érdek-kiegyensúlyozás⁷⁴⁴ szemléltetéséhez egy háromszöget vettem alapul.⁷⁴⁵ A háromszög legfelső csúcán a szerzői jogi jogosultak helyezkednek el. Részükre garanciákat tartalmaz több szerzői jogi tárgyú nemzetközi egyezmény, az Európai Unió joganyaga és a tagállami szabályozás. Ezekről általánosságban elmondhatjuk, hogy mindegyik rendelkezik valamilyen formában a szellemi tulajdon védelméről, már rögtön a normaszöveg elején. Az oltalom „*belső határát*” a közérdek és a magánérdek védelmében húzta meg a jogalkotó.⁷⁴⁶ Az egyensúly kialakítására már csak azért is szükség van, mert az alkotás folyamatában magának a szerzőnek is szüksége van arra, hogy mások ötleteiből, elgondolásából, a közkinccsben fellelhető forrásokból építkezzen.⁷⁴⁷ A szerzői jog személyi oldala „viselkedik” a szó legszorosabb értelmében abszolút szerkezetű jogviszonyként, míg a vagyoni jogoknál ez a szerkezet áttörésre került. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a személyhez fűződő jogokat rendeltetésellenesen, joggal való visszaélés szerűen lehetne gyakorolni.⁷⁴⁸

A háromszög másik két csúcában a szerzői műveket felhasználók találhatók. A közvetítők alatt azokat a jellemzően profitorientált vállalkozásokat kell érteni, akik a szerzői művek nyilvánosságához való juttatásában játszanak különösen fontos szerepet. Őket védi a vállalkozás szabadságát szavatoló alkotmányos garancia.⁷⁴⁹ A másik felhasználói kört a végfelhasználók képezik, akiknek szintén vannak az alkotmányos alapelvekre visszavezet-

⁷⁴⁴ Az Sztj. preambuluma ezt a következőképpen fejezi ki: „(...) a korszerű szerzői jogi szabályozás (...) egyensúlyt teremt és tart fenn a szerzők és más jogosultak, valamint a felhasználók és a széles közönség érdekei között (...)”

⁷⁴⁵ Gyenge is egy háromszögre vetíti rá a szerzői jog egyensúlyát. Ő a szerző alapvető érdeke mellett megjeleníti a felhasználók elsődleges érdekeit, valamint a művek szabad felhasználásához fűződő egyéb társadalmi érdeket (pl. oktatás, kutatás, az információhoz jutás, művészet szabadsága). Lásd: GYENGE, 2006. p. 121-122.

⁷⁴⁶ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 127.

⁷⁴⁷ Uo. p. 128.

⁷⁴⁸ Uo.

⁷⁴⁹ Alaptörvény M) cikk (1) bekezdés.

hető emberi jogai (véleménynyilvánítás szabadsága,⁷⁵⁰ információhoz jutás joga, oktatáshoz, kultúrához való hozzáférés⁷⁵¹), amelyek ugyancsak a szerzői jog korlátját képezik.⁷⁵² A véleménynyilvánítás szabadsága e helyütt a szerzőket is megillető ugyanezen jog szempontjából is releváns, hiszen a szerzői mű is ezen alapvető, Gyenge szerint az emberi méltóságra, mint anyajogra visszavezethető alapjogból származik. A művek szabad felhasználásának bizonyos keretek között történő lehetővé tétele tehát azon szerzők érdekében is illeszkedik, akik más művekre építik alkotásaikat,⁷⁵³ majd azokat a szabad piacon értékesítik.⁷⁵⁴ Gyenge további alkotmányos garanciát nevesít, amely a képzeletbeli háromszög minden csúcán elhelyezkedő szereplőt megillet. Az Alaptörvény X. cikkének tudományos kutatás és művészeti alkotás szabadságát, amely a szerzők mellett a műközvetítők szempontjából is jelentőséggel bíró alapjogi garancia.⁷⁵⁵

A kultúrában való részvételhez való alapjog rokonítható az információhoz való alapjoggal. Ezen alapvető jogosultságok két emberi jogi egyezményre vezethetők vissza.⁷⁵⁶ Gyenge Kardos Gábor nyomán úgy véli, hogy e jogok egyszerre biztosítják a felhasználók azon jogát, hogy a kulturális műveket élvezhessék, és a szerzők azon jogát, hogy kulturális műveik tekintetében védelmet nyerjenek.⁷⁵⁷ Ezeket a jogokat azonban csorbítja, ha a kreatív iparág néhány igen nagyra nőtt szereplő kezében összpontosul, akik pozícióikat kihasználva torzítják e két fentebb nevezett alapjogot, hiszen ők azok, akik eldönthetik, hogy milyen tartalmakhoz jutnak hozzá a végfelhasználók.⁷⁵⁸

A felhasználók további alapjogi védelmét látja el a magánszféra védelme, amelynek érvényre juttatását a magáncélú másolás lehetővé tétele segíti. E korlátozás célja, hogy a felhasználók magánszférájába a szerző ne avatkozhasson bele. E helyütt emlékeztetni kell Gyenge azon megállapítására, hogy a technológia haladásával, az újabb és újabb mechanikai többszörözést lehetővé tevő eszközök megjelenésével szétvált egymástól a magáncélú és az iskolai oktatási célú többszörözés. Mindkét esetben, amennyiben üreshordozóra történik a többszörözés, az egyensúly fenntartása érdekében a szerzőnek jogdíjigénye keletkezik.⁷⁵⁹

A vagyoni jogok kizárólag a szerző engedélye fejében, díjazás ellenében gyakorolhatók más személyek által. Emellett a jogalkotó nevesít olyan felhasználási esetköröket, amelyek kívül esnek a szerző hatalmán, vagyis nincs arra szükség, hogy a felhasználásokat a szerző engedélyezze és a felhasználásért díjazásra sem tarthat igényt.⁷⁶⁰

A védelem időben is korlátozva van. Gyenge szerint a védelmi idő a szerzői jogi oltalom „*abszolút határvonala*”, leteltével a jogosultnak megszűnik a műve feletti rendelkezési joga.⁷⁶¹ Hosszának növekedése egyszerre indokolható az átlagéletkor növekedésével, a szerzők hozzátartozói iránt való méltányossággal.⁷⁶² A védelmi idő ma a szerző életében,

⁷⁵⁰ Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdés.

⁷⁵¹ IV. cikk (2)-(3) bekezdés.

⁷⁵² GYENGE, 2010. (2) p. 76.

⁷⁵³ Uo. p. 78.

⁷⁵⁴ FALUDI, 2008. p. 10.

⁷⁵⁵ GYENGE, 2010. (2) p. 79.

⁷⁵⁶ ENSZ Emberi jogok egyetemes nyilatkozata 27. cikk, Gazdasági, szociális és kulturális jogokról szóló nemzetközi egyezségokmány 15. cikk. GYENGE, 2010. (2) p. 81.

⁷⁵⁷ Uo. Vö. AKESTER, 2010. p. 372.

⁷⁵⁸ MEZEI, 2014. (1). p. 409. Vö. ATKINSON – FITZGERALD, 2015. p. 11.

⁷⁵⁹ GYENGE, 2010. (2) p. 94.

⁷⁶⁰ Uo. p. 72.

⁷⁶¹ GYENGE, 2010. (1) p. 15.

⁷⁶² Uo. p. 87.

illetve halálától számított hetven évig tart.⁷⁶³ A védelmi idő rövidebb – 50 év – a szomszédos jogi teljesítmények esetében.⁷⁶⁴ Az időmúlás nemcsak korlátként jelentkezik, hanem egyben ki is jelöli a szerzői műre vonatkozó szerzői jogok időbeli határait,⁷⁶⁵ amely a mű születésétől a szerző életében, majd a védelmi idő leteltéig tart.⁷⁶⁶ A szabad felhasználásnak is megvannak a maga korlátai. Mivel tiszteletben kell tartani a szerző azon jogát, hogy művét kívánsága szerint esetleg titokban tartsa, a szabad felhasználás esetkörei csak a már nyilvánosságra hozott művek esetében alkalmazhatók.⁷⁶⁷

A szerzői jog további korlátja a jogkimerülés intézménye, amely azt a célt szolgálja, hogy a műveket jogszerűen, a tulajdonjog átruházását eredményezően megszerző felhasználók a művek fizikai műpéldányait tovább értékesíthessék, amely tevékenységbe a szerző már nem szólhat bele.⁷⁶⁸

Az egyensúly a digitalizáció hatására itt is felborult.⁷⁶⁹ Az elektronikus kereskedelemben értékesített műpéldányok jogi sorsát nem dolgokként, hanem szolgáltatásokként értelmezik a jogosultak és a jogalkotók. Ebből következik, hogy egy e-könyv megvásárlásával nem tulajdonjog keletkezik, hanem csak a felhasználás kerül engedélyezésre licencia keretében, vagyis eltolódik az képzeletbeli csúszka a tulajdonjogról a pusztá használat felé. A tartalom feletti jogosulti kontrollt tovább erősítik a különféle műszaki intézkedések, amelyek nemcsak a jogszerzést, hanem az engedélyezett használatot is korlátozzák.⁷⁷⁰

A kizárólagos vagyoni jogok kivételei alatt Reinbothe és von Lewinski szerint azt kell érteni, amikor az adott felhasználás tekintetében a jogosult már nem gyakorolhatja a kizárólagos jogát. A korlátozás ezzel szemben egy enyhébb alakzat. A szerző kizárólagos jogát ugyan nélkülözni kénytelen a felhasználás engedélyezése, illetve megtiltása tekintetében, viszont a megfelelő díjazásra való igénye megmarad.⁷⁷¹

A szabad felhasználás nemzetközi és uniós szerzői jogi hátterét a BUE és nyomában járva egyéb más szerzői jogi tárgyú nemzetközi egyezmények biztosítják. Ugyanezt megteszi Európában az InfoSoc-irányelv is.⁷⁷² Az 5. cikk kimerítően tartalmazza a korlátozások és kivételek egyes eseteit, amelyek közül az (1) bekezdésben foglalt időleges többszörözés kötelezően átültetendő, míg a (2) bekezdéstől a (4) bekezdésig olyan felhasználási esetkörök vannak, amelyekkel kapcsolatban a tagállami jogalkotónak mérlegelési lehetősége van. Ezek közé tartozik a többszörözés, a nyilvánossághoz közvetítés és a terjesztés jogainak korlátozása különböző jogpolitikai indokok mentén (magáncélú többszörözés; oktatási,

⁷⁶³ A védelmi idő és annak hosszabbításával kapcsolatos érvekről és ellenérvekről részletesen lásd: GYENGE, 2009. p. 5-22.

⁷⁶⁴ Nem rögzített előadások: ötven év, hangfelvételben rögzített előadások: ötven év, hangfelvételben rögzített előadások: hetven év, hangfelvételek: hetven év, sugárzott műsorok, vezeték útján nyilvánossághoz átvitt saját műsorok: ötven év, filmek: ötven év. Részletesen lásd: Sztj. 84. § (1) bekezdés a)-f) pontok. Az adatbázisok 15 évig állnak védelem alatt. Lásd: Sztj. 84/D. §.

⁷⁶⁵ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 129.

⁷⁶⁶ Európában a védelmi időt a 2006/116/EK védelmi idő-irányelv harmonizálja, amelynek köszönhetően a tag-államok nem térhetnek el sem felfelé, sem felfelé az időtartamtól. Lásd: GYENGE, 2009. p. 6.

⁷⁶⁷ Uo.

⁷⁶⁸ HEPP, 2017. p. 160.

⁷⁶⁹ Az egyensúly minden egyes új, többszörözést lehetővé tevő technológia feltalálásával megbillent. Ezt a jogalkotó mindig igyekezett visszabilenteni, de az internet hatásai MacQueen szerint sokkal represszívabb válaszokat adtak a kihívásra, amely igaz a háromlépcsős tesztre is. Lásd: MACQUEEN, 2014. p. 16.

⁷⁷⁰ PERZANOWSKI – SCHULTZ, 2016. p. 2-6.

⁷⁷¹ REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 158. Vö. PILA – TORREMAN, 2016. p. 343.

⁷⁷² HEPP, 2017. p. 142.

tudományos, szemléltetési célú felhasználás; fogyatékos személyek által történő felhasználás; gazdasági, politikai vagy vallási cikkek eseményekről a sajtó által, a tájékoztatás céljából való felhasználása; kritikai vagy ismertetési célú felhasználás; közbiztonság érdekében, vagy bírósági, közigazgatási eljárásban történő felhasználás; nyilvános kiállítás reklámozása céljából történő felhasználás; karikatúra, paródia vagy utánezetkészítése által indokolt felhasználás, stb.).⁷⁷³ Mindezen korlátozásoknak és kivételeknek az (5) bekezdésben foglalt háromlépcsős tesznek kell megfelelniük.⁷⁷⁴ Az Európai Unióban a korlátozások és kivételek köre tehát taxatív meg van határozva, bár folyamatosan bővül. A legfőbb különbség a fair use-teszthez képest, hogy az egyes faktorokon kívül – amely kellőképpen nyitottan van megfogalmazva – nem jelöl meg konkrét esetköröket, mint teszi azt a kontinentális szerzői jogi rezsím, amelyet Pila és Torremans „*arányos felhasználási kivételnek*” (*proportionate use exception*) neveznek.⁷⁷⁵ A kötelezően, illetve nem kötelezően harmonizálendő korlátozások és kivételek célja, hogy elősegítsék a (32) preambulumbekkezdésben lefektetett célkitűzésnek, a „*működőképes belső piacnak*” a megvalósulását. A különbségtétel magyarázható az uniós jogalkotásban követett *szubszidiaritás* elvének tiszteletben tartásával. Ez is kitűnik a (32) preambulumbekkezdésből: „*Az említett felsorolás kellően figyelembe veszi a tagállamok eltérő jogi hagyományait (...)*”⁷⁷⁶

Az InfoSoc-irányelv korlátozások és kivételek rendszeréről e helyütt még annyit előre kell bocsátani, hogy az 5. cikk ugyan egy horizontálisan alkalmazandó a többszörözés, a nyilvánossághoz közvetítés és a terjesztés vagyoni jogok tekintetében, azonban ahol a vertikális irányelvek – Szoftver-irányelv, Adatbázis-irányelv, Bérlet-irányelv – speciális szabályokat tartalmaznak, ott a különös esetekre irányadó korlátozásokat és kivételeket kell figyelembe venni. Nem ez a helyzet Pila és Torremans szerint a Műhold-irányelvvel, amely nem tartalmaz szabad felhasználási esetköröket, amelyek felülírnák az InfoSoc-irányelv 5. cikkében foglaltakat.⁷⁷⁷

A szabad felhasználások körében az üzletszerű hasznoszerzésre törekvés nem minden esetben illeszkedik a háromlépcsős teszt keretei közé,⁷⁷⁸ amely a felhasználók és a jogosultak közötti egyensúlyt hivatott biztosítani,⁷⁷⁹ egyúttal rugalmasságot „*fecskendez*” a korlátozások és kivételek szűken szabott, zárt katalógusának rendszerébe.⁷⁸⁰ Igaz ugyanakkor, hogy ez a rugalmasság a joggyakorlat tükrében valójában relatív. A felhasználás akkor felel meg a teszt követelményeinek, ha „*nem sérelmes a mű rendes felhasználására, nem károsítja indokolatlanul a szerző jogos érdekeit, megfelel a tisztesség követelményeinek, és nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra*”.⁷⁸¹

A teszt a jogok és érdekek közötti ellentétet igyekszik kiegyensúlyozni. Ez tűnik ki például az InfoSoc-irányelv (31) preambulumbekkezdéséből is: „*Megfelelő egyensúlyt kell biztosítani a jogosultak különböző csoportjainak, valamint a jogosultak és a védelemben*

⁷⁷³ PILA – TORREMANS, 2016. p. 335. Vö. KUR – DREIER, 2013. p. 271.

⁷⁷⁴ Uo. p. 331.

⁷⁷⁵ Uo. p. 334., 343.

⁷⁷⁶ Uo. p. 340.

⁷⁷⁷ Uo. p. 335.

⁷⁷⁸ HEPP, 2017. p. 142.

⁷⁷⁹ HEPP, 2017. p. 143.

⁷⁸⁰ RENDAS, 2018. p. 159.

⁷⁸¹ BUE 9. cikk (2) bekezdés, TRIPS 13. cikk, WCT 10. cikk (1) bekezdés, WPPT 16. cikk (2) bekezdés, InfoSoc-irányelv 5. cikk (5) bekezdés, Sztj. 33. § (2) bekezdés. Vö. HEPP, 2017. p. 143. Vö. RENDAS, 2018. p. 158.

részesülő művek és teljesítmények felhasználói csoportjainak jogai és érdekei között (...).⁷⁸² A szerzőnek érdeke, hogy művének bárminemű felhasználásából származó gazdasági előnyben megfelelő módon részesedjen. Ennek korlátot szab a jogalkotó által elismert közérdek, amely olyan alapjogokat hivatott biztosítani, mint az információhoz való jog vagy a véleménynyilvánítás szabadsága. Itt érdemel említést a gazdasági szféra szereplőinek azon joga, hogy a művek révén a vállalkozás szabadságához való jogot szabadon élvezhessék, a felhasználásba fektetett beruházásaik megtérüljenek.⁷⁸³ Az InfoSoc-irányelvet és az Adatbázis-irányelvet módosító CDSM-irányelv⁷⁸⁴ (6) preambulumbekzdése ugyancsak alkalmazni rendeli a háromlépcsős tesztet és ugyanígy rendelkezik az Árva művek felhasználásáról rendelkező irányelv⁷⁸⁵ is a (20) preambulumbekzdésben.

A háromlépcsős teszt első ízben a BUE-ban került elfogadásra, amely a 9. cikk (2) bekezdésében a többszörözési jog korlátozását képező magáncélú másolásra írta elő alkalmazni. A Római-egyezmény 15. cikk 2. bekezdése kimondja, hogy az előadóművészek, hangfelvétel-előállítók és műsorsugárzó szervezetek tekintetében a nemzeti jogalkotó ugyanazokat a korlátozásokat rendelheti el, mint amelyeket az irodalmi és művészeti művek szerzői jogának védelmével kapcsolatban irányoz elő. A TRIPS-egyezmény 13. cikke minden benne foglalt jog korlátozására és kivételére előírta a teszt alkalmazását.⁷⁸⁶ A teszt csak azon korlátozások és kivételek esetében alkalmazható, amelyeket a tagállami jogalkotó törvényben kifejezetten meghatározott (*certain special cases*). A következő faktor védeni hivatott a szerző jogos érdekeit és a mű rendes felhasználását annak érdekében, hogy a szerző ne essen el a munkája gyümölcsének gazdasági hasznától (*conflicts with normal exploitation*).⁷⁸⁷ Az indokolatlan sérelem (*unreasonable prejudice*) egyet jelent azzal, hogy a korlátozás vagy kivétel nem boríthatja fel indokolatlanul az érdekegyensúlyt a felek között.⁷⁸⁸ A tesztet átvették az Internet-szerződések, majd pedig az InfoSoc-irányelv is. Gyenge megjegyzi, hogy a TRIPS háromlépcsős tesztje nem korlátozódik a többszörözés jogára, mint a BUE-ban foglalt testvére, hanem egy „*horizontális mechanizmust létrehozva*” a többi vagyoni jog tekintetében is, általánosan alkalmazni kell.⁷⁸⁹

Az Egyesült Államok szerzői jogában ismert fair use-tesztet a bíróságok esetjoga munkálta ki annak érdekében, hogy az Alkotmányban foglalt követelményeknek („*a tudományok és hasznos művészetek fejlődésének előmozdítása*”⁷⁹⁰) eleget tegyen és a köz érdekében megbontsa az információ és tudás feletti szerzői monopóliumot.⁷⁹¹ A bíró alkotta teszt

⁷⁸² PILA – TORREMANS, 2016. p. 338.

⁷⁸³ REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 152.

⁷⁸⁴ 2019/790 irányelv a digitális egységes piacon a szerzői és szomszédos jogokról, valamint a 96/9/EK és a 2001/29/EK irányelv módosításáról.

⁷⁸⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 2012/28/EU irányelve az árva művek egyes megengedett felhasználási módjairól.

⁷⁸⁶ Uo. p. 153.

⁷⁸⁷ Uo. p. 154-155.

⁷⁸⁸ Uo. p. 157. Vö. SEVILLE, 2016. p. 11.

⁷⁸⁹ GYENGE, 2010. (1) p. 60.

⁷⁹⁰ The Congress shall have power to promote the Progress of Science and useful Arts, by securing for limited Times to Authors and Inventors the exclusive Right to their respective Writings and Discoveries. United States Constitution, (Article I, Section 8, Clause 8). Az Európai Unióban hasonló célkitűzés szerepel az EUMSZ. 167. cikk (1) bekezdésében: „Az Unió hozzájárul a tagállamok kultúrájának virágzásához, tiszteletben tartva nemzeti és regionális sokszínűségüket, ugyanakkor előtérbe helyezve a közös kulturális örökséget.” Vö. KUR – DREIER, 2013. p. 248-249.

⁷⁹¹ MEZEI, 2008. p. 27.

bekerült az Egyesült Államok jelenlegi, 1976-os szerzői jogi törvényébe is. Az USCA 107. §-a akként rendelkezik, hogy „A szerzői joggal védett művek kritikai, magyarázati, híradási, oktatási (beleértve a tantermi használatra történő többszörözést is), tudományos vagy kutatási célú fair használata, beleértve a másolatok vagy hangfelvételek készítésével, avagy az említett szakaszban meghatározott más módon való reprodukálással való felhasználását, nem képezi a szerzői jogok megsértését.”⁷⁹²

A fair használat megállapítása során figyelembe kell venni a használat célját és jellegét, beleértve, hogy az kereskedelmi vagy non-profit célra irányult-e, a szerzői joggal védett mű természetét, a felhasznált rész mértékét és azt, hogy az mennyire volt lényeges eleme a felhasznált szerzői műnek, mint egésznek, végül pedig, hogy a használat milyen hatást gyakorolt a felhasznált mű potenciális piacára.⁷⁹³

Az Sztj., illetve a jelen alfejezethez alapul vett források az alábbi szabad felhasználási esetköröket taglalják: idézés,⁷⁹⁴ magáncélú másolás,⁷⁹⁵ oktatási, tudományos, kutatási célú átvétel és felhasználás,⁷⁹⁶ információk jogok szabad érvényesítését segítő szabad felhasználások, ide értve az intézményi célú szabad felhasználásokat és a tájékoztatás célja szerint indokolt felhasználásokat,⁷⁹⁷ szabad felhasználás a társadalmi esélyegyenlőtlenség, illetve a törvényhozáshoz, igazságszolgáltatáshoz és a közbiztonsághoz fűződő érdekek által indokolva,⁷⁹⁸ valamint az előadás joga.⁷⁹⁹

A vagyoni jogok korlátai mellett előfordulnak olyan esetkörök is, ahol a személyhez fűződő jogok is korlátozhatók. Ilyenek a *funkcionális művek*, például az építészeti alkotások, ahol az épület tulajdonosának rendeltetésszerű joggyakorlásból, vagy szükségszerű magán- illetve közérdekből eredő, a szerzői művet egyébként integritásában adott esetben sértő módosításokat (bontást, átépítést) a szerző eltűrje.⁸⁰⁰

Korlát a *munkaviszonyban létrehozott mű* (szolgálati jellegű mű). Jogpolitika indoka, hogy a személyhez fűződő jogok érvényesítése akadályozhatja a művek felhasználását.⁸⁰¹ Az Sztj. 30. §-a kimondja, hogy amennyiben a mű elkészítése a szerző munkaviszonyból fakadó kötelezettsége, a mű átadásával a vagyoni jogokat a szerző jogutódjaként a munkáltató szerzi meg. A mű átadásával a szerző hozzájárul az alkotás munkáltató által történő nyilvánosságra hozatalhoz. A szerző tehát csak a vagyoni jogokat ruházza át, a személyhez fűződő jogok továbbra is megilletik, viszont korlátozott terjedelemben. Megilleti a név feltüntetésének joga, amelyet mellőzhet, ha az átadott művön a munkáltató oly mértékben változtat, amellyel a szerző nem ért egyet. Vagyis a mű integritásához fűződő jog korlátozottan érvényesül. Kötelező jelleggel mellőzendő a név feltüntetése, amennyiben a szerző a mű visszavonására irányuló nyilatkozatot tesz. A szerző neve építészeti alkotások eseté-

⁷⁹² MEZEI, 2010. p. 53-54. Vö. GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 384.

⁷⁹³ Uo. Vö. MEZEI, 2017. p. 318-319.

⁷⁹⁴ Sztj. 34. § (1), Infosoc-irányelv 5. cikk (3) d), LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 132., HEPP, 2017. p. 148., GYENGE, 2010. (1) p. 194.

⁷⁹⁵ 35. §, Infosoc-irányelv 5. cikk (2) b), LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 137., HEPP, 2017. p. 145., GYENGE, 2010. (1) p. 199-201.

⁷⁹⁶ 33. (4), 34. § (1)-(4), 35. § (4)-(5), 38. § (1) b), Infosoc-irányelv 5. cikk (3) a), LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 136., HEPP, 2017. p. 152., 156., GYENGE, 2010. (1) p. 195-197.

⁷⁹⁷ 35. § (4), 36-37. §, Infosoc-irányelv 5. cikk (2) c), (3) a) és n) LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 144., HEPP, 2017. p. 154., 157., GYENGE, 2010. (1) p. 198-199.

⁷⁹⁸ 41. § (1)-(2), LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 147-148.

⁷⁹⁹ 38. § (1)-(4), Infosoc-irányelv 5. cikk (3) g), HEPP, 2017. p. 159.

⁸⁰⁰ POGÁCSÁS, 2014. (2), p. 155.

⁸⁰¹ POGÁCSÁS, 2017. (2) p. 39.

ben különösen fontos. Számosat (pl. Eiffel-torony, Hundertwasser-ház) a tervező nevével azonosítunk.⁸⁰² Gyenge úgy látja, hogy a személyhez fűződő jogok ilyenén korlátozása a befektetők érdekeit hivatott védeni.⁸⁰³

A Nagykomentár szerint az Szjt. a szabad felhasználásokat a törvény által garantált jogokhoz képest „nem mellérendelt, nem egyenrangú esetköröként” határozza meg, a törvény „nem teremt alanyi jogot a felhasználásra a társadalom tagjainak oldalán.” Ismeretek további „külső alkotmányos korlátok” is, mint például a szerzői jogok gyakorlásának alkotmányos és emberi jogi kontrollja, a versenyjog korlátai és a joggal való visszaélés tilalma. Az alapjogi megközelítés alkalmas lehet arra, hogy feloldjon olyan konfliktusokat, amelyek a dolgon fennálló tulajdonosi és a műre vonatkozó szerzői jog kollíziójából adódhatnak. A 33. § (1) bekezdése szerint a szabad felhasználáshoz nem szükséges a szerző engedélye, az mindig díjtalan.⁸⁰⁴

2. Magáncélú másolatkészítés és más többszörözési kivételek és korlátozások

A magáncélú másolás elismerése azt a célt szolgálta, hogy a korlátozás kedvezményezettjeinek magánszféráját a jogalkotó biztosítsa.⁸⁰⁵ Gyenge szavaival élve, hogy „a szerzői jog kívül maradjon ezen a területen”. A szerzőt ugyanakkor meg kell, hogy illesse a magánszféra keretei között készített másolás után az igazságos kompenzáció.⁸⁰⁶ Mezei ezt „a társadalom és a szerzői jogi jogosultak érdekei közötti egyensúlyozás eredményének” tekinti.⁸⁰⁷

Művek tömeges lemásolása a magánszféra keretei között azóta okoz problémát, amióta a felhasználók tömegei előtt vált lehetővé olyan technikai eszközök megvásárlása (magnó, videómagnó, CD, DVD, fénymásológép, számítógép) és platformok használata (internet), amelyek lehetővé teszik, hogy otthon, a magánszféra keretei között másoljanak le könnyen és gyorsan, az eredetivel szinte azonos minőségű szerzői műveket.⁸⁰⁸

Az új technikai vívmányok nagy előnye, hogy lehetőséget biztosítanak a végfelhasználóknak, hogy eltérjenek az előre megszabott, kötött sorrendű repertoároktól, amely kitűnően látszik egyes albumok előre, a kiadó által megszabott lejátszási listáin. Ez lényegében az egyik legnagyobb vonzereje és értelme a magáncélú másolatkészítésnek. A variációk új tárházát biztosítja,⁸⁰⁹ miközben lehetővé teszi azt is, hogy a tartalmakat egyik platformról a másira hordozzuk, vagy az eredetitől eltérő időpontban tekintsük meg. Richardson szerint a Betamax-ügy jelentősége az volt, hogy a videómagnó segítségével úgy lehetett a televíziós műsorokról másolatot készíteni, hogy azokat az eredetitől eltérő időben és helyen tekinthették meg.⁸¹⁰

⁸⁰² HARKAI, 2016. (1), p. 73.

⁸⁰³ GYENGE, 2010. (2) p. 84.

⁸⁰⁴ GYERTYÁNFY, 2017. 33. §.

⁸⁰⁵ KŐHIDI, 2016. p. 59.

⁸⁰⁶ GYENGE, 2010. (1) p. 199. Vö. KŐHIDI, 2016. p. 59.

⁸⁰⁷ MEZEI, 2012. (2) p. 153.

⁸⁰⁸ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 137. Vö.

⁸⁰⁹ RICHARDSON, 2002. p. 91.

⁸¹⁰ Uo. p. 93. Ugyan az Egyesült Államok szerzői joga nem ismeri a magánmásolási kivételt, úgy vélem, hogy a Betamax-ügy jól példázza a videómagnó társadalmi jelentőségét. Azokban a jogrendszerekben, ahol a magáncélú másolatkészítés lehetséges, a videómagnó az egyik technikai lehetőséget nyújtotta a másolásra.

Az internet előtt megjelent analóg berendezések többnyire arra voltak alkalmasak, hogy a felhasználók magáncélra többszörözzék a műveket. Lehetőséget biztosítottak ugyan arra, hogy a másolatok hasznosítására nagyobb volumenben kerüljön sor, a szerzőknek mégsem kellett attól tartani, hogy műveiket oly mértékben másolják le ellenőrizhetetlenül, nagy tételben, ahogy az az online világban történik.⁸¹¹

A számítástechnika és az internet lakossági elterjedése nyomán az engedély nélküli másolatok kiöntöttek az addigi mederből. Széles tömegek számára vált mindennapos gyakorlattá a szerzői művek jó minőségű, gyors másolatainak készítése. Az így készített másolatok száma igen korán elérte a *kritikus tömeget*, amelyen túl a magáncélú másolás már a mű rendes felhasználásába ütközik és sérelmes a mű rendes piacára, valamint a jogosultak jogos érdekeire.⁸¹² A másolás tehát immár nem a szabad műfelhasználás egyik eszköze, hanem a technika mindennapos használatáé. A kritikus tömeg Békés szerint akkor jön létre, amikor a másolást segítő technikai eszközök piaci ára eléri a lehető legalacsonyabb árszínvonalat, vagyis elég olcsó ahhoz, hogy tömegek szerezzék be és használják magáncélú többszörözésre.⁸¹³

A végfelhasználók által készített másolatok könnyűszerrel hozzáférhetővé tehetők mások számára.⁸¹⁴ A végfelhasználókra tehát immár nemcsak a műélvezet végpontjaként kell tekinteni, hanem mint közvetítőkre.⁸¹⁵ Ezek ellenőrzésére a jogosultaknak semmiféle lehetősége nincs. Ugyanakkor az így többszörözött műpéldányok veszélyeztethetik az eredeti művek elsődleges piacát.⁸¹⁶ Ezért a szerzőket a jogalkotó igyekezett kompenzálni különféle jogdíjak (reprográfiai jogdíj, üreshordozó-díj) bevezetésével. Az első állam, ahol az otthoni másolás kompenzálására a másoló berendezéseket gyártó vagy importáló, így a felhasználáshozközvetve hozzájáruló vállalatokra díjfizetési kötelezettséget rótt, a Német Szövetségi Köztársaság volt.⁸¹⁷

Ezek a vállalatok természetesen tovább háríthatták a díjat a végfelhasználókra, akik a tényleges másolást így jogszerűen, engedély nélkül végezheték. Ezzel egy időben a jogosultak megfelelő díjazást kaphattak a kiesett bevételek kompenzálására.⁸¹⁸ Hajdú a díjfizetési kötelezettség bevezetésére a jelentős mértékű társadalmi jelenségre adott reakcióként utal. A díj indokolt azért is, mert a magánszféra keretein belül készített másolatok ellenőrzése meghaladja a jogosultak érdekérvényesítő képességét, emellett a privát szférába

⁸¹¹ Ez nem jelenti természetesen azt, hogy a magáncélú másoláson túlmenő, a jogosultak érdekeit valóban sértő többszörözési cselekményekre ne került volna sor. A magnó és videó kazetták, valamint az azokat lejátszó eszközök maguk is számos szerzői jogi vitának ágyaztak meg. Ilyen volt például az *ACI Adam*-ügy, amelyben az EUB kimondta, hogy az InfoSoc-irányelv többszörözési fogalmába ütközik az olyan tagállami szabályozás, amely nem tesz különbséget a forrás jogszerűsége és jogszerűtlensége között, mivel az ilyen szabályozás elősegítené a hamis vagy hamisított művek terjesztését. Ezzel ellentétben a felelősség nem volt megállapítható a *Betamax*-ügyben (Sony Corporation of America, et al. v Universal City Studios, Inc., et al., 464 U.S. 417 (1984), amelyben az eljáró bíróság alkalmazhatónak ítélte a fair use doktrínát. Vagyis a time shifting céljából igénybe vett technológia nem sérti a szerző jogos érdekeit, amennyiben az magáncélra történik és a fair use keretei közé illeszkedik. SPOOR, 1996. p. 72-73. Ezen felül a Sony nem vonható felelősségre a szerzői jogok közvetett megsértéséért, mivel, ha használták is jogsértő célra a videómagnókat, azokról nem volt aktuális ismerete, így azokat kontrollálni sem tudta. Vö. MEZEI, 2016. (1) p. 81.

⁸¹² BÉKÉS, 2002. p. 2.

⁸¹³ Uo.

⁸¹⁴ GYERTYÁNFY – TÓTH, 2014. p. 244.

⁸¹⁵ Uo.

⁸¹⁶ GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 370.

⁸¹⁷ HAJDÚ, 2014. p. 27.

⁸¹⁸ QUINTAIS, 2015. p. 78.

való indokolatlan mértékű behatolásnak is tekinthetnénk. Másrésről viszont a díj alkalmas az így kiesett bevétel pótlására.⁸¹⁹

A magáncélú másolást elősegítő technológiák szinte minden jogosulti érdekkört elértek már.⁸²⁰ A VHS a műsorsugárzó szervezeteknek és filmelőállítóknak, a kazettás magnó, a DAT (digital audio tape) majd a CD, végül pedig az MP3 a hanglemezzkiadókat és előadóművészeket, az internet pedig lényegében mindenkit érintett, akik olyan műveket állítottak elő, amelyek valamilyen formában digitalizálhatók. A másolások kompenzálására ugyancsak minden adathordozót utolért az üreshordozó díj megfizetésének kötelezettsége. Hajdú szerint ez a folyamat itt nem állt meg. A felhő alapú technológiák ugyancsak felvetik a magáncélú másolás után fizetendő díjak kérdését.⁸²¹

Az eredeti piacot ért kihívást Lunney másként látja. Szerinte a magáncélú többszörözés nem hogy veszélyezteti a mű eredeti piacát, hanem éppen ellenkezőleg, jótékonyan hat rá. Ha egy mű népszerű, akkor is nagy példányszámban fog fogyni, ha ezzel egyenesen arányosan másolnak is belőle. A befolyó bevételek még így is sokszorosán meghaladják a mű előállításába és terjesztésébe fektetett költségeket. Ugyanez értelemszerűen nem érvényesülhet a kevésbé népszerű művek esetében.⁸²² Ha tehát szigorúan csak a magáncélú másolatok létjogosultságát vizsgáljuk, akkor azok nem veszélyeztetik a mű elsődleges piacát, mert éppen azokról a példányokról készülnek, amelyeket már egyébként is megvásároltak egyszer.⁸²³ Mivel azonban a magáncélú másolás termékeny táptalaja a jogellenes forrásból való többszörözésnek,⁸²⁴ ezért a reprográfiai jogdíj és üreshordozó díj léte is könnyedén indokolható. Ezt az indokot persze nem mindenki fogadja el maradéktalanul. Pila és Torremans felidézi azokat az ellenvéleményeket, amelyek szerint a magánmásolásért a jogosultaknak különféle jogcímeken juttatott díjazás tovább drágítja a szerzői műveket és gazdagítja azt az iparágat, amely már egyébként is „nemkívánatos monopolisztikus jegyeket mutat”.⁸²⁵

E helyütt érdemel említést az ún. *stream ripping* technológia, amellyel a végfelhasználók olyan streamelt tartalmakról tudnak egy szoftver segítségével tartós másolatot készíteni, amelyek tartós másolását a szolgáltató egyébként nem teszi lehetővé. Jütte a problémakört a magáncélú többszörözés InfoSoc-irányelvben foglalt szabálya felől közelíti meg, és ahhoz hasonlítja, amikor a felhasználók a rádióban sugárzott műsorokról készítettek másolatot kazettára, vagy a CD-re készítettek válogatásokat.⁸²⁶ Legjobb tudomásom szerint az EUB-nak ugyan nincs vonatkozó esetjoga, az InfoSoc-irányelv korlátozások és kivételek rendszeréből, és különösen a háromlépcsős teszt szövegéből levezethető a megoldás. A tesztnek különösen a második és harmadik lépcsője állhatja útját a magáncélú többszörözés gyakorlásának stream ripping keretében, a szolgáltató szerződéses gyakorlata mellett. Mivel a tisztán streaming alapú felhasználások esetében a művek és más teljesítmények rendes felhasználása olyan felhasználásra irányul, amikor tartós másolat nem készül a műről, a streamelt tartalmak rögzítése és többszörözése a mű rendes felhasználására sérelmes lehet,

⁸¹⁹ HAJDÚ, 2014. p. 27.

⁸²⁰ BÉKÉS, 2002. p. 2.

⁸²¹ HAJDÚ, 2014. p. 28.

⁸²² LUNNEY, 2001. p. 821.

⁸²³ Uo. p. 883.

⁸²⁴ A jogellenes forrásból származó művek felhasználása nem áll összhangban a háromlépcsős teszttel, ezért jogellenesnek tekintendő, mert maga a forrás sem volt jogszerű, amelyet adott esetben még nyilvánosságra sem hoztak. Lásd: GYERTYÁNFY – TÓTH, 2014. p. 254-255.

⁸²⁵ PILA – TORREMANS, 2016. p. 347.

⁸²⁶ JÜTTE, 2016. p. 11.

ezáltal károsítva a jogosult jogos érdekeit. Ennek további oka, hogy a felhasználó által készített másolatok olyan minőségűek lehetnek, amelyek képesek helyettesíteni az eredeti művet annak elsődleges piacán.⁸²⁷

2.1. Magáncélú másolatkészítés a nemzetközi szerzői jogban

A BUE 9. cikk (2) bekezdése szerint a tagok „különleges esetekben” lehetővé tehetik az egyezmény hatálya alá tartozó műpéldányok többszörösítését, amely nem lehet sérelmes a mű rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsíthatja a szerző jogos érdekeit. A háromlépcsős teszt eredeti célja az volt, hogy megoldást kínáljon a BUE-ba bevezetett általános többszörözési jog által felvetett problémákra. Szerepe szerint nemcsak a már meglévő kivételeket kellett keretek közé illeszteni, hanem a tagállamok számára olyan minimum „*formulát*” is jelentett, amelyet szem előtt kell tartani az újabb korlátozások, illetve kivételek meghatározásakor.⁸²⁸

A szabad felhasználás többszörözés jogát korlátozó rendelkezését a BUE-be az 1967-es stockholmi felülvizsgálat során vezették be.⁸²⁹ A stockholmi jegyzőkönyvekből kiderül, hogy az ilyen másolásra két formában kerülhet sor: vagy szabad felhasználás, vagyis a szerző engedélye és díjfizetés nélkül, vagy kényszerengedély útján, a kizárólagos engedélyezési jog díjigényre való korlátozásával. Előbbi a „tisztá” kivétel a többszörözési jog alól, a másik pedig a jog korlátozása. E kettő csak azokra a magáncélú másolásokra terjed ki, amelyek megfelelnek a háromlépcsős tesztnek, vagyis olyan különleges eset, amely nem sérelmes a mű rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit.⁸³⁰

A „különleges eset” alatt azt kell érteni, hogy kivételek és korlátozások „nem lehetnek általános jellegűek, csak egy szűkebb, meghatározott körre vonatkozhatnak,” amelyet nyomós és megalapozott társadalmi, jogpolitikai érdek indokol. E körbe tartozhat például az oktatási, tudományos célú felhasználás, a közbiztonság és közérdek védelme vagy a hátrányos helyzetű, fogyatékkal élő emberek segítése.⁸³¹

A második lépcső „nem lehet sérelmes a mű rendes felhasználására” fordulatot úgy kell értelmezni, hogy abba beleértendő a mű minden olyan felhasználása, amely „számottevő gazdasági vagy gyakorlati fontossággal bír vagy bírhat”.⁸³² E megfogalmazásból kitűnik, hogy többszörözés vagyoni jogának magja a mű gazdasági hasznosítása, felhasználása (*exploitation of the work*), a felhasználás maga pedig a műről készült másolatra épül.⁸³³ Ha tehát a mű szerzőtől eltérő személy által történő felhasználása nem ellentétes a mű rendes felhasználásával, azzal gazdasági értelemben a mű eredeti piacán nem versenyez, akkor a második lépcsőben foglaltak megvalósulnak. Még akkor is, ha felhasználásnak egyéb

⁸²⁷ Uo. p. 12-13.

⁸²⁸ DEPREEUW, 2014. p. 93. A háromlépcsős teszt kedvelt a nemzetközi jogalkotó körében, mert szövege „annyira meghatározatlan tartalmú, hogy abból bárki bármit kiérther”.. Lásd: MEZEI – HAJDÚ, 2014. p. 40.

⁸²⁹ GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 364.

⁸³⁰ SZJSZT 17/2006. p. 5.

⁸³¹ Ugyan az ACI Adam-ügy kapcsán, az uniós szerzői jog háromlépcsős tesztjének vonatkozásában, de Mezei és Hajdú a különlegességet nem tartja kellően világosan meghatározottnak. Felvetik a kérdést, hogy mennyiségi vagy minőségi kritériumok mentén kell-e dilemmát feloldani. Az sem világos, hogy a teszt szövege csak a jogalkotókat köti a korlátozások és kivételek megszabásánál, vagy pedig a tagállami bíróságoknak is vizsgálniuk kell. Lásd: MEZEI – HAJDÚ, 2014. p. 41. Vö. REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 154.

⁸³² DEPREEUW, 2014. p. 81. Vö. REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 155.

⁸³³ Uo.

kereskedelmi célzata van. A magáncélú másolás rendszerint kisszámú másolatot feltételez, amely nem veszélyeztetheti a mű rendes felhasználását.⁸³⁴

Ez az analóg világ fizikai műpéldányára valóban igaz lehet. Egy könyv elolvasására, vagy egy zenealbum meghallgatására rendszerint azok szerzői jogi értelemben vett felhasználását (többszörözés és terjesztés) követően kerül sor.⁸³⁵ Csakhogy az online világban lehetőség van arra, hogy egyes műpéldányok részegységei (például egy folyóirat egyes cikkei, egy zenealbum zeneszámai, egy sorozat egyes epizódja) önállóan is felhasználhatóak legyenek anélkül, hogy ahhoz a jogosult hozzájárult volna. Márpedig, ha elfogadjuk az előbbi állítást, hogy a többszörözés jogának valódi magja a mű gazdasági felhasználása, akkor a jogosultnak elvben az új, általa korábban nem ismert felhasználási módokra is ki kell, hogy terjedjen a hatalma.⁸³⁶

A harmadik lépcső azon szabálya, hogy a kivételek és korlátozások „*indokolatlanul nem károsíthatják a szerzők jogos érdekeit*” annak fényében értelmezendő, hogy a szerző érdekei ugyan jogosak, a törvény által biztosítottak, de azokat „*nem lehet csak önmagában tekinteni*”. Az érdekösszemérés során jelentősége van a társadalom egésze érdekeinek. A felek közötti egyensúlyt nem lehet indokolatlanul felborítani.⁸³⁷

A szabad felhasználások jogszerűsége megállapítására kimunkált háromlépcsős teszt BUE-ben lefektetett alapjait fejlesztette tovább a TRIPS-egyezmény. A TRIPS 13. cikkében rendelkezik a korlátozások és kivételekről. A TRIPS kiterjesztette a háromlépcsős teszt alkalmazását az összes szerzői vagyoni jogra és jogosultakra.⁸³⁸ A szomszédos jogi jogosultak esetében a 14. cikk 6. bekezdése a Római Egyezmény 15. cikk 1. bekezdés (a) pontját rendeli alkalmazni. Ez kimondja, hogy bármely szerződő állam a nemzeti jogában kivételeket engedhet, amely lehet többek között a magáncélú felhasználás is.⁸³⁹

A korlátozások és kivételek általános szabályai a WCT-ben is megjelennek. A szóhasználat itt is igen hasonló a BUE és a TRIPS szövegéhez. A WCT-ben tömörülő szerződő felek a nemzeti jogszabályaikban írhatnak elő olyan korlátozásokat és kivételeket, amelyek az irodalmi és művészeti alkotások esetében alkalmazandók. Az egyetlen kifejezetten a korlátozásoknak és kivételeknek szentelt cikk⁸⁴⁰ a 10. cikk, amelynek (1)-(2) bekezdése szerint a felhasználások „*nem lehetnek sérelmesek a mű rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsíthatják a szerző jogos érdekeit*”. Az imént említett rendelkezést csak azokra a vagyoni jogokra lehet alkalmazni, amelyet a WCT nevesít. Ezzel egy időben nem alkalmazható a BUE vagyoni jogaira.⁸⁴¹

A 10. cikk (2) bekezdésében kimondja, hogy a háromlépcsős tesztet alkalmazni kell azokra a kivételekre és korlátozásokra is, amelyeket a BUE ír elő. Ilyen kivételek például a beszédekről készített másolatok és a magáncélú másolás, a műsorsugárzó szervezetek efemer rögzítései.⁸⁴² Látható tehát, hogy a WCT önmaga nem hoz létre új szabad felhasználási esetköröket, hanem amellet, hogy maga is átveszi a háromlépcsős tesztet, visszautal ismét a BUE korlátozásaira és kivételeire, egyben ki is terjesztve a tesztet az

⁸³⁴ DEPREEUW, 2014. p. 82-83.

⁸³⁵ Uo. p. 97.

⁸³⁶ Uo. p. 87-89.

⁸³⁷ REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 157. Vö. SZJSZT 17/2006. p. 12.

⁸³⁸ DEPREEUW, 2014. p. 93. Vö. EFRONI, 2011. p. 212., REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 153.

⁸³⁹ SZJSZT 17/2006. p. 6.

⁸⁴⁰ REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 151.

⁸⁴¹ Uo. p. 158-159.

⁸⁴² Uo. p. 160-161.

abban foglalt valamennyi kivételre.⁸⁴³ A jogosultak és más érdekelt felek közötti egyensúly lényeges eleme a korlátozások és kivételek WCT-ben foglalt rendszerének, amely kitűnik a preambulumban megfogalmazott célkitűzésből is: „*A szerződő felek (...) felismerve az egyensúly fenntartásának szükségességét a szerzők jogai és a szélesebb közérdek, különösen az oktatás, kutatás és információhoz való hozzájutás érdekei között (...).*”

A 10. cikkhez fűzött közös nyilatkozatokban a szerződő felek egyetértettek abban, hogy a 10. cikk rendelkezéseit a „*digitális technológiákra is alkalmazzák, és megfelelő mértékben kiterjesszék*”. Ezzel egy időben az egyezmény e helyütt lehetőséget biztosít arra is, hogy a szerződő felek a digitális hálózatokban megfelelően alkalmazható új kivételeket és korlátozásokat állapítsanak meg.⁸⁴⁴

A WPPT 16. cikk (1) bekezdésében visszaül a WCT 10. cikkére, amikor kimondja, hogy a szerződő felek „*ugyanolyan jellegű*” korlátozásokat és kivételeket írhatnak elő az előadóművészek és hangfelvétel-előállítók tekintetében, mint az irodalmi és művészeti alkotások szerzői. A (2) bekezdés a korlátozások és kivételek tekintetében a háromlépcsős tesztet rendeli alkalmazni. A korlátozások és kivételek alkalmazása során az előadóművészek és hangfelvétel-előállítók tekintetében is figyelemmel kell lenni a jogosultak és más érdekek összhangjára. Biztosítani kell, hogy a jogosultak a befektetett munkájukat és tőjüket a szellemi tulajdonjogok fő princípiumai szerint a teljesítményeik gazdasági hasznosításával kiaknázhassák, abból részesedhessenek. Arra is ügyelni kell, hogy a jogosultak két nagy csoportja, a szerzői és szomszédos jogi jogosultak érdekei megfelelő módon egyensúlyban legyenek.⁸⁴⁵ Az egyensúlyra való törekvés kitűnik a WPPT preambuluma alábbi fordulatából: „*(...) felismerve az egyensúly fenntartásának szükségességét az előadóművészek és hangfelvétel-előállítók jogai és a szélesebb közérdek, különösen az oktatás, kutatás és információhoz való hozzájutás között (...).*”

Ahogy a BUE-t korszerűsítette, kiegészítette a WCT, úgy tette meg ugyanezt a WPPT a Római Egyezménnyel. Ez a korlátozások és kivételek terén akként jelenik meg, hogy a WPPT-ben elfogadott rendelkezések nem csökkenthetik a védelem minimális szintjét a Római Egyezmény védelmi szintje alá. A háromlépcsős tesztet sem lehet úgy értelmezni, hogy azzal a tagállamok csorbítsák a Római Egyezményben megszabott jogokat. Reinbothe és von Lewinski felhívják a figyelmet a WPPT azon fontos sajátosságára, hogy a korlátozásokat és kivételeket úgy kell meghatározni, hogy a szomszédos jogi jogosultak ne élvezzenek kedvezőbb szabályozást a szóban forgó tárgykör tekintetében, mint a szerzők.⁸⁴⁶ A háromlépcsős teszt faktorairól a WCT vonatkozó rendelkezéseinél elmondottak itt is irányadók. Lényegében ugyanez mondható el a WPPT 16. cikkéhez fűzött közös nyilatkozatról is, amely kimondja, hogy a WCT 10. cikkéhez fűzött közös nyilatkozat *mutatis mutandis* alkalmazandó a 16. cikk vonatkozásában is.

A WIPO Internet-szerződése, követve a TRIPS-egyezmény által kijelölt utat, a háromlépcsős tesztet kiterjesztették a szerzői jogi jogosultak, valamint az előadóművészek és hangfelvétel-előállítók összes vagyoni jogára.⁸⁴⁷ Ezzel egy időben, tekintettel a BUE-hoz való viszonyra, a korlátozásokat és kivételeket nem lehet úgy meghatározni a nemzeti jog-

⁸⁴³ Uo. p. 162.

⁸⁴⁴ Uo. p. 163. Vö. GYENGE, 2010. (1) p. 70.

⁸⁴⁵ Uo. p. 407. Vö. GYENGE, 2010. (1) p. 71-72.

⁸⁴⁶ Uo. p. 409-410.

⁸⁴⁷ SZJSZT 17/2006. p. 7.

alkotónak, hogy azzal a védelem szintjét a BUE által meghatározott küszöb alá szorítsák. Egy ilyen törekvésnek a háromlépcsős teszt nem lehet eszköze.⁸⁴⁸

A Marrákési Szerződés⁸⁴⁹ 11. cikk a)-d) pontjai az alkalmazandó korlátozásokat és kivételeket szintén a BUE, a TRIPS és az Internet-szerződésekben meghatározott háromlépcsős teszt figyelembe vételével rendeli alkalmazni.

A hatályba nem lépett Pekingi Szerződés 13. cikkében fekteti le a korlátozások és kivételek szabályait. A szóhasználat itt is igen hasonló a WPPT terminológiájához. A 13. cikk (1) bekezdés „*ugyanolyan típusú*” korlátozásokat vagy kivételeket rendel biztosítani az előadóművészek védelmére, mint amelyeket a szerzői jogosultaknak irodalmi és művészeti alkotásaik tekintetében biztosítanak. A (2) bekezdés szerint a kivételeknek és korlátozásoknak olyan „*különleges esetekre*” kell szorítkozniuk, amelyek „*nem sérelmesek az előadás rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják az előadóművészek jogos érdekeit*”.

A háromlépcsős teszt szövege tehát minden, esetünkben releváns nemzetközi egyezményben megjelenik, kiegészítve azzal az előírással, hogy a tagállamok maguk alkotják meg a korlátozások és kivételek részletszabályait. Ennél többet azonban a jogalkotó sehol sem mond a magáncélú másolásról, mivel amennyiben az ilyen jellegű cselekmények a háromlépcsős teszt keretei közé illeszthetők, akkor a szerzői és szomszédos jogi jogosultak kötelesek túrni, hogy a felhasználók a műpéldányokról szabadon készítsenek másolatokat. A széles körben elterjedt magánmásolatok a jogosultak jogos érdekeit sérthetik, hiszen egyszer ugyan a jogszerűen, kereskedelmi forgalomban megszerzett műpéldányért ellentételezéshez jutottak, a műpéldányról készített, akár számos másolat már csorbíthatja az adott mű piacát, így a fentebb említett engedélyezési jog nélküli díjigény előtt a jogalkotó utat nyitott.⁸⁵⁰

Az Egyesült Államok szerzői jogi törvénye a magáncélú többszörözés kivételét ilyen formában nem ismeri, viszont a fair use-teszt alkalmazható a többszörözést érintő jogviták eldöntésére. Az USCA 107. §-a akként rendelkezik, hogy „*A szerzői joggal védett művek kritikai, magyarázati, híradási, oktatási (beleértve a tantermi használatra történő többszörözést is), tudományos vagy kutatási célú fair használata, beleértve a másolatok vagy hangfelvételek készítésével, avagy az említett szakaszban meghatározott más módon való reprodukálással való felhasználását, nem képezi a szerzői jogok megsértését.*”⁸⁵¹

A fair használat megállapítása során figyelembe kell venni a használat célját és jellegét, beleértve, hogy az kereskedelmi vagy non-profit célra irányult-e, a szerzői joggal védett mű természetét, a felhasznált rész mértékét és azt, hogy az mennyire volt lényeges eleme a felhasznált szerzői műnek, mint egésznek, végül pedig, hogy a használat milyen hatást gyakorolt a felhasznált mű potenciális piacára.⁸⁵²

Az USCA 108. cikke lehetővé teszi a többszörözés korlátozását könyvtárak és archívumok és azok alkalmazottai számára, a munkakör által indokolt mértékben, hogy egynél több másolatot vagy hangfelvételt készítsenek a műről, illetve azt terjesszék amennyiben az ilyen tevékenység nem irányul közvetlen vagy közvetett gazdasági előnyre, a könyvtár,

⁸⁴⁸ REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 158.

⁸⁴⁹ Marrákési szerződés a vakok és látássérültek megjelent művekhez való hozzáféréseinek megkönnyítéséről. Marrakesh, 2013. Chapdelaine szerint ez az első olyan instrumentum, amely egy meghatározott kedvezményezett kör számára kíván szabad felhasználási esetköröket biztosítani. Lásd: CHAPDELAINE, 2017. p. 1-2.

⁸⁵⁰ GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 370.

⁸⁵¹ MEZEI, 2010. p. 53-54.

⁸⁵² Uo.

vagy archívum nemcsak a kutatók előtt, hanem a széleskörben vett nyilvánosság előtt nyitva áll, valamint a másolaton feltüntetik, hogy e rendelkezés alapján készítették.⁸⁵³ E rendelkezés három példány erejéig kiterjed a nyilvánosságra még nem hozott művekre is, de kizárólag megőrzési vagy közbiztonsági célból, vagy kutatási célból oly módon, hogy a másolatot egy másik könyvtár vagy archívum gyűjteményében használják fel. Helye van a másolásnak akkor is, ha az eredeti műpéldány megsérült, elhasználódott vagy elveszett, vagy a formátum, amelyben tárolták már elavult. Feltétel, hogy a könyvtár vagy archívum mindent ésszerű erőfeszítést megtett annak érdekében, hogy a műpéldányt pótolja, de az nem volt lehetséges tisztességes áron, továbbá a digitális formában többszörözött műpéldányok vagy hangfelvételek nem tehetők hozzáférhetővé.⁸⁵⁴ Goldstein és Hugenholtz e rendelkezések indokát abban látja, hogy lehetővé kell tenni az egyébként alulfinanszírozott, de a társadalom szempontjából fontos intézményeknek az általuk betölteni kívánt cél elérése által indokolt mértékben a művekhez való minél szélesebb körű hozzáférést.⁸⁵⁵

A többszörözés jogát érintő fair használat gazdag esetjogot termelt ki az Egyesült Államokban, amelyek a forrás jogszerűségének kérdését is érintik. A többszörözés fair use-tesztbe illeszkedő volta és a forrás jogszerűségének kérdése okán úgy vélem az alább citált esetek itt érdemesek említésre. A *SEGA v. Accolade*-ügyben⁸⁵⁶ a felperesek nehezményezték, hogy az alperes jogellenesen fért hozzá, másolta le és fejtette vissza a Genesis nevű videójáték forráskódját. Az eljáró kerületi bíróság azt vizsgálta, hogy a szoftver kódjának közbenső másolása, amely egy újabb, az eredetivel versengő szoftver fejlesztésének kezdeti lépése, kimentést nyerhet-e a fair use teszt alapján, mint olyan közbenső többszörözés, amely az új mű létrehozásához szükséges.⁸⁵⁷ Az ügy az alperes javára dőlt el. A bíróság úgy látta, hogy ha egy szoftver visszafejtése (szétszerelése – *disassembly*) az egyetlen útja annak, hogy a benne rejlő ötlethez és funkcionális elemekhez hozzájussunk, azt fair use-nak kell tekinteni. A fórum ugyanakkor figyelmeztetett rá, hogy ez a döntés nem menti meg az alperest egy esetleges, későbbi pertől, amely a végső produktum esetleges jogsértő voltát érinti.⁸⁵⁸

A *Kelly v. Arriba Soft Corp*-ügyben⁸⁵⁹ a vita tárgyát az alperes által üzemeltetett keresőmotor képezte. A Vista Image Searcher szövegfájlok helyett képeket indexált, amelyekről alacsony felbontású (*thumbnail*) másolatokat készített. A felperes egy profi fotográfus volt, aki saját weboldalán keresztül árulta képeit. Keresetében annak megállapítását kérte, hogy az alperes engedély nélkül másolta le és tette hozzáférhetővé képeit, amely cselekmény az Egyesült Államok szerzői jogi törvényének 106. § paragrafusába ütközik. Az alperes a jogsértésért való mentességet a fair use-doktrína alapján szeretne volna kimenteni.⁸⁶⁰

Az eljáró bíróság az ügyet megvizsgálva a fair use-teszt első faktoráról (a használat célja és jellege – „*the purpose and character of the use*”) úgy tartotta, hogy az Arriba által üzemeltetett keresőmotor kereskedelmi szolgáltatás nem közvetlenül a felperes védett műveinek kiaknázására irányult, az sem reklámcélokat, sem egyéb, közvetlenül a képhez kötődő haszonszerzési célokat nem szolgált. A vitás képek több ezer más kép társaságában tárolódtak az Arriba adatbázisában. Ezen felül ugyan valóban többszörözésre kerültek a

⁸⁵³ USCA 108. § (a) (1)-(3).

⁸⁵⁴ Uo. (b) (1)-(2).

⁸⁵⁵ GOLDESTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 385.

⁸⁵⁶ *Sega Enterprises Ltd. v. Accolade, Inc.*, 977 F.2d 1510, 1518 (9th Cir. 1993).

⁸⁵⁷ PADGETT, 2007. p. 662.

⁸⁵⁸ Uo. p. 663.

⁸⁵⁹ *Kelly v. Arriba Soft Corporation* 336 F. 3d 811 (9th Cir. 2003).

⁸⁶⁰ PADGETT, 2007. p. 666. Vö. MEZEI, 2011. p. 14.

képek, a felhasználás megfelelt a transformative use-tesztnek is. A kis felbontású thumb-nail-ek átalakító jellegűek voltak, nem helyettesítették a művek elsődleges piacán Kelly fotóit, amelyekről teljesen eltérő funkciót láttak el. Ez a funkció abban merült ki, hogy az internethasználók számára megkönnyítsék a képek keresését. Az eredeti képek funkciója viszont az esztétikum kielégítése, a művész önkifejezésének megjelenítése volt. Ezt a célt a „lebutított” minőségű másolatok nem elégíthették ki. Vagyis a bíróság a második faktor (a védett mű természete – „*the nature of the copyrighted work*”) is megvalósulását is megállapította.⁸⁶¹

A harmadik és negyedik faktort (hatás a mű potenciális piacára vagy értékére – „*effect of the use upon the potential market or value of the copyrighted work*”) elemezve a fórum arra a következtetésre jutott, hogy a keresőmotor közbenső másolatai ahelyett, hogy maguk aknáznák ki vagy csorbítanák a képek eredeti piacát, egy teljesen eltérő piacot szolgáltattak ki. A felperes a képeket ugyanis arra használta, hogy weboldalán könyveket, utazási csomagokat és magukat a fotókat értékesítse. Ezt a tevékenységi kört az Arriba nem fedte le. Sőt, ahogy Nelson bíró rámutatott, a keresőszolgáltatás éppen, hogy Kelly oldalára irányította a keresést végző felhasználókat. A képek lekicsinyítése továbbá nem gátolta meg a felperest abban sem, hogy az eredeti alkotásokat másik elektronikus adatbázis-előállítóknak értékesítse. A kulcs tehát a képek kisméretűvé alakítása volt, így azok nem versenghettek az eredeti művekkel azok piacán.⁸⁶²

Az *UMG Recordings, Inc. v. MP3.com, Inc.*⁸⁶³ esetében, három évvel megelőzve az Arriba-ügyet, azzal ellentétes ítélet született. Az alperes szolgáltatása arra irányult, hogy a zenei CD-k tulajdonosai az albumok tartalmát egy internethez kapcsolódó számítógépen keresztül is meghallgathassák. Az MP3.com igen tekintélyes adatbázist épített fel digitális zenefájlokból, amelyeket a szolgáltatást igénybe vevő felhasználók CD-iről másolt fel szervereire. Ha valaki hozzá akart férni az ott tárolt kollekcióhoz, be kellett helyeznie a CD-t a meghajtóba megerősítés képpen. Ezzel egy időben online kereskedőktől CD-eket is lehetett venni a szolgáltatáson keresztül. A biztonsági intézkedésnek köszönhetően a zenéhez csak azok férhettek hozzá, akik egyébként is jogszerűen használhatták azokat.⁸⁶⁴

Az alperes már az első fair use-lépcsőn elbukott. Rakoff bíró ugyanis nem látta a használat célja és jellege által indokolt tevékenységnek azt, ahogy az adatbázist a szerveren, a zeneszámokat a CD-kről kimásolva létrehozták. Ezen túlmenően az online szolgáltatás konkurált az eredeti jogosultak elsődleges piacával. A művek online nyilvánosságához közvetítése ugyanis a szerzői és szomszédos jogi jogosultakat illeti. Nem mellesleg pedig a CD-k szerverre való másolása könnyű táptalaja lehetett az internetes „kalózkodásnak” is.⁸⁶⁵

E láncba illeszkedik a *ReDigi-ügy*⁸⁶⁶ is, amely amellet, hogy mérföldkő a digitális jogkimerülés esetében, többszörözési mozzanatot is tartalmaz. Az alperes szolgáltatásának felhasználói a Cloud Locker nevű tárhelyre zenefájlokat tölthettek fel. Ehhez a művelethez a Media Manager szoftvert használták, amely áttekintette a merevlemezen található fájlokat abból a szempontból, hogy akad-e köztük értékesítésre alkalmas hangfelvétel. A felhőbe csak olyan zenét lehetett feltölteni, amelyek jogszerű forrásból, az iTunes oldaláról vagy egy másik ReDigi felhasználótól származtak. A feltöltést követően a számok automatiku-

⁸⁶¹ Uo. p. 667.

⁸⁶² Uo. p. 668. Vö. MEZEI, 2011. p. 15.

⁸⁶³ *UMG Recordings, Inc. v. MP3.com, Inc.* 92 F. Supp. 2d 349 (S.D.N.Y. 2000).

⁸⁶⁴ PADGETT, 2007. p. 669. Vö. LITMAN, 2001. p. 154-158., LEE, 2016. p. 140-141.

⁸⁶⁵ PADGETT, 2007. 670-671.

⁸⁶⁶ *Capitol Records v. ReDigi* 934 F.Supp.2d 640 (2013).

san töröltek a felhasználó merevlemezéről. Ezt a folyamatot segítette a Media Manager, amely tevékenysége arra is kiterjedt, hogy a fájlokat a felhasználó ne tudja „átmenekíteni” más adathordozó platformra. A felhasználó a Cloud Lockerbe feltöltött fájlokat vagy saját célra tárolta, vagy eladhatta. Ha utóbbi mellett döntött, akkor a rendszer hozzáférhetetlenné tette számára a tartalmat. Egyidejűleg lehetővé tette a vásárló számára, hogy a felhőből a számot saját adathordozójára többszörözze. Vagyis a szolgáltatás odafigyelt arra, hogy tevékenysége kizárólag jogszerűen többszörözött műpéldányok forgalmazására épüljön.⁸⁶⁷

A ReDigi üzleti tevékenységét a felperesek azért tartották támadhatónak, mivel annak ellenére, hogy a fájlok elméleti síkon jogszerű forrásból származtak, a felhasználók megszegték a digitális művekre vonatkozó felhasználási feltételeket, amelyek nem tették lehetővé, hogy a fájlokról az azokat megvásárlók másolatot készítsenek. A ReDigi-ügy megmutatja, hogy a többszörözés jogának online környezetben való fenntartása nem szolgálja az új piaci-technológiai megoldások kibontakozását, mert a jogosultak sikerrel tudják felhasználni az analóg gyökerű többszörözési jogot érdekeik érvényesítésére akkor is, ha egyébként a szolgáltatás, amely ugyan valóban megköveteli a művek többszörözését, egyébként újító jellegű. Mezei szerint a ReDigi-ügyben téves ítélet született, éspedig két okból. Először is a többszörözési cselekményt nem a szolgáltatás üzemeltetői végezték, hanem a felhasználók, akik viszont a space-shifting, mint fair use alapján kimenthették volna felelősségüket. Ebből következik, hogy közvetlen jogsértés hiányában a közvetett jogsértő ReDigi sem felel.⁸⁶⁸

Az információ feletti monopólium kialakulására figyelmeztet a *Facebook v. Power Ventures*-ügy.⁸⁶⁹ Az alperes vállalkozás automatizált szoftvereket használt arra, hogy összegyűjtse olyan felhasználók személyes adatait, akik egyszerre több közösségi oldalon regisztráltak. Ehhez a Facebook-felhasználók hozzájárulásával hozzáfért a Facebook fiókokhoz, majd az összegyűjtött információt más közösségi oldalakról származó adatokkal együtt elérhetővé tette. A Facebook igényét arra alapozta, hogy e tevékenység a felhasználási feltételek (*Terms of Use*) ellenére történt, miközben olyan adatok is kimásolásra kerültek, amelyek szerzői jogilag védettek. Az eljáró bíróság helyt adott a Facebook követelésének. Az ügy azért is jelentős, mert egyértelműen mutat az információ és adat (*Big Data*) feletti vállalati monopólium megerősödése irányába. A szerzői jog az információ feletti monopóliumot képes támogatni, míg az adat értékének védelmére az EU-ban ismert adatbázis-előállítói védelem alkalmat adhat. A Facebook-felhasználókról való adatgyűjtés ugyanis nyilvánvalóan sértette a technológiai óriás érdekeit, amelyet megpróbált – sikerrel – egy szerzői jogi per keretében megvédeni. Ezt könnyedén megtehetette, hiszen a Facebook weboldalán valóban számtalan olyan szerzői jog által védett elem található, amelyek digitális többszörözéséhez a jogosult engedélye szükséges.⁸⁷⁰

A többszörözés jogának kiterjesztő újraértelmezése és a digitális műélvezet térnyerésének kollíziója a legjobban talán a *MDY Industries, LLC v. Blizzard Entertainment, Inc.* jogvitában⁸⁷¹ volt tetten érhető. A Blizzard a fejlesztője, szerver-operátora és szerzői jogi jogosultja a világ egyik legnépszerűbb online többjátékos (*multiplayer*) játékának, a World of Warcraft-nak. A játékot megvásárlók a programmal együtt megkapnak egy másik

⁸⁶⁷ MEZEI, 2016. (1), p. 126-127. Vö. KARJALA, 2013. p. 253-255., PERZANOWSKI – SCHULTZ, 2016. p. 40-41.

⁸⁶⁸ Uo. p. 128-129.

⁸⁶⁹ Facebook, Inc. Power Ventures, Inc. C 08-5780 JF (RS), 2009 WL 1299698 (N.D. Cal. May 11, 2009).

⁸⁷⁰ KARJALA, 2013. p. 256.

⁸⁷¹ MDY Industries, LLC v. Blizzard Entertainment, Inc. 616 F. Supp. 2d 958 (D. Ariz. 2009).

szoftvert is (*client-side program*), amelyet vagy lemezről, vagy a Blizzard szervereiről le-
töltve, a Blizzard engedélyével – elfogadva a végfelhasználói licencia szerződést (*End User
Licence Agreement, EULA*) – telepítenek a számítógépükre. Ezen felül bármikor futtatni
akarják a játékot, csatlakozni kell az internetre és el kell fogadniuk bizonyos felhasználási
feltételeket (*Terms of Use – TOU*). Ezek a felhasználókkal kötött szerződések megtiltják,
hogy a játékot automatizált berendezésekkel vagy szoftverekkel játsszák. Az automatizált
rendszerekkel játsszók kiszűrésére a Blizzard egy külön szoftvert, a Warden-t üzemeltet.⁸⁷²

Az MDY készítette és hozta forgalomba a Glider nevű programot, amely megkerülte
a Warden pásztázó szemeit, lehetővé téve, hogy a felhasználók akkor is hozzáférjenek
a játékbeli karakterekhez, ha nem voltak a számítógépük közelében. A Blizzard ezt a
cselekményt jogsértőnek találta. Érzélese szerint a játékosok megszegték a felhasználási
feltételeket azzal, hogy a Glider-t használva futtatták a WoW-ot. A játék során ugyanis a
RAM-ban időlegesen többszörözésre került a játék, amire viszont a Blizzard-dal kötött
EULA alapján nem volt joga a felhasználóknak. Vagyis e helyütt nem az történt, amire
a szerzői művek hagyományos felhasználói élvezeténél számítanánk. A játékosok nem
váltak a műpéldány tulajdonosává, legfeljebb az adathordozót vásárolták meg. Ehelyett
egy licencia szerződés alanyai lettek. Mivel pedig a szoftvert a szerződéses feltételekkel
ellentétesen használták, így megszegték azt, miközben megsértették a jogosultak több-
szörözési jogát a program futtatásával és eközben a RAM-ban való többszörözéssel. Az
eljáró arizonai kerületi bíróság a jogvitában a Blizzard-nak adott igazat.⁸⁷³ Ezt a döntést a
kilencedik körzeti (circuit) bíróság is megerősítette.⁸⁷⁴

Utolsóként e helyütt egy szimbolikus ügyet szeretnék bemutatni. Önmagában ez is
csak egy a sok digitális többszörözéssel érintett jogeset közül. Azonban mind az alperes
személye, mind pedig az ügy végkimenetele több, e munka szempontjából is jelentős
üzenetet hordoz. Főként az imént röviden tárgyalt Facebook-ügy tükrében.

A Google 2003-ban kezdett hozzá egy nagyszabású digitalizálási vállalkozásba, a *Google
Print* projektbe, amellyel a célja az volt, hogy a szépirodalmi és akadémiai kiadókkal
kötött megállapodás alapján a könyvek digitalizált példányait online kereshetővé tegye.
A felhasználók a közkincsbe nem tartozó műveket csak korlátozott mértékben érthették el,
amely a gyakorlatban azt jelentette, hogy csak bizonyos oldalak váltak hozzáférhetővé,
amely oldalakat egyébként nem lehetett sem fizikai, sem digitális úton többszörözni. A
Google gondoskodott arról is, hogy az érdeklődőket egy link elhelyezésével olyan helyre
irányítsa, ahonnan a művek megvásárolhatók.⁸⁷⁵

A *Google Print* mellett beindult a *Google Books Library Project* is, amely könyvtárakkal
kötött megállapodás szerint digitalizálta a könyvállományt. Az így készített másolatokból a
könyvtárak is kaptak egy példányt, illetve az internetezők közönsége az e célra létrehozott
weboldalon elérhette a másolatokat, kereshető formátumban. A közkincsbe nem tartozó,
még védett művek csak a keresés során használt kifejezést és az azt övező szavakból álló
részletet (*snippets*) tették hozzáférhetővé. Többet információként megtudható volt, hogy
a felhasználóhoz hol van a legközelebbi könyvtár, ahol elérheti a művet, illetve az is,
hogy mely könyvesboltban vásárolhat belőle. A harmadik, a *Partner Program* keretében
a könyvkiadók engedélyével kerül sor a művek szkennelésre.

⁸⁷² KARJALA, 2013. p. 258.

⁸⁷³ Uo. p. 259-260.

⁸⁷⁴ MDY Industries, LLC v. Blizzard Entertainment, Inc., 629 F.3d 928 (9t Cir. 2010).

⁸⁷⁵ MEZEI, 2011. p. 8. Vö. PADGETT, 2007. p. 674.

A jogvita a Library projektből keletkezett,⁸⁷⁶ amely Mezei szerint három ponton érintett szerzői jogilag releváns felhasználást. Először is többszörözésre kerültek teljes művek, amelyekből a snippet-ek kulcsszavas keresés eredményeként váltak a nyilvánosság számára hozzáférhetővé, amely révén a felhasználók azokat a képernyőn kivetítették (*display*).⁸⁷⁷ Harmadszor a digitalizált példányokból egyet a könyvtárak rendelkezésére bocsátott a későbbi alperes. Az első cselekmény vált a Google Books perben felperes The Authors Guild érvelésének legfontosabb elemévé, hiszen, ahogy a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság ítélete nevezi, „epikus” mennyiségben másolták le az irodalmi alkotásokat.⁸⁷⁸

Az ügy egészen 2013-ig húzódott, amikor a kerületi bíróság a fair use-teszt alapján a Google-nek adott igazat. Chin bíró az első faktort vizsgálva megállapította, hogy a kivonatok (snippet-ek) képernyőn való kivetítése megfelel az első faktornak, mivel az átalakító jellegű. Ezen felül a felhasználók és a könyvtárosok számára is komoly előnyökkel szolgál. A hasznoszerzési célzatról megállapította, hogy a Google ugyan önmagában profit-orientált szervezet, a snippet-ek kivetítésével egy időben reklámokat nem helyezett el, a másolatokat pedig nem értékesítette, vagyis a tevékenység nem kereskedelmi jellegű. Mezei emlékeztet rá, hogy ez a megállapítás nem precedens értékű, mivel a joggyakorlat kereskedelmi jellegűnek tekinti a nem hasznoszerzési célú magatartást is.⁸⁷⁹

A második faktort, a szerzői művek természetét vizsgálva megállapítást nyert, hogy kitalált (*fiction*) művek szélesebb körű védelemben részesülnek, mint a *non-fiction* alkotások, például tudományos művek. Ettől a megállapítástól a másodfokú bíróság elhatárolódott.⁸⁸⁰ A harmadik faktor elemzése során, amely a felhasznált részek mennyisége és minősége az eredeti műhöz viszonyítását jelenti, a bíróság annak ellenére megállapította a tesztnek való megfelelést, hogy valójában a könyvek millióinak teljes terjedelemben való lemásolásáról volt szó.⁸⁸¹ A negyedik faktor korunk társadalmi elvárásait és társadalmi hasznosságát szem előtt tartva Chin bíró megállapította, hogy a Google nem jelent közvetlen veszélyt az eredeti művek piacára. Éppen ellenkezőleg, képes lehet előmozdítani a művek kereskedelmi forgalmát, hozzájárul a kulturális örökség megőrzéséhez és az ahhoz való hozzáférés elősegítéséhez.⁸⁸²

Chin bíró döntését a második körzet (Second Circuit) is megerősítette.⁸⁸³ A vizsgálat során az első faktorról megállapította, hogy az transzformatív jellegű, mivel a szolgáltatás lehetővé teszi, hogy a könyvek után kutatók a műveket azonosítsák. A funkció betöltéséhez szükség volt a művek lemásolására, bár azt nem okolja meg, hogy a Google miért nem kért engedélyt a kiadványok digitalizálásához. A művek keresés során a képernyőn bemutatott (*display*) kivonatai is kellőképpen átalakító jellegűek voltak. Ez a tény megelőzte a közvetett hasznoszerzési célt.⁸⁸⁴

A második faktor vonatkozásában Leval bíró vezette tanács kimondta, hogy a szerzői jogi oltalom nem tesz különbséget a kreativitás foka szerint, így minden mű, amelyet a digitalizálási program érintett, szükségképpen védett, felhasználása engedélyköteles. A

⁸⁷⁶ Authors Guild, Inc. v. Google, Inc., 954 F. Supp. 2d 282, 291 (S.D.N.Y.2013).

⁸⁷⁷ MEZEI, 2016. (2) p. 277.

⁸⁷⁸ MEZEI, 2011. p. 9. Vö. PADGETT, 2007. p. 675.

⁸⁷⁹ MEZEI, 2016. (2) p. 276-277. Vö. Google Books-ítélet (2013) p. 291-292.

⁸⁸⁰ Uo.

⁸⁸¹ Uo. p. 278.

⁸⁸² Uo. Vö. Google Books-ítélet (2013) p. 292-293.

⁸⁸³ The Authors Guild, Inc., et al. v. Google Inc. 804 F.3d (2nd Circuit 2015).

⁸⁸⁴ MEZEI, 2016. (2) p. 279. Vö. Google Books-ítélet (2015) p. 214-219.

felhasználás mégis e faktor tekintetében a fair használat irányába mutat, hiszen a másolatok átalakító jellegűek, mert új, hasznos információt eredményeznek.⁸⁸⁵ A harmadik faktort vizsgálva megállapítást nyert, hogy a másolás ésszerű és arányos, amit az átalakító jelleg megkövetelt. Az így létrejött másolatok nem támasztottak versenyt az eredeti művek piacán. A negyedik faktor ugyancsak megvalósult, tekintettel az elsőhöz való kapcsolatra. A bíróság azt ugyan elismerte, hogy a snippet-ek jelentettek valamilyen mértékű esést az eladások számát tekintve, de a valószínűsíthető bevételkiesés nem teszi a másolatot az eredeti példányok versenytársaivá, mivel a találatok tényekre mutattak, nem a bennük rejlő egyéni, eredeti kifejezésekre. Emellett pedig a töredékes jellegük miatt a snippet-nézetek nem is voltak arra alkalmasak, hogy a forrásszöveget teljességében helyettesítsék.⁸⁸⁶

Az ügy két szempontból jelentős igazán, amely az összes olyan online vállalkozásra igaz lehet, amelyek az új keresleti igényeket próbálták meg kielégíteni, betörve a jogosultak által hagyott piaci részbe. Az egyik szempontnak rögtön két oldala is van. Korunk egyik legnagyobb technológiai óriása projektjeivel kétségtelenül a köz és a kultúra javát szolgálja. Másik oldalról viszont a rendkívül költséges vállalkozás hatalmas nagy gazdasági értéket képvisel. A Google-nek már eleve számottevő versenyelőnye van a keresőmotorok piacán, amely adatok milliárdjait szolgáltatja a felhasználók keresési szokásairól. Eközben pedig weboldalain reklámfelületet biztosít.⁸⁸⁷

A másik szempont, ami miatt a Google Books, sőt, az Arriba Soft is mérföldkő az, hogy a fair use-teszten átmenő technológiai fejlesztések és vállalkozások áttörik a jogosultak műveken fennálló monopóliumát. Mivel tevékenységük érdeksérelemmel jár, ezért sok esetben az ilyen technológiai innovációknak jogvitával kell szembe nézniük. A pereskedések során azok a felek, akik sikerrel tudták bizonyítani, hogy technológiájuk megfelel a fair use-tesztnek, ott az eljáró bíróság a technológia egészét tekintve zöld utat adott az innovációnak, még akkor is, ha egyébként valóban fennállt olyan eset, amely pusztán a részcsелеkményt szemlélve jogsértő lenne, de az egész szempontjából mégsem az.⁸⁸⁸

Ez a szemlélet teszi alkalmassá Pihlajarinne szerint a fair use-tesztet arra, hogy esetleges európai bevezetése esetén lazítson a szerzői jog korlátozásainak és kivételeinek szűk hatókörén. Alkalmazásával esetről esetre lehetne értékelni az egyes jogvitákat, a technológia és a társadalom fejlődési irányának megfelelően. Bevezetése ugyanakkor nem jelentené a szerzői jogi rezsím azon fundamentális problémájának megoldását, hogy a többszörözés fogalma olyan technológiákra és művek hasznosításából származó jövedelemteremtési modellekre épül és reflektál, amelyek az online környezetben elavultnak számítanak.⁸⁸⁹

2.2. Magáncélú másolatkészítés és más többszörözési kivételek és korlátozások az Európai Unió szerzői jogában

A szoftverekre biztosított szerzői jogok a hagyományostól eltérően, szélesebb körben lettek meghatározva, így szükségszerű volt, hogy a korlátozások és kivételek enyhítsenek a szigorúra szabott rendelkezéseken.⁸⁹⁰ A Szoftver-irányelv az engedélyhez nem kötött

⁸⁸⁵ MEZEI, 2016. (2) p. 280. Vö. Google Books-ítélet (2015) p. 220.

⁸⁸⁶ MEZEI, 2016. (2) p. 280. Vö. Google Books-ítélet (2015) p. 221-225.

⁸⁸⁷ MEZEI, 2016. (2) p. 280.

⁸⁸⁸ PADGETT, 2007. p. 679.

⁸⁸⁹ PIHLAJARINNE, 2017. p. 965.

⁸⁹⁰ BLOCHER – WALTER, 2013. p. 145.

cselekményei szűkebb körűek,⁸⁹¹ mert nem a teljes, általános értelemben vett nyilvánosság számára határoznak meg szabad felhasználási esetköröket, hanem annak a felhasználónak biztosítanak kivételt, aki a művet jogszerűen megszerezte (*qualified person, lawful acquirer*).⁸⁹² De neki sem határtalan mértékben, mivel a programalkotások korlátlan szabad felhasználása, főleg azok ellenőrizetlen többszörözése negatívan érinthetné a szerző azon érdekét, hogy a mű gazdasági hasznosításából ő is részesedhessen.⁸⁹³ Nem szükséges a jogosult engedélye a többszörözési cselekményhez, ha arra a számítógépi program rendeltetési céljának megfelelő használata miatt van szüksége a programot jogszerűen megszerző személynek, ide értve a hibajavítást is.⁸⁹⁴

A (2) bekezdés a jogszerű felhasználó számára lehetővé teszi azt is, hogy biztonsági másolatot készítsen,⁸⁹⁵ amennyiben azt a program felhasználása szükségessé teszi. Ennek célja, hogy a program használatához elengedhetetlen, műszakilag szükséges többszörözési cselekményeket a jogosult ne akadályozhassa. E körbe tartozik a betáplálás és futtatás, a program hibáinak javítása,⁸⁹⁶ illetve bármely egyéb, a rendeltetésszerű használatához szükséges cselekmény.⁸⁹⁷ Utóbbi függ a szoftver technikai sajátosságaitól és a futtatásra vonatkozó általánosan elfogadott standardoktól.⁸⁹⁸

A (3) bekezdés megengedi a jogszerű felhasználó számára, hogy engedély nélkül megfigyelje, tanulmányozza és kipróbálja a programot, annak elemeit, alapját képező ötleteket és elveket. Ezt elvégezheti a program betáplálása, megjelenítése, futtatása, továbbítása vagy tárolása során, annak érdekében, hogy a számítógépes rendszer elemeinek összekapcsolása lehetséges legyen. Ide értendő a program másolatát megjelenítő kód többszörözése, lefordítása, ha az szükséges ahhoz, hogy az önállóan működtethető programot más programokkal együtt működtessék. A felhasználás azonban nem károsíthatja a jogosult jogos érdekeit vagy akadályozhatja a program rendes felhasználását.⁸⁹⁹

A „számítógépi programot jogszerűen megszerző személy” alatt érteni kell azt, aki a szoftvert megvásárolja és aki a felhasználásra felhasználási szerződésben engedélyt kap.

⁸⁹¹ PILA – TORREMANS, 2016. p. 336.

⁸⁹² BLOCHER – WALTER, 2013. p. 146. Vö. KUR – DREIER, 2013. p. 252.

⁸⁹³ Ez Blocher és Walter szerint a „jutalmazási elmélet” (*reward theory*) és az áruk szabad áramlásának elvével van összhangban. Lásd: BLOCHER – WALTER, 2013. p. 146.

⁸⁹⁴ Szoftver-irányelv, 5. cikk (1) bekezdés.

⁸⁹⁵ A biztonsági másolatok készítésének lehetősége adott volt a Szoftver-irányelv hatálya lépését megelőző időszak szerződéses gyakorlatában. A jogszerű felhasználó ezen jogát az elfogadott irányelv is magáévá tette, amely szabálytól nem is enged eltérést. A biztonsági másolat fogalmát az irányelv nyitva hagyva, a felhasználóra bízta annak bizonyítását, hogy az akár több másolat a biztonsági másolás kategóriájába esik, annak célját szolgálja. A biztonsági másolatok nem a mű felhasználását, hanem a további, folyamatos, zavartalan használatot segítik elő arra az esetre, ha az eredeti műpéldány megsemmisülne vagy megrongálódna. A másolatok nem adhatók tovább, mivel a terjesztés joga esetükben nem merül ki. Lásd: BLOCHER – WALTER, 2013. p. 156-157.

⁸⁹⁶ A hibajavítást először tágabb értelemben kívánták meghatározni, amelyet azonban az iparági lobbierőteljesen kritizált. Érvelésük szerint a karbantartás (*maintenance*) fogalmát többféleképpen lehet értelmezni, akár kiterjeszhető a szoftver bővítésére, frissítésére is. Az irányelv elfogadott szövege sem a hibajavítást, sem a hibát magát nem magyarázza meg. Ide kell érteni minden olyan cselekményt, amely a hiba felfedezésére, lokalizálására és magára a korrekcióra irányul. A hiba lehet technikai, de előfordulhat, hogy a programcsomag nem tartalmazza azokat a funkciókat, amelyeknek egyébként a felhasználási szerződésnél fogva biztosítottak kellene lenni. Lásd: BLOCHER – WALTER, 2013. p. 154-155.

⁸⁹⁷ Szoftver-irányelv, (13) preambulumbekkezdés. Vö. TATTAY, 2014. p. 288.

⁸⁹⁸ BLOCHER – WALTER, 2013. p. 154.

⁸⁹⁹ Szoftver-irányelv, (15) preambulumbekkezdés.

Jogszerűen szerző személynek kell tekinteni azt is, aki a művet haszonkölcsönbe vette, vagy bérlí, amennyiben a jogosult az ilyen jogügyletek megkötésére korábban engedélyt adott. Ha korábban a szerző csak bérlé vagy haszonkölcsönbe adta a művet, a további bérlé vagy kölcsönügyletek nem keletkeztetnek jogszerű felhasználást. A szoftverek természetüknél fogva alkalmasak arra, hogy elváljanak az őket fizikai térben hordozó tárolóeszközöktől. A felhasználás nem a fizikai hordozóra magára irányul, hanem a rajta levő szoftverre, amelynek a használata további többszörözési cselekményeket igényel. Ha pedig a szoftvert nem adathordozón vásárolták meg, hanem egy szerverről töltötték le, a program lehívása maga is többszörözést feltételez. Vagyis önmagában az adathordozó megvásárlása nem szükségképpen hordozza magában a szoftver felhasználásához való hozzájárulás megszerzését is.⁹⁰⁰

A 6. cikk rendelkezik a mérnöki visszafejtésről (*decompilation, reverse engineering*), amely indokoltá teheti a többszörözést és lefordítást, amennyiben elengedhetetlen a szoftver más programokkal való együttes működtetéséhez és a szükséges információ megszerzéséhez. E cselekményeket csak olyan személy végezheti, aki engedéllyel rendelkezik, vagy a felhasználásra jogosult másik személy, illetve ezek nevében, erre felhatalmazott személy végzi, az információ korábban még nem volt könnyen hozzáférhető és a cselekmények csak a szoftver másik programmal való együttes működtetéshez szükséges részeire korlátozódnak.⁹⁰¹

Ez utóbbi kitétel további magyarázatot igényel. Előfordulhat, hogy az interoperabilitás⁹⁰² biztosítása az egész program teljes visszafejtését indokolja, mert csak így nyerhető ki a megfelelő információ. Amennyiben tehát az új program más programokkal való együttes működtetéséhez szükséges információ csak a teljes visszafejtéssel lehetséges, akkor a működtetéshez szükséges rész az egész programra értelmezendő. Amennyiben viszont a szükséges részt a visszafejtő megtalálja, akkor ott megáll a kivétel alkalmazásának lehetősége is.⁹⁰³ A 6. cikk (2) bekezdés a)-c) pontjai ki is mondják, hogy a megszerzett információ az együttes működtetésen kívül más célokra nem használható fel, másokkal nem közölhető, kivéve, ha erre az önállóan megalkotott számítógépi program együttes működtetéséhez van szükség. Nem használható tovább az információ kifejezési formájában lényegében hasonló számítógépi program kifejlesztéséhez, előállításához és forgalomba hozatalához, illetve a szerzői jogot sértő más cselekményekhez sem. E rendelkezések jogpolitikai indoka Blocher és Walter szerint abban keresendő, hogy a visszafejtés során a cselekményt végző ne fejleszthessen ki olyan programot, amely szembetűnő hasonlósága révén a felhasznált programmal konkuráló legyen annak piacán.⁹⁰⁴ A jogalkotó a (2) bekezdéssel kívánt megfelelő egyensúlyt teremteni két ütköző érdek között. Az egyik a felhasznált szoftverbe foglalt know-how megőrzéséhez fűződő érdek, a másik pedig a fejlesztés alatt álló mű, illetve a

⁹⁰⁰ BLOCHER – WALTER, 2013. p. 148.

⁹⁰¹ Szoftver-irányelv, 6. cikk (1) bekezdés a)-c) pont. BLOCHER – WALTER, 2013. p. 169. Vö. TATTAY, 2014. p. 289.

⁹⁰² Az interoperabilitás fogalmát a Szoftver-irányelv (10) preambulumbekkezdése tartalmazza. E szerint a számítógép funkciója abban áll, hogy a számítógépes rendszer többi elemével és a felhasználókkal kapcsolatba lépjen és azokkal együtt működjön. A program a szoftver és hardverelemek közötti kapcsolódást és kölcsönhatást a „csatlakozási felületek” (*interface*) révén biztosítja. Ez a funkcionális kapcsolat és kölcsönhatás „együttes működtetés” (*interoperabilitás*) néven ismert, ami lehetővé teszi az információcserét és az információ kölcsönös felhasználását.

⁹⁰³ BLOCHER – WALTER, 2013. p. 174-175. Vö. KUR – DREIER, 2013. p. 252.

⁹⁰⁴ Uo. p. 176.

benne rejlő információ sikere.⁹⁰⁵ A (3) bekezdés a kivételek alkalmazásául a háromlépcsős teszt felhívását írja elő.

A fenti rendelkezések *ultima ratio* jelleggel teszik lehetővé a szoftverfejlesztőnek, hogy az interoperabilitás biztosítása érdekében kinyerjék az információt a korábbi szoftverből azért, hogy az új program a régi programmal megfelelően együtt tudjon működni. Ha az ehhez való, nélkülözhetetlen információ másként nem hozzáférhető, a másik programot a fejlesztő többszörözheti és lefordíthatja egy másik programnyelvre.⁹⁰⁶ Fontos, hogy a többszörözés joga kiterjed mindazon cselekményekre, amelyekre a 4. cikk (1) bekezdése jogosít, így például a program betáplálására, megjelenítésére, futtatására, továbbítására vagy tárolására. A fordítás viszont nem foglalja magába a mű átdolgozását, az elrendezés megváltoztatását vagy bármely más módon történő megváltoztatását.⁹⁰⁷

A mérnöki visszafejtés lehetővé tételének jogpolitikai indoka, hogy a szoftverek feletti szerzői jogok versenyjogi szempontból is releváns monopóliumhoz, piaci erőfölényhez vezethetnek. Erre tekintettel a kis és közepes méretű szoftverfejlesztők a visszafejtés, mint kivétel bevezetése mellett kardoskodtak, míg a kis létszámú, de annál nagyobb gazdasági-piaci befolyással rendelkező, jellemzően amerikai fejlesztők ellenezték a kivétel elfogadását.⁹⁰⁸ A kompiláció Blocher és Walter szerint felfogható az egyik legelterjedtebb „titkosítási eljárásnak” (*method of encryption*), amely a fejlesztő üzleti titkának tekinthető (*know-how*) szoftvert tartalmazta. Az 1970-1980-as években még csak a tárgykódot értékesítették, ám ahogy a technológiai fejlődés haladt előre, lehetővé tette a forráskód visszafejtését is, úgy nőtt meg az igény a visszafejtéssel szembeni jogi védelemre.⁹⁰⁹

A fent említett korlátozásoktól és kivételektől a felek nem térhetnek el, az ezekkel ellentétes szerződéses kikötés semmis.⁹¹⁰ E kikötés nem billenti ugyanakkor helyre a szerződéses szabadság elvén ejtett csorbát, mivel a felek nem határozhatják meg teljesen szabadon a szerződés tárgyát képező szoftver használatára vonatkozó rendelkezéseket.⁹¹¹ Ennek oka, hogy a jogosultak, alkalmazkodva a Szoftver-irányelv korlátozások és kivételek rendszeréhez, igyekeznek úgy alakítani az engedélyezés szerződéses gyakorlatát, hogy lehetőség szerint minél nagyobb kontrollt tartsanak meg a művek használata felett. Mivel a szoftverek előállítói gyakran erőfölényben vannak a piacon, így a versenyjog szabályai is alkalmazandóvá válhatnak.⁹¹²

Az Adatbázis-irányelv 6. cikk (1) bekezdése rendelkezik az engedélyhez kötött cselekmények alóli kivételekről. Nincs szükség az adatbázis előállítójának engedélyére az olyan felhasználások esetében, amelyek egyébként az 5. cikkben meghatározott kizárólagos jogok körébe esnének, de szükségesek ahhoz, hogy az adatbázis többszörözött példányának tartalmát annak jogszerű felhasználója rendeltetésszerűen használhassa, ahhoz hozzáférhessen. Az (1) bekezdés az adatbázisban rejlő szerzői jogi oltalom alól létesít kötelező kivételt.⁹¹³

⁹⁰⁵ Uo.

⁹⁰⁶ BLOCHER – WALTER, 2013. p. 169. Vö. SEVILLE, 2016. p. 30.

⁹⁰⁷ BLOCHER – WALTER, 2013. p. 171.

⁹⁰⁸ Uo. p. 163.

⁹⁰⁹ Uo. p. 168.

⁹¹⁰ Szoftver-irányelv, 8. cikk.

⁹¹¹ BLOCHER – WALTER, 2013. p. 146.

⁹¹² Uo. p. 151-152.

⁹¹³ PILA – TORREMANS, 2016. p. 335.

A 6. cikk a Szoftver-irányelv 5. cikkét mintául használva az adatbázis jogszerű felhasználója⁹¹⁴ számára biztosítja a megsabott kivételeket. Ennek jogpolitikai indoka, hogy az Adatbázis-irányelv 5. cikkében meghatározott kizárólagos jogok olyan széles körben kerültek meghatározásra, hogy a megfelelő korlátozásuk nélkül lehetetlen lenne az adatbázis használata és a benne foglalt tartalomhoz való hozzáférés.⁹¹⁵ A 15. cikk értelmében a 6. cikk (1)-ben foglaltakkal ellentétes szerződéses kikötés semmis.

A 6. cikk (2) bekezdése a tagállamok hatáskörébe utalja, annak lehetőségét – vagyis a (2) bekezdés a nem kötelező jelleggel alkalmazandó korlátozásokat és kivételeket tartalmazza⁹¹⁶ –, hogy rendelkezzenek az 5. cikkben meghatározott jogok korlátozásának részletszabályairól. Az a) pont a magáncélú⁹¹⁷ többszörözést csak a nem elektronikus adatbázis esetében teszi lehetővé. E megszorító értelmezésnek indoka, hogy az elektronikus adatbázisokat technikai jellegükénél fogva sokkal könnyebben lehet többszörözni a jogosultak engedélye nélkül.⁹¹⁸ Az a) pont megkötése sokkal szűkebb körű, mint az InfoSoc-irányelv 5. cikk (2) bekezdés b) pontjában foglalt kivétel, amely adatbázis esetében nem is hívható fel.⁹¹⁹

A b) pont lehetővé teszi a korlátozások és kivételek bevezetését kizárólag oktatás szemléltetése vagy tudományos kutatás céljából, amennyiben a felhasználó a forrást pontosan megjelöli és a felhasználás nem kereskedelmi célú. A c) pont megengedi az adatbázis engedély nélküli felhasználását a közbiztonság, illetve a közigazgatási vagy bírósági eljárás érdekében.

A 6. cikk (3) bekezdése kimondja, hogy a korlátozások és kivételek a BUE-val összhangban „nem értelmezhetők úgy, hogy lehetővé váljon oly módon történő alkalmazása, ami indokolatlanul károsítaná a jogosult jogos érdekeit, illetve sérelmes lenne az adatbázis rendes felhasználására”.⁹²⁰ Ez a rendelkezés azért került a korlátozások és kivételek szabályai közé, hogy megakadályozza a jogosultakra nézve káros, túlzottan széles korlátozások és kivételek alkalmazását.⁹²¹

A (34) preambulumbekkezdés szerint amennyiben a jogosult döntése nyomán online szolgáltatás útján vagy más terjesztési módon bocsátja a felhasználó rendelkezésére az adatbázist, akkor a jogszerű felhasználónak jogában áll, hogy az adatbázishoz hozzáférjen

⁹¹⁴ Von Lewinski szerint jogszerűnek kell tekinteni a felhasználót, amennyiben az adatbázist a jogosult hozzájárulásával használja. A felhasználás akkor is lehet jogszerű, ha a jogosult ugyan kifejezetten nem járult hozzá, viszont valamelyik törvény által előírt korlátozás vagy kivétel hatálya alá esik. Jogszerű felhasználónak kell tekinteni azt is, aki az adatbázist egy fizikai adathordozón a jogosulttól vagy általa feljogosított más személytől szerzi meg. Ennek ellenkezője igaz a jogellenes forrásból származó adatbázisok felhasználóira. A (34) preambulumbekkezdés is tartalmaz példát arra, hogy mikor tekinthető egy felhasználás jogszerűnek: „ha a jogosult úgy dönt, hogy az adatbázis egy műpéldányát on-line szolgáltatás útján vagy más terjesztési módon a felhasználó rendelkezésére bocsátja, a jogszerű felhasználó számára lehetővé kell tenni, hogy az adatbázishoz hozzáférjen, és a jogosulttal kötött felhasználási szerződésben megállapított célból és módon az adatbázist használja, még ha a hozzáférés és felhasználás egyébként engedélyköteles cselekmények elvégzését igényli is”. El kell továbbá különíteni egymástól azt a felhasználót, aki az adatbázis tartalmához kíván hozzáférni attól, aki csak értesíti azt. Lásd: VON LEWINSKI, 2013. (2) p. 727-728.

⁹¹⁵ VON LEWINSKI, 2013. (2) p. 726.

⁹¹⁶ PILA – TORREMANS, 2016. p. 336.

⁹¹⁷ A magáncél kizár minden kereskedelmi és közérdek által indokolt célt. Alkalmas viszont arra, hogy szolgálja a természetes személy saját céljait a magánszféra keretein belül, beleértve a szoros baráti és családi kört. Lásd: VON LEWINSKI, 2013. (2) p. 733.

⁹¹⁸ Uo. p. 733.

⁹¹⁹ Uo.

⁹²⁰ DEPREEUW, 2014. p. 185.

⁹²¹ VON LEWINSKI, 2013. (2) p. 730.

és a felhasználási szerződésben megállapított célból és módon az adatbázist használja. Ebben az esetben helye lehet olyan, egyébként engedélyköteles cselekményeknek, amelyek a hozzáférést lehetővé teszik.⁹²² Szerződéses megállapodás hiányában az adatbázis rendeltetésszerű használatának kell tekinteni, ezáltal feltételezni, hogy az olyan online hozzáférések – az adatbázis internetes böngészése [ezáltal a gyorsító tárolóban való többszörözését] vagy letöltése – nem állnak ellentétben a jogosult jogos érdekével, amelyek kizárólag a tartalmi elemekhez való hozzáférést célozzák.⁹²³

A 8. cikk (1) bekezdése szerint a nyilvánosság számára bármilyen módon hozzáférhetővé tett adatbázis előállítója nem akadályozhatja meg, hogy a jogszerű felhasználó⁹²⁴ a tartalom minőségileg és/vagy mennyiségileg jelentéktelen részeit bármilyen célra kimásolja és/vagy újrahasznosítsa. A (2) bekezdés a háromlépcsős tesztet beiktatva szabja meg a szabad felhasználás kereteit. Az (1) bekezdésben foglaltak von Lewinski szerint azt hivatottak megakadályozni, hogy az adatbázis előállítója szerződéses úton terjessze ki a védelem hatókörét. Ezzel egy időben biztosítani igyekeznek, hogy a felhasználó a minőségileg és/vagy mennyiségileg jelentéktelen részeket felhasználhassa, amennyiben azok nem esnek a 7. cikk (1) bekezdésének hatálya alá.⁹²⁵

Az Adatbázis-irányelv tehát egyszerre tartalmaz korlátozásokat és kivételeket az adatbázis azon részei tekintetében, amelyek szerzői jogi oltalomra tarthatnak számot, illetve azon elemekre, amelyek sui generis védelemben részesülnek.⁹²⁶

A 9. cikk ez utóbbiakra fogalmaz meg kivételeket. A nyilvánosság számára bármilyen módon hozzáférhetővé tett adatbázis jogszerű felhasználói az előállító hozzájárulása nélkül kimásolhatják, illetve újrahasznosíthatják a tartalom jelentős részét. A 9. cikk a)-c) pontjai felsorolják azokat az eseteket, amikor e kivétel alkalmazására sor kerülhet: a) a nem elektronikus adatbázis⁹²⁷ tartalmának magáncélra történő kimásolása esetében, b) az oktatás szemléltetése vagy tudományos kutatás céljából történő kimásolás esetében a forrás megjelölésével, és a nem kereskedelmi cél által indokolt mértékben, c) a közbiztonság, illetve közigazgatási vagy bírósági eljárás érdekében történő kimásolás és/vagy újrahasznosítás esetében. A tagállamok nem állapíthatnak meg ennél szélesebb körű kivételeket.⁹²⁸

A többszörözés joga tekintetében az InfoSoc-irányelv első tervezete (*initial proposal*) széleskörben meghatározott többszörözési jogot javasolt.⁹²⁹ Ennek korlátozására olyan kivételrendszert szántak, amelyhez képest a tagállamok nem szabhattak meg további korlátozásokat és kivételeket. A többszörözéshez kapcsolódva a tervezet lehetővé szándékozott tenni a reprográfia útján való magáncélú másolást, díjfizetési kötelezettség nélkül. Ezen felül a természetes személy által saját célra audiovizuális, vizuális vagy audio médiáról történő, kereskedelmi mértékű el nem érő másolatkészítést.⁹³⁰

⁹²² DEPREUW, 2014. p. 181.

⁹²³ Uo. p. 185.

⁹²⁴ A jogszerű felhasználó fogalma közvetve kiolvasható a fent idézett (34) preambulumbekkezdésből. Jogszerű a felhasználó, ha a jogosult döntése nyomán rendelkezik az adatbázissal. Lásd: VON LEWINSKI, 2013. (2) p. 766.

⁹²⁵ Uo. p. 767.

⁹²⁶ Uo. p. 762.

⁹²⁷ Hogy az elektronikus adatbázisra miért nem terjed ki a rendelkezés, azt von Lewinski azzal indokolja, hogy az elektronikus adatbázisok könnyen és gyorsan, olcsón többszörözhetőek. E szabály egybecseng a 6. cikk szerzői jogot korlátozó kivételével. Lásd: VON LEWINSKI, 2013. (2) p. 773.

⁹²⁸ Uo. p. 772.

⁹²⁹ VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 946-947.

⁹³⁰ Uo. p. 1017.

A Bizottság javaslatával kapcsolatban az Európai Parlament jelezte a jogosultak pozíciói megerősítésének szükségességét a magáncélú másolás szabályozása során. Ennek értelmében nem kerülhetett volna sor már nyilvánosságra hozott fényképészeti alkotások és zeneművek lemásolására a jogosult engedélye nélkül. A reprográfia útján történő többszörözést méltányos díjazás megfizetéséhez kötötték volna. Ugyanezt a szabályt kellett volna alkalmazni az audiovizuális alkotások analóg médiumra való magáncélú, méltányos díjazás ellenében történő többszörözése esetén, ha az kereskedelmi célt nem szolgált. Digitális másolatokra hasonló szabályokat írtak volna elő, azzal, hogy csak olyan műveket lehetett volna ily módon többszörözni, amelyeket nem védenek hatáson múszaki intézkedésekkel. E javaslatokat a Bizottság magáévé tette. Csakúgy, mint a Parlament efemer rögzítések szabad felhasználásá tételére vonatkozó módosítását.⁹³¹

Az InfoSoc-irányelv a többszörözés joga alóli kivételeket és korlátozásokat kimerítő jelleggel felsorolja, kivéve 5. cikk (3) bekezdés utolsó pontját. Ebben mindenképpen eltér a szerzői jog harmonizációját célul kitűző nemzetközi szerződésektől. A horizontális jogalkotás célja deklarálta az egységes, működőképes belső piac biztosítása volt, figyelembe véve a tagállamok eltérő szerzői jogi hagyományait.⁹³² Az irányelvnek további célja, hogy megteremtse az összhangot a fennálló nemzetközi szerzői jogi rezsimmel a kivételek és korlátozások alkalmazása során.⁹³³ Ennek a törekvésnek felel meg az 5. cikk (5) bekezdésében lefektetett kitétel, amely a háromlépcsős teszt fogalmi elemeit áttemelve kijelenti, hogy a „*kivételek és korlátozások nem alkalmazhatók oly módon, hogy az károsítsa a jogosult jogos érdekeit vagy sérelmes legyen a mű rendes felhasználására*”. Az irányelv megalkotása során figyelembe vették azt a fokozott gazdasági hatást, amelyet az új elektronikus környezetben a már meglévő korlátozások és kivételek előidézhetnek. Erre tekintettel helye lehet az újszerű felhasználások körében a korlátozások és kivételek szűkebb meghatározásának.⁹³⁴ Az InfoSoc-irányelv háromlépcsős tesztje szélesebb körű, mint ami a WIPO Internet-szerződéseiben meghatározásra került. Lefedi ugyanis a többszörözési jogon kívül a nyilvánossághoz közvetítést és a terjesztést is.⁹³⁵

A törvényalkotó már 2001-ben számított rá, hogy digitális magáncélú többszörözés sokkal nagyobb mértékben terjed majd el, mint a hagyományos, analóg párja.⁹³⁶ Éppen ezért jóval nagyobb gazdasági jelentőségre is szert fog tenni, így indokolt volt, hogy a kétféle, különböző technikai eszközökkel végzett többszörözési cselekmények között a jogalkotó különbséget tegyen.⁹³⁷

Az 5. cikk a nemzetközi szerződéseknél sokkal szélesebb körben bontja ki a kizárólagos vagyoni jogosultságokat érintő korlátozásokat és kivételeket. Az 5. cikk (2) bekezdése felsorolja azokat az eseteket, amelyek a kivételt képeznek a többszörözési jog alól.⁹³⁸

A b) pont kimondja, hogy „*magáncélra, kereskedelmi célt közvetlenül vagy közvetve sem szolgáló módon*” a műről „*bármely hordozóra természetes személy*” készíthet másolatot,

⁹³¹ Uo. p. 949-950.

⁹³² InfoSoc-irányelv, (32) preambulumbekzdés.

⁹³³ Uo. (44) preambulumbekzdés. Vö. von LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 969.

⁹³⁴ Uo.

⁹³⁵ von LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 1061.

⁹³⁶ KŐHIDI, 2016. p. 60.

⁹³⁷ InfoSoc-irányelv, (38) preambulumbekzdés. Ez a rendelkezés a hang-, kép- és audiovizuális anyagok magáncélú többszörözésével kapcsolatban tartja szükségesnek a fennálló rezsim harmonizálását. Lásd: MEZEI – HAJDÚ, 2014. p. 34.

⁹³⁸ Vö. TATTAY, 2014. p. 250., MINERO, 2011. p. 465., HAJDÚ, 2014. p. 29-31.

amennyiben a jogosult méltányos díjazásban részesül. E helyütt az irányelv egy további elvárás támogatja a magáncélú többszörözés kereteinek megszabásakor. Figyelemmel kell lenni arra, hogy a művön alkalmazásra került-e hatáson műszaki intézkedés.⁹³⁹ A bármely hordozóra fordulat minden olyan médiumra utalhat, amely képes a mű vagy más teljesítmény magába foglalására, megjelenítésére, hordozására, legyen akár digitális, akár analóg. A magáncél lefedi a természetes személy bármely magánművekenyisége körében végzett másolást, beleértve a szűk családi, barát kört.⁹⁴⁰

Az 5. cikk (2) bekezdésének c) pontja lehetővé teszi a nyilvánosan hozzáférhető könyvtárak, oktatási intézmények, múzeumok vagy archívumok számára a műről másolat készítését, ha az sem közvetlenül, sem közvetve nem irányul kereskedelmi vagy gazdasági célra. E kivétel egybeesik az USCA 108. §-ának kivételével. A rendelkezés indokait a (34) és (40) preambulumbekendések adják meg. Előbbi kimondja, hogy a tagállamok kivételeket vagy korlátozásokat állapíthatnak meg oktatási vagy tudományos célra, vagy egyes közintézmények, például könyvtárak és archívumok javára, továbbá a napi eseményekről szóló tudósítás céljából, idézési, fogyatékos személyek által történő, közbiztonsági célt szolgáló, valamint közigazgatási és bírósági eljárásokban való felhasználás céljára. Utóbbi szerint az egyes nem kereskedelmi célból működő, nyilvánosság számára hozzáférhető könyvtárak és hasonló feladatot ellátó intézmények, például archívumok számára a tagállamok korlátozást, illetve kivételt állapíthatnak meg, amelyet azonban a többszörözési jog körébe tartozó különös esetekre kell korlátozni. Ezek a kivételek nem vonatkozhatnak a védett művek és más teljesítmények online szolgáltatásával összefüggésben megvalósuló felhasználásra.

Az InfoSoc-irányelv több helyen indokot szolgáltat arra, hogy a szabad felhasználások körében miért fontos a jogtiszta forrás előtérbe helyezése. A (22) preambulumbekendés a kultúra védelmét csak úgy tartja megvalósíthatónak, ha a szigorú jogvédelem szabályait érvényre juttatva meggátolják, hogy hamis, vagy hamisított műpéldányok jogellenesen kerüljenek terjesztésre.⁹⁴¹ A (33) preambulumbekendés az időleges többszörözés lehetővé tételének indokolásánál akként rendelkezik, hogy jogszerűnek kell tekinteni azokat a felhasználásokat, amelyeket a jogosult engedélyez, illetve jogszabály megenged.⁹⁴² A contrario ebből arra lehet következtetni, hogy minden felhasználás, ami nem illeszkedik e rendelkezés keretei közé, az jogellenes.

Arról, hogy a többszörözési cselekmények beilleszthetők-e valamely korlátozás és kivétel, különösen a magáncélú másolás hatókörébe, az EUB-nak is többször kellett döntést hoznia.⁹⁴³ Az *ACI Adam*-ügyben⁹⁴⁴ a forrás jogszerűsége a megválaszolandó kérdések között szerepelt, azzal a kiegészítéssel, hogy nem kifejezetten a jogellenes forrás problémakörének

⁹³⁹ Vö. TATTAY, 2014. p. 252.

⁹⁴⁰ VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 1031-1032.

⁹⁴¹ PILA – TORREMANS, 2016. p. 338.

⁹⁴² Az IViR jelentése szerint a jogszabály engedélye (*not restricted by law*) elsődlegesen a korlátozásokra utal. Lásd: IViR jelentés, p. 34.

⁹⁴³ A EUB magáncélú másolással, illetve a fizetendő díjakkal kapcsolatos ítéleteit (a teljesség igénye nélkül például: C-467/08. *Padawan v. SGAE*; C-462/09. *Stichting de Thuiskopie v. Opus Supplies Deutschland GmbH et al.*; C-277/10. *Martin Luksan v. Petrus van der Let*; C-457/11–C-460/11. *VG Wort v. Kyocera et al.*; C-521/11. *Amazon et al. v. Austro-Mechana*; C-463/12. *Copydan Båndkopi v. Nokia Danmark A/S*. Az ítéletekből lesűrhető következtetésekről részletesen lásd: HAJDÚ, 2014.) e [disszertáció](#) keretei között nem ismertetem részletesen. Ennek oka, hogy a [disszertáció](#) fő fókuszában a nyilvánossághoz közvetítés és többszörözés egymáshoz fűződő viszonya áll az online felhasználások esetében.

⁹⁴⁴ C-435/12. *ACI Adam BV és társai v Stichting de Thuiskopie, Stichting Onderhandelingen Thuiskopie ver-goeding* ECLI:EU:C:2014:25.

feloldása állt az ítélet homlokterében, hanem a jogdíjak megállapításának kérdése. Ezzel összefüggésben került elemzésre a jogellenes forrás is.⁹⁴⁵

Az ügyben afelperes és társai üres adathordozókat importáltak, illetve gyártottak. A CD-k és CD-R-ek forgalmazása okán, a rájuk készíthető magáncélú másolatok után az adathordozókat gyártók, illetve forgalomba hozók jogdíjat kötelesek fizetni az alperesnek. Az ACI Adam ennek a jogdíjnak a mértékét azért vitatta, mivel az tévesen veszi figyelembe azt a lehetséges kárt, amelyet a jogellenes forrásból készített másolatok potenciálisan okozhatnak.⁹⁴⁶

A feltett kérdések közül e helyütt csak az első és a második kérdéseket vizsgálom. Ezek elemzését az EUB is összevonta. A kérdés ugyanis arra vonatkozott, hogy az InfoSoc-irányelv 5. cikk (5) bekezdésében foglalt háromlépcsős tesztet és a vele összefüggésben értelmezett 5. cikk (2) bekezdés b) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes minden olyan tagállami szabályozás, „*amely nem tesz különbséget azon esetek között, amelyekben a magáncélú többszörözésre jogszerű forrásból került sor, illetve azok között, amelyekben jogellenes forrásból került rá sor*”.⁹⁴⁷

Az EUB válasza szerint az olyan tagállami szabályozás, amely nem tesz különbséget a jogos és a jogellenes forrásból való másolás között, nem áll összhangban az irányelv szellemiségével. Ha ugyanis elismerné a jogellenes forrást, mint a magáncélú többszörözés egyik eredőjét, akkor elősegítené a hamis, illetve hamisított művek terjesztését, amely következtében csökkenne az eredeti művek „*értékesítési mennyisége*” és az ezekhez kapcsolódó jogügyletek száma, vagyis sérelmesek lennének a mű rendes felhasználására és indokolatlan kárt okozna a jogosultaknak.⁹⁴⁸ Ezért az 5. cikk (2) bekezdésének b) pontjával „*ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely nem tesz különbséget azon esetek között, amelyekben a magáncélú többszörözésre jogszerű forrásból, illetve amelyekben jogellenes forrásból került sor*”.⁹⁴⁹

A Bérlet-irányelv 10. cikke a vagyoni jogok korlátozásait határozza meg. A szabályzás mintájául a Római Egyezmény 15. cikke szolgált. A tagállamok maguk választhatják meg, bevezetik-e a nevesített korlátozásokat. Amennyiben alkalmazásuk mellett döntenek, akkor a korlátozások és kivételek körét nem határozhatják meg a Bérlet-irányelvben megszabottaknál szélesebb körben, az irányelv által érintett kapcsolódó jogi jogosult kör tekintetében.⁹⁵⁰

Az (1) bekezdés a) pontja külön nevesíti a magáncélú felhasználás esetét, de nem részletezi, hogy mit kell ez alatt érteni. Von Lewinski emlékeztet rá, hogy az InfoSoc-irányelv elfogadását követően annak 5. cikke vált alkalmazandóvá a Bérlet-irányelv 7. cikkében meghatározott többszörözési cselekmények tekintetében. Így a többszörözési jogot érintő magáncélú másolás Bérlet-irányelvben foglalt korlátozása sem alkalmazható többé. Ugyanígy az InfoSoc-irányelv 5. cikk (2) bekezdés (b) pontja felülírta a Bérlet-irányelv 10. cikk (3) bekezdés (c) pontjában írtakat. Eszerint az InfoSoc-irányelv előírását figyelembe véve a tagállamoknak kötelessége, hogy a többszörözési jogot érintő magáncélú másolás, mint korlátozás bevezetése mellett tegyék lehetővé, hogy a jogosultak méltányos díjazásban részesüljenek. Ugyancsak figyelemmel kell lenni az InfoSoc-irányelv 5. cikk (5) bekezdésében foglalt háromlépcsős tesztre. Mindezekre tekintettel a Bérlet-irányelv

⁹⁴⁵ MEZEI – HAJDÚ, 2014. p. 44. Vö. PILA – TORREMANS, 2016. p. 348.

⁹⁴⁶ Uo. 12-19. pont.

⁹⁴⁷ Uo. 20. pont.

⁹⁴⁸ Uo. 38-41. pont.

⁹⁴⁹ Uo. 58. pont.

⁹⁵⁰ VON LEWINSKI, 2013. (1) p. 334-335.

e helyütt tárgyalt magáncélú felhasználási esetkörét csak a rögzítésre lehet alkalmazni, amely a gyakorlatban akkor lehet releváns, ha valaki egy magáncélú másolatot készít egy élő koncert sugárzásáról.⁹⁵¹

A (2) bekezdés lehetővé teszi, hogy előadóművészek, hangfelvétel-előállítók, műsor-sugárzó szervezetek és filmek előállítói tekintetében a tagállamok olyan korlátozásokat vezessenek be, mint amilyeneket az irodalmi és művészeti alkotások szerzői jogi védelme tekintetében már bevezettek. A (3) bekezdés a korlátozásokat csak a háromlépcsős tesztre figyelemmel teszi lehetővé.⁹⁵²

2.3. Magáncélú másolás és más többszörözési kivételek és korlátozások a magyar szerzői jogban

A magáncélú másolás alapesetét az Szjt. 35. § (1) bekezdése tartalmazza, kimondva, hogy „természetes személy magáncélra a műről másolatot készíthet, ha az a jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja”. A jogalkotó igyekezett a 18. §-ban biztosított többszörözési jog alól a lehető legszélesebb körben kivételt engedni a magánérdek érvényre juttatása és védelme céljából. Azt viszont már nem teszi lehetővé, hogy az eredeti műről készített másolatokat a felhasználó tovább értékesítse, mivel ez már a terjesztés kizárólagos vagyoni jogát csorbitaná.⁹⁵³ Ez egybecseng azzal a kitételrel is, hogy a másolatkészítés nem vezethet sem közvetlenül, sem közvetve jövedelemszerzésre, vagy -fokozásra, vagyis nem lehet közvetlen, sem közvetett gazdasági célja.⁹⁵⁴

Vagyis a magáncélú többszörözést csak a felhasználó magánszférája körébe vonható célok indokolhatják. Közvetettnek akkor tekinthető a haszon, ha a felhasználás indirekt módon eredményez bevételnövekedést, akár úgy, hogy a pubban közvetített mérkőzések több vendéget vonzanak.⁹⁵⁵

A magáncélú másolás alanya csak természetes személy lehet. A magáncél szűk körű meghatározásába beletartozik a saját és családi, valamint a szűk baráti kör.⁹⁵⁶ A másolás további, közvetett célja nem releváns, lehetpéldául oktatási vagy szórakozási cél elérése.⁹⁵⁷ A másolatot bármilyen hordozóra el lehet készíteni, akár digitálisan, akár analóg módon. A másolatok csak jogszerű forrásból származhatnak, és ugyanígy nem lehetséges a hatásos műszaki intézkedés megkerülésével végzett másolás.⁹⁵⁸

Az Szjt. 40. §-a kimondja, hogy a szabad felhasználás körében többszörözött műpéldányok nem terjeszthetők a szerző engedélye nélkül.⁹⁵⁹ Ez fontos kitétel, amely újabb érvként szolgál a jogellenes forrásból többszörözés és lehívásra hozzáférhetővé tétel ellen.⁹⁶⁰ Ennek

⁹⁵¹ Uo.

⁹⁵² Vö. TATTAY, 2014. p. 279.

⁹⁵³ GYERTYÁNFY – TÓTH, 2014. p. 252.

⁹⁵⁴ Uo. p. 253.

⁹⁵⁵ MEZEI, 2012. (1) p. 154.

⁹⁵⁶ HEPP, 2017. p. 145.

⁹⁵⁷ GYERTYÁNFY – TÓTH, 2014. p. 253.

⁹⁵⁸ HEPP, 2017. p. 145.

⁹⁵⁹ Uo. p. 158.

⁹⁶⁰ Az InfoSoc-irányelv 5. cikk (4) bekezdése nem talált követésre a magyar jogalkotó által. Az irányelv ugyanis a terjesztési jogával kapcsolatban kimondja, hogy a tagállamok a terjesztési joggal kapcsolatos kivételeket, illetve korlátozásokat, az engedélyezett többszörözési cselekmény által indokolt terjedelemben állapíthatnak meg.

indoka Mezei szerint, hogy a jogosult engedélye hiányában még jóhiszeműen sem lehet magáncélra többszörözni, ha pedig egy ilyen módon lemásolt műpéldányt a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tesznek, akkor az ellentétes a magáncéllal, amiből következik, hogy a magáncélra másolt műveket nem lehet a nyilvánossághoz juttatni.⁹⁶¹ E körben kell még megemlíteni az Szjt. 16. § (6) bekezdését, amely meghatározza *jogosulatlan felhasználás* fogalmát is. Ilyennek kell tekinteni különösen azokat a felhasználásokat, amelyekre sem törvény, sem pedig a szerző szerződéssel felhasználási engedélyt nem adott, vagy ha a felhasználás túlterjeszkedik a biztosított jogosultság határain. Az Szjt. tehát megköveteli nemcsak a jogszerű felhasználást, hanem azt is előírja, hogy annak igazodnia kell a törvény vagy szerződés által megszabott terjedelemben, azon túl nem terjeszkedhet.⁹⁶²

Másolatot nemcsak a magánszemély, hanem egy harmadik személy is készíthet a magánszemély javára. E rendelkezés célja Mezei szerint az, hogy a kevésbé vagyonos emberek is élvezhessék a magáncélú többszörözés előnyeit akkor is, ha nem képesek megfizetni a drága másoló berendezéseket. A másolást kezdeményező személynek a cselekményt jogos céllal kell alátámasztania és a folyamatot magának kell felügyelnie. A tevékenység kizárólag a mechanikus többszörözésre kell, hogy korlátozódjon.⁹⁶³

A szabad másolatkészítés nem vonatkozik minden műpéldányra. Ennek megfelelően az Szjt. 35. § (1) bekezdése nem teszi lehetővé az építészeti művek, műszaki létesítmények, a szoftverek, számítástechnikai eszközzel működtetett adatbázis, valamint a mű nyilvános előadásának kép- vagy hanghordozóra való rögzítését. Ugyanígy nem lehetséges a kotta reprográfiával történő többszörözése, magáncélra sem. Az építészeti művek és műszaki létesítmények rendes felhasználása a háromdimenziós megvalósítás, amely rendszerint egyszeri többszörözést, megvalósítást tesz lehetővé, a művek tehát egy példányban készülnek el.

Ugyancsak nem tartozik a magáncélú másolatkészítés körébe, ha a szoftvert és számítástechnikai adatbázist magánszemély vagy szervezet saját számítógépén futtatja, amelynek feltétele a műről készített másolatok gépre való feltelepítése.⁹⁶⁴ Ez a korlátozás nem terjed ki a szoftverek esetében azokra a többszörözésekre, amelyek a szoftver felhasználását segítik elő, és amelyeket a szoftvert jogszerűen megszerző személy a rendeltetéssel összhangban végez. A szoftverről annak jogszerű felhasználója egy biztonsági másolatot készíthet, ha ez a felhasználáshoz szükséges. Ezt érvényesen a felhasználási szerződésben kizárni nem lehet. A jogszerű felhasználónak arra is lehetősége van, hogy a szoftvert a célból futtassa, hogy a programalkotás valamely elemét, annak alapjául szolgáló elgondolást vagy elvet tanulmányozza, megismerje vagy megfigyelje.⁹⁶⁵

A szoftver kódja is többszörözhető vagy lefordítható, amennyiben ezen cselekmények elengedhetetlenek az önállóan megalkotott szoftvernek más szoftverekkel való együttes működtetéséhez szükséges információ megszerzéséhez. Az ilyen felhasználásoknak feltétele, hogy a cselekményt a jogszerű felhasználó vagy a felhasználásra jogosult más személy, illetve ezek megbízottja végezze, e személyek számára az együttes működtetéshez szükséges információ nem vált könnyen hozzáférhetővé és a felhasználási cselekmények a szoftver azon részeire korlátozódnak, amelyek az együttes működést biztosítják.⁹⁶⁶

⁹⁶¹ MEZEI, 2012. (1) p. 169.

⁹⁶² GYERTYÁNFY – SZINGER, 2014. p. 156.

⁹⁶³ HEPP, 2017. p. p. 159.

⁹⁶⁴ HEPP, 2017. p. 145.

⁹⁶⁵ Szjt. 59. (1)-(3).

⁹⁶⁶ Szjt. 60. § (1) bekezdés a)-c) pont.

Az adatbázis esetében az Szjt. 62. § (1) bekezdése átültette az Adatbázis-irányelv vonatkozó rendelkezéseit, ezért ezek részletes ismertetése itt nem indokolt.

Az Szjt. a reprográfia, majd a digitalizáció és a számítógépes műfelhasználások elterjedése miatt a 35. § (2) bekezdésében megtiltja, hogy teljes könyvről, folyóiratról vagy napilap egészéről bárki másolatot készítsen, kivéve a kézírással vagy írógéppel többszörözött másolatokat, mivel a potenciálisan nagy mennyiségben és jó minőségben, otthon készített másolat a mű eredeti kiadásaival versenyre kelhet.⁹⁶⁷ A 35. § (3) bekezdése tilalmazza az olyan felhasználásokat, amelyek során a műről más személlyel készítettnek másolatot számítógépen, illetve elektronikus adathordozóra. E rendelkezés célja annak meggátolása, hogy a műről bárki, aki a jogszerű felhasználó körén kívül esik, digitális technológiával jó minőségű másolatot készítsen, amely aztán kikerülve a forgalomba, az eredeti műpéldány piacát csorbítaná.⁹⁶⁸ Egy zenei CD-ről, vagy egy filmalkotást tartalmazó DVD-ről az azokat jogszerűen megszerző személy a számítógépére készíthet másolatot és ugyanezt megteheti szoftver és adatbázis esetében is, hiszen a műfelhasználás szükségszerű eleme a másolat készítése, vagyis a többszörözési cselekmény megvalósítása.⁹⁶⁹

Mivel a magáncélú másolás a szabad felhasználások egyik esete, ezért rá is vonatkozik a 33. § (2) bekezdésében szabályozott háromlépcsős teszt, mint megszorítás. Eszerint a másolás akkor szabad, ha nem sérelmes a mű rendes felhasználására, nem károsítja indokolatlanul a szerző jogos érdekeit, megfelel a tisztesség követelményeinek és nem irányul szabad felhasználás eredeti rendeltetésével össze nem férő célra.⁹⁷⁰ Szembetűnő, hogy a „magyar lépcsők” az első fokot nem foglalják magukban, viszont további feltételeket igen. A 35. § maga határozza meg a „különleges esetet”.

Az SZJSZT 17/2006. számú szakvéleményében⁹⁷¹ arra kereste a választ, hogy az egyedi másolási cselekmények – amelyek önmagukban ugyan nem – „*tömegében, számában és összességében*” szemlélve sérelmesek lehetnek-e a mű rendes felhasználására?⁹⁷² Felmerült továbbá a forrás jogszerűségének kérdése a 35. § (1) és 33. § (2)-(3) bekezdésének összeolvasása tükrében, olyképpen, hogy a „*nem jogszerűen többszörözött vagy nem jogszerűen nyilvánossághoz közvetített műpéldányról vagy hordozóról történő, egyébként magáncélú másolat készítése a szerzői jogi jogosult kizárólagos jogait sérti-e?*”⁹⁷³

Az SZJSZT első lépcsővel kapcsolatban kimondta, hogy a „*magáncélú másolás önmagában nem különleges eset (...) különleges esetekké, csak a másolás jellege és célja teheti*”. A kezdetleges technológiák még nehézkessé és hosszantartóvá tették a művek másolását. A művek tömeges és jó minőségű másolását lehetővé tevő készülékek elterjedése vezette a jogalkotót arra a felismerésre, hogy a magáncélú többszörözést nem, mint teljeskörű

⁹⁶⁷ GYERTYÁNFY – TÓTH, 2014. p. 253.

⁹⁶⁸ Uo. p. 254. Vö. BÉKÉS, 2002. p. 1.

⁹⁶⁹ GYERTYÁNFY – TÓTH, 2014. p. 254. Vö. HEPP, 2017. p. 146.

⁹⁷⁰ BÉKÉS, 2002. p. 1.

⁹⁷¹ SZJSZT 17/2006. A magáncélú másolásra (többszörözésre) vonatkozó törvényi kivétel alkalmazásának hiánya online vagy más jogellenes forrásból történő másolás esetén. A szerzői és szomszédos jogi kivételek és korlátozások alkalmazhatóságának vizsgálatára szolgáló háromlépcsős teszt és annak alkalmazása a magáncélú másolásra.

⁹⁷² Uo. p. 2.

⁹⁷³ Uo. A Testületnek arra a kérdésre is választ kellett adnia, hogy szükség van-e jogszabály-módosításra annak érdekében, hogy az Szjt-ben le legyen fektetve, hogy csak a nyilvánvalóan jogsértő módon előállított példányról való másolatkészítés nem minősül szabad felhasználásnak, illetve, hogy szükség van-e arra, hogy a másolatot készítő személy oldal bármiféle nyilvánvalóság, tudatállapot, gondosság vagy elvárhatóság legyen megállapítható. Ezt a kérdést a terjedelmi korlátokra és e fejezet súlypontjára való tekintettel nem vizsgálok.

kivételként, hanem olyan korlátozásként határozta meg, amelyért cserébe a jogosultakat díjigény illeti meg. Az online és digitális felhasználások korában a magáncélú másolásnak kizárólag különleges esetekben lehet helye. Az ilyen felhasználások még az analóg másolást lehetővé tevő technikák spektrumán is messze túlmutatnak.⁹⁷⁴ A művek többszörözésére az online tartalomfogyasztás okán kerül sor, amelyre nyilvánosságához közvetítés útján kerül sor. A másolás így nem a cél, hanem az eszköz.

Az interneten fellelhető tartalmak két esetben származhatnak jogellenes forrásból. Az egyik akkor valósul meg, ha a jogosultak nem adnak engedélyt a művek online nyilvánosságra hozásához, nyilvánosságához közvetítéséhez. A másik pedig akkor, ha a művet védő hatásos műszaki intézkedés feltörésével teszik hozzáférhetővé az alkotást. Az ilyen művek letöltése nem minősíthető az első lépcsőben nevezett „*kivételes esetnek*”, így nem lehet sem kivétel, sem pedig díjigényre korlátozás, mivel teljességgel ellentétes a szerzői jog eredeti célkitűzésével és jellegével.⁹⁷⁵

A második lépcső megvalósulását a Testület annak ellenére is vizsgálta, hogy ha a teszt már az első lépcsőnél elbukik, akkor nem szükséges a továbbiak vizsgálata. A művek online, ellenérték fejében elérhetővé tétele, nyilvánosságához közvetítése, a rendes felhasználás egyik formájává vált. Az ilyen felhasználást (kiaknázást) is sértené, ha lehetővé tennék, hogy úgy lehessen jogellenes forrásból – jellemzően ingyen – többszörözni digitális tartalmakat, hogy azzal egy időben ugyanaz a tartalom jogszerű forrásból is elérhető, ellenérték fejében.⁹⁷⁶

A harmadik kérdésről a Testület akként vélekedett, hogy a „*jogosság*” és „*indokolatlanság*” jelzők keretei közé nem illeszkedhet olyan társadalmi érdek, amely indokolná a jogellenes forrásból való másolás akár szabad felhasználásként, akár díjigényre korlátozásként történő lehetővé tételét. Nem állna ugyanis arányban a közérdek a jogosultak érdeksérelmével, még akkor sem, ha a jogdíjigény címén bizonyos kompenzációra tehetnének szert a jogosultak.⁹⁷⁷

A 33. § (2) bekezdésében foglaltak sem állapíthatók meg a fenti levezetés okán. Nem áll összhangban a jogellenes forrásból történő másolás a tisztesség követelményével és kifejezetten szembe megy szabad felhasználás eredeti rendeltetésének céljával. Ez nem függ a jogellenes többszörözést végző tudatállapotától. Vagyis csak azért, mert az internet „szabad” környezetében kerül sor a többszörözési cselekményre, az még nem képezheti gátját – az egyébként valóban nehézkes – jogérvényesítésnek olyan esetekben, amikor a jogellenes magatartás tanúsítója rosszhiszemű, vagyis tudja, vagy az adott helyzetben elvárható gondosság mellett tudnia kell, hogy a letöltött tartalom jogszerűtlen forrásból származik.⁹⁷⁸

Egy másik SZJSZT-szakvélemény⁹⁷⁹ több aspektusból szintén foglalkozott a jogellenesen, P2P rendszer segítségével elkövetett többszörözési cselekményekkel. Megállapítást nyert, hogy a fájlok más személy számítógépéről, vagy egyéb forrásból történő letöltése többszörözésnek minősül, ha azok szerzői jogi védelem alatt állnak. Ebből következik,

⁹⁷⁴ SZJSZT 17/2006. p. 13.

⁹⁷⁵ Uo. p. 14.

⁹⁷⁶ Uo.

⁹⁷⁷ Uo.

⁹⁷⁸ Uo. p. 15.

⁹⁷⁹ SZJSZT 07/2008. Szerzői művek online fájlcsere rendszer útján való felhasználása. A többszörözés, a terjesztés és a lehívás céljára nyilvánosságához való hozzáférhetővé tétel joga. Európában a Ziggo-ügyben az EUB kimondta, hogy az indexálást és kategorizálást végző platform maga rendelkezik önálló felelősséggel a tartalmak jogellenes hozzáférhetővé tételéért.

hogy az ilyen cselekményhez a szerző engedélye szükséges. A fájlcsereléssel a letöltést végző egyszerre több ponton is megsértheti a többszörözés jogát. Egyrésztől akkor, ha a művet a merevlemezre másolja, másrésztől pedig akkor, amikor a nyilvánosság számára lehívásra hozzáférhetővé tétel céljára a művet rögzíti. Mivel a fájlok darabokban érkeznek a felhasználó gépére, így e helyütt különösen releváns a törvény azon kitétele, amely mind az egész, mind a bármely azonosítható rész másolásához a szerző beleegyezését követeli meg.⁹⁸⁰ A hozzáférhetővé tétel maga is feltételezi a művek többszörözését, hiszen miközben a felhasználó saját merevlemezére többszöröz, azzal egy időben „vissza is oszt”.⁹⁸¹

Hogy a felhasználás jogszerű-e, vagy pedig jogellenes forrásból kerül rá sor, azt a 33. §-ban foglalt szabad felhasználások, különösen pedig a magáncélú másolás feltételeit rendező 35. § felhívásával lehet megállapítani. Ez a szabály nem alkalmazható többek között a szoftverre és adatbázisra, vagyis két műre, amelyből legalább az egyik, a szoftver digitális műpéldányai tömegével keringenek jogellenes fájlcsereelő hálózatokon.⁹⁸²

A P2P alapú fájlcserelés során a forrás jogszerűsége legalábbis vitatható. Ha a forrás pedig jogellenes, akkor nem alkalmazható a 33. § és 35. §-ban foglalt kivétel és a 20. § díjigényre való korlátozása sem, ha a másolást végző személy tudja, vagy az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellene, hogy a másolás forrása jogellenes.⁹⁸³ Erre tekintettel a szakvélemény megállapította, hogy „(...) *nem fog a törvény által szabad felhasználásként megengedett magáncélú többszörözésnek minősülni az olyan, védelem alatt álló szerzői művek, és szomszédos jogi teljesítmények letöltése, melyek a jogosult engedélye nélkül kerültek elektronikus úton rögzítésre, illetve melyek lehívásra hozzáférhetővé tételéhez a szerzői és szomszédos jogi jogosultak nem járultak hozzá, feltéve, hogy a letöltést végző felhasználó tudta vagy az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellett volna, hogy a letöltés jogosulatlan forrásból történik*”.⁹⁸⁴

A nyilvánosság számára lehívásra hozzáférhetővé tételt végző személy nem lehet mentesülést az időleges többszörözési kivételben sem, mivel a 35. § (6) bekezdésében meghatározott feltételek közül egyet sem merít ki. A lehívásra hozzáférhetővé tétel nem helyezi a közvetítő szolgáltatók pozíciójába a jogsértőt. Nem került sor a műfelhasználás jogosítására sem, amely ugyancsak kizárja a kivétel alkalmazhatóságát.⁹⁸⁵

A torrentfájl feltöltése és a „seedelt” mű rendelkezésre tartása már a nyilvánossághoz közvetítés körébe tartozik, ám kétségtelen, hogy mind a mű többszörözéséhez, mind pedig a nyilvánossághoz közvetítés bármilyen formában és eszközzel való kivitelezéséhez a jogosultak előzetes engedélye szükséges.⁹⁸⁶ Ennek hiányában mindkét tevékenység jogellenes. Vagyis beáll az az állapot, amely a forrást magát jogellenessé teszi, ezáltal pedig nem kerülhet sor a magáncélú többszörözés felhívására sem.

⁹⁸⁰ FICSOR – KISS, 2010. p. 25.

⁹⁸¹ Uo. p. 27.

⁹⁸² Uo. p. 26.

⁹⁸³ Kóhidi a jogszerű forrás követelményét visszavezeti a *fraus omnia corruptit* (a csalárdság mindent érvénytelenít) alapelve. Ugyanakkor figyelmeztet rá, hogy az adott helyzetben általában elvárhatóság, vagyis a felróhatóság tudatállapothoz kötése lehetőséget adhat a jogsértőnek arra, hogy magatartását kimentse. Lásd: KÓHIDI, 2016. p. 62-63. Ugyanerről a kérdésről a Szinger – Tóth szerzőpáros úgy vélekedik, hogy a szerzői jogi felelősség objektív természetű, megállapításához a jogsértő cselekmény tényén kívül más feltétel megvalósulására nincs szükség. Vö. TÓTH – SZINGER, 2004. p. 234.

⁹⁸⁴ Uo. p. 27.

⁹⁸⁵ Uo.

⁹⁸⁶ FALUDI – GYENGE, 2011. p. 79.

A 83. § (2) bekezdése a szomszédos jogi jogosultakra is kiterjeszti a magáncélú másolás jogát,⁹⁸⁷ kimondva, hogy nincs szükség az ő hozzájárulásukra azokban az esetekben, amelyekben a törvény a szerzői jogi védelem alatt álló alkotás felhasználásához sem kívánja meg a szerző hozzájárulását.

Nem magáncélból történik a másolás, de mégis a műpéldányok többszörözésére kerül sor a 35. § (4) bekezdésében szabályozott esetben. Eszerint a nyilvános szolgáltatásokat nyújtó könyvtár, iskolai oktatás célját szolgáló intézmény, muzeális intézmény, levéltár, valamint közgyűjteménynek minősülő kép-, illetve hangarchívum a műről másolatot készíthet, ha az jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja. További feltétel, hogy a másolat szükséges a tudományos kutatáshoz vagy archiváláshoz [a] pont], nyilvános könyvtári ellátás céljára készül [b] pont], megjelent mű kisebb részéről, továbbá újság- vagy folyóiratcikkről belső intézményi célra készül [c] pont]. Az (5) bekezdés lehetővé teszi a könyvként kiadott mű egyes részei, valamint újság- és folyóiratcikk iskolai oktatás céljára, egy-egy iskolai osztály létszámának megfelelő, illetve a köz- és felsőoktatási vizsgákhoz szükséges példányszámban történő másolását.

A könyvtárak, oktatási intézmények, múzeumok és archívumok a kultúra közvetítésében pótolhatatlan szerepet játszanak, ezért számukra lehetővé kell tenni bizonyos szabad felhasználásokat. A belső cél egyben megszorítást is jelent, hiszen másolni számítógéppel, illetve elektronikus adathordozóra csak saját belső célra lehetséges.⁹⁸⁸

Az Árva mű-irányelv 6. cikk (1) bekezdése az InfoSoc-irányelvben meghatározott többszörözés és nyilvánossághoz közvetítés joga tekintetében az árva művek megengedett felhasználási módjai körében lehetőséget biztosít a tagállamokban megtelepedett, nyilvánosan hozzáférhető könyvtárak, oktatási intézmények, illetve múzeumok, archívumok, mozgóképörökség-védelmi vagy hangzóörökség-védelmi intézmények és közszolgálati műsorszolgáltatók számára, hogy az árva műveket a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tegyék, vagy digitalizálás, hozzáférhetővé tétel, indexelés, katalogizálás, megőrzés vagy helyreállítás céljából azokról másolatot készítsenek. A (2) bekezdés szerint az árva műveket a fent említett szervezetek kizárólag közérdekű feladataikkal kapcsolatos célokra használhatják fel. Bevételt csak a digitalizálással és a hozzáférhetővé tétellel kapcsolatban érhetnek el. A (3) bekezdés szerint a felhasználás során fel kell tüntetni az ismert szerzők és egyéb jogosultak nevét.

2.4. Hatásos műszaki intézkedés: a korlátozás korlátozása

A digitalizáció nem csak arra használható, hogy műveket ültessenek át az új formátumra és terjesszék. Arra is alkalmas, hogy a digitális művek felhasználását megfigyeljék, jegyezzék, korlátozzák,⁹⁸⁹ illetve általánosságban blokkolják az információhoz való hozzáférést.⁹⁹⁰ Ezt felismerve kezdtek el a jogosultak a művekhez olyan technológiai megoldásokat társítani, amelyek eredeti célja a jogosulatlan hozzáférés kiküszöbölése lett volna.

⁹⁸⁷ BÉKÉS, 2002. p. 1.

⁹⁸⁸ NAGYKOMMENTÁR, 2017. 35. §.

⁹⁸⁹ LITMAN, 2001. p. 12.

⁹⁹⁰ WESTKAMP, 2010. p. 673.

A hatásos műszaki intézkedések⁹⁹¹ körébe tartoznak az ún. DRM (*Digital Rights Management*) fogalma alá tartozó intézkedések, amelyek a másolást, érzékelést korlátozzák. Céljuk, hogy megvédjék a műpéldányokat a jogellenes és engedély nélküli felhasználásoktól.⁹⁹² A DRM fogalmát Cserba és Munkácsi szűk és tág értelemben próbálják meghatározni. Előbbi alatt egy adott funkciót értenek, mint például a jogosítás és másolásvédelem. Utóbbi alatt a szerzői művekhez és más teljesítményekhez kapcsolódó olyan technológiákat és eljárásokat értenek, amelyek a tartalomhoz vagy annak hordozójához kapcsolódnak, vagy beépülnek az egyes felhasználási folyamatokba. Elősegítik a művek azonosítását és a hozzájuk fűződő jogok kezelését, ideértve a tartalom felhasználásának szabályozását, a jogdíjfizetést, a felhasználók magatartásának nyomon követését és a jogérvényesítést.⁹⁹³

Faludi szerint a DRM-ek olyan „*technikai, tulajdonosi monopóliumok*”, amelyek egy adott terméken, vagy szolgáltatáson állnak fenn, kedvezményezettjük pedig nemcsak a szerző, hanem attól eltérő más jogosult is lehet. A jogosultak szükségképpen szemben állnak a közönség tagjaival. Utóbbiak lehetőségei szűkre szabottak, az érzékelésre, megtekintésre terjednek ki. A másolat készítésének lehetősége igen korlátozott.⁹⁹⁴

Lényegük, hogy a művekhez való hozzáférést egészében kontrol alatt tartásuk,⁹⁹⁵ sokkal szélesebb uralmat biztosítva a művek felett, mint amelyet maga a szerzői jog garantál. Ugyanakkor Faludi felhívja a figyelmet arra is, hogy nem jelent „*általános termékmonopóliumot*”, mert csak azon cselekményeket korlátozza, amelyeket a szerzői jogilag releváns felhasználás alá lehet illeszteni.⁹⁹⁶ Talán nem meglepő módon az első technológiakontrol-mechanismusokat a szoftverek körében alkalmazták, az 1980-as években. Ezek feltörésére szinte azonnal megjelentek a különféle deaktiváló kulcsok.⁹⁹⁷

A műszaki megoldások között található többek között a kódolás, titkosítás, vagy a mű egyéb átalakítása.⁹⁹⁸ Típusai közé tartoznak továbbá a DVD-k régiókódjai, a televízió csatornák kódolása, a szoftverek jelszavas hozzáférés-korlátozása.⁹⁹⁹ A fizikai műpéldányokat védő technikai megoldások mellett ismertek olyan eszközök is, amelyek az online továbbított, digitális műpéldányokat védik. Fontos különbség a kettő között, hogy a fizikai műpéldányok a forgalomba hozatalt követően kikerülnek a jogosultak ellenőrzése alól, így a felhasználásra tovább már nincs semmilyen ráhatásuk, ezért például akadályoznak olyan, egyébként jogszerű felhasználásokat, mint a magáncélú másolatkészítés. Ezzel szemben az online felhasználások sokkal rugalmasabb lehetőséget biztosítanak a felhasználókkal való interakcióra és a felhasználási feltételek rugalmasabb megállapítására.¹⁰⁰⁰

Az intézkedés kiemelt fogalmi eleme a hatásosság, amely hiányában nem beszélhetünk védelemről,¹⁰⁰¹ akkor sem, ha az intézkedés a technológia szintjén megvalósult, hiszen a

⁹⁹¹ Chapdelaine szerint a hatásos műszaki intézkedések a korlátozások és kivételek belső korlátjaként funkcionálnak. Ugyanis még ha a szabad felhasználás esetiköreinek gyakorlása elvben lehetőségként fennáll, amennyiben a művet hatásos műszaki intézkedés védi, annak esetleges megkerülése továbbra is tilalmazott magatartást valósít meg. Lásd: CHAPDELAINE, 2017. p. 51.

⁹⁹² VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 1065.

⁹⁹³ CSERBA – MUNKÁCSI, 2007. p. 156.

⁹⁹⁴ FALUDI, 2005. p. 170.

⁹⁹⁵ WESTKAMP, 2004. p. 1073.

⁹⁹⁶ FALUDI, 2005. p. 170.

⁹⁹⁷ LUNNEY, 2001. p. 827.

⁹⁹⁸ LUNDBLAD, 2003. p. 743.

⁹⁹⁹ GYENGE – BÉKÉS, 2006. p. 43. Vö. YU, 2005. p. 721-722.

¹⁰⁰⁰ FAWALE, 2011. p. 313.

¹⁰⁰¹ GYENGE – BÉKÉS, 2006. p. 46.

hatékonyság hiányában rendeltetését nem teljesítheti be. A megfelelő egyensúly biztosítása a különböző gazdasági érdekek között a hatásos műszaki intézkedések körében is lényeges elem. Különösen fontos ez a hardver- és szoftver-gyártó vállalkozások esetében, amikor azt kell eldönteni, hogy az adott terméknek alkalmasnak kell-e lenni hatásos műszaki intézkedés hordozására, telepítésére. A jogosultak azon érdeke, hogy műveiket és szomszédos jogi teljesítményeiket megvédjék a jogellenes felhasználásoktól nem jelentheti azt, hogy a vállalkozás szabadságát, az innovatív újítást és tervezést hátrányosan befolyásolják. Reinbothe és von Lewinski éppen ezért úgy érvelnek, hogy az intézkedések alkalmazása más gyártók termékein önkéntes megállapodás (*voluntary agreement*) eredménye kell, hogy legyen.¹⁰⁰²

A gépek nyújtotta kihívásra a gépek nyelvén adott egyik legalapvetőbb válasz kitűnik a WCT-ből.¹⁰⁰³ A 11. cikk a műszaki intézkedésekkel kapcsolatban ugyanis kimondja, hogy a szerződő feleknek a *hatásos műszaki intézkedések* megkerülésével szemben megfelelő jogi védelmet és hatékony jogorvoslatot kell biztosítaniuk.¹⁰⁰⁴ Ezek az intézkedések az érintett művek tekintetében korlátozzák a nem engedélyezett, illetve törvény által meg nem engedett cselekményeket.¹⁰⁰⁵

Már a WCT elfogadását megelőző tárgyalássorozat során a szerződő felek felismerték, hogy az illegális felhasználási cselekmények és a védelmi eszközök feltörésére, megkerülésére tett kísérletek aláássák a művek hasznosításának elsődleges piacát és veszélyeztetik a jogosultak jogos érdekeit.¹⁰⁰⁶ A 11. cikk rendelkezései Reinbothe és von Lewinski szerint „szoros szomszédságban állnak a jogérvényesítési intézkedésekkel”. A keretet a tagállami jogalkotó tölti ki tartalommal, ügyelve arra, hogy az érdekelt felek egyensúlya, a korlátozások és kivételek szabályai ne szenvedjenek indokolatlanul csorbát a műszaki intézkedések alkalmazásával. A *megfelelő jogi védelem* kifejezés utal a felek közötti egyensúly biztosításának szükségességére, mert amellet, hogy a jogosultak érdekeit védelmezi, az előírás nem helyezhet indokolatlan terhet azon vállalkozások vállaira, amelyek az intézkedéseket a gyakorlatban megvalósítják.¹⁰⁰⁷ A *hatékony jogorvoslat* megtalálható akár a polgári jogban, akár a büntető jogban vagy a közigazgatási jogban.

Vagyis WCT csak annyit ír elő, hogy az intézkedésnek hatásosnak, gyorsnak kell lenniük, amelyek képesek megelőzni az intézkedés megkerülését vagy az azzal való visszaélést, sőt, alkalmasak arra is, hogy a további jogsértéstől a jogsértőt elrettentsék.¹⁰⁰⁸ *Hatásos műszaki intézkedés* bármi lehet, amely kellőképpen hatékony ahhoz, hogy megakadályozza annak megkerülésére irányuló cselekményeket és a védett mű jogtalan felhasználását. A 11. cikk értelmében csak a jogosultak által használt műszaki intézkedések védettek, bár jöllehet azokat általában nem a szerzők, hanem a kizárólagos felhasználási jogokat szerzett egyéb felhasználók alkalmazzák a jogosult engedélyével, hozzájárulásával.¹⁰⁰⁹ A WCT rendelkezései minimum védelmet biztosítanak. A tagállamok ennél szélesebb körű

¹⁰⁰² REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 170.

¹⁰⁰³ WESTKAMP, 2004. p. 1058. Vö. GYENGE, 2010. (1) p. 146.

¹⁰⁰⁴ LUNDBLAD, 2003. p. 736. Vö. GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 334.

¹⁰⁰⁵ GYENGE, 2010. (1) p. 147.

¹⁰⁰⁶ REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 164. Vö. SEVILLE, 2016. p. 18-19.

¹⁰⁰⁷ Uo. p. 171.

¹⁰⁰⁸ Uo. p. 172-173.

¹⁰⁰⁹ Uo. p. 174.

oltalmat is megállapíthatnak.¹⁰¹⁰ Az intézkedések nemcsak a WCT-ben foglalt vagyoni jogok védelmére, hanem a BUE által biztosított jogok oltalmazására is igénybe vehetők.¹⁰¹¹

A műszaki intézkedésekkel kapcsolatos kötelezettségeket WPPT is előírja a 18. cikkben. A tagállamoknak megfelelő jogérvényesítési eszközöket kell biztosítaniuk a hatásos műszaki intézkedések megkerülése ellen.

Gyenge szerint a WCT/WPPT általános jelleggel határozta meg a hatásos műszaki intézkedéseket érintő szabályokat, nagy mozgásteret hagyva a részes tagállamoknak saját belső normáik alakítására. Emellett számos kérdés nyitva maradt. Nem volt egyértelmű, hogy csak a megkerülés, megsértés előkészületi cselekményeit kell szankcionálni, vagy pedig magát a cselekményt. További fontos kérdés volt, hogy a hardver-ipar hajlandó lesz-e termékeit alkalmassá tenni arra, hogy a szerzői jogi jogosultak rajtuk a technológiát elhelyezzék. A jogalkotó nem határozta meg, hogy mit kell abban az esetben tenni, ha a műszaki intézkedés, túlterjeszkedve eredeti célján, akadályozza a művek élvezetét, a bennük rejlő információhoz való hozzáférést és egyébként a kivételek és korlátozások teljes körű érvényesülését, ide értve a védelmi időn túl is működő mechanizmusok helyzetét.¹⁰¹²

A Pekingi szerződés 15. cikke a WPPT-vel összhangban biztosítja a megfelelő jogi védelmet és hatékony jogorvoslatot a műszaki védelmi intézkedések megkerülése ellen. A 15. cikkhez fűzött közös nyilatkozat értelmében a korlátozásokat és kivételeket megfelelően kell biztosítani az olyan fél tekintetében, aki az előadáshoz törvényes hozzáféréssel rendelkezik és a jogosultak nem hozták meg a megfelelő és hatékony intézkedést, hogy lehetővé tegyék a kedvezményezett számára, hogy élhessen a korlátozások és kivételek által biztosított jogok megfelelő gyakorlásával.

A Marrákési szerződés 7. cikke kimondja, hogy amennyiben a részes felek a hatásos műszaki intézkedések megerülése elleni megfelelő jogi védelemről és hatékony jogorvoslatról gondoskodnak, ne akadályozzák a kedvezményezett személyeket abban, hogy élhessenek a szerződés által biztosított korlátozások és kivételek előnyeivel.

Az Egyesült Államokban először az AHRA¹⁰¹³ rendelkezett műszaki intézkedések bevezetéséről. Ezeket az intézkedéseket a „*digitális audio felvevő eszközökre (digital audio recording devices)*” alkalmazták. A berendezés azonban, amelyre a törvényt hozták (digitális audioszallag), sosem vált igazán széles körben elterjedté.¹⁰¹⁴ Az újabb, immár széleskörű előírásokat a DMCA¹⁰¹⁵ vezette be az Egyesült Államok szerzői jogába.¹⁰¹⁶ A USCA 102. § részletesen rendelkezik arról, hogy mit kell a műszaki intézkedések és azok megkerülése

¹⁰¹⁰ Uo. p. 173.

¹⁰¹¹ Uo. p. 174.

¹⁰¹² GYENGE, 2010. (1) p. 147.

¹⁰¹³ Audio Home Recording Act of 1992 (Public Law 102-563, 106 Stat. 4237)

¹⁰¹⁴ Az AHRA válaszként született meg az olyan új technológiákra, amelyek lehetővé tették szerzői művek otthoni másolását. Egyszerre igyekezett szem előtt tartani a jogosultak, a végfelhasználók és azon ipari szereplők érdekeit, amelyek az otthoni másolást lehetővé tevő elektrotechnikai eszközök tömeggyártását végezték. Az otthoni másolás fejében a gyártónak díjazást kellett fizetni a jogosultaknak az AARC közös jogkezelő szervezetén (*Alliance of Artists and Recording Companies*) keresztül. Ezen kívül egy olyan hatásos műszaki intézkedést is az eszközbe kellett illeszteni, amely meggátolta a művek és más teljesítmények sorozatos többszörözését. Lásd: ZHANG, 2016. p. 154-155.

¹⁰¹⁵ Digital Millennium Copyright Act 17 USC 1001 112 Stat. 2860 (1998).

¹⁰¹⁶ A DMCA megalkotása előtt a jogosulti lobbierőteljesen igyekezett a Kongresszus döntéshozóit meggyőzni arról, hogy szükség van egy olyan jogszabályra, amely a jogosultak kezébe hatékony eszközöket ad az olyan technológiák készítői, illetve használói ellen, akik tevékenységükkel a szerzői jogokat megsérteni igyekeznek a védelmi intézkedések eltávolításával, illetve kijátszásával. Lásd: YU, 2005. p. 724.

alatt érteni.¹⁰¹⁷ Az (a) (1) (A) bekezdés meghatározza azokat a tevékenységeket, amelyek kimerítik a megkerülés fogalmát. Eszerint „senki sem kerülheti meg azokat a technológiai intézkedéseket, amelyek hatékonyan korlátozzák a műhöz való hozzáférést (...)”. A (a)(2) bekezdés eltilt mindenkit attól, hogy „(...)előállítson, az országba behozzon, a nyilvánosságának felajánljon, szolgáltatson vagy egyéb módon forgalmazzon olyan megkerülésre alkalmas technológiai eszközt, amelyet elsődlegesen arra terveztek, hogy technológiai zárat kerüljön meg; vagy amelynek a kereskedelmi jelentősége abban áll, hogy ilyen technológiai intézkedéseket kerüljön meg; vagy amelyet a célból hoztak forgalomba, hogy technikai intézkedések megkerüléséhez használják”.¹⁰¹⁸

Mivel a DMCA magában hordozza annak veszélyét, hogy a szerzői jogi jogosultak magánérdekének a közérdek rovására túlzott teret enged, ezért a jogalkotó beépített három „ellenintézkedést”. Az 1201. § (a)(1)(B) felment bizonyos szerzői műveket a (a)(1)(A) bekezdés hatálya alól. Ezen művek esetében a hatásos műszaki intézkedések megkerülése nem képezi a DMCA vonatkozó rendelkezéseinek megsértését. Ezek a kivett művek jellemzően azok, amelyek tekintetében az intézkedések kedvezőtlenül érintenék a jogszerűtlennek nem minősíthető felhasználásokat. Hogy pontosan melyek ezek a felhasználásokat, azt a DMCA háromévenkénti, a Kongresszusi Könyvtár által jóváhagyott felülvizsgálata határozza meg.¹⁰¹⁹ Ennél is fontosabb a DMCA azon rendelkezése, amely kimondja, hogy a hatásos műszaki intézkedések alkalmazása nem érinti a fair use-doktrína alkalmazhatóságát, és nem terjeszti ki a jogsértésért mögöttesen felelős közvetítők (*contributory or vicarious liability*) felelősségének hatókörét.¹⁰²⁰

A DMCA valódi „trükkje”, hogy amennyiben a rendelkezéseit megsértik, a felelősség akkor is megállapítható, ha szerzői jogi jogsértésre egyébként nem került sor. Ez pedig egyúttal alá is ássa az egyensúlyt.¹⁰²¹ Ha egy művet ellátnak műszaki intézkedéssel, annak megkerülése még akkor is jogsértést eredményezhet, ha egyébként a védett tárgy nem is éri el az egyéni, eredeti jellegű alkotás színvonalát.¹⁰²² Vagyis a műszaki intézkedések akként működnek, mintha egy könyvre Luther korában lakatot tettek volna, majd büntetéssel fenyegették volna azt, aki a lakatot felnyitni igyekszik.

Hogy mennyire lehet hatékony egy hatásosnak tervezett műszaki intézkedés, az könnyen leszűrhető abból, hogy mennyire nehéz kijátszani, megkerülni.¹⁰²³ Ilyen jogellenes cselekmény lehet például a „crack-elés”, vagyis a műszaki intézkedés kijátszása, amely főként szoftverek esetében jelentős. Ha erre sor került, a műpéldány jogellenes többszörözésére korlátlan mennyiségben lehetőség nyílik. Kérdés továbbá, hogy crack-elésnek a crack-fájl készítése, a védelem feltörése, vagy az ilyen, már elkészített fájl használata minősül, esetleg mindkettő? Csak az kerül meg a védelmet, aki először töri fel azt, vagy pedig az a felhasználó is, aki a letöltött illegális, már tört példányt feltelepíti, majd a szükséges fájlok felülírásával – megkerülve a védelmet – játszhatóvá teszi azt?

A kérdés megválaszolásában támpontot jelenthet az Szjt. 95. §-a. A hatásos műszaki intézkedés megkerülése akkor számít jogsértőnek, ha a cselekményt olyan személy hajtja

¹⁰¹⁷ 17 U.S. Code § 1201 – Circumvention of copyright protection systems.

¹⁰¹⁸ LUNNEY, 2001. p. 829. Vö. GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 335.

¹⁰¹⁹ LUNNEY, 2001. p. 838.

¹⁰²⁰ Uo. p. 839.

¹⁰²¹ Uo. p. 840.

¹⁰²² Uo. p. 841.

¹⁰²³ A Perzanowski és Schultz ezt találóan az „Okos tehén és a buta kód” kifejezéssel aposztrofálják. Lásd: PERZANOWSKI – SCHULTZ, 2016. p. 125.

végre, aki tudja, vagy akinek az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellene, hogy a cselekmény célja a műszaki intézkedés megkerülése.¹⁰²⁴ Ezt támasztja alá az InfoSoc-irányelv vonatkozó rezsimje, amelyet az Szjt. átvett.

A műszaki intézkedés kijátszása önmagában is jogsértő cselekmény, nem szükséges hozzá a jogsértés bekövetkezése.¹⁰²⁵ Azonban fontos kitétel, hogy a védelmet a szerzőnek, vagy annak kell elhelyeznie a művön, aki jogosult a műpéldány felett rendelkezni.¹⁰²⁶ Utóbbiak lehetnek a felhasználók által alkalmazott hatásos műszaki intézkedések, amelyek terjedelmének meghatározása szintén a jogosult engedélyéhez igazodik.¹⁰²⁷

A Szoftver-irányelv 7. cikk (1) bekezdés a)-c) pontjai előírják a tagállamok számára, hogy rendelkezzenek a megfelelő intézkedésekről az olyan cselekmények elkövetőivel szemben, akiknek tevékenysége a) a számítógépi program olyan példányának forgalomba hozatalára irányul, amelyről az érintett személy tudta, vagy kellő gondosság mellett tudnia kellett volna, hogy jogsértő; b) a számítógépi program olyan példányát birtokolja kereskedelmi célból, amelyről az érintett személy tudta, vagy a kellő gondosság mellett tudnia kellett volna, hogy jogsértő; c) bármely olyan eszközt hoz forgalomba vagy birtokolkereskedelmi célból, amelynek kizárólagos szándékolt célja a számítógépi program védelmére alkalmazott műszaki intézkedések eltávolítása vagy megkerülése.

Az első esetkör a 4. cikk (1) bekezdésének c) pontjában foglalt terjesztési cselekmények engedély nélkül végzett változatára utal, vagyis olyan példányok forgalomba hozatalára, amelyek nyilvánvalóan jogsértő forrásból származnak. Blocher és Walter szerint e megfogalmazás arra utal, hogy a jogosult terjesztéshez való jogát sértik meg akár szándékosan, akár gondatlanul. Hangsúlyos, hogy a terjesztés jogát, hiszen az független a többszörözés jogától, így önmagában már az is jogsértő, ha egyébként jogszerűen többszörözött példányokat, vagy harmadik személy által jogellenesen többszörözött példányokat hoznak engedély nélkül forgalomba.¹⁰²⁸ A második esetkör, a jogsértő példány kereskedelmi célú birtoklása okot adhat közvetett felelősség megállapítására, mivel a birtoklással egy későbbi terjesztési jellegű cselekményhez járul hozzá. A birtoklás céljának meghatározása egyben azt is jelenti, hogy a jogsértő műpéldány pusztán birtoklása nem esik a 7. cikk hatálya alá. A kereskedelmi cél gazdasági vagy kereskedelmi haszonszerzésre utal.¹⁰²⁹

Az Adatbázis-irányelv (39) preambulumbekkezdése kimondja, hogy az irányelv az adatbázis előállítóit azért védi, hogy miközben az eredményt a tartalom megszerzésével, összegyűjtésével ők állítják elő, jelentős pénzügyi és szellemi ráfordítással, mások, jellemzően a versenytársak, ezt ne tudják jogellenesen hasznosítani. A (42) preambulumbekkezdés a jogosulatlan kimásolást, újrahasznosítást akként magyarázza, hogy azok alá minden olyan cselekmény beilleszthető, amely meghaladja a jogszerű felhasználás mértékét és ezáltal sérelmes a ráfordításra. Ezt nemcsak a versengő termékek előállítóit korlátozza, hanem minden más olyan felhasználót is, aki cselekményével „*mennyiségileg vagy minőségileg értékelhető jelentős kárt okoz a ráfordításra nézve*”.

Az InfoSoc-irányelv a preambulumban hosszasan részletezi a szerzői jogok digitális technológiai védelmének jogpolitikai indokait. A (13) preambulumbekkezdése hangsúlyozza a szerzői művek és más teljesítmények, valamint ezek védelemre vonatkozó szükséges

¹⁰²⁴ LUNDBLAD, 2003. p. 743.

¹⁰²⁵ GYENGE – BÉKÉS, 2006. p. 48.

¹⁰²⁶ Uo. p. 52.

¹⁰²⁷ Uo. p. 54.

¹⁰²⁸ BLOCHER – WALTER, 2013. p. 200.

¹⁰²⁹ Uo. p. 202-203.

információk biztosítását szolgáló műszaki intézkedések európai kifejlesztésének és egy- séges alkalmazásának fontosságát. Ezeket visszavezeti a jogi alapelvekre és garanciákra, amelyeknek érvényesítését az ilyen intézkedések elősegíthetik.

A (39) preambulumbekzdés a hatásos műszaki intézkedések rendelkezésre állása és a magáncélú többszörözés, mint korlátozás viszonyában az előbbinek ad elsőbbséget. „*A magáncélú többszörözéssel kapcsolatos kivétel, illetve korlátozás alkalmazása során a tagállamoknak kellőképpen figyelembe kell venniük a műszaki és gazdasági fejleményeket, különösen a digitális magáncélú többszörözés és a díjazási rendszerek tekintetében, amennyiben rendelkezésre állnak hatásos műszaki intézkedések. Ezek a kivételek, illetve korlátozások nem akadályozhatják a műszaki intézkedések alkalmazását, illetve az intézkedések esetleges megkerülése esetén ezek érvényesítését.*” Gyenge figyelmeztet rá, hogy az InfoSoc-irányelv csak a benne megtalálható korlátozások és kivételek műszaki intézkedésekhez való viszonyát rendezi, az irányelven kívül eső, szintén szerzői jogi tárgyú irányelvekben található korlátozások és kivételek tekintetében nincs uniós szabályozás.¹⁰³⁰

A (47) preambulumbekzdés egyértelműen utal a technológiai haladásra: „*jogosultak a műszaki fejlődésnek köszönhetően alkalmazhatnak olyan műszaki intézkedéseket, amelyek célja a szerzői jog, a szomszédos jogok, illetve az adatbázisokon fennálló sui generis jogok jogosultjai által nem engedélyezett cselekmények megakadályozása vagy korlátozása*”. Előfordulhat olyan jogsértő tevékenység, amellyel a hatásos műszaki intézkedést megpróbálják megkerülni, illetve az ilyen cselekmények elkövetését megkönnyíteni.

A (48) preambulumbekzdés értelmében a hatásos műszaki intézkedéseket úgy kell alkalmazni, hogy azok ne akadályozzák „*az elektronikus eszközök rendes működését, illetve ezek műszaki fejlesztését*”. A jogvédelem alkalmazása során figyelembe kell venni az arányosság elvét és nem tiltható meg olyan eszközök vagy tevékenységek alkalmazása, amelyek gazdaságilag jelentős célra vezetnek, és céljuk, illetve használatuk nem a hatásos műszaki intézkedés megkerülésére irányul. Az (51) preambulumbekzdés emlékeztet, hogy a műszaki intézkedések jogi védelmének a közérdek és a közbiztonság sérelme nélkül kell érvényesülni. Mivel a hatásos műszaki intézkedések gyakran jogkezelési adatrendszerek kialakítását is magukkal vonhatják, amelyek alkalmasak a fogyasztói szokások nyomon követésére, a személyes adatok feldolgozására és más online fogyasztói magatartás nyomon követésére, ezért az (57) preambulumbekzdés alapján biztosítani kell a magánélet és a személyes adatok védelmét.

Az InfoSoc-irányelv 6. cikk (1) bekezdése a jogosultak túlnyomórészt a jogosultak gazdasági érdekeinek védelmében¹⁰³¹ kötelezettségként rója a tagállamokra olyan jogvédelem kialakítását, amely a hatásos műszaki intézkedések megkerülése ellen véd, amennyiben az ilyen cselekményt elkövető személy „*tudja, vagy kellő gondosság mellett tudnia kellene, hogy cselekményének célja a műszaki intézkedés megkerülése*”.¹⁰³²

Ez a rendelkezés egyértelmű előrelépés a WCT/WPPT szövegéhez képest,¹⁰³³ hiszen egyértelművé teszi, hogy a megkerülési cselekmények önmagukban is jogsértők és szankcionálандók. Gyenge felvetése e helyütt helytálló, ugyanis az irányelv nem mondja meg,

¹⁰³⁰ GYENGE, 2010. (1) p. 149.

¹⁰³¹ A jogszabály nem határolta el egymástól, hogy pontosan kinek a gazdasági érdekeit védi. Vajon a szerzők azon érdekét, hogy az ellentételezéssel az újabb kreatív ötletek szülessenek meg, vagy az egyéb jogosultak azon érdekeit, hogy az üzleti befektetés megtérüljön. Lásd: WESTKAMP, 2010. p. 670.

¹⁰³² Uo. p. 666. Vö. VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 1068.

¹⁰³³ Az InfoSoc-irányelv a 6. cikkben ültette át a WCT 11., illetve a WPPT 18. cikkeiben foglalt rendelkezéseket az Európai Unió szerzői jogába. Lásd: VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 1065.

hogy mit kell tenni azokkal a cselekményekkel, amelyek az egyébként jogszerű felhasználást mozdítanak elő.¹⁰³⁴

A 6. cikk (2) bekezdés a)-c) pontjai alapján ugyancsak tilos olyan eszközök, termékek vagy alkatrészek, illetve ilyen tartalmú szolgáltatások „előállítás, behozatala, terjesztése, eladása, bérbeadása, értékesítési vagy bérbeadási célú reklámozása, valamint kereskedelmi célú birtoklása”, amelyek hatásos műszaki intézkedés megkerülésére, vagy az elkövetés megkönnyítésére irányulnak. Vagyis a (2) bekezdés igyekszik megakadályozni bizonyos jövőbeni, jogsértőnek vélt cselekményeket.¹⁰³⁵

A (2) bekezdés szövegezéséből látható, hogy a jogalkotó igyekezett két egymással párhuzamos piac működését szabályozni. Vagyis inkább meggátolni, hogy amíg a jogosultak a saját piacukat hatásos műszaki intézkedésekkel próbálják védeni, addig ezen intézkedések kijátszására is létrejön egy másik, az első terét beszűkíteni igyekvő, azzal versengő piac. Ez a verseny lehetővé teszi a műveket igénylő felhasználók számára, hogy megválasszák, kinek akarnak fizetni.¹⁰³⁶ Ebből az aspektusból újabb érv kerül a digitális jogkimerülés korlátozásának kalapjába. A nyilvánosságához közvetítés szolgáltatásnak minősül az uniós belső piacon, így nem vonatkozhat rá a fizikai műpéldányok esetében fennálló jogkimerülés. De még ha vonatkozhatna is, figyelembe véve a digitális műpéldányokon lévő hatásos műszaki intézkedéseket, nem lehetne kielégíteni a meglévő, valós felhasználói igényeket. Vagyis a digitális online disztribúciót egyszerre több oldalról [a többszörözés jogának szűk kivétele, a jogkimerülés hiánya, a hatásos műszaki intézkedések alkalmazása és azok kereskedelmének 6. cikk (2) bekezdés hatálya alá eső tilalma] biztosítják a jogosultak monopol helyzetét. Westkamp szerint a védelem ilyen magas és összetett foka nem a szerzői jogot védi, hanem a szolgáltatásba történt magas befektetést.¹⁰³⁷

A 6. cikk (3) bekezdés a *műszaki intézkedés* fogalmát is meghatározza. Ilyennek kell tekinteni minden olyan technológiát, eszközt vagy alkatrészt, amelyek rendes működésük során alapvetően azt a célt szolgálják, hogy a művek és más jogi védelem alatt álló teljesítmények tekintetében megelőzze, illetve megakadályozza a jogosultak által nem engedélyezett cselekményeket. Az intézkedés akkor tekinthető *hatásosnak*, ha a szerzői művek vagy más teljesítmények felhasználását a jogosult képes valamely hozzáférés-ellenőrzési vagy olyan másolatkészítést ellenőrző mechanizmussal ellenőrizni, amely a védelem célját megvalósítja. Ilyen eszköz lehet a kódolás, a titkosítás vagy a mű egyéb, a cél elérésére alkalmas átalakítása.¹⁰³⁸

A 6. cikk (4) bekezdés megadja a műszaki intézkedések és az 5. cikk korlátozásai és kivételei metszéspontját. „A tagállamok megfelelő intézkedésekkel kötelesek gondoskodni arról, hogy a jogosultak a nemzeti jogban az 5. cikk (a) bekezdése a), c), d) és e) pontjának, illetve a (3) bekezdése a), b), illetve e) pontjának megfelelően szabályozott kivétel vagy korlátozás kedvezményezettje számára – az adott kivétel, illetve korlátozás érvényesítéséhez szükséges mértékben – az adott kivétel vagy korlátozás kihasználásának eszközeit elérhetővé tegyék, feltéve, hogy a kedvezményezett az érintett jogi védelem alatt álló műhöz vagy más teljesítményhez jogszerűen hozzáférhet.”

¹⁰³⁴ GYENGE, 2010. (1) p. 148. Vö. WESTKAMP, 2010. p. 667.

¹⁰³⁵ WESTKAMP, 2010. p. 686. Vö. VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 1069., SEVILLE, 2016. p. 86.

¹⁰³⁶ WESTKAMP, 2010. p. 708.

¹⁰³⁷ Uo. p. 711.

¹⁰³⁸ VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 1066-1067. Vö. DUSOLLIER, 2003. p. 69-70.

E rendelkezés Gyenge szerint annak köszönhető, hogy az uniós jogalkotó maga vezette végig a korlátozásokat és kivételeket a háromlépcsős teszten, amelyeket azzal összhangban talált, vagyis azok a hatásos műszaki intézkedések ellenére alkalmazhatók.¹⁰³⁹

Érdekesség, hogy az 5. cikk (1) bekezdésének időleges többszörözési kivétele nem tartozik a 6. cikk (4) bekezdésének hatálya alá. Gyenge úgy véli, hogy e helyütt a jogalkotó nem tisztázta pontosan, hogy a járulékos, közbenső többszörözési cselekmények, amelyek a művek „tényleges, más által végzett tartós többszörözését készítik elő”, a fő többszörözési cselekmény részét képezik-e, vagy azoktól elkülönülnek. Amennyiben nem különülnek el, akkor a fő többszörözési cselekmény okán az azt lehetővé tevő járulékos és közbenső többszörözési cselekményeket is jogszerűvé válnak, vagyis „a járulékos szabad felhasználás osztja a fő szabad felhasználás sorsát”.¹⁰⁴⁰ Ugyanerről a kérdéstről Westkamp azt gondolja, hogy az 5. cikk (1) bekezdése a 6. cikk (4) bekezdésének – mintegy korlátjaként – „a »megkerülés jogának« doktrinális értelmezése”.¹⁰⁴¹

Az InfoSoc-irányelv más irányelvekhez való viszonyával kapcsolatban az (50) preambulumbekkezdés kifejezetten rendelkezik arról, hogy a benne foglalt jogi védelem nem érinti a Szoftver-irányelv védelemről szóló különös rendelkezéseit. „Különösen nem vonatkozik a számítógépi programokkal kapcsolatban alkalmazott műszaki intézkedések védelmére, amellyel kizárólag az említett irányelv foglalkozik. Nem gátolhatja vagy akadályozhatja olyan eszközök fejlesztését vagy alkalmazását, amely a 91/250/EGK irányelv 5. cikk (3) bekezdése vagy 6. cikke szerinti feltételeknek megfelelő cselekmények elvégzését lehetővé tevő műszaki intézkedések megkerülésére irányulnak (...)”.¹⁰⁴² Vagyis az InfoSoc-irányelv hatásos műszaki intézkedései nem képezhetik gátját a jogszerű visszafejtésnek. Ennek rendkívüli jelentősége van a szoftverek másodlagos piaca szempontjából.¹⁰⁴²

A hatásos műszaki intézkedések kérdése a bírósági esetjokban is felmerült. A *Nintendo-ügyben*¹⁰⁴³ a videojátékgyártó vállalatok konzolaikba műszaki intézkedésként olyan felismerő rendszert telepítettek, amelyek a titkosított kóddal ellátott fizikai hordozókat voltak képesek leolvasni. Ennek következtében a kód nélküli kalóz változatokat nem lehetett a Nintendo konzolain futtatni. Az intézkedések nemcsak a jogellenes játékszoftverek használatát, hanem minden más multimédiás tartalom használatát meggátolták. A PC Box készülékeinek jóvoltából, azokat a konzolokba beépítve, az intézkedések megkerülhetővé váltak.¹⁰⁴⁴

Az ügyben az EUB úgy érvelt, hogy első orban azt kell vizsgálni, hogy harmadik személyek ténylegesen hogyan használják és milyen célból a PC Box készülékeit, és hogy az ilyen használati cselekmények között milyen gyakran fordulnak elő azok, amelyek a hatásos műszaki intézkedés megkerülésére irányulnak. Ennek tükrében hatásos műszaki intézkedésként alkalmazható olyan műszaki intézkedés, amelyek elsődleges célja a szerzői jogi jogosultak által nem engedélyezett cselekmények meggátolása, akár az adathordozóba, akár a játékkonzolba kerüljön az beépítésre. A tagállami bíróságok feladata továbbá azt mérlegelni, hogy vannak-e más olyan intézkedések vagy eszközök, amelyek kevésbé korlátozzák harmadik személyek tevékenységét, de védik a jogosultak érdekeit is.¹⁰⁴⁵

¹⁰³⁹ GYENGE, 2010. (1) p. 157. Vö. GYENGE, 2006. p. 114., 130.

¹⁰⁴⁰ Uo. p. 159. Vö. GYENGE, 2006. p. 133.

¹⁰⁴¹ WESTKAMP, 2010. p. 676.

¹⁰⁴² Uo. p. 715.

¹⁰⁴³ C-355/12. Nintendo Co. Ltd, Nintendo of America Inc., Nintendo of Europe GmbH v. PC Box Srl, 9Net Srl. ECLI:EU:C:2014:25.

¹⁰⁴⁴ Uo. 9-15. pont.

¹⁰⁴⁵ Uo. 36-38. pont.

Az Szjt. a hatásos műszaki intézkedések és a jogkezelési adatok védelmének szabályozásában támaszkodik a vonatkozó nemzetközi és uniós jogi rendelkezések szövegére. A jogkövetkezmények alkalmazása szempontjából itt is feltétel, hogy a jogsértő a jogsértés tényéről legalább az általában elvárható gondosság mellett tudjon. A 95. § (2) bekezdése a szerzői jogok megsértésének jogkövetkezményeit rendeli alkalmazni azon tényállások esetében, amelyekben a cselekmény „*olyan eszköz, termék vagy alkatrész előállítására behozatalára, terjesztésére, eladására, bérbeadására, eladás vagy bérbeadás céljából történő reklámozásra, kereskedelmi céllal való birtoklásra, (...) szolgáltatás nyújtására terjed ki*”. Az ebbéli minősítésnek (2) bekezdés a)-c) pontjai szerint feltétele, hogy a cselekményeket a hatásos műszaki intézkedés megkerülése céljából kínálják, reklámozzák vagy forgalmazzák. A minősülés szempontjából a számottevő gazdasági jelentőséggel, céllal nem kell bírnia, elegendő, ha az intézkedés megkerülésére irányul. Ugyanezen intézkedések alkalmazandók az olyan eszközök tekintetében, amelyeket az intézkedések megkerülésének lehetővé tétele vagy megkönnyítése céljából terveztek, gyártottak, alakítottak át, illetve teljesítettek.

A (3) bekezdés meghatározza a hatásos műszaki intézkedés fogalmát is. Eszerint „*hatásos műszaki intézkedés minden olyan eszköz, alkatrész vagy technológiai eljárás, illetve módszer, amely arra szolgál, hogy a szerzői jog jogosultja által nem engedélyezett cselekményeket – rendeltetésszerű működése révén – megelőzze, illetve megakadályozza*”. Hatásosnak a törvény azt a műszaki intézkedést tekinti, amely alkalmas a védelem céljának elérésére. Ilyen különösen a mű felhasználását, a hozzáférést ellenőrző vagy védelmet nyújtó kódolás, a mű egyéb átalakítása vagy a másolatkészítést ellenőrző mechanizmus.

A 95/A. § a magáncélú másolással való összhang megteremtése érdekében kimondja, hogy a 34. § (2) bekezdésében, a 35. § (1), (4) és (7) bekezdéseiben részletezett szabad felhasználás kedvezményezettje „*követelheti, hogy a jogosult a műszaki intézkedések megkerülésével szemben a 95. § alapján biztosított védelem ellenére tegye lehetővé számára a szabad felhasználást, feltéve, hogy a szabad felhasználás kedvezményezettje a műhöz jogszerűen férhet hozzá*”. A (2) bekezdés szűkíti a szabad felhasználás eseteit olyan műszaki eszközökkel védett művek esetében, amelyeket szerződés alapján úgy teszik a nyilvánosság számára hozzáférhetővé, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg.

Ha az adatbázisok védelmére úgy tekintünk, mint a jelentős befektetést honoráló jogszabályi keretrendszerre, akkor e helyütt is helytállónak tűnik az a vélekedés, hogy a hatásos műszaki intézkedések és azok megkerülését szankcionáló szabályok megalkotására a „*piaci beruházások védelme*” érdekében került sor.

A gép által a gép támasztotta kihívásra adott válaszok csak korlátozottan hatékonyak, bár kétségtelenül bizonyos fokú védettséget jelentenek a tömeges másolás és terjesztéssel szemben. Megkerülhetők, ugyanakkor valós kockázat, hogy olyan művek is a közönség számára korlátozottá válhatnak, amelyek egyébként a közkincsbe tartoznak. Ez hátrányos nemcsak a fogyasztó végfelhasználók, hanem a mások alkotásaiból építkező szerzők számára egyaránt.¹⁰⁴⁶

A hatásos műszaki intézkedések alkalmazása számos kritikát kiváltott, mivel olyan művekhez vagy információkhoz is korlátozhatja a hozzáférést,¹⁰⁴⁷ amelyek vagy nem állnak

¹⁰⁴⁶ GYERTYÁNFY – TÓTH, 2014. p. 245.

¹⁰⁴⁷ A felhasználók megkerülhetik a műszaki intézkedéseket, hogy azt élvezhessék, vagy azért, hogy a bennük foglalt információt, például adatbázis esetében, megismerhessék. Lásd: WESTKAMP, 2010. p. 678.

szerzői jogi védelem alatt, vagy pedig egyébként a szabad felhasználás valamely esete megállapítható lenne, illetve a hozzáférés egyéb nem jogsértő módon valósulna meg.¹⁰⁴⁸

A hatásos műszaki intézkedések eltávolítását és az ilyen cselekmények elősegítését célzó berendezések és eszközök előállítását, beszerzését, importját, rendelkezésre bocsátását a jogalkotó önállóan is szankcionálni rendeli, akkor is, ha nem történt konkrét szerzői jogi jogsértés. Ez egy olyan többletjogosultság, amely teljességgel ellentétes a szerzői jog minden céljával és törekvésével.¹⁰⁴⁹

Yu úgy látja, hogy a műszaki megoldások kifejlesztésébe ölt összegeket a jogosultak fordíthatják volna inkább a művek és alkotók fejlesztésére, kreativitásuk előmozdítására.¹⁰⁵⁰ Ezzel szemben Westkamp úgy érvel, hogy a technológiai védelmi mechanizmusok nemcsak a jogosultak szerzői jogait és a művekben, illetve teljesítményekben rejlő információt – gondoljunk csak az adatbázisokra – védik, hanem rajtuk keresztül egy dinamikusan fejlődő piachoz való hozzáférést korlátozzák.¹⁰⁵¹ Von Lewinski és Walter felhívják a figyelmet a jogosultak érvelésére. Eszerint a hatásos műszaki intézkedések ugyan nem alkalmasak arra, hogy különbséget tegyenek jogszerű és jogszerűtlen felhasználás között, azt mégsem lehet elvárni, hogy előbbi érdekében jogszerűnek nyilvánítsák az intézkedések megkerülését. Ez egyet jelentene azzal, hogy a szabad felhasználás érdekében a technológiai eszköztől megszabadított műpéldányok ismét bekerülhetnének a forgalomba, a jogosultak akarata ellenére.¹⁰⁵²

3. Időleges többszörözés, mint szabad felhasználás

3.1. Az időleges többszörözés által felvetett problémakör jellemzői

A fentiekben a szerzői művek tartós többszörözéséhez kapcsolódó korlátozásokat és kivételeket tárgyaltam. Ehelyütt az időleges többszörözési kivételt vizsgálom, amelyet az InfoSoc-irányelv kötelező kivételként iktat a korlátozások és kivételek rendszerébe. Ennek keretében külön kitérek az efemer rögzítésekre, amelyek az InfoSoc-irányelv 5. cikk (1) bekezdésébe foglalt időleges többszörözési kivétellel rokoníthatók. A szerzői művek digitális és online felhasználásának elterjedésével a többszörözés joga a hagyományos formájában fenntarthatatlanná vált. E megállapítás nem csak azért lehet helytálló, mert a számítástechnika segítségével gyorsan és költséghatékonyan lehet szinte tökéletes másolatot készíteni a műről. Azért is, mert a digitális felhasználások technikai feltétele, hogy a művet legalább részben és időlegesen többszörözzék. A számítógépi programalkotások esetében például a program természetéből fakad, hogy magához a futtatáshoz is szükség van a szoftver többszörözésére.¹⁰⁵³

A többszörözés joga eredetileg analóg jogként volt meghatározva, amely a művek fizikai formában való rögzítésére és többszörözésére rendezkedett be. A digitális műpéldányok kérdése elsőként a számítógépi programalkotások megjelenésével vetődött fel. Ezt követték azok a gépi információ-feldolgozások, amelyek a művek számítógépi memóriában való

¹⁰⁴⁸ WESTKAMP, 2004. p. 1074. Vö. GYENGE, 2006. p. 109.

¹⁰⁴⁹ LUNNEY, 2001. p. 819.

¹⁰⁵⁰ YU, 2005. p. 723.

¹⁰⁵¹ WESTKAMP, 2010. p. 685.

¹⁰⁵² VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 1070.

¹⁰⁵³ WESTKAMP, 2004. p. 1091

tárolását jelentették. A tároláson felül pedig a gépek arra is alkalmasak voltak, hogy velük a tárolt művekre épülő új műveket hozzanak létre.¹⁰⁵⁴

Az ilyen cselekményeket lehetetlen, hogy a szerző akár csak töredékében is ellenőrizze vagy engedélyezze, ezért a technika által indokolt, többszörözési jogot érintő cselekmények felett nincs hatalma a jogosultaknak és a technológiai haladás társadalmi követelménye ezt nem is teszi lehetővé. Éppen ez az egyik érv, amelyet Westkamp megemlít, mint egy körkörös, nem helyt álló álláspontot. Eszerint megnövekedett és intenzív a digitális műfelhasználások száma, amelyeknek sok esetben bizonyíthatóan haszonszerzési célzata van. Ezek jogalapként szolgálnak a többszörözés jogának digitális térre való alkalmazására, fenntartására.¹⁰⁵⁵ A nemzetközi közösség és benne az Európai Unió is olyan álláspontra helyezkedett a digitális műpéldányok többszörözése tekintetében, hogy azok alapjaiban és dogmatikailag megegyeznek a fizikai műpéldányokra létrehozott, hagyományos többszörözési fogalommal.¹⁰⁵⁶

Mindkét esetben a másolatok alkalmasak arra, hogy az emberi elme megértse, felfogja őket, függetlenül attól, hogy milyen hosszú ideig és hol többszörözik őket. A többszörözés feltételezi, hogy a műnek legyen egy eredeti, adathordozóra rögzített példánya. Ez lehet akár egy szervert merevlemeze, vagy egy könyv, amelyet beszkennelek. A lényeg, hogy a felhasználáshoz szükséges ideig történt többszörözés erre az eredeti műpéldányra legyen visszavezethető. A másolt, többszörözött műpéldány ennek a megelőző műpéldánynak a helyébe lép.¹⁰⁵⁷ Az online kommunikációs felhasználások esetében erről nincs szó. Az ideiglenes másolat nem lép az eredeti helyébe.¹⁰⁵⁸ Nem is léphetne, hiszen automatikusan törlődik a felhasználást követően.

Ez az álláspont legalábbis vitatható. Az időleges többszörözés lényege nem az, hogy az eredeti műpéldány helyébe lépjen, hanem az, hogy az eredeti műpéldányt, vagy annak jogszerű másolatát érzékelhetővé tegye a felhasználó számára, illetve, hogy az adatátvitelt segítse. Az érzékelhetővé tétel tehát a kulcs, a többszörözés, mint felhasználás csak másodlagos. Más szóval a megtekinteni kívánt film egy távoli szerveren van tárolva. A saját számítógépen történő streamelése nem eredményezi a teljes mű saját merevlemezen történő tartós többszörözését, nem jön létre új, a távoli szerveren tárolt mű helyett egy másik másolat. Az időleges többszörözésre a megtekintés érdekében kerül sor, amelyet követően a mű a számítógép memóriájából törlődik. Ez még akkor is így van, ha az olyan új digitális szolgáltatások, mint például a Netflix és a Spotify az előfizetők számára lehetővé teszik, hogy a műveket az adathordozóra tartós jelleggel többszörözzék, elősegítve ezzel az offline műélvezetet.¹⁰⁵⁹

Az imént elhangzottak tükrében tehát szükséges, hogy elkülönítsük egymástól azokat a felhasználásokat, amelyek a mű nyilvánosságához közvetítésére irányulnak (például egy link elhelyezése egy weboldalon, egy film vagy zene streamelése, egy kép megtekintése)

¹⁰⁵⁴ DEPREUW, 2014. p. 97-98.

¹⁰⁵⁵ WESTKAMP, 2004. p. 1094.

¹⁰⁵⁶ Uo. p. 1088.

¹⁰⁵⁷ Uo. p. 1092.

¹⁰⁵⁸ Uo. p. 1094.

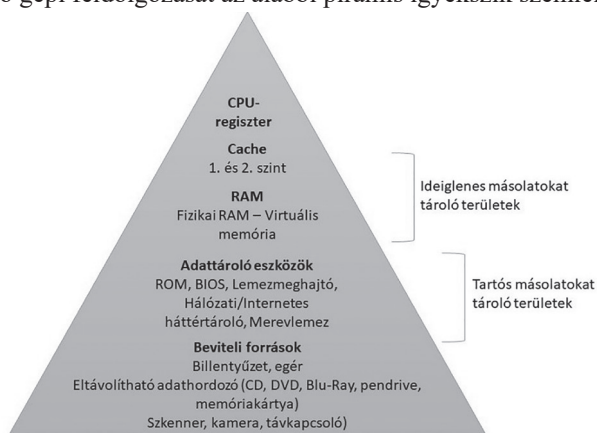
¹⁰⁵⁹ Amennyiben a fent nevezett szolgáltatók alapszolgáltatását, vagyis a streamelést vesszük igénybe, akkor nyilvánosságához közvetítésről beszélhetünk. Ha viszont a műveket annak érdekében, hogy offline üzemmódban is élvezhessük, az eszközre másoljuk, többszörözéssel állunk szemben. Ismert továbbá a Popcorn Time hibrid mechanikája, amely a megtekintés idejére a merevlemezre másolja a filmet, amelyet töröl a használatot követően.

azoktól, amelyek feltételezik a műről készült tartós másolat meglétét, vagy legalább a memóriában való időleges többszörözését (pl. egy szoftver feltelepítése, majd futtatása).

Ha ezt a megközelítést elfogadjuk, akkor a többszörözés joga nem lehet előfeltétele olyan kommunikációs jog gyakorlásának, amely a mű eltérő felhasználására irányul. Ennek ellenére mégis azt látjuk, hogy az alapvetően fizikai műpéldányok többszörözésének engedélyezésére és azok terjesztésére létrejött¹⁰⁶⁰ hagyományos szerzői vagyoni jog egyfajta origója minden más online felhasználásnak, mert elengedhetetlen, hogy a digitális, online nyilvánossághoz közvetítés és a benne értett nyilvánosság számára lehívásra hozzáférhetővé tétel során a mű legalább részben, időlegesen történő többszörözésére ne kerüljön sor, mivel a generált másolatok csak segítik, lehetővé teszik a kommunikációt, érzékelhetővé tételt.¹⁰⁶¹

A fent vázolt dilemma leginkább abban rejlik, hogy amikor a digitalizáció és a számítástechnika megjelent, a legégetőbb problémát annak eldöntése jelentette, hogy melyik időpontban kerül sor a művek többszörözésére és ehhez kapcsolódóan mikor keletkezik a szerzőnek jogos érdeke a felhasználásból származó előnyök érvényesítésére. Az 1970-es években arra az álláspontra helyezkedtek, hogy az adat gépbe való betáplálása és tárolása azok a cselekmények, amelyek többszörözésként minősülnek, így rögtön az elején, már a betápláláskor engedélyt kellene kérni a szerzőktől.¹⁰⁶² Minden más digitális felhasználás erre vezethető tehát vissza.¹⁰⁶³ Ez a megközelítés ugyanakkor nem veszi – a technika akkori állása szerint nem is vehette – számításba azokat az eseteket, amikor nem kerül sor a fizikai műpéldányok digitálissá alakítására, hanem maguk a műpéldányok is eleve digitálisak. Felhasználásukra pedig a korábbiaktól eltérő módon kerül sor. Kétségtelen ugyanakkor, hogy az elmélet e műpéldányokra is kiválóan alkalmazható. Azokat ugyanúgy másolni és tárolni kell bármilyen felhasználáshoz. E felhasználások sokszor úgy történnek, hogy a felhasználó nem is érzékeli magát a művet, mert közbenső módon, a gépben „rejtve” megy végbe.¹⁰⁶⁴

Az információ gépi feldolgozását az alábbi piramis igyekszik szemléltetni.¹⁰⁶⁵

3-ábra: Az információ gépi feldolgozása.

¹⁰⁶⁰ WESTKAMP, 2004. p. 1093.

¹⁰⁶¹ Uo.

¹⁰⁶² DEPREEUW, 2014. p. 101.

¹⁰⁶³ Uo. p. 99-100.

¹⁰⁶⁴ Uo.

¹⁰⁶⁵ Forrás: <https://s.hswstatic.com/gif/computer-memory-pyramid.gif> (Letöltés ideje: 2018. október 6.).

3.2. Az efemer rögzítések

A többszörözés joga nem a számítástechnika és az internet felbukkanásával vált elsőként egy másik vagyoni jog gyakorlásának előfeltételévé. Az sugárzás, mint a nyilvánosság-hoz közvetítés egyik típusa a technológia első megjelenésekor feltételezte, hogy a művet többszörözzék.¹⁰⁶⁶ A BUE 11bis Cikk (3) bekezdése kimondja, hogy a művek sugárzására vagy nyilvános átvitelére adott engedély „nem terjed ki a sugárzott mű hang vagy kép rögzítésére alkalmas eszköz útján történő felvételére (...)”¹⁰⁶⁷

A sugárzáshoz szükséges rögzítés megítélése vitatott volt, a műsorsugárzó szervezetek és a jogosultak eltérő álláspontot képviseltek. Az előbbieket értelemszerűen vitatták, hogy a sugárzáshoz szükséges rögzítés a jogosultak kizárólagos vagyoni jogát képezné, mivel ezeket nem lehet a nyomtatott kiadványokhoz, vagy más mechanikai úton többszörözött műpéldányokhoz hasonlítani. Ezek mindössze a *sugárzás elősegítéséhez szükséges technikai eszközök*. Még ha ki is terjedne rájuk a jogosultak engedélyezési joga, a jogalkotónak a magáncélú felhasználásokhoz hasonló kivételt kellene a műsorsugárzó szervezetek javára megállapítani. Ezzel szemben a szerzők és más jogosultak amellel érveltek, hogy minden rögzítés többszörözésnek minősül, így az ő kizárólagos vagyoni jogaik körébe tartozik.¹⁰⁶⁸

A vita 1948-ban dőlt el a BUE brüsszeli felülvizsgálatán, amikor a jogosultaknak biztosították a sugárzás és a rögzítés (többszörözés) kizárólagos jogát és kimondták, hogy a többszörözés a sugárzáshoz való jogtól önálló vagyoni jog. A sugárzáshoz adott engedély nem foglalja magában a szerzői művek rögzítéséhez, többszörözéséhez adott jogot. A rögzítés alatt pedig nemcsak a tartós másolatok készítését, hanem az időlegeseket is érteni kellett. Ez a megállapítás fennáll az efemer rögzítések esetében is, hiszen technikai értelemben azok sem különböznek a tartósan rögzített műpéldányoktól. Az efemer rögzítéseket azok funkciója és célja okán ugyanakkor a jogalkotó kivételként eltérő bánásmódban részesítette.¹⁰⁶⁹

E kivétel elfogadását a BUE a tagországokra bizza, azzal, hogy az elfogadott intézkedések kizárólag az adott tagállam területén bírnak hatállyal, és nem érinthetik hátrányosan a szerző méltányos díjazáshoz való jogát.¹⁰⁷⁰ Ezeket a rendelkezéseket a filmalkotások esetében nem lehet alkalmazni.¹⁰⁷¹

Hogy mit kell „efemernek” tekinteni, arra nézve a BUE nem tartalmaz rendelkezést. Depreeuw úgy látja, hogy a fogalom egy „rövid ideig tartó fizikai léte” feltételez.¹⁰⁷² A rövid idő addig tart, ameddig a sugárzáshoz szükséges tartam el nem telik. Vagyis ami ennél hosszabb ideig fennmarad, az hagyományos értelemben vett tartós rögzítésnek minősül, vagyis engedélyköteles. Az efemer rögzítések létjogosultsága másfelől is megközelíthető. Ha egy rögzítés „versenyre kel” az egyébként gazdaságilag kiaknázzható hangfelvétellel vagy audiovizuális alkotással, akkor nem terjedhet ki rá az efemer-rögzítést lehetővé tevő kivétel.¹⁰⁷³

¹⁰⁶⁶ Uo. p. 48-49.

¹⁰⁶⁷ GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 375.

¹⁰⁶⁸ DEPREEUW, 2014. p. 49-50.

¹⁰⁶⁹ Uo. p. 51.

¹⁰⁷⁰ BUE 13. cikk, (1) bekezdés.

¹⁰⁷¹ Uo. 14. cikk (3) bekezdés.

¹⁰⁷² DEPREEUW, 2014. p. 55.

¹⁰⁷³ Uo.

Az efemer rögzítést, mint kivételt az 1961-es Római Egyezmény is nevesíti a 15. cikk 1. c) pontjában. Eszerint bármely tagállam kivételeket engedhet a műsorsugárzó szervezetek részére a saját eszközeikkel történő és saját sugárzásuk rögzítése céljából.

Az USCA 112. §-a rendezi az efemer rögzítéseket. Audiovizuális művek és filmalkotások kivételével az átvitelt végző szervezet jogosult egynél nem több másolatot vagy hangfelvételt készíteni a sugárzott műről, amennyiben az előadás nyilvánosságához közvetítésére vagy a mű megjelenítésére engedély alapján, ideértve a törvényi engedélyt is, egyébként is jogosult, és amely az előadásról készített hangfelvétel digitális formátumban, nem előfizetési alapon sugározza. Ugyanígy lehetséges, ha a másolat vagy hangfelvétel kizárólag az átvitelt végző szervezet által lett készítve és további másolatok vagy hangfelvételek nem készülnek róla [(A) pont]; és a másolat vagy hangfelvétel kizárólag a sugárzást végző szervezet által besugárzott területen történő sugárzás céljából kerül felhasználásra, vagy annak célja archiválási, megőrzési vagy közbiztonsági okokkal magyarázható. Amennyiben a másolat nem kizárólag ez utóbbi céllal készül, akkor a (C) pont alapján az első sugárzás napjától számított hat hónapon belül meg kell semmisíteni. A rendelkezés célja Williams szerint, hogy elősegítse a szerzői művek késleltetett nyilvános előadását.¹⁰⁷⁴

Az uniós szerzői jogban a Bérlet-irányelv a jogok korlátozásáról rendelkező 10. cikk (1) bekezdés c) pontjában mondja ki ugyanezt.¹⁰⁷⁵

Az InfoSoc-irányelv 5. cikk (2) bekezdés d) pontjában akként rendelkezik, hogy a műveknek a műsorsugárzó szervezetek által saját eszközeikkel, saját műsoraik számára készített ideiglenes rögzítési tekintetében a tagállamok a többszörözési jog alól kivételeket, illetve korlátozásokat állapíthatnak meg. Erre épülő további kivétel, hogy a rögzítéseket archiválási célból meg lehet őrizni, tekintettel azok rendkívüli dokumentációs értékére.

E kivétel von Lewinski és Walter szerint a BUE 11bis Cikk (3) bekezdésében gyökerezik azon technológiai problémát igyekszik megoldani, hogy ha a sugárzáshoz nem áll rendelkezésre egy korábban rögzített teljesítmény, a sugárzást végző szervezetnek biztosítani kell, hogy a műsortervben rögzített programot megfelelő módon a nyilvánosságához juttathassák. Ennek megfelelően a sugárzott művek és teljesítmények efemer rögzítése mindig egy másik vagyoni jog, a sugárzás gyakorlását megelőzően kell történnie. A háromlépcsős teszt természetesen itt is keretet szab a szabad felhasználásnak. A rögzítésnek önmagában ugyanis nem lehet önálló gazdasági jelentősége. További lényeges elem, hogy az időleges biztositása érdekében a rögzített példányokat meg kell semmisíteni, vagy engedélyt kell kérni a jogosultaktól azok megtartására, felhasználására. A rögzítést a sugárzást végző szervezetnek saját eszközével, saját felelősségére kell végezni. Ezt javasolja a (41) preambulumbekezdés is. A saját műsorról készített efemer rögzítések csak saját tevékenységi körben használhatók fel, más műsorsugárzó szervezeteknek engedély nélkül.¹⁰⁷⁶

Az Szjt. a 35. § (7)-a szabad felhasználásnak minősíti azt az ideiglenes rögzítést, amelyet a rádió- vagy televízió-szervezet által saját eszközeivel készített a jogszerűen felhasználható műről, amely rögzítés szükséges a saját műsorának sugárzásához. Eltérő rendelkezés hiányában a rögzítés napjától számított három hónapon belül a rögzítést meg kell semmisíteni. Ez alól kivételnek számítanak azok a rögzítések, amelyeknek rendkívüli

¹⁰⁷⁴ WILLIAMS, 2001.p. 39.

¹⁰⁷⁵ VON LEWINSKI, 2013. (1) p. 336.

¹⁰⁷⁶ VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 1038-1039.

dokumentációs értéke van. Ezeket a közgyűjteménynek minősülő kép- és hangarchívumok korlátlan ideig megőrizhetik.¹⁰⁷⁷

3.3. Időleges többszörözés a nemzetközi, uniós és a magyar szerzői jogban

A többszörözés jogának digitális környezetre való változatlan alkalmazása egy paradoxont teremtett. Ha a szerzői jog gyökeréből indulunk ki, a szerzőnek valóban jogában kell, hogy álljon minden olyan felhasználás ellenőrzése, amely a mű gazdasági kiaknázására vezet, vagy a személyéhez fűződő érdekét sérti. E jog gyakorlása az internetes műfelhasználások esetében átfedésbe került a nyilvánossághoz közvetítéssel. Ez persze nem jelenti azt, hogy a többszörözés jogának ne lenne létjogosultsága a merevlemezre készített tartós másolatok esetében, viszont ahogy Pila és Torremans érvelnek, az internetes böngészés során a memóriában vagy a képernyőn készített időleges másolatok elég indokot szolgáltatnak arra, hogy a jogalkotó kivételt létesítsen rájuk nézve, mert a többszörözés csak egy technológiai eljárás szerves része.¹⁰⁷⁸

A RAM másolatok problémája nem csak az online felhasználások esetében relevánsak. Fennállnak az olyan digitális műfelhasználások esetében is, mint a szoftver. Kétségtelen, hogy egy számítógépi programalkotás fizikai hordozóról való feltelepítése vagy éppen egy weboldalról való letöltése majd telepítése többszörözési cselekmény. Csakhogy a program futtatása is keletkeztet másolatokat, még hozzá a RAM memóriában.¹⁰⁷⁹ Ezek funkcionális másolatok, amelyeknek egyetlen célja, hogy a program segítségével a számítógép rendeltetésszerűen működhessen. A műélvezet tehát itt legfeljebb csak közvetett lehet, mert a használat nem arra irányul, hanem egy technológia működtetésére. Ennek végén a másolat megsemmisül, törlődik. A RAM memóriából kinyerni és megőrizni sokkal többet kíván, mint egyszerű felhasználói ismeretek.¹⁰⁸⁰ Ez akkor is igaz, ha a használat során a képernyőn vizuálisan is megjelennek a szoftver bizonyos elemei. A memóriában ráadásul nem is az egész mű kerül többszörözésre, hanem csak bizonyos részei, amelyekre az adott pillanatban szükség van.¹⁰⁸¹

¹⁰⁷⁷ KISS, 2015. p. 139. Vö. GYENGE, 2007. p. 53., GYERTYÁNFY – TÓTH, 2014. p. 257.

¹⁰⁷⁸ PILA – TORREMANS, 2016. p. 304.

¹⁰⁷⁹ Blocher és Walter a számítógépi programok futtatásának elemzésekor, a német jogpolitikai megközelítést vizsgálva emlékeztet az ún. „résztvételi érdekre” (*participation interest*). Eszerint mindaddig, amíg a másolat technikai értelemben nem eredményezi a mű egyidejű többszörözését [*multiplication of (simultaneous) possibilities of using*], a szerző jogos érdekei nem sérülnek, így a művek felhasználása sem esik a többszörözési jog hatókörébe. A futtatás viszont a képernyőn létrehozhat olyan másolatokat, amelyek már a nyilvánossághoz közvetítés során érinthetik a szerző gazdasági érdekeit. Vagyis ha a program felhasználása annak használatára (*utilization*), nem pedig szerzői jogi értelemben vett felhasználására (*use*) terjedne ki, a szerző engedélye sem szükséges. Az elmélet szerint a program futtatása nem képez szerzői jogi értelemben vett felhasználást, viszont a szoftver memóriába való betöltése igen. A technológiai haladás elfogadása szempontjából e teória kétségekívül rugalmas, ám a Szoftver-irányelv széleskörű többszörözési fogalma a hozzá fűzött reményeket szertefoszlatja. Lásd: BLOCHER – WALTER, 2013. p. 127-130

¹⁰⁸⁰ LITMAN, 2001. p. 27.

¹⁰⁸¹ Perzanowski ugyanakkor figyelmeztet rá, hogy ha a RAM-ban tárolt másolatok atipikusan hosszú ideig maradnak fenn, akkor alkalmasak lehetnek rá, hogy tartósan többszörözött műpéldányként minősüljenek. Ez a megállapítás mindenképpen árnyalja az időleges többszörözés megközelítését. Elég, ha csak arra gondolunk, hogy egy egyszerű „Print Screen” billentyű lenyomásával a rövid ideig kivett képek lementhetők és léteznek olyan szoftverek is, amelyek a képernyőn futó mozgóképek tartós rögzítésére, „elkapására” alkalmasak. Lásd: PERZANOWSKI, 2010. p. 1096.

E ponton a szerzői jog valóban túlterjeszkedik eredeti célján, amely egyrészt a szellemi alkotómunka ösztönzése, másrészt a művek és más teljesítmények a közönséghez juttatása. Egy mű rendeltetészerű, magáncélú használatához nem kell a szerző engedélye, mert nem irányul közvetlenül valamely szerzői vagyoni jog gyakorlására vagy sérelmére. A különbség ugyanakkor szignifikáns. Egy könyv elolvasása, egy zene meghallgatása nem igényli a mű többszörözését vagy újból és újból nyilvánosságához közvetítését. A digitális felhasználás azonban igen, ezt pedig a fennálló rezsim el is ismeri a szerzők javára. A védelem e nem kívánatos kiterjesztésének hátrányait a jogalkotó is érzékeltte, ezért az Európai Unió szerzői jogában kivételeket állapított meg az időleges többszörözés tekintetében, hogy az ne akadályozhassa a jogszerű felhasználásokat.¹⁰⁸²

Az időleges többszörözés, mint szabad felhasználási esetkör lehetővé tétele igen elmentmondásos a nemzetközi és uniós szabályozottságát tekintve. Amíg az Európai Unió szerzői jogi tárgyú rendeletei elismerik, hogy az online műfelhasználások technikai velejárója a művek egészének vagy meghatározott részének időlegesen, a gyorsító tárolóban való rögzítése,¹⁰⁸³ addig ilyen rendelkezést a fentebb már citált nemzetközi szerződésekben nem találni.

Ez részben visszavezethető az Egyesült Államokban a *Ram-copy*-doktrínának nevezett elméletre, miszerint a művek digitális, számítógépi többszörözése is többszörözésnek tekintendő, függetlenül annak időtartamától. Ugyan a nemzetközi szabályozás kialakítására az Egyesült Államok szerzői jogának nagy befolyása volt, az Atlanti-óceán túl partján is ismert egy szűk, a hálózaton történő adatátvitelt segítő lehetőség.

Az Egyesült Államok szigorú megközelítése nem légből kapott. Tekintet nélkül arra, hogy mennyi ideig kerül tárolásra, mind a merevlemezen, mind a gyorsító memóriában tárolt mű alkalmas arra, hogy azt nyilvánosságához közvetítsék vagy más módon érzékelhetővé tegyék.¹⁰⁸⁴

A szerzői jognak éppen itt van az egyik legelemibb ellentmondása, legalábbis az Egyesült Államok copyright rendszerében mindenképpen. Amíg ugyanis az Alkotmány I. cikk 8 §-a a tudományok és hasznos művészetek előmozdítását írja elő a Kongresszus számára azzal, hogy a szerzőknek és feltalálóknak meghatározott időre kizárólagos jogokat biztosít a műveik és találmányaik vonatkozásában, addig éppen ezt az előmozdítást „betonozza be” azzal, hogy nem ismeri el az ideiglenes, gyorsító tárolóban való másolás szabadságát a digitális és online felhasználások esetében. Holott éppen ezt követelné meg a technológiai haladás, amely azonban esetünkben éppen a fundamentumát kérdőjelezi meg a szerzői jognak, nevezetesen a másolást.¹⁰⁸⁵

A WCT a már idézett 1. cikk (4) bekezdéséhez fűzött közös nyilatkozatokban annyit szól mindössze a digitális környezetben történő másolásról, hogy a BUE 9. cikkében szabályozott többszörözési jog és az általa megengedett kivételek teljes körben alkalmazandók a digitális környezetben is, különös tekintettel a digitális műfelhasználásokra. A közös nyilatkozat külön mondatban hívja fel a figyelmet arra, hogy a védett művek elektronikus hordozón történő, digitális formában való tárolása a BUE 9. cikke szerinti többszörözésnek minősül. Ugyanakkor, amint arra Blomqvist felhívja a figyelmet, a BUE nem tartalmaz kifejezetten

¹⁰⁸² VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 968.

¹⁰⁸³ Az InfoSoc-irányelvben található rendelkezések közül ez az egyetlen, amely kötelezően átültetendő az EU tagállamok szerzői jogába. Lásd: GYERTYÁNFY – TÓTH, 2014. p. 256.

¹⁰⁸⁴ DEPREUW, 2014. p. 116.

¹⁰⁸⁵ WESTKAMP, 2010. p. 693.

olyan rendelkezést, amely megtiltaná a tagállami jogalkotónak, hogy az InfoSoc-irányelv 5. cikk (1) bekezdéséhez hasonló kivételt fogalmazzon meg, amennyiben az intézkedés nem áll egyébként ellentétben a BUE 9. cikk (2) bekezdésében foglalt háromlépcsős teszttel.¹⁰⁸⁶

Ugyanígy tesz a WPPT is a 7. és a 16. cikkekhöz fűzött közös nyilatkozatokban, amikor kimondja, hogy a nevezett cikkekben szabályozott többszörözési jogot a digitális környezetben is alkalmazni kell, különös tekintettel az előadások és hangfelvételek digitális felhasználására. Ugyanitt a jogalkotó többszörözési cselekménynek minősíti az előadás vagy hangfelvétel elektronikus hordozón való, digitális formátumban történő tárolását.

A Szoftver-irányelv nem szól olyan széles körben az ideiglenes többszörözési cselekmény megengedhetőségéről, mint az InfoSoc-irányelv. Az 5. cikk (1)-(3) bekezdéseiben az engedélyhez kötött cselekmények – amely közé tartozik a számítógépi program bármely eszközzel és bármely formában, részben vagy egészben történő tartós vagy időleges többszörözése – alóli kivételekről szólva akként rendelkezik, hogy nem szükséges a jogosult engedélye az olyan cselekményekhez, amelyekre „*azért van szükség, hogy a számítógépi programot az azt jogszerűen megszerző személy a rendeltetési célnak megfelelően használja, beleértve a hibajavítást is*”.

Az időleges többszörözés az EU szerzői jogában elsőként az Adatbázis-irányelvben került szabályozásra.¹⁰⁸⁷ A (44) preambulumbekendés kifejezetten szól az adatbázis tartalmának állandó vagy ideiglenes jellegű átviteléről, amely cselekményt a jogosult engedélyéhez köti. Erre akkor kerülhet sor, ha az adatbázis tartalmának képernyőn történő megjelenítéséhez szükség van a tartalom egésze vagy jelentős részének másik adathordozóra való átvitelére. Ezt a tevékenységet a 7. cikk (2) bekezdés a) pontja „*kimásolás*”-ként nevesíti, amely alatt érti „*az adatbázis tartalma egy egészének vagy egy jelentős részének más hordozóra bármilyen eszközzel, illetve bármilyen formában történő végleges vagy ideiglenes átvitelét*”.

A fenti kivétel ugyanakkor Depreeuw szerint inkább hasonlít egy zero-összegű játszámára (*zero-sum game*), mivel ugyan a törvényalkotó lehetővé teszi a korlátozást, a szoftverfejlesztők a termékeik használatát úgyis az egyedileg megkötött felhasználási szerződésekben engedélyezik. Ezt később annyiban árnyalja, hogy utal rá, a program futtatásához szükséges többszörözési cselekmények, mint „objektív, praktikus szükségletek”,¹⁰⁸⁸ nem zárhatóak ki a felhasználási szerződésben.¹⁰⁸⁹ Ennek oka, hogy ugyan a felhasználó a szoftver telepítését maga indítja el, a futtatás során létrejövő másolatokra ezen túl semmiféle ráhatása nincs.¹⁰⁹⁰ Mindezek a kivételek csak és kizárólag a *jogszerű felhasználó* esetében érvényesek, tehát aki jogellenes forrásból származó szoftvert használ, nem hívhatja fel a fent nevezett kivételt. Jogszerű felhasználónak azt kell tekinteni, aki a szoftvert megvásárolta, vagy bére vette, vagy rá nézve felhasználási szerződést kötött. A jogkimerülés érvényesülésének köszönhetően azt is jogszerű szerzőnek kell tekinteni, aki a fizikai műpéldányt az első jogszerzőtől vásárolta.¹⁰⁹¹

Amíg tehát az Adatbázis-irányelv az időleges többszörözési cselekményeket is a jogosult engedélyéhez köti, addig az InfoSoc-irányelv már kifejezetten elismeri az időleges többszörözési cselekmények egy bizonyos formáját, mint kivételt. Gyenge a kivétel eredetét

¹⁰⁸⁶ BLOMQUIST, 2014. p. 109.

¹⁰⁸⁷ WESTKAMP, 2004. p. 1058.

¹⁰⁸⁸ DEPREEUW, 2014. p. 140.

¹⁰⁸⁹ Uo. p. 138.

¹⁰⁹⁰ Uo. p. 140.

¹⁰⁹¹ Uo. p. 141.

visszavezeti a WCT-nek a BUE-hez fűzött első értelmező nyilatkozatára.¹⁰⁹² Depreeuw ugyanezt megteszi uniós jogi kontextusban, emlékeztetve rá, hogy a Szoftver-irányelv szolgált mintaként az InfoSoc-irányelv időleges többszörözési kivételéhez.¹⁰⁹³

A tagállamok a Zöld Könyvet követő módosító jelentésben aggodalmuknak adtak hangot az időleges és közbenső többszörözési cselekmények kizárólagos vagyoni jogok körébe vonását illetően. Ennek ellenére az 1996-os jelentés azt javasolta, hogy a szerzői művek minden digitális megtestesülését kizárólagos jog tárgyaként kell elismerni. Ennek megfelelően kell újragondolni a korlátozások és kivételek katalógusát.¹⁰⁹⁴

Az időleges többszörözési kivétel jogpolitikai indokait az InfoSoc-irányelv (33) preambulumbekzdés a következőképpen taglalja:

„A kizárólagos többszörözési jog alóli kivételként lehetővé kell tenni egyes – járulékos vagy közbenső többszörözésnek minősülő – időleges többszörözési cselekményeket, amelyek valamely műszaki eljárás elválaszthatatlan és lényeges részét képezik, és amelyek kizárólagos célja, hogy lehetővé tegyék a harmadik személyek között hálózaton, köztes szolgáltató által végzett átvitelt, vagy valamely mű vagy más védelem alatt álló teljesítmény jogszerű felhasználását. Ezek a többszörözési cselekmények nem bírhatnak önálló gazdasági jelentőséggel. Ez a kivétel olyan cselekmények esetében is megengedhető (...), amelyek a böngészést (browsing), illetve a hozzáférés gyorsítására szolgáló tárolóban való rögzítést (caching) teszik lehetővé, beleértve az átviteli rendszerek hatékony működését szolgáló cselekményeket is, amennyiben a közvetítő szolgáltató az információt módosítja és nem zavarja meg az információ felhasználásával kapcsolatos adatok kinyerésére szolgáló, széleskörűen elismert és alkalmazott technológia jogszerű használatát. A felhasználás jogszerűnek minősül, ha azt a jogosult engedélyezi, illetve jogszabály megengedi.”¹⁰⁹⁵

Ez a rendelkezés az InfoSoc-irányelv (31) preambulumbekzdésben lefektetett célkitűzésekkel áll összhangban, amelyek a belső piac zavartalan működésének összhangját a kivételek és korlátozások összehangolásával kívánják megvalósítani:

„Megfelelő egyensúlyt kell biztosítani a jogosultak különböző csoportjainak, valamint a jogosultak és a védelemben részesülő művek és teljesítmények felhasználói csoportjainak jogai és érdekei között. A jogok tekintetében a tagállamok által megállapított kivételeket és korlátozásokat az új elektronikus környezet fényében felül kell vizsgálni [...]”

Az időleges másolatokra már az InfoSoc-irányelv korai fázisában szerepelt javaslatként az 5. cikk (1) bekezdésében meghatározott, egyetlen kötelező kivétel.¹⁰⁹⁶ A kivétel alkalmazásának feltételei szerint a felhasználásnak időlegesnek (*temporary*), valamint a technológiai eljárás elválaszthatatlan részének (*integral part of the technological process*) kell lennie, amelynek egyetlen célja hogy a felhasználást lehetővé tegye a felhasználók között. Ezen felül a többszörözésnek nem lehetett semmiféle gazdasági jelentősége. A háromlépcsős teszt alkalmazásának szükségességét már ekkor a kivétel alkalmazásának feltételül szabták.¹⁰⁹⁷ A teszt ugyanis meggátolni hivatott minden olyan korlátozást és kivételt, amelyek a mű

¹⁰⁹² GYENGE, 2010. (1) p. 136.

¹⁰⁹³ DEPREEUW, 2014. p. 208. Vö. GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 375., 376-377.

¹⁰⁹⁴ EFRONI, 2011. p. 242.

¹⁰⁹⁵ Gyenge e kivétel megengedésének indokát a tájékoztatáshoz való jogra, valamint információhoz való hozzájutás alapvető emberi jogára vezeti vissza. Lásd: GYENGE, 2010. (1) p. 138.

¹⁰⁹⁶ SEVILLE, 2016. p. 74.

¹⁰⁹⁷ VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 946-947.

hasznosításának magját, a műből származó gazdasági haszon elérésének és a szerző más jogos érdekei érvényesülésének akadályát képezhetnék.¹⁰⁹⁸

A Bizottság tervezetéhez az Európai Parlament javaslatként fűzte, hogy kössék szigorúbb feltételekhez az időleges többszörözés kivételének alkalmazását, így az csak a járulékos és közbenső másolatokat fedné le, amennyiben azok elválaszthatatlan és lényeges részét képezik a technológiai eljárásnak. Többletfeltétel lett volna, hogy az ilyen cselekmény a jogosultak vagy törvény által legyen engedélyezve. Ez utóbbit a jogalkotási folyamat során elvetették.¹⁰⁹⁹

Az InfoSoc-irányelv 5. cikk (1) bekezdése kötelezően átültetendő és alkalmazandó kivételként nevesíti az időleges többszörözési cselekményeket, amelyek kizárólag az időleges másolatok esetére alkalmazhatók:¹¹⁰⁰

„Az olyan, 2. cikkben említett időleges többszörözési cselekmények, amelyek járulékos vagy közbenső jellegűek, valamely műszaki eljárás elválaszthatatlan és lényeges részét képezik, és amelynek kizárólagos célja, hogy lehetővé tegyék egy mű vagy más védelem alatt álló teljesítmény

a) hálózaton harmadik személyek között közvetítő szolgáltató által végzett átvitelét, vagy

b) jogszerű felhasználást,

és önálló gazdasági jelentőséggel nem bírnak, a 2. cikkben szabályozott többszörözési jog alól kivételt képeznek.”

Efroni rámutat, hogy az 5. cikk (1) bekezdésének szövegezése, annak ellenére, hogy kivételként elismeri az időleges többszörözési cselekményeket, egyértelműen utal arra a tényre, hogy az InfoSoc-irányelv is a szerzők kizárólagos jogának tekinti a művek bármilyen időleges, járulékos és közbenső többszörözését. A szerzők hatalma csak azokra a másolatokra nem terjed ki, amelyek a technológiai eljárás integráns és lényegi részét képezik.¹¹⁰¹

Az InfoSoc-irányelv jogharmonizációs törekvései, amint arra Gyenge rávilágít, éppen itt, az 5. cikk (1) bekezdése esetén történtek meg maradéktalanul. A tagállamok, Hollandia kivételével, egy az egyben átültették a kivételt. Hollandia nem kivételként határozta meg az időleges többszörözést, hanem olyan cselekményként, amely nem tartozik a szerző többszörözési joga alá.¹¹⁰²

Az 5. cikk (1) bekezdés kumulatív, konjunktív feltételeket tartalmaz. Akár egyetlen feltétel hiánya esetén a kivételt nem lehet alkalmazni. Az egyes feltételek közül az időlegességből *a contrario* lehet következtetni arra, hogy a tartós másolatok ki vannak zárva a kivétel alkalmazási köréből. Az Európai Bizottság az irányelv előkészítő irataiban ezt akként magyarázta, hogy időlegesek mindazok a másolatok, amelyek „rövid életűek, a mű végső felhasználását segítik elő”.¹¹⁰³ Depreeuw rámutat arra is, hogy a kivétel nem az időleges

¹⁰⁹⁸ DEPREEUW, 2014. p. 512.

¹⁰⁹⁹ VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 949.

¹¹⁰⁰ DEPREEUW, 2014. p. 208. A kivétel korlátozásáról Westkamp azt tartja, hogy az 5. cikk (1) bekezdését – amennyiben a művet hatásos műszaki intézkedés is védi – a piacra való tekintettel kell szigorúan értelmezni, és nem azért, mert a megengedett felhasználás eltér a mű eredeti, hagyományos kiaknázási módjától. Lásd: WESTKAMP, 2010. p. 703. Vö. VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 1024., PILA – TORREMANNS, 2016. p. 333. NAGYKOMMENTÁR, 2017. 35. § (6).

¹¹⁰¹ EFRONI, 2011. p. 243.

¹¹⁰² GYENGE, 2010. (1) p. 140. Vö. WESTKAMP, 2010. p. 693.

¹¹⁰³ DEPREEUW, 2014. p. 209.

másolatot, hanem annak készítésére irányuló cselekményt érinti.¹¹⁰⁴ Gyertyánfy és Tóth az időlegesség alatt „*időbeni átmenetiséget, a felhasználás céljához képest mellékességet, esetlegességet*” ért.¹¹⁰⁵ Von Lewinski és Walter az időlegességet különösen rövid időtartamnak tekinti, mindössze néhány mikroszekundumnak, amelyek „*élettartamuk*” végén automatikusan törlődnek. Létre jöhetnek a webes böngészés során, a RAM memóriában, a képernyőn való megjelenítés közben.¹¹⁰⁶

Hogy ez pontosan mennyi időt jelent a gyakorlatban, azt a jogszabályok nem határozzák meg. Eldöntése Ashok szerint az eljáró bíróságok feladata.¹¹⁰⁷ Párhuzamként említhető meg, hogy Egyesült Államokban hasonló döntés született a *Triad System Corp.*-ügyben,¹¹⁰⁸ amelyben az eljáró 9. körzeti (Ninth Circuit) bíróság kimondta, hogy az „*átmeneti idő (transitory duration) egy relatív tartam, amelyet az ügy kontextusával összhangban kell értelmezni és alkalmazni (...) ez különösen fontos az olyan számítástechnikai eszközök esetében, amelyeknél a technológiai haladás gyorsan fejlődik*”.¹¹⁰⁹

A „*járulékos vagy közbenső jelleg*” azokra a másolatokra utal, amelyek például az internetes böngészés során, a felhasználást elősegítendő készülnek a RAM-memóriában, majd a munkamenet végével automatikusan törlődnek. Vagyis rövid ideig léteznek és nincs önálló jelentőségük. Ebből következik, hogy ami nem ebben a munkafolyamatban és nem a RAM-ban készül, hanem hosszabb időre tárolódik a merevlemezen, távoli szervereken, nem felel meg a „*járulékos vagy közbenső*” kritériumnak.¹¹¹⁰

A „*műszaki eljárás elválaszthatatlan és lényeges része*” fordulat nem olvasható ki pontosan az irányelv szövegéből. Csak azok a többszörözési cselekmények tartoznak ide, amelyek integráns és lényeges részei az egész komplex technológiának, attól nem elkülöníthetők. Ezek a technológiai mechanizmusok lehetnek offline vagy online folyamatok.¹¹¹¹ Vagyis a nyelvtani értelmezést követve úgy kell érteni, hogy az adott folyamatban, amelynek a célja nem a mű lemásolása, a végső felhasználás érdekében része lehet a mű lemásolása, ha a másolási cselekmény önmagában integráns, elválaszthatatlan részét képezi a mechanizmusnak, ami nélkül a végeredmény nem lenne elérhető, vagyis a folyamat lényeges része.

A „*felhasználás célja*” több fordulatot foglal magában, a kivétel korlátozásaként funkcionál. Vagyis a másolat csak technikai jellegű, amely egy más cél technikai megvalósításának van alárendelve.¹¹¹² Ilyen lehet például az internetes adatátvitel.¹¹¹³

A „*hálózaton harmadik személyek között közvetítő szolgáltató által végzett átvitelét*” célmeghatározás lefed minden olyan másolatkészítést, amely a hálózaton való adatátvitellel jár együtt. Ilyen másolatok készülnek az internet útvonalelosztóiban (*router*), a proxy szervereken és a végfelhasználó RAM-memóriájában. Az egyetlen séma, amelyet az irányelv megkövetel az, hogy a hálózati kommunikáció két harmadik személy között menjen végbe, internet-hozzáférés szolgáltató segítségével. Vagyis a másolatot az utóbbi készíti, azért, hogy a kommunikációt előmozdítsa a felek között. A közvetítő szolgáltatók azonban

¹¹⁰⁴ Uo.

¹¹⁰⁵ GYERTYÁNFY - TÓTH, 2014. p. 256.

¹¹⁰⁶ VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 1025.

¹¹⁰⁷ ASHOK, 2010. p. 47.

¹¹⁰⁸ *Triad Sys. Corp. v. SE. Express Co.*, 64 F.3d 1330, 1333-34 (9th Cir. 1995).

¹¹⁰⁹ FOLEY, 2010. p. 106. Vö. PERZANOWSKI, 2010. p. 1098., MEZEI, 2018. p. 101.

¹¹¹⁰ DEPREUW, 2014. p. 211. Vö. VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 1025.

¹¹¹¹ Uo. p. 216. Vö. VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 1025.

¹¹¹² Uo. p. 218.

¹¹¹³ VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 1025.

mindaddig, ameddig nincs tudomásuk a jogsértésről, szabadon készíthetnek másolatot az adatátvitel által indokolt célra. Akkor is, ha a küldőnek nem állt ez a cselekmény jogában, és akkor is, ha a fogadó jogellenes célra használja fel a művet.¹¹¹⁴

A „*jogszerű felhasználás*” érdekes alkritérium. A cél által indokolt jogszerűség megenged olyan másolatokat is, amelyek önmagukban nem lennének jogszerűek, viszont az 5. cikk (1) bekezdésének keretei közé illeszkedve a jogosultak kénytelenek eltérni. Vagyis ha a technológiai folyamat maga irányul jogszerűtlen célra, akkor a másolás is jogszerűtlen. A felhasználás értelmezését nem tisztázza az irányelv, bár a (33) preambulumbekzdés példálózó jelleggel megemlíti a böngészést (*browsing*) és a gyorsító tárolóban való rögzítést (*caching*). Mivel a felhasználás utalhat szerzői jogilag releváns felhasználásra, vagy annál sokkal szélesebb funkcionális használatra, ezért ennek pontos definiálása, tartalommal való megtöltése az EUB-ra maradt, amely élt is ezzel a lehetőséggel az alább citált jogesetek megoldása során.¹¹¹⁵

Jogszerűnek Depreuw kétféle felhasználást tekint. Az egyik az, amikor a felhasználást maga a szerzői jogi jogosult engedélyezi. Ilyen például egy játékszoftver letöltése egy digitális disztribúciós platformról, mint például a Steam. Ekkor a közvetítő szolgáltató által az adatátvitel során végzett többszörözés jogszerű, csak úgy, mint a végfelhasználó által való letöltés. Ugyanez igaz egy Netflixről streamelt film esetében is. A második esetkörbe azok a felhasználások tartoznak, amelyeket maga a jogszabály nem tilalmaz. Ilyenek például az InfoSoc-irányelv 5. cikkében felsorolt korlátozások és kivételek.¹¹¹⁶

Az „*önálló gazdasági jelentőséggel nem bír*” egybecseng a (33) preambulumbekzdéssel, amely előírja, hogy a másolatok „*nem bírhatnak önálló gazdasági jelentőséggel*”. A többszörözési jog által elérni kívánt cél, hogy a művek gazdasági kiaknázásához fűződő érdek a szerző számára megfelelően biztosítva legyen. Az Európai Bizottság ide fűződő javaslata az 5. cikk (1) bekezdésének létjogosultságát is e ponton ragadja meg. Azok a többszörözési cselekmények ugyanis, amelyek bizonyos technológia által megszabottak, de önmagukban nem bírnak gazdasági jelentőséggel, alkalmasak arra, hogy kivétel tárgyát képezzék.¹¹¹⁷ Ez a megközelítés talán a legközelebbi magyarázat arra, hogy az EUB miért illesztett olyan felhasználásokat is az 5. cikk (1) bekezdése alá, amelyek nem harmadik személyek közötti hálózati kommunikációból állnak.

Depreuw úgy véli, hogy gazdasági jelentőséggel bír minden, ami kiaknázható, realizálható, közvetlen gazdasági előnnyel kecsegtet, tágabb értelemben ragadható meg, mint a puszta anyagi, pénzben kifejezhető haszon. Ebbe beletartoznak azok a felhasználások is, amelyek a gazdasági hasznosítás folyamatát teszik hatékonyabbá. Ezt ugyanakkor nem úgy kell érteni, hogy minden esetben, ha a másolatnak lehet gazdasági haszna, a kivételt nem lehet alkalmazni. Ehhez az kell, hogy *önálló* gazdasági előny származzon a másolatból. Tehát amennyiben a gazdasági előny csak a végső felhasználásban ölt testet, de maga a többszörözés nem jár önálló gazdasági haszonnal, kimenthető az 5. cikk (1) bekezdése által.¹¹¹⁸

¹¹¹⁴ DEPREUW, 2014. p. 220.

¹¹¹⁵ Uo. p. 222. Vö. VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 1026.

¹¹¹⁶ DEPREUW, 2014. p. 222.

¹¹¹⁷ Uo. p. 226. A javaslatához lásd: Proposal for a European Parliament and Council Directive on the Harmonization of certain aspects of copyright and related rights in the Information Society, COM(97)0628. Vö. VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 1026-1027.

¹¹¹⁸ DEPREUW, 2014. p. 226-227.

A többszörözés joga és a mű gazdasági kiaknázása közötti kapcsolatot a háromlépcsős teszt igyekszik megragadni. Az irányelv maga is nagyban támaszkodik a BUE-ra, a TRIPS-re, a WCT-re és a WPPT-re.¹¹¹⁹ A háromlépcsős teszt meglehetősen eltávolodik a BUE hatókörétől, amelyben szorosan kötődött a generális többszörözési fogalomhoz, elősegítve, hogy a tagállamok a tesztet szem előtt tartva határozzanak meg korlátozásokat és kivételeket a többszörözési jog alól. Az InfoSoc-irányelvben azzal, hogy a korlátozások és kivételek taxatív fel vannak sorolva, „lecsatolják” a tesztet a többszörözési jogról. A taxatív lista utolsó elemeként ugyanis lehetővé teszik, hogy olyan cselekményeket is jogellenessé nyilvánítson a tagállami bíróság, amelyek egyébként már egyszer korlátozásként és kivételként lettek meghatározva a tagállami jogalkotó által.¹¹²⁰

Az Szjt. az InfoSoc-irányelv átültetését követően a 35. § (6) bekezdésében szintén elismeri a szabad felhasználás egyik eseteként a mű járulékos vagy közbenső, időleges többszörözését, ha a felhasználásra irányuló műszaki folyamat elválaszthatatlan és lényeges részét képezi, önálló gazdasági jelentőséggel nem bír. A felhasználás kizárólagos célhoz kötött. Ilyen cél, hogy lehetővé váljon az átvitel harmadik személyek között hálózaton, köztes szolgáltató által, vagy a műnek a szerző által engedélyezett, illetve e törvény rendelkezései alapján megengedett felhasználása.

Az ideiglenes többszörözés szabad felhasználásként való minősítésének négy konjunkatív feltétele van:

1. a többszörözési cselekménynek olyan felhasználás körébe kell esnie, amelyet a szerző engedélyezett, vagy a szabaddá tétel törvényi rendelkezésén alapul, ezeket a felhasználásokat kell szolgálnia, vagy emellett, mint alternatíva, lehetővé kell tennie az adatátvitelt harmadik személyek között, köztes szolgáltató által működtetett hálózaton;
2. a felhasználási cselekménynek a műszaki folyamattal kell megvalósulnia;
3. az időleges többszörözés a műszaki folyamat nélkül nem valósulhatna meg;
4. a felhasználási cselekmény nem vezethet önálló gazdasági jelentőségre, vagyis haszonszerzési célt közvetve sem szolgálhat.¹¹²¹

A Nagykommentár rávilágít további, bonyolult részletszabályokra, amelyek az ideiglenes többszörözés alkalmazhatóságát korlátozzák. E körbe tartozik az Szjt. már említett 59-60. §-a, amelyek a számítógépi programalkotások többszörözését korlátozzák, valamint a szintén idézett 62. § (1) bekezdése az adatbázisok vagyoni jogait illető speciális részletszabályokkal.¹¹²²

Ha a számítógépi programalkotások tekintetében nem is alkalmazhatók maradéktalanul az időleges többszörözés szabályai, az internetes felhasználásokra, vagyis „lehívások” nyilvánossághoz közvetítésre érvényesíthetők, mint a szerzői jog korlátja. Ám ott is korlátozott az alanyi kör. A szabályozás célja ugyanis a közvetítő szolgáltatók mentesítése az engedélykérési és díjfizetési kötelezettség alól. Az ő tevékenységük ugyanis csak a távközlési, internetes hálózaton történő közvetítésre terjed ki, amely során szükséges, hogy az átvitel által indokolt mértékben és időtartamban a művekről másolatot készítsenek.¹¹²³

¹¹¹⁹ Uo. p. 235.

¹¹²⁰ Uo. p. 236.

¹¹²¹ GYERTYÁNFY – TÓTH, 2014. p. 256.

¹¹²² Uo.

¹¹²³ Uo.

Ugyanakkor az időleges többszörözés nem csak az internet-hozzáférés szolgáltatók esetében bír relevanciával. Az elektronikus hálózatokon zajló adatátvitel magánszemélyek esetében is feltételezi, hogy a nyilvánossághoz közvetített tartalmakról a felhasználók időleges másolatot készítsenek a számítógépük, okos telefonjuk memóriájában. E cselekmények elengedhetetlenek egy weboldal betöltéséhez, egy kép megnyitásához, egy film online megtekintéséhez, így szükségképpen kihívás elé állítják a többszörözés hagyományos, hosszú évtizedek alatt kimunkált fogalmát.¹¹²⁴

Annak ellenére tehát, hogy az InfoSoc-irányelv is széles körben biztosítja a többszörözés jogát bármilyen digitális felhasználás terén, megkülönbözteti az időleges többszörözés útján létrejött másolatot, amelyek a technikai eljárás integráns, elválaszthatatlan részei. Ide tartoznak a gyorsító tárolóban létrejött másolatok, a RAM-ban történő másolás viszont Westkamp szerint nem, mivel azok nem részei az adatátvitelnek.¹¹²⁵

Westkamp az időleges többszörözés kivételét további kritikával illeti. Álláspontja szerint az ötödik pontban említett – általa a „*kivétel kivételeként*” emlegetett – „nem vezethet önálló gazdasági jelentőségre” kitétel nem kellően világos, ezért adott esetben alkalmas lehet arra, hogy a másik négy feltétel fennállása esetén is aláássa a szabad felhasználási esetkör megvalósulását.¹¹²⁶

Westkamp az önálló gazdasági jelentőség fogalmát a BUE 9. cikk (2) bekezdésében foglalt háromlépcsős tesztre vezeti vissza. A teszt lényege, hogy biztosítsa a szerző számára a részvételt a műve bármilyen gazdasági vagy kereskedelmi kiaknázásában. Ez jelentheti a mű új piacát vagy a kiaknázás új formáit.¹¹²⁷ Az ilyen hasznosítás attól függ, hogy milyen konkrét vagyoni jogokat érint, mert ha érinti bármelyiket is, akkor az egyúttal determinálja a védelem hatókörét.¹¹²⁸ Vagyis ha az időleges többszörözési cselekményre azért kerül sor, hogy a nyilvánossághoz közvetítés vagy lehívásra hozzáférhetővé tétel cselekményét elősegítse és általa a felhasználó bevételre tegyen szert, akár közvetve is, úgy, hogy a felhasználást egyébként sem a jogosult, sem a jogszabály nem tette lehetővé, a kivételt nem lehet felhívni.¹¹²⁹

Ha csak az InfoSoc-irányelv szövegéből indulunk ki, akkor a kivételt csak és kizárólag olyan felhasználásokra lehet alkalmazni, amelyek a hálózaton történő adatátvitelt segítik elő. Minden más a nyilvánossághoz közvetítés vagyoni joga alá esik, amely gazdasági jelentőséget hordozhat. Csakhogy ezek a felhasználások olyan jellegűek, amelyek a technológia pusztta működése folytán megkövetelik a mű időleges többszörözését a kommunikáció során.¹¹³⁰ Ahhoz, tehát, hogy a többszörözés jogát az időleges többszörözés vonatkozásában megkerüljük, lehet, hogy helyesebb, ha visszanyúlunk a magáncélú többszörözéshez, amelyet indokol, ha a kommunikációra magánszemélyek között kerül sor. Ekkor ugyanis nem hívható fel a nyilvánossághoz közvetítés egyik kulcseleme, a nyilvánosság megléte, hiszen nem az internet „népe” a kommunikáció célközönsége, hanem a kommunikációs partner.

Ez az elmélet egy Facebook-bejegyzésben megosztott fénykép esetében már megoldótni látszik, hiszen a felhasználás hiába magáncélú, a saját ismerőseink irányába történik, a csoport számossága alkalmas lehet arra, hogy a nyilvánosság megállapítást nyerjen. Ha

¹¹²⁴ GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 302., Vö. APLIN, 2005. p. 103.

¹¹²⁵ WESTKAMP, 2004. p. 1096.

¹¹²⁶ Uo. p. 1097.

¹¹²⁷ Uo. p. 1098.

¹¹²⁸ Uo. p. 1100.

¹¹²⁹ Uo. p. 1101.

¹¹³⁰ Uo. p. 1102.

tehát elfogadjuk Westkamp kritikáját, akkor az időleges többszörözés kivétele mintegy fából vaskarika elven működik, mert a valódi célját, az internetes kommunikációs szabad felhasználást nem éri el. Helyette megteremti annak lehetőségét, hogy a jogosultak kiterjesszék uralmukat az online kommunikációra is.¹¹³¹

Westkamp még egy igen fontos anomáliára felhívja a figyelmet. Nevezetesen az időleges többszörözés alkalmazhatóságának első feltételére, amely megköveteli, hogy a többszörözési cselekmény olyan körbe essen, amelyet a szerző engedélyezett vagy a törvény egyébként szabaddá tett. Vagyis lényegében nem történt elmozdulás a hagyományos többszörözési jog és kivételeihez képest, mert itt is előír a jogalkotó két olyan feltételt, amely visszavezethető szerzőnek biztosított jogok és azok korlátozásai és kivételei régi struktúrájára.¹¹³² Ez kitűnik a (33) preambulumbekzdés szövegezéséből is, amely maga is utal rá, hogy a cselekmények nem bírhatnak önálló gazdasági jelentőséggel és szükséges hozzá a jogosult vagy jogszabály engedélye.

Az időleges többszörözés kivétele tehát egyrésztől igen fontos eleme az InfoSoc-irányelvnek, ugyanakkor fellelhetők benne olyan elemek, amelyek továbbra is a hagyományos többszörözési jogi felfogást tükrözik, miközben kétségeket hagynak a gazdasági jelentőséggel és a jogszerű felhasználással kapcsolatban.

Igen érdekes kérdéseket vet fel Aplin az 5. cikk (1) bekezdése más irányelvekhez való kapcsolatát vizsgálva. Fentebb már utaltam rá, hogy a kivétel nem alkalmazható az Adatbázis- és Szoftver-irányelvekre.¹¹³³ Azonban más, a szóban forgó kivételhez közel álló normák is találhatóak az uniós szerzői jogban, amelyekhez képest a szabályozások által érintett alanyi kör különbözik. Az Elker-irányelv is tartalmaz kimentési lehetőségeket. A 12-14. cikkek az internet-hozzáférés szolgáltatók felelősségéről szólva meghatározzák azokat a feltételeket, amelyek maradéktalan teljesülése esetén az ISP-k és más elektronikus kereskedelmi szolgáltatást végzők nem felelnek a szerzői jogi jogsértésekért. Az imént említett három kimentési lehetőség azon tevékenységekre vonatkozik, amelyeket az ISP-k végeznek. Előfordulhat ugyanis, hogy az egyszerű adattovábbítás, a gyorsítótárólóban történő rögzítés vagy a tárhelyszolgáltatás nyújtása során harmadik személyek szerzői jogilag releváns jogsértést követnek el. Seville emellett emlékeztet rá, hogy nemcsak a szerzői jogok megsértéséért vonható felelősségre, hanem különféle személyiségi jogi jogsértésekért is, például a becsület és jóhírnév sérelme, emberi méltóság megsértése.¹¹³⁴

Az uniós belső piacon az áruk és szolgáltatások szabad áramlása megköveteli, hogy ezek az elektronikus szolgáltatások zavartalanul üzemeljenek, amelynek feltétele, hogy mentesüljenek olyan cselekményekért való felelősség alól, amelyet ugyan nem ők követtek el, de a hálózatokat felhasználva mások felelőssé tehetők értük. Vagyis a 12-14. cikkek célja az internetes szolgáltatást nyújtó vállalkozások kimentése a felelősség alól. Ezen a ponton mindenképpen különbözik az 5. cikk (1) bekezdésétől, amely egy kizárólagos vagyoni jog gyakorlása alól enged kivételt, vagyis az Elker-irányelv sokkal szélesebb körben biztosítja a mentesülést egy eltérő alanyi kör számára szerzői jogi jogsértések esetében.

Az Elker-irányelv 12-13. cikkek szembetűnő átfedéseket tartalmaz az 5. cikk (1) bekezdésével.¹¹³⁵ A 12. cikk (1)-(2) bekezdése az egyszerű továbbítást a következőképpen

¹¹³¹ WESTKAMP, 2004. p. 1102. Vö. DEPREEUW, 2014. p. 228-229.

¹¹³² Uo. p. 1098.

¹¹³³ Ugyanerre utal Depreeuw is, aki a szoftver irányelv 5. cikk (2) bekezdését vizsgálva megállapítja, hogy az nem terjed ki az internet-hozzáférés szolgáltatókra. Lásd: DEPREEUW, 2014. p. 141.

¹¹³⁴ SEVILLE, 2016. p. 58.

¹¹³⁵ APLIN, 2005. p. 108.

határozza meg: „(...) az információs társadalommal összefüggő olyan szolgáltatás (...), amely a szolgáltatás igénybe vevője által küldött információnak hírközlő hálózaton keresztül történő továbbításából vagy a hírközlő hálózathoz való hozzáférés biztosításából áll (...). Az (1) bekezdésben említett adatátvitel és a hozzáférés biztosítása magába foglalja a továbbított információ automatikus, közbenső és átmeneti tárolását annyiban, amennyiben ez az adatátvitel hírközlő hálózaton történő végrehajtásának a kizárólagos céljával történik, és (...) az információt nem tárolják az adatátvitelhez ésszerűen szükségesnél hosszabb ideig.”

Az egyszerű továbbítást végző szolgáltató mentesül a felelősség alól, ha nem ő kezdeményezi az adatátvitelt, nem választja ki az adatátvitel címzettjét, és nem választja meg vagy módosítja a továbbított információt.

A 13. cikk (1) bekezdés a gyórsítótárolóban történő rögzítést (caching) a következőképpen szabályozza: „(...) olyan szolgáltatás, amely a szolgáltatás igénybevevője által küldött információnak hírközlő hálózaton keresztül történő továbbításából áll (...)”.

A szolgáltató a caching során harmadik személyek által elkövetett jogsértésekért fennálló felelősség alól a 13. cikk (1) bekezdés a)-e) pontjai alapján mentesül, ha „a) nem módosítja az információt, b) megfelel az információhoz való hozzáféréssel kapcsolatos feltételeknek, c) betartja az információk frissítése tekintetében az ágazatban széles körben elismert és alkalmazott szabályokat, d) (...) a technológiát csak az ágazatban széles körben elfogadott és alkalmazott jogszerű módon használja arra a célra, hogy adatokat szerezzen az információ felhasználásáról, valamint e) (...) haladéktalanul intézkedik a tárolt információ törléséről vagy az ahhoz való hozzáférés megszüntetéséről, amint ténylegesen tudomást szerez arról, hogy az információt az adatátvitel forrásánál törölték a hálózatról vagy megszüntették az ahhoz való hozzáférést, vagy bíróság, illetve közigazgatási hatóság rendelte el a törlést vagy a hozzáférés megszüntetését”.

Infosoc-irányelv 5. cikk (1) bekezdés	Elker-irányelv (12. cikk)	Elker-irányelv (13. cikk)
<ul style="list-style-type: none"> – járulékos vagy közbenső jellegű, – valamely eljárás elválaszthatatlan és lényeges részét képezi, – kizárólagos célja, hogy lehetővé tegyék a mű vagy más védelem alatt álló teljesítmény hálózaton harmadik személyek között közvetítő szolgáltató által végzett átvitelét, vagy jogszerű felhasználását [és önálló gazdasági jelentőséggel nem bírnak]. 	<ul style="list-style-type: none"> – információ hírközlő hálózaton keresztül történő továbbítása, – hírközlő hálózathoz való hozzáférés biztosítása, – amely magába foglalja a továbbított információ automatikus, közbenső és átmeneti tárolását, – amennyiben az adatátvitel hírközlő hálózaton történő végrehajtásának a kizárólagos céljával történik, – az információt nem tárolják az adatátvitelhez ésszerűen szükségesnél hosszabb ideig. 	<ul style="list-style-type: none"> – a szolgáltatás igénybe vevője által küldött információnak hírközlő hálózaton keresztül történő továbbítása.

6. Táblázat: Az időleges többszörözés metszéspontjai.

A két irányelv egymáshoz való viszonyának meghatározásában támpontként szolgál az Elker-irányelv (50) preambulumbekzdése és az InfoSoc-irányelv (16) preambulumbekzdése. Az előbbi kimondja, hogy a szerzői és szomszédos jogok védelme szempontjából lényeges, hogy a két irányelv egyszerre lépjen hatályba. Az utóbbi pedig akként rendelkezik, hogy az InfoSoc-irányelvet az Elker-irányelvhez „*hasonló időbeli keretek között állapítja meg, amelyek egyebek mellett ezen irányelv jelentős elemeire is vonatkoznak*”. Az InfoSoc-irányelv „*nem érinti*” az Elker-irányelv „*felelősséggel kapcsolatos rendelkezéseit*”. Aplin úgy véli, hogy ez nem jelenthet mást, mint hogy ahol az Elker-irányelv speciális rendelkezéseket tartalmaz az InfoSoc-irányelvhez képest, ott az Elker-irányelv alkalmazandó. Ahol nincsen az adott kérdésre kifejezett rendelkezés az Elker-irányelvben, ott arra az InfoSoc-irányelv szabályait lehet felhívni.¹¹³⁶

Ezt támasztja alá az alanyi kör is, amelyekre nézve az irányelvek kimentési lehetőséget, illetve szabad felhasználási esetköröt biztosítanak. Az Elker-irányelv 12-13. cikkei az elektronikus kereskedelmi szolgáltatók mentesülési eseteire alkalmaznak szabályokat, az 5. cikk (1) bekezdés pedig az egyszerű végfelhasználók számára biztosít kivételt a többszörözési jog alól annak érdekében, hogy a jogosultak ne terjeszthessék ki ellenőrzésüket az internetes böngészési tevékenységre, amely szükségképpen maga után vonja az adatgyorsítótárolóban való rögzítését.¹¹³⁷

Ha az 5. cikk (1) bekezdés nem is alkalmazható a szoftverek és adatbázisok tekintetében, Aplin úgy véli, hogy az Elker-irányelv (11) preambulumbekzdése alapján – amely kimondja, hogy az Elker-irányelv nem érinti a védelemnek (...) a közösségi jogi aktusok által biztosított szintjét (...) – annak 12-13. cikkei alkalmazhatók az elektronikus kereskedelmi szolgáltatók esetében, ha az információ, amely hálózatukon keresztül megy olyan szerzői művet takar, amely vagy az Adatbázis-, vagy a Szoftver-irányelv hatálya alá esik.¹¹³⁸

Aplin gondolatmenetével egyetértve az alábbi következtetések szűrhetők le a citált rendelkezések elemzését követően.

Először is az 5. cikk (1) bekezdése nem hívható fel azokban az esetekben, amelyekre nézve az Adatbázis-irányelv, vagy a Szoftver-irányelv tartalmaz rendelkezéseket. Ezt Gyenge is megerősíti, utalva arra, hogy az InfoSoc-irányelv nem érinti és nem is befolyásolja a számítógépi programok és az adatbázisok jogi védelméről rendelkező hatályos szabályokat. Ugyanakkor hozzá teszi azt is, hogy miközben a Szoftver-irányelv rendelkezései érintetlenek maradnak, azok mellett alkalmazni kell az InfoSoc-irányelv védelmi rendszerét, ide értve az előbbiben nem biztosított nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel jogát. Így pedig lehetőség van az 5. cikk korlátozásainak alkalmazására is. Ugyanez nem igaz az Adatbázis-irányelvre, amely ismeri a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel jogát, így ott nem hívható fel az InfoSoc-irányelv korlátozási rezsimje.¹¹³⁹

Másodszor az 5. cikk (1) bekezdés csak olyan esetekre alkalmazható, amikor magánszemély böngészés célból használja az internetet. Ez a tevékenység nem bír önálló gazdasági jelentőséggel, de szükséges az adatátvitelhez az információ időleges, járulékos vagy közbenső többszörözése, amely cselekmény a műszaki eljárás elválaszthatatlan és lényeges része, és amelynek a kizárólagos célja, hogy lehetővé tegyék a mű átvitelét

¹¹³⁶ APLIN, 2005. p. 108.

¹¹³⁷ Uo. p. 109.

¹¹³⁸ Uo.

¹¹³⁹ GYENGE, 2010. (1) p. 126.

vagy jogszerű felhasználását. A tevékenység nem terjedhet ki szoftverek és adatbázisok többszörözésére.¹¹⁴⁰

Harmadszor az Elker-irányelv 12-13. cikke internet-hozzáférés szolgáltatók kimentési lehetőségeit tartalmazza éppen azon esetek tekintetében, amelyek a harmadik személyek (jellemzően a szolgáltatást igénybe vevő felhasználók) hálózatot igénybe vevő magatartása során keletkeztethetnek jogsértést.

Negyedszer az Elker-irányelv tárgyalta cikkei a (11) preambulumbekzdés alapján alkalmazhatók olyan információk átvitelére, illetve gyorsítótárolóban való rögzítésére, amely információk mögött olyan szerzői művek húzódnak meg, amelyek az Adatbázis- és Szoftver-irányelvek hatálya alá tartoznak.

Ötödösör az 5. cikk (1) bekezdés és a 12-13. cikkek ugyanannak az éremnek a két oldalai, ugyanazt a tevékenységi-technológiai kört fedik le.¹¹⁴¹ Előbbi azt a célt szolgálja, hogy a magánszféra internetes böngészési cselekményeit a jogosultak ne tudják uralmuk alá vonni. A másik pedig azt hivatott elősegíteni, hogy az internetes hálózatokat üzemeltető hozzáférés szolgáltatók kimenthessék felelősségüket harmadik személyek szerzői jogi jogsértése miatt. Von Lewinski és Walter ezt úgy fogalmazzák meg, hogy az 5. cikk (1) bekezdése csak ott alkalmazható, ahol a felhasználás egyébként is jogszerű volt. Ha nem így történt, akkor az elektronikus kereskedelmi szolgáltatók még mindig mentesülhetnek az Elker-irányelv szabályai alapján.¹¹⁴²

3.4. Az időleges többszörözés az EUB esetjogában

Az időleges többszörözés kérdésében az EUB joggyakorlata annyira előremutató, hogy érdemesnek és szükségesnek tartom, hogy külön tárgyaljam, majd pedig értékeljem. Az érdemesség leginkább abban mutatkozik meg, előrebocsátva az értékelés egy kis morzsáját, hogy a luxembourgi fórum az alább citált esetekben, a háromlépcsős teszt figyelembe vételével, teret engedett azon új üzleti modellek előtt, amelyek a technológia által indokolt mértékben időlegesen többszörözték a felhasznált szerzői műveket.

Az *Infopaq*-ügyben¹¹⁴³ a névadó vállalkozás az írott média-figyelés és elemzés területén tevékenykedett, amely dán napilapokból és más időszaki kiadványokból származó cikkeket foglalta össze. A cikkek kiválasztását megrendelésre végezték, az összefoglalókat pedig e-mailben küldték el a megrendelőnek. A kivonatolt cikkeket a megrendelői igényeknek megfelelően választották ki, úgynevezett „*adatrögzítési eljárás*” során.¹¹⁴⁴

A kiadványok manuális rögzítése egy elektronikus adatbázisban történt. Ezt követően beszkenntették a kiadványok kiválasztott szakaszait, amelyeket egy szerveren tároltak és úgy alakították át, hogy a szöveg kereshető legyen. A keresést elősegítendő rögzítésre került a keresőszó előtti és utáni öt szó is. A keresés végén a szövegfájl törlődött. Az adatrögzítési eljárás végén továbbá egy adatlap azonban kinyomtatásra került, amelyen a felhasznált kiadvány minden olyan oldala szerepelt, amelyen a beírt keresőszó megtalálható volt.¹¹⁴⁵

¹¹⁴⁰ APLIN, 2005. p. 109.

¹¹⁴¹ A 14. cikkben szabályozott tárhelyszolgáltatás már kívül esik e technikai körön, mivel ott az adat tartós többszörözésére és tárolására kerül sor.

¹¹⁴² VON LEWINSKI – WALTER, 2013. p. 1026.

¹¹⁴³ C-5/08. *Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening* ECLI:EU:C:2009:465.

¹¹⁴⁴ Uo. 13. pont.

¹¹⁴⁵ Uo. 17-21. pont.

Az EUB a 2. cikkel kapcsolatban leszögezte, hogy az irányelv sem a többszörözés, sem a részben történő többszörözés fogalmát nem határozza meg. Ezért a fogalmakat a szöveg kontextusában kell értelmezni, miközben figyelemmel kell lenni a vizsgált irányelv és a nemzetközi szerzői jogi célkitűzésekre.¹¹⁴⁶

Miután a Bíróság megállapította, hogy mit kell egyéni, eredeti jellegű szerzői műnek tekinteni,¹¹⁴⁷ azt is kimondta, hogy a mű részletét, amennyiben hozzájárul az egész mű egyéni, eredeti jellegéhez, szintén megilleti a szerzői jogi védelem.¹¹⁴⁸ Az újságcikkek szerzői művek, ezért azok részletei is védettek. A szavak önmagukban ugyan nem védettek, de azok mondatokba szövése tükrözi a szerző egyéniségét. Ez a megállapítás fontos a kulcsszavas keresés szempontjából, mivel a keresés eredménye tartalmazhat olyan mondatokat, mondatrészeket, amelyekből egyértelműen lehet következtetni a szerzőre és alkotására. Ezért a mondatrészek többszörözése a mű részben történő többszörözésének tekintendő.¹¹⁴⁹

A tizenegy szavas mondatrészek minden alkalommal többszörözésre kerülnek, amikor a kulcsszó megjelenik. Mivel pedig gyakran több kulcsszót is figyelembe vesz a rendszer, ezért a szövegv kivonatok felhalmozódása terjedelmesebb, szintén védett részletek többszörözéséhez is vezethet. A többszörözés kérdésére a Bíróság azt a választ adta, hogy az adatrögzítési eljárás során megvalósuló cselekmények, amelyek a részletek tárolásából, majd kinyomtatásából állnak a részben történő többszörözés megalapozására adhatnak okot.¹¹⁵⁰

Azon többszörözési eljárás kapcsán, amely során az elektronikus keresési eljárást követően törlésre kerülnek a másolatok, az EUB kimondta, hogy az időleges és közbenső többszörözési cselekmények célja, hogy lehetővé tegyék azon műszaki eljárás megvalósítását, amelynek elválaszthatatlan és lényeges részét képezik. Az ilyen jellegű többszörözési cselekmények nem léphetik túl azt a mértéket, amely a szóban forgó eljárás megfelelő működéséhez szükséges. Fontos kritériuma a „*valamely műszaki eljárás elválaszthatatlan és lényeges része*” fordulatnak, hogy a másolatok megőrzése vagy törlése nem függhet a másolást végző egyéni mérlegelésétől, hiszen így nem lenne biztosított, hogy a felhasználáshoz szükséges, időleges másolat a felhasználást követően azonnal törlődni fog.¹¹⁵¹

„*Közbensőnek*” kell tekinteni a többszörözést, ha időtartama nem haladja meg az érintett műszaki eljárás megfelelő működéséhez szükséges mértéket, a másolatnak pedig automatikusan, emberi beavatkozás nélkül törlődni kell. Mivel az Infopaq tevékenysége során létrejött fájlok létrehozásuk után automatikusan törlődnek, ezért az imént citált rendelkezéseket alkalmazhatóságát nem zárta ki az EUB.¹¹⁵² Ugyanakkor figyelmeztetett arra, hogy a tizenegy szavas szövegfájlok kinyomtatásával materiális hordozóra történik a többszörözés, amelyek nem törlődnek automatikusan. Sőt, a másolatok fennmaradása kizárólag a többszörözést végző személy akaratától függ, amely így huzamosabb időtartamban is fennmaradhat, így ez az utolsó mozzanat, vagyis a szövegv kivonatok kinyomtatása nem tekinthető közbensőnek és járulékos jellegűnek.¹¹⁵³ Az EUB tehát a szövegv kivonatok kinyomtatását nem minősítette közbenső, vagyis engedély nélkül végezhető tevékenységnek.¹¹⁵⁴

¹¹⁴⁶ Uo. 30-32. pont.

¹¹⁴⁷ Uo. 33-37. pont.

¹¹⁴⁸ Uo. 38. pont.

¹¹⁴⁹ Uo. 44-48. pont.

¹¹⁵⁰ Uo. 50-51. pont.

¹¹⁵¹ Uo. 59-62. pont.

¹¹⁵² Uo. 63-65. pont.

¹¹⁵³ Uo. 66-72. pont.

¹¹⁵⁴ Uo. 73-74. pont.

Az első Infopaq-döntés tehát még úgy ítélte meg, hogy a felhasználás „(...) *tartozhat a részben történő többszörözésnek (...) a 2. cikk (...) fogalma alá, amennyiben (...) az így át-másolt elemek a szerző saját szellemi alkotásának kifejeződései*”. Ezen túlmenően a tizenegy szavas szövegvonatok kinyomtatását a bíróság úgy ítélte meg, hogy azok „*nem teljesítik az (...) 5. cikk (1) bekezdésében foglalt, közbenső jellegre vonatkozó feltételt, ennélfogva ezen eljárás nem végezhető az érintett szerzői jogi jogosultak hozzájárulása nélkül*”.¹¹⁵⁵

Az Infopaq tevékenysége körüli vita nem ért véget. Az *Infopaq II*-ügyben¹¹⁵⁶ a kérdések most is „*műszaki eljárás elválaszthatatlan és lényeges része*” fordulat elemzésére, a „*jogszerű felhasználás*” és az „*önálló gazdasági jelentőség*” fogalmára, továbbá a háromlépcsős teszt értelmezésére irányultak.¹¹⁵⁷

Az EUB először megerősítette az Infopaq I-ügyben tett megállapításokat.¹¹⁵⁸ Az első és második kérdésben az EUB megállapítása szerint a „*műszaki eljárás elválaszthatatlan és lényeges része*” fordulat azt jelenti, hogy a többszörözési cselekményeknek a maguk egészében kell a műszaki eljárás során megvalósulniuk. Sem részben, sem egészben nem mehetnek végbe a műszaki eljárás hatókörén kívül. Ez azt is jelenti, hogy a cselekménynek ténylegesen meg kell történnie, mivel nélküle a műszaki eljárás hatékonyan nem töltheti be a rendeltetését. Arra nézve, hogy a többszörözésnek az eljárás mely szakaszában kell megtörténnie, az InfoSoc-irányelv nem tartalmaz egyértelmű rendelkezést. Ugyanez igaz az emberi tényező kérdésére, vagyis az irányelv nem zárja ki sem azt, hogy emberi beavatkozás történjen a műszaki eljárás során, sőt azt sem, hogy az időleges többszörözési cselekmény manuálisan kezdődjön. Az Infopaq tevékenysége során alkalmazott eljárás a leírt többszörözési cselekmények nélkül a rendeltetését nem tölthetné be megfelelően és hatékonyan. A nyomtatott cikkek digitalizálása nélkül ugyanis a keresési kulcsszavak nem volnának beazonosíthatók és kivonatolhatók.¹¹⁵⁹

A levezetés tükrében az EUB az első és a második kérdésekre azt válaszolta, hogy az InfoSoc-irányelv 5. cikk (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy „*valamely adattörzítési eljárás során végzett olyan időleges többszörözési cselekmény, mint az alapeljárás tárgyát képezők, megfelelnek annak a feltételnek, miszerint e cselekmények a műszaki eljárás elválaszthatatlan és lényeges részét kell képezniük, annak ellenére, hogy az említett eljárás azokkal kezdődik és végződik, továbbá emberi beavatkozással jár*”.¹¹⁶⁰

Hogy az időleges többszörözési cselekményeknek egyetlen, kizárólagos célt kell-e szolgálniuk, a Fórum azt a választ adta, hogy mivel a műszaki eljárás a sajtócikkek összefoglalásának hatékonyabb elkészítését és felhasználását segítette elő, a tizenegy szavas szövegvonatok más felhasználási módokat nem tettek lehetővé, így a „*többszörözési cselekmények egyetlen (kizárólagos) célt szolgálnak, amely esetünkben a szerzői művek, illetve más védelem alatt álló teljesítmények jogszerű felhasználásának lehetővé tétele*”.¹¹⁶¹

Az önálló gazdasági jelentőséggel kapcsolatban az EUB rávilágított arra, hogy a védett művek és teljesítmények önmagukban is gazdasági értékkel rendelkeznek. A felhasználás céljának a felhasználó megkönnyítésére vagy hatékonyabbá tételére kell irányulnia. Amennyiben e feltételek megvalósulnak, akkor a felhasználás üzleti nyereségre vezet, amely egyet

¹¹⁵⁵ Uo. 76. pont.

¹¹⁵⁶ C-302/10. Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening ECLI:EU:C:2012:16.

¹¹⁵⁷ Uo. 23. pont.

¹¹⁵⁸ Uo. 25-27. pont.

¹¹⁵⁹ Uo. 29-38. pont.

¹¹⁶⁰ Uo. 39. pont.

¹¹⁶¹ Uo. 43-46. pont.

jelent a haszon növekedésével és az előállítási költségek csökkenésével. Ebben az esetben a többszörözésnek nem lehet olyan gazdasági előnye, amely eltér, vagy elválasztható a jogszerű felhasználásból fakadó gazdasági előnytől. Az alapügyben megvalósított időleges többszörözési cselekménynek nincs önálló gazdasági jelentősége, mivel az előnyök csak a lemásolt művek felhasználásakor jelentkeznek anyagi formában, amelyek ráadásul el sem térnek és nem is választhatók el a felhasználásukból származó előnyöktől.¹¹⁶²

Az EUB végül úgy látta, hogy az olyan időleges többszörözési cselekmények, amelyek az adatrögzítési eljárás során megtörténnek, megfelelnek annak a feltételnek, hogy „nem lehet önálló gazdasági jelentőségük, amennyiben egyrészt e cselekmények megvalósítása a védelem alatt álló mű jogszerű felhasználásából származó előnyökön túlmenően nem keletkeztet további előnyöket, másrészt pedig az időleges többszörözési cselekmények nem eredményezik e mű megváltoztatását”.¹¹⁶³ Vagyis az időleges többszörözési cselekmények megfelelnek a háromlépcsős tesztnek, amennyiben az 5. cikk (1) bekezdésében foglaltakat maradéktalanul kimerítik.¹¹⁶⁴

A *Meltwater*-ügyben¹¹⁶⁵ a Meltwater olyan médiafigyelő szolgáltatást üzemeltetett, amely összefoglalókat tett ügyfelei számára online hozzáférhetővé. Ezek az összefoglalók interneten közzétett sajtócikkekkel álltak, amelyeket az ügyfelek által megadott keresőszavak alapján állítottak össze.¹¹⁶⁶ E tevékenységet sérelmesnek találta az NLA, az Egyesült Királyságban működő lapkiadókat tömörítő közös jogkezelő szervezet, mivel a Meltwater tevékenységéhez nem kért engedélyt a jogosultaktól.¹¹⁶⁷

Vagyis a jogvita arra irányult, hogy az internetes böngészés során a monitoron kivetített és eközben a gyorsítótárolóban rögzített, a weboldalon elérhető szerzői művek megtekintéséhez szükséges-e a szerző előzetes engedélye, ha eközben sem a mű letöltésére, sem pedig kinyomtatására nem kerül sor.¹¹⁶⁸

Megállapította, hogy az 5. cikk (1) bekezdésének negyedik és ötödik feltétele teljesült, így nem képezi vizsgálat tárgyát. Az első feltétel esetében úgy látta, hogy mivel a megtekintett weboldal másolatai a gyorsítótárolóból idővel, illetve más megtekintett oldalak adataival való felülírással törlődnek, így azok időlegesen jellegűek. A harmadik feltétel kapcsán kifejtette, hogy a művek gyorsítótárolóban való többszörözése, majd a másolatokra épülő képernyőn való megjelenítés a műszaki eljárás hatékony működése szempontjából elengedhetetlenek, ennek megfelelően teljes egészükben az eljárás során mennek végbe. A szabad felhasználásként való minősítésnek nem képezheti akadályát az a felvetés, miszerint a böngészést, mint műszaki eljárást a felhasználó maga indította el. Ebből következik, hogy a képernyőn való többszörözés a műszaki eljárás elválaszthatatlan része.¹¹⁶⁹

Az EUB szerint „a gyorsítótárban tárolt másolatok jelentősen megkönnyítik az internetes böngészést, e másolatok nélkül az internet ugyanis nem tudna megbirkózni az online adattovábbítás tényleges mennyiségével. Ilyen másolatok készítése nélkül a weboldalak

¹¹⁶² Uo. 47-51. pont

¹¹⁶³ Uo. 54. pont.

¹¹⁶⁴ Uo. 56-57. pont.

¹¹⁶⁵ C-360/13. *Public Relations Consultants Association Ltd v Newspaper Licensing Agency Ltd* és társai
ECLI:EU:C:2014:1195.

¹¹⁶⁶ Uo. 7. pont.

¹¹⁶⁷ Uo. 8-13. pont.

¹¹⁶⁸ Uo. 14. pont.

¹¹⁶⁹ Uo. 25-33. pont.

*megtekintéséhez használt eljárás egyértelműen nem lenne ilyen hatékony és nem tudna megfelelően működni.*¹¹⁷⁰

A járulékos és közbenső jelleg tekintetében, az EUB emlékeztetett arra, hogy egy cselekmény akkor tekinthető közbensőnek, ha „*időtartama az érintett műszaki eljárás megfelelő működéséhez szükséges mértékre korlátozódik*”. Az eljárás oly mértékben van automatizálva, hogy mindenféle emberi beavatkozás nélkül törli a többszörözött mûpéldányokat, amint azok a rendeltetésüket betöltötték, akkor is, ha a mechanizmust megelőzi egy olyan emberi beavatkozás, amely a használat befejezésére irányul. Nem zárja ki a minősülést, ha a műszaki eljárást emberi kéz indítja el vagy zárja be.¹¹⁷¹ Ugyanígy közbensőnek minősítette a bíróság a képernyőn készült másolatokat, mivel függetlenül attól, hogy meddig van a böngészőben megnyitva, az oldal képernyőn való megjelenítése a műszaki eljárás megfelelő működéséhez szükséges mértékre korlátozódik.¹¹⁷²

*A járulékos jelleg felhívható, ha „sem a létezését, sem a célját tekintve nem önálló ahhoz a műszaki eljáráshoz képest, amelynek a részét képezi”.*¹¹⁷³ A gyorsítótárban tárolt másolatok nem önállóak, sem céljukat, sem létezésüket tekintve, hanem teljes mértékben a böngészés céljának vannak alárendelve. A célhoz kötött műszaki eljáráson kívül a felhasználók nem is tudnának a gyorsítótárban másolatokat készíteni.¹¹⁷⁴

A képernyőn és a gyorsítótárban készült másolatok megfelelnek a háromlépcsős tesztnek, amennyiben a weboldalak megtekintését célozzák. Az e célból készített másolatok nem is sértik indokolatlanul a jogosultak jogos érdekeit. Az érintett műveket a weboldalak szerkesztői közvetítik a nyilvánossághoz, akik előzetesen kötelesek a szükséges felhasználási engedélyeket beszerezni. A végfelhasználóknak már nem kell külön engedélyt kérni olyan művek megtekintést célzó felhasználására, amely eleve jogszerűen került nyilvánossághoz közvetítésre.¹¹⁷⁵ A webes böngészéshez szükséges műszaki eljárások során végzett időleges többszörözési cselekmények nem sértik a művek rendes felhasználását, mivel maga is rendes felhasználásnak tekintendő, lehetővé téve, hogy a weboldal szerkesztői által nyilvánossághoz közvetített művek a végfelhasználók tömegeihez eljussanak. A másolatok készítése ennek a folyamatnak képezi a részét, így nem lehet sérelmes a művek rendes felhasználására.¹¹⁷⁶

Az EUB ítéletében kimondta, hogy az 5. cikk (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy „*a felhasználó számítógépének képernyőjén készült és a számítógépe merevlemezeinek gyorsítótárában tárolt azon másolatok, amelyeket egy végső felhasználó egy weboldal megtekintésekor készít, elegendő tesznek azoknak a feltételeknek, amelyek szerint ezeknek a másolatoknak időlegesenek kell lenniük, közbenső vagy járulékos jelleggel kell bírniuk, és valamely műszaki eljárás elválaszthatatlan és lényeges részét kell képezniük, valamint elegendő tesznek az ezen irányelv 5. cikkének (5) bekezdésében megállapított feltételeknek, és ezért ezeket a másolatokat a szerzői jogok jogosultjának engedélye nélkül lehet készíteni*”.¹¹⁷⁷

A Meltwater-ügynek lezajlott az amerikai megfelelője is.¹¹⁷⁸ A Meltwater internetes médiafigyelő szolgáltatásnak a szerzői jogok közvetlen és közreműködői megsértéséért

¹¹⁷⁰ Uo. 35. pont.

¹¹⁷¹ Uo. 36-40. pont.

¹¹⁷² Uo. 46. pont.

¹¹⁷³ Uo. 43. pont.

¹¹⁷⁴ Uo. 49-50. pont.

¹¹⁷⁵ Uo. 54-59. pont.

¹¹⁷⁶ Uo. 60-61. pont.

¹¹⁷⁷ Uo. 64. pont.

¹¹⁷⁸ Associated Press v. Meltwater U.S. Holdings, Inc. 931 F. Supp. 2d (S.D.N.Y. 2013.).

kellott felelnie, amiért az közzétette a felperes Associated Press (AP) híreinek részleteit. Technikáját tekintve a Meltwater keresője automatikusan böngészte az internetet és gyűjtötte a híreket, amelyeket aztán az előfizetői részére hozzáférhetővé tett oly módon, hogy az előfizetői kérésre a címsor, a cikk forrása és az ahhoz vezető hiperlink volt hozzáférhető. Az előfizetők a keresési eredményeket archiválhatták is a Meltwater központi szerverén. Az AP bevételeinek a java a hírekről beszámoló cikkek online közzétételéből származó jogdíjakból származott. A Meltwater vitatta a kereset jogosságát, mivel érvelése szerint tevékenysége, mint keresőmotor, megfelel a fair use-tesztnek. Ezt az eljáró bíróság azzal utasította el, hogy az üzleti modell arra épül, hogy szisztematikusan gyűjtse és lemásolja a híreket, amelyeket aztán az előfizetői díj ellenében hozzáférhetővé tesz. Ezzel közvetlenül konkurál a jogosultakkal.¹¹⁷⁹

Az időleges többszörözés kérdése felmerült az *FAPL v QC Leisure*-ügyben is. A 2. cikkről az EUB megállapította, hogy a benne foglalt többszörözési jog fogalmát „*az egész Unióban önállóan és egységesen kell értelmezni*”. E jogot olyan művek tekintetében lehet felhívni, „*amely a szerző saját szellemi alkotását képezi*”. Az alkotások egyes részleteit akkor illeti meg a szerzői jogi oltalom, ha elemei az azt létrehozó szerző egyéni, eredeti szellemi alkotásai. Ha az egy időben többszörözött részletek tartalmazznak védett elemeket, akkor azok a 2. cikk a) pontja értelmében részleges többszörözés hatálya alá esnek. Ez akkor is így van, ha az egymás után következő részletek egy műszaki eljárás keretében azonnal törlődnek.¹¹⁸⁰

Az 5. cikk (1) bekezdésének feltételei közül a dekódoló eszköz memóriájában történő időleges többszörözési cselekmények teljesítik az időlegesség követelményét, közbensők és elválaszthatatlan részei a műholdas dekódoló készülék és a televízió által megvalósított műszaki eljárásnak, amely lehetővé teszi a sugárzott műsorok vételét.¹¹⁸¹

A negyedik feltétel érvényesüléséhez az szükséges, hogy a mű vagy más védett teljesítmény időleges többszörözése vajon a jogszerű felhasználás lehetővé tételének céljával valósul meg. A jogszerűség megállapítható, ha a felhasználást a jogosult engedélyezte vagy egyébként jogszabály nem korlátozza. Mivel az angliai felhasználásokra a pub tulajdonosa nem kapott engedélyt, ezért az utóbbi feltételnek kell fennforognia. Az időleges többszörözési cselekményekre azért kerül sor, hogy lehetővé váljon a műholdas dekódoló egység és a televízió képernyőjének megfelelő működtetése, mivel a nézők csak így tudják a műveket megtekinteni.¹¹⁸² Az efféle tevékenységet, vagyis a televíziós műsorok „*vételét és otthoni megtekintését az Unió vagy az Egyesült Királyság szabályozása nem korlátozza (...)* ebből következően ez jogszerű cselekmény. (...) *A műsoroknak ezt a vételét jogszerűnek kell tekinteni, ha az Egyesült Királyságtól eltérő tagállamból származó műsorokról van szó, és ha arra külföldi dekódoló készülékkel kerül sor.*”¹¹⁸³ *Vagyis az időleges többszörözési cselekmények „egyetlen célja a műveknek a szerzői jogi irányelv 5. cikk (1) bekezdésének b) pontja értelmében vett jogszerű felhasználása.*”¹¹⁸⁴ Az alapeljáráshoz „*hasonló többszörözési cselekmények eleget tesznek*” az 5. cikkben foglalt kivételnek.¹¹⁸⁵

¹¹⁷⁹ LARKIN, 2014. p. 430-431.

¹¹⁸⁰ *FAPL v QC Leisure*-ügy. 154-157. pont.

¹¹⁸¹ Uo. 165. pont.

¹¹⁸² Uo. 167-170. pont.

¹¹⁸³ Uo. 171. pont.

¹¹⁸⁴ Uo. 172. pont.

¹¹⁸⁵ Uo. 171-173. pont.

A gazdasági jelentőség minden esetben fennforog, ha a művek gazdasági értékkel bírnak. Ugyanakkor fontos, hogy a gazdasági jelentőség önálló legyen, vagyis, hogy meghaladja azt a gazdasági előnyt, amely a védett művet tartalmazó műsorok pusztá vételéből és megtekintéséből származik. Megfordítva az érvelést, az időleges többszörözési cselekmények nem eredményezhetnek olyan gazdasági többletet, amely meghaladja a műsorok pusztá vételéből származó hasznot. Az EUB szerint az alapeljárás többszörözési cselekményei nem rendelkeznek önálló gazdasági jelentőséggel, vagyis kimerítik az 5. cikk (1) bekezdésének utolsó feltételét is.¹¹⁸⁶

Ha ez nem így lenne, az a (31) és (33) preambulumbekkezdésben megfogalmazott célkitűzéseknek mondana ellent, mivel az összes televízió nézőnek, akik modern vevő- és dekódoló-készüléket használnak, azok működtetéséhez, valamint a műsorok megtekintéséhez a szerzői jogi jogosultaktól engedélyt kellene kérniük. Ez a fórum szerint „*megzavarná, sőt megbénítaná az új technológiák hatékony terjesztését és felhasználását*”.¹¹⁸⁷

Az EUB az ideiglenes többszörözési cselekmények tekintetében úgy találta, hogy eleget tesznek az 5. cikk (1) bekezdésében foglalt feltételeknek, következésképpen nem szükséges a szerzői jogi jogosult engedélye elvégzésükhöz.¹¹⁸⁸

A *Filmspeler*-ügyben¹¹⁸⁹ az alperes Wullems weboldalakon kínált értékesítésre külföldi multimedias lejátszó eszközöket. A filmspeler nevű készülék alkalmas volt arra, hogy valamely kép- vagy hangforrás és a televízió képernyője között kapcsolatot hozzon létre. Az eszköz merevlemezen az alperes által egy olyan nyílt forráskódú szoftver volt telepítve, amely egy strukturált menü segítségével segítette elő a felhasználók böngészését. A kezelőfelületbe olyan kiegészítő modulok, hiperlinkek voltak beépítve, amelyekkel más weboldalak is elérhetőek voltak. Ezek az oldalak bizonyos tartalmak a jogosultak engedélye nélkül váltak a nyilvánosság számára hozzáférhetővé. Az alperes szolgáltatását kifejezetten úgy reklámozta, hogy annak segítségével jogellenes audiovizuális tartalmak is megtekinthetők.¹¹⁹⁰ Vagyis az EUB-nak azt kellett eldöntenie, hogy a jogellenes forrásból nyilvánossághoz közvetítésre alkalmazható-e az időleges többszörözési kivétel a vevő készülékek gyorsítótárolójában készített másolatok tekintetében.

Mivel a multimedias-lejátszók deklarált célja volt, hogy ingyenesen tegyenek hozzáférhetővé védett műveket, figyelembe véve az FAPL-ügy kimenetelét és a háromlépcsős tesztbe való ütközést, a Bíróság nem hozhatott más ítéletet, mint hogy „*az 5. cikk (1) és (5) bekezdésének rendelkezéseit úgy kell értelmezni, hogy harmadik feleknek szerzői jogi védelem alatt álló műveket a szerzői jogi jogosult engedélye nélkül kínáló weboldaláról megszakítás nélküli adatfolyam útján való közvetítés révén megszerzett műveknek az alapügy tárgyát képezőhöz hasonló multimedias-lejátszóra történő időleges többszörözésére irányuló cselekmények nem tesznek eleget az említett rendelkezésekben foglalt feltételeknek*”.¹¹⁹¹

¹¹⁸⁶ Uo. 174-178. pont.

¹¹⁸⁷ Uo. 179. pont.

¹¹⁸⁸ Uo. 182. pont.

¹¹⁸⁹ C-527/15. Stichting Brein v. Jack Frederik Wullems ECLI:EU:C:2017:300.

¹¹⁹⁰ Uo. 14-19. pont.

¹¹⁹¹ Uo. 72. pont.

3.5. Az EUB döntéseinek összegzése

Vitán felül áll, hogy a többszörözés jogát az EU szerzői joga elismeri és védi a digitális térben végzett többszörözési cselekmények esetén is. Ugyanakkor az is megállapítható, hogy a jogalkotó által beiktatott időleges többszörözési kivételt az EUB igyekszik következetesen alkalmazni. Az ismertetett ügyek fejlődési íve illeszkedik abba az „aktivista agendába” (*activist agenda*), melynek során a szerzői jogi tárgyú irányelveket az EUB igyekszik jogértelmezésével tovább fejleszteni.¹¹⁹²

Az Infopaq-ügyeket megelőzően nem volt egyértelmű, hogy milyen másolatokat fed pontosan az 5. cikk (1) bekezdése, illetve mit kell érteni a jogszerű felhasználás alatt.¹¹⁹³ Az EUB először értelmezve az időleges többszörözési kivétel és a 2. cikk egymáshoz való viszonyát,¹¹⁹⁴ megerősítette, hogy a szerző saját szellemi alkotásának egyéni, eredeti jegyeit magán hordozó műrészletek digitális többszörözése engedélyéhez kötött.¹¹⁹⁵ Ezzel Hugenholtz szerint az EUB megadta a szerzői jogi jogsértések harmonizált mércéjét (*harmonized copyright infringement standard*), amely láthatóan a kontinentális szerzői jogi hagyományokon nyugszik, már ami a mű és a szerző közötti egyéni, eredeti jellegű személyes kapcsolatot feltételezi.¹¹⁹⁶

Második körben már úgy ítélte az eljáró fórum, hogy a cikkek digitalizálása során a TIFF-fájlok létrehozása, majd az azt követő automatikus törlődése nem zárja ki a közbenső jelleget, mivel a cselekmény a műszaki eljárás elválaszthatatlan és lényeges része. A többszörözési cselekmények egyetlen kizárólagos célt szolgálnak, amely esetünkben a szerzői művek jogszerű felhasználásának lehetővé tétele. Az időleges másolatoknak nincs önálló gazdasági jelentőségük, ha a jogszerű felhasználásból származó előnyökön túlmenően nem keletkeztet további előnyöket, másrészt pedig az időleges többszörözési cselekmények nem eredményezik e mű megváltoztatását. Az időleges többszörözési cselekmények nem sérelmesek a mű rendes felhasználására és nem sértik indokolatlanul a jogosultak jogos érdekeit.¹¹⁹⁷

A Meltwater-ügyben ugyancsak teret nyert az 5. cikk (1) bekezdése, mert a másolatok időlegesek, járulékos jellegűek és valamely műszaki eljárás elválaszthatatlan és lényeges részét képezik. Emellett a háromlépcsős teszt feltételeinek is megfelelnek.¹¹⁹⁸

Az FAPL-ügyben az EUB kimondta, hogy a műsorok vételét, azok otthoni megtekintését az alkalmazandó szabályozás nem korlátozza, az ilyen vételt jogszerűnek kell tekinteni, ha valamely más tagállamból származó műsorról van szó, amennyiben arra külföldi dekódoló készülékkel kerül sor.¹¹⁹⁹ Ugyanakkor azt is kimondta, hogy a nyilvánosságához közvetítés fogalma kiterjed a sugárzott műveknek a pubokban jelen lévő vendégek részére televízióképernyő és hangszórók segítségével történő közvetítésére.¹²⁰⁰

A vízvonalas tehát az 5. cikk (1) bekezdésének értelmezésénél a háromlépcsős teszt. Ez nyilvánvalóan kiderül a Filmspeler-ügyből. Hiába valósultak meg ugyanis a kivétel

¹¹⁹² HUGENHOLTZ, 2013. p. 514.

¹¹⁹³ WESTKAMP, 2010. p. 693.

¹¹⁹⁴ Uo. p. 694.

¹¹⁹⁵ VAN EECHELD, 2012. p. 68., 74. Vö. TATTAY, 2015. p. 521.

¹¹⁹⁶ HUGENHOLTZ, 2013. p. 514. Vö. ROSATI, 2010. p. 798., 802-803.

¹¹⁹⁷ PILA – TORREMAN, 2016. p. 310.

¹¹⁹⁸ Uo.

¹¹⁹⁹ VAN EECHELD, 2012. p. 66. Vö. RENDAS, 2018. p. 162.

¹²⁰⁰ CISTARO, 2016. p. 139. Vö. TATTAY, 2015. p. 524., FAPL v. QC Leisure ítélet, 211. pont.

kritériumai, azok az (5) bekezdésbe ütköztek, mert a szolgáltatás nyújtására annak a ténynek a kifejezett tudatában került sor, hogy a végfelhasználók szerzői jogi védelem alatt álló művekhez juthatnak hozzá, ingyenesen és engedély nélkül, csökkentve ezzel a művek jogszerű forgalmát és sértve a jogosultak művek hasznosításához fűződő érdekeit.¹²⁰¹

Az EUB döntései még egy dologra rávilágítanak. Az uniós szerzői jogi rendszer szerint híján volt annak, hogy a megfelelő rugalmassággal kezelje az új technológiai kihívásokat. Különösen igaz ez azokra a felhasználásokra, amelyeket egy tudományos, ipari technológiai rendszer, eljárás vagy eszköz tett lehetővé (*technology-enabled uses*), és amelyek tekintetében a szigorú szerzői jogi előírások szem előtt tartásával az eljáró tagállami bíróságok nem tudtak teret engedni a társadalmilag hasznos, innovatív műfelhasználásoknak.¹²⁰² Kivételek természetesen akadnak. Ezek közé pedig a fent felsorolt EUB döntések besorolhatók, mert a luxembourgi fórum képes volt kellően rugalmasan értelmezni az előírásokat.¹²⁰³ Ahol pedig kellett, ott a háromlépcsős teszt segítségével szabott gátat a jogszerűtlen felhasználási törekvéseknek. Az EUB előtt zajlott eljárások kimenetele alkalmas lehet arra, hogy a tagállami bíróságoknak irányt mutasson, amelyek így képesek lehetnek a technológiai változáshoz igazítani a szerzői jog alkalmazását.¹²⁰⁴ Erre már csak azért is szükség lehet, mert a szerzői jogi dogmákhoz való szigorú ragaszkodás Pila és Torremans szerint ahhoz vezethet, hogy internetfelhasználók milliói válhatnak potenciális jogsértőkké, illetve nem nyílna kellő tér az innovatív, új technológiák előtt, hogy a (31) preambulumbekkezdésben említett megfelelő egyensúly a jogosultak és felhasználók között zavartalanul megvalósulhasson.¹²⁰⁵

3.6. Az EUB-n túl

A *Megakini v. Google Spain*-ügy¹²⁰⁶ 2006-ban azzal kezdődött, hogy a Megakini fogadási weboldalt üzemeltető felperes pert indított a Google Spanyolország ellen, amiért az a caching szolgáltatása során többszörözte a felperes weboldalát, amely felhasználás szerinte nem illeszthető be az InfoSoc-irányelv 5. cikk (1) bekezdésének hatálya alá. Azonban sem a weboldal egyéni, eredeti jellegét, sem a keletkezett kárt nem tudta hitelt érdemlően bizonyítani. Kérélmre arra irányult, hogy a Google szüntesse be spanyolországi szolgáltatását és fizessen kétezer Euró kártérítést.¹²⁰⁷

Az első fokon eljáró barcelonai városi bíróság elutasította a felperesi kérelmet. Először is kiemelte, hogy a kereset csak arra szolgált, hogy a Google-ból pénzt sajtoljon ki, miközben valódi kára nem származott a szolgáltatás tevékenységéből, ráadásul maga a weboldal is inaktív volt már a pert megelőzően is. Másodszor kimondta, hogy a Google az indexált weboldalak szerzői jogait nem kívánta megsérteni, és nem is került sor jogsértésre, mivel a cselekmény az InfoSoc-irányelv 5. cikk (1) bekezdésébe illeszkedik (amelyet a spanyol jogalkotó a szerzői jogi törvény 31. cikkében szó szerint ültetett át). Emellett pedig felhívható az Elker-irányelv 13. cikke, amely mentesíti a szolgáltatót a gyorsítótárolás során

¹²⁰¹ RENDAS, 2018. p. 173. Vö. PETRIK, 2017. p. 52.

¹²⁰² RENDAS, 2018. p. 154.

¹²⁰³ XALABARDER, 2016. p. 635.

¹²⁰⁴ RENDAS, 2018. p. 163.

¹²⁰⁵ PILA – TORREMANS, 2016. p. 311.

¹²⁰⁶ *Megakini.com v. Google Spain* N. 172/2012.

¹²⁰⁷ MINERO ALEJANDRE, 2013. p. 84.

elkövetett jogsértésekért való felelősség alól. A fórum arra is felhívta a figyelmet, hogy a Google azért sem sértett meg egyetlen vagyoni jogot sem, mert legalább elvben beleértett engedélyt kapott a weboldal nyilvánosságához közvetítésére, amelybe a többszörözés joga beletartozik.¹²⁰⁸ A többszörözés csak időleges és közbenső, az egyetlen célja, hogy a művet a nyilvánosságához juttassa. Ez egybe vág azon jogosulti érdekekkel, hogy a mű a nyilvánosság számára hozzáférhető legyen.¹²⁰⁹

Az első fokú ítéletet a barcelonai tartományi bíróság helyben hagyta, bár az indokolást némiképpen kiegészítette. Nem találta ugyanis megállapíthatónak az 5. cikk (1) bekezdésének „elválaszthatatlan és lényeges része” fordulatát. A linkek gyorsítótárolóban történő rögzítésének egyetlen célja, hogy lehetővé tegye a hálózaton történő adatátvitelt harmadik személyek között, a hozzáférés szolgáltató által. A cache-másolatok csak keresőmotor kulcsfunkciójának kiegészítő szolgáltatásai. A fő szolgáltatás a keresési eredményekhez kapcsolódó linkek megjelenítése, nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétele, amely felhasználás nem irányul a többszörözésre, így az azt mentő kivételt sem szükséges alkalmazni.¹²¹⁰

Ezután a fórum egy igen szokatlan elemet emelt az érvelésébe, nevezetesen a fair use-tesztet. Ennek szükségességét abban látta, hogy az uniós szerzői jogon alapuló tagállami rendelkezések szó szerinti értelmezése haszontalan a kérdés eldöntésében. Ehelyett a fair use-doktrínát alapul véve beemelte a szerzői jogi jogalkalmazásba a *ius usus inoqui* szabályát az ingatlanok dologi jogából. A szentencia arra utal, hogy nem lehet igényt érvényesíteni olyan cselekményekkel szemben, amelyek nem sérelmesek a jogos érdekekre. A Google szolgáltatása az Egyesült Államokban alkalmazható tesztnek megfelel, hiszen a használat célja arra irányul, hogy a weboldalhoz való hozzáférést felgyorsítsa. A weboldal a webes nyilvánosság számára nyílt volt, a hozzáférést semmilyen hatásos műszaki intézkedés vagy jelszavas védelem nem gátolta. A szerzői műből felhasznált részlet csak akkora mértékben volt felhasználva, hogy lehetővé tegye a felhasználók számára annak eldöntését, hogy meg kívánják-e tekinteni a keresés eredményét, vagy sem. Végül pedig a felhasználás a mű potenciális piacára vagy a mű értékére gyakorolt hatása kedvező volt a

¹²⁰⁸ Pihlajarinne a beleértett felhasználási engedély (*implied license*) megadását egy lehetséges megoldásnak véli olyan esetekben, amelyekben ugyan a jogosult nem adott kifejezett felhasználási engedélyt valamely vagyoni jog gyakorlására, de vélelmezhető, hogy azt bele kell érteni az egyébként megadott felhasználási engedélybe. Ilyennek véli például azt az esetet, amikor a jogosult szabadon elérhető tartalmat helyez el az interneten, miközben hallgatólagosan hozzájárul ahhoz, hogy azt később mások linkeljék. Ezt azzal indokolja, hogy az internet végső soron az egymásra hivatkozó linkek elhelyezésére épül mind technikai, mind pénzügyi szempontból. E vélekedés nyert megerősítést a Paperboy-ügyben [Vorschaubilder I-ügy (I ZR 69/08, 29 April 2010)], amelyben a német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság úgy döntött, hogy mivel a felperes anélkül helyezte el a tartalmakat a weboldalon, hogy azokon hatásos műszaki intézkedéseket alkalmazott volna, a linkelés megengedett volt. Lásd: PIHLAJARINNE, 2017. p. 962., 964. A beleértett felhasználási engedély problémáját Lee is alkalmasnak tartja a felhasználók és jogosultak közötti jogviták orvoslására. Elősegítheti az online információáramlást, miközben kiegyenlítheti az egymásnak feszülő érdekeket. Lee ugyancsak utal rá, hogy a MyVideo-ügyben hozott ítéletek közel állnak ehhez a beleértett engedély elméletéhez. A többszörözés joga éppen alkalmas ennek az elméletnek az alátámasztására, hiszen az online térben a nyilvánosságához közvetítés, hozzáférhetővé tétel során másodlagos, automatikus és közbenső többszörözési cselekmények történnek ugyan, de a mű gazdasági hasznosítása nem ezek készítésére, hanem egy másik vagyoni jog gyakorlására irányul. Így a többszörözés gyakorlására szükséges lenne, hogy a jogosultak hallgatólagosan, vagy egy másik engedélybe beleértve hozzájáruljanak. Vagy, ha ők ezt nem teszik meg, akkor a bíróságoknak kellene ezt előtérbe helyezős ítélezési gyakorlatot kialakítani. Erre alkalmas lehet az InfoSoc-irányelv 5. cikk (1) bekezdésében foglalt időleges többszörözési kivétel. Vö. LEE, 2016. p. 153-154.

¹²⁰⁹ MINERO ALEJANDRE, 2013. p. 85.

¹²¹⁰ Uo.

felperes szempontjából, mivel a keresés eredményeként újabb és újabb látogatókat tudott az oldalra vonzani.¹²¹¹

Ezt a meglehetősen szokatlan ítéletet a felperes meg is támadta, de a spanyol legfelsőbb bíróság helyben hagyta a másodfok ítéletét. Döntésében kimondta azt is, hogy a hatályos uniós és spanyol szerzői jogi szabályok a kivételeket és korlátozásokat szigorú értelmezéshez kötik, azok nem zárják ki annak lehetőségét, hogy a *ius usus inoqui* doktrína alkalmazható legyen annak érdekében, hogy olyan műfelhasználásokat lehetővé tegyenek, amelyek a szerzői jogi jogszabályok alapvető elveit nem sértik meg.¹²¹²

A *Megakini*-ügy jelentősége és egyben ellentmondása abban áll, hogy a spanyol jogalkalmazásba beemelte egy idegen jogrendszer elemét, a fair use-doktrínát, amely szélesebb kimentési lehetőséget biztosít, mint az InfoSoc-irányelv korlátozásai és kivételei. A bíróság ezen aktusa legalábbis vitatható. Ugyanakkor a doktrínával párhuzamosan hivatkozott egy, a spanyol joggyakorlatban ismert tételre, amely alkalmas arra, hogy a fair use-teszt eredményéhez hasonló következtetésre vezessen. Minero Alejandre végül arra is figyelmeztet, hogy a szerzői jogi jogvitákban az egyik legfontosabb kérdés, hogy a felhasznált mű valóban egyéni, eredeti jellegű, vagyis védett-e. Ha ez nem állapítható meg, akkor a jogvita el sem juthat abba a fázisba, hogy a kivételeket és korlátozásokat vizsgálni lehessen.¹²¹³

Németországban a *MyVideo v. CELAS*-ügyben¹²¹⁴ a Landgericht München sokkal rugalmasabban állt hozzá a digitális technológia által támasztott kihíváshoz. A MyVideo egy hirdetések által finanszírozott weboldal üzemeltetett Németországban, amely lehetővé tette, hogy a szörfözők felhasználói videókat nézzenek meg. Ezekben a videóban olyan zenei részletek voltak hallhatók, amelyek az EMI Music Publishing Ltd. repertoárjába tartoztak. E művek online mechanikai többszörözése után a jogdíjat a CELAS nevű közös jogkezelő szervezet szedte be. A CELAS kifogásolta, hogy a videók feltöltéséhez, vagyis a zeneszámok digitális többszörözéséhez a weboldal üzemeltetői nem kértek engedélyt. A MyVideo a művek nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételéhez ugyanakkor volt engedélye a felperesnek, amelyet a GEMA biztosított számára. A pert végül a MyVideo indította, kérve a bíróságtól, hogy állapítsa meg, a CELAS-nak nem volt jogalapja arra, hogy a többszörözés jogának sérelmére igényt alapítson.

A müncheni bíróságok a MyVideo-nak adtak igazat, kimondva, hogy pusztán a mechanikai többszörözés engedélyezése nem szükséges, ha a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételt egyszer már engedélyezték, mert utóbbi gyakorlásának technikai feltétele a művek többszörözése. Ha ezt a két jogot egymástól külön kezelnék, az a művek online felhasználásában nagyfokú bizonytalansághoz vezetne. Vagyis a jogosultak csak azokat a felhasználásokat engedélyezhetik, amelyek önmagukban alkalmasak a gazdasági haszon kiaknázására, a többszörözés pedig nem hordoz önálló gazdasági jelentőséget, mert az a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételben rejlik.¹²¹⁵

Az internet a televíziózásban is új típusú tartalomszolgáltatást tett lehetővé. A digitális televíziózás lényege, hogy a műsorfolyam szélessávú internet-hozzáféréseken keresztül jut el az előfizetőkhez, akik egy beltéri egység segítségével, vagy a televízióba épített eszközzel alakítják analóggá az érkező digitális jeleket. A szolgáltatás lehetővé teszi, hogy a

¹²¹¹ Uo. p. 86.

¹²¹² Uo. p.

¹²¹³ Uo. p. 88-89.

¹²¹⁴ MyVideo Boradband S.R.L. vs. CELAS GmbH (Landgericht München) No. 7 O 4139/08 (June 25, 2009).

¹²¹⁵ LEE, 2016. p. 139-140. Vö. VON ALBRECHT – ULLRICH, 2009.

műsorfolyam meghatározott elemét a felhasználók felvegyék, rögzítsék (*personal video recorder - PVR*), vagy visszaléptessék (*time-shifting*).¹²¹⁶

A többszörözés joga¹²¹⁷ szempontjából a PVR technikai megoldásának variánsai érdemelnek említést, amely eltér az egyes szolgáltatók tekintetében. Az egyik ilyen megoldás a *network PVR*, amikor a szolgáltató a „*a saját szerverén elkülönít minden előfizetője számára egy tárterületet*”. Ehhez a tárterülethez csak az adott előfizető férhet hozzá és rögzíthet oda műsorokat.¹²¹⁸ A másik eset az, amikor a szolgáltató a saját szerverén egyetlen példányban rögzíti a műsort, amihez a fogyasztók hozzáférhetnek. E két megoldás esetében a feltett kérdések úgy szólnak, hogy tekinthetők-e magáncélú másolatoknak a műsorról készített másolatok, ha nem, akkor minősülhetnek-e más személy által készített másolatnak. Ha egyik kérdésre sem érkezik igenlő válasz, akkor a másolatkészítés a szolgáltató saját felhasználásának minősül-e?

A *time-shifting* során az egész televíziós műsorfolyamot rögzítik, így téve lehetővé a műsorszámok megállíthatóságát és egy későbbi időpontban való tovább nézését. A felhasználóknak lehetősége van arra is, hogy az elektronikus műsorújságban böngészve olyan műsorokat válasszanak ki, amelyeket már korábban egyszer a nyilvánossághoz közvetítettek. E második esetkörben nem a fogyasztó kezdeményezésére történik meg a műsor rögzítése, hanem a szolgáltató maga végzi a cselekményt.¹²¹⁹

Az eljáró Testület szakvéleménye szerint az első kérdéskörbe tartozó PVR-ek között inkább az az elterjedt technológiai megoldás, hogy a nagy tárhelyigényre való tekintettel nem egy központi szerveren, hanem az előfizetőknél található beltéri egység erre a célra szolgáló belső tárhelyére történik meg a rögzítés, az előfizető kezdeményezésére. Ezt a felhasználást a Testület 35. § (1) bekezdésében foglalt magáncélú másolatkészítésnek minősítette, azzal a feltétellel, hogy a másolatot készítő természetes személy és a másolatkészítés minden törvényes feltételnek megfelel.¹²²⁰

A másik esetben a központi szerveren történik meg egy tárhely biztosítása, ahová az előfizető által kezdeményezett rögzítés történik, és amely rögzítéshez csak az adott előfizető férhet hozzá. Felvenni csak azokat a műsorokat lehet, amelyeket a szolgáltató előre meghatározott. Ezen túlmenően a műsor rögzítése során „*többszöri közbenső időleges rögzítés is történik a szolgáltató központi szerverén az ún. buffer memóriában*”. A Testület szerint a szolgáltató tevékenysége nem pusztán tárhelyszolgáltatásra terjed ki, hanem azon túlmutat, mivel az általa üzemeltetett komplex rendszer híján a műsorok rögzítése és időben eltoltt visszanezése nem lenne lehetséges. A másik esetkör szerint a szolgáltatást nyújtó előzetes engedély alapján maga rögzíti a közvetített műsorfolyamot, amelyhez az előfizető hozzáférhet.¹²²¹

A szolgáltató által saját szerverén biztosított tárhely esetében nem beszélhetünk magáncélú másolásról, mivel a műsorrögzítés során „*a szolgáltató aktívan és folyamatosan közreműködik, és teljes mértékben irányítása alatt tartja a másolási folyamat elvégzéséhez*

¹²¹⁶ SZJSZT 31/07/1. p. 1.

¹²¹⁷ Az SZJSZT e helyütt idézett szakvéleményei nem kizárólag az időleges többszörözés kérdését érintik, hanem foglalkoznak a magáncélú többszörözés és a lehívásra hozzáférhetővé tétel vagyoni jogokkal. Az itt való elhelyezésüket indokolja, hogy a Filmspelers- és az FAPL-ügyekhez hasonlóan itt is sor kerül a beltéri egység gyorsítótárolójában való időleges többszörözésre.

¹²¹⁸ SZJSZT 31/07/1. p. 1.

¹²¹⁹ Uo. p. 2.

¹²²⁰ Uo. p. 4.

¹²²¹ Uo. p. 3.

szükséges komplex technikai-műszaki folyamatot”. Ebben az esetben ráadásul a szabad felhasználás megvalósulását az is kizárja, hogy az előfizető nem maga készíti, hanem mással készített másolatot.¹²²²

A szolgáltató által az egész műsorfolyamról, egyetlen példányban készített rögzítés sem minősül magáncélú másolásnak, mert nem természetes személy végzi, hanem a gazdasági társaságként működő szolgáltató, amely a szolgáltatásért előfizetői díjat szed és reklámbevételekből is részesedik, vagyis tevékenysége jövedelemszerzésre irányul. Az ily módon az előfizetőknek hozzáférhetővé tett műsorok felhasználása nyilvánosság számára lehívásra hozzáférhetővé tételnek minősülhet. Ebben az esetben pedig helye lehet az Szjt. 35. § (6) bekezdésében foglalt időleges többszörözés, mint szabad felhasználási esetkör felhívásának.¹²²³

Magyarországon az SZJSZT is foglalkozott az időleges többszörözés kérdésével. Az SZJSZT 43/07/2. számú ügyben¹²²⁴ a Testület megállapította, hogy a digitális kábeltelvíziós jelátvitel esetén a nyilvánossághoz közvetítésen túl szükségszerű a jel átmeneti rögzítése, mivel a műholdas és földi sugárzású jelek továbbközvetítése csak úgy valósulhat meg, ha e jeleket az újrakódolás céljából átmenetileg rögzítik. Ez akkor is igaz, ha az átmeneti rögzítés „a másodperc töredékét kitevő időtartamban történik”. Erre a cselekményre az Internet-szerződések és az uniós jog alapján kiterjed a többszörözés joga, amelybe beleértendő a nyilvánossághoz közvetítés céljára történő rögzítés, akár digitális, akár analóg jelformátumról van szó. Ugyanakkor arra nincs mód, hogy a jogosultak a digitális jelátalakítást megtiltsák vagy korlátozzák, amennyiben azok az InfoSoc-irányelv 5. cikk (1) és (5) bekezdésével összhangban vannak.¹²²⁵

Az SZJSZT 07/08/1. számú ügyben¹²²⁶ megállapította, hogy a fájlcsere során nem hívható fel az időleges többszörözés kivétele, hiszen a lehívásra hozzáférhetővé tétel esetében tartós másolat készül a műről, amelyre a felhasználást végző nem kér engedélyt a jogosultaktól. Ugyancsak nem minősül szabad felhasználásnak a hozzáférhetővé tétel céljára történő rögzítés sem.¹²²⁷

3.7. A RAM copy-doktrína az Egyesült Államok szerzői jogában

Nem lehet elégszer hangsúlyozni, hogy minden online és digitális felhasználás szükségképpen magával vonja a szerzői művek többszörözését. Egy meghallgatott CD, egy megnézett DVD, egy futtatott szoftver, egy Facebook kommunikáció során megosztott fénykép mind-mind feltételezi az adat tárolását, többszörözését a felhasználó számítógépének valamely szegmensében. A felhasználás jellegétől függően ez a szegmens lehet a merevlemez, amelyen tartósan tárolódik az adat. Lehet ugyanakkor a RAM memória is. Az előbbi esetben viszonylag egyszerűen kimondható, hogy hagyományos értelemben vett többszörözéssel állunk szemben. A RAM memória esetében ugyanakkor a többszörözésként való minősítés kritériumai sokkal illékonyabbak. Vitathatatlan ugyanakkor, hogy az időlegesség is elég időt biztosít ahhoz, hogy lehetővé tegye a mű további releváns felhasználását.

¹²²² Uo.

¹²²³ Uo. p. 5

¹²²⁴ SZJSZT 43/07/1. Digitális műsorelosztás és műszorszolgáltatás szerzői jogi megítélése.

¹²²⁵ Uo. p. 5-6.

¹²²⁶ SZJSZT 07/08/1. Szerzői művek online fájl cserélő rendszerek segítségével megvalósuló felhasználása.

¹²²⁷ Uo. p. 11.

Ez a megközelítés legalábbis megkérdőjelezhető, hiszen az egyszerű magáncélú felhasználás is kikerülhet a szabad felhasználások köréből, mivel a felhasználásnak előfeltétele, hogy a művet a felhasználó a számítógépén többszörözze.¹²²⁸

Az Egyesült Államok szerzői jogi törvénye ismer néhány nagyon szűk kivételt egyes digitális többszörözési cselekmények alól. A 117. § (a) (1)-(2) bekezdése lehetővé teszi, hogy a szoftver jogszerű tulajdonosa készítsen, vagy más által készíttessen másolatot, ha ez a másolat a szoftver számítógépi hasznosításának lényeges részét képezi. Ezen túlmenően lehetőség van másolatot készíteni közgyűjteményi célra (*archival purposes*). A szoftver futtatásához szükséges RAM-másolatok nem tartoznak e kivétel hatálya alá.¹²²⁹ Kivétel ez alól a szoftver jogszerű megszerzője által javítási vagy karbantartási célból készített másolat.¹²³⁰

Az 1990-es évek közepén, amikor az online felhasználások előtérbe kerültek¹²³¹ a különböző reformtervezetek¹²³² egyenesen azt javasolták, hogy a magáncélú többszörözési és oktatási célú szabad felhasználási esetkörök fenntartása elektronikus hálózatok esetében alapos felülvizsgálat tárgya legyen, sőt alkalmazásuktól el kellene tekinteni.¹²³³ A számítógépes másolatok megítélésének szigorú szemlélete még az online felhasználásoknál is korábbra megy vissza. Az 1970-es évek végén a CONTU-jelentés¹²³⁴ foglalkozott a problémakörrel behatóan, amely a törvényhozás szintjén az 1980-as Computer Software Act alapját képezte.¹²³⁵

A digitális és online többszörözés által felvetett kérdéseket a *Fehér Könyv (White Paper)* igyekezett megválaszolni, amelyet a Clinton-adminisztráció készített el 1995-ben. Ezt előzte meg az *Information Infrastructure Task Force* felállítása, amelynek az volt a feladata, hogy dolgozza ki az internetes és digitális műfelhasználásokra irányadó szabályanyagot. A testület bizottságokban és munkacsoportokban dolgozott, amelyet tanácsadó testületek és tanácsok segítettek a magánszektorból érkező tagokkal. A tartalmi kérdéseket az *Information Policy Committee* tárgyalta, amely egy munkacsoportot (*Working Group on Intellectual Property*) jelölt ki, amelyet Bruce Lehman vezetett.¹²³⁶ A munkacsoport 1994-ben kiadott egy tervezetet (*Green Paper*), amely előzetes elemzéseket és javaslatokat tartalmazott. Ezek a javaslatok a meghallgatások során a tartalomipar által előadottakat tükrözték vissza és igen erőteljesen újrakalibrálták a szerzői jogi egyensúlyt.¹²³⁷ Ezt az eltolódást leginkább két felhasználási mód érintette. Az egyik a felhasználás során készí-

¹²²⁸ SPOOR, 1996. p. 70.

¹²²⁹ GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 375-376.

¹²³⁰ WILLIAMS, 2001. p. 40.

¹²³¹ YU, 2016. p. 73.

¹²³² Report (White Paper of the Working Group on Intellectual Property Rights, Intellectual Property and the National Information Infrastructure, Washington D.C., 1995. Commission of the European Communities: Green Paper – Copyright and Related Rights in the Information Society, Brussels, 19.07.1995, COM(95) 382 final.

¹²³³ SPOOR, 1996. p. 70.

¹²³⁴ National Commission on New Technological uses of Copyright Works. A jelentés legfontosabb megállapítása az volt, hogy a mű memóriába való többszörözésével a másolat kétségkívül létre jön, onnan az emberi érzékelésre alkalmas formában kinyerhető. Részletesebben lásd: EFRONI, 2011. p. 227-228.

¹²³⁵ PERZANOWSKI, 2010. p. 1071.

¹²³⁶ LITMAN, 2001. p. 90.

¹²³⁷ Uo. p. 91. Vö. MEZEL, 2018. p. 127.

tett digitális másolatok, a másik pedig a művek hálózaton való átvitelének és képernyőn megjelenítésének kérdése volt.¹²³⁸

Amíg az EUB a már elfogadott jogszabályi normákat értelmezve alakítja az uniós szerzői jogot, addig az Egyesült Államok éppen fordítva cselekedett. A Fehér Könyv ugyanis akként látta az időlegesen többszörözött műpéldányok kérdését, hogy „*a mű bármilyen formában való megtestesülése az hálózati adatátvitel során (ide értve az olyan felhasználásokat is, mint az internetes böngészés, caching, e-mail alkalmazások) előidéz a mű többszörözését*”.¹²³⁹ A Fehér Könyvbe később ez a joggyakorlat által kimunkált doktrína került bele. Ez a doktrína a MAI Systems Corp v Peak Computer, Inc jogvitájában keletkezett,¹²⁴⁰ mindössze két évvel a Fehér Könyv megjelenése előtt.¹²⁴¹

A MAI v. Peak-ügyben a felperes számítógépeket állított elő, amelyekre szoftvereket is írt, amelyek futtatása szükséges volt a gépek működtetéséhez. Az alperes Peak számítógépes rendszereket tartott fenn ügyfelei részére. A szolgáltatási csomagba beletartozott a MAI gépek rutin jellegű karbantartási és sürgősségi javítása, amelyekhez szükség volt a számítógépek és az operációs rendszerek futtatására is.¹²⁴² A MAI sérelmezte,¹²⁴³ hogy az alperes engedély nélkül futtatja az általa fejlesztett szoftvereket, valamint saját célra, továbbá a szoftvereket kölcsön is adja a klienseinek.¹²⁴⁴

A Peak érvelése szerint a MAI operációs rendszerének javítása és karbantartása (*repair and maintenance*) szükségszerűen magával vonja a program betöltését a számítógép bekapcsolásakor, hiszen a futtatás funkciója, hogy a gép rendeltetészerűen működjön. Ez a javítás és karbantartás során is igaz. A technikusoknak szükségük van a hiba javításához a rendszerfájlok tanulmányozására, a rendszerfájl pedig az operációs rendszer része. A szoftver RAM memóriába való töltése nem tekinthető többszörözési cselekménynek, mert a szoftver másolata nem kerül rögzítésre a RAM-ban. A MAI ezt az állítást azzal igyekezett megdönteni, hogy a memóriába való betöltés elegendően tartós és stabil ahhoz, hogy érzékelhetővé, többszörözhetővé vagy más módon közvetíthetővé váljon annál hosszabb időre, mint amelyet az adatátvitel időtartama egyébként megkövetel.¹²⁴⁵

A bíróság a MAI-nak adott a kérdésben igazat: „*a többszörözés akkor valósul meg, ha a számítógépi programalkotást annak tartós tárolására szolgáló tárhelyről a számítógépi RAM memóriájába viszik át (...) a védett számítógépi programalkotás betöltése a tároló médiumról (merevlemez, floppy lemez vagy más olvasható memória) a CPU memóriájába való betöltése a program többszörözését valósítja meg. Amennyiben szerzői jogi jogosult kifejezett engedéllyel nem járult hozzá, a hasonló jellegű cselekmények szerzői jogi jogsértést keletkeztetnek.*”¹²⁴⁶

A MAI v. Peak alapjává vált a Fehér Könyvben lefektetett elveknek. Ezek szerint a „*(...) egy szerzői jog által védett mű számítógépes memóriában való elhelyezése a védett mű*

¹²³⁸ LITMAN, 2001. p. 92.

¹²³⁹ EFRONI, 2011. p. 232.

¹²⁴⁰ MAI Systems Corp. v. PEAK Computers, INC., 991 F.2d 511 (9th Cir. 1993).

¹²⁴¹ YU, 2016. p. 74. Vö. FOLEY, 2010. p. 105., LITMAN, 2001. p. 92-93.

¹²⁴² MAI v Peak, 3-5. pont. Vö. EFRONI, 2011. p. 232., LITMAN, 2001. p. 91.

¹²⁴³ Nemcsak szerzői jogi, hanem védjegyjogi (trademark infringement), iparjogvédelmi (misappropriation of trade secrets) és versenyjogi (false advertising and unfair competition) aspektusa is volt a szóban forgó ügynek.

Lásd: MAI v Peak, 9. pont.

¹²⁴⁴ Uo. 23-24. pont.

¹²⁴⁵ Uo. 33-34. pont.

¹²⁴⁶ Uo. 32., 39. pont.

többszörözésének tekintendő, mivel a mű onnan érzékelhetővé válik, többszörözhető vagy nyilvánossághoz közvetíthető, amely cselekményeket a számítógép működésével elősegít.¹²⁴⁷

Az Egyesült Államok szerzői jogában éppen akkor került sor a többszörözés megszorító értelmezésére, amikor az új technológiák széles körben terjedni kezdtek az egész világon. A MAI v. Peak döntés alapjává vált más ítéleteknek, amelyek az Egyesült Államok alsóbb bíróságai előtt zajlottak.¹²⁴⁸ Az ítéletet számos kritika illette. Kárhoztatták, amiért figyelmen kívül hagyta a korábbi ítélkezési gyakorlat eredményeit, nem tárgyalta kellő mélységben az időlegesség fogalmi elemét. A bíróság egy olyan forrásra hivatkozott, amely valójában alkalmazhatatlan. Sőt, a kontinentális jogászai gondolkodástól merőben szokatlan, hogy egy jelentésre alapozzanak egy bírósági határozatot.¹²⁴⁹

A *Cablevision I*-ügyben¹²⁵⁰ a felperesek televíziós műsorokat sugároztak, az alperesek pedig kábeltelvíziós szolgáltatást működtettek New York, New Jersey és Connecticut államok területén. A szolgáltatás része volt egy beltéri egység, amely a felhasználók otthonában felvette a felperesek műsorait. Ezeket a Cablevision RS-DVR tárolta egy távoli szerveren. A rendszer segítségével a felhasználók maguk választhatták ki, vehették fel, tekinthették meg, tárolhatták vagy törölhették a programokat.¹²⁵¹

A felperesek szerint a Cablevision központi szerverében végbemenő technikai folyamatok két ponton sértik meg a többszörözés jogát. Először akkor, amikor az előfizető kiválasztja a programot, amely a Cablevision szerverén tárolódik. Másodszer pedig akkor, amikor a műsorfolyam egyes részegységei időlegesen a szerver puffer memóriájában tárolódnak. Ez utóbbiakat az alperes vitatta. Álláspontja szerint a másolatok nem kerülnek rögzítésre. Ezt a bíróság elutasította, mivel egyrészt az időleges másolatok is másolatnak minősülnek, másrészt azt a célt szolgálták, hogy a műsorról tartós másolatok készülhessenek, amelyeket a szerveren eltároltak.¹²⁵²

A *Cablevision II*-ügy¹²⁵³ az előző egyenes következménye volt. A másodfokon eljáró bíróság úgy találta, hogy a pufferelés nem keletkeztet másolatot, mivel azok csak 0,1 másodpercig léteznek, majd a műsorfolyam előrehaladtával tíz másodpercenként törlődnek, a BMR (Big Broadband Multimedia Router) pedig csak 1,2 másodpercig őrzi meg a jeleket.¹²⁵⁴

A másodfokú bíróság vizsgálta az amerikai szerzői jogi törvény 101. §-át, annak is a rögzítésre és a másolatra vonatkozó rendelkezéseit. A rögzítés két feltétele közül az kétségtelen, hogy az első (megtestesülés, *embodiment*) megvalósul, hiszen a mű érzékelhetővé, reprodukálhatóvá vagy más módon közvetíthetővé válik. Ugyanakkor a másolatok létezése nem tart tovább annál az időnél, amely megvalósítaná a 101. § azon kitételét, hogy a másolatnak hosszabb ideig kell fennállnia (*more than a transitory duration*). A fellebbviteli fórum tehát eltért a MAI v. Peak-ben lefektetett doktrínától, kimondva, hogy a rögzítéshez szükséges, hogy mindkét fent nevezett feltétel megvalósuljon.¹²⁵⁵ Karjala

¹²⁴⁷ Fehér Könyv, 65. o. Vö. YU, 2016. p. 74.

¹²⁴⁸ A Triad Sys. Corp. v. SE Express Co., 64 F.3d 1330, 1333-34 (9th Cir. 1995.) ügyben a MAI precedensre alapozva olyan ítéletet hoztak, hogy a digitális jelek elektronikus megjelenítése egy memória egységen, amely egy milliszekundum ideig tartott csak, rögzítésnek minősül. Lásd: FOLEY, 2010. p. 105-106.

¹²⁴⁹ FOLEY, 2010. p. 107.

¹²⁵⁰ Twentieth Century Fox Film Corp. v. Cablevision Systems Corporation 06 Civ. 3990 (DC) 478 F. Supp. 2d 607 (S.D.N.Y. 2007).

¹²⁵¹ Uo. 610-613. pont. Vö. FOLEY, 2010. p. 108., LARKIN, 2014. p. 413-414.

¹²⁵² Uo. 614. és 621. pontok. Vö. FOLEY, 2010. p. 109-110.

¹²⁵³ Cartoon Network LP v. CSC Holdings, Inc., 536 F.3d 121 (2d Cir. 2008).

¹²⁵⁴ Uo. 127-130. pont. Vö. FOLEY, 2010. p. 112-113.

¹²⁵⁵ Uo. 129. pont. Vö. FOLEY, 2010. p. 112-113., KARJALA, 2013. p. 249-251., LARKIN, 2014. p. 414-415.

rávilágít, hogy a jogvita háttérében az a nyilvánvaló jogosulti érdek húzódott meg, hogy az új technológiák által indukált új felhasználásokra építő üzleti modellekből is kivessék a részüket a művek eredeti jogosultjai.¹²⁵⁶

A számukra kedvezőtlen ítélettel elégedetlen felperesek fellebbeztek, az ügy a Legfelsőbb Bíróság elé került.¹²⁵⁷ A felperesek úgy vélték, hogy a Második Körzet tévesen tért el a MAI-precedenstől, mivel a másolatok létrejötte önmagukban elegendő, nem szükséges a fennállásuk idejét vizsgálni, mert elég ideig léteznek ahhoz, hogy a művet érzékelhetővé, reprodukálhatóvá, kommunikálhatóvá tegyék. A Legfelsőbb Bíróság által az ügybe bevont legfőbb államügyész-helyettes (*Solicitor General*) a Második Körzet állásfoglalásával értett egyet, így a Legfelsőbb Bíróság nem vonta saját hatáskörébe az ügyet (*writ of certiorari*), vagyis a felpereseknek kedvezőtlen döntés született.¹²⁵⁸

3.8. A RAM copy-doktrína és a köré épült döntések kritikája

Az 1990-es évek közepe óta amerikai és európai bíróságok is igyekeztek a kérdéssel megküzdeni, különböző eredménnyel. Rögtön annak megítélése problémát okoz, hogy mit kell az „átvitelhez szükségesnél hosszabb” (*more than a transitory duration*) időtartamnak tekinteni. Ez a nullánál mindenképpen több, de nyilvánvalóan nem a „végtelenségig” tartó folyamat. A fennállásának tartama elégnék kell, hogy legyen arra, hogy a másolat tartósnak és stabilnak minősüljön.¹²⁵⁹

A Cablevision-döntések elmozdulást mutatnak a MAI-doktrínához képest. A bíróság figyelembe vette, hogy a digitális technológiák szükségszerűen és automatikusan készítenek időleges másolatokat, amelyek nélkül a művek nyilvánosságához közvetítésére nem kerülhetne sor. Ha ezeket a másolatokat mind a szerző engedélyéhez kötnénk, akkor egyrészt túlságosan megnövelnék a szerző hatalmát a művek felett és lecsökkentenék a felhasználók művekhez, információkhoz való hozzáféréseinek jogát, a tartalomszolgáltatók felé billentve az egyensúlyt. Másrészt kapnánk egy nehezen érvényesíthető jogi normát. A széleskörű nyilvánosságához közvetítési jog biztosításával a jogalkotó maga is eltávolodott a többszörözés jogától. Annak hagyományos keretek között való fenntartása a digitális környezetben azt jelenthetné, hogy a jogosultak minden egyes cselekményt, amely a művek megtekintésére, elolvasására, hozzáférésére irányul, ellenőrizhetnének.¹²⁶⁰

A MAI doktrína Foley szerint kijavításra került a Cablevision-ügyekben. Erre már csak azért is szükség volt, mert a doktrína figyelmen kívül hagyta a 101. §-ának másolat létezésének időtartamára vonatkozó szabályait és elegendőnek ismerte el azt, ha a másolat „testet nyer”, amiből a mű aztán érzékelhetővé válik. A két konjunktív feltételt együtt értékelve kizárható, hogy a jogosultak minden felhasználást és használatot a hatalmuk alá vonjanak.¹²⁶¹

¹²⁵⁶ KARJALA, 2013. p. 251.

¹²⁵⁷ Cable News Network, Inc. v. CSC Holdings, Inc. (Cablevision III), 2008 WL 4484597 (Oct. 6, 2008) (No. 08-448).

¹²⁵⁸ FOLEY, 2010. p. 114-115.

¹²⁵⁹ Az angol transitory szó egyébként nemcsak idősíkon értelmezhető, hanem jelentheti azt is, hogy egyik pontból a másikba tart az információ. Lásd: EFRONI, 2011. p. 236.

¹²⁶⁰ FOLEY, 2010. p. 116-117.

¹²⁶¹ Uo. p. 120.

Az Egyesült Államok szerzői jogában tehát a digitális másolatok, legyen szó időleges vagy tartós reprodukálásról, először a széleskörű szerzői jogi védelem biztosítása érdekében nyertek meghatározást. Ez a szigorú, megszorító, a felbillent status quot a jogosultak felé visszabillenteni igyekvő MAI v. Peak-ügyben csúcsosodott ki. Annak kilengéseit a Calbevision-döntések csillapították.¹²⁶² A MAI-döntés igen sok hibában szenvedett. Perzanowski ezek között első helyen említi meg, hogy a döntés érvelése figyelmen kívül hagyja az amerikai szerzői jogi törvény vonatkozó rendelkezéseit.

A bíróság a döntést a CONTU-jelentésre és egy félreértelmezett Apple-döntésre¹²⁶³ alapozta, amely egy szoftverekkel foglalkozó törvényt leszámítva nem vált az amerikai szerzői jogi törvény részévé, így rá igényt nem is lehetett volna alapozni. Ezen felül a fórum elmulasztotta tisztázni a jelentésben is összemosott, bizonytalan jogállású RAM és ROM másolatokat érintő megállapításokat.¹²⁶⁴ A két technológia merőben eltért már a jelentés készítésének idejében is. Előbbi csak olvasható, rögzített, tartós másolatokat jelöl, tárol, a másik pedig azt a memóriát, ahonnan a számítógép működése során a programok futnak. A harmadik probléma az volt, hogy a rögzítés bevett és elfogadott törvényi fogalmát a doktrína figyelmen kívül hagyta. Az 1976-os szerzői jogi törvény – éppen az efemer rögzítések kivételének biztosítása érdekében – elismeri, hogy nem tekinthető rögzítésnek az az időleges másolat, ami csak rövid időre kerül a képernyőn kivetítésre.¹²⁶⁵

Perzanowski nemcsak a jogi hiányosságait, hanem a támadható jogpolitikai defektusokat is kimutatta. A kritikusok szerint ugyanis, ha elfogadjuk a MAI-döntést helyesnek, akkor az egyet jelent azzal, hogy a szerzői jogi jogosultak minden digitális felhasználás felett hatalommal rendelkeznek, amely a mű akárcsak kismértékű, időleges többszörözését magukban foglalják.¹²⁶⁶ A többszörözési jog ilyen mértékű kiterjesztése nemcsak a végfelhasználók számára hátrányos, hanem „kitúrja” azokat a vagyoni jogokat (nyilvánosságához közvetítés, nyilvános előadás), amelyek a felhasználás során másolatok készítését feltételezik.¹²⁶⁷

¹²⁶² PERZANOWSKI, 2010. p. 1069.

¹²⁶³ Apple Computer, Inc. v. Formula International, Inc. 594 F. Supp. 617, 621 (C.D. Cal. 1984). Az ügyben a bíróságnak azt kellett eldönteni, hogy az alperes által gyártott chip-ekben többszörözött Apple szoftver jogsértő módon került-e felhasználásra. A Formula érvelése szerint nem, ha a többszörözés a szoftver felhasználásának lényeges része. A bíróság ezt elutasította. Az érvelés szerint azzal, hogy a másolatok a RAM-ban időlegesen rögzítésre kerültek, az engedélyköteles felhasználás megvalósult. Lásd: PERZANOWSKI, 2010. p. 1077-1078.

¹²⁶⁴ Alapvetően kétféle tárolókapacitást különböztethetünk meg. A kettő közötti legfontosabb különbség az alábbiak szerint ragadható meg. A merevlemez, a DVD, a memóriakártya, a pendrive, a CD-ROM (*read-only memory*) az információ stabil, hosszú ideig, tartósan, nagy tárolókapacitású raktározására szolgál. A RAM-ban (*random access memory*) ehhez képest az információ csak addig raktározódik, ameddig a gépet ki nem kapcsolják. A RAM egy integrált áramkör (chip), amiben elektromos impulzusok haladnak. Olyan adatok, információk tárolására szolgál, amelyek az aktuálisan futó feladatok, számítások elvégzéséhez szükségesek. Az itt tárolt információ tehát nem állandó, hanem törlődik, ha a gépet lekapcsolják, vagy a munkafolyamat következő fázisában érkező információ a már ott levőt felülírja. A RAM-ból az információ a CPU-ba (*central processing unit*) jut, amely a futtatott program instrukciói alapján dolgozza fel a RAM-ból érkező jeleket. Az információ bizonyos formái végig a háttérben maradnak, kizárólag technikai célokat szolgálnak és automatikusak. A RAM-ban olyan információ is raktározódhat, amely eredete nem a saját gépe, hanem egy távoli szerverről érkeznek a jelek, például streaming esetén. Léteznek természetesen olyan programok, amelyek a RAM-ban tárolt jelek kinyerésére, a merevlemezen tárolt fájlállakítására szolgálnak, ugyanakkor a nyilvánosságához közvetítés jogát kimerítő streaming csak addig marad fenn, ameddig a felhasználásra is sor kerül. Lásd: EFRONI, 2011. p. 208-210.

¹²⁶⁵ USCA 101. §. Vö. PERZANOWSKI, 2010. p. 1076.

¹²⁶⁶ PERZANOWSKI, 2010. p. 1078.

¹²⁶⁷ Uo. p. 1079.

Akár mennyire is hibás volt és később a joggyakorlat által kijavításra került, a MAI-doktrínát az Egyesült Államok a nemzetközi szinten is igyekezett elfogadtatni. Ennek eredményeként születtek meg a WIPO Internet-szerződésai a fentebb már ismertetett többszörözési fogalmakkal. A tárgyalások során a delegációk megosztottak voltak a tekintetben, hogy a többszörözés joga hatókörébe be kell-e vonni az időleges többszörözést. A viták eredménye lett az a közös nyilatkozat,¹²⁶⁸ amellyel a szerződő országok a digitális felhasználásokat is a BUE által lefektetett többszörözési szabályok hatókörébe utalták. A közös nyilatkozat elfogadásának körülményei jelzik, hogy mennyire nem volt egyetértés az új típusú felhasználások többszörözésként való minősítésében a WCT-ben részes tagállamok között. Mindössze 48-an szavazták meg a tervezet szövegét, 13-an ellenezték, 28-an tartózkodtak, 63-an távol maradtak a szavazás során. Az együttes nyilatkozatnak volt egy harmadik mondata is, amelyet a tagállamok leszavaztak. Ez a számítógéppel történő fel- és letöltést is többszörözési cselekménynek kívánta minősíteni.¹²⁶⁹

Miután az Egyesült Államok elfogadtatta álláspontját a világgal, saját maga is létre hozta az új digitális szerzői jogi rezsimjét, a DMCA keretein belül.¹²⁷⁰ Az új törvény egy sor, az InfoSoc-irányelvhez hasonlatos intézkedést illesztett az Egyesült Államok szerzői jogába. Az 512. cikk az internet-hozzáférés szolgáltatók számára biztosít mentesülést a felelősség alól (védett kikötő – *safe harbour*) négy esetkör vonatkozásában. Ezek közé tartozik az időleges digitális hálózati kommunikáció (*transitory digital network communication*), a gyorsító tárolóban való rögzítés (*system caching*), az olyan információ-továbbítás, amely a felhasználó rendszere vagy hálózata felé irányul (*information residing on systems or networks at the direction of users*), illetve az olyan tevékenység, amely az információ elhelyezkedésének meghatározását segíti elő.¹²⁷¹

Látható tehát, hogy az Egyesült Államok szerzői jogában sem került sor az új digitális és online felhasználások „liberalizálására”, vagyis a többszörözés joga továbbra is kiterjed minden olyan digitális felhasználásra, amely a mű akár időleges, akár tartós rögzítését és többszörözését jelenti. A DMCA kivétele sem erre vonatkozik, hanem az internetes adatforgalmat bonyolító hozzáférés szolgáltatókat kívánja mentesíteni az adatátvitelhez szükséges, időleges és véletlenszerű többszörözési cselekmények engedély nélküli elkövetésének jogkövetkezményei alól.

Két lényeges eltérés ugyanakkor felfedezhető, ami rávilágít az Egyesült Államok és az Európai Unió szerzői joga közötti alapvető különbségre. Az InfoSoc-irányelv kivételként szabályozza azt, amelyet a DMCA a felelősség alóli kimentési lehetőségként emelt a törvénybe. Emellett pedig az EUB a bemutatott jogesetek elemzése során részletesen magyarázta és értelmezte az 5. cikk (1) bekezdésének kritériumait. A rendelkezéseket pedig olyan esetekben is helytállónak találta, amelyek nem elsődlegesen az online felhasználások irányába mutatnak.

¹²⁶⁸ WPT 1. cikk (4) bekezdés.

¹²⁶⁹ YU, 2016. p. 74-75.

¹²⁷⁰ Digital Millennium Copyright Act 17 USC 1001 112 Stat. 2860 (1998).

¹²⁷¹ YU, 2016. p. 75-76.

4. Korlátozások és kivételek a nyilvánossághoz közvetítés vonatkozásában a nemzetközi és uniós szerzői jogban

A szélesebb közönségnek szánt művek társadalmi érdekeket is szolgálnak. Ezeket a jogalkotó igyekezett mindenkor elismerni, megfelelő egyensúlyt biztosítva a szerző érdekei és a közérdek között.¹²⁷²

A BUE lehetővé teszi az oktatás illusztrálására az irodalmi vagy művészeti művek kiadás, rádióadás, hang- vagy képi rögzítés útján, az elérni kívánt cél által indokolt mértékben történő szabad felhasználását azzal, hogy az ilyen felhasználás a bevett szokásoknak megfelel és a forrást, valamint a szerző nevét megfelelően jelöli.¹²⁷³ A szabad felhasználások körébe tartozik az időszakos gyűjteményben közzétett időszerű gazdasági, politikai vagy vallási tárgyú vitacikknek, vagy ugyanilyen tárgyú, már sugárzott műveknek a sajtó által történő átvétele, sugárzása, vagy vezeték által történő közvetítése a közönség részére, ha az átvételt, sugárzást vagy az említett közvetítést kifejezetten nem tiltották meg. A forrás világos megjelölése itt is követelmény.¹²⁷⁴ A tájékoztatás során előfordulhat, hogy szerzői művek kerülnek felhasználásra, szubszidiárius jelleggel. Ez nem lehet indok a kivétel alkalmazhatóságának megtagadására.¹²⁷⁵

A sugárzás jogának korlátozása a 11bis cikk (2) bekezdése alapján a tagállamokra van bízva. A (3) bekezdés kifejezetten kimondja, hogy a sugárzásra adott engedélybe nem érthető bele a többszörözés lehetővé tétele. Az ugyanakkor ismét csak a tagállamok hatáskörébe tartozik, hogy bevezetnek-e a rádiótársaságok számára olyan rendelkezéseket, amelyek lehetővé teszik saját adásaik rövid időre szóló, saját eszközzel végzett (efemer) rögzítéseit, valamint e felvételek archiválását dokumentációs célból.¹²⁷⁶

A tagállamok által saját hatáskörben elfogadott korlátozásokat és kivételeket csak a tagállami határokon belül lehet alkalmazni. Tekintettel kell lenni továbbá a szerzők személyhez fűződő jogaira, különösen a mű integritásához fűződő jogára és a megfelelő díjazásra való igényt fenn kell tartani, amelynek mértékét vagy a felek megállapodása, vagy a hatáskörrel rendelkező szervezet állapítja meg.¹²⁷⁷

A Római Egyezmény 15. cikke alapján a szerződő államok kivételeket engedhetnek két olyan esetkörben, amikor a szomszédos jogi teljesítmények felhasználása nyilvánossághoz közvetítéssel valósulhat meg. Ilyen lehet a b) pontban említett rövid részletek felhasználása időszerű eseményekről szóló tudósításokkal kapcsolatban, valamint a d) pontban nevesített kizárólag oktatás vagy tudományos kutatás céljára történő felhasználás.¹²⁷⁸

A TRIPS-egyezmény 13. cikke, a WCT 10. cikke, a WPPT 16. cikke és a Pekingi-szerződés 13. cikke a korlátozások és kivételek körében a háromlépcsős teszt alkalmazását írja elő a tagállamoknak. A WCT 10. cikk (2) bekezdése az előző fejezetben kifejtettek szerint alkalmazandó a BUE korlátozásaira is kivételeire. Ide tartozik például az idézés, az oktatás céljára való felhasználás, aktuális eseményekről való tudósítás.¹²⁷⁹

¹²⁷² Uo. p. 278., 296-297.

¹²⁷³ 10. cikk (2) bekezdés.

¹²⁷⁴ 10bis cikk (1) bekezdés.

¹²⁷⁵ GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 382.

¹²⁷⁶ DEPREUW, 2014. p. 266.

¹²⁷⁷ Uo. p. 298-299.

¹²⁷⁸ GYENGE, 2010. (1) p. 51.

¹²⁷⁹ REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. p. 160-161. Vö. GYENGE, 2010. (1) p. 59.

Az USCA 110. § (1)-(10) bekezdései a nyilvános előadás és megjelenítés alól kivételként nevesítik a tantermi előadást nonprofit oktatási intézményben, ide értve a filmműveket és más audiovizuális alkotásokat is, csak úgy, mint a képeket, még akkor is, ha azok nem jogszerű forrásból származnak és e tényről a felhasználást végző előadó tudott vagy tudhatott.¹²⁸⁰ Kivétel alá esik a nem színpadi irodalmi alkotások vagy zeneművek vagy zenés színművek vallási célra való felhasználása [(3) bekezdés], az olyan előadás, ide nem értve a nyilvánosságához közvetítést, amely sem közvetve, sem közvetlenül nem irányul kereskedelmi előny elérésére, az előadás során nem kerül sor belépti díj vagy térítés szedésére és a felhasználás kizárólag oktatási, vallási vagy jótékony célra, nem pedig magánjellegű pénzügyi előny elérésére irányul. Itt kell még megemlíteni a kormányzati céllal történő felhasználást [(6) bekezdés], az olyan vásáron való előadást, amelyen a hangfelvételt vagy olyan eszközöket árusítanak, amely a hangfelvétel előállításához szükséges, feltéve, hogy az előadás csak e vásár közönsége számára áll nyitva [(7) bekezdés], valamint a vak vagy más fogyatékos személyek érdekében való felhasználást [(8) bekezdés].

A Bérlet-irányelv 10. cikke szerint helye lehet a vagyoni jogok korlátozásának, amennyiben azok az (1) bekezdés a)-d) pontjaiban foglalt esetkörökbe illeszkednek. Így különösen a b) pontban foglalt rövid részletek felhasználása napi eseményekről szóló tudósításokhoz kapcsolódóan lehet releváns, illetve a d) pont által nevesített kizárólagos oktatási vagy tudományos kutatás céljából végzett felhasználás. Ezen felül a (3) bekezdés szerint itt is követelmény, hogy a felhasználások nem sérthetik a háromlépcsős teszt rendszerét.¹²⁸¹

Az Adatbázis-irányelv 6. cikke (2) bekezdésének b) pontja rendelkezik az engedélyhez kötött cselekmények alóli kivételek körében a kizárólag oktatás szemléltetése vagy tudományos kutatás céljából történő felhasználás lehetővé tételéről, ha az nem irányul kereskedelmi célra és megjelöli a forrást. Mindezen felhasználásoknak a (3) bekezdésben foglalt háromlépcsős teszt keretei közé kell illeszkedni. A 9. cikk b) a sui generis jog alóli kivételként ugyancsak nevesíti az oktatás szemléltetése vagy tudományos kutatás céljából való felhasználást, ha az nem kereskedelmi célú.

Az InfoSoc-irányelv 5. cikk (3) bekezdése a kivételek és korlátozások körét kiterjeszti a nyilvánosságához közvetítésre az a)-o) pontokban meghatározott esetkör tekintetében azzal, hogy e felhasználásoknak a háromlépcsős teszt keretei közé kell illeszkedniük. Ezek közül releváns lehet a kizárólagos oktatási szemléltetés vagy tudományos kutatás céljából végzett felhasználás a forrás lehetőség szerinti feltüntetésével, ha nem haladja meg a kereskedelmi cél által indokolt terjedelmet.¹²⁸² Pila és Torremans ide érti a tantermi előadásokat és a távoktatást. A kereskedelmi cél kizártságát a (42) preambulumbekkezdés is megerősíti, utalva arra, hogy a „nem kereskedelmi jelleget maga alapján a tevékenység alapján kell megítélni. Az érintett intézmény szervezeti felépítése, illetve finanszírozási formája e tekintetben nem meghatározó tényező.” Kereskedelmi célt ugyan közvetlenül nem szolgál, de gazdasági haszonszerzésre törekvőként értékelhető olyan előadás tartása ellenérték fejében, ahol a célközönség gyakorló szakemberekből áll. A kivétel körébe tartozhat a mű nyilvánosságához közvetítése is, amennyiben a közvetítéshez a hallgatói körön kívül más személyek nem férnek hozzá. Ugyanígy lehetséges, hogy eredeti vagy másolt kottákat vagy színműveket zene- vagy drámaoktatás céljából felhasználják. Pila és

¹²⁸⁰ GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 385.

¹²⁸¹ PILA – TORREMANS, 2016. p. 336-337.

¹²⁸² 5. cikk (3) bekezdés a) pont.

Torremans szerint nem tartozik a szabad felhasználás körébe az, ha a diákok az oktatási tevékenység során elsajátított zeneművet vagy színművet nyilvánosan előadják.¹²⁸³

A tudományos kutatás céljából végzett felhasználás kiterjedhet a művek mindazon megfelelő és arányos felhasználására, amelyek egy hipotézis bizonyítására vezethetnek. A szabad felhasználás megvalósulását a kutatási tevékenységet ténylegesen végző tekintetében kell vizsgálni, nem pedig arra tekintettel, aki a kutatást elősegíti, lehetővé teszi. Ahogyan oktatási tevékenységet, úgy ezt sem lehet elsődleges gazdasági előny érdekében végezni. Ugyanakkor napjainkban meglehetősen életszerűtlen, hogy a kutató a kutatási tevékenységért valamiféle díjazást ne kapjon, főleg, ha a kutatást egy olyan vállalkozás keretében végzi, amely a kutatási eredményt később képes kiaknázni.¹²⁸⁴

Releváns lehet, amely a már nyilvánosságra hozott aktuális gazdasági, politikai vagy vallási témájú cikkeknek, illetve sugárzott műveknek vagy más ilyen jellegű, védelem alatt álló teljesítményeknek a sajtó általi többszörözésére, nyilvánossághoz közvetítésére, illetve más módon a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételre vonatkozik. A forrást ez esetben is fel kell tüntetni, amennyiben előzőleg az ilyen jellegű felhasználást nem zárták ki kifejezetten. E kivétel célja a sajtószabadság, a sajtó sokszínűségéhez fűződő közérdek, a véleménynyilvánítás szabadsága, valamint a tájékoztatáshoz való jog előmozdítása.¹²⁸⁵

Ugyanígy megvalósulhat a felhasználás a kritikai vagy ismertetési céllal történő idézés, vagy a közbiztonság érdekében történő, közigazgatási, parlamenti vagy bírósági eljárások keretében. Politikai beszédek, nyilvános előadások, hasonló jellegű alkotások részletei tájékoztatás céljára, indokolt terjedelemben nyilvánossághoz közvetíthetők, valamint vallási rendezvények, valamely hatóság által szervezett hivatalos rendezvények alkalmával is felhasználhatók.¹²⁸⁶ A nyilvánosan hozzáférhető könyvtárak, oktatási intézmények, múzeumok, archívumok gyűjteményeiben nem szereplő, az adásvételi vagy felhasználási feltételek alá nem eső művek és más védelem alatt álló teljesítmények a nyilvánosság egyes tagjai számára közvetítéssel, illetve hozzáférhetővé tétellel, kutatás vagy egyéni tanulás céljából felhasználhatók az imént említett intézményekben, e célra kijelölt terminálokon. Mindezen felhasználásoknak továbbá meg kell felelniük a háromlépcsős tesztnek.¹²⁸⁷

Az EUB is foglalkozott a könyvtárakban történő felhasználási cselekményekkel a *Technische Universität Darmstadt*-ügyben.¹²⁸⁸ Az EUB a kérdésekre azt a választ adta, hogy egyrészt nem ellentétes az InfoSoc-irányelvvel az a tagállami szabályozás, amely „*jogot biztosít a nyilvánosság számára hozzáférhető könyvtáraknak a gyűjteményeikbe tartozó művek digitalizálására, amennyiben e többszörözésre a műveknek a felhasználók részére ezen intézmények helyiségeiben e célra kijelölt terminálokon történő hozzáférhetővé tétele céljából van szükség*”. Ez ugyanakkor nem jelenti azt, hogy a kivétel kiterjed „*az olyan cselekményekre, mint a műveknek (...) nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétele könyvtárakban e célra kijelölt terminálokon keresztül a felhasználók általi papírra történő kinyomtatása vagy USB-kulcsra való tárolása*”. Az EUB mindazonáltal lehetségesnek tartotta, hogy az InfoSoc-irányelv 5. cikk (2) bekezdésének a) és b) pontjában foglalt esetek megfelelő tagállami átültetése esetén teret engedjenek papíron vagy bármely más

¹²⁸³ PILA – TORREMANS, 2016. p. 353-354. Vö. SEVILLE, 2016. p. 77.

¹²⁸⁴ Uo.

¹²⁸⁵ 5. cikk (3) bekezdés c) pont. Vö. PILA – TORREMANS, 2016. p. 355.

¹²⁸⁶ Uo. d)-g) pontok.

¹²⁸⁷ Uo. n) pont.

¹²⁸⁸ C-117/13. Technische Universität Darmstadt v. Eugen Ulmer KG. ECLI:EU:C:2014:2196.

hordozón természetes személy által magáncélra történő többszörözésnek, amennyiben a jogosultak méltányos díjazásban részesültek.¹²⁸⁹

A CDSM-irányelv is tartalmaz rendelkezéseket a korlátozások és kivételek terén, amelyvel az európai jogalkotónak az volt a szándéka, hogy a rendszert a digitális és határon átnyúló felhasználásokhoz igazítsa. Ennek eredménye lett négy, a tagállamok számára kötelezően implementálandó kivétel.¹²⁹⁰

A 3. cikk (1) bekezdése nevesíti a tudományos kutatási céllal végzett szöveg és adatbányászatot, amely az Adatbázis-irányelv 5. cikkének a) pontjában és 7. cikk (1) bekezdésében, továbbá az InfoSoc-irányelv 2. cikkében foglalt többszörözési cselekmények alól jelent kivételt. Az intézkedés kedvezményezettjei a kutatóhelyek és kulturális örökségvédelmi intézmények, amelyek a számukra jogszerűen hozzáférhetővé tett műveken vagy más teljesítményeken tudományos kutatás céljából végezhetnek szöveg- és adatbányászatot, vagyis többszörözhetik a védett művek és teljesítmények egészét vagy egy részét. A (2) bekezdés szerint a másolatokat megfelelő biztonsági szinten kell tárolni és a tudományos kutatás céljából meg lehet őrizni. A 2. cikk 2. pontja a szöveg- és adatbányászatot is definiálja, amely olyan automatizált analitikai módszert jelent, amely digitális formában lévő szövegeket és adatokat elemez információk, mintázatok, tendenciák és összefüggések feltárása céljából.

A 4. cikk a tagállamok számára előírja a fentebb már idézett rendelkezések alóli kivételek vagy korlátozások bevezetését a jogszerűen hozzáférhető művek vagy más teljesítmények tekintetében, amennyiben azok szöveg- és adatbányászat tárgyai. E körben azok szabadon többszörözhetők és kimásolhatók, a másolatok pedig a cél által indokolt ideig megőrizhetők. A (3) bekezdés szerint a kivételek és korlátozások akkor alkalmazandók, ha a jogosultak megfelelő módon nem zárták ki kifejezetten a művek vagy más teljesítmények felhasználását.¹²⁹¹

Az 5. cikk a művek és más teljesítmények digitális és határokon átnyúló oktatási tevékenységekben való felhasználása tekintetében állapít meg korlátozásokat és kivételeket. Az intézkedés jogpolitikai indokait Mezei két példával szemlélteti. Az egyik az e-oktatás által támasztott kihívásokra adandó válasz, a másik pedig az irodalmi művek digitalizálásában rejlő óriási gazdasági lehetőségek, különös tekintettel a Google Books projekt és a közkincsbe tartozó művek gyűjtését végző és elérhetővé tevő Europeana funkciójának javítása.¹²⁹² A jogpolitikai indokok között kell citálni a (19) preambulumbekkezdés azon megállapítását is, amely szerint a digitális felhasználási módok tekintetében nem egyértelmű a többszörözés és nyilvánosságához közvetítés esetében az InfoSoc-irányelv által biztosított korlátozások és kivételek hatálya. Így nem világos, hogy ezek vonatkoznak-e az online oktatásra és a távoktatásra. E bizonytalanságokra tekintettel van szükség új, kötelező erejű kivétel vagy korlátozás bevezetésére, így az oktatási intézmények teljes jogbiztonságban használhatják majd fel a műveket és teljesítményeket digitális oktatási tevékenységeikhez.

Az 5. cikk az oktatási szemléltetés kizárólagos céljára való digitális felhasználás tekintetében, az elérendő nem kereskedelmi cél által indokolt mértékben az Adatbázis irányelv 5. cikk a), b), d) és e) pontja, 7. cikk (1) bekezdése, az InfoSoc-irányelv 2. és 3. cikke, a Szoftver-irányelv 4. cikk (1) bekezdése, valamint a DCSM-irányelv 15. cikke tekinteté-

¹²⁸⁹ Uo. 49. és 57. pont.

¹²⁹⁰ TÓTH, 2019.

¹²⁹¹ Vö. KASKOVITS, 2019.

¹²⁹² MEZEI, 2019.

ben állapít meg kötelező korlátozásokat és kivételeket. Ezek feltétele, hogy a) valamely oktatási intézmény felelősségi körében annak helyiségeiben vagy más helyszínen, vagy kizárólag az oktatási intézmény tanulói vagy hallgatói, illetve oktatói által hozzáférhető, biztonságos elektronikus környezetben belül történik, és b) feltüntetik a forrást, amennyiben az lehetséges. A (2) bekezdés értelmében bizonyos művek és teljesítmények meghatározott körét a jogalkotó kiveheti a korlátozások és kivételek hatóköréből. Ilyenek lehetnek az elsősorban oktatási piacra szánt anyagok és koták, amennyiben azok felhasználásához szükséges felhasználási engedélyek könnyen hozzáférhetők a piacon.

A 6. cikk a kulturális örökség megőrzése érdekében biztosít kivételeket a fentebb már idézett irányelvekben foglalt többszörözési jog alól az olyan művek és más teljesítmények tekintetében, amelyek a kulturális örökségvédelmi intézmények gyűjteményeinek állandó részét képezik, amennyiben az ilyen felhasználás célja azok megőrzése. A másolás nem haladhatja meg a megőrzéshez szükséges mértéket, viszont bármilyen formátumban vagy hordozóanyagon elkészíthető. Hogy mit kell kulturális örökségvédelmi intézménynek tekinteni, azt a 2. cikk 3. pontja szabályozza. Eszerint ilyen a nyilvánosan hozzáférhető könyvtár vagy múzeum, levéltár, illetve mozgóképörökség-védelmi vagy hangzóörökség-védelmi intézmény.

A 7. cikk a kivételek maradéktalan érvényesülése érdekében kimondja, hogy a 3., 5. és 6. cikkekkel ellentétes szerződéses rendelkezések nem érvényesíthetők, viszont az érdekegyensúly fenntartását továbbra is biztosítva a három lépcsős tesztet is alkalmazni kell.

4.1. Korlátozások és kivételek a nyilvánossághoz közvetítés vonatkozásában a magyar szerzői jogban

Az Sztj. 36. § (2) bekezdése a szabad felhasználások körében lehetővé teszi, hogy a napi eseményekhez kapcsolódó, időszerű gazdasági vagy politikai témákról megjelentetett cikkek vagy e témákról sugárzott művek a sajtóban szabadon nyilvánossághoz közvetíthetők legyenek, ideértve a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételt is. Feltétele a felhasználásnak, hogy a szerző nem tett e cselekmények megtiltására irányuló nyilatkozatot. További előírás, hogy a forrást a szerző nevével együtt fel kell tüntetni.

E kivételnek célja, hogy elősegítse az információhoz való jog és a sajtószabadság érvényesítését. A mindennapi, fontos események megismerése és a széleskörű tájékoztatás ugyanis közérdek. Ez az erre hivatott sajtóorgánumoknak nemcsak joga, hanem egyben kötelezettsége is. Teljesítéséhez biztosítani kell a megfelelő szabadságot. E körben szabadon felhasználhatók a nyilvánosan tartott politikai előadások, beszédek. Sajtó fogalma alatt érteni kell az offline és az online tömegtájékoztatás médiumait is. Nem tartozik ugyanakkor ide például a Google News szolgáltatása, mert kommentárt nem fűz az egyes hírekhez, illetve a sajtófigyelő-szolgáltatás sem.¹²⁹³ A Nagykommentár megjegyzi, hogy nemcsak a sajtó és média joga az ilyen jellegű felhasználás, hanem lényegében bárkié, ha a tájékoztatás célja kimutatható.¹²⁹⁴ Hepp e körben példaként említi a politikai párt tájékoztatási célú közleményeit, nagyvállalat ügyfelei tájékoztatására szánt anyagait.¹²⁹⁵ Nem vonatkozik e szabadság az egyéb más, oktatási, tudományos, ismeretterjesztő és szórakoztató előadásokra,

¹²⁹³ HEPP, 2017. p. 158-159.

¹²⁹⁴ NAGYKOMMENTÁR, 2017. 36. § (1) bekezdés.

¹²⁹⁵ HEPP, 2017. p. 158.

beszédre, amelyek továbbra is engedélykötelesek. Ezeken túlmenően szabadon átvehetők, többszörözhetők és nyilvánossághoz közvetíthetők a forrás megfelelő megjelölésével a napi eseményekhez kapcsolódó, időszerű gazdasági vagy politikai témákról megjelent cikkek vagy sugárzott részletek, sőt teljes művek. Ugyanakkor az ilyen felhasználások a szerző által meg is tilthatók. Amennyiben erre nem kerül sor, akkor a szerzői mű szintjét elérő tudósítás is szabadon felhasználható.¹²⁹⁶

A 38. § (5) bekezdése – amennyiben a felhasználásra eltérő megállapodás nem vonatkozik – a nyilvános szolgáltatásokat nyújtó könyvtárak, iskolai oktatás célját szolgáló intézmények, muzeális intézmények, levéltárak, valamint közgyűjteménynek minősülő kép-, illetve hangarchívumok gyűjteményeinek részét képező művek az ilyen intézmények helyiségeiben ezzel a céllal üzembe állított számítógépes terminálok képernyőjén tudományos kutatás vagy egyéni tanulás céljára a nyilvánosság egyes tagjai számára szabadon megjeleníthetők, és ennek érdekében a nyilvánosság említett tagjaihoz szabadon közvetíthetők, beleértve a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétel is. További feltétel, hogy a felhasználás a jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálhatja.

Ezt a kivételt az InfoSoc-irányelv átültetése nyomán iktatták az Szjt. szabad felhasználási rendszerébe. A cél itt is a tudományos kutatás, az egyéni művelődés és a nonprofit intézmények – jellemzően könyvtárak, archívumok, iskolai oktatás célját szolgáló intézmények, múzeumok – tevékenységének elősegítése. A kivétel csak olyan művekre terjed ki, amelyek az említett intézmények gyűjteményeibe jogszerűen kerültek, és amelyekre nézve a felek eltérő megállapodást nem kötöttek ki. E műveket a kedvezményezett intézmény szabadon többszörözheti, erre kijelölt terminálokon képernyőn megjelenítheti, nyilvánosságához közvetítheti, ide értve a lehívásra hozzáférhetővé tételt is. Ezek a tevékenységek nem végezhetők üzletszerűen és kizárólag a tudományos kutatás, egyéni tanulás célját szolgálhatják.¹²⁹⁷

Az online felhasználások – gondolok itt például a képek közösségi médiában való felhasználására – az Szjt. 68. §-a alá vonhatók, amely kimondja, hogy a szabadban, nyilvános helyen állandó jelleggel felállított képzőművészeti, építészeti és iparművészeti alkotás látképe a szerző hozzájárulása és díjazás nélkül elkészíthető és felhasználható.¹²⁹⁸

4.2. A linkelés, mint internetes hivatkozás és az idézés, mint szabad felhasználás összehasonlítása

A linkelés idézéssel való „házasítása” mellett hozhatók érvek, hiszen a linkek afféle referenciaként működnek. Saw a linkekről úgy szól, hogy azok szerepe rokonítható az idézéssel, még inkább a könyvtári katalógusokkal, mert megmutatják a forrás elérési útját.¹²⁹⁹ Litman a nyilvánosság idézéshez való jogával rokonítja, amely szerint szabadon lehet szerzői jog által védett művet hivatkozni.¹³⁰⁰ A felhasználók az interneten hivatkozásról hivatkozásra navigálva tudnak az egyes honlapok között böngészni. Minden hivatkozás egy *hipertext*,

¹²⁹⁶ LONTAI – FALUDI –GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 144-145. Vö. NAGYKOMMENTÁR, 2017. 36. §.

¹²⁹⁷ Uo. p. 146-147. Vö. NAGYKOMMENTÁR, 2017. 35. §. (4) bekezdés, HEPP, 2017. p. 154-155.

¹²⁹⁸ NAGYKOMMENTÁR, 2017. 26. §. A panorámaszabadságról lásd: HARKAI, 2016. (1) p. 96-101.

¹²⁹⁹ SAW, 2018. p. 550.

¹³⁰⁰ LITMAN, 2001. p. 183.

amelyre kattintva az egyik tartalomtól a másikig lehet eljutni. Kapcsolódási pontot a felhasználók maguk is létre tudnak hozni. Az egyes tartalmak linkjeihez a felhasználónak tudnia kell az elérési utat, az URL-címet.¹³⁰¹ Az URL mellett a hipertextek online átvitelére szolgál a http,¹³⁰² illetve a weboldalak készítésének nyelve, a HTML.¹³⁰³ Az elkészített oldalak között böngészésre alkalmas szoftverek segítségével lehet barangolni.¹³⁰⁴ Kezdetben a linkek a végfelhasználók által szerkeszthetők voltak. Ez később módosult. A linkelés egyirányúvá vált, nem volt lehetőség arra, hogy az egyes tartalmakat a link mindkét végén álló felhasználó szerkeszthesse. Az internet meglehetősen hamar vált nemcsak az információk folyamatosan bővülő, kimeríthetetlen tárházává, hanem a tartalmakhoz hirdetéseket is elkezdtek kapcsolni. A kommunikáció egyoldalúvá vált, a linkek mögött elhelyezkedő tartalmakat a felhasználók nem tudták szerkeszteni, csak böngészni, miközben reklámok tucatjaival próbálták felkelteni a fogyasztói kedvet. Az ilyen egyirányú csatornához képest kivételt képeznek az olyan Wikipedia-jellegű közösségi lexikonok, ahol a végfelhasználók maguk is tudják az oldal tartalmát szerkeszteni. A felhasználói linkek elhelyezése a közösségi média megjelenésével újabb lendületet vett.¹³⁰⁵

A hiperlinkek navigációs eszközök, amelyek az egyes honlapok közötti kapcsolatot biztosítják a felhasználók számára.¹³⁰⁶ A Svensson-ügy apropóján készült ECS-szakvélemény is kimondja, hogy a linkek az Internet egyetlen és legfontosabb azon jellemzői, amelyek e platformot megkülönböztetik a kulturális javak más előállítási és terjesztési módjaitól.¹³⁰⁷ Berners-Lee a linkek körül kialakult szerzői jogi vitát egyszerűen „*mitosznak*” tartja. Mint írja, komoly félreértés azt gondolni, hogy a link bátorítás arra, hogy a linkelt dokumentumot jogellenesen lemásolják. A linkelést továbbá hivatkozásként azonosítva azt írja, hogy „*A képesség egy dokumentumra való hivatkozásra (ahogyan egy személyre vagy bármi másra) általánosságban megegyezik a véleménynyilvánítás szabadsága alapjoggal. Hivatkozni hypertext linkkel sokkal hatékonyabb, de a lényegen semmit nem változtat.*”¹³⁰⁸ Litman szerint a linkelés olyan, mintha egy térképet rajzolnánk, amelyen a jogellenesen tartalomhoz vezető út található.¹³⁰⁹ Ugyanakkor fontos megjegyezni, az interneten üzleti modellek épültek arra, hogy linkek gyűjtése révén jogellenes tartalmakhoz biztosítsanak hozzáférést, tehát ez az érvelés e helyütt nem helytálló.

A linkek esszenciális jellege az internet működése szempontjából annyira fontos, hogy kereső szolgáltatásokat nyújtó üzleti modellek alakultak ki a hiperlinkek gyűjtésére és rendszerezésére (például Google, Yahoo, de lényegében ez a szerepe az egyes link gyűjtő streaming oldalaknak is).¹³¹⁰ A felhasználók vagy a maguk döntése nyomán, vagy egy automatizmus eredményeképpen kerülnek a linkek útján egy-egy internetes oldalra, ahol potenciálisan lehetnek szerzői művek. Egy hiperlink két részből tevődik össze. Az *ugrópont*, vagy *pointer* a honlap azon eleme, amelyre a felhasználók rákattintanak, majd eljutnak a hivatkozott weboldalra. Bármilyen lehet ugrópont, akár egy szöveg, akár egy kép vagy más

¹³⁰¹ Uniform Resource Locator – egységes erőforrás-azonosító.

¹³⁰² Hypertext Transfer Protocol.

¹³⁰³ Hypertext Markup Language.

¹³⁰⁴ ISAACSON, 2015. p. 413.

¹³⁰⁵ Uo. p. 421.

¹³⁰⁶ SAW, 2018. p. 537.

¹³⁰⁷ ECS-szakvélemény, p. 1.

¹³⁰⁸ BERNERS-LEE, 1997. (1).

¹³⁰⁹ LITMAN, 2001. p. 183.

¹³¹⁰ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 134. Vö. ECS-szakvélemény, p. 1.

grafikus elem. Az ugrópont mögött található a hivatkozott weboldal internetes címe, a már említett URL, és a HTML nyelven programozott parancs, amely a böngészőprogramot utasítja a megtekinteni kívánt weboldal lehívására. Ha a kattintott link a főoldalra mutat, akkor *felső linkről* (*surface link*), ha viszont az oldalon bárhol megtalálható tartalomra, akkor *belső linkről* (*deep link*) beszélhetünk. Az *automatikus, beágyazott* vagy *image linkek* olyan hiperhivatkozások, amelyek nem tartalmaznak ugrópontot, hanem az adott honlap lehívásakor automatikusan aktiválódnak és érzékelhetővé tesznek olyan tartalmi elemeket, amelyek egy másik weboldalon, másik szerveren találhatóak.¹³¹¹ Lontai, Faludi, Gyertyánfy és Vékás említést tesznek a hivatkozó honlapba való beágyazással elhelyezett (*embedded link*), illetve a hivatkozó honlap keretébe foglalt linkről is (*framing*).¹³¹²

A szerzőtársak szerint a linkelés szerzői jogi szempontból elsősorban a többszörözés és a nyilvánosságához közvetítés vagyoni jogait érinti. A linkre való kattintással a mű nem kerül többszörözésre, kivéve, ha az ugrópontként szolgáló tartalom szerzői műnek minősül. Ez jellemzően kép vagy grafikai ábrázolás többszörözését kívánja meg azon az oldalon, ahol a linket beágyazták, elhelyezték. A link elhelyezése egy tartalomszolgáltató weboldalán megvalósíthatja a nyilvánosságához közvetítést, annak is a lehívásra hozzáférhetővé tétel változatát. Példa lehet erre, ha a link az adott oldal meglátogatása után automatikusan aktiválódik és a szerveren található mű hozzáférhetővé, letölthetővé válik, vagy a letöltés (többszörözés) automatikusan meg is kezdődik, vagy kezdődhet (*DDL – Direct Download Link – közvetlen letöltést lehetővé tevő hiperhivatkozás*).¹³¹³

A linkelés az „*idézéssel mutat bizonyos fokig rokonságot*”. Ennek feltétele, hogy fennálljon az idéző mű, vagyis a hivatkozó honlap és az idézett mű, a hivatkozott tartalom között egy „*uralkodó – szolgáltató viszony*”. Különbség az idézéshez képest, hogy a hivatkozó weboldal „*az idézést csak felkínálja*”. Ennek igénybe vételéről a felhasználó dönt, amelyet aztán a megtekintéssel ideiglenesen többszöröz, illetve adott esetben le is tölthet, amely már tartós másolat készítése a műről.¹³¹⁴

4.3. Az idézés szabályai a nemzetközi, uniós és magyar szerzői jogban

A BUE 10. cikk (1) bekezdése előírja, hogy a közönség számára már jogszerűen hozzáférhetővé tett műből, az elérni kívánt cél által indokolt mértékben idézzenek, amennyiben a bevett szokásoknak megfelel. Ide kell érteni az újságcikkekből és időszakos gyűjteményekből sajtószemle formájában történő idézést is. Az (1) bekezdés nemzetközi szerződésekhöz képest szokatlan módon kötelező, legrégebbi szerzői jogi kivételként alkalmazandó, bár jöllehet a tagállamok ennek részleteit szabadon alakíthatják. Az idézés megengedhető pontos mértékét nem határozza meg a BUE.¹³¹⁵ A (3) bekezdés a jogszerű idézést a forrás és a szerző nevének megjelöléséhez köti, amennyiben a név a forrásban szerepel. A TRIPS-egyezmény, a WIPO internet-szerződések és a Pekingi-szerződés nem nevesíti külön az idézés kivételét, hanem csak általánosságban utal a háromlépcsős teszt alkalmazásának követelményére.

¹³¹¹ SZINGER – TÓTH, 2004. p. 240-241.

¹³¹² LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 134. Vö. Saw, 2018. p. 537., BERNERS-LEE, 1997. (2), ALAI-jelentés, p. 7.

¹³¹³ SZINGER – TÓTH, 2004. p. 242-243. Vö. LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 134.

¹³¹⁴ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 134.

¹³¹⁵ GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. p. 379-380.

Az InfoSoc-irányelv úgy rendelkezik, hogy a korábban jogszerűen nyilvánosságra hozott műből vagy más, védelem alatt álló teljesítményből kritikai vagy ismertetési céllal idézni lehet. Lehetőség szerint a forrást fel kell tüntetni, ide értve a szerző nevét is. A felhasználásnak meg kell felelnie a tisztességes gyakorlatnak, valamint a cél által indokoltnak kell lennie a terjedelem tekintetében.¹³¹⁶

Az Szjt. 34. § (1) bekezdése szerint a mű részletét a mű jellege és a felhasználás célja által indokolt terjedelemben, az eredetihez híven bárki idézheti, ha a forrást megjelöli, és a szerzőt megnevezi.

A (2) bekezdésben szabályozott átvétel az idézésnél szélesebb felhasználást feltételez. Átvenni nyilvánosságra hozott irodalmi vagy zenei művet, film részletét, vagy kisebb terjedelmű ilyen önálló művet, képzőművészeti, építészeti, iparművészeti és ipari tervezőművészeti alkotás képét, valamint fotóművészeti alkotást lehet. A törvény célként nevesíti az iskolai oktatási célt a szemléltetés érdekében, valamint a tudományos kutatás céljára való átvételt. A forrást és a szerzőt meg kell jelölni, nevezni. Az átvétel a mű olyan mértékű felhasználása más műben, amely meghaladja az idézést.

A Nagykommentár az idézés jogpolitikai indokai között jelöli meg az irodalmi alkotótevékenység megkönnyítését, a véleménynyilvánítás szabadságának érvényre juttatását.¹³¹⁷ Az idézés célja indokolható továbbá azzal, hogy az idéző a saját tartalmát magyarázza, kritizálja esetleg a hivatkozott művet, alátámaszsa saját álláspontját, önálló variációhoz kiindulópontként szolgáljon. E célok belső kapcsolatot teremtenek az idézett és az idéző mű között.¹³¹⁸ Az átvevő mű irányulhat jövedelemszerzésre.¹³¹⁹ Úgy vélem, hogy a linkek ilyen célokra való felhasználása alkalmas lehet arra, hogy idézésként minősülhessen. Amennyiben valóban egy állítás alátámasztásának célját szolgálják, megjelölve a szerzőt és a forrás pontos helyét. Hepp hangsúlyozza, hogy nem áll fenn az idézés esetköre az online keresőmotorok által listázott *thumbnail*-ek (lekicsinyített képek) és *snippet*-ek (írott művek kisebb részletei) esetében.¹³²⁰

A Nagykommentár szerint a stílusutánzás nem idézés, mivel a stílus önmagában nem védett.¹³²¹ A terjedelmi korlátozásra magyarázat, hogy csak a mű egy bizonyos, jól körülhatárolható részét lehet idézni, nem pedig az egészet. Az idézett mennyiség jogszerűségét egyedileg kell megítélni.¹³²² A tudományos, elemző művekben a szükséges, jogos idézési cél teljes szövegátvételt is megengedhet. Arra nincs lehetőség, hogy az átvevő mű csak idézetekből álljon, mivel az átvevő műnek önálló jellegűnek, saját alkotói munka gyümölcsének kell lennie. Hű az idézés, ha szó szerinti, nem ragad ki semmit a szövegösszefüggésekből, nem torzít. Mivel a mű integritásához való személyhez fűződő jog ezt indokolja, idézni lényegében csak változtatás nélkül lehet. Ez persze nem jelenti, hogy stilisztikai módosításoknak a szöveget ne lehetne alávetni. A név és a forrás feltüntetésének kötelező jellege levezethető a szerzői névjogból, mint személyhez fűződő jogból, így a közkincsbe tartozó műveknél is kötelező.¹³²³ Szolgálja a visszakereshetőséget és ellenőrizhetőséget.¹³²⁴ Idézni

¹³¹⁶ 5. cikk (2) bekezdés d) pont.

¹³¹⁷ NAGYKOMMENTÁR, 2017. 34. §. Vö. HEPP, 2017. p. 148.

¹³¹⁸ HEPP, 2017. p. 150.

¹³¹⁹ Uo. p. 148.

¹³²⁰ Uo. p. 150.

¹³²¹ NAGYKOMMENTÁR, 2017. 34. §.

¹³²² Uo.

¹³²³ Uo.

¹³²⁴ NAGYKOMMENTÁR, 2017. 34. §. Vö. LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 133.

nemcsak az eredeti nyelven lehet, hanem idegen nyelvű művet fordításban is citálhatunk. Amennyiben autentikus fordítás elérhető, akkor azt kell felhasználni.¹³²⁵ Az információk, tények, adatok önmagukban szabadon felhasználhatók,¹³²⁶ még akkor is, ha szerzői mű részét képezik. Etikai okok miatt a forrás megjelölése ajánlatos.¹³²⁷

Az átvétel közművelődési, tudományos kutatási és iskolai oktatási érdekeket tart szem előtt.¹³²⁸ A cél szűkebb az idézéshez képest, mert csak szemléltetés érdekében iskolai oktatást vagy tudományos kutatást fed le. Lehetséges a szerző megjelölésével nagyobb műrészek átvétele, amelyek alkalmasak a bizonyítandó felvetések alátámasztására, az álláspontok ütköztetésére.¹³²⁹ Az átvevő műnek nem szükségképpen eleme, hogy önálló új alkotás legyen, hanem lehet a felhasználás céljához igazoldó gyűjtemény is.¹³³⁰ A mérték kérdését az határolja be, hogy az átvétellel nem válhat az átvevő mű az eredeti alkotás helyettesítőjévé.¹³³¹ Az átvevő művek felhasználási módja csak a többszörözésre és terjesztésre szűkül. A terjesztés is szűkebb mezsgyén mozog, mivel az átvevő művek kereskedelmi forgalomban nem értékesíthető, csak ingyenesen vagy az oktatási intézményekben önköltségi térítés fejében.¹³³² Amíg idézni lehetséges jövedelemszerzés céljából, addig az átvételre nem kerülhet sor üzletszerű céllal.¹³³³

Az idézés és a linkelés rokonsága a fentiek tükrében inkább hipotetikus. Ezt biztonssággal kijelenthetem, azért is, mert az EUB maga is kimondta több ítéletben, hogy internetes hivatkozások elhelyezése nyilvánossághoz közvetítésnek minősül. Az idézés feltételeit végig elemezve is megállapítható, hogy a linkelés nem, vagy nem minden esetben illeszthető az idézés hatókörébe. A „*mű részlete*” fordulat csak akkor értelmezhető linkelésként, ha például egy adott műrészlettel kerül sor a link elhelyezésére. A forrás és a szerző megjelölése a törvényi megfogalmazás értelmezése szerint szintén nem valósul meg egy link elhelyezésével, hiszen a linkelő egy elérési utat mutat meg, amelyen a mű hozzáférhetővé válik. A 34. § (2) bekezdése már közelebbi rokonságot mutat. A linkelő gyakran nem szöveget, hanem egy képet tesz hozzáférhetővé. A nyilvánosságra hozott irodalmi vagy zenei mű, film részlete, képzőművészeti, építészeti, iparművészeti és ipari tervezőművészeti alkotás képe, a fotóművészeti alkotás valóban egy sor olyan mű vagy műrészlet, amely tömegével fordul elő az interneten. Linkként azonban csak akkor helyezhetők el, ha a szemléltetés érdekében, iskolai oktatás, tudományos kutatás céljára teszik hozzáférhetővé és megjelölik a forrást, szerzőt. A felhasználás nem irányulhat üzletszerű hasznosításra. Vagyis a linkelés és az idézés valóban mutat rokon vonásokat, viszont két eltérő felhasználási formát takar.

5. A vagyoni jogok és korlátozásai összehasonlításának eredményei

A többszörözés jogának nemzetközi, amerikai és európai szabályait összehasonlítva az alábbi kép rajzolódik ki. A többszörözés joga mindhárom rezsimben hasonló funkciót tölt

¹³²⁵ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 135.

¹³²⁶ Sztj. 1. § (5) bekezdés.

¹³²⁷ HEPP, 2017. p. 148.

¹³²⁸ Vö. HEPP, 2017. p. 152.

¹³²⁹ Uo.

¹³³⁰ NAGYKOMMENTÁR, 2017. 34. § (2) bekezdés.

¹³³¹ HEPP, 2017. p. 153.

¹³³² LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 136-137.

¹³³³ HEPP, 2017. p. 153.

be a gyökerét tekintve, ugyanakkor a szabályozás normái eltéréseket is mutatnak. Ezek a legszignifikánsabban az Egyesült Államok és az Európai Unió rendszerei tekintetében mutatkoznak meg. A többszörözés jogának koncepciója minden rendszerben az, hogy a szerzőnek biztosítsák a kizárólagos jogot műve többszörözésére, hiszen minden esetben a másolatok szolgálnak a műbe fektetett munka gazdasági hasznának realizálására. A jog nemcsak a szerzők számára, hanem a kapcsolódó jogi teljesítményeket előállítóknak is garantálva van. Esetükben a többszörözés és a rögzítés biztosítva van.

Az Egyesült Államokat és az Európai Uniót összehasonlítva szintén elmondható, hogy mindkét rezsim többszörözési jogának alapvető funkciója ugyan az. Mindkét entitás tagja az elemzett nemzetközi szerzői jogi szerződéseknek. A digitális másolatok az Atlanti-óceán mindkét partján osztják a WCT/WPPT közös nyilatkozatainak álláspontját. Különbségként említhető ugyanakkor, hogy az Egyesült Államok egységes piacot alkot, minden tagállamban ugyanazt a szerzői jogi szabályozást alkalmazza, így a többszörözési koncepciója is azonos minden államalkotó entitásnak. Az Európai Unióban tagállamonként külön-külön szerzői jogi törvények vannak hatályban, amelyet ugyanakkor közelítenek egymáshoz a nemzetközi egyezmények és az uniós irányelvek, amelyek a többszörözés jogát is harmonizálni igyekeznek horizontálisan (InfoSoc-irányelv) és vertikálisan is (Szoftver-irányelv, Bérlet-irányelv, Adatbázis-irányelv).

Különbség az Egyesült Államok és Európa között a többszörözés tekintetében a rögzítéshez való viszony. Az Egyesült Államokban a rögzítésre, mint védelmi követelményre maga az Alkotmány is utal, Európában viszont a rögzítés fő szabály szerint nem előfeltétele a védelem keletkezésének. A rögzítés relevanciával bír ugyanakkor az olyan kapcsolódó jogi teljesítmények esetében, mint például a hangfelvétel vagy az előadóművészek előadásai. Számukra a jogalkotó mind a nemzetközi szinten, mind az Unióban biztosítja teljesítményeik rögzítéséhez való jogot.

A művek és más teljesítmények immateriális nyilvánossághoz juttatása jogának biztosítása ugyancsak hasonló gyökerekből indul, ám a szabályozás el is tér, főleg az internetes felhasználások esetében. A szabályozás hasonlóságának egyik fő oka a technológia hasonló megoldásaiban rejlik. A sugárzással, műholdas sugárzással és vezetékes továbbközvetítéssel végzett nyilvánossághoz közvetítés hasonló technikával és módon történik az Atlanti-óceán két partján. Eltér ugyanakkor a szabályozás, amely az online felhasználásoknál szignifikáns. Európában a jogalkotó igyekezett a nemzetközi szerzői jogi rezsim alapjaira felhúzni a szabályozás felépítésményét. Az on-demand felhasználásoknál szinte szóról szóra követi az Internet-szerződések szövegét, bevonva a védelem körébe mind a sugárzással, mind a vezetékes és a lehívásra hozzáférhetővé tétellel történő felhasználást. Az Egyesült Államokban ezzel szemben az online felhasználások a terjesztés (*distribution*), nyilvános előadás (*public performance*) és a nyilvános megjelenítés (*public display*) alá vannak illesztve. A *transmit clause* pedig kimondja azt is, hogy az átvitelrel vagy egyébként nyilvánosságához közvetítve történő felhasználás is nyilvános előadásnak minősül.

Vagyis a jogalkotó mind az Egyesült Államokban, mind Európában hasonló törekvések mentén, de néhol jelentős eltérésekkel bíró válaszokat adott a digitális műpéldányok többszörözése és a másolatok immateriális formában való nyilvánosságához juttatása tekintetében.

A szerzői jog áttörését jelentő szabad felhasználások kereti ugyancsak szignifikáns eltéréseket mutatnak. A nemzetközi szerzői jog és az arra alapozó InfoSoc-irányelv az egyes vagyoni jogok tekintetében konkrétan nevesít bizonyos kivételeket és korlátozásokat, amelyek kívül esnek a jogosultak hatókörén. A szabad felhasználások határait a háromlépcsős teszt jelöli ki, illetve a mindkét rezsimben meghatározó hatásos műszaki intéz-

kedések, amelyek gyökerei az Internet-szerződésekkig vezetnek. Az Egyesült Államokban meghatározó szerepe van a bíró alkotta fair use-tesztnek, amely a háromlépcsős teszthez hasonlóan több faktort is tartalmaz. Ugyanakkor sokkal rugalmasabb megközelítést tesz lehetővé az egyes felhasználások megítélése tekintetében.

A fair use-teszt és a háromlépcsős teszt léte önmagában is tükrözi a két szerzői jogi rezsím különbségét. Utóbbi egy nyitott végű kivétel, a bírósági esetjog a tesztre támaszkodva újabb és újabb kivételeket tehet a szerzői jogi védelem alól. A kontinentális, civiljogi rendszerekben viszont a bíróságok kötve vannak a korlátozások és kivételek zárt listájához, amelyet tovább korlátoz a háromlépcsős teszt.¹³³⁴ A fair use-teszt Pollaud-Dulian szerint alkotmányos eredetű, ebben a formájában csak az Egyesült Államokban ismert, célja pedig az, hogy a faktorok fennállása esetén gátat szabjon túlzott szerzői jogi monopóliumnak. A háromlépcsős teszt ezzel szemben a nemzetközi szerzői jog, közelebbről a BUE terméke, amely később további egyezményekben is helyet kapott. Szerepe, hogy a korlátozások és kivételek rendszerében megakadályozza, hogy a szerzők vagyoni érdekei sérelmet szenvedjenek.¹³³⁵

¹³³⁴ POLLAUD-DULIAN, 2013. p. 159. Vö. DUSOLLIER, 2003. p. 64.

¹³³⁵ POLLAUD-DULIAN, 2013. p. 160-161.

IV. FELELŐSSÉG A SZERZŐI JOG ONLINE MEGSÉRTÉSÉÉRT

„A szerzői jog rendszerének ma az a legnagyobb problémája, hogy a közérdek nincs kellően képviselve a törvényhozási folyamatban.”¹³³⁶

A művek internetes felhasználása a nemzetközi és uniós szerzői jogi rezsimben két vagyoni jogot érint; a többszörözést és a nyilvánossághoz közvetítést. Megsértésük történhet közvetlenül, egy adott jogszerűtlen felhasználással, de történhet közvetve, másodlagos módon, a közvetítő szolgáltató szolgáltatását felhasználva is.¹³³⁷ A linkelés kitűnő példa arra, hogy az, aki a linket elhelyezi, felelhet közvetlenül, ám valójában sokkal inkább bír hatalommal a hozzáférhetővé tett mű tekintetében az a személy, aki azt a weboldalt/tárhelyet üzemelteti, amelyen a hivatkozott tartalom elérhető. Ebből következik, hogy a linkek elhelyezése nem szükségképpen egyenlő a nyilvánossághoz közvetítéssel, mert a hozzáférés attól függ, hogy a tartalom, amire a link mutat, fellelhető-e még az elérés helyén.¹³³⁸

Az online tartalomszolgáltatás során több olyan mozzanat is megfigyelhető, amely az Elker-irányelv alábbiakban ismertetett szabályozási keretébe illeszkedik. E mozzanatok a Lonta-Faludi-Gyertyánfy-Vékás szerzőtársak a következőképpen csoportosítják. A tartalomszolgáltatás első lépése, hogy a tevékenység végzése céljából létrehoznak egy weboldalt, amely üzemeltetésére egy internet-hozzáférés szolgáltatóval szerződnek, aki tárhelyszolgáltatást biztosít. Ennek keretében a szerverére többszörözi, majd azon tárolja a weboldalt, illetve azon adatokat, amelyek szerzői jogilag releváns tartalmakat is fedhetnek. Amikor a honlapot „élesítik”, a rajta – vagyis pontosabban a tárhelyen – lévő szerzői műveket hozzáférhetővé teszik. A tárhelyszolgáltató és a végfelhasználó közötti adatátvitelt az internet-hozzáférés szolgáltató biztosítja. Mivel ők csak a technikai hátteret biztosítják a kapcsolathoz, az ő oldalukon legfeljebb csak az átvitel során automatikusan és időlegesen történő többszörözés jön szóba, ezért az Internet-szerződések, az uniós jogi normák és az Egyesült Államok szerzői jogi rezsimje is rájuk nézve felelősség-korlátozó klauzulákat tartalmaznak. Az átvitel végpontjában, a végfelhasználó oldalán további szerzői jogilag releváns cselekmények történhetnek.¹³³⁹

Frieden a hálózatot és az ahhoz való kapcsolatot üzemeltető, illetve biztosító hozzáférés-szolgáltatók mellett külön csoportba sorolja azokat a vállalkozásokat, amelyek mára rendkívül sokféle üzleti modell mentén működő szolgáltatást nyújtanak platformjaikon.¹³⁴⁰ Őket kiskereskedői, továbbértékesítő szolgáltatókként (*retail ISPs*) aposztrofálja, akik nyereségüket mind a fel-, mind a letöltést végző végfelhasználókon keresztül érik el. Az árbevételt, illetve a szolgáltatás árszabását az átviteli sebessége, a fel- és letöltött tartalom mérete, minősége szerint határozzák meg.¹³⁴¹

¹³³⁶ YU, 2005. p. 729.

¹³³⁷ ANGELOPOULOS, 2017. p. 64.

¹³³⁸ SAW, 2018. p. 551.

¹³³⁹ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. p. 104.

¹³⁴⁰ FRIEDEN, 2015. p. 747.

¹³⁴¹ Uo. p. 749.

1. A hozzáférés-szolgáltatók típusai

A szolgáltatók¹³⁴² több csoportba oszthatók, ugyanakkor vannak bizonyos közös vonások, amelyek a felelősségüket megalapozhatják. Az Elker-irányelv 2. cikk b) és c) pontja meghatározza a szolgáltatók általános alapfogalmát: „*minden információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó természetes vagy jogi személy*”. Európában a legjellemzőbb formában az ún. *letelepedett szolgáltatók* biztosítják a felhasználóknak az internet-hozzáférést, „*állandó telephellyel rendelkeznek, tevékenységüket határozatlan ideig, gazdasági tevékenységként végzik*”.¹³⁴³

Egyszerű továbbítás	olyan szolgáltatás, amely az igénybe vevője által küldött információk hírközlő hálózaton keresztül történő továbbításából vagy a hírközlő hálózathoz való hozzáférés biztosításából áll (12. cikk). ¹³⁴⁴
Gyorsítótárolóban történő rögzítés (caching)	olyan szolgáltatás, amely az igénybe vevője által küldött információk hírközlő hálózaton keresztül történő továbbításából, információ automatikus, közbelső és átmeneti tárolásából áll (13. cikk).
Tárhelyszolgáltatás	olyan szolgáltatás, amely az igénybe vevője által küldött információ tárolásából áll (14. cikk).
Online tartalomelosztó szolgáltatás	információs társadalommal összefüggő szolgáltatás, fő vagy egyik fő célja a felhasználói által feltöltött, jelentős mennyiségű, szerzői jogi védelem alatt álló mű vagy más védelem alatt álló teljesítmény tárolása, ahhoz hozzáférés biztosítása, művek és más teljesítmények nyereségszerzési céllal összerendezése és promotálása. (CDSM-irányelv 2. cikk 6. pont.

7. Táblázat: A szolgáltatók egyes speciális fajtái.

Az Elker-törvény¹³⁴⁵ hasonlóképpen előbb egy általános, gyűjtőfogalomként is értelmezhető meghatározással operál. A törvény 2. § k) pontja szerint szolgáltatónak kell tekinteni „*az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó természetes, illetve jogi személy vagy jogi személyiség nélküli szervezetet*”.

¹³⁴² A 98/48/EC irányelv 1. cikk 2. pontja a szolgáltatás alatt az információs társadalom bármely szolgáltatását érti, amely általában térítés ellenében, távolról, elektronikus úton és a szolgáltatást igénybe vevő egyéni kérelmére nyújtanak. A „távolról” kifejezés arra utal, hogy a felek egyidejűleg nincsenek jelen. Az adatok feldolgozása „elektronikus úton” történik, azaz az adat kezdő ponttól való elküldése és a célállomáson való fogadása során az adatfeldolgozásra és tárolásra elektronikus berendezés útján kerül sor. Az adat elküldése, továbbítása, vétele teljes egészében vezetéken, rádió, optikai vagy egyéb elektromágneses eszköz útján történik. Az „egyéni kérelemre” arra utal, hogy az adattovábbítás egyéni kérelemre történik.

¹³⁴³ Elker-irányelv, 2. cikk c) pont.

¹³⁴⁴ Az egyszerű továbbításnál szükséges, hogy bizonyos ideig a továbbított információt automatikusan, közbelső módon és átmeneti jelleggel tárolják, ha ennek a kizárólagos célja az adatátvitel előmozdítása, és az információt az adatátvitelhez szükséges időnél tovább nem tárolják. (12. cikk (2) bekezdés).

¹³⁴⁵ 2001. évi CVIII. törvény az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről.

A CDSM-irányelv 2. cikk 5. pontja az *információs társadalommal összefüggő szolgáltatás* definiálásához felhívja a 2015/1535. irányelv¹³⁴⁶ 1. cikk (1) bekezdésének b) pontját, amely kimondja, hogy szolgáltatás az információs társadalom bármely szolgáltatása, amelyet általában térítés ellenében, távolról, elektronikus úton és az igénybe vevő egyéni kérelmére nyújtanak.

Közvetítő szolgáltató (általános fogalom)	az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó szolgáltató (2.§ 1)).
Egyszerű adatátvitel és hozzáférés-biztosítás	az igénybe vevő által biztosított információt távközlő hálózaton továbbítja, vagy a távközlő hálózathoz hozzáférést biztosít (2.§1a)).
Gyorsító tárolás	az igénybe vevő által biztosított információt távközlő hálózaton továbbítja, és az alapvetően a más igénybe vevők kezdeményezésére történő információtovábbítás hatékonyabbá tételét szolgálja (2.§ 1b)).
Tárhely-szolgáltatás	az igénybe vevő által biztosított információt tárolja (2.§ 1c)).
Keresőszolgáltatás	információk megtalálását elősegítő segédeszközöket biztosít az igénybe vevő számára (2.§ 1d)).
Alkalmazás-szolgáltató	elektronikus hírközlő hálózat felhasználásával valamilyen szoftverhez vagy hardverhez való hozzáférés, szoftveres alkalmazás, kapcsolódó szolgáltatás biztosítása, specifikus szoftveren vagy webes felületen több felhasználó számára, időben korlátozott vagy korlátlan módon, havi vagy használat alapú ellenszolgáltatás fejében vagy ingyenes formában (2. § 1e)-m).

8. Táblázat: Az Elker-törvény szolgáltató-típusai.

További fogalmi elemeket találhatunk a 2003. évi C. törvény¹³⁴⁷ 188. § 58. pontjában: *„internet-hozzáférés szolgáltatás olyan elektronikus hírközlési szolgáltatás, amely során az IP-cím hozzárendelésével biztosítja az IP alapú adatátvitelt az előfizetői hozzáférési pont, valamint az internet legalább egy belföldi és egy nemzetközi nyilvános adatkicserélő központja között”.*

A gyakorlatban az internet-hozzáférés szolgáltatást veszik igénybe annak előfizetői a célból, hogy a fent nevezett különféle információs társadalommal összefüggő szolgáltatásokat használhassák. Példával illusztrálva, a Magyar Telekom, mint internet-hozzáférés szolgáltatást felhasználva vehetjük igénybe a Google keresőszolgáltatását, a Dropbox tárhelyszolgáltatását.

A teljesség igénye kedvéért röviden azt is meg kell jelölni, hogy kiket tekintünk végfelhasználóknak, vagyis a „szolgáltatás igénybe vevőjének” az Elker-irányelv 2. cikk d) pontja szerint: *„bármely természetes, vagy jogi személy, amely szakmai vagy egyéb célból*

¹³⁴⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 2015/1535 irányelve a műszaki szabályokkal és az információs társadalom szolgáltatásaira vonatkozó szabályokkal kapcsolatos információszolgáltatási eljárás megállapításáról.

¹³⁴⁷ 2003. évi C. törvény az elektronikus hírközlésről.

vesz igénybe az információs társadalommal összefüggő valamely szolgáltatást, különösen a célból, hogy információhoz jusson vagy az információt hozzáférhetővé tegye”.

Az USCA 512. § (k) bekezdésének (1) – (A) pontja definíciója szerint szolgáltatás nyújtónak kell tekinteni minden olyan entitást, amely digitális online közvetítéshez nyújt átviteli (*transmission*), útvonalválasztási (*routing*) szolgáltatást az átvitel kettő vagy több végpontja között, amelyet a felhasználók határoznak meg választásuk szerint, anélkül, hogy a hozzáférés-szolgáltató az átvitel során közvetített tartalmat módosítaná. A (B) pont ugyancsak szolgáltatónak minősíti azt, aki online szolgáltatást nyújt, vagy hálózathoz biztosít hozzáférést, vagy az imént említett szolgáltatásokhoz szükséges eszközt működteti.

1.1. A mentesülés esetei

Amennyiben feltételei fennállnak, a szolgáltató kimentheti felelősségét az alábbiak szerint.

- *Egyszerű továbbítás*: a továbbított információért nem terheli felelősség, ha nem a szolgáltató 1) kezdeményezi az adatátvitelt, 2) választja ki az adatátvitel címzettjét, 3) választja meg vagy módosítja a továbbított információt.¹³⁴⁸
- *Tárhelyszolgáltatás*: szolgáltatót a szolgáltatás igénybe vevőjének kérésére tárolt információért nem terheli felelősség, ha 1) nincs tényleges tudomása a jogellenes tevékenységről vagy információról, 2) amint ilyenről tudomást szerez, haladéktalanul intézkedik az információ eltávolításáról, vagy az ahhoz való hozzáférés megszüntetéséről.¹³⁴⁹

Az Elker-törvény 8-11. §-ban az ekként határozza meg a mentesülés egyes eseteit:

- *Egyszerű adatátvitelt és hozzáférés-biztosítás esetén a közvetítő szolgáltató nem felel a továbbított információért*, 1) nem ő maga kezdeményezi az információ továbbítását, 2) nem maga választja meg a továbbítás címzettjét, 3) a továbbított információt nem maga választja meg, illetve azt nem változtatja meg.¹³⁵⁰ Amennyiben közbenső és átmeneti jellegű tárolás történik, akkor szintén fennáll a mentesülés lehetősége, ha az információt nem tárolják hosszabb ideig, mint amit a továbbítás megkövetel.¹³⁵¹
- *Gyorsító tárolás esetén nem felel a szolgáltató*, ha 1) nem változtatja meg az információt, 2) az információhoz való hozzáférés megfelel az információ hozzáféréssel kapcsolatban támasztott feltételeknek, 3) a közbenső tárolóban az információ frissítése megfelel a széleskörűen elismert és alkalmazott információfrissítési gyakorlatnak, 4) a közbenső tárolás nem zavarja meg az információ felhasználásával kapcsolatos adatok kinyerésére szolgáló, széleskörűen elismert és alkalmazott technológia jogszerű használatát, 5) haladéktalanul eltávolítja a tárolt információt, vagy nem biztosítja az ahhoz való hozzáférést, amint tudomást szerzett arról, hogy az információt az adatátvitel eredeti kiindulási pontján a hálózatról eltávolították, vagy az ahhoz való hozzáférés biztosítását megszüntették, illetve, a bíróság vagy más hatóság az eltávolítást vagy a hozzáférés megtiltását elrendelte.¹³⁵²

¹³⁴⁸ Elker irányelv 12. cikk (1) bekezdés a)-c) pont.

¹³⁴⁹ Elker irányelv 14. cikk (1) bekezdés a)-b) pont.

¹³⁵⁰ Elker-törvény 8.§ (1) bekezdés a)-c) pont.

¹³⁵¹ Uo. 8.§ (2) bekezdés

¹³⁵² Uo. 9.§ a)-e) pont.

- *Mentesül a tárhely-szolgáltató*, ha 1) nincs tudomása információval kapcsolatos jogellenes magatartásról, vagy arról, hogy az információ bárkinek a jogát, vagy jogos érdekét sérti, 2) amint az imént említettekről tudomást szerez, haladéktalanul intézkedik az információ eltávolításáról, vagy a hozzáférést nem biztosítja.¹³⁵³
- *A kereső szolgáltatást nyújtó nem felel*, ha 1) nincs tudomása az információval kapcsolatos jogellenes magatartásról, vagy arról, hogy az információ bárkinek a jogát vagy jogos érdekét sérti, 2) amint az imént említettekről tudomást szerez, haladéktalanul intézkedik az elérési információ eltávolításáról vagy a hozzáférés megtiltásáról.¹³⁵⁴

Az Elker-irányelv 15. cikke (1) bekezdése nevesít továbbá egy klauzulát, az ún. *védett kikötő-elvet* (*safe harbour principle*), amely kimondja az általános nyomkövetési kötelezettség tilalmát: „*a tagállamok nem állapíthatnak meg a szolgáltatókat terhelő olyan általános kötelezettséget, amely szerint (...) a szolgáltatások nyújtása során (...) továbbított vagy tárolt információkat nyomon kellene követni, vagy ki kellene vizsgálni a jogellenes ségre utaló tényeket vagy körülményeket*”.

Az európai rendelkezésekhez hasonló vonásokat mutat a DMCA által az Egyesült Államok szerzői jogába bevezetett szabályok a szolgáltatók felelősségének korlátozásáról.¹³⁵⁵ Eltérés ugyanakkor, hogy az Elker-irányelvhez képest mentesíthetők a felelősség alól a keresőszolgáltatást végzők is.¹³⁵⁶ Az USCA 512. §-a (a) bekezdése korlátozza az online továbbított tartalomért való felelősséget aszerint, hogy a szolgáltató nem tartozik felelősséggel a hálózaton a szolgáltatás nyújtása során elkövetett szerzői jogi jogsértésekért vagy az átvitel során a tartalom időleges és közbenső tárolásáért, ha az átvitelt a szolgáltatást végzőtől eltérő más személy kezdeményezte vagy e személy volt a címzettje [(1) pont], az átvitel, útvonalválasztás, hálózathoz való kapcsolat biztosítása vagy a tárolás automatikus technikai eljárás része, anélkül, hogy a szolgáltató a tartalmat kiválasztaná [(2) pont], a szolgáltató nem választja meg az átvitt adat címzettjeit, kivéve, ha ez egy másik személy kérésére érkezett automatikus üzenet [(3) pont], a szolgáltató nem tart vissza másolatot azon a rendszeren vagy hálózaton, amelyen a közbenső és időleges másolatok készültek és amely másolatok bárki számára egyszerűen hozzáférhetőek lennének, akik nem tartoznak az eredetileg meghatározott címzettek körébe, tovább a szolgáltató nem tárolja az adatátvitelnél hosszabb ideig a másolatot [(4) pont], végül pedig nem módosítja a hálózaton továbbított tartalmat.

A (b) bekezdés a gyórsítótárolás során készített időleges és közbenső másolatokért való felelősséget korlátozza, amelynek feltétele, hogy a tartalmat a szolgáltatást nyújtó személytől eltérő más személy tette hozzáférhetővé [(A) pont], a tartalmat hozzáférhetővé tevő személytől a tartalom ténylegesen átvitelre is kerül egy harmadik címzett irányába [(B) pont], végül pedig a tartalom tárolására egy automatikus technikai eljárás keretében kerül sor azzal a céllal, hogy a művet vagy más teljesítményt hozzáférhetővé tegyék a hálózatot használó azon személyek számára, akik az átvitel két végpontjábanazt kezdeményezték, illetve fogadták.

A (c) bekezdés szerint mentesül a tárhelyszolgáltató, ha nem bír aktuális ismerettel arról, hogy a tárhelyen elhelyezett tartalom jogsértő, nem áll módjában felügyelni, hogy

¹³⁵³ Uo. 10. § a)-b) pont.

¹³⁵⁴ Uo. 11. § a)-b) pont.

¹³⁵⁵ WILLIAMS, 2001. p. 41-42.

¹³⁵⁶ GINSBURG – BUDIARDJO, 2018. p. 173.

mit töltenek fel a szolgáltatást igénybe vevők a tárhelyre, és amennyiben tudomást szerez, azonnal intézkedik a jogsértő tartalom eltávolításáról [(A) (i)-(iii) pont], a tárhelyen elhelyezett jogsértő tartalomból közvetlen gazdasági haszna nem származik [(B) pont], és amint arra az imént történt utalás, az értesítést követően azonnal intézkedést tesz annak érdekében, hogy a jogsértő tartalom a tárhelyről eltávolításra kerüljön [(C) pont].

A (d) bekezdés a keresőszolgáltatások felelősségéről rendelkezve kimondja, hogy a szolgáltató nem felel, ha nincs tényleges tudomása arról, hogy a tartalom vagy tevékenység jogsértő, illetve azon tényekről vagy körülményekről, amelyek nyilvánvaló jogsértésre engednek következtetni [(1) (A)-(B) pont], amennyiben tudomást szerez, azonnal intézkedéseket tesz a jogsértő tartalom hozzáférhetetlenné tételéről [(1) (C) pont], a jogsértésből nem származik közvetlen gazdasági haszna [(2) pont], értesítést követően azonnal intézkedik a tartalom hozzáférhetetlenné tételéről [(3) pont].

2. Hozzáférés-szolgáltatók felelőssége az esetjog tükrében, különös tekintettel a jogsértésről való tudomásra

Az alábbiakban olyan eseteket citálok, amelyekben közös, hogy védett művek hozzáférhetővé tételére jöttek létre szolgáltatások, amelyek tudomással bírtak tevékenységük jogsértő mivoltáról, amelyet ráadásul anyagi haszonszerzésre törekvés céljával végeztek.

A Newzbin indexáló oldalként funkcionált, amely filmkötések illegálisan közzétett linkjeit gyűjtötte és tette hozzáférhetővé a felhasználók számára.¹³⁵⁷ A tartalmakat a megfelelő kategóriák szerint listázta, és leírást (*report*) is készített róla.¹³⁵⁸ Utóbbi tény döntőnek bizonyult a jogsértésről való tudomás vizsgálatakor. A felhasználók a letölteni kívánt filmet a Newzbin által készített alkalmazással tudták letölteni.¹³⁵⁹ A felperesek kérték, hogy a bíróság bocsásson ki végzést a Newzbin ellen és kötelezze a jogsértő tevékenység abbahagyására.¹³⁶⁰

Az ügyben eljáró bíróság megállapította, hogy a Newzbin együttesen (*jointly liable*), de mégis a szintén jogot sértő felhasználóktól elkülönülten (*severally*) felelős az egyes szerzői jogi jogsértésekért,¹³⁶¹ mert tisztában volt vele, hogy a filmek, amelyeket a prémium kategóriás előfizetők felé elektronikus úton, lehívásra hozzáférhetővé tett, illetve közvetített, a felperes jogosultak szellemi tulajdonát képezik.¹³⁶² A felelősség fennállása és a jogsértésről való tudomás jogalapot szolgáltató bírósági végzés kibocsátására a szolgáltató ellen.¹³⁶³ Az eljáró bíró mégis úgy ítélte meg, hogy a jogsértések ellenére a weboldal ellen tett ideiglenes intézkedés aggályos, mert a felperesek alkotásain kívül a Useneten fellelhető tartalmakról nem bizonyosodott be, hogy valóban jogsértők. Vagyis a jogosultakon kívül álló személyek esetleges sérelmeiről valóban nem lehetett tudomása, hiszen azok nem jelezték felé, így azok nem is bizonyítottak. A felperesek által kért jogsértés abbahagyására való kötelezés

¹³⁵⁷ [2010] EWHC 608 (Ch) Twentieth Century Fox Film Corporation, Universal City Studios Production LLLP, Warner Bros. Entertainment INC., Paramount Pictures Corporation, Disney Enterprises, INC., Columbia Pictures Industries, INC. v. Newzbin Limited (2010. március 29.), 1 pont.

¹³⁵⁸ Twentieth C v. Newzbin, 23-27. pont.

¹³⁵⁹ Uo. 29. pont.

¹³⁶⁰ Uo. 83-85. pont.

¹³⁶¹ Uo. 103. pont.

¹³⁶² Uo. 111-114. pont.

¹³⁶³ Uo. 126-130. pont.

ilyen formában túlterjeszkedne az intézkedés valódi célján. A tudomás hiányától függetlenül a bíróság kimondta annak kötelezettségét, hogy a Newzbin a felperesek pontosan körülhatárolt alkotásait tegye a felhasználók számára hozzáférhetetlenné.¹³⁶⁴

A Newzbin2-t a Newzbin1 leállítását követően hozták létre, miután a kiszabott 230 ezer font kártérítést a Newzbin nem tudta megfizetni.¹³⁶⁵ A felperesek ezúttal az internet-hozzáférés szolgáltatót vették célba és azt próbálták elérni, hogy a BT blokkolja az előfizetői számára a Newzbin2-höz való hozzáférést oly módon, hogy elérhetetlenné teszi a támadott weboldal IP címét és URL-jét.¹³⁶⁶

A BT az Egyesült Királyság legnagyobb internet-hozzáférés szolgáltatója a maga 5,3 milliós előfizetői táborával, amely 35 százalékos piaci részesedést jelentett 2011-ben. Az eljárás során megállapítást nyert, hogy a Newzbin1 és Newzbin2 tagjai között szép számban akadtak olyanok, akik BT előfizetéssel rendelkeztek, sőt egyikük BT alkalmazott volt.¹³⁶⁷ Mivel a jogsértés tényéről a BT-nek tudomása volt, ezért az eljáró bíróság úgy ítélte, hogy helye van a szolgáltató elleni végzés kibocsátásának és a Newzbin2 blokkolásának.¹³⁶⁸

A *Dramatico v. Sky-ügy*¹³⁶⁹ a the Pirate Bay ellehetetlenítésére irányult. A digitális fájlok a fájlcsere-lők az internet-hozzáférés szolgáltatók hálózatát használva töltötték fel és le egymás között.¹³⁷⁰ A jogsértést valóban a felhasználók követték el, a Pirate Bay működtetői azonban a keresőmotor és a tracker üzemeltetésével, valamint a torrent fájlok tárolására tárhely biztosításával lehetővé tették (*authorisation*) a jogsértéseket, tehát mint bűnrészesek, bűnsegélyt nyújtottak a fájlcsere-lő felhasználóknak, így büntetőjogi felelősségük, mint mulasztással megvalósuló bűnsegédi alakzat, vitathatatlan.¹³⁷¹ A Pirate Bay üzemeltetőinek magatartása mulasztással megvalósuló bűnsegédi magatartásként értékelhető. Az oldalt azért hozták létre, hogy az alapcselekményhez szándékosan segítséget nyújtsanak. Mivel az üzemeltetők tudtak arról, hogy a szolgáltatást jogellenes célra is használják, e tudomás kötelezettséget keletkeztetett a jogsértés megszüntetésére, ennek elmulasztása pedig kötelességellenes nem tevésként értékelhető, tehát megállapítható a bűnsegély mulasztásos változata.¹³⁷²

A *Dramatico v. Sky* ügyben született első ítéletben megállapítást nyert a Pirate Bay fájlcsere-lőkkel együttes felelőssége.¹³⁷³ Erre támaszkodva a bíróság az ügyben keletkezett

¹³⁶⁴ Uo. 135. pont.

¹³⁶⁵ [2011] EWHC 1981 (Ch) Twentieth Century Fox Film Corporation, Universal City Studios Production LLLP, Warner Bros. Entertainment INC., Paramount Pictures Corporation, Disney Enterprises, INC., Columbia Pictures Industries, INC. v. British Telecommunication PLC (2011. július 28.), 44. pont.

¹³⁶⁶ Uo. 12. pont.

¹³⁶⁷ Uo. 61. pont.

¹³⁶⁸ Uo. 158. pont.

¹³⁶⁹ [2012] EWHC 268 (Ch) Dramatico Entertainment Ltd., EMI Records Ltd., Mercury Records Ltd., Polydor Ltd., Rough Trade Records Ltd., Sony Music Entertainment UK Ltd., Warner Music UK Ltd., 679 Recordings Ltd. v. British Sky Broadcasting Ltd., British Telecommunications PLC, Everything Everywhere Ltd., TalkTalk Telecom Ltd., Telefónica UK Ltd., Virgin Media Ltd. (2012. február 20.), 16. és 1. pont.

¹³⁷⁰ Uo. 19. pont.

¹³⁷¹ MEZEI, 2012. (1) p. 124. Vö. ANGELOPOULOS, 2017. p. 158-160.

¹³⁷² SZABÓ, 2010. p. 142-143.

¹³⁷³ *Dramatico v. Sky*, 81. pont.

második döntésével kimondta,¹³⁷⁴ hogy az alperes szolgáltatók, tudomásuk révén a jogsértésekről, kötelesek blokkolni a Pirate Bay-hez való hozzáférést.¹³⁷⁵

Az EMI v. Sky ügyben a felperes hangfelvétel előállítók kérték az alperes internet-hozzáférés szolgáltatóktól, hogy blokkolják a hozzáférést egyszerre három fájlcsereelő oldalhoz, a KAT-hoz, a H3T-hez és a Fenopy-hoz.¹³⁷⁶ Az indexáló oldalak üzemeltetői a szolgáltatást üzletszerűen, reklámbevételek elérése céljából nyújtották.¹³⁷⁷

Az FAPL v. British Sky Broadcasting Ltd. ügyben a felperes FAPL jogait a FirstRow nevű oldal sértette meg, amely streaming technológiával biztosított hozzáférést a televízióban közvetített sporteseményekhez.¹³⁷⁸ Emellett reklámfelületeket is felkínált, amelyből mintegy 9 millió fontra rúgó bevételre tett szert éves szinten.¹³⁷⁹

A bíróság négy lépcsős vizsgálatában elsőként azt tekintette át, hogy az érintett gazdasági társaságok szolgáltatónak minősülnek-e.¹³⁸⁰ Ezután vizsgálta, hogy a felhasználók és a FirstRow hogyan sértette meg a szerzői jogi jogosultak érdekeit. A bíróság a döntésében az angol szerzői és védjegyjogi törvény (Copyright, Designs and Patents Act 1988) 20. cikkét, valamint az InfoSoc-irányelv 3. cikkét vette alapul, amelyek kimondják, hogy a mű nyilvánossághoz való közvetítése, illetve a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétele nemcsak sugárzás útján, hanem elektronikus továbbítással is megvalósulhat, ha a nyilvánosság tagjai bármely időben és helyen hozzáférhetnek a tartalomhoz.¹³⁸¹

A fórum döntésében kiemelte, hogy a televíziós sugárzás interneten történő továbbközvetítése is jogsértő, hiszen a továbbközvetítés joga is a jogosultat illeti.¹³⁸² Mivel a FirstRow olyan személyek számára tette elérhetővé a mérkőzéseket, akik a televíziós közvetítést nem tudták megtekinteni, mert nem fizettek rá elő, vagy a lakóhelyükön a közvetítés nem volt elérhető, ezért számukra a tartalmat kizárólag az FAPL lett volna jogosult továbbközvetíteni vagy erre engedélyt adni.¹³⁸³

A Paramount v. Sky ügyben¹³⁸⁴ a felperes filmelőállítók azt szerették volna elérni, hogy az alperes szolgáltatók blokkolják a hozzáférést a SolarMovie és a TubePlus oldalakhoz. A felhasználók a filmeket a szolgáltató szerverére feltöltötték, majd azokat linkként megsz-

¹³⁷⁴ [2012] EWHC 1152 (Ch) *Dramatico Entertainment Ltd., EMI Records Ltd., Mercury Records Ltd., Polydor Ltd., Rough Trade Records Ltd., Sony Music Entertainment UK Ltd., Warner Music UK Ltd., 679 Recordings Ltd. v. British Sky Broadcasting Ltd., British Telecommunications PLC, Everything Everywhere Ltd., TalkTalk Telecom Ltd., Telefónica UK Ltd., Virgin Media Ltd.* Order (2012. május 2.).

¹³⁷⁵ Uo. 7. pont.

¹³⁷⁶ [2013] EWHC 379 (Ch) *EMI Records Ltd., Infectious Ltd., Liberation Music PTY Ltd., Polydor Ltd., Simco Ltd., Universal Music Operations Ltd., Virgin Records Ltd., Warner Music UK Ltd., Weainternational INC. v. British Sky Broadcasting Ltd., British Telecommunications PLC, Everything Everywhere Ltd., TalkTalk Telecom Ltd., Telefónica UK Ltd., Virgin Media Ltd.* (2013. február 28.), 1. pont.

¹³⁷⁷ Uo. 15. pont.

¹³⁷⁸ [2013] EWHC 2058 (Ch) *The Football Association Premier League v. British Sky Broadcasting Ltd., British Telecommunications PLC, Everything Everywhere Ltd., TalkTalk Telecom Ltd., Telefónica UK Ltd., Virgin Media Ltd.* (2013. július 16.), 6. pont.

¹³⁷⁹ Uo. 18. pont.

¹³⁸⁰ Uo. p. 281.

¹³⁸¹ *FAPL v. Sky*, 28-29. pont.

¹³⁸² *FAPL v. Sky* 33. pont.

¹³⁸³ ALEXANDER, 2013. p. 282.

¹³⁸⁴ [2013] EWHC 3479 (Ch) *Paramount Home Entertainment International Ltd., Sony Pictures Home Entertainment Ltd., Twentieth Century Fox Film Co. Ltd., Universal Pictures (UK) Ltd., Warner Bros. Entertainment UK Ltd., Disney Enterprises, INC. v. British Sky Broadcasting Ltd., British Telecommunications PLC., Everything Everywhere Ltd., TalkTalk Telecom Ltd., Telefónica UK Ltd., Virgin Media Ltd.* (2013. november 13.).

tották, nyilvánosságához közvetítésnek minősül, ahogyan azon oldalaké is, akik a harmadik személy szerverein tárolt, felhasználók által feltöltött tartalmakat rendszerezett keretek között a felhasználókhöz közvetítették.¹³⁸⁵

2015-ben a legnagyobb filmgyártók összesen kilenc torrent és streaming weboldal ellen léptek fel.¹³⁸⁶ A legfontosabb közülük a Popcorn Time volt, amely hibrid szolgáltatásként üzemelt. Az alkalmazás a torrenthez hasonlóan a tartalmat darabokban gyűjti össze, majd egyesíti. Az összegyűjtött és egyesített részeket egy ideiglenes mappába tölti le a felhasználó számítógépére, majd a kiválasztott filmeket annak egyesítése után a streaming technológiához hasonló módon lehet megtekinteni.¹³⁸⁷ Az ideiglenesség hangsúlyos, mert a filmet valós idejű megtekintés után nem tárolja tovább a program, bár igaz, hogy némi hozzáértéssel az ideiglenes tárolt filmeket meg lehet őrizni. Ez felveti a kérdést, hogy az alkalmazás által ideiglenesen, de a felhasználó gépén történő tárolás gyorsító-tárolásnak, esetleg ideiglenes, vagy tartós többszörözésnek minősül? Meglátásom szerint utóbbinak, hiszen a filmet annak ellenére is a számítógép merevlemezére – és nem a memóriájába – másolja, hogy az a megtekintés után eltávolításra kerül.

Az alkalmazás képes arra, hogy proxy szerverek révén, az interneten elérhető torrent oldalakat, ahonnan a tartalmakat „beszerzi”, akkor is elérje, ha azok blokkolás alatt állnak. A minden tekintetben fondorlatos alkalmazás gyenge pontja, hogy hiába van indexáló és kereső funkciója is, adatbázisa állandó frissítésre szorul, amelyet egy különálló weboldal biztosít számára.¹³⁸⁸

Az eljáró bíróság arra a következtetésre jutott, hogy az adatbázis frissítéséért felelős program határozza meg azt, hogy a felhasználó éppen milyen tartalmakat lát és ér el az alkalmazás felületén.¹³⁸⁹ Az alkalmazást magát hozzáférhetővé tevő oldal szerzői jogi jogsértéseket önmagában, közvetlenül nem követi el, a bíróság mégis megállapította, hogy a Popcorn Time alkalmazása a felhasználók által elkövetett jogsértések „közvetítője, illetve előidézője” (*procure and induce*),¹³⁹⁰ így együttes felelősség terheli a szerzői jogok megsértéséért.¹³⁹¹

A tudatállapot¹³⁹² kérdése köszön vissza a *Stichting Brein v. Ziggo*-ügyben¹³⁹³ is, amely a The Pirate Bay európai üldözésének végére kívánt pontot tenni. Az EUB arra kereste a választ, hogy a TPB tevékenysége nyilvánosságához közvetítésnek minősíthető-e, ha a weboldal maga nem tartalmaz védett műveket, de olyan rendszert működtet, amely indexálja és kategorizálja azokat a metaadatokat, amelyek az egyes felhasználók számítógépein

¹³⁸⁵ Uo. 10. pont.

¹³⁸⁶ [2015] EWHC 1082 (Ch) Twentieth Century Fox Film Co., Universal City Studios Production LLP., Warner Bros. Entertainment INC., Paramount Pictures Corporation, Disney Enterprises INC., Columbia Pictures Industries INC v. Sky UK Ltd., British Telecommunications PLC., EE Limited., TalkTalk Telecom Ltd., Virgin Media Ltd. (2015. április 28.).

¹³⁸⁷ Uo. 19-20. pont.

¹³⁸⁸ Uo. 21-22. pont.

¹³⁸⁹ Uo. 48. pont.

¹³⁹⁰ Uo. 55. pont.

¹³⁹¹ Uo. 55. pont.

¹³⁹² A tudatállapot vizsgálata ismét csak szembe helyezkedik a szerzői jog objektív jellegének tételével. Az objektív jelleg Grad-Gyenge szerint azt jelenti, hogy a jogsértés és az érte való felelősség megállapításánál nem vizsgálendő, hogy a jogsértő magatartása szándékos vagy gondatlan, felróható vagy nem felróható, jóhiszemű vagy rosszhiszemű volt-e. Lásd: GRAD-GYENGE, 2017. p. 9.

¹³⁹³ C-610/15. Stichting Brein v. Ziggo BV, XS4ALL Internet BV. ECLI:EU:C:2017:456.

lévő művekre vonatkoznak.¹³⁹⁴ A kérdésre adott válasz egyik legfontosabb, a tudatállapot szempontjából releváns eleme így hangozott: „(...) a felhasználó közvetítést valósít meg akkor, amikor magatartása következményeinek teljes tudatában, közvetítőként jár el ügyfelei irányában (...), amikor e beavatkozás hiányában ügyfelei nem, vagy csak nehézségek árán tudnák a sugárzott műveket élvezni”.¹³⁹⁵

E tudatállapot világosan kiderül a tényállás azon részleteiből, amelyek szerint a TPB-t a jogosultak tájékoztatták arról, hogy a platformon keresztül jogellenes tartalmakhoz férnek hozzá a felhasználók.¹³⁹⁶ A tudomás nemcsak a jogosultak értesítése révén állhatott fenn, hanem azért is vélelmezhető, mert a TPB a műveket kategorizálva indexálta, amelyhez szükséges volt, hogy ellenőrizték, megfelelő kategóriába kerültek-e azok. Továbbá az elavult, hibás torrentfájlokat aktívan szűrték és törölték.¹³⁹⁷ Az üzemeltetők tevékenységüket továbbá haszonszerzés céljával végezték.¹³⁹⁸

A tudomás és a haszonszerzésre törekvés tehát elegendő volt ahhoz, hogy az EUB úgy ítélje meg, hogy a nyilvánossághoz közvetítés fogalma „(...) kiterjed az olyan megosztó platform interneten történő rendelkezésre bocsátására és üzemeltetésére, amely védelem alatt álló művekre vonatkozó metaadatok indexálásával és keresőmotor működtetésével e platform felhasználói számára lehetővé teszi, hogy e műveket megtalálják, és azokat egy peer-to-peer hálózat keretében megosszák”.¹³⁹⁹

2.1. A másodlagos felelősség konklúziója

Az interneten elkövetett masszív jogsértésekre adott válaszok között immár több éves gyakorlattal bír az olyan szolgáltatásokkal szembeni fellépés, amelyek bizonyíthatóan tudomással rendelkeznek a jogsértésekről, emellett pedig tevékenységük haszonszerzésre irányul. A tudati oldal vizsgálata egy „aktuális, speciális ismeret”¹⁴⁰⁰ feltételez, amelyből nyilvánvaló, hogy a jogsértéssel kapcsolatos tényekről, körülményekről a közvetítő szolgáltató tudomással bírt.¹⁴⁰¹ Az internet adatforgalma és a felhasználók tömeges létszáma nem teszi lehetővé, hogy minden potenciális jogsértést feltárjanak és nyomon kövessenek. Nem elég, ha általánosságban tudomással bír arról, hogy a szolgáltatást jogsértő célra használják, a jogosultnak pontosan meg kell jelölni, hogy mely tartalmak, hol, milyen elérési úton¹⁴⁰² és kik által¹⁴⁰³ szenvednek sérelmet. Ha ez megtörténik, a kimentési lehetőség minimálisra szűkül. A jogosultakat terhelő bizonyítási teherre Ginsburg és Budiardjo is felhívja a figyelmet. Mivel az Elker-irányelv a tudomás meglétére vagy hiányára alapítja a kimentési lehetőségét, ezért a jogosultakat terheli, hogy bizonyítsák, az ellenérdekű fél tudott a jogsértés tényéről. Ami viszont a 14. cikkben tett egyes mentesítő fordulatokat illeti, azoknak fennálltát a rendelkezés kedvezményezettjének kell bizonyítani. A TPB

¹³⁹⁴ Uo. 17. pont.

¹³⁹⁵ Uo. 26. pont.

¹³⁹⁶ Uo. 45. pont.

¹³⁹⁷ Uo. 38. pont.

¹³⁹⁸ Uo. 46. pont.

¹³⁹⁹ Uo. 50. pont.

¹⁴⁰⁰ MEZEI, 2010. p. 189. Vö. GINSBURG – BUDIARDJO, 2018. p. 173.

¹⁴⁰¹ GINSBURG – BUDIARDJO, 2018. p. 175.

¹⁴⁰² Uo.

¹⁴⁰³ Twentieth C v. BT, 116. pont.

felelősségét firtató Ziggo-ügyben egyértelműen kiderült és bizonyítást nyert, hogy az oldal üzemeltetői tudtak a jogsértések tényéről, sőt internetes blogterükön kifejezetten ki is nyilvánították, hogy tevékenységük célja védett művek hozzáférhetővé tétele.¹⁴⁰⁴ Az EUB másodlagos felelősséget firtató esetjogát vizsgálva Leistner felhívja a figyelmet, hogy az ítéletekben a megsértett vagyoni jog minden esetben a nyilvánosságához közvetítés – és emellett a többszörözés – vagyoni joga volt. E vagyoni jog teljeskörűen harmonizálva lett az InfoSoc-irányelv által, azonban az a közvetítő szolgáltatókat terhelő másodlagos felelősségi alakzatok csak részben vannak harmonizálva. Ahhoz, hogy a harmonizáció elégtelen mértékét az EUB kikerülje, az ítéleteit a nyilvánosságához közvetítés jogának megsértésére kellett alapoznia.¹⁴⁰⁵

A német szerzői jogi törvény (*Urheberrechtsgesetz*)¹⁴⁰⁶ a szerzői jogok megsértéséért való felelősségről szólva a 97. §-ban kimondja: „Az a személy, aki a szerzői jogokat vagy a jelen törvény által védett egyéb jogokat jogellenesen megsérti, a károsult személy a jogsértés megszüntetését, ismétlődő jogsértés veszélye esetén pedig eltiltást követelhet.” A törvény ugyancsak különbséget tesz a szándékos és a gondatlan elkövetés között. Ha valaki e két tudatállapot valamelyikében követi el a cselekményt, akkor köteles megtéríteni az okozott kárt.¹⁴⁰⁷

A német jog különbséget tesz a jogsértő személy aktív magatartásából eredő károkozás (*Täterhaftung*), illetve a harmadik személy károkozó magatartásáért való felelősség (*Störerhaftung*) között. Ez utóbbi körében az *Urheberrechtsgesetz* 97. §-a kimondja, hogy felelősségre vonható az a személy, aki a jogsértéshez bármely módon, szándékosan és okozati összefüggés fennállása mellett hozzájárul. Nem szükséges, hogy aktív elkövetőként vagy közreműködőként részese legyen a károkozó cselekmények.¹⁴⁰⁸

A német polgári jogban a szerződésen kívül okozott kárért az felel, aki szándékosan vagy gondatlanul jogellenesen kárt okoz emberéletben, az emberi testben és egészségben, személyes szabadságban, a tulajdonban, vagy a sérelmet szenvedett fél bármely más jogos érdekében. Az így keletkezett kárt köteles megtéríteni.¹⁴⁰⁹ Károkozó magatartást okozhat egyetlen személy közvetlen cselekményével (*Täter*), illetve amikor a főcselekményhez járul hozzá valamilyen mértékben egy másik szintén károkozó magatartása (*Mittäter-társtettes, Beteiligte/Teilnehmer-részes, Anstifter-felbujtó és Gehilfen-[bűn]segéd*). Ekkor a zárójelben felsorolt (bűn)kapcsolati alakzatok szereplői osztoznak a közvetlen károkozó felelősségében. A *Störerhaftung* ezeken túli felelősséget telepít azon személyek vállára, akik maguk nem részesei aktívan a károkozó cselekvésláncnak, ugyanakkor pozíciójuknál fogva abban a helyzetben vannak, hogy a károkozást meg tudnák akadályozni, de kötelességellenesen nem tesznek a káresemény bekövetkeztének megakadályozására.¹⁴¹⁰

Ahhoz, hogy valaki *Störer*-ként feleljen, két feltétel megvalósulása szükséges: megfelelő okozati összefüggés a szándékos magatartás és a jogsérelem között, illetve a felülvizsgálati, felügyeleti kötelezettség (*reasonable duty to review – Prüfpflicht*) megszegése. Az előbbi Angelopoulos szerint megvalósul, ha a *Störer* szándékosan hozzájárul a károkozó cselekmény megvalósításához, amely esetén a jóhiszeműség, mint kimentést garantáló

¹⁴⁰⁴ GINSBURG – BUDIARDJO, 2018. p. 173-174.

¹⁴⁰⁵ LEISTNER, 2020. p. 133.

¹⁴⁰⁶ *Urheberrechtsgesetz* vom 9. September 1965 (BGBl. I S. 1273).

¹⁴⁰⁷ C-484/14. Tobias Mc Fadden v. Sony Music Entertainment Germany GmbH, EU:C:2016:689. 18-19. pont.

¹⁴⁰⁸ Uo. 20. pont.

¹⁴⁰⁹ *Bürgerliches Gesetzbuch* (BGB) § 823 Schadensatzpflicht (1).

¹⁴¹⁰ ANGELOPOULOS, 2013. p. 264-265. Vö. ANGELOPOULOS, 2017. p. 235.

faktor, nem játszhat szerepet.¹⁴¹¹ A második feltétel azt jelenti, hogy a *Störer* pozíciójában az adott személynek minden ésszerű és indokolt intézkedést meg kell tennie ahhoz, hogy kizárja vagy jelentősen csökkentse a jogsérelem bekövetkezésének esélyét.¹⁴¹²

A *Störerhaftung* intézményét a német legfelsőbb bírói gyakorlat fejlesztett ki.¹⁴¹³ Akkor alkalmazható, amikor a kár közvetlen okozója nem ismert, vagy a vele szemben való fellépés aránytalan nehézségekbe ütközik, viszont a *Störer*-rel szemben kibocsátott végzéssel elérhető az azonnali és hatékony jogorvoslat. Az online környezetben elkövetett jogsértések tipikus példát szolgáltatnak az ilyen káreseményekre.¹⁴¹⁴

Angelopoulos ugyanakkor rámutat, hogy a doktrína nem egységesen alkalmazott a német regionális bíróságok által, mert a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság számos iránymutatásából nem szűrhető le pontosan a *Störerhaftung* pontos terjedelme és az alkalmazhatóság kritériumai. Ez főként a témánk szempontjából fontos internetes közvetítők felelősségének vizsgálatánál okoz gondot, mert nem tisztázott pontosan, hogy a szolgáltatónak milyen elővigyázatossági intézkedéseket kell foganatosítania a jogsértések megelőzése érdekében, amelyekkel elkerülheti, hogy *Störer*-ként felelősségre vonhassák.¹⁴¹⁵

A német joghoz hasonlóan Nagy-Britanniában is megtalálható az a speciális felelősségi alakzat, amely a szolgáltatók felelősségre vonásának alapját képezi. A szerződésen kívül okozott károk (*law of tort*) körében megemlítendő a többek közös károkozása (*joint tortfeasance*),¹⁴¹⁶ amely során kapcsolat áll fenn az elsődleges károkozó és azok között, akik a káresemény bekövetkeztéhez jogellenes magatartásukkal vagy mulasztásukkal közvetetten hozzájárulnak. A brit Common Law-ban három magatartásformát különböztethetünk meg: jóváhagyás (*authorisation*), előidézés (*procurement*)¹⁴¹⁷ és társulás (*combination*). A Newbin-ügyekben az eljáró bíróságok megállapították az üzemeltetők együttes és elkülönült (*jointly and severally*) felelősségét. A Dramatico-ügyben a TPB üzemeltetői lehetővé tették, jóváhagyták (*authorisation*) a jogellenes tevékenységet, amelyet az internet-hozzáférés szolgáltató hálózatán keresztül a végfelhasználók követtek el.¹⁴¹⁸

Az uniós és magyar szabályozás mellett tanácsos kitekinteni a tengeren túlra is. Az Egyesült Államok joggyakorlata némileg eltér az Európában megszokott felelősségi alakzatoktól. A Napster üzemeltetőjével szemben indított perben¹⁴¹⁹ az eljáró kilencedik kerület megállapította, hogy az alperes a szolgáltatás üzemeltetéséért közreműködői felelősséggel tartozik.¹⁴²⁰ A „helyettes” felelősség megállapításának előfeltétele a felhasználók jogsértő cselekménye,¹⁴²¹ amelyről az érintett szolgáltatónak tudomása van,¹⁴²² emellett pedig a hálózat/szolgáltatás felett, ahol a jogsértő cselekményre sor kerül, felügyeleti joggal bír és a szolgáltatásból közvetlen kereskedelmi haszna származik.¹⁴²³ Vagyis másképpen szem-

¹⁴¹¹ ANGELOPOULOS, 2017. p. 236.

¹⁴¹² Uo. p. 237.

¹⁴¹³ SCHAEFER, 2016. p. 633-634. Vö. ANGELOPOULOS, 2017. p. 234.

¹⁴¹⁴ ANGELOPOULOS, 2013. p. 266. Vö. ANGELOPOULOS, 2017. p. 233.

¹⁴¹⁵ ANGELOPOULOS, 2017. p. 243.

¹⁴¹⁶ Részletesen lásd: ANGELOPOULOS, 2017. p. 162-164.

¹⁴¹⁷ Részletesen lásd: ANGELOPOULOS, 2017. p. 164-165.

¹⁴¹⁸ ANGELOPOULOS, 2013. p. 258.

¹⁴¹⁹ A&M v. Napster 239 F.3d 1004 (9th Cir. 2001).

¹⁴²⁰ MEZEI, 2009. p. 18.

¹⁴²¹ Uo. p. 19.

¹⁴²² Uo.

¹⁴²³ Uo. p. 20.

lélve, a szolgáltatás üzemeltetője tudja, vagy kellő gondosság mellett tudnia kell arról, hogy a szolgáltatását jogsértésre használják fel, hiszen az a közvetlen hatalma alá tartozik.

3. A jogsértő tartalmakat nyilvánossághoz közvetítő szolgáltatásokkal szembeni fellépés egyes eszközei

3.1. Weboldalak hozzáférhetetlenné tétele

A hozzáférhetetlenné tétel jogintézményének alapjait az InfoSoc-irányelv 8. cikk (3) bekezdése rakja le, kötelezve a tagállamokat, hogy biztosítsák a szerzői jogi jogosultak részére blokkoláshoz szükséges bírósági végzések kibocsátásának lehetőségét.¹⁴²⁴ A végzéseket a közvetítő szolgáltatókkal szemben bocsátják ki, akiknek a szolgáltatásait harmadik személyek szerzői jog vagy szomszédos jogok megsértése céljából veszik igénybe.¹⁴²⁵ A célzott intézkedésnek arányosnak és visszatartó erejűnek kell lenniük, amelyek alkalmasak arra, hogy a jogsértő tartalmakhoz való hozzáféréstől elzárják a szolgáltató hálózatát igénybe vevő felhasználókat.¹⁴²⁶ A végzés *ideiglenes, azonnali és hatékony* intézkedés, amely az InfoSoc-irányelv hatálya alá tartozó közvetítőket célozza.¹⁴²⁷

A Jogérvényesítési irányelv 9. cikk (3) bekezdése előírja, hogy a felperes bármely rendelkezésre álló bizonyíték szolgáltatásával támassza alá, hogy ő a jogosult és hogy jogát sérelem érte, vagy a jogsértés veszélye fennáll. A bizonyítás mellőzése jelentős mértékben elbillentené az egyensúlyt a jogosultak javára, főleg akkor, ha az alperes szolgáltató meghallgatását is elmulasztanák, amelyre akkor van csak lehetőség, ha a késedelem, amit az alperes szolgáltató kifogása okoz, a jogosult számára helyrehozhatatlan kárt okozna.¹⁴²⁸

Az egyik legelső, szolgáltatókat célzó ügy a Scarlet szolgáltató ellen indult.¹⁴²⁹ A Scarlet ügyfelei a felperes repertoárjába tartozó zeneszámokat töltötték le fájlcsereelő szoftverek segítségével. A SABAM közös jogkezelő szervezet 2004-ben arra kérte a brüsszeli első fokú bíróságot, hogy bírság terhe mellett kötelezze a Scarletet arra, hogy akadályozza meg vagy lehetetlenítse el az ügyfelei tevékenységét.¹⁴³⁰ A bíróság kötelezte a Scarletet az intézkedések megtételére,¹⁴³¹ ám az fellebbezett, hivatkozva arra, hogy a szűrőrendszerek hatékonysága és tartóssága kérdéses, a hálózatnak nincs meg a megfelelő kapacitása, és ha még lenne is megoldás, azokat könnyedén ki lehetne játszani.¹⁴³² A hasonló mechanizmusok működtetésének elvárása ezen felül ellentétes az Elker-irányelv *védett kikötő (safe harbour)* intézményével.

A Scarlet fellebbezését követően a brüsszeli fellebbviteli bíróság arra volt kíváncsi, vajon kötelezhető-e a szolgáltató a teljes ügyfélkörére vonatkozó, megelőző jellegű szűrő rendszer saját költségére és időbeli korlát nélkül alkalmazására, ha igen, akkor a tagállami

¹⁴²⁴ MARSOOF, 2015. p. 634.

¹⁴²⁵ InfoSoc-irányelv, 8. cikk (3) bekezdés.

¹⁴²⁶ Uo. (1) bekezdés.

¹⁴²⁷ 2004/48/EK Irányelv a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről, 9. cikk, (1) bekezdés a) pont.

¹⁴²⁸ Jogérvényesítési Irányelv, 9. cikk (4) bekezdés.

¹⁴²⁹ C-70/10 Scarlet Extended SA vs Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM) ECLI:EU:C:2011:771.

¹⁴³⁰ Uo. 15-20. pont.

¹⁴³¹ Uo. 23. pont.

¹⁴³² Uo. 24. pont.

bíróságnak minden körülmények között ragaszkodnia kell-e ezen kötelezettség kikényszerítéséhez, vagy pedig a hatékonyság és arányosság figyelembe vételével eltekinthet attól?¹⁴³³

Figyelemmel fentebb említett védett kikötő-elvekre és a Jogérvényesítési irányelv 3. cikkében nevesített méltányosság és igazságosság követelményére, a Scarlettel szemben támasztott követelések irreálisak és a közösségi normákba ütköznek, hiszen az elvárt műszaki megoldás egyet jelentene azzal, hogy a felhasználók teljes adatforgalmát, tevőlegesen ellenőrizze.¹⁴³⁴

A *SABAM v. Netlog*-ügyben a felperes a Netlog tárhely-szolgáltató ellen lépett fel, amely egy online közösségi hálózati felületet üzemeltetett. A felhasználók profiljukra zeneszámokat tölthettek fel, amelyek közül több a SABAM repertoárjába tartozott. A SABAM kérte a Netlogtól, hogy azonnali hatállyal hagyjon fel a tartalmak engedély nélküli hozzáférhetővé tételével, és a jövőben is tartózkodjon ettől, sőt alakítson ki olyan nyomon követési mechanizmust, amivel a jövőbeli jogsértéseket is megakadályozza.¹⁴³⁵

Az EUB rámutatott, hogy a teljes ügyfélkörre vonatkozó, megelőző jellegű, saját költségre végrehajtott, időbeli korlátozás nélküli szűrőrendszer alkalmazása ellentétes a Charta 16. cikkében foglalt vállalkozás szabadságának védelmével.¹⁴³⁶ Márpedig a SABAM által követelt ideiglenes intézkedések egyértelműen sértik ezen alapjogot, mivel olyan terhet rónak a szolgáltatóra, amely költségessége révén korlátozza a források szabad felhasználását és kihat a tevékenység végzésére.¹⁴³⁷ Figyelembe véve a végrehajtás költségeit, egy oldal blokkolása kb. 10 ezer Euróba kerül a szolgáltatónak, ami összességében nem sok, viszont figyelembe véve, hogy egy szolgáltatót rövid időn belül akár többször is bíróság elé citálhatnak az ideiglenes intézkedés kikényszerítése végett, meglehetősen nagy teherre válhat.¹⁴³⁸

A *UPC Telekabel*-ügyben¹⁴³⁹ az EUB-nak arra kellett választ találnia, hogy a UPC szolgáltatónak tekinthető-e a hatályos uniós szerzői jogi normák alapján, amennyiben a jogsértő weboldal és a szolgáltatók közötti kapcsolatot megteremti?¹⁴⁴⁰ A jogsértő weboldal a *Kino.to* volt, amely a fénykorában négymillió felhasználót, százharcincezer elérhető tartalmat számlált, és több millió eurós reklámbevételt ért el. Tevékenysége a szerzői művek felhasználók számára másolat készítésével nem járó, letöltés nélküli, streaming technológiával történő hozzáférhetővé tételére irányult.¹⁴⁴¹

Az üzemeltetőkkel szemben 2011-ben büntetőeljárást indítottak Németországban, az oldal működését pedig a drezdai ügyészség megszüntette.¹⁴⁴² A *kino.to* tovább üzemelt *kinox.to* domáinnév alatt. Erre tekintette a felperesek arra kívánták peren kívül kötelezni a

¹⁴³³ Scarlet Extended SA v. SABAM, 28. pont.

¹⁴³⁴ Uo. 40. pont.

¹⁴³⁵ C-360/10. Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (SABAM) vs Netlog NV, ECLI:EU:C:2012:85. 15-20. pont.

¹⁴³⁶ A holland BREIN internetszolgáltatókkal folytatott jogvitájában igyekezett felhívni a figyelmet arra, hogy amíg a szolgáltatók az elektronikus üzenetek levélszemetét szűri és blokkolja, mivel azokat az ügyfelek nem preferálják, addig ugyanezt nem teszi meg a torrent oldalakkal szemben, amelyeket a felhasználók hasznosnak találnak. Lásd: *Pirate Bay Blocking Orders Should be Overturned Under EU Law*, ISPS Argue.

¹⁴³⁷ UPC Telekabel Wien ítélet, 50. pont.

¹⁴³⁸ SAVOLA, 2014. p. 128.

¹⁴³⁹ C-314/12. UPC Telekabel Wien GmbH vs Constantin Film Verleih GmbH, Wega Filmproduktionsgesellschaft mbH ECLI:EU:C:2014:192.

¹⁴⁴⁰ UPC Telekabel Wien ítélet, 17. pont.

¹⁴⁴¹ MEZEI, 2014. (2) p. 63.

¹⁴⁴² UPC Telekabel Wien ítélet, 22. pont.

UPC Telekabelt Ausztriában, hogy tegye a weboldalt a felhasználók számára a domainnév és az aktuális IP-címek blokkolásával hozzáférhetetlenné.¹⁴⁴³

Az EUB szerint a UPC olyan szolgáltatónak tekinthető, amely szolgáltatása révén közvetlen kapcsolatot teremt a felhasználók és védett tartalmakat a jogosult engedélye nélkül hozzáférhetővé tevő weboldal között, a jogsértéseket e kapcsolat megteremtésére használt hálózaton keresztül továbbközvetíti. Az ügyfelek a szolgáltató által biztosított internet-hozzáférést használják fel arra, hogy a jogosultak alkotásaihoz hozzáférjenek.¹⁴⁴⁴

A *Mc Fadden*-ügyben¹⁴⁴⁵ Tobias Mc Fadden fény- és hangtechnikai eszközök értékesítését és bérbeadását végző vállalkozást üzemeltetett, amely ingyenes és névtelen hozzáférést biztosított vezeték nélküli (Wi-fi)¹⁴⁴⁶ hálózathoz. E tevékenységét egy szolgáltató szolgáltatásának igénybevételével végezte. A kapcsolatot szándékosan¹⁴⁴⁷ nem látta el jelszavas védelemmel, hogy ezzel felhívja a potenciális ügyfélkör figyelmét üzleti tevékenységére.¹⁴⁴⁸ 2010 őszén ismeretlen személy egy, a Sony Music repertoárjába tartozó zeneművet tett a jogosult engedélye nélkül ingyenesen hozzáférhetővé az interneten. Mc Fadden tagadta, hogy ő végezte volna a jogsértő cselekményt, ugyanakkor valószínűsítette, hogy valaki az ő hálózatát használta fel a jogsértésre.¹⁴⁴⁹

A vita megoldása érdekében a Landgericht München (I. sz. müncheni területi bíróság) előzetes döntés meghozatala céljából az EUB-hoz fordult. Kérdései arra irányultak, hogy a nyílt Wi-fi szolgáltatóját lehet-e az Elker-irányelv 12. cikk (1) bekezdésében foglalt szolgáltatónak tekinteni, és ha igen, akkor felelőssé tehető-e olyan jogsértésekért, amelyet a hálózatát felhasználva mások követtek el?¹⁴⁵⁰

Az EUB ítéletében úgy találta, hogy Mc Fadden szolgáltatása információs társadalommal összefüggő szolgáltatásnak minősült,¹⁴⁵¹ amely technikai jellegű, automatikus és passzív adatátvitelre irányuló magatartás.¹⁴⁵² Ebből következik, hogy a nyílt vezeték nélküli hálózatot üzemeltető szolgáltatók kötelezhetők arra, hogy védelemmel lássák el a csatlakozási pontjukat annak érdekében, hogy másokat megakadályozzanak a szerzői jogok megsértésében.¹⁴⁵³ E kötelezettségnek eleget téve a szolgáltató szabadon választhatja

¹⁴⁴³ Uo. 12. pont.

¹⁴⁴⁴ UPC Telekabel Wien ítélet, 40. pont.

¹⁴⁴⁵ C-484/14. Tobias Mc Fadden v. Sony Music Entertainment Germany GmbH, EU:C:2016:689.

¹⁴⁴⁶ A Wi-fi kapcsolat a vezeték nélkül, mikrohullámú jelekkel kommunikáló hálózat (WLAN – Wireless Local Area Networks) egy fajtája. A márkanév védett, csak olyan termékeken tüntethető fel, amelyek megfelelnek az IEEE (Institute of Electrical and Electronic Engineers) szabványainak (pl. 802.11). Segítségével arra alkalmas eszközökkel (személyi számítógép, okostelefon) rövid hatótávolságon belül, kábel nélkül csatlakozhatunk a világháléhoz. A rádió jelet, amelyet a fogadó eszköz bemér, befog, egy WAP nevű hozzáférési pont sugározza. A jelet közel 200 méterről is a terepviszonyoktól függően könnyű szerrel fogni lehet, így fennáll a veszélye, hogy illetéktelen személyek a kapcsolódási pontot felhasználva jutnak fel a világhálóra. A kapcsolati pont működhet nyíltan, vagy kódoltan. A legtöbb vezeték nélküli hálózat létesítésére képes router (útvonalválasztó) gyári tartozéka egy alapértelmezett felhasználónév és jelszó. Lásd: WATKINS, 2013. p. 641.

¹⁴⁴⁷ Az internet szabadsága melletti kiállását és az internet feletti túlzott állami felügyelettel szembeni ellenérzéseit jelzi, hogy a Wi-fi-kapcsolat nevét „mcfadden.de”-ről „freiheitstangst.de”-re („Félelem helyett szabadság”) változtatta. (Lásd: ítélet 24. pont).

¹⁴⁴⁸ Mc Fadden ítélet, 22-23. pont.

¹⁴⁴⁹ Uo. 25-27. pont.

¹⁴⁵⁰ MEZEI – HARKAI, 2017. (2) p. 18.

¹⁴⁵¹ Mc Fadden ítélet, 43. pont.

¹⁴⁵² Uo. 54. pont.

¹⁴⁵³ Uo. 79. pont.

meg a műszaki intézkedést, amely az EUB döntése értelmében lehet jelszavas vagy más a felhasználó azonosítására alkalmas védelem.¹⁴⁵⁴

A döntés szerint a kárt szenvedett jogosult kérheti a felmerült kár, valamint a felszólítási és bírósági eljárás költségeinek megtérítését a szolgáltatótól, mivel az ő hálózatát és szolgáltatását használták fel a jogsértés elkövetésére. Kártérítés követelésére akkor is lehetőség van, ha a közvetítő szolgáltató kimentette a polgári jogi felelősségét.¹⁴⁵⁵

Ezen a ponton az EUB szembe ment az eddigi gyakorlattal, amely szerint az intézkedés meghozatalára kötelezett szolgáltatónak kell a foganatosítással járó költségeket viselnie. Ezeknek a döntéseknek a jogalapját a Jogérvényesítési irányelv 13. cikke tartalmazza, amely a kártérítésről szólva kimondja, hogy a jogsértőtől akkor követelhető a kár megtérítése, ha tudta, vagy kellő gondosság mellett tudnia kellett volna, hogy jogsértést valósít meg, vagyis a felelőssége a jogsértésért megállapítható, amely eset egy kimentett felelősség esetén egyszerű továbbítást végző szolgáltató esetén nem áll fenn. A 14. cikk a költségek viseléséről rendelkezve kimondja, hogy a nyertes fél oldalán jelentkező ésszerű és arányos költségeket a vesztes félnek kell viselnie, kivéve, ha a méltányossági okok mást nem diktálnak.

Rosati szerint az EUB a *Mc Fadden*-ügyben hozott, a kár és költségviselésre vonatkozó ítéletével elvetette azt az álláspontot, hogy az egyébként nem jogsértő közvetítő szolgáltatók mentesüljenek a határozatokban foglalt intézkedések foganatosítási költségei alól. Egyúttal felvetette, hogy amennyiben a költségeket valakinek viselnie kell, akkor nem volna-e helyesebb a terheket megosztani a peres felek között. A szolgáltató fizetné a végrehajtás költségeit, a szerzői jogi jogosult pedig a perköltségeket. Ekképpen az érdekkiegyenlítést is szem előtt lehetne tartani egy olyan viszonyrendszerben, ahol fennáll egy jogos érdek a sérelmet szenvedett fél oldalán, illetve egy kötelezettség a jogsértésben csak közvetetten és passzívan résztvevő személy tekintetében.¹⁴⁵⁶ Husovec szerint az EUB túlterjeszkedett a védett kikötő intézményén a kártérítés olyan módon történő előírásával, hogy a polgári jogi felelősség a jogsértésért nem áll fent, sőt, a szolgáltatót kimentési okok védik.¹⁴⁵⁷

Jelenleg is zajlik az EUB előtt a *Cyando*-ügy,¹⁴⁵⁸ amelyben jelen sorok írásakor még csak a főtanácsnoki indítvány született meg. Az ebben előterjesztett kérdések szorosan illeszkednek témánk vonalához. A főtanácsnok indítványában akként érvel, hogy a YouTube-hoz hasonló videómegosztó platform üzemeltetője, valamint a tárhely- és fájlmegosztó platform üzemeltetője nem valósít meg nyilvánosságához közvetítést akkor, amikor platformjaik felhasználója ott védelem alatt álló művet tesz online elérhetővé. Ezek a platformok részesülhetnek az Elker-irányelv 14. cikk (1) bekezdésében előírt mentességben minden olyan felelősség tekintetében, amely a platformjaik felhasználóinak kérelmére tárolt fájlok felhasználásából eredhet. Amennyiben a szolgáltatónak tényleges tudomása van a jogellenes tevékenységről vagy információról, vagy ezekre utaló tényekről vagy körülményekről tudomást szerez, úgy kell tekinteni, hogy főszabály szerint ezek konkrét jogellenes információkra utalnak. Az InfoSoc-irányelv 8 cikk (3) bekezdésében a jogosultak számára biztosított ideiglenes intézkedés kérelmezéséhez való jog sérelmét jelentheti tovább, ha a jogosultak csak akkor kérelmezhetnék az ideiglenes intézkedést egy olyan szolgáltatóval szemben, amelynek szolgáltatása az azt igénybe vevő által szolgáltatott információ tárolá-

¹⁴⁵⁴ Uo. 101. pont.

¹⁴⁵⁵ Uo. 72-79. pont.

¹⁴⁵⁶ ROSATI, 2017. (1) p. 214-215.

¹⁴⁵⁷ HUSOVEC, 2017. p. 125.

¹⁴⁵⁸ C-682/18. és C-683/18. *Frank Peterson v. Google LLC, YouTube LLC, YouTube Inc., Google Germany GmbH (C-682/18) és Elsevier Inc. v. Cyando AG (C-683/18)*.

sából áll, és amelynek szolgáltatását annak igénybe vevője szerzői jog vagy szomszédos jogok megsértése céljából veszi igénybe, ha az egyértelmű jogsértésre való figyelmeztetést követően újból ilyen jogsértésre kerül sor.¹⁴⁵⁹

3.2. *Értesítési és eltávolítási eljárás*

Az internet-hozzáférés szolgáltatókat terhelő kötelezettségről az Elker-irányelv 14. cikk (1) bekezdésének b) pontja rendelkezik, kimondva, hogy az a szolgáltató, amely tudomást szerez a jogellenes tevékenységről vagy információról, haladéktalanul intézkedni köteles az információ eltávolítására, vagy az ahhoz való hozzáférés megszüntetésére.

Az eljárás két konjunktív fogalmi eleme az értesítés és az eltávolítás. Igénybe vételének akkor lehet helye, ha az a jogosultak egybehangzó akaratán alapul. Az értesítés szabályait az Elker-törvény 13. §-a nevesíti, kimondva, hogy a jogosult, akinek a művén fennálló jogát a hozzáférhetővé tett információ sérti, teljes bizonyító erejű magánokiratban vagy közokiratban értesítheti a szolgáltatót és felhívhatja a jogsértő tartalom eltávolítására. Az értesítésnek a lehető legpontosabban meg kell határozni a sérelem tárgyát és a jogsértést valószínűsítő tényeket, az azonosításhoz szükséges adatokat és a jogosult adatait. Az értesítés után a szolgáltatónak a lehető leggyorsabban intézkednie kell a tartalom eltávolítására,¹⁴⁶⁰ amelyre az Elker-törvény tizenkét órás időkeretet szab az értesítés kézhezvételétől számítva. Ezt követően három nap áll a szolgáltató rendelkezésére, hogy értesítse az eltávolított információt elhelyező felhasználót.¹⁴⁶¹

Az eljárás nem mindig eredményes. Gyakran előfordul, hogy a weboldal teljes profilja az illegális tartalmak hozzáférhetővé tételére épül, amelyek nem fognak eleget tenni az eltávolítási kötelezettségnek.¹⁴⁶² Jelen jogérvényesítési eszköz inkább a legálisan üzemelő szolgáltatókkal szemben lehet hasznos.

Az értesítési és eltávolítási eljárás elég lehet arra, hogy egy kellően elrettentő erejű – rendszerint igen magas bírságot kilátásba helyező – bírósági döntés hatására még a tartalmat a hozzáférhetetlenné tegyék. Ez történt például a Mininova esetében is, amely csak azután távolította el a torrentfájlok zömét, hogy az ügyben eljáró bíróság 5 millió Euró kifizetésére kötelezte, ha a megszabott határidőn belül nem teszi elérhetetlenné a jogsértő tartalmakat.¹⁴⁶³

Az eltávolítás gyakran mögöttes szándékot rejt, amely irányulhat nem kívánt vallási ideológiák eltávolítására, üzleti versenytársakkal szembeni előny szerzésére, blogok, kritikák és más politikai tartalmak elérhetetlenné tételére.¹⁴⁶⁴ Mivel a jogosultak bizonyítási eljárás nélküli kérhetik a tartalmak eltávolítását, fontos a jóhiszeműségük vizsgálata. Az amerikai szerzői jogi törvény¹⁴⁶⁵ előírja, hogy a jogosultnak jóhiszeműen kell feltételeznie,

¹⁴⁵⁹ Uo. 256. pont.

¹⁴⁶⁰ MEZEI, 2010. p. 218.

¹⁴⁶¹ Elker-törvény, 13. § (2)-(4) bekezdés.

¹⁴⁶² WILSON DENTON, 2015. p. 289.

¹⁴⁶³ MEZEI, 2012. (1) p. 126.

¹⁴⁶⁴ WILSON, 2010. p. 614-615.

¹⁴⁶⁵ (DMCA) 512. § (c) bekezdés (3) pont (v) alpont.

hogy a művét az ő vagy más jogosult, illetve törvény engedélye nélkül használták fel.¹⁴⁶⁶ E nélkül helye lehet a tartalom visszahelyezésének (*putback*).¹⁴⁶⁷

A *Lenz v. Universal Music Corp*-ügyben¹⁴⁶⁸ az eljáró kilencedik kerület kimondta, hogy az értesítési és eltávolítási eljárás megkezdése előtt a jogosultaknak meg kell győződniük arról, hogy az eltávolítani kívánt tartalom megfelel-e a fair use-teszt kritériumainak. Amennyiben nem, nem lehet az adott tartalom eltávolítását követelni, ezzel is biztosítva a vetélkedő jogok egyensúlyát.¹⁴⁶⁹

4. Alapjogok kollíziója

A digitális jogérvényesítésben érintett felek viszonyrendszere háromoldalú, egy háromszög ábrázolásával kitűnően vizualizálható.¹⁴⁷⁰ Az egyensúlyt az arányosság és méltányosság alapelvek hivatottak biztosítani. A Jogérvényesítési irányelv 3. cikke előírja a tagállamok számára, hogy a jogorvoslatoknak méltányosnak, igazságosnak, hatásosnak, arányosnak és elretentőnek kell lenniük. Úgy kell őket alkalmazni, hogy ne gátolják a jogszerű kereskedelmet.

A háromszög csúcán a szerzői és kapcsolódó jogi jogosultak helyezkednek el. Részükre garanciákat az Európai Unió Alapjogi Chartájában és a TRIPS Egyezményben találunk. A Charta 17. cikk (2) bekezdése kimondja, hogy „*a szellemi tulajdon védelmet élvez*”. Az InfoSoc-irányelv hasonlóképpen a (3) preambulumbekkezdésben kimondja, hogy a harmonizációra az alapvető jogelvek, így különösen a szellemi tulajdont is magába foglaló tulajdon védelme érdekében van szükség. A Jogérvényesítési irányelv az (1) preambulumbekkezdésében kiemeli, hogy a „*szellemi tulajdon védelme a belső piac sikerének egyik alapfeltétele*”. A TRIPS-egyezmény 41. cikk (1) bekezdése deklarálja a szellemi tulajdon védelmét, amennyiben a szellemi tulajdonjogok megsértése esetére hatékony eljárást helyeznek kilátásba. Ezzel összecseng a Charta 47. cikke is, amely hatékony jogorvoslatot és tisztességes eljárást garantál.

A háromszög másik csúcán a szolgáltatók állnak, akiknek a jogsértések elkövetésében és megakadályozásában megkerülhetetlen szerepük van. Ez a szerep ugyanakkor nem róhat aránytalan terhet a rájuk. Ezt több jogi garancia is biztosítja.

A *védtet kikötő* (*safe harbour*) elvét az Elker-irányelv 15. cikk (1) bekezdése nevesíti, kimondva az általános nyomon követési kötelezettség tilalmát: „*tagállamok nem állapíthatnak meg a szolgáltatókat terhelő olyan általános kötelezettséget, amely szerint (...) a szolgáltatások nyújtása során (...) továbbított vagy tárolt információkat nyomon kellene követni, vagy ki kellene vizsgálni a jogellenességre utaló tényeket vagy körülményeket*”. Ha általános körben nem is, egyedi esetben kötelezhetők a szolgáltatók nyomon követésre,

¹⁴⁶⁶ WILSON, 2010. p. 619.

¹⁴⁶⁷ Uo. p. 615. o.

¹⁴⁶⁸ 801 F.3d 1126 (2015) Stephanie LENZ, Plaintiff-Appellee/Cross-Appellant, v. UNIVERSAL MUSIC CORP.; Universal Music Publishing Inc.; Universal Music Publishing Group Inc., Defendants-Appellants/Cross-Appellees. Nos. 13-16106, 13-16107.

¹⁴⁶⁹ SISARIO, 2015.

¹⁴⁷⁰ Savola az elképzelt háromszög egyik csúcán elhelyezkedő szolgáltatókat két részre bontja, és külön nevesíti a weboldalak üzemeltetőit. Részükre a legnagyobb alapjogi kockázatot egy a külföldi oldalak nemzeti kontrollja jelentheti. Lásd: SAVOLA, 2014. 118. o.

ha a tagállami jogszabályok ezt lehetővé teszik.¹⁴⁷¹ Itt is szükséges azonban a megfelelő alapjogi egyensúly fenntartása.

A hozzáférhetetlenné tétel eszközeit a szolgáltató szabadon választhatja meg, függően a rendelkezésre álló forrásoktól és kapacitásoktól. Figyelemmel kell lenni arra, hogy az alkalmazott intézkedés összeegyeztethető legyen egyéb kötelezettségekkel és az ellenérdekű felek jogaival.¹⁴⁷²

A védett kikötő-elv fontosságát az EUB hangsúlyozta a SABAM v. Scarlet-ügyben is, egyúttal kiemelve, hogy a felperes által követelt, teljes ügyfélkörre vonatkozó, megelőző jellegű szűrő rendszer saját költségre való, időkorlát nélküli üzemeltetése ütközik a nevezett elvvel, mi több, a Jogérvényesítési irányelv 3 cikkében nevesített méltányosság és igazságosság elve is sérülhet, amennyiben a Scarlet számára előírják a felhasználók teljes adatforgalmának tevőleges ellenőrzését.

Az általános nyomonkövetés tilalmának kérdése a másik SABAM-ügyben is előkerült. Ahogy fentebb bemutatásra került, az EUB ez ügyben is elutasította a jogosultak azon kérelmét, amelyben a Netlog üzemeltetőit arra próbálták kötelezni, hogy alkalmazzon olyan időbeli korlátozás nélküli szűrőrendszert, ami ellentétes a Charta 16. cikkében kimondott vállalkozás szabadsága elvével.

A háromszög harmadik csúcán a végfelhasználók találhatók, illetve az őket illető jogok a személyes adatok védelméhez, a magánélet tisztelgetben tartásához. A *Promusicae v. Telefónica*-ügyben¹⁴⁷³ a felperes Promusicae közös jogkezelő szervezet azt kérte az eljáró bíróságtól, hogy az Telefónica ellen hozzon ideiglenes intézkedést, előírva, hogy az fedje fel maghatározott, vele jogviszonyban álló felhasználók személyazonosságát, egyéb személyes adatait és IP-címüket, mert azok a KaZaA fájlcsere szoftvert felhasználva osztottak meg olyan zeneműveket, amelyek a Promusicae ügyfélkörének repertoárjába tartoznak.¹⁴⁷⁴

A Telefónica vitatta a kérés jogosságát arra hivatkozva, hogy a kért adatokat kizárólag nyomozás keretében, illetve a közbiztonság vagy nemzetbiztonság védelme céljából adhatja át, a Promusicae kérelme pedig polgári eljárásban született, amely eljárásban nem lehet őt a kért adatok átadására kötelezni.¹⁴⁷⁵

A Charta 47. cikke kimondja, hogy a sérelmet szenvedett félnek joga van a bíróság előtti hatékony jogorvoslathoz, a Jogérvényesítési irányelv 8. cikke pedig a tájékoztatáshoz való jogról rendelkezve kimondja, hogy a bíróságok a felperes indokolt és arányos kérelmére elrendelhetnek tájékoztatási kötelezettséget a jogsértő áruk és szolgáltatások eredetéről és terjesztési hálózatról bizonyos személyek részére. E taxatív felsorolásból esetünkben a c) pont lehet releváns, hiszen a Telefónica üzletszerűen nyújtotta a jogsértésre felhasznált szolgáltatást, ezért a 8. cikk (2) bekezdése szerint ki kell adnia a jogsértő személyen nevét és címét.

Az Elker-irányelv 15. cikk (2) bekezdése kötelezettségként írja elő, hogy az illetékes közigazgatási hatóság számára a szolgáltatást igénybe vevő személyek által elkövetett jogsértő cselekményekről nyújtsanak információt, illetve, ha adattárolási szolgáltatást nyújtanak, azon adatokat, amelyek segítségével a jogsértő személyek beazonosíthatók.

¹⁴⁷¹ Elker-irányelv, (47) preambulumbekkezdés.

¹⁴⁷² UPC Telekabel Wien ítélet, 52. pont.

¹⁴⁷³ C-275/06. Productores de Música de España (Promusicae) vs Telefónica de España SAU, ECLI:EU:C:2008:54.

¹⁴⁷⁴ Uo. 29-30. pont.

¹⁴⁷⁵ Uo. 33. pont.

A szolgáltatók különleges helyzetét az információ- és adatkezelésre vonatkozó szabályok kettőssége is jellemzi. A jogérvényesítés elősegítését szabályozó közösségi jogi rendelkezések a jogosultak pozícióin kívánnak javítani, miközben a szolgáltatók számára adatvédelmi kötelezettségek szabnak szigorú kereteket. A 2002/58/EK irányelv 5. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy a nyilvános hírközlő hálózatok és a nyilvános hírközlési szolgáltatások igénybevételével történő közlések és forgalmi adataik titkosak, sőt azokat a 6. cikkben foglaltak szerint anonimá kell tenni vagy törölni kell.¹⁴⁷⁶ Az adatkezelés kötött szabályai alól szükséges és arányos mértékben kivételt lehet tenni, ha azt a nemzetbiztonság, nemzetvédelem és közbiztonság igazolja.¹⁴⁷⁷ Ilyen körülmények pedig egy polgári eljárás keretei között nehezen képzelhetők el. A 95/46/EK irányelv 15. cikk (1) bekezdésének g) pontja tovább árnyalja a helyzetet, kimondva, hogy a titkosság megőrzésének kötelezettsége korlátozható, ha az érintett, vagy mások jogainak és szabadságainak védelme ezt indokolja. Ebbe bele érthető a szellemi tulajdon védelme, akár polgári eljárásban is.¹⁴⁷⁸

Az EUB arra a következtetésre jutott, hogy a tagállamoknak kötelezettsége a szellemi tulajdon védelme és sérelmük esetén a jogérvényesítés biztosítása, de az nem kötelességük, hogy a jogérvényesítés során előírják a szolgáltatók számára, hogy a polgári eljárás keretei között az adatvédelmi előírásokat figyelmen kívül hagyva szolgáltatassanak adatot a felhasználóikról.¹⁴⁷⁹

Az *LSG vs Tele2*-ügyben¹⁴⁸⁰ a felperes közös jogkezelő szervezet arra kérte a Tele2-t, hogy adjon tájékoztatást a fájlcserelésben érintett előfizetők nevééről és lakcíméről. A Tele2 a kérést elutasította, vitatva, hogy szolgáltatónak minősül és jogosult-e az adatok tárolására. Az EUB megállapította, hogy a Tele2-t az InfoSoc-irányelv 8. cikk (3) bekezdése értelmében vett közvetítő szolgáltatónak kell tekinteni. Ennek okán nem ellentétes az Elektronikus adatvédelmi-irányelv rendelkezéseivel, ha a tagállamok személyes adatokra vonatkozó közzéadási kötelezettséget állapítanak meg a szolgáltatókra nézve, amennyiben az összhangban áll az arányosság és az alapvető jogok védelmével. Az osztrák jogalkotó ezt úgy oldotta meg, hogy a szerzői jogi tájékoztatás háttérbe szorul az adatvédelemmel való versenyében.¹⁴⁸¹

A *Bonnier*-ügyben¹⁴⁸² a felperes társaságok hangoskönyvek többszörözésével és terjesztésével foglalkoztak. 27 művet a repertoárjukból engedély nélkül közzétettek nyilvánossághoz. A felperesek kérték a szolgáltatót, hogy közölje a jogsértéssel érintett személy nevét és címét.¹⁴⁸³ Az EUB döntésében kimondta, hogy nem ellentétes a 2006/24 irányelvvel az olyan rendelkezés, amely a Jogérvényesítési-irányelv 8. cikkén alapul és lehetővé teszi, hogy egy adott szolgáltatót arra kötelezzenek, hogy tájékoztatást adjon meghatározott, saját ügyfélkörébe tartozó felhasználóról, ha az a neki osztott IP-címről feltehetően jogsértő

¹⁴⁷⁶ Promusicae v. Telefónica, 47. pont.

¹⁴⁷⁷ 2002/58/EK irányelv 15. cikk.

¹⁴⁷⁸ Promusicae v. Telefónica, 53-54. pont.

¹⁴⁷⁹ Uo. 57-60. pont.

¹⁴⁸⁰ C-557/07. LSG Gesellschaft zur Wahrnehmung von Leistungsschutzrechten GmbH vs Tele2 Telecommunication GmbH, ECLI:EU:C:2009:107.

¹⁴⁸¹ Uo. 46-47. pont.

¹⁴⁸² C-461/10. Bonnier Audio AB, Earbooks AB, Norstedts Förlagsgrupp AB, Piratförlaget AB, Storyside AB vs Perfect Communication Sweden AB, ECLI:EU:C:2012:219.

¹⁴⁸³ Uo. 25-35. pont.

cselekményeket követett el. Erre azonban csak az eset körülményei alapján, az arányosság elvére figyelemmel kerülhet sor.¹⁴⁸⁴

Ahogy minden alapjognak megvan az „ellentettje”, vagyis az a korlát, ami adott esetben kiolthatja, ha ezzel más alapjog érvényesülését akadályozza, úgy a vállalkozás szabadságának ez természetes korlátja az erőfölénnyel való visszaélés. Az EUMSZ. 102. cikke szerint a belső piaccal összeegyeztethetetlen, ezért tilos minden olyan magatartás, amely a tagállamok közötti belső kereskedelmet akadályozza. Ez különösen az értékesítés vagy a műszaki fejlesztés korlátozása, illetve az egyenértékű ügyletek esetén eltérő feltételek alkalmazása tekintetében lehet releváns.¹⁴⁸⁵ Hiába van meg tehát az a technológiai pozíció-főlény a hozzáférés szolgáltatók részéről, amivel blokkolni tudnak egy-egy weboldalt, az a vele szerződést kötő előfizető felhasználók számára a szolgáltatás értékesítése tekintetében okozhat hátrányt. Ugyancsak negatív következménye lehet annak, ha az általános nyomon követésre és a különféle szűrőmechanizmusok alkalmazására való kötelezés forrásokat von el a szükséges műszaki fejlesztésektől, így a vállalkozás nem képes az elvárt színvonalú szolgáltatás nyújtására. A piaci erőfölény feltétele, hogy a vállalkozás a saját szektorában a piaci részesedés több mint 50%-val rendelkezzen.¹⁴⁸⁶

Az intézkedések során tiszteletben kell tartani a felhasználók információs szabadsághoz fűződő jogát,¹⁴⁸⁷ amelyet a Charta 11. cikke nevesíti. Ennek érdekében az intézkedéseknek célirányosnak kell lenniük, a szerzői jogi jogsértések megszüntetésére, megakadályozására kell szorítkozniuk, anélkül, hogy a felhasználók információhoz való hozzáféréseire negatív hatást gyakorolnának.¹⁴⁸⁸

Ugyan nem a közvetítő szolgáltatók felelősségi alakzatainak alapjogi kérdéseit boncolgatják az alábbi esetek, az alapjogi egyensúly szempontjából mégis itt, és nem a korlátozások és kivételek körében említém őket. A *Spiegel Online*-ügy¹⁴⁸⁹ fontos adalékkal szolgál az alapjogok és a szerzői jog, különösen pedig a korlátozások és kivételek viszonyrendszerében. Az EUB-nek többek között azt kellett megválaszolnia, hogy az Alapjogi Charta 11. cikkében biztosított tájékoztatói szabadság és sajtószabadság alapjogok az 5. cikk (2) és (3) bekezdésében előírt korlátozások és kivételek terjedelmének meghatározásakor figyelembe veendő-e.¹⁴⁹⁰ A Bíróság az alapjogok-korlátozások és kivételek viszonyrendszerre tekintettel egyrészt úgy fogalmaz, hogy a „(...) kivételek és korlátozások maguk is jogokat foglalnak magukban a művek vagy védelem alatt álló egyéb teljesítmények felhasználói javára”.¹⁴⁹¹ Másrészt viszont leszögezi, hogy a tagállami bíróságoknak a szerzői vagyoni jogok, illetve azok korlátozásai és kivételei viszonyrendszerében a felhasználói jogok és szellemi tulajdonjogok Charta 17. cikke által deklarált védelme összemérésében mindenkor a megfelelő egyensúly megteremtésére kell törekedni, olyan értelmezésre támaszkodva, amely teljes mértékben összhangban van a Chartában biztosított alapvető jogokkal.¹⁴⁹² Ennek tükrében az EUB végül úgy döntött e kérdésben, hogy a tájékoztatóshoz való jog

¹⁴⁸⁴ Uo. 61-62. pont.

¹⁴⁸⁵ EUMSZ. 102. cikk b)-c) pont.

¹⁴⁸⁶ Az 50%-os küszöböt az Európai Unió Bírósága az AKZO ügyben határozta meg. Lásd: C-62/86. AKZO v Commission ítélet, ECLI:EU:C:1991:286. 5. pont.

¹⁴⁸⁷ UPC Telekabel Wien ítélet, 55. pont.

¹⁴⁸⁸ Uo. 56. pont.

¹⁴⁸⁹ C-516/17. Spiegel Online GmbH v. Volker Beck. ECLI:EU:C:2019:625.

¹⁴⁹⁰ Uo. 15. pont.

¹⁴⁹¹ Uo. 54. pont.

¹⁴⁹² Uo. 59. pont.

és sajtószabadság nem igazolhat az 5. cikk (2)-(3) bekezdésében előírt korlátozásokon és kivételeken túlmenő eltérést a többszörözési és nyilvánossághoz közvetítési vagyoni jogok alól.¹⁴⁹³

A *Funke Medien*-ügyben¹⁴⁹⁴ a fentihez igen hasonló kérdések mentén kellett a Bíróságnak állást foglalnia abban a kérdésben, hogy egyrészt a korlátozások és kivételek terjedelmének meghatározásakor milyen módon kell figyelembe venni a Charta által biztosított alapjogokat, másrészt pedig, hogy a tájékozódás szabadsága és a sajtószabadság a már ismert korlátozások és kivételek körén túl igazolhat-e további korlátozásokat és kivételeket?¹⁴⁹⁵ Válaszként az EUB megerősítette, hogy a fent nevezett két szabadság nem igazolhat az InfoSoc-irányelvben elfogadott korlátozásokon és kivételeken túlmenő eltéréseket a két vitatott vagyoni jog alól. A tagállami bíróságnak az alapjogi egyensúly biztosítása érdekében pedig olyan értelmezésre kell támaszkodnia, amely tiszteletben tartja egy részről az InfoSoc-irányelvben másrészt a Chartában foglaltakat.¹⁴⁹⁶

Ha a tartalomszűrés eredményeként a felhasználói tartalmak nem jutnak el a közönséghez, az alapjogi kérdéseket is felvethet.¹⁴⁹⁷ Ebben az esetben kollízióba kerül egymással a szerzői jog és a véleménynyilvánítás szabadsága, az információhoz való jog. Ez történt például a *The Pirate Bay*- és az *Ashby Donald*-ügyekben, ahol az EJEB-nek a véleménynyilvánítás szabadságát kellett összemérni a szerzői jogi jogosultak jogos érdekeivel.

Az előbbi ügyben azt kellett eldönteni, hogy az Emberi Jogok Európai Egyezménye 10. cikkében szabályozott véleménynyilvánítás szabadsága vagy pedig annak 1952-es párizsi Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkében foglalt tulajdon védelme élvez elsőbbséget. Az ítélet szerint tulajdonjogok érvényesítése erőteljesebben esik latba, mint a jogsértő weboldal üzemeltetőinek véleménynyilvánítási szabadsága, főleg hogy az ügy svédországi alperesei büntetőjogi felelősséggel is tartoztak cselekményükért. Az összemérés során figyelembe kell venni a véleménynyilvánítással érintett, megosztott információt, illetve azt, hogy e jog korlátozása milyen másik nyomós indokkal magyarázható.¹⁴⁹⁸

A második ügyben a kérelmezők divatfotósok voltak, akik egy divatshow-n tevékenykedtek, anélkül, hogy bármiféle felhasználási engedélyt előzőleg beszereztek volna. A képeket később online hozzáférhetővé tették, amelyekért fizetséget kértek. Az ügyben a fényképeket készítő személyeket marasztaló ítélet született a szerzői jogok megsértéséért. A bíróság feladata itt is az volt, hogy a tulajdonjogok és a véleménynyilvánítás szabadságát mérje össze. A fényképészek azzal érveltek, hogy őket fényképész minőségükben hívták meg a rendezvényre azzal, hogy készítsenek fényképeket a bemutatott ruhákról, amelyekről velük párhuzamosan más képek is készültek és kerültek a nyilvánosság elé, akkreditált magazinok által. A tagállami bíróság az EJEB szerint helyesen járt el, amikor a divattervezők szerzői jogát a műveket jogellenesen felhasználó fényképészeket megillető alapjog elé helyezte.¹⁴⁹⁹

A különböző alapjogok közötti egyensúly keresése nem új a jogalkalmazásban. A gyakorlat a német alkotmányjogi praxisból ered, amely a második világháborút követően terjedt el szélesebb körben. Németországban az egyensúlyra törekvés az arányosság el-

¹⁴⁹³ Uo. 96. pont.

¹⁴⁹⁴ C-469/17. *Funke Medien v. Bundesrepublik Deutschland*. ECLI:EU:C:2019:623.

¹⁴⁹⁵ Uo. 15. pont.

¹⁴⁹⁶ Uo. 77. pont.

¹⁴⁹⁷ FALUDI, 2019.

¹⁴⁹⁸ *Neij and Sunde Kolmisoppi v. Sweden* (dec.) – 40397/12 Decision 19. 2. 2013 [Section V].

¹⁴⁹⁹ *Ashby Donald and Others v. France* – 36769/08 Judgement 10.1.2013 [Section V].

vének (*Verhältnismässigkeitsgrundsatz*) része.¹⁵⁰⁰ Az uniós alapjogi normák nem abszolút jellegűek, figyelembe kell venni azok társadalmi funkcióit. Korlátozhatók, amennyiben azt a közérdek indokolja, és a korlátozás nem jár az érintett alapjog aránytalan sérelmével.¹⁵⁰¹ Konfliktus nem csak két alapjogi norma, hanem egy alapjogi norma és az uniós jog más rendelkezése között is létre jöhet.¹⁵⁰²

5. A CDSM-irányelv 17. cikke

A CDSM irányelv és különösen annak 17. cikkészámos olyan rendelkezést tartalmaz, amely komoly kihatással lehet majda hozzáférés-szolgáltatókra és egyúttal a végfelhasználókra is. Az új irányelvi rendelkezések jogpolitikai indokai között a jogirodalom az ún. érték-hézagot (*value gap*) elsők között említi. E fogalom támogatóit a zeneipar képviselői között kell első sorban keresni, akik Bridy szerint e kifejezéssel arra kívántak utalni, hogy a hatályos felelősségi szabályok túl nagy teret engednek a YouTube-hoz hasonló platformok üzemeltetői számára a zeneművek, hangfelvételek és előadóművészi teljesítmények díjfizetés nélküli kiaknázására. Az érték-hézag valójában tehát ott keletkezik, hogy az egyes nyilvánosságához közvetített zeneművek után a YouTube kevesebb jogdíjat fizet, mint amennyit más zenei szolgáltatások. Ilyen például a Spotify, amely a YouTube-tól eltérő üzleti modellt követ és ennek megfelelően eltérő jogdíjakat fizet a jogosultaknak.¹⁵⁰³ Utóbbi zárt szolgáltatásként juttatja nyilvánosságához a védett tartalmakat, előbbi ugyanakkor jelentős teret enged a végfelhasználói tartalmaknak (*user generated content*). Ez egyben azt is jelenti, hogy a YouTube és a hozzá hasonló szolgáltatások a felhasználói tartalmak tárolásával és nyilvánosságához közvetítésével tesznek szert jelentős bevételre, amelyből a jogosultak szerint nem juttatnak vissza jogdíj formájában a nyereségükkel arányos részt. A rájuk vonatkozó felelősségi szabályok túl megengedőek, holott éppen ezek a szabályok azok, amelyek enyhíteni hivatottak azt a kockázatot, hogy a szolgáltatások jogsértő tartalmakat is hozzáférhetővé tehetnek.¹⁵⁰⁴

Hogy megfeleljenek a fentebb részletesen ismertetett felelősségi szabályoknak, a szolgáltatók – élen a YouTube-bal – különféle szűrőmechanizmusokat, értesítési és eltávolítási rendszereket honosítottak meg. Ezek közül a YouTube tartalom-azonosító szoftvere (*Content ID*) külön is említést érdemel. A technológia lényege, hogy minden egyes végfelhasználói fájlhoz egy egyedi azonosítót (*fingerprint*) csatol, amelyeket egy adatbázisban tárol. Amennyiben egy feltöltött fájl azonosságot mutat egy védett tartalommal, a jogosultak választhatnak, hogy jogdíjat kérnek a felhasználásért, vagy blokkolják a kérdéses tartalmat. Amennyiben az előbbi mellett döntenek, akkor a feltöltött tartalomhoz kapcsolódó hirdetési bevételekből részelteti őket a szolgáltató. Ez előnyösebb minden érintett félnek, hiszen a blokkolt tartalom semmiféle reklámbevételt nem generál. Erre tekintettel a zeneműkiadók és hangfelvétel előállítók engedélyezték a YouTube számára zenei repertoárjaik felhasználását, hiszen nem csak a Content ID rendszeréhez, hanem egy rendkívül dinamikusan növekvő online piachoz férhettek hozzá, amely például 2018-ban 1,8 milliárd amerikai

¹⁵⁰⁰ ANGELOPOULOS, 2017. p. 114.

¹⁵⁰¹ Uo. p. 118.

¹⁵⁰² Uo. p. 120.

¹⁵⁰³ BRIDY, 2020. p. 326. Az online zenei szolgáltatások üzleti modelljei közötti különbségekhöz lásd: HARKAI, 2020. (1), p. 25-38. MEZEI – HARKAI – IBRAHIM, 2020. p. 93-96.

¹⁵⁰⁴ BRIDY, 2020. p. 327-328.

Dollár bevétel eredményezett a jogosultaknak. Sőt, ők maguk is hivatalos csatornákat kezdtek el működtetni, ahol olyan sztárokat fedeztek fel, mint Justin Bieber és Carly Rae Jepsen.¹⁵⁰⁵ Ezek a látható gazdasági előnyök azonban kevésnek bizonyulnak. A zeneipar szereplői nem csak azt nehezményezik, hogy a YouTube kevesebb jogdíjat fizet, mint például a Spotify, hanem azt is, hogy a Content ID használatát szerződéses feltételekhez kötik.¹⁵⁰⁶

A Content ID a tartalom-moderálás egy nagyon fontos „találmánya”, hiszen olyan tartalmakat is átenged, illetve a platformon hagy, amelyek legalább részben jogsértő tartalmat foglalnak magukban. Ruse-Khan ezt automatizált jogosításnak (*automated licensing*) nevezi, amelynek során a kérdéses tartalmak végül elérhetőek maradnak, mert a hozzájuk kapcsolódó reklámbevételekből a platformüzemeltető és a jogosultak is tekintélyes hasznot remélhetnek.¹⁵⁰⁷ Ennek következtében a Content ID-hez kötődő kérelmek 50:1 arányban felülmúlták az értesítési és eltávolítási eljáráshoz kapcsolódó jogosulti kérelmeket.¹⁵⁰⁸ A rostán átcúszó tartalmaknak egyfajta kumulatív hatása is van. Egy milliós nézettséget generáló felhasználói tartalom újabb felhasználókat vonzhat, akik újabb tartalmakat tölthetnek fel, ezzel tovább növelve az elérhető bevételeket mind a platform, mind a jogosultak számára. Egy blokkolt, vagy eltávolított tartalomról ez már nem mondható el. Ez az üzleti modell ráadásul rendkívül előnytelen a tartalmat előállító végfelhasználó számára, aki-vel a platformüzemeltető általában olyan felhasználási szerződést köt, amelyben ő maga elhárítja a felhasználási díj megfizetését, viszont korlátlan felhasználási engedélyt szerez maga számára a világ összes állama területén.¹⁵⁰⁹

A jogalkotói törekvéseket a (61)-(70) preambulumbekendések részletesen taglalják. Ezekben utalás történik arra a nyilvánvaló tényre, hogy az „*online tartalompiac működése az elmúlt években összetettebbé vált*”.¹⁵¹⁰ Ennek során a tartalomszolgáltatók igen jelentős szerepre tettek szert a szerzői művek nyilvánosságához közvetítésében, ezért szükséges, hogy a méltányosság és a szerződési szabadság elvét figyelembe véve, a jogosultak érdekeit segítve „*előmozdítsák (...) az engedélyezési piac fejlődését*”.¹⁵¹¹

A 2. cikk 6. pontja megadja az *online tartalommegosztó szolgáltató* definícióját. Ez alatt kell érteni „*(...) az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó szolgáltatót, amelynek fő vagy egyik célja a felhasználói által feltöltött, jelentős mennyiségű, szerzői jogi védelem alatt álló mű vagy más védelem alatt álló teljesítmény tárolása és ahhoz hozzáférés biztosítása a nyilvánosság számára, amely műveket és más védelem alatt álló teljesítményeket nyereségszerzési céllal összerendezi és promotálja*”.

A fent ismertetett, különösen az online hozzáférhetővé tétellel foglalkozó EUB döntések tükrében nem meglepő a 17. cikk (1) bekezdésének szóhasználata: az „*(...) online tartalomszolgáltató nyilvánosságához közvetítést vagy a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételt valósít meg, ha a felhasználó által feltöltött, szerzői jogi védelem alatt álló művekhez vagy más védelem alatt álló teljesítményekhez hozzáférést biztosít a nyilvánosság számára*”.¹⁵¹²

¹⁵⁰⁵ Uo. p. 330-331.

¹⁵⁰⁶ Uo. p. 332-333. Vö. Comment of the European Copyright Society on Selected Aspects of Implementing Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market Into National Law, 2020. p. 7.

¹⁵⁰⁷ RUSE-KHAN, 2020. p. 15-16.

¹⁵⁰⁸ Uo. p. 4.

¹⁵⁰⁹ Uo. p. 5.

¹⁵¹⁰ CDSM-irányelv, (61) preambulumbekendés.

¹⁵¹¹ Uo.

¹⁵¹² Vagyis a CDSM-irányelv azokra a szolgáltatásokra koncentrál, amelyek célja védett tartalmak nagy mennyiségben való tárolása, illetve annak lehetővé tétele, hogy a felhasználók feltöltsék és megosszák ezeket.

Az európai jogalkotó tehát nem tett mást, mint a tartalomszolgáltatóként egyébként felelősségében korlátozott szolgáltató tevékenységét is szerzői jogilag releváns felhasználási cselekménynek minősítette.¹⁵¹³ Mivel e tevékenység engedélyköteles az InfoSoc-irányelv 3. cikkének (1) és (2) bekezdése szerint, ezért a tartalomszolgáltatónak be kell szereznie a szükséges felhasználási engedélyeket a jogosultaktól, amelynek a (2) bekezdés szerint ki kell terjedni a felhasználók által végzett cselekményekre is, ha az nem kereskedelmi jellegű vagy nem termel jelentős bevételt.

Különösen érdekes a (3) bekezdés, amely első látásra úgy tűnik, szembe helyezkedik az Elker-irányelv 14. cikkének tárhelyszolgáltatókra megállapított felelősségkorlátozó intézkedéseivel. Már a 14. cikk sem jelentett teljes felelősségkorlátozást és immunitást, mivel a (3) bekezdés kimondta, hogy bíróságok vagy közigazgatási hatóságok kötelezhetik a szolgáltatót a jogsértés megszüntetésére vagy megelőzésére. Helye lehet továbbá az információ eltávolítására vagy hozzáférhetetlenné tételére irányuló eljárásoknak.

A CDSM-irányelv számára sem ismeretlen a felelősség korlátozása.¹⁵¹⁴ Ennek faktorait a (4) bekezdés részletezi. Nem felel a tartalommosztó szolgáltató, ha bizonyítja, hogy a) minden tőle telhetőt megtett az engedély megszerzése érdekében,¹⁵¹⁵ és b) a szakmai gondosság magas szintű ágazati normáinak megfelelően minden tőle telhetőt megtett annak biztosítása érdekében, hogy azon konkrét műveket és más védelem alatt álló teljesítményeket, amelyekre vonatkozóan a jogosultak megadták a szolgáltatónak a lényeges és szükséges információkat, elérhetetlenné tegyék, c) a jogosult megfelelően indokolt értesítésének kézhezvételét követően haladéktalanul intézkedett az értesítés tárgyát képező művek vagy más védelem alatt álló teljesítmények hozzáférhetetlenné tétele vagy honlapjairól történő eltávolítása érdekében, valamint a b) pontnak megfelelően minden tőle telhetőt megtett azok jövőbeli feltöltésének megakadályozására.

Vagyis a fentiekből nem olvasható ki más, mint az Elker-irányelv felelősség alóli mentesülést biztosító klauzuláinak egy továbbfejlesztett változata. Eszerint immár nemcsak arra kötelezhető a szolgáltató, hogy magas szintű szakmai gondossággal eljárva a jogsértő tartalmat eltávolítsa, sőt a jövőbeni feltöltését is megakadályozza, hanem arra is, hogy a felhasználási engedélyt a végfelhasználók helyett megszerezze, azért mindent megtegyen. Amennyiben e hármas feltételrendszernek megfelel, felelőssége kimenthető.

A mentesülést az (5) bekezdés a)-b) pontja tovább árnyalja, amikor az arányosság elvét felhívva a (4) bekezdésben foglalt kötelezettségeket a szolgáltató típusához, közönségéhez és méretéhez, a felhasználók által feltölteni kívánt tartalom típusához méri, illetve vizsgálja, hogy az eltávolításhoz, a feltöltés megakadályozásához megfelelő eszközök rendelkezésre állnak-e, és milyen költségek terhelnék a szolgáltatót. E megfogalmazás mögött az Elker-irányelv 15. cikkének védett kikötőjét vélem kicsengen, igaz csak nagyon halkan, az arányosság elve által tompítja.

Ugyanez a csengés felerősödik a 17. cikk (6) bekezdését olvasva, amely a (4) bekezdés kötelezettségeinek súlyát mérsékli és az a) pontra korlátozza az olyan szolgáltatók esetében, amelyek az Unióban kevesebb, mint három éve elérhetők a nyilvánosság számára,

A szolgáltatók e tevékenységgel közvetlenül vagy közvetve haszonszerzésre töreksenek, a tartalmakat a közönség jobb kiszolgálása érdekében összerendezik, promotálják, kategorizálják és kereshetővé teszik. Ennek megfelelően a 17. cikk nem terjedhet ki a felhő alapú tárhelyekre, az egyszerű adattovábbítást végző közvetítő szolgáltatókra és az online piacterekre, nonprofit online enciklopédiák. Lásd: (62) preambulumbekkezdés.

¹⁵¹³ FALUDI, 2019.

¹⁵¹⁴ Leistner ezt az (1) bekezdés alóli kivételnek (*exception*) nevezi. Lásd: LEISTNER, 2020. p. 136.

¹⁵¹⁵ A szakirodalom erre a rendelkezésre *best effort*-ként hivatkozik.

és amelyeknek az éves forgalma nem éri el a 10 millió Eurót. Esetükben csak az kötelező, hogy a megfelelően indokolt értesítés kézhezvételét követően haladéktalanul intézkedjenek a védett művek és teljesítmények hozzáférhetetlenné tételéről, eltávolításáról. A tartalmak feltöltésének akadályozása csak akkor kötelezettség, ha az egyedi látogatók havi átlagos száma az előző naptári év alapján meghaladja az 5 millió főt.

A (84) preambulumbekzdés kimondja, hogy az irányelv tiszteletben tartja az alapvető jogokat, köztük a Charta alapelveit. A (7) bekezdés az alapjogi egyensúlyt is figyelembe véve úgy rendelkezik, hogy a 17. cikk intézkedései nem érinthetik azokat a felhasználói tartalmakat, amelyek egyébként nem sérelmesek a szerzői és szomszédos jogi jogosultakra és egyébként is valamely kivétel vagy korlátozás hatálya alá tartoznak. Ilyen kivételek különösen az a) és b) pontokban említett idézés, kritika, ismertetés, karikatúra, paródia vagy utáncat készítése céljából való felhasználás. Nyelvtani és teleológiai értelmezésből kiindulva ezek a szabad felhasználási esetkörök nem csak kötelező jelleggel ültetendők át a tagállami szerzői jogba, hanem a Charta által nevesített alapjogok talaján állva felhasználói jogokként és szabadságként értékelendők.¹⁵¹⁶

A (8) bekezdés megerősíti az Elker-irányelv 15. cikkének védett kikötőjét, kimondva, hogy a 17. cikk alkalmazása nem vezethet általános nyomonkövetési kötelezettséghez.

Vagyis amellet, hogy kimondja, azok a szolgáltatók, akik mások által feltöltött műveket tesznek hozzáférhetővé, engedélyköteles tevékenységet végeznek, garanciákat is meghatároz annak érdekében, hogy a meme-ek és egyéb felhasználói tartalmak szabad felhasználása ne szenvedjen csorbát. Az a vélekedés, hogy az interneten mindent szabad, nem lehet érv az ellen, hogy az érdekeket a szabad felhasználás minősítése során egyedileg mérjék össze. Az egyetlen kérdőjel, amely jelen pillanatban megfogalmazható az az, hogy hogyan fog a gyakorlatban működni a nagy tartalomszolgáltatók tartalomszűrése. A (63) preambulumbekzdés erre is választ próbál adni, még hozzá ugyancsak az eseti alapon történő mérlegelés előírásával.

A (9) bekezdés a végfelhasználói érdekeket szem előtt tartva rendelkezik hatékony és gyors panasztételi és jogorvoslati mechanizmus bevezetéséről, amennyiben a feltöltött művek vagy más teljesítmények eltávolítására úgy kerülne sor, hogy egyébként azokat jogszerűen tették hozzáférhetővé. További garancia, hogy a jogosultaknak megfelelően indokolniuk kell eltávolítási kérelmüket. Az eltávolításra vonatkozó döntéseket emberi felülvizsgálatnak kell alávetni, emellet pedig a tagállamoknak peren kívüli jogorvoslati mechanizmusokat is rendszeresíteniük kell.

Egyes közvetítő szolgáltatók tevékenysége tehát – ide értve az ún. OCSSP-eket (*Online Content-sharing Services Providers*),¹⁵¹⁷ amelyek üzleti modelljük jelentős részét a védett tartalmak végfelhasználói megosztására építik – új megítélés alá fog esni az új CDSM-irányelvi rendelkezések értelmében. Leistner szerint az új szabályok terület-specifikus (szerzői jogra szabott) felelősségi alakzatot vezetnek be. Az eddigi felelősségi szabályok ugyanakkor horizontális, generális normákat tartalmaztak. Ennek oka, hogy a jogalkotó el kívánta ismerni azt az egyébként nyilvánvaló tényt, hogy bizonyos hozzáférés-szolgáltatók

¹⁵¹⁶ QUINTAIS – FROSIO – VAN GOMPEL – HUGENHOLTZ – HUSOVEC – JÜTTE – SENFTLEBEN, 2020. p. 278.

¹⁵¹⁷ Leistner utal rá, hogy az új kategória megalkotása során vitát váltott ki, vajon a 17. cikk és az abban rejlő szabályok egy sui generis szabályrendszert alkotnak az online tartalommegosztó szolgáltatások tekintetében. Lásd: LEISTNER, 2019. p. 130.

független piaci szereplőként építettek üzleti modellt szerzői művek és más teljesítmények nyilvánosságához közvetítésére.¹⁵¹⁸

A 17. cikk hatálya alá tartozó szolgáltatók¹⁵¹⁹ be kell, hogy vezessenek olyan szűrési mechanizmusokat, amelyek a jogosulatlan tartalmak hatékony szűrésére és távoltartására irányulnak. Ezzel egy időben arányosnak kell lenniük, nem jelenthetnek általános szűrési kötelezettséget és figyelemmel kell lenniük a korlátozások és kivételek rendszerére, illetve a végfelhasználók alapvető jogaira (információhoz jutás joga, véleménynyilvánítás szabadsága).¹⁵²⁰ A közvetítő szolgáltatók többé nem hivatkozhatnak majd arra, hogy az elsődleges felelősség nem őket, hanem a felhasználási cselekményt végző végfelhasználót terheli, a szolgáltató maga pedig csak másodlagos felelősséggel tartozhat, amelyet kimenthet e [disszertációban](#) is ismertetett szabályok szerint. Ahhoz, hogy a szolgáltató az új szabályok szerint továbbra is mentesüljön, egyrészt hatékony szűrő mechanizmust kell rendszersítenie, másrészt pedig magának kell beszereznie a szükséges felhasználási engedélyeket, amelyek nem ígérkeznek könnyen megvalósítható feladatnak.¹⁵²¹

E két kötelezettség ma még nem látható kimenetellel fog működni a gyakorlatban. Annyi azonban látszik, hogy szembe kerülhet az EUB elektronikus kereskedelmi szolgáltatókra kidolgozott felelősségi normáival, illetve alapjogi szabályokkal. Bár igaz, hogy maga a CDSM-irányelv is igyekszik olyan szabályozási környezetet teremteni, ami nem lehetetleníti el a felhasználói tartalmakat, amennyiben azok például az átültetendő paródia kivétel, vagy a már létező egyéb szabad felhasználási esetkörök körébe esnek, mint például az idézés.¹⁵²²

Jelen sorok írásakor a CDSM-irányelv tagállami átültetése még folyamatban van. Kérdéses, hogy a gyakorlatban hogyan fog működni az új rezsim, különös tekintettel a 17. cikkre. Az azonban látszik, egyet értve Ruse-Khan-nal, hogy a platformszolgáltatók „*funktionális szuverénként*” kezdtek el viselkedni.¹⁵²³ Közösségi elveiket, felhasználási feltételeiket, végfelhasználói szerződéseiket saját maguk határozzák meg és saját maguk felelnek normáik betartásáért. Működésük internaiconális, amely egyet jelent azzal, hogy ha ezek a működési elvek szembe helyezkednek egy adott tagállam szerzői jogával, akkor a sérelmet szenvedett gyengébbik fél, általában a végfelhasználók, csak nagy nehézségek árán, saját államuk bírósága előtt kereshetnék az igazukat.¹⁵²⁴ Ezen a 17. cikkbe beépített mechanizmusok valóban segíthetnek, amennyiben a felhasználás a 17. cikk (7) bekezdésében nevesített korlátozások és kivételek körébe esik. Ennek bizonyításához a (9) bekezdésben előírt panasztételi és jogorvoslati mechanizmusra és az automatizált szűrési rendszer emberi felülvizsgálatra van szükség.

A határokon átívelő szolgáltatásnyújtás nemzetközi magánjogi kérdéseket is felvet, nevezetesen azt, hogy az EU-ban a szolgáltatóknak elég csak a 17. cikk rendelkezéseinek megfelelni, vagy pedig a huszonegyféle átültetett normaszöveget kell figyelembe venniük? A jelenleg alkalmazandó kollíziós jogi norma e kérdésben a Róma II-rendelet 8. cikk (1) bekezdése, amely kimondja, hogy a szellemi tulajdonjog megsértéséből eredő, szerző-

¹⁵¹⁸ LEISTNER, 2020. p. 191-192.

¹⁵¹⁹ A (6) bekezdés rendelkezései alapján csak a legnagyobb, széles körben használt szolgáltatások (YouTube, Dailymotion, Instagram, TikTok, Flickr) esnek majd a 17. cikk kötelezettségei alá. Vö: LEISTNER, 2020. p. 172.

¹⁵²⁰ LEISTNER, 2020. p. 142. Vö. SPINDLER, 2019. p. 349.

¹⁵²¹ SENFTLEBEN, 2020. p. 304-305. Vö. SPINDLER, 2019. p. 348.

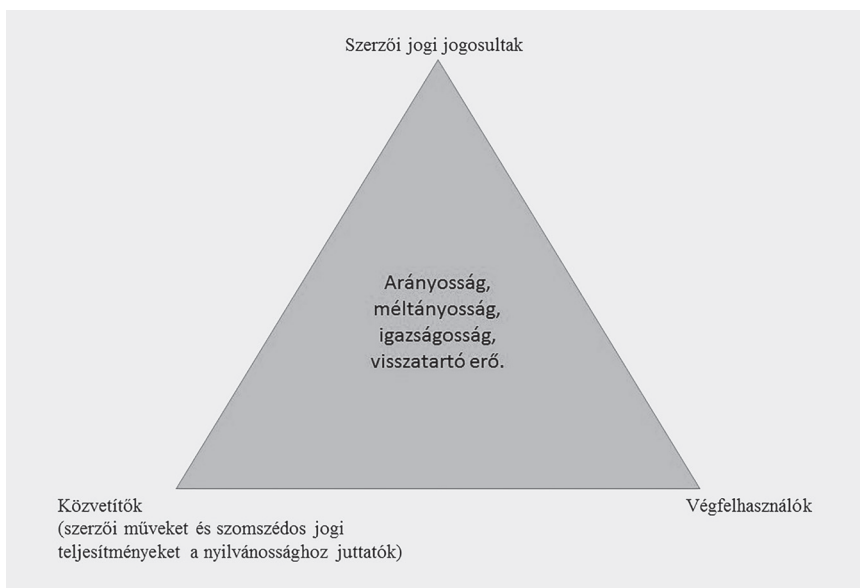
¹⁵²² Uo. p. 314.

¹⁵²³ RUSE-KHAN, 2020. p. 6.

¹⁵²⁴ Uo. p. 13.

désen kívüli kötelmi viszonyra annak az országnak a jogát kell alkalmazni, amelyre az oltalmat igényelték. Eszerint a jogosultaknak mindazon országokban fel kellene lépniük az esetleges jogsértő felhasználásokkal szemben, amelyekben a védelmet igénylik. Hogy a felelősségüket kimentsék, a hozzáférés-szolgáltatóknak vagy a földrajzi alapon kellene korlátozni a hozzáférést a tartalmaikhoz (geoblokkolás), vagy pedig a legszigorúbb átültetett rendelkezésekhez kellene igazítaniuk saját maguk felhasználási feltételeit.¹⁵²⁵

A határokon átnyúló tartalomszolgáltatás egy másik fontos aspektusa, hogy a nagy platformszolgáltatók általában az Egyesült Államokban honos társaságok, így előszeretettel kötik ki az Egyesült Államok jogának alkalmazását jogvita esetére. A YouTube például ragaszkodik a fair use-teszt megközelítéséhez, ahelyett, hogy a felhasználás helye szerinti korlátozások és kivételek rendszerére alapítaná a szabad felhasználási eseteket. Ruse-Khan figyelmeztet, hogy ez a fair use-teszt bizonyos mértékű globalizálódásához vezethet.¹⁵²⁶

4. ábra: A közvetítő-szolgáltatók helyzete a művek felhasználására irányuló jogviszonyban.

¹⁵²⁵ Comment of the European Copyright Society on Selected Aspects of Implementing Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market Into National Law, 2020. p. 19. Vö. SPINDLER, 2019. p. 371-372.

¹⁵²⁶ RUSE-KHAN, 2020. p. 12.

V. ÖSSZEGZÉS

A többszörözés jogát fenn kell tartani az analóg, fizikai műpéldányok esetében és azon digitális műpéldányok esetében is, amelyek fizikai adathordozón jutnak el a végfelhasználóhoz, vagy a számítógép merevlemezén tartósan jönnek létre. Ugyanakkor a megváltozott műfelhasználások meghaladták a többszörözés-rögzítés eredeti koncepcióját.¹⁵²⁷ Arra sem igazán van lehetőség, hogy minden egyes másolási cselekmény bekövetkeztekor egyértelműen meghatározzák, hogy valóban létezik-e a másolat elég ideig.¹⁵²⁸ A felhasználásokat nem hogy jogosítani nem lehet a hagyományos keretek között, hanem immár az érték járó díjazás sem jut el, még olyan mértékben sem a szerzőkhöz, mint a XX. század második felében megjelent technológiai vívmányokra válaszként kimunkált reprográfiai és üreshordozó díjak esetében. Aplin utal rá az FAPL v. QC Leisure-ügy kapcsán, hogy a többszörözés és nyilvánossághoz közvetítés, mint a mű hasznosítására irányuló vagyoni jogok, fedik egymást (*overlap*).¹⁵²⁹ Ezt az átfedést az InfoSoc-irányelv nem oldja fel, sőt, nem is foglalkozik vele kifejezetten.¹⁵³⁰ Éppen ezért ott, ahol a nyilvánossághoz közvetítés joga is kielégítően tudja érvényesíteni a művek gazdasági hasznosításához fűződő érdekeket, a többszörözés jogának egyidejű, tág értelmezése magában hordozza a kockázatot, hogy a szerzői jog a hozzáférés jogává válik (*access right*).¹⁵³¹

A művekhez való hozzáférés ugyanis önmagában feltételezi azok többszörözését, a felhasználás mindkét végpontjában, úgy a kiindulópontban, ahol a többszörözött műpéldány elérhető, úgy az átvitel során, amikor időleges másolatokat készülhetnek, és végül a végfelhasználónál, aki a hozzáférés formájától függően vagy időleges, vagy tartós másolatokat készít a műről. Az átfedés következtében egy jogellenes felhasználás egyszerre két vagyoni jogot is megsért, a jogszerű felhasználás pedig – mivel két önálló vagyoni jogról van szó – lehetőséget teremt a jogosult duplán való díjazására,¹⁵³² miközben a felhasználás lényegében csak egy vagyoni jog, a lehívásra hozzáférhetővé tétellel megvalósuló nyilvánossághoz közvetítés gyakorlására irányul.¹⁵³³

Mivel napjainkban egyre szélesebb körben fordul elő, hogy nem a fizikai adathordozóról történik a műfelhasználás, hanem egy távoli szerverről, a „felhőből” töltjük le a tartalmakat, így – némiképpen joggal – a jogosultak indokolhatónak látják, ha az egyébként többszörözésre épülő műfelhasználások ellenőrzése érdekében fenntartják az ellenőrzést e cselekmények felett.¹⁵³⁴ Ez Litman szerint egyet jelent azzal, hogy a jogosultak a többszörözési jog révén lehetőséget kaptak a fogyasztás (*consumption*) kontrollálására.¹⁵³⁵

Ezzel szemben a nemzetközi és uniós szerzői jogi rezsím ragaszkodik ahhoz az állásponthoz, amely tükröződik a BUE 9. cikkéhez fűzött nyilatkozatokban: többszörözésnek minősül minden olyan rögzítési, másolási cselekmény, amely hangfelvételen, játékszongó-

¹⁵²⁷ EFRONI, 2011. p. 247.

¹⁵²⁸ PERZANOWSKI, 2010. p. 1068.

¹⁵²⁹ APLIN, 2011. p. 212.

¹⁵³⁰ DEPREEUW, 2014. p. 483.

¹⁵³¹ APLIN, 2011. p. 219.

¹⁵³² DEPREEUW, 2014. p. 483-484.

¹⁵³³ Uo. p. 485.

¹⁵³⁴ PERZANOWSKI, 2010. p. 1100-1101.

¹⁵³⁵ LITMAN, p. 28.

ra-tekeresen ölt testet. Ugyanígy illeszkedik a többszörözés joga alá a szoftverről készített másolat, akár forrás-, akár tárgykódban, bármely mű digitális másolata, legyen az CD-n, DVD-n, Blu-ray-en, RAM-ban, ROM-ban, memória kártyán vagy más tároló egységen, függetlenül attól, hogy tartósan vagy időlegesen került rögzítésre, mivel az időlegesen rögzített tartalom is egészen addig elérhető, ameddig a program futtatását le nem állították, a böngészőt be nem zárták, vagy a számítógépet ki nem kapcsolták.¹⁵³⁶

A jog fenntartásához azért ragaszkodtak, mert az online felhasználásokra konstruált kommunikációs-jellegű vagyoni jog is olyan cselekményeket foglal magában, amelyeknek a technológia által megkövetelt előfeltétele az adat többszörözése.¹⁵³⁷ Yu, felidézve a 2013-ban elfogadott Zöld Könyv¹⁵³⁸ megállapításait, emlékeztet rá, hogy az időleges másolatok továbbra is uralkodók az olyan felhasználások esetében, mint a streaming, ahol a tartalmak nyilvánossághoz közvetítése során keletkező másolatok (*buffer copy*) rendkívül fontos szegmensei a tartalom végfelhasználóhoz való eljuttatásának,¹⁵³⁹ és nemcsak számítógépen, hanem az okos telefonokon is, amelyek maguk is kisméretű kézi számítógépként funkcionálnak.¹⁵⁴⁰

Vagyis hiába változott a technológia, hiába nyitott újabb és újabb felhasználási lehetőségeket, ameddig a művek kiaknázása visszavezethető a róluk készített másolatokra, addig a többszörözési jog is védelmet nyújt, ha a másolás maga a műbe rejlő gazdasági haszon kiaknázásának kulcsa.¹⁵⁴¹

A valódi kérdés az, hogy az online felhasználások összhangban állnak-e a szerzői jog céljaival.¹⁵⁴² Ez a cél a művek gazdasági hasznosításának elősegítése kell, hogy legyen. A művekben rejlő gazdasági előny az a kritérium, amely valóban megjelöli azt a mozzanatot, amikor a művek és teljesítmények realizálhatják a beljük fektetett munka ellenértékét. Ez kapcsolódhat bármilyen felhasználáshoz, bármilyen technikai eszközzel, ha az hasznot hajt.

Példaként említhetjük az online zenei streaming szolgáltatást, amely azzal ér el vagyoni előnyt, hogy zenei műveket tesz hozzáférhetővé, amelyért cserébe előfizetési díjra, és/vagy hirdetésekkel befolyó reklámbevételekre tesz szert. Az, hogy e cselekmény során legalább időleges másolatok készülnek a műről, nem értékelhető releváns felhasználási cselekményként, mert nem arra, hanem a hozzáférhetővé tételre épül a gazdasági előnyt célzó üzleti modell.¹⁵⁴³ Még akkor is irrelevánsnak kellene tekinteni szerzői jogi szempontból a másolatot, ha a szolgáltatás – mint például a Spotify esetében – lehetővé teszi,

¹⁵³⁶ BLOMQUIST, 2014. p. 107. Vö. PERZANOWSKI, 2010. p. 1068.

¹⁵³⁷ Ehhez hasonló megközelítésen alapult a WIPO/UNESCO 1980-as években kimunkált, majd később elvetett „többszörözés-elmélete” (*reproduction theory*). Ennek lényege, hogy a számítógépi felhasználások során a mű képernyőn történő megjelenítése és ezzel egy időben a tárolóhelyről való átvitele ugyanannak a többszörözési cselekménynek a részelemei, nem különíthetők el egymástól. Az elektronikus terjesztés esetében a többszörözés joga „vezeti” (*govern*) a műveletet. Az elektronikus terjesztés meghatározásba beletartozik a nyilvánossághoz közvetítés és a sugárzás is, mint védett felhasználások. Ezt az elméletet a tárgyalódelegációk nem fogadták el, mert nem volt szó többszörözésről, mivel az csak a fizikai műpéldányokra vonatkozik. Sokkal inkább a művek nyilvánossághoz közvetítésére, illetve nyilvános előadására (*public performance*) került sor. Lásd: DEPREEUW, 2014. p. 108.

¹⁵³⁸ Green Paper – Internet Policy Task Force, US Department of Commerce, Copyright Policy, Creativity, and Innovation in the Digital Economy, 2013.

¹⁵³⁹ YU, 2016. p. 77.

¹⁵⁴⁰ Uo. p. 88.

¹⁵⁴¹ DEPREEUW, 2014. p. 97.

¹⁵⁴² YU, 2016. p. 89-90.

¹⁵⁴³ DEPREEUW, 2014. p. 517.

hogy az előfizető az offline zenehallgatás elősegítése érdekében a merevlemezre másoljon zeneszámokat. Ezek a zeneszámok hatásos műszaki intézkedés által védettek a további többszörözéstől, csak addig léteznek, ameddig az előfizetés él és a szolgáltatás, valamint az azt elősegítő szoftveres alkalmazás a végfelhasználó oldalán elérhető, működik. Vagyis ezek éppen addig léteznek, ameddig a másik vagyoni jog, a hozzáférhetővé tétel gyakorlása ezt szükségessé teszi.¹⁵⁴⁴

A „másolás nélküli szerzői jog”,¹⁵⁴⁵ a „Digitális dilemma”,¹⁵⁴⁶ a „beleértett felhasználási engedély” és a „post-copy társadalom”¹⁵⁴⁷ tehát azon jelenség elfogadását vagy elutasítását jelenti, amely szerint az online felhasználások során immár nem a hagyományos úton történik a műfogyasztás.

Nem is a másolás maga a probléma valódi gyökere, hanem a terjesztés/nyilvánossághoz juttatás. Az ugyanis az egyik fontos funkció, védett vagyoni jog, amelyhez a többszörözés joga kapcsolódik. A művek kereskedelmi forgalomba juttatásának ugyanis feltétele, hogy azok többszörözésre kerüljenek. Enélkül a terjesztés vagyoni joga sem tölthető meg tartalommal.¹⁵⁴⁸

A művek online terjesztéséhez¹⁵⁴⁹ kapcsolódik az az ellentételezési mozzanat, amikor a jogosult hozzájut munkája ellenértékhez egy előfizetés, egy online tartalom letöltéséért a vételár elektronikus megfizetésével.¹⁵⁵⁰ Ez a terjesztés pedig a nyilvánossághoz közvetítés vagyoni jogában testesül meg. Másképpen fogalmazva, a tartós másolatokra építő terjesztés jogának szerepét átveszi a nyilvánossághoz közvetítés joga, illetve e jog kianázására létre jött üzleti modellek,¹⁵⁵¹ amelyekben már nem a másolatok tulajdonba adása, hanem a távoli szerveren tárolt másolathoz való időleges hozzáférés biztosítása a domináns.¹⁵⁵² Ezen a területen pedig a szerzői és szomszédos jogi jogosultaknak olyan óriásokkal kell versenyezniük, mint a Google, az Apple, az Amazon, a Spotify vagy a Netflix.¹⁵⁵³

¹⁵⁴⁴ Uo. p. 525.

¹⁵⁴⁵ YU, 2016. p. 89.

¹⁵⁴⁶ Uo. p. 92.

¹⁵⁴⁷ PERZANOWSKI – SCHULTZ, 2015. p. 1539.

¹⁵⁴⁸ PERZANOWSKI, 2010. p. 1104.

¹⁵⁴⁹ Amikor az InfoSoc-irányelv megalkotására került, a jogalkotó különbséget tett off-line és on-line piac között. Világosan elkülönítésre kerültek a digitális műpéldányok fizikai hordozóra „írt” formátumai azoktól, amelyek adatfolyamban, az internetes hálózaton keresztül érkeznek a felhasználóhoz. Amikor a két piac elkülönítése ilyen formában megtörtént, akkor az on-demand szolgáltatások a sávzélesség „szűk” volta miatt még nem voltak alkalmasak arra, amire ma már széles körben felhasználhatók. Mégis már a kilencvenes években élt a jogos félelem a jogosultakban, hogy az új piac el fogja csábítani a felhasználókat, akik így többé nem vásárolnak majd fizikai műpéldányokat. Erre tekintettel sem került a többszörözés joga valódi revízióra, jóllehet az új gazdasági hasznosítási formák ezt indokolták tették volna. Lásd: DEPREUW, 2014. p. 206.

¹⁵⁵⁰ MULLIGAN, 2017. p. 480.

¹⁵⁵¹ FOONG, 2019. p. 3.

¹⁵⁵² FOONG, 2019. p. 258.

¹⁵⁵³ Uo. p. 282.

E nyilvánvaló tény elfogadása nem jelenti szerzői jog feladását¹⁵⁵⁴ és még csak a többszörözés eredeti koncepciójától sem kell teljesen megválni, ez nem is lenne reális.¹⁵⁵⁵ Elég annak elfogadása, hogy a többszörözés, mint cselekmény átfedésbe a nyilvánossághoz közvetítéssel azoknál a műfelhasználásoknál, amelyeknél a mű kiaknázása nem a többszörözésből fakad, hanem utóbbi által valósul meg.¹⁵⁵⁶ Mivel az utóbbi felhasználási mód is képes kielégítő módon elérni a jogalkotó által kitűzött célt a szerzői jog önmagában nem veszíti el a jelentőségét. A cél továbbra is a szerzők befektetett munkájának elismerése és a fogyasztók szerzői művekkel való széleskörű kiszolgálása. Ezt a nyilvánossághoz közvetítés és az új típusú üzleti modellek immár sokkal hatékonyabban ki tudják elégíteni az online műfelhasználások esetében, mint a megelőző, többszörözési és terjesztési jogra építkező modell,¹⁵⁵⁷ amelyet ugyanakkor fenn kell tartani a fizikai műpéldányok hagyományos környezetében, valamint a digitális műpéldányok tartós többszörözése esetében.¹⁵⁵⁸

Az online térben átalakult a jogsértésekkel szemben rendelkezésre álló eszköztár is. Az Elker-irányelv, az InfoSoc-irányelv, a Jogérvényesítési-irányelv és a CDSM-irányelv számos, a fent megismert részletek szerinti rendelkezést tartalmaz azon szolgáltatók tekintetében, akik tevékenységükkel elősegítik a szerzői művek online felhasználását. A hozzáférés-szolgáltatók szerepe számos jogvitát eredményezett világszerte, amelyek köréből elsősorban az EUB elé került eseteket vettem figyelembe. A fejlődés ívéből kitűnik, hogy a tartalmak online felhasználásáért való felelősség megállapításának egyik, ha nem legfontosabb sarokköve a jogsértésről való tudomás, amely egy szubjektív elemet csempészett az egyébként objektív, kimentést nem tűró felelősségi rendszerbe az abszolút szerkezetű szerzői jogok megsértéséért.

¹⁵⁵⁴ Foong a szerzői jog egyik fontos tulajdonságaként jelöli meg, hogy képes volt lassítani, késleltetni a „*kreatív rombolást (creative destruction)*”, vagyis azokat a piaci, technológiai folyamatokat, amelyek a már meglévőknél sokkal gyorsabb és hatékonyabb nyilvánossághoz juttatásra létrejött üzleti modelleket eredményeztek volna. A szerzői jog ebbéli funkciója egyfajta kereskedelem-korlátozó funkció, amely a jogterület kezdetétől, a könyvek fizikai másolatainak terjesztésétől egészen napjainkig képes adaptálódni a technológiai kihívásokhoz, legújában éppen abban a formában, hogy az online műfelhasználásokat lényegében kiveszi az ismert nyilvánossághoz juttatási láncokból és szolgáltatásként definiálja azokat. Lásd: FOONG, 2019. p. 187., 191.

¹⁵⁵⁵ PIHLAJARINNE, 2017. p. 973.

¹⁵⁵⁶ Az InfoSoc-irányelv vitája során nem volt egyetértés, hogy a többszörözés funkcionális vagy normatív megközelítését kellene elfogadni. Előbbi ellen érvként hangozott el, hogy az túlságosan kiterjesztené a többszörözés hatókörét, amely egyébként lényeges és velejáró eleme a nyilvánossághoz közvetítésnek. Erre később a jogosultak igényt alapíthatnának akár internet-hozzáférés szolgáltatók, akár végfelhasználó magánszemélyek ellen. Ugyanis minél szélesebb a hatókör, annél biztosabb, hogy lefed olyan „használatot”, mint például művek internetes böngészése, megvásárlása. Lásd: DEPREUW, 2014. p. 207.

¹⁵⁵⁷ MULLIGAN, 2017. p. 481.

¹⁵⁵⁸ PIHLAJARINNE, 2017. p. 973.

ZÁRÓ GONDOLATOK

A szerzői jogi jogviszonyokban minden esetben szükséges a megfelelő egyensúly fenntartása a jogosultak, kereskedelmi felhasználók, végfelhasználók és közvetítő szolgáltatók között. A technológiai haladás folyamatosan kihívás elé állítja a szerzői jogi rezsimet, a jogalkotót és jogosultakat. Válaszként nemzetközi és uniós szinten igyekeztek olyan technológia-semleges megoldásokat választani, amelyek a jövőben feltalálendő technológiákkal is képesek lehetnek megbirkózni. Ennek eredményeként említendő a többszörözés jogának digitális térben való fenntartása, megfelelő kivétellel, amelyet az InfoSoc-irányelv biztosít, valamint a széles körben meghatározott, nyilvánossághoz közvetítési jog megalkotása az Internet-szerződésekben, amely magába foglalja a kifejezetten az internetre szabott lehívásra hozzáférhetővé tétel is. A többszörözés és nyilvánossághoz közvetítés joga átfedésbe kerül egymással az olyan online műfelhasználások esetében, amikor a művet úgy közvetítik nyilvánossághoz, hogy a műről vagy más teljesítményről nem készül tartós másolat.

A nyilvánossághoz közvetítésre létre jött jogszerű és jogellenes üzleti modellekkel szembeni fellépés is új eszközöket kívánt, amelyből a legfontosabbak az értesítési és eltávolítási eljárás, valamint a weboldalak elérhetetlenné tétele, illetve a tartalomszűrés. Ezen intézkedések azonban sérelmesek lehetnek az alapjogi egyensúlyra, ezért szükség volt a felelősség megfelelő korlátozására.

A [disszertáció](#) az online műfelhasználások által érintett két szerzői vagyoni joggal és az online jogérvényesítés egyes aspektusaival foglalkozott, miközben igyekezett számba venni mindazon érveket, amelyek a széleskörű szerzői jogi oltalom mellett és ellen szólnak, egyúttal feltárni azokat az okokat, amelyek miatt a jogalkotó a digitális és online műfelhasználások körére az analóg világ szerzői jogi megoldásait jónak látta alkalmazni.

Kétségtelen, hogy a magas szintű szerzői jogi védelem alap feltétele egy jól működő, demokratikus társadalomnak, hiszen alkotásra ösztönzi a szerzőket. A vizsgált problémakörnek ugyanakkor vannak más, üzleti, piaci, technikai vonatkozásai is. Ezeket a [disszertáció](#) csak részben veszi tekintetbe, az viszont kiviláglik, hogy a művek és más teljesítmények feletti jogosulti kontroll jogi értelemben nem gyengült az internet térhódítását követően sem. Sőt, napjainkra a digitális disszemináció jogosulti kontrolljának köszönhetően inkább erősödött.¹⁵⁵⁹ Fontos további kérdések várnak tisztázásra a szerzői jog eredeti, originális szerepe és a technológiai fejlődés kapcsolata tekintetében, a végfelhasználók jogait illetően, a közvetítő szolgáltatók, valamint a mesterséges intelligencia vonatkozásában, de a CDSM-irányelv és az Európai Unió digitális egységes piac-stratégiája is kijelöli a kutatás lehetséges további irányait.

¹⁵⁵⁹ A digitális disszemináció, az egyes online tartalomszolgáltatók kérdésköréről részletesen lásd: HARKAI, 2020.

IRODALOMJEGYZÉK

- AKESTER, 2010. = AKESTER, Patricia: *The new challenges of striking the right balance between copyright protection and access to knowledge, information and culture*. European Intellectual Property Review, Vol. 32, Issue 8, 2010. p. 372-381.
- ALEXANDER, 2013. = ALEXANDER, Rachel: *FirstRow. Access Denied*. Entertainment Law Review, 2013/8. p. 280-282.
- ANGELOPOULOS, 2013. = ANGELOPOULOS, Christina: *Beyond Safe Harbours. Harmonising Substantive Intermediary Liability for Copyright Infringement in Europe*. Intellectual Property Quarterly, Issue 3, 2013, p. 253-274.
- ANGELOPOULOS, 2017. = ANGELOPOULOS, Christina: *European Intermediary Liability in Copyright. A Tort-based Analysis*. Wolters Kluwer Kiadó, Alphen aan den Rijn, 2017.
- APLIN, 2005. = APLIN, Tanya: *Copyright Law in the Digital Society. The Challenges of Multimedia*. Hart Publishing, Oxford – Portland Oregon, 2005.
- APLIN, 2011. = APLIN, Tanya: *Reproduction and Communication to the Public Right in EU Copyright Law. FAPL v QC Leisure*. King's Law Journal, Vol. 22, Issue 2, o. 209-2019.
- ASHOK, 2010. = ASHOK, Arati: *Economic Rights of Authors under Copyright Law. Some Emerging Judicial Trends*. Journal of Intellectual Property Rights, Vol. 15, January 2010, p. 46-54.
- ATKINSON – FITZGERALD, 2011. = ATKINSON, Benedict – FITZGERALD, Brian: *A Short History of Copyright. The Genie of Information*. Springer International Publishing Switzerland, Heidelberg, New York, Dordrecht, London, 2011.
- ATKINSON – FITZGERALD, 2015. = ATKINSON, Benedict – FITZGERALD, Brian: *Limitless Information*. In: Fitzgerald, Brian – Gilchrist, John (szerk.): *Copyright Perspectives. Past, Present and Prospect*. Springer International Publishing Switzerland, Heidelberg, New York, Dordrecht, London, 2015. p. 7-15.
- BARLOW, 1996. = BARLOW, John Perry: *Selling Wine without Bottles. The Economy of Mind on the Global Net*. In: Hugenholtz, P. Bernt: *The Future of Copyright in a Digital Environment*, Kluwer Law International, The Hague, London, Boston, 1996. p. 169-187.
- BÉKÉS, 2002. = BÉKÉS Gergely: *A magáncélú másolás néhány kérdése. Szomszédos jogi szemmel*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 6. (107.) évf. 2. szám, 2011. (http://www.sztnh.gov.hu/hu/kiadv/ipsz/200204/a_magancelu.htm Letöltés ideje: 2018. május 10.).
- BLOCHER – WALTER, 2013. = BLOCHER, Walter – M WALTER, Michel: *5. Computer Program Directive*. In: M Walter, Michel – von Lewinski, Silke: *European Copyright Law. A Commentary*. Oxford University Press, Oxford, 2013. p. 81-248.
- BLOMQVIST, 2014. = BLOMQVIST, Jørgen: *Primer on International Copyright and Related Rights*. Edward Elgar, Cheltenham, UK – Northampton, MA, USA, 2014.

- BODÓ, 2011. = BODÓ Balázs: *A szerzői jog kalózai*. Typotex Kiadó, Budapest, 2011.
- BÓKA, 2014. = BÓKA János: *Az összehasonlító módszer az Európai Unió Bíróságának gyakorlatában*. In: Homoki-Nagy Mária (szerk.): *Acta Universitatis Szegediensis: Acta juridica et politica*, Tom. 77. Fasc. 1-45/2014. Ünnepi Kötet Dr. Bodnár László egyetemi tanár 70. születésnapjára. Szeged, 2014. p. 57-69.
- BRIDY, 2020. = BRIDY, Annemarie: *The Price of Closing the „Value Gap”. How the Music Industry Hacked EU Copyright Reform*. *Vanderbilt Journal of Entertainment & Technology Law*, Volume 22, No. 2, 2020. p. 323-358.
- BOYTHA, 1973. = BOYTHA György: *A szerzői jog kialakulása*. In: Benárd Aurél – Tímár István (szerk.): *A szerzői jog kézikönyve*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1973.
- BOYTHA, 1983. = BOYTHA György: *Whose right is copyright?* In: Csehi Zoltán (szerk.): *Boytha György válogatott írásai*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2015. p. 182-196.
- BOYTHA, 2000. = BOYTHA György: *A szellemi alkotások joga és az új Ptk. Polgári Jogi Kodifikáció*. 2000/3. p. 13-23.
- CHAPDELAINE, 2017. = CHAPDELAINE, Pascale: *Copyright User Rights. Contracts and the Erosion of Property*. Oxford University Press, Oxford, UK.
- CISTARO, 2016. = CISTARO, Mario: *The interface between the EU copyright law and the fundamental economic freedoms of trade and competition in the digital single market. From the FAPL case to the decision in UsedSoft*. *Queen Mary Journal of Intellectual Property*, Vol. 6, No. 2, 2016. p. 133-153.
- COWNIE – BRADNEY, 2018. = COWNIE, Fiona – BRADNEY, Anthony: *Socio-legal studies. A challenge to the doctrinal approach*. In: Watkins, Dawn – Burton, Mandy (szerk.): *Research Methods in Law – Second Edition*, Routledge, London and New York, 2018. p. 40-65.
- CSÉCSY, 2007. = CSÉCSY György: *Magyar polgári jog. A szellemi alkotások joga*. Novotni Kiadó, Miskolc, 2007.
- CSERBA – MUNKÁCSI, 2007. = CSERBA Veronika – MUNKÁCSI Péter: *Lehetőség az önszabályozásra? A DRM-megoldások hatása a nemzetközi szerzői jogi közös jogkezelés gyakorlatára*. In: Penyigey Krisztina – Kiss Marietta (szerk.): *Fehér könyv a szellemi tulajdon védelméről 2007*. Magyar Szabadalmi Hivatal – Magyar Szellemitulajdon-védelmi Tanács, Budapest, 2007. p. 155-172.
- DEPREEUW, 2014. = DEPREEUW, Sari: *The Variable Scope of the Exclusive Economic Rights in Copyright*. Kluwer Law International BV, Alphen aan den Rijn, 2014.
- DREIER, 2013. = DREIER, Thomas: *Satellite and Cable Directive*. In: M Walter, Michel – von Lewinski, Silke (szerk.): *European Copyright Law. A Commentary*. Oxford University Press, Oxford, 2013. p. 391-498.
- DUSOLLIER, 2003. = DUSOLLIER, Séverine: *Exceptions and Technological Measures in the European Copyright Directive of 2001. An Empty Promise*. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, Vol. 34, Issue 1, 2003. p. 62-75.

- EFRONI, 2011. = EFRONI, Zohar: *Access-Right. The Future of Digital Copyright Law*. Oxford University Press, 2011.
- FALUDI, 2005. = FALUDI Gábor: *A digitális jogkezelés (DRM) jogi jellegzetességei*. In: Fehér könyv a szellemi tulajdon védelméről. Magyar Szabadalmi Hivatal – Magyar Szellemi Tulajdonvédelmi Tanács, Budapest, 2005. p. 169-177.
- FALUDI, 2008. = FALUDI Gábor: *A szerzői jog és az internet viszonyának egyes kérdései*. In: Acta Conventus de Iure Civili Tomus II. Lectum Kiadó, Szeged, 2008. p. 9-26.
- FALUDI – GYENGE, 2011. = FALUDI Gábor – GYENGE Anikó: *A fájlmegosztás. Hazai és uniós jogi szemmel*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 6. (116.) évf., 6. szám, 2011. p. 77-90.
- FALUDI – GRAD-GYENGE, 2012. = FALUDI Gábor – GRAD-GYENGE Anikó: *A nyilvánossághoz közvetítési (előadási) jog értelmezése az Európai Bíróság gyakorlatában*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 7. (117.) évf., 1. szám, 2012. p. 77-93.
- FAVALE, 2011. = FAVALE, Marcella: *Approximation and DRM. Can digital locks respect copyright exception?* International Journal of Law and IT, 19, (4), 2011. p. 306-323.
- FERGUSON, 2011. = FERGUSON, Niall: *Civilizáció. A Nyugat és a többiek*. Scolar Kiadó, Budapest, 2011.
- FICSOR, 1981. = FICSOR Mihály: *A tudományos-technikai forradalom és a szerzői jog válsága*. In: Jogtudományi Közlöny, 1981. december hó, p. 983-993.
- FICSOR, 2003. = FICSOR Mihály: *Guide to the Copyright and Related Rights Treaties Administered by WIPO and Glossary of Copyright and Related Rights Terms*. World Intellectual Property Organisation, Geneva, 2003.
- FICSOR – KISS, 2010. = FICSOR Mihály – KISS Zoltán (szerk.): *A szerzői jog gyakorlati alkalmazása a digitális online környezetben. A Szerzői Jogi Szakértő Testület véleményeinek gyűjteménye (2004-2009)*. Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2010.
- FOLEY, 2010. = FOLEY, Steven: *Buffering and the Reproduction Right. When is a Copy a Copy?* Cybaris Intellectual Property Law Review, 2010. p. 99-125.
- FOONG, 2019. = FOONG, Cheryl: *The Making Available Right. Realizing the Potential of Copyright's Dissemination Function in the Digital Age*. Edward Elgar, Cheltenham, UK – Northampton, MA, USA, 2019.
- FRIEDEN, 2015. = FRIEDEN, Rob: *What's new in the network neutrality debate?* Michigan State Law Review, 739, 2015. p. 739-786.
- GINSBURG, 1996 = GINSBURG, Jane C.: *Putting Cars on the 'Information Superhighway'. Authors, Exploiters and Copyright in Cyberspace*. In: Hugenholtz, P. Bernt: *The Future of Copyright in a Digital Environment*, Kluwer Law International, The Hague, London, Boston, 1996. p. 189-219.
- GINSBURG – BUDIARDJO, 2018. = GINSBURG, Jane C. – BUDIARDJO, Luke Ali: *Liability for Providing Hyperlinks to Copyright-Infringing Content. International and Comparative Law Perspective*. Columbia Journal of Law & the Arts, 41:2, 2018. p. 153-224.

- GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ, 2010. = GOLDSTEIN, Paul – HUGENHOLTZ, Bernt: *International Copyright. Principles, Law, and Practice*. Oxford University Press, 2010.
- GONDOL – NAGY – TIMÁR, 2017. = GONDOL Daniella – NAGY Balázs – TIMÁR Adrienn: *A szerző jogai*. In: Legeza Dénes (szerk.): *Szerzői jog mindenkinek*. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2017. p. 94-136.
- GORE, 2013. = GORE, Al: *A jövő. A globális változás hat mozgatórugója*. HVG Könyvek, Budapest, 2013.
- GÜLKE, 1979. = GÜLKE, Peter: *Szerzetesek, polgárok, trubadúrok. A középkor zenéje*. Zeneműkiadó, Budapest, 1979.
- GRAD-GYENGE, 2016. = GRAD-GYENGE Anikó: *Film és szerzői jog. A megfilmesítési szerződés*. Médiatudományi Könyvtár, Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, Médiatanács, Médiatudományi Intézet, Budapest, 2016.
- GRAD-GYENGE, 2016. = GRAD-GYENGE Anikó: *A jogsértésért való felelősség vagy a nyilvánossághoz közvetítési jog új határai*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 12. (122.) évf., 5. szám, 2017. p. 7-14.
- GYENGE, 2006. = GYENGE Anikó: *Szabad felhasználások kontra hatóságos műszaki intézkedések avagy egy kutya-macska barátság a szerzői jogban*. In: Penyigey Krisztina – Sümeghy Pálné – Kiss Marietta (szerk.): *Fehér könyv a szellemi tulajdon védelméről 2006*, Magyar Szabadalmi Hivatal – Magyar Szellemi Tulajdonvédelmi Tanács, Budapest, 2006. p. 106-135.
- GYENGE, 2007. = GYENGE Anikó: *Archívumok egy új világban. A digitalizáció hatásai a könyvtárakra. I. rész*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2. (112.) évf., 4. szám, 2007. augusztus, p. 43-56.
- GYENGE, 2009. = GYENGE Anikó: *„Érted haragszom, nem ellened”*. Néhány gondolat a védelmi idő meghosszabbításához. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 4. (114.) évf., 1. szám, 2009. p. 5-22.
- GYENGE, 2010. (1) = GYENGE Anikó: *Szerzői jogi korlátozások és a szerzői jog emberi jogi háttere*. HVG ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2010.
- GYENGE, 2010. (2) = GYENGE Anikó: *A kivételek és korlátozások céljai a szerzői monopoliójában*. Verseny és szabályozás, 4. évf. 1. szám, 2010. p. 72-119.
- GYENGE – BÉKÉS, 2006. = GYENGE Anikó – BÉKÉS Gergely: *A Digital Rights Management szerzői jogi természetéről*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 1. (111.) évf., 1. szám, 2006. p. 41-57.
- GYERTYÁNFY, 2015. = GYERTYÁNFY Péter: *Boytha György pályája és a szerzői jog természete*. In: Csehi Zoltán (szerk.): *Boytha György válogatott írásai*, Gondolat Kiadó, Budapest, 2015. p. 571-593.
- GYERTYÁNFY, 2017. = GYERTYÁNFY Péter (szerk.): *Nagykommentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez*. Elektronikus változat.

- GYERTYÁNFY – TÓTH, 2014. = GYERTYÁNFY Péter – TÓTH Péter: *A szabad felhasználás és a szerzői jog más korlátjai*. In: Gyertyánfy Péter (szerk.): *Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez – Nagykommentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez*, Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2014. p. 242-274. o.
- HAJDÚ, 2014. = HAJDÚ Dóra: *A magáncélú másolásra tekintettel fizetett díjak egyes értelmezési kérdései az Európai Unió Bíróságának gyakorlatában*. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 9. (119.) évf., 6. szám, 2014. p. 27-69.
- HARKAI, 2016. (1) = HARKAI István: *Rekonstruált műemlékek szerzői jogi aspektusából*. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 11. (121.) évf., 6. szám, 2016. p. 55-102.
- HARKAI, 2020. (1) = HARKAI István: *Új üzleti modellek az audiovizuális művek nyilvánosságához közvetítésében. I. rész*. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 15. (125.) évfolyam, 2. szám, 2020. p. 7-38.
- HARKAI, 2020. (2) = HARKAI István: *Új üzleti modellek az audiovizuális művek nyilvánosságához közvetítésében. II. rész*. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 15. (125.) évfolyam, 3. szám, 2020. p. 7-35.
- HEPP, 2017. = HEPP Nóra: *A szerzői jog korlátai*. In: Legeza Dénes (szerk.): *Szerzői jog mindenkinek*. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2017. p. 137-164.
- HUGENHOLTZ, 1996. = HUGENHOLTZ, P. Bernt: *Adapting Copyright to the Information Superhighway*. In: Hugenholtz, P. Bernt: *The Future of Copyright in a Digital Environment*, Kluwer International, Hága, 1996. p. 81-102.
- HUGENHOLTZ, 2013. = HUGENHOLTZ, P. Bernt: *Copyright in Europe. Twenty Years Ago, Today and What the Future Holds*. *Fordham Intellectual Property Media & Entertainment Law Journal*, Vol. 23, 2013. p. 503-524.
- HUGENHOLTZ – VAN VELZE, 2016. = HUGENHOLTZ, P. Bernt – VAN VELZE, Sam C.: *Communication to a New Public? Three Reasons Why EU Copyright Law Can Do Without a New Public*. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*. Vol. 47, No. 7, 2016. p. 797-816.
- HUSOVEC, 2017. = HUSOVEC, Martin: *Holey Cap! CJEU Drills (Yet) Another Hole in the E-Commerce Directive's Safe Harbors*. *Journal of Intellectual Property Law & Practice (JIPLP)*, Vol. 12. Issue 2. 2017. p.115-125.
- HUTCHINSON, 2018. = HUTCHINSON, Terry: *Doctrinal research: Researching the jury*. In: Watkins, Dawn – Burton, Mandy (szerk.): *Research Methods in Law – Second Edition*, Routledge, London and New York, 2018. p. 8-39.
- ISAACSON, 2015. = ISAACSON, Walter: *Innovátorok. Hogyan indította el egy csapat hacker, zseni és geek a digitális forradalmat*. HVG Könyvek, Budapest, 2015.
- JAKAB, 2012. = JAKAB Éva: *Szerzők kiadók kalózkodnak. A szellemi alkotások védelmének kialakulása Európában*. Akadémia Kiadó, Budapest, 2012.

- JÜTTE, 2016. = JÜTTE, Bernd Justin: *Coexisting digital exploitation for creative content and the private use exception*. International Journal of Law & Information Technology, 24 (1) 2016. p. 1-20.
- KARJALA, 2013. = KARJALA, Dennis S.: „Copying” and „Piracy” in the Digital Age. Washburn Law Journal, Vol. 52, 2013, p. 245-266.
- KELEMEN, 1991. = KELEMEN Imre: *A zene története 1750-ig*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1991.
- KESERŰ, 2015. = KESERŰ Barna Arnold: *John Locke tulajdonelmélete a szellemi tulajdonjogok nézőpontjából*. In: Keserű Barna Arnold – Kőhidi Ákos (szerk.): *Tanulmányok a 65 éves Lenkovich Barnabás tiszteletére*. Eötvös József Könyv- és Lapkiadó Bt., valamint a Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, Győr, 2015. p. 206-224.
- KISS, 2015. = KISS Zoltán: *A közszolgálati médiaarchívum és a Nemzeti Audiovizuális Archívum szabályozási környezetének változásai*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 10. (120.) évf, 5. szám, 2015. p. 124-144.
- KŐHIDI, 2016. = KŐHIDI Ákos: *Fájlcseré és felelősség*. Médiatudományi Könyvtár, Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, Médiatanács, Médiatudományi Intézet, Budapest, 2016.
- KOUTRAS, 2016. = KOUTRAS, Nikos: *History of copyright, growth and conceptual analysis. copyright protection and the emergence of open access*. Intellectual Property Quarterly, 2. 2016. p. 135-150.
- KUR – DREIER, 2013. = KUR, Annette – DREIER, Thomas: *European Intellectual Property Law. Text Cases and Materials*. Edward Elgar, Cheltenham, UK – Northampton, MA, USA, 2013.
- LARKIN, 2014. = LARKIN, Megan: *The Demise of the Copyright Act in the Digital Realm. Re-Engineering Digital Delivery Models to Circumvent Copyright Liability after Aereo*. Columbia Journal of Law & the Arts, 37:3 2014, p. 405-441.
- LEE, 2016. = LEE, Jyh-An: *Copyright Divisibility and the Anticommons*. The American University International Law Review, Vol. 32, Issue 1, 2016, p. 117-163.
- LEGEZA, 2017. = LEGEZA Dénes: *„Egyszer mindenkorra és örökáron”. A szerzői jog és forgalomképessége Magyarországon a reformkortól 1952-ig*. PhD értekezés. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola, Szeged, 2017.
- LEGEZA – TAKÁCS, 2017. = LEGEZA Dénes – TAKÁCS Nóra Emese: *A szerzői jog által védett művek és teljesítmények*. In: Legeza Dénes (szerk.): *Szerzői jog mindenkinek*. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2017. p. 53-75.
- LEISTNER, 2020. = LEISTNER, Matthias: *European Copyright Licensing and Infringement Under Art. 17 DSM Directive. Can We Make the New European System a Global Opportunity Instead of a Local Challenge?* Zeitschrift für Geistiges Eigentum/Intellectual Property Journal, Issue 2/12. 2020. p. 123-214.
- LENKOVICS, 2008. = LENKOVICS Barnabás: *Magyar polgári jog. Dologi Jog*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2008.

- LITMAN, 2001. = LITMAN, Jessica: *Digital Copyright*. Prometheus Books, Amherst, New York, 2001.
- LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 2017. = LONTAI Endre – FALUDI Gábor – GYERTYÁNFY Péter – VÉKÁS Gusztáv: *Polgári jog. Szerzői jog és iparjogvédelem*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2017.
- LUNDBLAD, 2003. = LUNDBLAD, Nicklas: Is *The Answer to the Machine Really in the Machine?* In: Monteiro, João L. – Swatman, Paula M. C. – Valdares Tavares, Luis: *Towards the Knowledge Society – eCommerce, eBusiness and eGovernment*, Springer Science+Business Media, New York, 2003. p. 733-747., (<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.101.5735&rep=rep1&type=pdf> Letöltés ideje: 2015. 11. 20.).
- LUNNEY, 2001. = LUNNEY, Glynn S. Jr.: *The death of copyright. Digital technology, private copying, and the Digital Millenium Copyright Act*. Virginia Law Review, Vol. 87, No. 5, 2001. p. 813-920.
- MACQUEEN, 2014. = MACQUEEN, Hector L.: *'Appropriate for the Digital Age'? Copyright and the Internet*. University of Edinburgh School of Law Research Paper 2014/24. (https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2430787 Letöltés ideje: 2020. november 30.).
- MAKEEN, 2000. = MAKEEN, Fouad Makeen: *Copyright in a Global Information Society. The Scope of Copyright Protection Under International, US and French Law*. Kluwer Law International, The Hague, London, Boston, 2000.
- MASOUYÉ, 1978. = MASOUYÉ Claude: *Guide to the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works (Paris Act, 1971)*. Published by the World Intellectual Property Organization, Geneva, 1978.
- MARSOOF, 2015. = MARSOOF, Althaf: *The Blocking Injunction. A Critical Review of Its Implementation in the United Kingdom Within the Legal Framework of the European Union*. Max Planck Institute for Innovation and Competition, Munich, 2015, p. 632-664.
- MENELL – NIMMER, 2014. = MENELL, Peter S. – NIMMER, David: *Cable Television and the Aereo Case. Then and Now*. UC Berkely Public Law Research Paper No. 2403019. (https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2403019 Letöltés ideje: 2020. november 29.)
- MEZEI, 2004. = MEZEI Péter: *A szerzői jog története a törvényi szabályozásig (1884: XVI. tc.)*. Jogelméleti Szemle, 2004/3. szám (<http://jesz.ajk.elte.hu/mezei19.html> Letöltés ideje: 2018. március 23.).
- MEZEI, 2008. = MEZEI Péter: *Mitől fair a fair? Szerzői művek felhasználása a fair use-teszt fényében*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 3. (113.) évf., 6. szám, 2008. p. 26-68.
- MEZEI, 2009. = MEZEI Péter: *A sárkány levágott feje helyére mindig kettő új nő? A fájlcsere-
reléssel szembeni küzdelem a P2P-szolgáltatók, a felhasználók és az internet szolgáltatók felelőségének fényében*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 4. (114.) évf., 3. szám, 2009. p. 5-74.

- MEZEI, 2010. = MEZEI Péter: *Digitális sampling és fájlcsere*. Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Összehasonlító Jogi Intézet, 2010.
- MEZEI, 2011. = MEZEI Péter: *A szerző jog jövője (is) a tét. Gondolatok a Google Books könyvdigitalizálási projektről*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 6. (116.) évf., 5. szám, 2011. p. 6-47.
- MEZEI, 2012. (1) = MEZEI Péter: *A fájlcsere dilemma. A perek lassúak, az internet gyors*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2012.
- MEZEI, 2012. (2) = MEZEI Péter: *A fájlcsere retorikája. Gondolatok egy áltvitá margójára*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 7. (117.) évf., 2. szám, 2012. p. 46-67.
- MEZEI, 2014. (1) = MEZEI Péter: *Elképzeltem: nem lenne jó. Kritikai észrevételek egy szerzői jogi abolicionista tanulmány kapcsán*. In: Pogácsás Anett (szerk): *Quaerendo et Creando – Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja alkalmából*. Szent István Társulat, Budapest, 2014. p. 407-423.
- MEZEI, 2014. (2) = MEZEI Péter: *Az Európai Bíróság ítélete a jogellenes tartalmakat szolgáltató streaming oldalak blokkolásának egyes kérdéseiről*. Jogesetek magyarázata (JeMa), 2014/4. 63-72.
- MEZEI, 2016. (1) = MEZEI Péter: *Jogkimerülés a szerzői jogban*. Médiatudományi Könyvtár, Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, Médiatanács, Médiatudományi Intézet, Budapest, 2016.
- MEZEI, 2016. (2) = MEZEI Péter: *Jogerős döntés a Google Books ügyben Fair use!* In: Gál Andor – Karsai Krisztina (szerk.): *Ad valorem: Ünnepi tanulmányok Vida Mihály 80. születésnapjára*, Iurisperitus Bt., Szeged, 2016. p. 273-282.
- MEZEI, 2016. (3) = MEZEI Péter: *Enter the matrix. The effects of the CJEU's case law on linking and streaming technologies*. Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht Internationaler Teil, October 2016. p. 877-900.
- MEZEI, 2017. = MEZEI Péter: *Bevezetés az összehasonlító szerzői jogba*. In: Legeza Dénes (szerk.): *Szerzői jog mindenkinek*. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2017. p. 305-330.
- MEZEI – HAJDÚ, 2014. = MEZEI Péter – HAJDÚ Dóra: *Az Európai Unió Bíróságának ACI Adam döntése a jogellenes forrásból történő másolatkészítés után fizetendő jogdíjak egyes kérdéseiről*. Európai Jog, XIV. évfolyam, 5. szám, 2014. szeptember, p. 33-47.
- MEZEI – HARKAI, 2017. (1) = MEZEI Péter – HARKAI István: *A szerzői jogi tudatosság szükségessége*. In: Gellén Klára: *Honori et Virtuti – Ünnepi tanulmányok Bobvos Pál 65. születésnapjára*. A Pólay Elemér Alapítvány Könyvtára 64., Iurisperitus Kiadó, Szeged, 2017. p. 295-300.
- MEZEI – HARKAI, 2017. (2) = MEZEI Péter – HARKAI István: *Enforcement of Copyrights over the Internet. A Review of the Recent ECJ Case Law*, Journal of Internet Law, Vol. 21. No. 4. October, 2017. p. 13-28.

- MEZEI, 2018. = MEZEI Péter: *Copyright Exhaustion. Law and Policy in the United States and the European Union*. Cambridge University Press, Cambridge, 2018.
- MEZEI – HARKAI – IBRAHIM, 2020. = MEZEI Péter – HARKAI István – IBRAHIM Ádám: *A blokklánc technológia szerzői jogi aspektusai*. In: Görög Márta – Mezei Péter (szerk.): *Innovatív társadalom – innovatív szellemi tulajdonvédelem*. Iurisperitus Kiadó, Szeged, 2020. p. 87-100.
- MINERO, 2011. = MINERO, Gemma: *Fair compensation for the private copying exception. Private use versus professional use*. *European Intellectual Property Review*, Issue 33, No 7, 2011, p. 465-469.
- MINERO ALEJANDRE, 2013. = MINERO ALEJANDRE, Gemma: *Google cache is legal in Spain. Spanish Supreme Court, 3 April 2012, The Megakini.com v Google Spain case (N. 172/2012)*. *Queen Mary Journal of Intellectual Property*, Vol. 3, No. 1, 2013, p. 81-89.
- MOLNÁR, 1882. = MOLNÁR Antal: *A középkor története. A tatárjárástól a reformatio kezdetéig. II. kötet*. In: Ribáry Ferencz (alapító): *Világtörténelem. A művelt magyar közönség számára*. Kiadja Méhner Vilmos, Budapest, 1882.
- MULLIGAN, 2017. = MULLIGAN, Christina: *Copyright without copying*. *Cornell Journal of Law and Public Policy*, Vol. 27, 2017. p. 469-493.
- MUNKÁCSI, 2000. = MUNKÁCSI Péter: *Műholdas műsorsugárzás és vezeték útján történő továbbközvetítés az európai joggyakorlatban; gondolatok az „Egeda”-jog eset kapcsán*. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 105. évf., 5. szám, 2000. (<https://www.sztnh.gov.hu/hu/kiadv/ipsz/200010/jogeset.htm> Letöltés ideje: 2020. november 30.).
- OPRYSK – SEIN, 2020. = OPRYSK, Liliia – SEIN, Karin: *Limitations in End-User Licensing Agreements. Is There a Lack of Conformity Under the Digital Content Directive?* *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 51, 2020. p. 594-623.
- PADGETT, 2007. = PADGETT, Gregory C.: *Intermediate Copying in the Digital Age*. *Columbia Journal of Law & the Arts*, 30:3-4, 2007. p. 655-679.
- PALÁGYI, 1957. = PALÁGYI Róbert: *A magyar szerzői jog zsebkönyve*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1957.
- PATEL, 2016. = PATEL, Pooja: *Aereo and Internet Television. A Call to Save the Ducks (A La Carte)*. *Duke Law & Technology Review*, Vol. 14, No. 1, 2016. p. 140-156.
- PÁLFFY, 2009 (1) = PÁLFFY Géza: *Romlás és megújulás 1606-1703*. In: Romsics Ignác (szerk): *Magyarország története*, Kossuth Kiadó, Budapest, 2009.
- PILA – TORREMANS, 2016. = PILA, Justine – TORREMANS, Paul L. C.: *European Intellectual Property Law*. Oxford University Press, Oxford, 2016.
- PERZANOWSKI, 2010. = PERZANOWSKI, Aaron: *Fixing Ram Copies*. *Northwestern University Law Review*, Vol. 104, No. 3, p. 1067-1108.
- PERZANOWSKI – SCHULTZ, 2015. = PERZANOWSKI, Aaron – SCHULTZ, Jason: *Legislating Digital Exhaustion*. In: *Berkeley Technology Law Journal*, Vol. 29, Issue 3, 2015. p. 1535-1558.

- PERZANOWSKY – SCHULTZ, 2016. = PERZANOWSKY, Aaron – SCHULTZ, Jason: *The End of Ownership. Personal Property in the Digital Economy*. The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, London, England, 2016.
- PETRIK, 2017. = PETRIK Bence Ferenc: *Filmspeler döntés. A nyilvánossághoz közvetítés jogának értelmezésével lép fel ismét az Európai Unió Bírósága az internetes kalózkodás ellen*. Infokommunikáció és Jog, XVI. évfolyam, 68. szám, 2017. augusztus, p. 50-53.
- PIHLAJARINNE, 2017. = PIHLAJARINNE, Taina: *Should We Bury the Concept of Reproduction. Towards Principle-Based Assessment in Copyright Law?* International Review of Industrial Property and Copyright Law 48(7) November 2017, p. 953-976.
- POGÁCSÁS, 2014. (1) = POGÁCSÁS Anett: *A szerző fogalmának és jelentőségének alakulása napjainkban*. In: Pogácsás Anett (szerk.): *Quaerendo et Creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja alkalmából*, Szent István Társulat, Budapest, 2014. p. 623-643.
- POGÁCSÁS, 2014. (2) = POGÁCSÁS Anett: *A szerző jelentősége és művével való kapcsolata. Hova tovább szerzői jog?* Iustum Aequum Salutare, X. 2014. 1. p. 149-162.
- POGÁCSÁS, 2017. (1) = POGÁCSÁS Anett: *Különbözőség az egységben. A szerzői jogi szabályozás differenciálódásának hatása a jogterület szerepére és hatékonyságára*. Doktori értekezések 15. Pázmány Press, Budapest, 2017.
- POGÁCSÁS, 2017. (2) = POGÁCSÁS Anett: *Garancia vagy akadály? A szerzői jogról való lemondás tilalmának helye egy rugalmas szerzői jogi rendszerben*. Infokommunikáció és Jog, XIV. évfolyam, 68. szám, 2017. augusztus, p. 38-45.
- POLLAUD-DULIAN, 2013. = POLLAUD-DULIAN, Frédéric: *The dragon and the white whale. Three step test and fair use*. In: Takenaka, Toshiko (szerk.): *Intellectual Property in Common Law and Civil Law*. Edward Elgar Publishing, 2013. p. 158-175.
- QUINTAIS, 2015. = QUINTAIS, João Pedro: *Private Copying and Downloading from Unlawful Sources*. International Review of Intellectual Property and Competition Law (IIC), Vol. 46, Issue 1, February 2015, p. 66-90.
- QUINTAIS – FROSIO – VAN GOMPEL – HUGENHOLTZ – HUSOVEC – JÜTTE – SENFLEBEN, 2019. = QUINTAIS, João Pedro – FROSIO, Giancarlo – VAN GOMPEL, Stef – HUGENHOLTZ, P. Bernt – HUSOVEC, Martin – JÜTTE, Bernd Justin – SENFLEBEN, Martin: *Safeguarding User Freedoms in Implementing Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive. Recommendations from European Academics*. JIPITEC – Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law, 10 (3) 2019. p. 277-282.
- REINBOTHE – VON LEWINSKI, 2015. = REINBOTHE, Jörg – VON LEWINSKI, Silke: *The WIPO Treaties on Copyright. A Commentary on the WCT, the WPPT, and the BTAP*. Second Edition, Oxford University Press, Oxford, 2015.
- RENDAS, 2017. = RENDAS, Tito: *How Playboy Photos Compromised EU Copyright Law. The GS Media Judgement*. Journal of Internet Law. 11, 2017. p. 11-16.

- RENDAS, 2018. = RENDAS, Tito: *Copyright, Technology and the CJEU. An Empirical Study*. International Review of Intellectual Property and Competition Law (IIC) (2018.) 49. p. 153-184.
- RICHARDSON, 2002. = RICHARDSON, Megan: *Downloading Music off the Internet. Copyright and Privacy in Conflict?* Journal of Law and Information Science, Vol. 13, No. 1, 2002. p. 91-106.
- ROSATI, 2010. = ROSATI, Eleonora: *Originality in a work, or a work of originality. The effects of the Infopaq decision*. Journal, Copyright Society of the U.S.A., 58, 2010, p.795-817.
- ROSATI, 2017. (1) = ROSATI, Eleonora: *Intermediary IP injunctions in the EU and UK experiences. when less (harmonization) is more?* GRUR International, 66. Jahrgang, 3/2017. p. 206-214.
- RUSE-KHAN, 2020. = RUSE-KHAN, Henning Grosse: *Automated Copyright Enforcement Online. From Blocking to Monetization of User-Generated Content*. University of Cambridge Faculty of Law Research Paper No. 8/2020. (https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3565071 Letöltés ideje: 2020. december 16.).
- SAMUEL, 2018. = SAMUEL, Geoffrey: *Comparative law and its methodology*. In: Watkins, Dawn – Burton, Mandy (szerk.): *Research Methods in Law – Second Edition*, Routledge, London and New York, 2018. p. 122-145.
- SARKADY – GRAD-GYENGE, 2012. = SARKADY Ildikó – GRAD-GYENGE Anikó: *A média-értéklánc szerzői jogi vonatkozásai*. Médiatudományi Könyvtár, Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, Médiatanács, Médiatudományi Intézet, Budapest, 2012.
- SAVOLA, 2014. = SAVOLA, Pekka: *Proportionality of Website Blocking. Internet Connectivity Providers as Copyright Enforcers*. Information Technology and Electronic Commerce Law (JIPITEC) 5 (2014), p. 116-138.
- SAW, 2018. = SAW, Cheng Lim: *Linking on the Internet and Copyright Liability. A Clarion Call for Doctrinal Clarity and Legal Certainty*. International Review of Intellectual Property and Competition Law, 2018 June, Vol. 49, Issue 5, p. 536-564.
- SÁR, 2004. = SÁR Csaba: *A műsorsugárzó szervezetek jogi védelmének aktuális kérdései*. In: Király Miklós – Gyertyánfy Péter (szerk.): *Liber Amicorum Studia Gy. Boytha dedicata. Ünnepi dolgozatok Boytha György tiszteletére*. ELTE ÁJK Polgári Jogi Tanszék, Nemzetközi Magánjogi és Európai Gazdasági Jogi Tanszék, Budapest, 2004. p. 275-288.
- SAVOLA, 2017. = SAVOLA, Pekka: *EU Copyright Liability for Internet Linking*. JIPITEC – Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law, 8 (2017) p. 139-150.
- SCHAEFER, 2016. = SCHAEFER, Martin: *ISP Liability for Blocking Access to Third-Party Infringing Content*. European Intellectual Property Law Review, Vol 38, Issue 10, 2016. p. 633-638.
- SENFTLEBEN, 2020: SENFTLEBEN, Martin: *Institutionalized Algorithmic Enforcement. The Pros and Cons of the EU Approach to UGC Platform Liability*. Florida International University Law Review, 14 (2020), p. 299-328.

- SEVILLE, 2016. = SEVILLE, Cathrine: *EU Intellectual Property Law and Policy*. Second Edition. Edward Elgar, Cheltenham UK – Northampton, MA, USA, 2016.
- SPINDLER, 2019. = SPINDLER, Gerald: The Liability system of Art. 17 DSMD and national implementation – Contravening prohibition of general monitoring duties? *JIPITEC – Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law*, 10 (3) (2019) p. 344-374.
- SPOOR, 1996 = SPOOR, Jaap H.: *The Copyright Approach to Copying on the Internet. (Over)Stretching the Reproduction Right?* In: Hugenholtz, P. Bernt: *The Future of Copyright in a Digital Environment*. Kluwer Law International, The Hague, London, Boston, 1996. p. 67-79.
- SZABÓ, 2010. = SZABÓ Imre: *A „The Pirate Bay” ügy elsőfokú ítélete a magyar büntetőjog tükrében*. Infokommunikáció és Jog, 2010/4. p. 141-146.
- SZABOLCSI, 1999. = SZABOLCSI Bence: *A zene története*. Kossuth Kiadó, Budapest, 1999.
- SZAKÁLY, 1990. = SZAKÁLY Ferenc: *Virágkor és hanyatlás 1440-1711*. In: Glatz Ferenc (szerk.): *Magyarok Európában I-VI., Háttér Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 1990*.
- SZINGER – TÓTH, 2004. = SZINGER András – TÓTH Péter Benjamin: *Gyakorlati útmutató a szerzői joghoz*. Novissima Kiadó, Budapest, 2004.
- TAMURA, 2009. = TAMURA, Yoshiyuki: *Rethinking Copyright Institution for the Digital Age*. WIPO Journal, 1. 2009. p. 63-74.
- TATTAY, 2014. (1) = TATTAY Szilárd: *Lehetséges-e a személy jogait a tulajdon fogalmára alapozni?* In: Pogácsás Anett (szerk.): *Quaerendo et Creando – Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja alkalmából, Szent István Társulat, Budapest, 2014. p. 623-643*.
- TATTAY, 2014. (2) = TATTAY Levente: *A szellemi alkotások jogvédelme az Európai Unióban*. Pázmány Press, Budapest, 2014.
- TATTAY, 2015. = TATTAY Levente: *Az Európai Bíróság gyakorlata a szerzői alkotások digitális feldolgozása terén*. In: Keserű Barna Arnold – Kőhidi Ákos (szerk.): *Tanulmányok a 65 éves Lenkovics Barnabás tiszteletére. Eötvös József Könyv- és Lapkiadó Bt., valamint a Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, Győr, 2015. p. 518-541*.
- TÓTH, 2014. = TÓTH Péter: *A szabad felhasználás és a szerzői jog más korlátjai*. In: Gyertyánfy Péter (szerk.): *Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez – Nagykommentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez, Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2014. p. 242-274*.
- TÓTH, 2016. = TÓTH Andrea: *A linkelés jelene és jövője az Egyesült Államok és az Európai Unió joggyakorlata alapján*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 11. (121.) évf., 1. szám, 2016. p. 62-84.
- TRAVIS, 2006. = TRAVIS, Hannibal: *Google Book Search and Fair Use. iTunes for Authors, or Napster for Books?* *University of Miami Law Review*, Vol. 61, 2006. p. 601-681.

- UJHELYI, 2014. = UJHELYI Dávid: *A szerzői jog célja és emberképe a szellemi alkotásokat megalapozó elméletek tükrében*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 9. (119.) évf., 5. szám, 2014. p. 34-52.
- VAN EECHOU, 2012. = VAN EECHOU, Mireille: *Along the Road to Uniformity. Diverse Readings of the Court of Justice Judgements on Copyright Work*. 3 Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law, 1, 2012. p. 60-80.
- VAN HOECKE, 2015. = VAN HOECKE, Mark: *Methodology of Comparative Legal Research*. Law and Method, 2015. p. 1-35.
- VEIKSA, 2016. = VEIKSA, Ingrida: *Reproduction of works for private use*. US-China Law Review, Vol. 13, 2016, p. 414-424.
- VERES, 2005. = VERES Orsolya: *Bevezetés az összehasonlító jogba. Konrad Zweigert és Hein Kötz megközelítésében, azonos című munkájuk alapján*. In: Jogelméleti szemle, 4. sz. 2005. (http://jesz.ajk.elte.hu/veres24.html#_ftn1 Letöltés ideje: 2018. január 20.)
- VON LEWINSKI, 2008. = VON LEWINSKI, Silke: *International Copyright Law and Policy*. Oxford University Press, New York, 2008.
- VON LEWINSKI, 2013. (1) = VON LEWINSKI, Silke: *Rental and Lending Rights Directive*. In: M Walter, Michel – von Lewinski, Silke (szerk.): *European Copyright Law. A Commentary*. Oxford University Press, Oxford, 2013. p. 249-390.
- VON LEWINSKI, 2013. (2) = VON LEWINSKI, Silke: *Database Directive*. In: M Walter, Michel – von Lewinski, Silke (szerk.): *European Copyright Law. A Commentary*. Oxford University Press, Oxford, 2013. p. 678-723.
- VON LEWINSKI – WALTER, 2013. = VON LEWINSKI, Silke – M WALTER, Michel: *Information Society Directive*. In: M Walter, Michel – von Lewinski, Silke (szerk.): *European Copyright Law. A Commentary*. Oxford University Press, Oxford, 2013. p. 920-990.
- WATKINS, 2013. = WATKINS, Casey G.: *Wireless Liability. Liability Concerns for Operators of Unsecured Wireless Networks*. Rutgers Law Review, Vol. 65, Issue 2. 2013. p. 635-665.
- WESTKAMP, 2004. = WESTKAMP, Guido: *Transient copying and public communications. The creeping evolution of use and access rights in European copyright law*. Georg Washington International Law Review, Vol. 36. No. 5, 2004. p. 1057-1108.
- WESTKAMP, 2010. = WESTKAMP, Guido: *Code, Copying, Competition. The Subversive Force of Para-Copyright and the Need for an Unfair Competition Based Reassessment of DRM Laws After Infopaq*. 58 Journal, Copyright Society of the U.S.A., 2010, p. 665-725.
- WILLIAMS, 2001. = WILLIAMS, Sharonda: *The Digital Millenium Copyright Act and the European Copyright Directive: Legislative Attempts to Control Digital Music Distribution, Comment*. Loyola Intellectual Property & High Tech Journal, Vol. 3:2, 2001, p. 35-50.
- WILSON DENTON, 2015. = WILSON DENTON, Amanda: *International copyright enforcement. The lasting value of 20th century tools, and the tools of the next generation*. Journal of Intellectual Property Law & Practice, 2015/10. 4. szám, p. 285-291.

- XALABARDER, 2016. = XALABARDER, Raquel: *The Role of the CJEU in Harmonizing EU Copyright Law*. International Review of Intellectual Property and Competition Law, Vol. 47, Issue 6, September 2016. p. 635-639.
- YU, 2005. = YU, Peter K.: *P2P and the Future of Private Copying*. University of Colorado Law Review, Vol. 76, 2005. p. 653-765.
- YU, 2014. = YU, Peter K.: *How copyright law may affect pop music without our knowing it*. UMKC Law Review, Vol. 83, No. 2, 2014. p. 363-401.
- YU, 2016. = YU, Peter K.: *The copy in copyright*. In: Lai, Jessica C – Dominicé, Antoinette Maget: *Intellectual Property and Access to Im/material Goods*, Edward Elgar, Cheltenham, 2016. p. 65-93.
- ZHANG, 2016. = ZHANG, Monica: „Fair Compensation” in the Digital Age. *Realigning the Audio Home Recording Act*. Hastings Communications and Entertainment Law Journal, Vol. 38, No. 1, (2016), p. 145-167.
- ZIEWITZ – BROWN, 2013. = ZIEWITZ, Malte – BROWN, Ian: *A prehistory of internet governance*. In: Brown, Ian (szerk.): *Research Handbook on Governance of the Internet*, Edward Elgar, Cheltenham, 2013. p. 3-25.

Egyéb források

- Artisjus szerződésminták 1. = Szerződések on-demand (egyedi lehívásos) szolgáltatók részére – Ingyenesen lehívható (nem letölthető) zenefelhasználások (<https://www.artisjus.hu/felhasznaloknak/internet/nyomtatvany-8/> Letöltés ideje: 2020. január 13.).
- Artisjus szerződésminták 2. = Ingyenesen vagy díjfizetés ellenében letölthető és díjfizetés ellenében lehívható zenefelhasználások (pl. online zeneáruház) (<https://www.artisjus.hu/felhasznaloknak/internet/nyomtatvany-8/> Letöltés ideje: 2020. január 13.).
- BERNERS-LEE, 1997. (1) = BERNERS-LEE, Tim: *Axioms of Web Architecture. Links and Law: Myths*. (<https://www.w3.org/DesignIssues/LinkMyths.html> Letöltés ideje: 2019. május 24.).
- BERNERS-LEE, 1997. (2) = BERNERS-LEE, Tim: *Commentary on Web Architecture. Links and Law*. (<https://www.w3.org/DesignIssues/LinkLaw> Letöltés ideje: 2019. május 24.).
- BRAND, 1995 = BRAND, Stewart: *We Owe it all to the Hippies*. Time Magazine Domestic, Special Issue, Spring 1995 Vol. 145. No. 12. (http://members.aye.net/~hippie/hippie/special_.htm Letöltés ideje: 2017. szeptember 18.).
- „ERNESTO”, 2010. = „ERNESTO”: *Newzbin Usenet Indexer Shuts Down After Court Defeat*. (<https://torrentfreak.com/newzbin-usenet-indexer-shuts-down-after-court-defeat-100518/> Letöltés ideje: 2016. január 7.).
- FALUDI, 2019. = FALUDI Gábor: *CDSM-napló. 7. rész. Néhány szó a CDSM irányelv 17. cikkéről*. (<http://copy21.com/2019/06/cdsm-naplo-7-resz-nehany-szo-a-cdsm-iranyelv-17-cikkerol/> Letöltés ideje: 2019. június 6.).

- FATUROT, 2014. = FATUROT, Bukola: *A tale of two rights: Mediating between P2P owners and digital copyright holders. Internet, Law & Politics. A Decade of Transformation. Proceedings of the 10th International Conference on Internet, Law & Politics. Universitat Oberta de Catalunya, Barcelona, 3-4 July, 2014.* Available at SSRN: (<https://ssrn.com/abstract=2469801>) Letöltés ideje: 2018. szeptember 21.).
- GYORSÍTÓTÁR = *Wikipédia-szócikk.* (<https://hu.wikipedia.org/wiki/Gyors%C3%ADt%C3%B3t%C3%A1r>) Letöltés ideje: 2018. június 27.).
- HARKAI, 2019. = HARKAI István: *A művészet értéke a reneszánszban.* (http://copy21.com/2019/07/a-muveszet-erteke-a-reneszanszban/#_ftnref1) Letöltés ideje: 2019. október 19.).
- KASKOVITS, 2019. = KASKOVITS Melinda: *CDSM-napló. 2. rész. Szöveg- és adatbányászat.* (<http://copy21.com/2019/05/cdsm-naplo-2-resz-szoveg-es-adatbanyaszat/>) Letöltés ideje: 2019. június 5.).
- MEMÓRIA (SZÁMÍTÁSTECHNIKA) = *Wikipédia-szócikk.* ([https://hu.wikipedia.org/wiki/Mem%C3%B3ria_\(sz%C3%A1m%C3%ADt%C3%A1stechnika\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Mem%C3%B3ria_(sz%C3%A1m%C3%ADt%C3%A1stechnika))) Letöltés ideje: 2018. június 27.).
- MEZEI, 2013. = MEZEI Péter: *Röviden az audiovizuális előadások védelméről szóló Pekingi Egyezményről.* (<https://copy21.com/2013/07/roviden-az-audiovizualis-eloadasok-vedelmerol-szolo-pekingi-egyezmennyrol/>) Letöltés ideje: 2018. július 4.).
- MOORE, 1965. = MOORE, Gordon E.: *Cramming More Components onto Integrated Circuits.* Electronics, Vol. 38. No. 8. April 19, 1965. (http://www.monolithic3d.com/uploads/6/0/5/5/6055488/gordon_moore_1965_article.pdf) Letöltés ideje: 2017. szeptember 18.).
- Pirate Bay Blocking Orders Should be Overturned Under EU Law, ISPS Argue.* (<https://torrentfreak.com/pirate-bay-blocking-orders-should-be-overturned-under-eu-law-isps-argue-130919/>) Letöltés ideje: 2015. december 03.).
- ROSATI, 2017. (2) = ROSATI, Eleonora: *GS Media and its implication for the construction of the right of communication to the public within EU copyright architecture.* (https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2943040) Letöltés ideje: 2020. január 3.).
- SISARIO, 2015. = SISARIO, Ben: *YouTube 'Dancing Baby' Copyright Ruling Sets Fair Use Guideline.* New York Times, 9. 14. 2015 (http://www.nytimes.com/2015/09/15/business/media/youtube-dancing-baby-copyright-ruling-sets-fair-use-guideline.html?_r=0) Letöltés ideje: 2015. október 10.).
- TÓTH, 2019. = TÓTH Andrea Katalin: *CDSM-napló. 1. rész.* (<http://copy21.com/2019/05/cdsm-naplo-1-resz/>) Letöltés ideje: 2019. június 5.).
- VON ALBRECHT – ULLRICH, 2009. = VON ALBRECHT, Martin – ULLRICH, Jan Nicolaus: *Munich District Court Holds Pan-European Copyright Licensing Model of Joint Venture CELAS Invalid.* (<http://m.klgates.com/munich-district-court-holds-pan-european-copyright-licensing-model-of-joint-venture-celas-invalid-07-20-2009/>) Letöltés ideje: 2018. október 13.).

A kézisajtó kora az Országos Szécheny Könyvtár Honlapján. Hess András budai műhelye (1472-1473). (<http://typographia.oszk.hu/html/hun/nyomdak/hess.htm> Letöltés ideje: 2018. március 11.).

Jogszabályok

Nemzetközi egyezmények

Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről. Róma, 1950. november 4., valamint Első Kiegészítő Jegyzőkönyv az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezményhez. Párizs, 1952. március 20.

Az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény. Kihirdetve az 1975. évi 4. törvényerejű rendelettel.

Az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek védelméről szóló, 1961-ben Rómában létrejött nemzetközi egyezmény. Kihirdetve az 1998. évi XLIV. törvénnyel.

Megállapodás a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól. Magába foglalja: Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény és mellékletei. Magyarországon kihirdette az 1998. évi IX. törvény.

Szellemi Tulajdon Világszervezete 1996. december 20-án, Genfben aláírt Szerzői Jogi Szerződésének, valamint Előadásokról és a Hangfelvételekről szóló Szerződés. Magyarországon kihirdetve a 2004. évi XLIX. törvénnyel.

A Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) által 2012. június 24-én Pekingben elfogadott, audiovizuális előadásokról szóló szerződése. Javaslat A TANÁCS HATÁROZATA a WIPO audiovizuális előadásokról szóló szerződésének az Európai Unió nevében történő aláírásáról /* COM/2013/0109 final - 2013/0065 (NLE) */.

Marrákési szerződés a vakok és látássérültek megjelent művekhez való hozzáféréseinek megkönnyítéséről. Marrakesh, 2013.

Az Európai Unió jogforrásai

2012/C 326/02 Az Európai Unió Alapjogi Chartája.

Az Európai Parlament és a Tanács 864/2007/EK rendelete a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról („Róma II.”).

89/552/EGK tanácsi irányelv a tagállamok törvényi, rendeleti vagy közigazgatási intézkedésekben megállapított, televíziós műsorszolgáltató tevékenységre vonatkozó egyes rendelkezéseinek összehangolásáról.

A Tanács 93/83/EGK irányelve a műholdas műsorsugárzásra és a vezetékes továbbközvetítésre alkalmazandó egyes szerzői és szomszédos jogi szabályok összehangolásáról

95/46/EK irányelv a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról.

Az Európai Parlament és a Tanács 96/9/EK irányelve az adatbázisok jogi védelméről.

Az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelve a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem egyes jogi vonatkozásairól.

Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról.

2002/58/EK Irányelv az elektronikus hírközlési ágazatban a személyes adatok kezeléséről, feldolgozásáról és a magánélet védelméről.

Az Európai Parlament és a Tanács 2004/48/EK irányelve a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről.

Az Európai Parlament és a Tanács 2006/115/EK irányelve a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról.

Az Európai Parlament és a Tanács 2006/116/EK irányelve a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről.

Az Európai Parlament és a Tanács 2009/24/EK irányelve a számítógépi programok jogi védelméről.

Az Európai Parlament és a Tanács 2012/28/EU irányelve az árva művek egyes megengedett felhasználási módjairól.

Az Európai Parlament és a Tanács 2015/1535 irányelve a műszaki szabályokkal és az információs társadalom szolgáltatásaira vonatkozó szabályokkal kapcsolatos információszolgáltatási eljárás megállapításáról.

Az Európai Parlament és a Tanács 2019/789 irányelve a műsorszolgáltató szervezetek egyes online közvetítéseire, valamint televíziós és rádiós műsorok továbbközvetítésére alkalmazandó szerzői jogok és szerzői joggal szomszédos jogok gyakorlására vonatkozó szabályok megállapításáról valamint a 93/83/EGK tanácsi irányelv módosításáról.

2019/770 irányelv a digitális tartalom szolgáltatására és digitális szolgáltatások nyújtására irányuló szerződések egyes vonatkozásairól.

2019/790 irányelv a digitális egységes piacon a szerzői és szomszédos jogokról, valamint a 96/9/EK és a 2001/29/EK irányelv módosításáról.

WHITE PAPER = *White Paper on Growth, Competitiveness and Employment. The Challenges and Ways Forward into the 21st Century*, COM (93) 700 final of 5 December 1993, approved by the European Council on 11 December 1993 (https://www.cvce.eu/content/publication/1997/10/13/b0633a76-4cd7-497f-9da1-4db3dbbb56e8/publishable_en.pdf Letöltés ideje: 2018. december 5.).

GREEN PAPER = *Green Paper on Copyright and the Challenge of Technology. Copyright Issues Requiring Immediate Action*. European Commission, 1988.

Green Paper = *Commission of the European Communities. Green Paper. Copyright and Related Rights in the Information Society*, Brussels, 19.07.1995, COM(95) 382 final (<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:1995:0382:FIN:EN:PDF> Letöltés ideje: 2018. augusztus 30.).

GREEN PAPER = *Follow-Up to the Green Paper*. European Commission Follow-Up, 1991.

GREEN PAPER = *Follow-Up to the Green Paper*. European Commission Follow-Up, 1996.

GREEN PAPER = *Internet Policy Task Force. US Department of Commerce, Copyright Policy, Creativity, and Innovation in the Digital Economy*, 2013. (<https://www.uspto.gov/sites/default/files/news/publications/copyrightgreenpaper.pdf> Letöltés ideje: 2018. augusztus 31.).

Proposal for a European Parliament and Council Directive on the Harmonization of certain aspects of copyright and related rights in the Information Society. COMM(97)0628.

Magyar jogforrások

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv.

2001. évi CVIII. törvény az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről.

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

2003. évi C. törvény az elektronikus hírközlésről.

2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről

Egyéb jogforrások

Audio Home Recording Act of 1992 (Public Law 102-563, 106 Stat. 4237).

Digital Millennium Copyright Act 17 USC 1001 112 Stat. 2860 (1998).

United States Code Title 17—Copyrights (Copyright Law of 1976 (Public Law 94-553 of October 19, 1976), as last amended by Public Law 104-39 of November 1, 1995).

WHITE PAPER = *Report of the Working Group on Intellectual Property Rights*. Intellectual Property and the National Information Infrastructure, Washington D.C., 1995. (<https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015040596903;view=1up;seq=9> Letöltés ideje: 2018. augusztus 30.).

Bírósági döntések

Az EUB döntései

C-62/79. S.A. Compagnie Générale pour la Diffusion de la Télévision, Coditel, Brussels, S.A. Coditel Brabant, Brussels, S.A. Compagnie Liégeoise pour la Diffusion de la Télévision, Coditel Liège, Liège v. S.A. Cinné Vog Films, Schaerbeek, A.S.B.L. Chambre Syndicale Belge de la Cinématographie, St-Josse-ten-Noode, S.A. „Les Films la Boétie”, Paris, a company incorporated under French law, Chambre Syndicale des Producteurs et Exportateurs de Films Francais, Paris.

C-62/86. AKZO v Commission. ECLI:EU:C:1991:286.

C-293/98 Entidad de Gestión de Derechos de los Productores Audiovisuales (Egeda) v. Hostelería Asturiana SA (Hoasa). ECLI:EU:C:2000:66.

C-306/05. Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) v. Rafael Hotels SA, ECLI: EU:C:2006:764.

C-275/06. Productores de Música de España (Promusicae) vs Telefónica de España SAU, ECLI:EU:C:2008:54.

C-557/07. LSG-Gesellschaft zur Wahrnehmung von Leistungsschutzrechten GmbH vs Tele2 Telecommunication GmbH, ECLI:EU:C:2009:107.

C-5/08. Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening ECLI:EU:C:2009:465.

C-403/08. és C-429/08. sz. egyesített ügyek. Football Association Premier League Ltd, NetMed Hellas SA, Multichoice Hellas SA v QC Leisure, David Richardson, AV Station plc, Malcolm Chamberlain, Michael Madden, SR Leisure Ltd, Philip George Charles Houghton, Derek Owen (C-403/08), valamint Karen Murphy, Media Protection Services Ltd. (C-429/08) ECLI:EU:C:2011:631.

C-70/10. Scarlet Extended SA vs Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM) ECLI:EU:C:2011:771.

C-135/10. SCF Consorzio Fonografici v. Marco Del Corso. ECLI:EU:C:2011:431.

C-283/10. Circul Globus București (Circ & Variete Globus București) v. Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România – Asociația pentru Drepturi de Autor (UCMR – ADA). ECLI:EU:C:2011:772.

C-431/09. és C-432/09. Airfield NV, Canal Digitaal BV v. Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (Sabam) (C-432/09), valamint Airfield NV v. Agicoa Belgium BVBA (C-432/09). ECLI:EU:C:2011:648.

- C-302/10. Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening ECLI:EU:C:2012:16.
- C-360/10. Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (SABAM) vs Netlog NV, ECLI:EU:C:2012:85.
- C-162/10. Phonographic Performance (Ireland) Limited v. Írország. ECLI:EU:C:2012:141.
- C-461/10. Bonnier Audio AB, Earbooks AB, Norstedts Förlagsgrupp AB, Piratförlaget AB, Storyside AB vs Perfect Communication Sweden AB, ECLI:EU:C:2012:219.
- C-607/11. ITV Broadcasting Ltd, ITV 2 Ltd, ITV Digital Channels Ltd, Channel 4 Television Corporation, 4 Ventures Ltd, Channel 5 Broadcasting Ltd, ITV Studios Ltd v. TVCatchup Ltd. ECLI:EU:C:2013:147.
- C-117/13. Technische Universität Darmstadt v. Eugen Ulmer KG. ECLI:EU:C:2014:2196.
- C-314/12. UPC Telekabel Wien GmbH vs Constantin Film Verleih GmbH, Wega Filmproduktionsgesellschaft mbH ECLI:EU:C:2014:192.
- C-348/13. BestWater International GmbH v. Michael Mebes, Stefan Potsch. ECLI:EU:C:2014:2315.
- C-355/12. Nintendo Co. Ltd, Nintendo of America Inc., Nintendo of Europe GmbH v. PC Box Srl, 9Net Srl. ECLI:EU:C:2014:25.
- C-360/13. Public Relations Consultants Association Ltd v Newspaper Licensing Agency Ltd és társai ECLI:EU:C:2014:1195.
- C-435/12. ACI Adam BV és társai v Stichting de Thuiskopie, Stichting Onderhandeligen Thuiskopie vergoeding ECLI:EU:C:2014:25.
- C-466/12. Nils Svensson, Sten Sjögren, Madelaine Sahlman, Pia Gadd v. Retriever Sverige AB. ECLI:EU:C:2014:76.
- C-117/15. Reha Training Gesellschaft für Sport- und Unfallrehabilitation mbH v. Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigungsrechte eV (GEMA). ECLI:EU:C:2016:379.
- C-160/15. GS Media BV v. Sanoma Media Netherlands BV, Playboy Enterprises International Inc., Britt Geertruida Dekker. ECLI:EU:C:2016:644.
- C-484/14. Tobias Mc Fadden v. Sony Music Entertainment Germany GmbH, EU:C:2016:689.
- C-138/16. Staatlich genehmigte Gesellschaft der Autoren, Komponisten und Musikverleger registrierte Genossenschaft mbH (AKM). ECLI:EU:C:2017:218.
- C-527/15. Stichting Brein v. Jack Frederik Wullems ECLI:EU:C:2017:300.
- C-610/15. Stichting Brein v. Ziggo BV, XS4ALL Internet BV. ECLI:EU:C:2017:456.
- C-161/17. Land Nordrhein-Westfalen v. Dirk Renckhoff. ECLI:EU:C:2018:634.
- C-469/17. Funke Medien NRW GmbH v. Bundesrepublik Deutschland. ECLI:EU:C:2019:623.
- C-516/17. Spiegel Online GmbH v. Volker Beck. ECLI:EU:C:2019:625.

C-682/18. és C-683/18. Frank Peterson v. Google LLC, YouTube LLC, YouTube Inc., Google Germany GmbH (C-682/18) és Elsevir Inc. v. Cyando AG (C-683/18).

C-392/19. VG Bild-Kunst v. Stiftung Preußischer Kulturbesitz. ECLI:EU:C:2020:696.

Egyéb bírósági döntések

White Smith Music Publishing Co. v. Apollo Co. 209 U.S. 1 (1908).

Ashby Donald and Others v. France – 36769/08 Judgement 10.1.2013 [Section V].

Fortnightly Corp. v. United Artists Television, Inc. 392 U.S. (1968).

Teleprompter Corp. v. Columbia Broad Sys., Inc. 415 U.S. (1974).

Sony Corporation of America, et al. v. Universal City Studios, Inc., et al., 464 U.S. 417 (1984)

Apple Computer, Inc. v. Formula International, Inc. 594 F. Supp. 617, 621 (C.D. Cal. 1984).

MAI Systems Corp. v. PEAK Computers, INC., 991 F.2d 511 (9th Cir. 1993).

Sega Enterprises Ltd. v. Accolade, Inc., 977 F.2d 1510, 1518 (9th Cir. 1993).

RIAA v Diamond Multimedia Sys. Inc. 180 F.3d 1072, 1079 (9th Cir. 1999).

Triad Sys. Corp. v. SE. Express Co., 64 F.3d 1330, 1333-34 (9th Cir. 1995).

Reno v. American Civil Liberties Union, 521 U.S. 844 (1997).

Intellectual Reserve, Inc. v. Utah Lighthouse Ministry, Inc. 75 F.Supp.2d 1290 (1999).

UMG Recordings, Inc. v. MP3.com, Inc. 92 F. Supp. 2d 349 (S.D.N.Y. 2000).

Ticketmaster Corp. v. Tickets.com, Inc. No. CV 99-7654 HLH (BQRX), 2000 WL 525390, at 2 (C.D. Cal. Mar. 27, 2000).

A&M v. Napster 239 F.3d 1004 (9th Cir. 2001).

Kelly v. Arriba Soft Corporation 336 F. 3d 811 (9th Cir. 2003).

Live Nation Motor Sports, Inc. v. Davis, 2006 WL 3616983 (ND Tex. 2006).

Perfect 10 v. Amazon, 416 F. Supp. 2d (C.D. Cal. 2006.).

Perfect 10 v. Amazon, 508 F.3d (9th Cir. 2007.).

Twentieth Century Fox Film Corp. v. Cablevision Systems Corporation 06 Civ. 3990 (DC) 478 F. Supp. 2d 607 (S.D.N.Y. 2007).

Cartoon Network LP v. CSC Holdings, Inc., 536 F.3d 121 (2d Cir. 2008).

Cable News Network, Inc. v. CSC Holdings, Inc. (Cablevision III), 2008 WL 4484597 (Oct. 6, 2008) (No. 08-448).

- Facebook, Inc. v. Power Ventures, Inc. C 08-5780 JF (RS), 2009 WL 1299698 (N.D. Cal. May 11, 2009).
- MDY Industries, LLC v. Blizzard Entertainment, Inc. 616 F. Supp. 2d 958 (D. Ariz. 2009).
- MyVideo Boradband S.R.L. vs. CELAS GmbH (Landgericht München) No. 7 O 4139/08 (June 25, 2009).
- MDY Industries, LLC v. Blizzard Entertainment, Inc. 629 F.3d 928 (9th Cir. 2010).
- [2010] EWHC 608 (Ch) Twentieth Century Fox Film Corporation, Universal City Studios Production LLLP, Warner Bros. Entertainment INC., Paramount Pictures Corporation, Disney Enterprises, INC., Columbia Pictures Industries, INC. v. Newzbin Limited (2010. március 29.).
- [2011] EWHC 1981 (Ch) Twentieth Century Fox Film Corporation, Universal City Studios Production LLLP, Warner Bros. Entertainment INC., Paramount Pictures Corporation, Disney Enterprises, INC., Columbia Pictures Industries, INC. v. British Telecommunication PLC (2011. július 28.).
- [2012] EWHC 268 (Ch) Dramatico Entertainment Ltd., EMI Records Ltd., Mercury Records Ltd., Polydor Ltd., Rough Trade Records Ltd., Sony Music Entertainment UK Ltd., Warner Music UK Ltd., 679 Recordings Ltd. v. British Sky Broadcasting Ltd., British Telecommunications PLC, Everything Everywhere Ltd., TalkTalk Telecom Ltd., Telefónica UK Ltd., Virgin Media Ltd. (2012. február 20.).
- [2012] EWHC 1152 (Ch) Dramatico Entertainment Ltd., EMI Records Ltd., Mercury Records Ltd., Polydor Ltd., Rough Trade Records Ltd., Sony Music Entertainment UK Ltd., Warner Music UK Ltd., 679 Recordings Ltd. v. British Sky Broadcasting Ltd., British Telecommunications PLC, Everything Everywhere Ltd., TalkTalk Telecom Ltd., Telefónica UK Ltd., Virgin Media Ltd. Order (2012. május 2.).
- [2013] EWHC 379 (Ch) EMI Records Ltd., Infectious Ltd., Liberation Music PTY Ltd., Polydor Ltd., Simco Ltd., Universal Music Operations Ltd., Virgin Records Ltd., Warner Music UK Ltd., Weainternational INC. v. British Sky Broadcasting Ltd., British Telecommunications PLC, Everything Everywhere Ltd., TalkTalk Telecom Ltd., Telefónica UK Ltd., Virgin Media Ltd. (2013. február 28.).
- [2013] EWHC 2058 (Ch) The Football Association Premier League v. British Sky Broadcasting Ltd., British Telecommunications PLC, Everything Everywhere Ltd., TalkTalk Telecom Ltd., Telefónica UK Ltd., Virgin Media Ltd. (2013. július 16.).
- [2013] EWHC 3479 (Ch) Paramount Home Entertainment International Ltd., Sony Pictures Home Entertainment Ltd., Twentieth Century Fox Film Co. Ltd., Universal Pictures (UK) Ltd., Warner Bros. Entertainment UK Ltd., Disney Enterprises, INC. v. British Sky Broadcasting Ltd., British Telecommunications PLC., Everything Everywhere Ltd., TalkTalk Telecom Ltd., Telefónica UK Ltd., Virgin Media Ltd. (2013. november 13.).
- Neij and Sunde Kolmisoppi v. Sweden (dec.) – 40397/12 Decision 19. 2. 2013 [Section V].

[2015] EWHC 1082 (Ch) Twentieth Century Fox Film Co., Universal City Studios Production LLP., Warner Bros. Entertainment INC., Paramount Pictures Corporation, Disney Enterprises INC., Columbia Pictures Industries INC v. Sky UK Ltd., British Telecommunications PLC., EE Limited., TalkTalk Telecom Ltd., Virgin Media Ltd. (2015. április 28.).

Megakini.com v. Google Spain N. 172/2012.

Authors Guild, Inc. v. Google, Inc., 954 F. Supp. 2d 282, 291 (S.D.N.Y.2013).

Capitol Records v. ReDigi 934 F.Supp.2d 640 (2013).

WNET, Thirteen v. Aereo, Inc., 712 F.3d (2nd Cir. 2013.).

Associated Press v. Meltwater U.S. Holdings, Inc. 931 F. Supp. 2d (S.D.N.Y. 2013.).

American Broadcasting Cos. v. Aereo, Inc., 134 S.Ct. 2498 (2014.).

Authors Guild, Inc., et al. v. Google Inc. 804 F.3d 202 (2nd Circuit 2015).

801 F.3d 1126 (2015) Stephanie LENZ, Plaintiff-Appellee/Cross-Appellant, v. UNIVERSAL MUSIC CORP.; Universal Music Publishing Inc.; Universal Music Publishing Group Inc., Defendants-Appellants/Cross-Appellees. Nos. 13-16106, 13-16107.

Cass civ Ire, 27 November 2008, UFC Que Choisir/Fnac, Warner Music France (2008) Juris Data 2008-046005.

SZJSZT és más szakvélemények

SZJSZT 32/2005. Televíziós csatornák szállodai szobákban szállodavendégek számára történő hozzáférhetővé tétele.

SZJSZT 17/2006. A magáncélú másolásra (többszörözésre) vonatkozó törvényi kivétel alkalmazásának hiánya online vagy más jogellenes forrásból történő másolás esetén. A szerzői és szomszédos jogi kivételek és korlátozások alkalmazhatóságának vizsgálatára szolgáló háromlépcsős teszt és annak alkalmazása a magáncélú másolásra.

SZJSZT 07/2008. Szerzői művek online fájlcsereelő rendszerek útján való felhasználása. A többszörözés, a terjesztés és a lehívás céljára nyilvánossághoz való hozzáférhetővé tétel joga.

SZJSZT 07/08/1. Szerzői művek online fájl cserelő rendszerek segítségével megvalósuló felhasználása.

SZJSZT 31/07/1. IPTV szolgáltatás szerzői jogi megítélése.

SZJSZT 43/07/1. Digitális műsorelosztás és műszorszolgáltatás szerzői jogi megítélése.

SZJSZT-01/18. Filmalkotások és televíziós műsorok kereskedelmi szálláshelyeken történő nyilvános előadása.

ALAI-jelentés = Report and Opinion on the making available and communication to the public in the internet environment – focus on linking techniques on the Internet. Association Littéraire et Artistique Internationale, 2013.

ECS-szakvélemény = Opinion of the European Copyright Society – The Reference to the CJEU in Case C-466/12 Svensson. Legal Studies Paper Series, University of Cambridge Faculty of Law, Paper No. 6/2013, February, 2013.

IViR jelentés = Study on the implementation and effect in Member States' laws of Directive 2001/29/EC on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society. Final Report. Institute for Information Law – University of Amsterdam, 2007.

Comment of the European Copyright Society on Selected Aspects of Implementing Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market Into National Law, 2020.

A PÓLAY ELEMÉR ALAPÍTVÁNY KÖNYVTÁRA

Sorozatszerkesztő: Balogh Elemér egyetemi tanár

1. Balogh Elemér és Sarnyai Csaba Máté (szerk.): *Deák Ferenc és a polgári átalakulás Magyarországon*. Szeged, 2004.
2. Homoki-Nagy Mária (szerk.): *Mezővárosaink jogélete a 18–19. században*. Szeged, 2010.
3. Eric Blin (réd.): *Mécanisme de décisions dans une Europe élargie*. Szeged, 2004.
4. Hajdú József: *A munkavállalók személyiségi jogai*. Szeged, 2005.
5. Eike von Repgow: *A Szász tükör*. Szeged, 2005.
6. Balogh Elemér (Hg.): *Ungarn auf der Schwelle in die EU. Herausforderungen und Aufgaben für Wirtschaft und Gesellschaft*. Szeged, 2006.
7. Karsai Krisztina (szerk.): *Keresztmetszet. Tanulmányok fiatal büntetőjogászok tollából*. Szeged, 2005.
8. Papp Tekla: *A koncesszió*. Szeged, 2006.
9. Hajdú József: *A japán munkaügyi kapcsolatok sajátosságai a kezdetektől 1995-ig*. Szeged, 2006.
10. Szajbély Katalin és Traser Julianna Sára (szerk.): *Képünk az Unióról, helyünk az Unióban*. Szeged, 2006.
11. Nagy Ferenc (szerk.): *Bűnügyi mozaik. Tanulmányok Vida Mihály 70. születésnapja tiszteletére*. Szeged, 2006.
12. Rúzs Molnár Krisztina: *Mediáció a munkajogban*. Szeged, 2007.
13. Nagy Ferenc (szerk.): *Ad futuram memoriam. Tanulmányok Cséka Ervin 85. születésnapja tiszteletére*. Szeged, 2007.
14. Szondi Ildikó: *Nemzetiségi demográfiai viszonyok a déli szláv országokban*. Szeged, 2007.
15. Nagy Ferenc (szerk.): *Büntetőjog és humánium. Emlékkötet Fonyó Antal halálának 25. évfordulójára*. Szeged, 2007.
16. Nagy Tamás és Nagy Zsolt (szerk.): *Jogelmélet és önreflexió*. Szeged, 2007.
17. *Legal Transitions. Development of Law in Formerly Socialist States and the Challenges of the European Union*. Szeged, 2007.
18. Lőrincsikné Lajkó Dóra (szerk.): *Opuscula Szegediensia. A Munkajogi és Szociális Jogi Doktoranduszok és Pályakezdő Oktatók első konferenciája*. Szeged, 2007.
19. Nagy Zsolt: *A jogi oktatás fejlődése és aktuális kérdései*. Szeged, 2007.
20. Gellén Klára: *A színlelt szerződés*. Szeged, 2008.
21. Karsai Krisztina (Hg.): *Strafrechtlicher Lebensschutz in Ungarn und in Deutschland. Beiträge zur Strafrechtsvergleichung*. Szeged, 2008.
22. Görög Márta: *A kegyeleti jog és a nem vagyoni kártérítés*. Szeged, 2008.
23. Szabó Imre (szerk.): *Ius et legitimitio. Tanulmányok Szilbereky Jenő 90. születésnapja tiszteletére*. Szeged, 2008.
24. Csink Lóránt: *Az államfő jogállása Európában és Magyarországon*. Szeged, 2008.
25. Lőrincsikné Lajkó Dóra (szerk.): *Opuscula Szegediensia 2. A Munkajogi és Szociális Jogi Doktoranduszok és Pályakezdő Oktatók második konferenciája*. Szeged, 2008.
26. Both Ödön: *Reform és forradalom. Egybegyűjtött írások Magyarország alkotmány- és jogtörténetéből 1790–1849*. Szeged, 2009.
27. Soós Edit – Fejes Zsuzsanna: *Határon átnyúló együttműködések Magyarországon*. Szeged, 2009.

28. Bobvos Pál (szerk.): *Reformator iuris cooperandi. Tanulmányok Veres József 80. születésnapja tiszteletére.* Szeged, 2009.
29. Bató Szilvia: *A „büntetési rendszer” átalakításának megjelenése Kossuth Lajos Pesti Hírlapjában (1841–1844).* Szeged, 2010.
30. Juhász Zsuzsanna: *A börtön-egészségügy „gócpontjai” és ártalomcsökkentő kezdeményezések külföldön.* Szeged, 2010.
31. Lőrincsikné Lajkó Dóra (szerk.): *Opuscula Szegediensia 3. A Munkajogi és Szociális Jogi Doktoranduszok és Pályakezdő Oktatók harmadik konferenciája Szeged.* Szeged, 2010.
32. Hegedűs Andrea: *Az élettársi kapcsolat a polgári jogi kodifikáció tükrében.* Szeged, 2010.
33. Berki Gabriella (szerk.): *Opuscula Szegediensia 4. A Munkajogi és Szociális Jogi Doktoranduszok és Pályakezdő Oktatók negyedik konferenciája Szeged.* Szeged, 2011.
34. Horesnyi Julianna Csilla: *Bérgarancia. A magyar szabályozás és annak gyakorlata.* Szeged, 2011.
35. Blazovich László és Schmidt József (közreadják): *A Sváb tükör.* Szeged, 2011.
36. Antal Tamás: *Város és népképviselő. Az 1848:XXIII. tc. és intézményei Debrecenben (1848–1872).* Szeged, 2011.
37. Trócsányi László (szerk.): *Dikaiosz logosz. Tanulmányok Kovács István emlékére.* Szeged, 2012.
38. Nagy Zsolt: *Metszetek a jogásztársadalomról.* Szeged, 2012.
39. Merkovity Norbert: *Bevezetés a hagyományos és az új politikai kommunikáció elméletébe.* Szeged, 2012.
40. Császár Mátyás: *Az Európai Unió intézményi jogi aktusai.* Szeged, 2013.
41. Ember Alex: *Az üzemi baleset.* Szeged, 2013.
42. Szalai Anikó: *A fegyveres összeütközések hatása a nemzetközi szerződésekre.* Szeged, 2013.
43. József Hajdú: *Social Protection of the Unemployed.* Szeged, 2013.
44. Molnár Imre: *A locatio conductio a klasszikus kori római jogban.* Szeged, 2013.
45. Molnár Imre: *Ius criminale Romanum. Tanulmányok a római jog köréből.* Szeged, 2013.
46. Jakab Éva: *Humanizmus és jogtudomány. Brissonius szerződési formulái I.* Szeged, 2013.
47. Badó Attila: *Az igazságszolgáltató hatalom függetlensége és a tisztességes eljárás.* Szeged, 2013.
48. Téglási András: *A tulajdonhoz való jog alkotmányos védelme.* Szeged, 2013.
49. Soós Edit: *A mélyülő európai integráció.* Szeged, 2013.
50. Révész Béla (szerk.): *„Most megint Európában vagyunk...” Szabó József emlékkönyv.* Szeged, 2014.
51. Bóka János: *Tradíció és modernitás a kínai jogrendszerben. A szerződési jog útja a császárkori gyökerektől a modern szintézisig.* Szeged, 2015.
52. Sulyok Tamás: *Az ügyvédi hivatás alkotmányjogi helyzete.* Szeged, 2015.
53. Juhász Krisztina: *Az Európai Unió biztonság- és védelempolitikája, az EU válságkezelési tevékenysége.* Szeged, 2015.
54. Homoki-Nagy Mária: *„A ministerium az ősiség teljes és tökéletes eltörlésének alapján a polgári törvénykönyvet ki fogja dolgozni (...) Az Osztrák Polgári Törvénykönyv hatása a magyar magánjogra. [Előkészületben.]*
55. Karsai Krisztina: *Alapelvei (r)evolúció az európai büntetőjogban.* Szeged, 2015.
56. Szomora Zsolt: *Alkotmány és anyagi büntetőjog. A büntetőjog-alkalmazás alkotmányosságának egyes kérdései.* Szeged, 2015.
57. Stipta István: *A magyar jogtörténet-tudomány kétszáz éve.* Szeged, 2015.

58. Balogh Elemér – Homoki-Nagy Mária (szerk.): *Tripartitum trium professorum. Három szegedi jogtörténész. Drei Szegediner Rechtshistoriker. Tudományos emlékülés Bónis György születésének 100., Both Ödön születésének 90. és Iványi Béla halálának 50. évfordulóján.* Szeged, 2017.
59. Gácsai Anett: *A jogellenesen megszerzett bizonyítékok értékelése a büntetőeljáráásban.* Szeged, 2016.
60. Fejes Zsuzsanna (szerk.): *Suum cuique. Ünnepi tanulmányok Paczoly Péter 60. születésnapja tiszteletére.* Szeged, 2016.
61. Gál Andor – Karsai Krisztina (szerk.): *Ad valorem. Ünnepi tanulmányok Vida Mihály 80. születésnapjára.* Szeged, 2016.
62. Pákozdi Zita: *A jogerő tárgyi terjedelme a polgári perben.* Szeged, 2017.
63. Juhász Andrea Erika: *A kínzás, az embertelen, a megalázó bánásmód tilalma a fogvatartottakkal szemben.* 2019.
64. Gellén Klára (szerk.): *Honori et virtuti. Ünnepi tanulmányok Bobvos Pál 65. születésnapjára.* Szeged, 2017.
65. Gellén Klára – Görög Márta: *Lege et fide. Ünnepi tanulmányok Szabó Imre 65. születésnapjára.* Szeged, 2016.
66. Pozsonyi Norbert: *Dologi hitelbiztosítékok az ügyleti gyakorlatban. Kauteláris praxis a preklasszikus és a klasszikus korszakban.* Szeged, 2017.
67. Révész Béla (szerk.): *A szegedi jogbölcseleti iskola alapítója. Horváth Barna emlékkönyv.* Szeged, 2017.
68. Görög Márta – Hegedüs Andrea (szerk.): *Lege duce, comite familia. Ünnepi tanulmányok Tóthné Fábrián Eszter tiszteletére, jogász pályafutásának 60. évfordulójára.* Szeged, 2017.
69. Legeza Dénes: *A kiadói szerződés története. A reformkortól 1952-ig.* Szeged, 2018.
70. Martonyi János: *Nyitás és identitás. Geopolitika, világkereskedelem, Európa.* Szeged, 2018.
71. Görög Márta – Mezei Péter (szerk.): *A szellemi tulajdonvédelem és a szabadkereskedelem aktuális kérdései.* Szeged, 2018.
72. Deák Zoltán: *Az erőszak, a fenyegetés és a kényszer büntetőjogi fogalmai.* Szeged, 2018.
73. Dúl János: *A társasági jog és az öröklési jog kapcsolódási pontjai osztrák jogi fragmentumokkal.* Szeged, 2018.
74. Tamási Anna Éva: *A veszprémi és a székesfehérvári szentszékek törvénykezési gyakorlata házassági perekben (1850–1920).* [Előkészületben.]
75. Juhász Krisztina (szerk.): *Az első 25 év. A szegedi Politológiai Tanszék jubileumi tanulmánykötete.* Szeged, 2018.
76. Gál Andor: *A jogos védelem teleologikus megközelítésben.* Szeged, 2019.
77. Csatlós Erzsébet: *A konzuli védelem európai közigazgatása. Az együttműködések szervezeti és eljárásjoga az uniós polgár konzuli védelemhez való jogának tükrében.* Szeged, 2019.
78. Rokolya Gábor: *Az államosított közjegyzőség története.* Szeged, 2019.
79. Badó Attila: *A bírói függetlenség egyes garanciális elemeinek összehasonlító vizsgálata.* Szeged, 2020.
80. Görög Márta – Mezei Péter (szerk.): *Innovatív társadalom – innovatív szellemi tulajdonvédelem.* Szeged, 2020.
81. Siket Judit: *A helyi, önkormányzatok közigazgatási autonómiája Magyarországon. Az autonómia egyes tárgykörei intézménytörténeti és nemzetközi kitekintéssel, figyelemmel a Helyi Önkormányzatok Európai Chartájára.* Szeged, 2020.
82. Szakály Zsuzsa: *Az alkotmány stabilitását védő garanciák.* Szeged, 2020.

83. Varga Norbert: *A kartellfelügyelet bevezetése Magyarországon. Az 1931:XX. tc. kodifikációja és gyakorlata.* Szeged, 2020.
84. Molnár Erzsébet: *A gazdálkodó szervezet vezetőjének speciális büntetőjogi felelőssége.* Szeged, 2020.
85. Jakab Éva: *Iustitia mérlege. Polgárok és peregrinusok a helytartó bírói fóruma előtt.* Szeged, 2020.
86. *Communicative Space – Political Space. 11th Central and Eastern European Communication and Media Conference, 2018.* Szeged, 2020.
87. Harkai István: *Az internet hatása a többszörözési és a nyilvánossághoz közvetítési jogra.* Szeged, 2021.